

ZBORNİK
DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
VI
KNJIGA 1

REDAKcioni odbor:
Pretsednik redakcionog odbora:
Ivan Regent
Članovi redakcionog odbora u Ljubljani:
Vlado Kozak, Melod dr Mikuž, prof. Janez Kramar, Franček Saie,
Marian Berloncelj, Jože Šiška.
Članovi redakcionog odbora iz Vojnoistoriskog instituta:
Stevo Maoduš, pukovnik, Jovan Vujošević, potpukovnik,
Zdravko Klanjšček, major.
Odgovorni urednik:
Jovan Vujošević, potpukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

VI

KNJIGA 1

BORBE U SLOVENIJI 1941 GOD.

BEOGRAD

1952

PREDGOVOR

Šestim tomom »Zbornika dokumenata i podataka o Narodno-oslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda« počinjemo objavljivanje arhivskog materijala koji osvetljava borbu slovenačkog naroda protiv okupatora i oružanih formacija organizovanih, pod zaštitom okupatora, od strane ujedinjene reakcionarne buržoazije na čelu sa slovenačkim klerofašistima i agentima Draže Mihailovića.

Prva knjiga ovog toma predstavlja izbor dokumentarne gradje koja se odnosi na vremensko razdoblje od sloma bivše Jugoslavije i priprema za oružanu borbu do kraja 1941 godine. Iz tog početnog perioda Oslobodilačke borbe i Narodne revolucije sačuvano je najmanje pisanih dokumenata. Zbog toga se Redakcija, u cilju što potpunijeg prikaza razvitka oružanog ustanka, odlučila da odabere i iskoristi i onaj materijal koji je bio objavljen u tadašnjoj štampi Komunističke partije Slovenije i Osvobodilne fronte, kao i u publikacijama Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda.

Postoji više uzroka zašto je arhivska gradja iz 1941 god. tako oskudna i siromašna. Pre svega, to je posledica vrlo oštre konspiracije koje su se strogo pridržavala sva partiska rukovodstva i komande partizanskih jedinica, kako neprijatelj ne bi mogao doći do podataka o brojnomo stanju i naoružanju, pokretima i dejstvima partizanskih jedinica, o članovima rukovodstava i pokreta, o stanju u partiskim organizacijama, vezama i načinu rada itd. Svi nužni izveštaji i uputstva morali su se načelno pisati na malim listićima, često šifriranim, sa mnogo skraćenica. Njih je, po primitku i korišćenju, svako morao uništavati, jer je 1941 god. bilo zabranjeno partizanskim jedinicama 1 nižim partiskim organizacijama čuvanje arhive, pisanih dokumenata uopšte. Osim toga, jedina partizanska arhiva iz 1941 god., arhiva Centralnog komiteta KPS i Glavnog štaba partizanskih odreda Slovenije, koja je bila u maju 1942 god. zakopana u blizini Ljubljane, — uprkos nekoliko pokušaja, do sada nije pronadjena. Belogardistički zločinci pobili su sve one drugove koji su nešto mogli znati na kojem je mestu ta dragocena arhiva bila zakopana.

Osnovni materijal za proučavanje razvitka i borbe slovenačkih partizanskih odreda, zbog gore navedenih razloga, predstavljaju izveštaji i članci objavljeni u publikacijama Centralnog komiteta KPS, u »Delu«, kao i u štampi OF, pre svega u »Slovenskom poročevalcu«, »Osvobodilnoj fronti« i »Slovenskom partizanu«. Izveštaji o akcijama sabotaže, napadima izvršenim na okupatorske garnizone i raznim drugim akcijama širom Slovenije, koji su objavljivani u ilegalnoj štampi, predstavljaju nepobitan i dragocen dokumentarni materijal koji omogućava da se rekonstruišu događaji: nastajanje i razvitak, raznovrsna delatnost, borbeni put partizanskih odreda. U ovoj štampi sakupljene su direktive pomoću kojih je Komunistička partija organizovala prve partizanske jedinice na slovenačkoj teritoriji i razvijala njihovu političku i vojnu aktivnost u duhu istrajne borbe protiv okupatora, za nacionalno i socijalno oslobodjenje. U njoj je istoriski prikazana i dokumentovana uloga koju je Partija odredila partizanskim jedinicama ne samo u borbi za ujedinjenje i oslobodjenje svih delova slovenačkog naroda i ujedinjenje sa ostalim oslobođenim i ravnopravnim narodima Jugoslavije, već i u borbi za pobedu Narodne revolucije i socijalističke demokratije u Jugoslaviji.

Usled nedovoljne arhivske gradje, istoriski prikaz Oslobođilačke borbe u Sloveniji 1941 ne može biti celovit. Pre svega, s raspoloživim dokumentima ne može se u potpunosti osvetliti formiranje i svestrano učvršćivanje prvih partizanskih četa i bataljona. U objavljenom materijalu, takodje, nije vidno istaknuta uloga koju su u životu partizanskih jedinica, za njihov pravilan razvitak i dejstva, imali partiski komiteti, niti se vidi kakvu su pomoć i na koji način partizanske čete primale od organizacija Osvobodilne fronte. Zatim, nisu sačuvani izveštaji o agitaciono-političkoj aktivnosti partizanskih odreda medju stanovništvom, o saradnji terenskih partiskih i frontovskih organizacija sa partizanskim jedinicama prilikom planiranja i izvodjenja akcija i napada protiv okupatora, o toj nerazlučivoj povezanosti narodnooslobodilačkih partizanskih odreda sa borbenim pokretom narodnih masa — izraženom u Osvobodilnoj fronti — koji je preuzeo brigu o ishrani partizanskih jedinica, a preko organizovane obaveštajne službe pružao dragocene podatke o stanju kod neprijatelja, o njegovim pokretima i namerama. Sačuvana dokumenta vrlo malo nam kažu o nastanku, načinu rada i akcijama mnogobrojnih frontovskih i omladinskih borbenih grupa širom Slovenije, o stvaranju i aktivnosti Narodne zaštite, koja je svojom širokom organizacijom u mnogim predelima slovenačke teritorije obuhvatila skoro svako naselje na selu i svaki rejon i ulicu u gradu, uništavala denuncijante, sakupljala oružje, pripremala i davala kadrove slovenačkom partizanskom pokretu. Takodje nedostaju dokumenta koja bi verno prikazala rad Glavnog štaba na planskom pripremanju važnijih ofanzivnih

akcija, kao što su na pr. ustanak u Gorenjskoj jula—avgusta 1941, napadi na Lož, šoštanj i Bezuljak, borba protiv preseljavanja slovenačkog življa u Krško—Brežičkom Polju, i decembarski ustanak u Gorenjskoj.

Takodje je nedovoljno prikazana uloga Ljubljane u razvitku borbe protiv okupatora i domaćih izdajnika. Potrebno je istaći činjenicu da Centralni komitet KPS rukovodi celokupnom borbom u Sloveniji baš iz Ljubljane, u kojoj se nalazio, zajedno sa Glavnim štabom slovenačkih partizanskih odreda, sve do maja 1942 godine. Ljubljana brzo postaje žarište Narodnooslobodilačkog pokreta. Za period kad se iz Ljubljane organizaciono priprema oružani ustanak, dokumentacija nije očuvana, pošto su uputstva saopštavana najčešće usmeno. Redakcija nije uspela da pronadje arhivsku gradju koja bi dovoljno verno prikazala svu širinu, raznolikost i zamašnost borbe protiv okupatora u samom gradu Ljubljani, u kojoj je, pod rukovodstvom Partije, uprkos okupatorskog terora, Osvobodilna fronta razvijala snažnu revolucionarnu delatnost. Osvobodilna fronta, obuhvatajući ogromnu većinu stanovništva u međusobno dobro povezane ulične i rejonske odbore OF, organizujući odrede Narodne zaštite, obaveštajnu službu i službu bezbednosti OF, razvijajući elemente sudstva (vidi dok. br. 40), postala je zaista država u državi. Imala je takodje ilegalnu radiostanicu OF i solidno izgradjen tehnički aparat za izdavanje brošura i ostale narodnooslobodilačke štampe. U toj stvarnoj snazi Osvobodilne fronte u Ljubljani izražavali su se već tada elementi revolucionarne vlasti slovenačkih narodnih masa.

Dajući prednost dokumentima koji su se odnosili na dejstva partizanskih jedinica, Redakcija se morala ograničiti na objavljivanje samo najvažnijeg materijala agitaciono-propagandnog karaktera, koji ilustruje upornu borbu Partije za objašnjavanje ciljeva Narodnooslobodilačkog pokreta i pomoću kojeg je Partija okupljala najrazličitije patriotske političke grupe i pojedince u Osvobodilnoj fronti, vaspitavala ih u duhu dosledne i aktivne borbe protiv okupatora, prikazujući im istovremeno nužnost da se pod voćstvom proletarijata i Partije, na progresivnim pozicijima, bore takodje za socijalno oslobodjenje slovenačkog naroda.

U cilju boljeg razumevanja objavljenih dokumenata, potrebno je potcrtati neke posebnosti položaja u kojem se vršio oružani boj slovenačkog naroda. Slovenačka etnička teritorija, okupacijom, bila je podeljena na šest odvojenih delova. Pored Slovenačkog Primorja, koje je pripalo Italiji Rapalskim ugovorom 1920 god., i Benečije i Režije koje je dobila već 1866 god., fašistička Italija prisvojila je još tzv. Ljubljansku pokrajinu. Ovu novu »italijamsku« pokrajinu, kojoj je na čelu bio fašistički visoki komesar, odvajala je od Slovenačkog Primorja, uprkos priključenja, jako zaposednuta bivša jugo-

slovensko-italijanska granica. Pored Slovenačke Koruške koja je od 1920 god. bila deo Austrije, Nemci su prilikom okupacije prisvojili takodje Gorenjsku i Štajersku i kao posebne upravne jedinice odelili ih jednu od druge, i takodje ih odvojili, već u jesen 1941 god., od Koruške starom jugoslovensko-nemačkom granicom. Teritoriju severno od reke Mure prisvojila je Hortijeva Mađarska. Nastankom ustaške »Nezavisne Države Hrvatske«, slovenački narod veštačkom granicom odvojen je od ostalih naroda Jugoslavije.

Već na početku borbe, Centralni komitet KPS poduzeo je sve u cilju što uspešnijeg i šireg razmaha oružanog ustanka. Ne obzirući se na stare i nove fašističke »državne« granice, postavio je zadatak: proširiti ustanak na celoj slovenačkoj teritoriji, a u one predele gde se borba nije još dovoljno razmahala — slati kao pomoć političke kadrove i oružane jedinice. To se odnosilo pre svega na one delove slovenačke teritorije koji su bili pre rata pod Italijom i Nemačkom i gde je italijanskim kao i nemačkim fašistima uspelo da dugotrajnim i najbezobzirnijim terorom skoro potpuno razbiju partiske organizacije uguše antifašistički otpor i borbu podjarmljenog naroda. Partija je konstatovala da je za oslobodjenje i ujedinjenje svih Slovenaca nužno potrebna masovna borba u samom slovenačkom Primorju i Koruškoj. Ali, razvijanjem narodnog ustanka na celokupnoj slovenačkoj etničkoj teritoriji ipak nije bio iscrpljen njen poslednji politički i strategiski cilj u borbi protiv fašizma. Radi lakšeg razumevanja ovih problema koje je Partija morala rešavati u tom vremenu i koji sami po sebi nisu dovoljno istaknuti u knjizi, neće biti suvišno ako napomenemo da je tom činjenicom što je rukovodila antifašističkom narodnooslobodilačkom borbom — dala toj borbi socijalistički sadržaj i socijalističke revolucionarne ciljeve. Zbog toga nije želela samo da oslobodi slovenački narod, nego je htela da pomogne italijanskom i nemačkom proletarijatu da razvije maksimalne snage otpora i revolucionarne aktivnosti, te na taj način oslabi fašizam na njegovom domaćem tlu. Iz tih razloga je već 1941 god. CK KPS poslao svoje isprobane organizatore — kao na pr. narodnog heroja Oskara Kovačiča i druge — u Trst da pomognu učvrstiti borbenu bratstvo slovenačkih i italijanskih antifašista i da tumače italijanskom proletarijatu revolucionarni in socijalistički sadržaj Narodnooslobodilačke borbe u Sloveniji i Jugoslaviji, te da u tom smislu pomognu organizaciji i raspirivanju antifašističke borbe takodje u Italiji.

Rasparčanost slovenačke zemlje uslovljavala je znatne teškoće koje je partisko i vojno rukovodstvo trebalo da savlada. U objavljenim dokumentima ne može se videti koliko je elastičnosti bilo potrebno da se način borbe podesi prema nacifašističkoj politici u raznim okupacionim područjima. Nemački okupatori, odmah posle okupacije, počeli su preseljavanjem Slovenaca i streljanjem talaca

na teritoriji Štajerske i Gorenjske fizički uništavati svaki otpor slovenačkog naroda protiv nemačke okupacije. Takodje su formirali nacističku organizaciju »Kerntner folksbund« (Kärntner Volksbund) u Gorenjskoj i »štajerišer hajmatbund« (Steierischer Heimatbund) u Štajerskoj. Istovremeno, razvili su snažnu fašističku propagandu demagogije i laži, zabranili slovenački jezik u školama i nadležnostima i preduzeli sve mere za masovnu germanizaciju. U Štajerskoj, oslanjajući se na petu kolonu — kulturbundovske izdajnike, formirali su još i vojničku organizaciju »Vermanšaft« (Wehrmannschaft) namenjenju, pre svega, borbi protiv partizana i za mobilizaciju Slovenaca u nemačku vojsku. Italijanski okupatori, takodje, pokušali su raznim sredstvima — pre svega terorom — da prisilno nametnu Ljubljanskoj pokrajini italijanski fašistički sistem, te da pomoću »konzulte« i raznih fašističkih organizacija (GUF, GILL, Dopolavoro), uz podršku katoličkog sveštenstva, učvrste svoj položaj radi ostvarenja konačnog cilja: potpune fašizacije i italijanizacije Ljubljanske pokrajine.

Teritorijalna raskomadnost, gusta naseljenost i razgranata mreža komunikacija uslovile su, u početnoj fazi borbe, nekoliko specifičnih oblika organizacije narodnooslobodilačkog pokreta u Sloveniji. Oružana sila slovenačkog naroda razvija svoje formacije iz polaznih oblika-grupa u čete koje su bile vezane na odredjen teren; iz četa stvaraju se bataljoni, koji se udružuju da vrše veće akcije protiv neprijatelja, te stoga nisu bili usko vezani za teren, a 1942 god. organizuju se odredi i grupe odreda. Pomoću Narodne zaštite, te masovne borbene organizacije slovenačkog naroda, organizuje se i odvija oružana borba i u onim krajevima u kojima nisu postojale partizanske jedinice.

Arhivska gradja okupacionih vlasti i oružanih snaga, naročito italijanskih, dosta je bogata. U ovoj knjizi objavljujemo iz nje samo najvažnija dokumenta, koja — uprkos mnogim netačnostima nastalim ili zbog tendencioznog prikazivanja Narodooslobodilačkog pokreta ili zbog neobaveštenosti — pružaju zanimljive podatke za svakog onog koji se bavi proučavanjem velikih zbivanja 1941 godine. Arhivski materijal koji se odnosi na rad nemačkih okupatora znatno je oskudniji. Tako, nedostaju dokumenta nekih nemačkih vojnih i policiskih jedinica koje su operisale u Gorenjskoj i štajerskoj. Gorenjska i Štajerska bile su naime priključene XVIII vojnom području (Wehrkreis), pa su nemački okupatori, pored policiskih jedinica koje su postojale u tim oblastima, upotrebljavali takodje vojne i policiske rezerve iz unutrašnjosti Rajha. Isto tako, nije se mogao pronaći arhivski materijal sa područja Koruške, gde su — prema iskazima gaulajtera Rajnera — već novembra 1941 god. bili zapaženi znaci oslobodilačkog pokreta, te su zbog toga nemačke okupacione vlasti žurile sa pripremama za iseljavanje 1200 Slovenaca iz Koruške u

okrug Varte (Warthe) u Poljskoj. Najzad, nedostaju dokumenta 1 sa područja Slovenačkog Primorja i Prekomurja.

Uz okupatorske objave o streljanju talaca, od kojih objavljujemo sve dosada nadjene, potrebno je već u uvodu napomenuti da ova dokumenta — u kojima okupator, da bi opravdao svoje represalije, navodi vojne, sabotažne i druge akcije — predstavljaju važan istoriski dokumenat Narodnooslobodilačke borbe u Gorenjskoj i Štajerskoj, a pored toga govore o strahovitom teroru okupatora prema slovenačkom narodu.

Na osnovu dosada objavljenog materijala koji se odnosi na Narodnooslobodilački rat u Sloveniji (kongresni materijal, govori i članci naših partiskih i državnih rukovodilaca, razprave i studije pojedinih istoričara, uspomene učesnika i rukovodilaca), uz saradnju preživelih prvoboraca i drugih svedoka događaja, Redakcija je težila da u primedbama ispod teksta' protumači, u glavnim crtama, razvitak slovenačkih oružanih snaga, početak ustanka u pojedinim pokrajinama, najvažnije borbe i akcije. Dalje proučavanje istorije Narodnooslobodilačkog rata daće sigurno nove činjenice i nove podatke, koji u ovoj knjizi nisu navedeni. Međutim, ako objavljeni dokumenti i primedbe uz njih budu pripomogli u tom pogledu, onda će namena ovog »Zbornika« biti ispunjena.

I ovde, kao i u drugim knjigama »Zbornika«, Redakcija se pridržavala istih principa u pogledu obrade dokumenata. Pre svega, dosledno je sprovedjen stav: sačuvati vernost originalu. Izostavljan je, u krajnjem slučaju, samo sasvim nepotreban tekst, što je uvek označeno sa tri tačkice, dok su sve reči koje su radi jasnoće unete u tekst originala-obeležene uglastim zagradama. Prilikom prevodjenja slovenačkih, italijanskih i nemačkih dokumenata na srpskohrvatski jezik takodje se nastojalo pronaći adekvatan izraz i obezbediti vernost originalnom tekstu. Imena vojnih jedinica, organizacija i lica, ponegde i geografski nazivi, u prevodu su zadržani onako kako su ih pisali okupatori; jedino kod slovenačkih geografskih imena dati su sadašnji pravilni nazivi. Naziv »Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet« prevodjen je sa »Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda« — zbog toga što se takav naziv upotrebljavao u ostalim krajevima Jugoslavije, a kasnije i u Sloveniji.

Uporedo sa objavljivanjem na srpskohrvatskom jeziku »Zbornika dokumenata« o borbama u Sloveniji tokom Narodnooslobodilačkog rata 1941—1945, radi se na pripremanju istog materijala za štampu i na slovenačkom jeziku. To će, nesumnjivo, znatno doprineti da se istoričari, i svi oni koji se bave proučavanjem oružane borbe slovenačkog naroda u minulom ratu, mogu upoznati s dokumentarnom gradjom na onom jeziku kojim je i pisana.

U sledećoj knjizi doneće se kao prilog i najnovija geografska karta Slovenije kako bi čitaoci, naročito iz drugih republika, mogli lakše da prate događaje i borbena dejstva jedinica na slovenačkom tlu.

Redakcija izražava zahvalnost svim drugovima koji su joj pružali pomoć prilikom sakupljanja podataka i dokumenata ili su joj svojim uspomenama i neposrednom saradnjom kod obrade pomogli da ova knjiga bude sadržajnija.

REDAK.CIONI ODBOR

BORBE U SLOVENIJI 1941

I

DOKUMENTA PARTIZANSKIH JEDINICA I PARTISKIH
ORGANIZACIJA

>U ovim teškim danima koje preživljava slovenački narod, komunisti Slovenije moraju biti ti koji će dizati duh naroda i vjeru u skoro oslobodjenje, u bolju i sretniju budućnost. Komunisti Slovenije moraju biti ona spona koja će spajati borbu slovenačkog naroda sa borbom svih ostalih naroda Jugoslavije za njihovo nacionalno i socijalno oslobodjenje.«

(Iz zaključaka sa Savetovanja Komunističke partije Jugoslavije od maja 1941 godine — »Proleter«, organ CK KPJ, br. 3—4—5, mart - april - maj 1941 god.)

BR. 1

**PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE
SLOVENIJE OD APRILA 1941 GOD. SLOVENAČKOM NARODU
I VOJNICIMA NEMAČKE, ITALIJANSKE I MADJARSKE VOJSKE¹**

Kad pročitaš, daj dalje!

SLOVENAČKOM NARODU!
VOJNICI, PODOFICIRI I OFICIRI NEMAČKE, ITALIJANSKE
I MADJARSKE OKUPATORSKE VOJSKE!

Mi Slovenci, zajedno sa ostalim narodima Jugoslavije, doživeli smo najtežu nesreću koja može pogoditi jedan narod. Slovenački narod je potpao pod vlast tri imperijalizma. Porobljen je i rasparčan kako još nikada nije bio u istoriji. Hiljade pohapšenih Slovenaca, prebijanja i mučenja, progonjenja slovenačkih ljudi, otpuštanja iz službe, zatvorene fabrike, bezobzirne rekvizicije, pljačkanje narodne imovine, zelenaška zamena novca za marke i lire, porast opšte nestašice životnih namirnica, početak bezobzirnog i varvarskog odnarodjavanja slovenačkog naroda — to su samo prvi počeci bešnjačenja imperijalističkih varvara nad slovenačkim narodom.

Dogodilo se ono na što smo mi, komunisti, već odavno upozoravali. Na našu zemlju je stupila tuđinska imperijalistička čizma kojoj su probili put protivnarodni režimi sa svojom protivnarodnom i ujedno protivnacionalnom politikom.

Dugi niz godina su protivnarodni režimi gazili jednodušni zahtev radnih masa Jugoslavije da se sa Sovjetskim Savezom sklopi ugovor o uzajamnoj pomoći. Jedino bi ta politika mogla zagarantovati mir i nezavisnost naroda Jugoslavije i sačuvati ih od osvajačkih napada osovine kao i od vojnih namera engleskih imperijalista.

Dugi niz godina su protivnarodni režimi sprovodili politiku bezobzirnog i krvavog nasilja nad radnim narodom, ugnjetavali čitav niz naroda i narodnih manjina, dok su istovremeno tuđinskim plaćenim agentima otvarali vrata u vojsku i državni aparat. Jasno je

¹ Original u arhivi istoriskog odeljenja Centralnog Komiteta Komunističke partije Slovenije.

da je takva politika u prvom redu slabila odbrambenu moć države, da je takva politika prvi i glavni krivac poraza jugoslovenske vojske.

Verna izdajničkoj tradiciji hrvatskog plemstva, hrvatska kapitalistička gospoda su otvorila vrata tudjim osvajačima i time zabila nož u ledja narodima Jugoslavije. Kao i više puta u istoriji, tako su i sada hrvatska gospoda, za tu svoju izdaju, kao nagradu dobila ono što su drugi narodi Jugoslavije dobili kao kaznu. Pod varljivom maskom nezavisnosti, hrvatski narod nije manje porobljen i rasparčan nego ostali narodi Jugoslavije.

Uz beogradsku čaršiju i uz izdajničku hrvatsku gospodu, najveću odgovornost za narodnu nesreću koja je zadesila narode Jugoslavije snose — slovenačka kapitalistička gospoda. Ta su gospoda, na čelu sa klerikalnim voćstvom, godinama učestvovala u pogubnoj protiv-narodnoj i protivnadonalnoj politici. Slovenačka klerikalna gospoda su sa otrovnom mržnjom stajala na čelu cele protivsovjetske kampanje i učinila sve da onemoguće tešnje zbliženje Jugoslavije i Sovjetskog Saveza. Ta gospoda su učestvovala u nesrećnom pristupanju Jugoslavije Trojnom paktu i konačno udarila svoj žig i izdajničkom »Nacionalnom veću«.² Isto tako su gospoda iz JNS i druga »napredna« go-

² Nacionalno veće (Narodni svet) formirala je, 6 aprila 1941 god., slovenačka udružena reakcija na inicijativu voćstva Slovenačke ljudske stranke (SLS).

30 marta 1941 god-, voćstvo SLS, na svojoj sednici, odlučilo je da, u slučaju rata, sveštenik Franc Gabrovšek ide u SAD, da urednik časopisa »Slovenec« dr Alojzij Kuhar ide u Englesku, da ministri dr Kulovec i dr Krek budu sa jugoslavenskom vladom, a ostali rukovodeći članovi SLS, na čelu sa dr Markom Natlačenom, banom Dravske banovine, ostanu u zemlji i »taktiziraju« sa okupatorom.

6 aprila 1941 god., ban dr Marko Natlačen sazvaio je pretstavnike svih gradjanskih partija: SLS, Jugoslovenske nacionalne stranke, Narodne radikalne stranke, Socijalističke stranke Jugoslavije i Samostalne demokratske stranke, u cilju konstituisanja Nacionalnog veća.

Na sastanku su jednoglasno izabrali za pretsednika dr Marka Natlačena.

Kad je CK KP Slovenije saznao za formiranje Nacionalnog veća, tražio je da u nj udju kao članovi i prćstavnici Komunističke partije i da ono organizuje odlučno odbrambenu akciju. Zahtev KP saopštio je Nacionalnom veću dr Darko Čemej. Veće je zahtev odbilo.

Ono je sistematski kočilo rad na odbrani zemlje pred fašističkom najezdom (rušenje fabrika, mostova, sakupljanje dobrovoljaca) i štitilo petokolonaše.

10 aprila 1941 god., Nacionalno veće je izdalo proglas sa kapitulantskom sadržinom. Na sastanku, koji je održan istog dana, Natlačen je predložio da Nacionalno veće, po ugledu na proglašenje ustaške Nezavisne Države Hrvatske, preuzme vrhovnu vlast na slovenačkoj teritoriji. Poslali su poruku generalu jugoslovenske kraljevske vojske Panduroviću, u Višnju Goru, i generalu Lavadinoviću. u Novo Mesto, da se sa svojim jedinicama podrede Nacionalnom veću. Na sastanku u Zagradecu, ob[^] generala su ovaj

Ko prečitateš, daš naprej !

SLOVENSKEMU NARODU !

VOJAKI, PODOFICIRJI IN OFICIRJI NEMŠKE, ITALIJANSKE IN MADŽARSKE
OKUPACIJSKE ARMADE !

Slovenci smo z ostalimi narodi Jugoslavije vred doživeli najhujšo nesrečo, ki lahko zadene narod. Slovenski narod je prišel pod oblast treh imperielizmov. Zasužnjen je in razkosen kakor še nikoli v zgodovini. Tisoči sretiranih Slovencev, pretepanje in mučenje, preganjanje slovenskih ljudi, odpuščenje iz služb, zaprte toverne, brezobzirne rekvizicije, ropanje narodnega premoženja, oderuške smenjave denarja za marke in lire, naraščajoče splošno pomanjkanje življenjskih potrebščin, začetek brezobzirnega in barbarskega raznarodovanja slovenskega naroda - to so samo prvi začetki divjanja imperielističnih barbarov nad slovenskim narodom.

Zgodilo se je to, pred čemer smo komunisti še dolgo svarili. Na našo zemljo je stopila tujčeva imperielistična peta, ki so ji utrli pot protiljudski režimi s svojo protiljudsko in hkrati protinacionalno politiko.

Leta in leta so protiljudski režimi gazili enodušno zahtevo delovnih množic Jugoslavije, da se sklene pogodbe o vzajemni pomoči s Sovjetsko Zvezo. Ta politika bi edina lahko zjemčila narodom Jugoslavije mir in neodvisnost ter jih obvarovala tako pred osvajalskim napadom osi kakor pred vojnimi nakasmi angleških imperielistov.

Leta in leta so protiljudski režimi izvajali politiko brezobzirnega in krvavega nasilja nad delovnim ljudstvom, zatirali celo vrsto narodov in narodnih manjšin, hkrati pa so tujim plačanim agentom odpirali vrata v orodje in državni aparat. Jasno je, da je taka politika v prvi vrsti slabila obrambno moč države, da je taka politika prvi in glavni krivec poraza jugoslovenske armade.

Zvesta izdejalski tradiciji hrvaškega plemstva je hrvaška kapitalistična gospoda odprla vrata tujim osvajalcem in s tem narodom Jugoslavije zasedila noč v hrbet. Kakor že tolikokrat v zgodovini, je hrvaška gospoda za to svoje izdajstvo dobila od imperielistov za nagrado tisto, kar so drugi narodi Jugoslavije dobili za kazn. Pod goljufivo krinko neodvisnosti ni hrvaški narod nič manj zasuznjen in razkosen kakor ostali narodi Jugoslavije.

Poleg beograjske čaršije in poleg izdejalske hrvaške gospode, nosi največjo odgovornost za narodno nesrečo, ki je doletela narode Jugoslavije, slovenska kapitalistična gospoda. Ta gospoda je z vodstvom slovenskih klerikalcev na čelu leta in leta sodelovala pri pogubni protiljudski in protinacionalni politiki. Slovenska klerikalna gospoda je s strupenim sovražtvom stala na čelu vse protisovjetske gonje in storila vse, da bi onemogočila tesnejše zblížanje med Jugoslavijo in Sovjetsko Zvezo. Ta gospoda je sodelovala pri nesrečnem pristopu Jugoslavije k trojnemu paktu in končno pritislila svoj pečat tudi izdejalskemu "Nerodnemu svetu". Prav tako je tudi JNS - gospoda in druge "napredne" gospode iz vrst SDS, socijalnih demokratov in radiklov s svojo anglofilsko, vojno-hujaško in Sovjetski Zvezi sovražno politiko vodila slovenski narod in druge narode Jugoslavije v nesrečo, ki jih je zdaj dohitela. V "Nerodnem svetu" je vse ta gospoda s benom Netlačenom na čelu nadaljevala svoje kapitulantsko in izdejalsko delo. Danes pa se iste gospoda s benom Netlačenom na čelu za judejeve groše vdinja italijanskim okupatorjem, da bi pod krinko lažnive fašistične "avtonomije" leže obdržale v sužnosti slovenski narod.

SLOVENSKI NAROD !

Edina stranka, ki je že pred leti prva opozarjala na nemško nevernost in organizirala slovenske prostovoljske čete za boj proti nemškemu in italijanskemu imperielizmu v Španiji, ki se je najodločnejše borila proti kapitulantski politiki Stojadinovičeve in Cvatkovičeve vlade, vodila žilav boj proti hitlerjevski propagandi v Sloveniji in edina opozarjala, da je samo v tesni zvezi s Sovjetsko Zvezo mogoče rešiti mir in neodvisnost narodov Jugoslavije - ta edina stranka je bila Komunistična Stranka Jugoslavije.

spoda iz redova SDS, socijaldemokrata i radikala sa svojom anglo-filskom i ratnohuškačkom, Sovjetskom Savezu neprijateljskom politikom vodila slovenački i druge narode Jugoslavije u nesreću koja ih je sad snašla. U »Narodnom veću« su sva ta gospoda, na čelu sa banom Natlačenom, nastavila svoj kapitulantski i izdajnički rad. A danas se ta ista gospoda, na čelu s banom Natlačenom, za Judine srebrnike nude u službu italijanskim okupatorima, da bi pod maskom lažne fašističke »autonomije« lakše održavala u sužanjstvu slovenački narod.

SLOVENAČKI NARODE!

Jedina stranka koja je od pre nekoliko godina upozoravala na nemačku opasnost i organizovala slovenačke dobrovoljačke jedinice za borbu protiv nemačkog i italijanskog imperijalizma u Španiji, koja se najodlučnije borila protiv kapitulantske politike Stojadinovićeve i Cvetkovićeve vlade, vodila žilavu borbu protiv hitlerovske propagande u Sloveniji i jedina upozoravala da se samo u tesnoj vezi sa Sovjetskim Savezom može spasiti mir i nezavisnost naroda Jugoslavije — ta jedina stranka je bila Komunistička partija Jugoslavije.

I kad je po narod tako nesrećna politika jugoslovenske buržoazije uvukla Jugoslaviju u imperijalistički rat, Komunistička Partija Jugoslavije je odlučno podigla zastavu odbrane nezavisnosti naroda Jugoslavije. U vojsci se desetinama hiljada komunista borilo za našu nezavisnost i na poziv komunista su se zbrale desetine hiljada dobrovoljaca, spremnih da brane svaki pedalj naše zemlje. Zato se danas hiljade i desetine hiljada poštenih rodoljubivih boraca kupe 'oko zastave KPJ u borbi za oslobodjenje porobljenih naroda Jugoslavije. Hrvatska i slovenačka slugeranjska gospoda još i sad pomažu tuđe osvajače u huškanju i stvaranju razdora među Srbima, Hrvatima i Slovencima. Srpski narod, protiv koga naročito huška hrvatska, a i slovenačka gospoda, nema ništa zajedničko sa iskorišćavanjem naroda Jugoslavije koje je više od dvadeset godina vršila velikosrpska gospoda i pri tome celo vreme uživala snažnu podršku hrvatske i slovenačke gospode. 'Baš srpski narod je u sadašnjoj borbi za svoju i našu slobodu i nezavisnost pokazao divno junaštvo i požrtvovanje koje

predlog, kao i predlog da se odmah zaključi primirje sa nemačkom okupacionom vojskom, odbili.

Posle kapitulacije Jugoslavije, Natlačen pokušava da dobije od Nemačaca, a posle i od Italijana, pristanak na to da vlast u Sloveniji preuzme Nacionalno veće. Nemci i Italijani su odbili predlog. Nemački i italijanski imperijalisti već su bili podelili Sloveniju kao svoj plen i smatrali su da im nije potreban slovenački Pavelić.

Posle ovih neuspeha, dr Marko Natlačen predaje vlast italijanskom Visokom komesaru Emiliju Grazioliju. (Saje Franček: Belogardizem, Ljubljana 1951.)

istorija neće zaboraviti. A isto tako ni hrvatski radni narod nema ništa zajedničko sa izdajstvom hrvatske gospode i zločinima ustaša nad Srbima i Slovencima.

RADNICI!

Sa najbestidnijim pretvaranjem i najpodlijom kampanjom pokušavaju vam se nemački i italijanski okupatori predstaviti kao prijatelji radništva. Ah ne zaboravite da su u Nemačkoj i Italiji na vladi isto takvi finansiski i bankarski magnati kao i kod nas i svuda po kapitalističkom svetu. Nemački i italijanski magnati su kapitalizam razvili do oblika koji je najstrašniji za radničku klasu i sav radni narod. Kako mogu biti prijatelji slovenačkog radništva oni koji su nemačkom i italijanskom radništvu oduzeli sva prava, oni koji su porobili češki, poljski, belgiski, francuski i druge radne narode, oni koji su prolili more radničke krvi?

Radnici! Zbijte svoje redove, kujte krepko proletersko jedinstvo u borbi za vaše pravedne zahteve. Vi ste najsvesniji i najborbeniji deo slovenačkog naroda, zato na vama, najboljim sinovima toga naroda, leži njegova sudbina i budućnost. Stavite se na čelo oslobodilačke borbe slovenačkog naroda!

SELJACI!

I vama se sa lažima ulaguju nemački i italijanski osvajači i njihovi plaćenici. Ah ne zaboravite da u Italiji i Nemačkoj vladaju kapitalisti, velikoposednici, grofovi i baroni. Da li slovenački seljak može očekivati spas i pomoć od velikoposednika i bankarskih magnata koji bezobzirno iskorišćavaju nemačke i italijanske seljake? Produženje rata, novi porezi, rekvizicije, prinudni rad, nacionalno ugnjetavanje i progonjenje sa rodne grude, — to vam donose nemački i italijanski okupatori! Složno se borite za svoja privredna i nacionalna prava. Spojite svoju borbu sa radničkom borbom u čvrsti savez radnika i seljaka!

SLOVENC!

Teški jaram tudjinskih osvajača nije slomio niti sme slomiti vašu volju za borbu za svoja nacionalna i socijalna prava. Varaju se zakleti ugnjetači slovenačkog naroda ako misle da će lažima i demagogijom moći zaslepiti slovenačke radne mase i pred njima sakriti svoje zločinačke namere prema slovenačkom narodu. Svaki dan okupacije, svako novo nasilje jača borbenu volju narodnih masa. Nema sile, a još manje laži i demagogije, koja bi kratkotrajnu zgradu nasilja nemačkih i italijanskih okupatora mogla očuvati od borbenog gneva slovenačkog naroda, pomognutog nepobedivom silom, snažnom i velikom zemljom socijalizma — Sovjetskim Savezom.

SLOVENAČKI NARODE!

Da bi naša borba bila uspješnija, mora se sav slovenački narod ujediniti u zajednički narodni front protiv imperijalističkih okupatora i ugnjetača. U tu zajedničku oslobodilačku borbu KPS poziva i sve primorske i koruške Slovence koji već dvadeset godina stenju pod jarmom tuđjih imperijalista. KPS poziva sav radni narod, sve političke grupe i sve rodoljubive pojedince koji su protiv nacionalnog ugnjetavanja, sve svesne Slovence i sve pripadnike nacionalnih manjina na teritoriji Slovenije, koje takodje pritiskuje iskorišćavanje i varvarstvo imperijalističkih okupatora, u zajedničku borbu za sledeće zahteve:

1. protiv rasparčavanja i porobljavanja Slovenije, za oslobodjenje, nezavisnost i ujedinjenje slovenačkog naroda;
2. za slogu i jedinstvo porobljenih naroda Jugoslavije i svih balkanskih naroda, za bratsku zajednicu slobodnih i jednakopravnih naroda;
3. protiv imperijalističkog rata, za mir bez aneksija i kontribucija na osnovu prava svakog naroda na samoopredeljenje, uključivši i pravo otcepljenja i ujedinjenja s drugim narodima;
4. protiv privrednog uništavanja slovenačkog življa, protiv skupoće i oskudice, protiv rekvizicija, protiv nepravedne zamene novca, protiv uništavanja domaće industrije i zanatstva;
5. protiv terora i proganjanja, protiv vanrednih okupacionih mera, protiv odnarodjavanja, raseljavanja slovenačkog naroda i kolonizacije tuđjinaca, protiv kulturnog ugnjetavanja, protiv otpuštanja slovenačkog činovništva i nameštenika, protiv potudjivanja i protiv zapostavljanja slovenačkog jezika.

RADNOM NARODU SLOVENIJE!

U ovoj teškoj borbi, koja će zahtevati mnoge žrtve i bezgraničnu odanost oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda, mi nismo sami. Sa nama su porobljeni bratski narodi Jugoslavije i Balkana, sa nama je junačka radnička klasa čitavog sveta, koja još nikad u istoriji nije položila oružje, sa nama su milioni i milioni tlačenih i kolonijalnih naroda svih kontinenata. Sa **nama je džinovska i nepobediva sila dvestamilionskog sovjetskog naroda, koji na čelu s boljševičkom partijom i pod genijalnim voćtvom velikog Staljina izgradjuje komunizam i ostvaruje ideale najnaprednijih duhova u istoriji čovečanstva.** Usred opšteg bešnjenja kapitalističke reakcije, pustošenja, ubijanja, porobljavanja i kulturnog varvarstva stoji zemlja socijalizma kao ostrvo sreće i slobode, blagostanja, životne radosti i bratstva njenih naroda. Njena snažna i nepobediva vojska, radničko-seljačka Crvena armija, koja svoju snagu crpi **iz** veličanstvenih pobeda u izgradjivanju socijalizma i iz blagostanja sovjetskog naroda, stoji **u**

službi aktivne borbe za mir, za bratstvo i ravnopravnost svih, malih i velikih, naroda, za prava radnog naroda i ugnjetavanih naroda čitavog sveta. **Zato je Sovjetski Savez i njegova slavom ovenčana radničko-seljačka Crvena armija nada i uzdanica u borbi svih onih koje tuče bič nacionalnog i socijalnog ugnjetavanja.** U čvrstom bratskom savezu slovenačkog naroda sa narodima Sovjetskog **Saveza** uskoro će i slovenački narod **doživeti dan svoga vaskrsenja.**

RADNOM NARODU NEMACKE I DRUGIH NACIONALNIH
MANJINA NA TERITORIJI SLOVENIJE!

U svom varvarskom divljaštvu protiv slovenačkog naroda, imperijalistički osvajači se pozivaju na vas. Pokušavaju da vas iskoriste kao stegonoše odnarodjavačkog i uništavačkog pohoda protiv slovenačkog naroda. Ne dozvolite da vas osvajači iskorišćavaju u te zločinačke svrhe! Sužanjstvo slovenačkog naroda nikako ne pretstavlja vašu slobodu. Vaši stvarni interesi nemaju ništa zajedničko sa pljačkaškim interesima nemačkih, italijanskih i madjarskih kapitalističkih magnata. Kao što su ranije velikosrpski kapitalisti uz pomoć svojih slovenačkih buržujskih lakeja ugnjetavali i vas i nas, tako će i sadašnji okupatori ugnjetavati i iskorišćavati i nas i vas. Ujedinimo svoje sile u zajedničkoj borbi protiv naših zajedničkih ugnjetača!

VOJNICI, PODOFICIRI I OFICIRI NEMACKE, ITALIJANSKE
I MADJARSKE VOJSKE!

Vaši vlastodršci su vas poslali da osvojite zemlju naroda Jugoslavije. Poslali su vas da skršite oslobodilački otpor slovenačkog naroda. Lagali su vas i lažu vas da je porobljavanje slovenačkog naroda korisno za vaše narode. A ustvari nemački, italijanski i madjarski narod nije imao nikakve koristi od porobljavanja drugih naroda, već, naprotiv, ti narodi sami padaju u sve veće bespravlje. Time se ponovo potvrđuje istina da »narod koji tlači druge narode ni sam ne može biti slobodan« (Marks).

Vas, sinove nemačkog i italijanskog radnog naroda, rasejali su vaši vlastodršci po Evropi i drugim kontinentima i morima, daleko od vaših kuća, porodica i dece, da prolevate svoju krv za koristi nemačkih i italijanskih kapitalističkih magnata i nagone vas da ugušujete slobodu mnogih evropskih i kolonijalnih naroda. Vi želite mir i povratak svojim kućama. I slovenački narod želi mir i slogu sa vaših narodima. Vi želite hleba i rada. I slovenački narod želi isto. Vi želite slobodu. I slovenačke radne mase i slovenački narod čezne i bori se za slobodu. Vaši najljući neprijatelji su nemački i italijanski imperijalistički silnici koji su vas gurnuli u ovaj besmisleni imperijalistički rat. To su takodje i naši najžešći neprijatelji. Zato je naša

borba ujedno i vaša borba. Ujedinimo svoje snage u toj borbi protiv imperijalizma, za mir među narodima. Ne slušajte svoje vlastodršce koji su vas oterali da ugušujete našu pravednu oslobodilačku borbu.

KOMUNISTI CELE SLOVENIJE!

Čeka vas teška borba.³ Politika svih građanskih stranaka je doživela potpuni slom. Sve slovenačke građanske stranke su ponovo izdale oslobodilačku borbu slovenačkog naroda. Jedino Komunistička partija Slovenije je dokazala da je pozvana da se stavi na čelo te borbe i da je vodi do pobeđe. Pod voćtvom KPS i po uzoru nacionalnog uređenja Sovjetskog Saveza i slovenački narod će takodje osigurati opstanak, razvoj i slobodno saživljavanje sa drugim narodima za napredak svega stvaralačkog čovečanstva. Vi ste, komu-

³ Prema direktivama CK KPJ već se 1940 god. formirala Vojna komi. sija pri CK KPS. koja je organizovala i rukovodila partiskim radom u vojsci. Prema njenim direktivama komunisti su se povezivali sa rodoljubivim oficirima za borbu protiv rastuće opasnosti fašističke agresije i sve aktivnije pete kolone. Prilikom napada fašističkih država na Jugoslaviju Partija je organizovala masovni odlazak dobrovoljaca u vojsku.

Kada se jugoslovenska kraljevska vojska rasula, partiske organizacije smesta su počele prikupljati oružje i municiju. Kod svih partiskih komiteta osnovali su se vojni komiteti koji su vodili pripreme za ustanak u svom delokrugu. Vojni komiteti radili su vrlo konspirativno, organizovali su borbene grupe koje su se sistematski vežbale u oružju, prikupljale podatke o neprijatelju i podesnim područjima za osnivanje i rad budućih partizanskih jedinica. Isto tako vršili su se sanitetski i radiotelegrafski kursevi.

Vojnu komisiju od maja 1941 god. vodio je drug Franc Leskošek.

Na osnovu zaključaka sednice CK KPJ u Zagrebu početkom maja. u Ljubljani se 1 i 2 juna održala šira partiska konferencija, u Mencingerovoj ulici u vili Ivančiča, u kojoj su učestvovali najvidjeniji članovi Partije iz svih okruga. Svih učesnika bilo je oko 30. Na konferenciji je drug Edvard Kardelj analizirao međunarodnu situaciju, a drug Miha Marinko organizaciona i kadrovska pitanja. Konferencija je na osnovu referata i diskusije drugova Franca Leskoška, Aleša Beblera i ostalih primila zaključke o konkretnim zadacima u smislu daljeg razvijanja rada partiskih organizacija na pripremanju ustanka u Sloveniji, koji bi trebao početi s napadom Nemačke na Sovjetski savez, što je CK KPJ tačno predviđao.

Posle junske partiske konferencije vojni komiteti su još energičnije nastavili sa radom na pripremanju ustanka. Prema podacima istoriskog odeljenja CK KPS, u tom vremenu su bile u Sloveniji sledeće partiske organizacije:

- 1) Okrug Ljubljana (sa 16 rejona)
- 2) Okrug Notranjska
- 3) Okrug Novo Mesto (sa 5 podokruga i 2 rejona)
- 4) Okrug Grosuplje
- 5) Okrug Kočevje
- 6) Okrug Bela Krajina
- 7) Okrug Jesenice (sa tri rejona: Jesenice, Bled, Radovijica)
- 8) Okrug Kranj (sa tri rejona: Tržič, Kranj, Skofja Loka)
- 9) Okrug Kamnik (čeli je u Kamniku i Domžalama)

ništi, najbolji sinovi radnog naroda. U vas su uperene oči celog naroda. Budite svesni velike odgovornosti i stojte čvrsto u prvim redovima borbe slovenačkih radnika, seljaka i celog naroda. Kujte čvrsto jedinstvo proletarijata, kujte čvrsti savez radnika i seljaka, kujte snažni oslobodilački front celog slovenačkog naroda i vodite slovenačke narodne mase i sav slovenački narod u odlučnoj borbi do pobeđe.

Protiv imperijalističkog rata i okupacije!

Za mir, bratstvo i jednakost medju narodima!

Živelo oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda!

Živela bratska sloga naroda Jugoslavije i svih balkanskih naroda!

Živeo Sovjetski Savez zaštitnik svih ugnjetavanih naroda!

Živeia Komunistička partija Jugoslavije!

Živela Komunistička partija Slovenije!

Krajem aprila 1941 g.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

- 10) Okrug Maribor
- 11) Okrug Ptuj
- 12) Okrug Murska Sobota
- 13) Okrug Celje
- 14) Okrug Trbovlje

Pored navedenih postojale su pojedine partiske organizacije u Krškom. Rogaškoj Slatini, Prevaljama i Dravogradu.

Članovi vojne komisije i CK KPS posle konferencije posetili su parti-ske komitete kako u Sloveniji okupiranoj od Italijana, tako i u Slove-niji okupiranoj od Nemaca. Istovremeno sa pripremama za ustanak Partija je uspevala da udruži slovenačke narodne mase u Osvobodilnoj fronti, razbijajući slugeraniska shvatanja i demoralizaciju koju je prouzrokovala sramotna kapitulacija. Do sredine jula njoj je pošlo za rukom da izvrši organizacione, kao i materijalne i političke pripreme. Svuda po Sloveniji počele su se stvarati prve partizanske grupe, čete i bataljoni na čelu sa čvrstim jezgrom komunista prekaljenih u borbi -sdoveinačkog radnog na-roda za svoja prava. (Podaci: Miha Marinko i Franc Leskošek, usmeni izvor, istorisko odeljenje CK KPS, referati sa II kongresa KPS.) •

BR. 2

**PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE
SLOVENIJE OD 22 JUNA 1941 GOD. SLOVENAČKOM NARODU¹**

SLOVENACKOM NARODU!

Podmuklo i podlo, bez objave rata, u nedelju 22 juna, nemački imperijalistički zločinci su napali jedinu državu koja je usred varvarskog rušilačkog bešnjenja najreakcionarnijih sila imperijalizma još visoko držala zastavu mira, slobode, kulture, čovečnosti i blagostanja, — naš bratski Savez sovjetskih socijalističkih republika. Fašistička avangarda imperijalizma koja je izgubila veru da će još dugo moći držati milione narednih masa, koji čeznu za mirom i slobodom i koji su gladni hleba, pod jarmom nasilja i prevare — odlučila se da učini poslednji iznemogli i beznadežni pokušaj koji joj je još preostao: da uništi glavnu tvrdjavu mira, da uništi glavnog zaštitnika ugnjetavanih naroda i svih tlačениh i iskorišćavanih, da uništi najveću nadu svih onih koji iz krvave i varvarske imperijalističke sadašnjice gledaju u sutrašnji sunčani dan mira, slobode i blagostanja — da uništi SSSR.

Ah se napad nemačkih fašističkih razbojnika, kojem su se »priključili« finski belogardisti, rumunski generali i italijanski fašisti — od prvog dana o-krenuo protiv samih tih razbojnika, postao je početak kraja njihovog nasilničkog gospodarstva u Evropi. Snažna i nepobediva radničko-seljačka Crvena armija SSSR, koja je plod velike narodne revolucije i stvaraLačkog socijalističkog rada 200 miliona sovjetskog naroda, i milionske armije ugnjetavanih naroda i svih iskorišćavanih, koji se dižu u Nemačkoj, u Italiji, po čitavoj Evropi i celom svetu protiv fašističkih razbojnika, predstavljaju najmoćniju i nepobedivu vojsku u istoriji čovečanstva. Ta vojska brani svaku stopu sovjetske zemlje, ta je vojska od SSSR napravila najsilovitiju tvrdjavu koja je ikad u istoriji postojala. Fašistički pohod na SSSR biće razbijen, završiće se bezuslovnom pobedom SSSR i sa potpunim uništenjem zločinačke fašističke klike koja je taj razbojnički pohod otpočela.

SLOVENCI!

Razbojnički napad zločinačke Hitlerove fašističke bande i njenih italijanskih, finskih i rumunskih lakeja na SSSR je u prvom redu početak s namerom da uništi SSSR kao glavni oslonac podjarmljenih naroda koji se bore za svoju slobodu, i kao najsvetliji primer bratskog zajedničkog života slobodnih naroda. Zato je taj napad uperen i protiv nas. Poraz tih okupatora znači vaskrsenje, oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda.

¹ Original u arhivi istoriskog odeljenja CK KPS.

RADNICI! SELJACI! INTELEKTUALCI! RADNI NARODE
SLOVENIJE!

Hitlerova zločinačka borba hoće da uništi zemlju proleterske revolucije i socijalizma, da bi slomila međunarodni proletarijat! Zato je napad te bande na SSSR — napad na radničku klasu celog sveta!

Hitlerovska zločinačka banda hoće da uništi SSSR, da bi otela zemlju iz ruku sovjetskog seljaka-kolhoznika, da bi iz seljačkog naroda ugnjetavanih nacija napravila sluge koje bi morale same gladovati, a svaki plod svog znoja i truda predavati fašističkim vlastodržcima za tovljenje njihovih tlačilačkih i policiskih armija. Zato je napad te bande na SSSR — napad na seljački narod svih nacija u Evropi i kolonijama!

Hitlerovska zločinačka banda hoće da uništi SSSR, da bi ugušila žarište napretka i kulture koje samim svojim opstajanjem osvetljava sve varvarstvo tih kriminalnih zločinaca koji su prvo podjarmili visoko kulturni nemački narod i bacili se na njegovu vlastitu kulturu, da bi mogli podjarmiti ostalu Evropu i uništiti njenu kulturu. Zato je napad te bande na SSSR — varvarski napad na kulturu celog čovečanstva!

Hitlerovska zločinačka banda se bacila na SSSR da bi uništila najveću nadu i glavni oslonac svih onih koji se bore za pobedu slobode nad sužanjstvom, bratstva medju narodima nad bezdušnim ugnjetavanjem i uništavanjem naroda, novog plemenitog humanizma nad fašističkim zverstvima, napretka nad varvarskom reakcijom. Sa uništenjem SSSR bi ta banda kriminalnih zločinaca htela proglasiti kriminal za zakon, svoje nasilje nad Evropom i svetom za »novi poredak«, luđačko varvarstvo za civilizaciju. Zato je napad te bande na SSSR — napad na celo čovečanstvo!

SLOVENCII!

Veličanstvena borba koju bije herojska i slavna Crvena armija, koju biju svi sovjetski narodi pod genijalnim voćstvom svoga i našega velikog Staljina, takodje je i sveti nacionalni rat slovenačkog naroda. Kad sa svom našom snagom i svim svojim sredstvima stupamo uz bok radničko-seljačke Crvene armije protiv fašističkog napadača, koji je ujedno i naš nacionalni tlačitelj u svim delovima raskomadane slovenačke zemlje, zakunimo se da u tom našem nacionalnom ratu nećemo oružje dati iz ruku pre nego fašistički tlačitelj bude potpuno razbijen i uništen, pre nego bude oslobođena i poslednja stopa slovenačke zemlje od Jadranskog Mora do severnih slovenačkih predela, od Koruške do Sutle, pre nego svi narodi Jugoslavije, Balkana i cele Evrope, pre nego sve čovečanstvo ne bude oslobođeno strašne more kriminalnih zločinaca iz Berlina i Rima i njihovih lakeja!

RADNICI!

Na vama leži najveća odgovornost u ovom svetom ratu protiv smrtnog neprijatelja radničke klase i slobode naroda. Zbijmo se u čeličnu radničku falangu koja neće dati ni jednog eksera, ni jednog kila uglja ili rude, ni jednog produkta fašističkim razbojnicima, koja neće dozvoliti da fašistički neprijatelj prevaža po našim drumovima i železnicama vojni materijal i namirnice za svoju imperijalističku vojsku, koja će svim sredstvima sprečavati da fašistički napadači na SSSR i naši okupatori iskorišćavaju plodove naše zemlje i našeg rada za rat protiv SSSR!

SELJACI!

Ne predavajte namirnice imperijalističkim okupatorima ni po koju cenu! Ne hranite one koji su napali na SSSR i koji ugnjetavaju i nas same! Sakrijte životne namirnice! Prodajte ih samo radnom narodu Slovenije! Ni zrna žita napadačima SSSR i okupatorima slovenačke zemlje!

SLOVENCII!

Napad fašističkih zločinaca na SSSR otvara perspektive skorajšnjeg oslobodjenja slovenačkog naroda. Ono će biti tim bliže što tešnje ujedinitimo svoje redove i što odlučnije budemo prihvatili sva sredstva za uništenje okupatora na našoj teritoriji. U toj borbi smo ujedinjeni sa svim narodima Jugoslavije, sa svim ugnjetavanim narodima Evrope, sa radnim masama celog sveta, pod voćstvom slavne radničko-seljačke Crvene armije SSSR. Ta nepobediva sila je garancija da se naša borba ne može svršiti drukčije nego pobedom pravedne stvari slovenačkog naroda!

SLOVENCII!

Komunistička partija Slovenije vas poziva da zbijete svoje redove u jedinstven oslobodilački front protiv imperijalističkih okupatora za jedinstven blok svih ugnjetavanih naroda pod voćstvom SSSR i seljačko-radničke Crvene armije, za potpuno uništenje fašističkih zločinaca! Naš dosadašnji otpor treba da se razvije u svenarodni sveti nacionalni rat protiv imperijalističkih okupatora!

KOMUNISTI!

Protiv vas će biti uperen glavni udarac fašističkih neprijatelja, najteži deo te borbe leži na vašim ramenima. U ovim velikim trenucima stojte čelično na svojim pozicijama kuda vas je postavila Partija. Visoko podignite zastavu oslobodjenja i svakim korakom

pokažite da ste najbolji sinovi svoje klase i svog naroda, pokažite da komunisti nikad ne polažu oružje, pokažite da ste dostojni velike časti biti vojnik velike armije kojoj stoji na čelu naš veliki Staljin!

Živeo Savez Sovjetskih socijalističkih republika, — velika nada i zaštitnik ugnjetavanih naroda i svih iskorišćavanih!

Živela slavya radničko-seljačka Crvena armija SSSR — nepobediva avangarda oslobodilačke vojske ugnjetavanih naroda i svih iskorišćavanih!

Živeo sveti nacionalni rat slovenačkog naroda protiv imperijalističkih okupatora!

Živeo Staljin, genijalni vođa oslobodilačke borbe čovečanstva za slobodu, bratstvo među narodima i ljudima, blagostanje radnog čoveka, napredak i kulturu!

Poraz fašističkim zločincima!

22 juna 1941.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 3

PROGRAM PROTIVIMPERL\LISTIČKE FRONTE SLOVENAČKOG
NARODA¹

GESLA NAŠE OSLOBODILAČKE BORBE

1. Pravo slovenačkog naroda na samoopredeljenje, uključujući i pravo otcepljanja i ujedinjenja sa drugim narodima! Ko izročito ne priznaje slovenačkom i svakom drugom narodu u potpunosti to pravo, taj se samo pretvara kad tvrdi da se bori protiv imperijalizma; on ostaje na ovim dli onim pozicijama imperijalizma, pa makar kako se zapenušeno hvalisao »oslobodilačkim« frazama.

2. Oslobodjenje i ujedinjenje rasparčanog slovenačkog naroda, uključujući primorske i koruške Slovence!

3. Jedinstvo i sloga podjarmljenih naroda Jugoslavije i celog Balkana u njihovoj borbi za oslobodjenje!

4. Sovjetski Savez je vodeća snaga i glavni oslonac u oslobodilačkoj borbi slovenačkog naroda i' svih porobljenih naroda; on nam je uzor ravnopravnosti među narodima, njihove sloge i uslova za

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 4. od 22 — VI — 1941 godine.

njihov neograničeni narodni razvoj bez nacionalnog tlačenja i bez kineskog zida među narodima!

5. Oslobođenje slovenačkog naroda je moguće samo 11a ruševinama imperijalizma! Ko god je za oslobođenje slovenačkog naroda, **taj se** mora boriti kako protiv nemačko-italijanskog imperijalizma, koji je konkretna forma imperijalizma na našem tlu, tako i protiv propagande englesko-američkih imperijalista, koji se trude da sačuvaju kapitalizam i imperijalizam, tj. izvor i uslove nacionalnog ugnjetavanja, i koji ne smeju proglasiti gesla nacionalnog samoopredeljenja, uključujući pravo otcepljenja, jer oni sami tlače stomilionske mase kolonijalnih i zavisnih naroda!

6. Bez borbe protiv izdajničke »vlastite« kapitalističke gospode ne može se potlačeni narod osloboditi!

7. Bratstvo i mir među narodima! — Takav mora biti pobedonosni rezultat antiimperijalističke borbe, koja će srušiti imperijalizam iz temelja!

Dobro prouči sva ova gesla koja su osnov antiimperijalističkog fronta slovenačkog naroda!² Objasni ih i drugima, strpljivo raščišćavaj pojmove svima koji žele dobro slovenačkom narodu i ujedno pomažu izdvojiti iz antiimperijalističkih redova svakog tudjeg agenta, koji bi u pravednu oslobodilačku borbu hteo podmetnuti kukavičje jaje i u engleska imperijalistička kola upregnuti narodne mase koje se bore za veliku stvar svog narodnog i socijalnog oslobodjenja!

² Obzirom na vanjsku političku situaciju, Osvobodilna fronta se sve do kraja juna nazivala Antiimperijalistička fronta slovenačkog naroda. Gornji dokumenat je u suštini program Antiimperijalističke fronte slovenačkog naroda.

BK. 4

»SLOVENSKI POROČEVALEC« OD 11 JULA 1941 GOD. O AKTUELNEM POLITIČKIM I AKCIOMM ZADACIMA OSVOBODILNE FRONTE¹

NA POSAO!

Još nikad u svojoj istoriji slovenački narod nije doživljavao tako duboki borbeni preporod kakav danas doživljuje. Aktiviste slovenačke oslobodilačke borbe obuzima ponos što su sinovi svoga naroda.

Reakcionarna suva grančica na živom telu naroda — šačica gospodskih izdajnika — sasvim se prodala okupatorima, dok narod elementarnom snagom nastavlja svoj borbeni put. Njegovu oslobodilačku borbu su uzele u ruke njegove narodne sile. OSVOBODILNA FRONTA SLOVENAČKOG NARODA,² za koju je dala inicijativu Komunistička partija Slovenije i kojoj se na osnovu potpune ravnopravnosti pridružilo sve što iskreno slovenački misli i oseća, uzela je takav mah, da je opravdano možemo nazvati jedinim slovenačkim

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 8 od 11 jula 1941 godine. CK KPS je počeo izdavati list »Slovenski poročevalec« prvi put 1938 godine. Izašla su dva broja, i to jula i oktobra. Prilikom kapitulacije Jugoslavije osetila se potreba za listom koji bi mobilisao, organizovao i poveo slovenačke narodne mase u borbu protiv okupatora, u borbu za njihova nacionalna i socijalna prava. Prvi broj izašao je maja 1941 god., drugi 8 juna 1941 god., a zatim redovno svakih sedam dana. Godine 1941 izašla su 32 broja. Prvi broj je izašao u 2000 primerka, četvrti u 2500, šesti u 3000, osmi u 3500, a poslednji broj već u 5200 primeraka. Štampao se u centralnoj tehnici CK KPS. »Slovenski poročevalec« 1941 godane ujedjivali su članovi CK KPS.

² »Na osnovu linije i direktiva Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije dao je Centralni komitet Komunističke partije Slovenije, odmah pošle sloma stare Jugoslavije i fašističke okupacije njene teritorije, inicijativu za stvaranje OsvobodUne fronte slovenačkog naroda.

Svoju inicijativu naša Partija izvodila je praktično — u svojoj političkoj i organizacionoj masovnoj delatnosti — u dva pravca.

Na samom terenu, naša Partija je organizovala Osvobodilnu frontu neposredno iz narodnih masa i bez obzira na njihovo ranije stranačko opredeljenje. Osvobodilna fronta je, prema tome, nikla i širila se u širokim narodnim masama kao jedinstveni svenarodni pokret porobljenog slovenačkog naroda.

Istovremeno je Partija pozvala sve patriotske grupe koje se nisu okaljale kapitulantom i izdajom, na saradnju u Osvobodilnoj fronti. Za takvu saradnju ona se dosledno i borila.«

(II kongres KPS, referat druga Mihe Marinka, str. 60—61, izdanje Cankareive založbe, Ljubljana 1949.)

pretstavnikom. Neka se izdajnici u fašističkom »savetu«' kolikogod razbacuju »pretstavničkim« frazama, ipak je činjenica da sem svoga izdajstva ne predstavljaju nikoga i ništa, dok Osvobodilna fronta predstavlja slovenački narod, koji je skoro jednodušno spreman za borbu.

Vrata Osvobodilne fronte su širom otvorena za svakog svesnog Slovenca, za svaku grupu koja želi učestvovati u oslobodilačkoj borbi protiv fašističkih porobljivača. Ko se drži postrani, taj samog sebe izdvaja iz najživotnije manifestacije slovenačke narodne i oslobodilačke svesti i zajednice. A ko bi na koji bilo način želeo porušiti sveto i neprikosnoveno jedinstvo OF slovenačkog naroda, taj bi se samim takvim činom uvrstio među izdajničke pomoćnike fašističkih zločinaca.

Osvobodilna fronta masovno razvija svoju aktivnost.

Geslo »ni parčeta gvoždja, ni mrve hrane za okupatora« postaje osnovno narodno geslo. Agitacija i propaganda treba da, uprkos teških uslova duboke ilegalnosti, obuhvate sve slojeve slovenačkog naroda. Prilozi za »Oslobodilački fond«⁴ za pomoć žrtvama okupatorskog terora⁵ rastu iz dana u dan u nove hiljade.

Ah sve to još nije dosta. Današnje vreme zahteva još više.

Geslo »ni parčeta gvoždja, ni mrve hrane za okupatora« treba sprovesti sa više plana, mnogo sistematskije, mnogo dosljednije. Slovenački narod ne sme dozvoliti da slovenačka zemlja posluži kao mirno i idilično zaledje fašističkih okupatora. Okupatorima treba rušiti organizaciju pozadine svuda i na svakom koraku. Ujedno moramo biti svesni da odlazak hiljada progonjenih štajerskih i gorenjskih Slovenaca u planine otvara nove perspektive i nove dužnosti za našu oslobodilačku borbu.

Slovenački narod se mora dostojno uvrstiti u oslobodilački front naroda na čelu sa herojskim narodima Sovjetskog Saveza. Više dela!

³ Tkzv. »Savet« (»Sosvet«) ili »Konzultu«, imenovano je Mussolini dekretom od 27-V-1941 godine. »Sosvet« su sastavljali vrhovi slovenačke reakcionarne buržoazije.

⁴ Akcija prikupljanja za »Oslobodilački fond« je prethodnik docnijeg »Narodnog poreza« koji je, zatim, Slovenački Narodnooslobodilački Odbor u septembru 1941 god., ozakonio odlukom o Narodnom porezu. Vidi dok. br. 39.

⁵ Prikupljanje pomoći žrtvama je postojalo još ranije — u obliku »Crvene pomoći« žrtvama režima stare Jugoslavije.

BR. 5

**PRAVILA GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA OD SREDINE JULA 1941 GOD. O USTROJSTVU, RADU
I ZADACIMA PARTIZANSKIH ODREDA¹**

PARTIZANSKI ZAKON

Čl. 1. Partizanski odredi su sastavljeni iz partizana-dobrovoljaca, koji se žele verao i istrajno, s oružjem u ruci, boriti za velike oslobodilačke ciljeve slovenačkog naroda, protiv jarma okupatorskih fašističkih tlačitelja, za prava radnog naroda. Tesno povezani sa slovenačkim narodnim masama i svim narodima koji se bore protiv fašističkih razbojnika, oslanjajući se operativno na vojničku akciju slavne radničko-seljačke Crvene armije Sovjetskog Saveza — partizani neće položiti oružje pre nego budu ostvareni ciljevi zbog kojih su se prihvatili cružja.

Čl. 2. U partizanske odrede može stupiti svako, bez obzira na političko i versko uverenje ih nacionalnu pripadnost, ko prihvata te ciljeve, ko je u moralnom pogledu neokaljan, ko prihvati »Partizanski

¹ Dokumenat je iz doba neposrednih priprema za ustanak. Glavni štab je poslao Partizanski zakon vodećim organizatorima i aktivistima na terenu.

Dokumenat za vreme NOB nije bio nigde publikovan. Original Partizanskog zakona nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobodjenja u Ljubljani.

U arhivi koju je drug Aleš Bebler dao da se zakopa februara 1942 god. nadjen je drugi primerak originala sa primedbom »projekte, na kome su olovkom ispravljene neke tačke (vidi fotokopije). Članu 5, tačka 8. dodato je: »Medjutim. svako i najmanje odeljenje, pa čak i pojedini partizan, nastavlja svoje partizanske dužnosti izvršavanjem akcija koje odgovaraju naoružanju odeljenja ...«

Uz tačku 9 istog člana stoji: »Ako partizan i pod najvećim pritiskom otkrije nepozvanim licima ili čak i neprijatelju partizanske tajne, njegov čin pretstavlja izdaju i kažnjava se smrću.«

U čl. 6 na kraju 2 pasusa uz reči »do potpunog ostvarenja velikog oslobodilačkog cilja slovenačkog naroda« dodato je: »i radnih masa«, a pozdrav »U boj za slobodu!« precrtan je i napisano: »Smrt fašizmu — sloboda narodu!«

Član 7 je precrtan olovkom, a sa strane napisano: »Znak!«

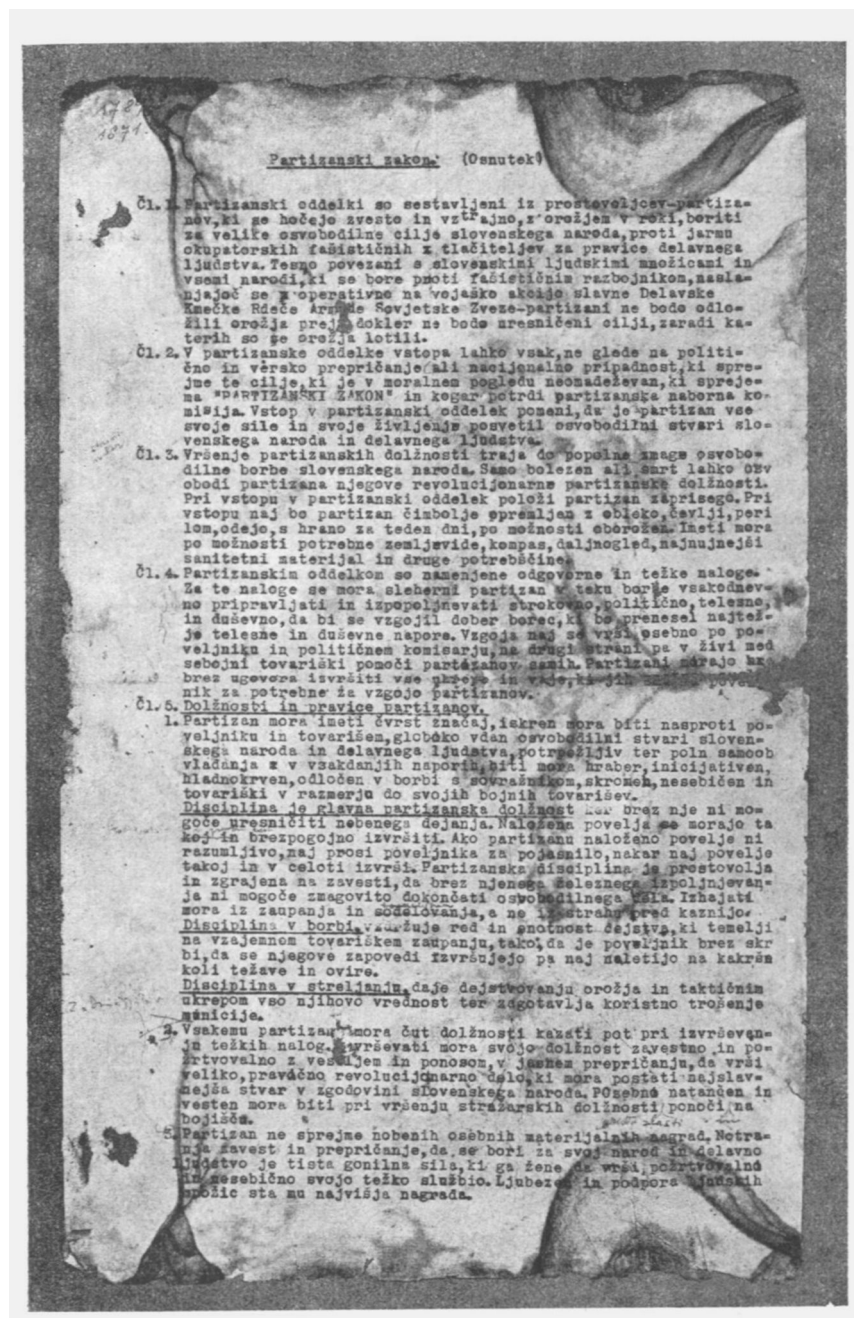
U čl. 8 je geslo promenjeno u »Smrt fašizmu«. Dodata je i primedba: »s puškom u stroju stisnuta pesnica leve ruke i dizanje podlaktice u vodoravni položaj preko prsiju«.

U čl. 12, treća rečenica, precrtana je reč »vodova« i napisano: »četa«.

Član 15 je precrtan.

U čl. 16 između c i č primedba: »oduzimanje oružja«.

Član 17 je precrtan.



Fotokopija prve stranice dokumenta br. 5

zakon« i koga primi partizanska regrutna komisija. Ulazak u partizanski odred znači da je partizan sve svoje sile i svoj život posvetio oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda i radnih masa.

Čl. 3. Vršenje partizanskih dužnosti traje do potpune pobeде oslobodilačke borbe slovenačkog naroda. Samo bolest ili smrt mogu osloboditi partizana njegove revolucionarne partizanske dužnosti. Prilikom stupanja u partizanski odred partizan polaže zakletvu. Prilikom pristupanja partizan treba da bude što bolje snabdeven odelom, cipelama, rubljem, pokrivačem, hranom za nedelju dana i, po mogućnosti, naoružan. Po mogućnosti, mora imati potrebne zemljopisne karte, kompas, durbin, najnužniji sanitetski materijal i druge potrebne stvari.

Čl. 4. Partizanskim odredima su namenjeni teški i odgovorni zadaci. Za te zadatke se svaki partizan mora u toku borbe svakodnevno pripremati i usavršavati stručno, politički, telesno i duhovno, da bi se vaspitao u dobrog borca koji će podneti najteže telesne i duhovne napore. Vaspitavanje će vršiti lično komandant i politički komesar, a s druge strane — živom međusobnom drugarskom pomoću samih partizana. Partizani moraju bez pogovora izvršiti sve mere i vežbe koje komandant smatra potrebnim za vaspitavanje partizana.

Čl. 5. Dužnosti i prava partizana

1. Partizan mora imati čvrst karakter, mora biti iskren prema komandantu i drugovima, duboko odan oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda i radnih masa, strpljiv i pun samosavladjivanja u svakidašnjim naporima, mora biti hrabar, inicijativan, hladnokrvan, odlučan u borbi sa neprijateljem, skroman, nesebičan i druželjubiv u odnosu prema svojim ratnim drugovima.

Disciplina je **glavna partizanska dužnost**, jer bez nje nije moguće ostvariti nikakve akcije. Naložene zapovesti se moraju odmah i bezuslovno izvršiti. Ako partizanu naložena zapovest nije razumljiva, neka moli komandanta za objašnjenje, a potom neka zapovest odmah i u celini izvrši. Partizanska disciplina je dobrovoljna i izgradjena na svesti da bez njenog gvođenog ispunjavanja nije moguće pobedonosno okončati oslobodilačko delo. Mora proizlaziti iz poverenja i saradnje, a ne iz straha od kazne.

Disciplina u borbi održava red i jedinstvo akcije koje se zasniva na uzajamnom drugarskom poverenju, tako da je komandant siguran da će se njegove zapovesti izvršavati, pa makar naišle na kakve teškoće i prepreke.

Disciplina vatre daje dejstvovanju oružja i taktičkim merama svu njihovu vrednost i obezbeđuje korisno trošenje municije.

2. Svakom partizanu osećaj dužnosti mora pokazivati put u izvršavanju teških zadataka. Svoju dužnost mora izvršavati svesno,

samopregorno, sa radošću i ponosom, sa jasnim ubedjenjem da vrši veliko, pravedno, revolucionarno delo, koje mora postati najslavnija stvar u istoriji slovenačkog naroda. Naročito mora biti savestan i tačan u vršenju stražarskih dužnosti noću i na bojištu.

3. Partizan ne prima nikakvih ličnih materijalnih nagrada. Unutrašnja svest i ubedjenje da se bori za svoj narod i radne mase jeste ona pokretna sila koja ga goni da požrtvovano i nesebično vrši svoju tešku službu. Ljubav i podrška narodnih masa su mu najviša nagrada.

4. Partizan ne sme u borbi ili drugde ostaviti svoga druga ili komandanta ako se tamo nalazi u teškom položaju, ako je napadnut ili ranjen. Partizan mora trezveno i do krajnosti promišljeno čuvati svoj život i život svojih drugova i komandanta.

5. Partizan mora čuvati svoju čast i čast oslobodilačke partizanske jedinice. Ne sme se ogrešiti i uprljati delima nasilja nad radnim narodom — bez obzira na političku i nacionalnu pripadnost. Partizan ne sme svojevolejno posezati u imovinu radnog naroda i, ako je potrebno, mora i smrtnom kaznom kazniti sve pokušaje razbojničkih napada ili krađe od strane neodgovornih elemenata, koji bi se eventualno pojavili. Partizan mora biti najnesebičniji zaštitnik radnog čoveka.

6. Partizan mora dostojno postupati sa ranjenim ili zarobljenim neprijateljem i uveriti ga u pravednost partizanske borbe.

7. Partizan mora odmah i kritički izložiti pred komandantom i drugovima svaku pojavu razbijanja partizanske discipline ili rušenja partizanske časti u svome odredu.

8. Ako se partizanska jedinica, iz kakvih bilo objektivnih razloga, mora rasturiti, partizanu je prva dužnost da se javi kod prve susedne jedinice ili kod prvog partizanskog komandanta i da obavesti zašto se njegova jedinica rasturila.

9. Partizan mora čuvati tajnost naredjenja, uputstava i planova svoje jedinice, a naročito ako padne u ruke neprijatelja, jer će time onemogućiti neprijatelju uvid u planove i namere boraca za oslobodilačke ciljeve slovenačkog naroda i radnih masa.

10. Svaki partizan ima pravo molbe i žalbe preko svog neposrednog starešine. Starešine su dužne molbu ili žalbu odmah rešiti ili ih poslati na rešenje pretpostavljenim komandama.

11. Svaki partizan se u slučaju bolesti ili osakaćenja mora javiti kod određenog lekara. Lekar mora partizana odmah pregledati i preduzeti potrebne korake.

12. Partizan ne sme vredjati verske osećaje svoga religioznog druga, koji će kao i ostali partizani žrtvovati sve svoje sile oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda.

Čl. 6. Partizanska zakletva glasi ovako:

>.Ja, partizan narodnooslobodilačke armije slovenačkog naroda, koji se, rame uz rame slavne Radničko-seljačke Armije SOVJET-SKOG SAVEZA i svih ostalih naroda koji se bore za slobodu, borim za oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda, za bratstvo i mir medju narodima i medju ljudima, za srećniju budućnost radnog naroda,

z a k l i n j e m s e

pred svojim narodom i svojim ratnim drugovima:
da ću sve svoje sile i sve svoje sposobnosti posvetiti oslobodilačkoj »tvari slovenačkog naroda, radnog naroda i svega slobodoljubivog i naprednog čovečanstva u svetom ratu protiv fašističkih tlačitelja i varvara,

da neću napustiti partizanske redove, u koje sam dobrovoljno i o-vesno stupio, i da neću položiti oružje do potpune pobeđe nad fašističkim okupatorima, do potpunog ostvarenja velikog oslobodilačkog cilja slovenačkog naroda.

Zaklinjem se da ću u borbi za te velike oslobodilačke ciljeve svojom krvlju braniti čast i svetinju naše partizanske zastave i da ću, ako ustreba, žrtvovati i svoj život.

U BOJ ZA SLOBODU!«

Čl. 7. Zastava

Partizanske zastave su crvena i slovenačka sa znacima i amblemima svojih jedinica s geslom: »Za slobodu«.

Čl. 8. Pozdrav

Partizanski pozdrav je: stisnuta pesnica desne ruke podignuta do ivice kape sa uzvikom »U boj« i otpozdravom »Za slobodu«. Partizani moraju pozdravljati svoje komandante i drugove.

Čl. 9. Komandovanje u partizanskim odredima se oslanja na bezuslovnu podređenost mlađih prema starijim po službenoj dužnosti. Komandanti moraju imati sve dobre osobine partizana. Moraju biti hrabri, odlučni, okretni, sposobni u borbi i bezgranično odani stvari za koju se bore. Moraju biti uzor discipline i pravedni drugovi i predvodnici partizana. Svaki partizan koji se u borbi istakne, može doći na sva komandna mesta.

Čl. 10. Za osobitu hrabrost i junaštvo Vrhovni štab na predlog komandanta odlikuje partizana ili komandanta nazivom: Junak oslobodilačke borbe.

Čl. 11. Podela partizanske vojske. Partizanska vojska se deli na:

- a) vodove,
- b) čete,

- c) bataljone,
- d) brigade.

Na čelu ovih jedinica stoje komandanti vodova, komandanti četa, komandanti bataljona, itd.

Čl. 12. Pored komandanta u istom rangu na čelu svake partizanske jedinice stoji **politički komesar**, sa posebnim političko-vaspitnim funkcijama. Njegovi osnovni zadaci jesu: briga za političko i stručno vaspitanje partizana, za održavanje borbenog duha, jednodušnosti, političkog jedinstva, reda i discipline, za bezuslovno izvršavanje svih naredjenja i uputstava, budno čuvanje časti partizanskog borca, budnost u pogledu eventualnih nezdravih pojava u odredima, itd. Političke komesare vodova postavlja Vrhovni štab na predlog štabova bataljona, a političke komesare ostalih viših jedinica direktno Vrhovni štab.

Čl. 13. politički komesar je suodgovoran sa komandantom i za ispunjavanje vojničkih zadataka. Zbog toga komandant mora izraditi i doneti ratne planove u punoj saglasnosti sa polit, komesarom. U neposrednoj borbenoj akciji pak zapoveda isključivo samo komandant odreda.

Čl. 14. a) Komandira voda biraju partizani većinom glasova. Izbor mora odobriti štab bataljona. Po potrebi može ga štab bataljona i postaviti.

b) Komandira čete imenuje komandant bataljona u sporazumu sa štabom brigade.

c) Komandante bataljona postavlja Vrhovni štab.²

² Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda, tada nazivan i Vrhovnim štabom (Vrhovno poveljstvo), bio je osnovan 22 juna 1941 god. na sednici CK KPS u Ljubljani, kao vojno rukovodstvo oružane borbe slovenačkog naroda protiv okupatora.

Na tom sastanku oformio se Glavni štab u sledećem sastavu:

Franc Leskošek-Luka, komandant,

Boris Kidrič, politički komesar, kojeg je zamenio kasnije drug Miha Marinko,

Aleš Bebler-Primož, zamenik komandanta,

Stane Zagar, član,

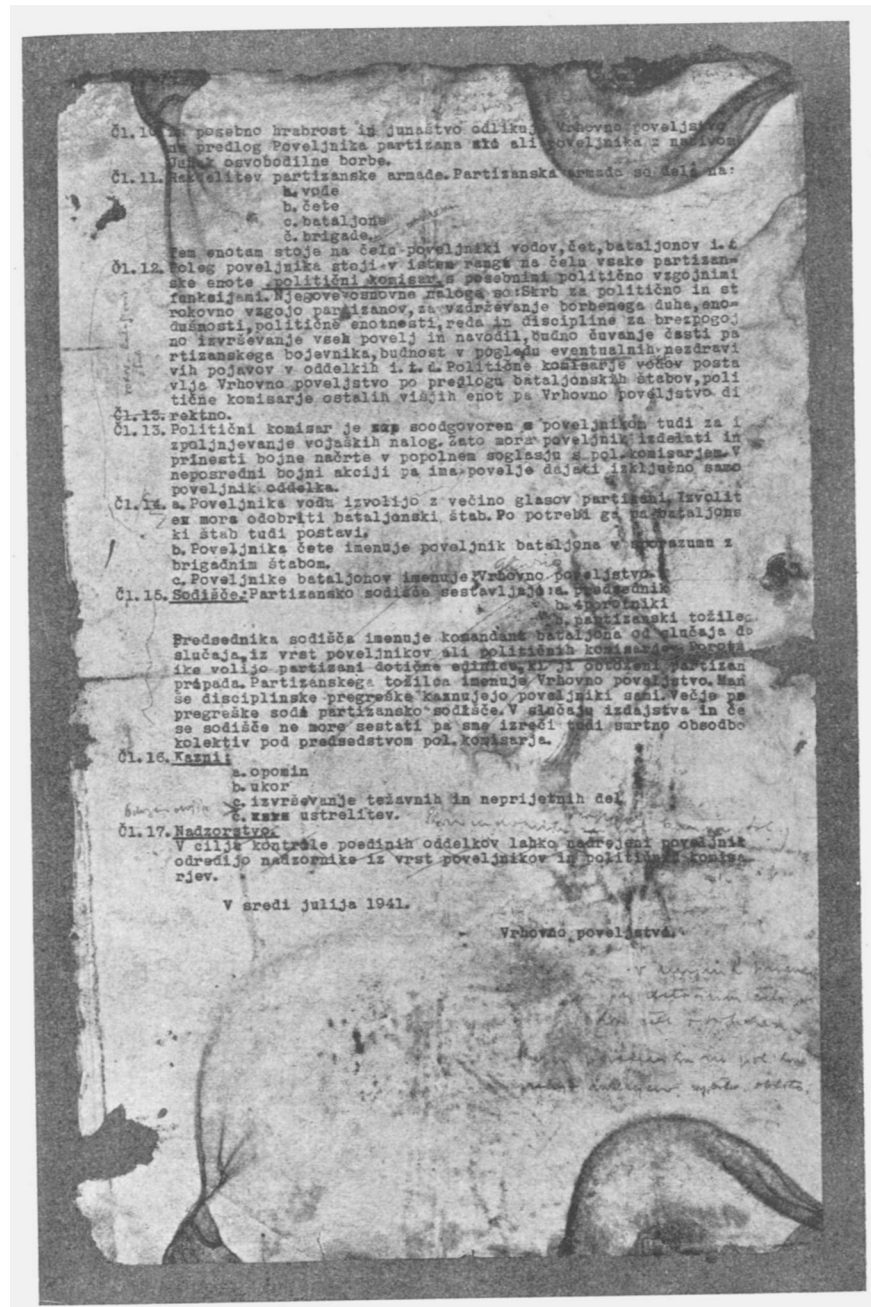
Oskar Kovačič, član,

Dušan Podgornik, član i

Marjan Breclj, član.

Glavni štab do maja 1942 god. nalazio se u Ljubljani, a zatim je postepeno prelazio na teren. Do premeštaja Glavnog štaba njegovi članovi često su posećivali pojedine partizanske jedinice ili su se stalno kod njih nalazili.

Na sastanku Glavnog štaba od 16 jula 1941 god., doneli su odluku da se iz priprema za narodnooslobodilačku borbu u duhu zaključaka junske partiske konferencije predje u oružani ustanak.



Fotokopija treće stranice dokumenta br. 5

Öl. 15. Sud. Partizanski sud sastavljaju:

- a) predsednik,
- b) 4 porotnika, *
- c) partizanski tužilac.

Predsednika suda imenuje komandant bataljona, od slučaja do slučaja, iz redova komandanata ili političkih komesara. Porotnike biraju partizani dotične jedinice kojoj pripada optuženi. Partizanskog tužioca imenuje Vrhovni štab. Manje disciplinske prekršaje kažnjavaju sami komandanti. Veće greške sudi partizanski sud. U slučaju izdajstva i kad se sud ne može sastati, sme kolektiv sam pod predsedništvom političkog komesara izreći i smrtnu presudu.

Öl. 16. Kazne:

- a) opomena,
- b) ukor,
- c) izvršavanje težih i neprijatnijih poslova,
- č) streljanje.

Čl. 17. Nadzor

U cilju kontrole pojedinih odreda mogu pretpostavljeni komandanti odrediti nadzornike iz redova komandanata i političkih komesara.

Sredinom jula 1941.

VRHOVNI STAB

U Gorenjskoj je član Glavnog štaba i instruktor CK KPS Stane Žagar na dva sastanka partiskih funkcionera, 17 i 20 jula, objasnio direktivu Glavnog štaba da treba početi sa ustankom. Na drugoj sednici, 20 jula 1941 god., pripremili su plan ustanka i resili da iz partizanskih četa, koje su već nastale u Gorenjskoj, formiraju Cankarov bataljon. Na tom sastanku postavili su njegov štab. Bataljon se sakupio 5 avgusta 1941 god. na planini Vodice.

U Kamničkom srezu je instruktor CK KPS Tomo Brejc-Pavle na sastanku sa članovima vojnog komiteta za Kamnički srez, 25 jula 1941 god. • pripremio ustanak, koji bi trebao da počne u nedelju 27 jula 1941 godine, noću. Na istom sastanku formirali su štab Kamničkog bataljona koji se sakupio u Rasici 17 avgusta 1941 godine. (Vidi primedbu 2 uz dok. br. 20.)

U ostalim delovima Slovenije razvitak je išao sporije. Partijske organizacije borile su se sa mnogim poteškoćama ali su ipak, u približno isto vreme, uspele da formiraju partizanske čete koje su poslednjih dana jula već počele sa prvim akcijama. (Podaci prema usmenim izjavama drugova Mihe Marinka, Franca Leskoška, Borisa Kidriča i Borisa Kraighera.)

BB. 6

»VELIKA BOBBA SLOBODOLJUBIVIH NARODA PROTIV FAŠISTIČKU! RAZBOJNIKA« — ČLANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA OD JULA 1941 GODINE¹

Podmuklim napadom na SSSR Hitler, sa svojim fašističkim prijateljima i slugama iz Italije, Madjarske, Rumunije, Finske, Slovačke itd., otpočeo je svoj poslednji razbojnički pohod. Za ovu svoju poslednju zločinačku avanturu Hitler se pripremao za sve vreme svoje vlasti. Bio je potpuno svestan da su svi njegovi »uspesi« protiv malih nenaoružanih naroda, koje su iznutra oslabile njihove protivnarodne vlade, kratka veka i ništavni, dokle god postoji jaka tvrdjava i zaštitnica ugnjetavanih naroda i svih radnih ljudi — SSSR, dokle god ne bude uništen taj praktični primer ostvarenja bratstva među narodima i ljudima. Postalo je nemoguće da i dalje postoje, jedan pored drugog, dva iz osnova suprotna sveta: svet krvavog fašističkog varvarstva, ugnjetavanja naroda od naroda, čoveka od čoveka, uništavanja svih pozitivnih duhovnih tekovina čovečanstva u nauci i umetnosti — i, na drugoj strani, bratsko jedinstvo sovjetskih naroda, svet koji ne zna ni za narodno i rasno ugnjetavanje, ni za ugnjetavanje čoveka od čoveka; svet u kome triumfuju stvaralačka misao i kultura, duboko čovečanske i internacionalističke u svojoj suštini, a nacionalne i mnogolike po formi; svet u živoj saglasnosti sa nacionalnim osobinama mnogobrojnih naroda koji, slobodni i ravnopravni, razvijaju sve svoje snage i sposobnosti. Razbiti taj praktični primer izgradjivanja sreće i blagostanja naroda i radnih ljudi, to žarište oko koga se okupljaju sve slobodoljubive i napredne snage sveta, opljačkati bogatstvo nepregledne zemlje naroda SSSR i zatim osigurati sebi gospodstvo nad celim svetom, — to je, eto, bila luda i varvarska zamisao fašističkih pljačkaša koji su bacili svoje naoružane bande na svetu sovjetsku zemlju.

Ali nesavesni poglavari modernih hunskih bandi ovoga puta su se prevarili u svojim računima. Nesalomljiva materijalna i moralna snaga Crvene armije, besprimerni heroizam crvenoarmejaca, njihova upornost i jednodušnost, visoka vojnička sprema sovjetskih komandanata i strahoviti udarci koje je Crvena armija zadala Hitleru i fašističkim armijama, — sva ta fakta preko noći su razbila sramnu zgradu kleveta i laži koju je godinama gradila antisovjetska pro-

¹ Gornji članak je objavljen u »Delu« br. 2 od kraja avgusta 1941 godine. Članak nalazi se takodje u knjizi Edvarda Kardelja »Put nove Jugoslavije«. »Deloc je izlazilo već pre rata. God. 1921 je izlazilo kao organ KP Italije u Trstu (osnivač i glavni urednik do 1929 god. Ivan Regent), a zatim 1934 god. u Parizu kao zajednički organ KP Jugoslavije i KP Italije. 1940 god. štampan je već u domovini kao organ CK KPS u ilegalnoj štampariji pod Šmamom Gorom kod Ljubljane.

paganda. Milionima i milionima radnih ljudi širom celog sveta postalo je jasno da se tako može boriti samo armija koja je izrasla iz dubine naroda, koja je povezana s narodom i svesna svoje uloge i ciljeva, koja brani sreću i slobodu svoga naroda i koja crpi svoju materijalnu snagu iz džinovskih uspeha u izgradjivanju socijalizma, socijalističke industrije i socijalističke privrede uopšte.

Udarci koje je Crvena armija zadala fašističkim hordama postali su signal za pristupanje svih ugnjetenih naroda Evrope oružanoj akciji protiv fašističkih ugnjetača. Svi porobljeni narodi od Norveške do Grčke, od Poljske do Francuske — bili su svesni da je Sovjetski Savez, da je njegova nepobediva Crvena armija postala vodja oružane borbe svih ugnjetenih i slobodoljubivih naroda. Bili su svesni da će sloboda biti dobijena utoliko brže, ukoliko više ti narodi podupru samostalnim oružanim akcijama veliku borbu Crvene armije i svih savezničkih armija na frontu protiv Hitlera. **Teritorije potlačenih naroda moraju se pretvoriti u poprišta najupornije svenarodne akcije za uništenje okupatora;** neprijatelj se mora na tim teritorijama osećati kao u opkoljenoj tvrđavi, — to je postalo geslo borbe, koje su prihvatili potlačeni narodi. Svakim danom sabotaža uzima sve veći obim, i u čitavoj porobljenoj Evropi niču sve brojnije partizanske čete, rešene da unište sve što na bilo koji način služi okupatorima

Englesko-američki blok je snažan saveznik SSSR i potlačenih naroda Evrope u ratu protiv Hitlerove Nemačke. Narodi Engleske i Sjedinjenih Država danas odlučnije nego ikad stoje na gledištu da se energično produži rat protiv Hitlera do potpunog uništenja njegovih bandi i njegove vlasti. Sovjetsko-engleski ugovor o međusobnoj pomoći i američke izjave o pomoći SAD Sovjetskom Savezu dva su dokumenta koji jasno izražavaju raspoloženje masa u tim državama i u čitavom svetu. Narodne mase, milioni i milioni na svim kontinentima stupaju u akciju, da pomognu Sovjetskom Savezu i Saveznicima u njihovoj borbi za potpuno uništenje fašizma. Tako je velika borba Sovjetskog Saveza postala zajednička stvar čitavog naprednog čovečanstva. Nameravani »krstaški rat« fašističke osovine Berlin—Rim protiv Sovjetskog Saveza pretvorio se u nalet čitavog naprednog čovečanstva **protiv fašističkog varx'arstva — za slobodu i ravnopravnost naroda i za istinske demokratske slobode naroda.**

Plan fašističkih razbojnika da se, pod parolom »krstaškog rata protiv bolševizma«, stave na čelo kapitalističkog sveta u borbi protiv SSSR — potpuno je propao.

Nema sumnje da je sadašnja džinovska borba od ogromnog svetsko-istoriskog značaja. Smešno bi bilo misliti da celokupno čovečanstvo sve te užasne žrtve daje samo za obnovu starog sistema, iz čdje su se utrobe i izlegli fašistički zlikovci. Borba koju čovečan-

stvfcvodi protiv fašističkog varvarstva treba da bude **borba za istinsku slobodu i ravnopravnost naroda, za samoopredeljenje svih naroda, za istinsku narodnu demokratiju, za uništenje rasističkih, šovinističkih i drugih sličnih imperijalističkih teorija, za bratstvo među narodima i ljudima, za uništenje osnovnih uzroka koji vode imperijalističkim ratovima, za srećniju budućnost čovečanstva.**

Zemlja socijalizma i sreće svojih naroda najveći je plod stvaralačke ljudske misli, najveličanstvenija je tekovina čovečanstva. Ona ne dolazi u Evropu kao što je godine 1848 došla carska Rusija: da uguši naprednu revolucionarnu misao, već, naprotiv, da otvori čovečanstvu put u svetliju budućnost, u kojoj će tek ime **čovek** zasijati u svoj svojoj veličini. Zato Crvena armija i sve oslobodilačke snage koje se okupljaju oko nje ne donose Evropi talas uništenja i osvete, atmosferu progonjenja i mučenja, kao što to svugde rade fašističke bande, već donose duh oslobodjenja i čvrste vere u bolju i srećniju budućnost svakog naroda, svakog radnog čoveka i celokupnog čovečanstva.

Više nego ma koji drugi narodi u Evropi, slovenački narod, podeljen izmedju tri fašistička razbojnika, varvarski rasparčan, odnarodjivan i raseljavan, životno je zainteresovan u ovoj velikoj borbi. Samo jedan put vodi oslobodjenju i ujedinjenju slovenačkog naroda: **pobedonosni trijumf velike borbe kojoj stoji na čelu SSSR.** Zato svaki borac za slobodu slovenačkog naroda ima samo jednu dužnost: **uključiti se u veličanstvenu borbu SSSR i svih slobodoljubivih naroda protiv fašizma, uništavati okupatora na svakom koraku i svim sredstvima, uvlačiti u ovu oslobodilačku borbu sve nove i nove narodne mase; stvarati jaku naoružanu partizansku vojsku, jačati svenarodni otpor slovenačkog naroda do svetog nacionalnog rata protiv okupatora, udružiti sav slovenački narod u Oslobodilački front i ne položiti oružje sve donde dok ne bude fašistički neprijatelj slomljen i uništen i naša rodna gruda oslobođena, ujedinjena i očišćena od tirana.**

Ljubljana, jula 1941 godine.

BK. 7

»SLOVENSKI POROČEVALEC« OD 25 JULA 1941 GOD. O USPE- SIMA NARODNOOSLOBODILAČKOG POKRETA U SLOVENIJU

POHOD OSVOBODILNE FRONTE

Divovski gubici, koje u nemačke fašističke bande poražujuće zasecaju herojske sovjetske armije, razbukтали su oslobodilački elan slovenačkog naroda. Osvobodilna fronta — taj jedinstveni masovni pokret slovenačkog naroda — obuhvata sve što se želi iskreno boriti za narodno oslobodjenje.

U Osvobodilnoj fronti saradjuju sve borbene slovenačke grupe, bez obzira na uže političke i ideološke razlike.

Rukovodstva Osvobodilne fronte se sastoje iz najaktivnijih boraca, bez obzira na njihovu užu političku i ideološku pripadnost.

Osvobodilna fronta prodire u svaki kutak ugnjetavane i rasparcane slovenačke zemlje.

Osvobodilna fronta prelazi iz prethodnih političkih i agitatorskih priprema — na oslobodilačku akciju.²

Osvobodilna fronta je postala jedini legitimni predstavnik slovenačkog naroda.

BR. 8

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 25 JULA 1941 GOD. O AKCIJAMA SLOVENACKIH PARTIZANA¹

OTPOR SLOVENAČKOG NARODA

Tršćanska pruga je prekinuta u blizini Brezovice.²

Na pruzi Maribor-Zidani Most je u blizini Pragerskog izbačen iz koloseka teretni voz.

Na pruzi Ljubljana-Rakek je teretni voz presečen na dvoje.

U Trbovlju je nadjen ubijen gestapovski funkcioner.

¹ »Slov. poročevalec« br. 9 od 25-VII-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 dokumenta br. 1. Pored intenzivnih priprema za oružani ustanak. Partija je preko terenskih odbora OF organizovala većinu slovenačkog naroda. Time su bili stvoreni uslovi za početak oružanog ustanka. Vidi primedbu br. 2 uz dokumenat br. 5 i primedbu br. 2 uz dokumenat br. 20.

¹ »Slovenski poročevalec« br. 9 od 25-VII-1941 godine.

² Pruga je bila razorena 24 jula na km 571.992, na Viču kraj Ljubljane. Odvijeni su zavrtnji, uklonjene spojke i dignuta skretnica. Sabotažu je

U Tacnu je smrtno ranjen bivši jugoslovenski žandarm, sada gestapovski agent.³

U Zalogu⁴ su nadjena zaklana i razoružana dva nemačka pogranična vojnika.

Pasivna rezistencija po fabrikama uzima sve veći mah.

U Kamniku su noću nemačke napise prekrili slovenačkim, a po zidovima i oglasnim tablama ispisali znakove srpa i čekića. Drugog dana su nemački okupatori sazvali zbor i zapretili represalijama. Zbor su stalno ometale mnogobrojne upadice.

Široka akcija sa napisima je izvedena u Kočevju.

Cela Ljubljana je puna znakova srpa i čekića i znakova V.⁵

Iz straha od odlaska slovenačkih ljudi u brda, nemački okupatori su privremeno obustavili preseljavanje na Gorenjskoj.⁶ Ali su sad počeli prisilno mobilisati Slovence za rad u Nemačkoj. Narodni otpor raste. Svaki masovni teror fašističkih okupatora će ponovno poterati Slovence u šume i planine.

Medju kočevskim Nemcima, čak i medju ogorčenim hitlerovcima, raste otpor protiv preseljavanja. Opravdano se plaše da će im biti zapaljen krov nad glavom, ako se usele u domove proteranih Slovenaca.

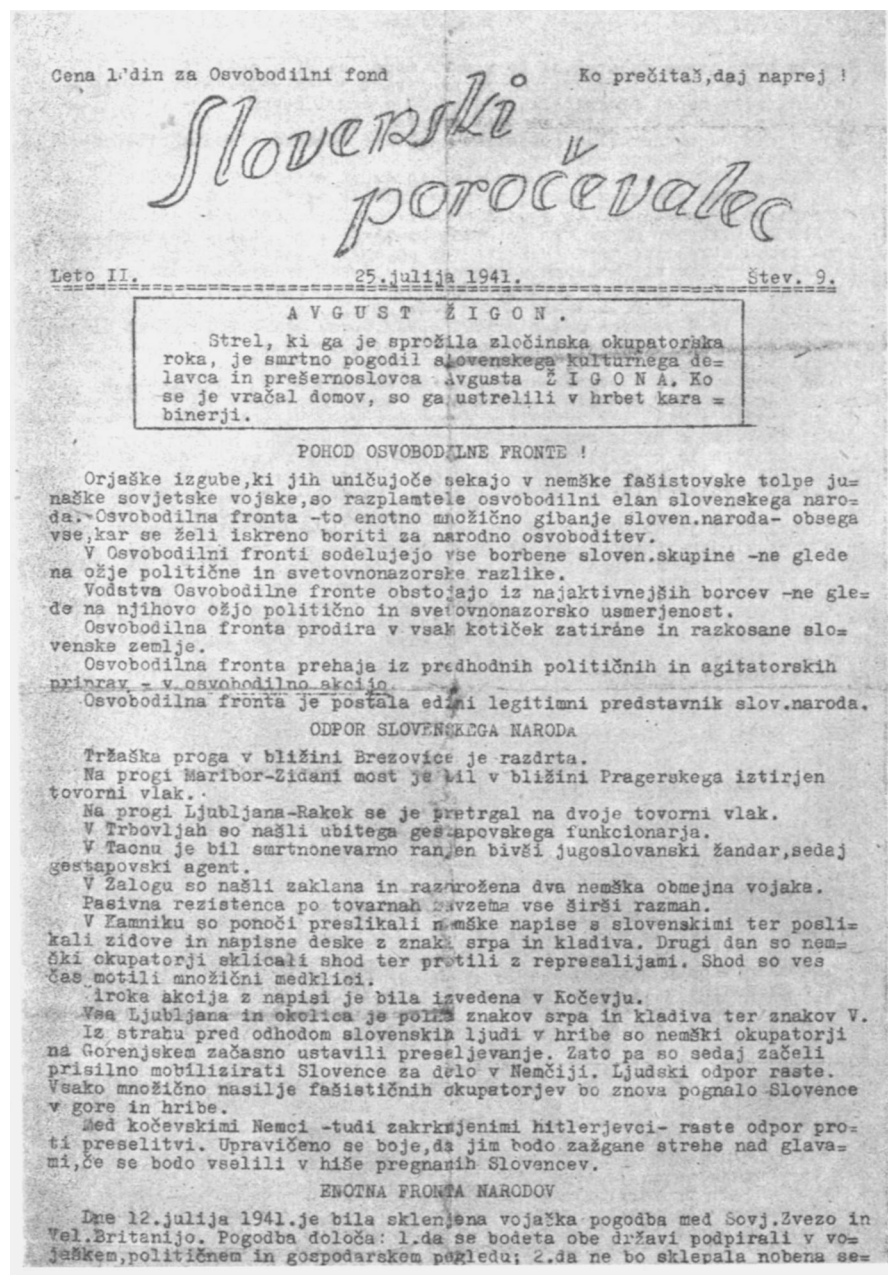
izvela diverzantska grupa, sastavljena od meštana, u prvom redu članova KP koji su danju radili svoj posao, a noću izvršavali akcije.

³ Tog žandarma ranili su 22 jula 1941 god. partizani Rašičke čete. Ovu četvu, sastavljenu pefetežno od meštana iz okoline Rasice, Gamelja. Tacena, organizovali su Lojze Kebe i Tomo Brejc-Pavle, instruktori CK KPS u Gorenjskoj. Već krajem jula su se na Rasici i Dobenu počeli prikupljati komunisti koji su na osnovu direktiva Vojnog komiteta Kamničkog sreza počeli vršiti sve pripreme za početak oružane borbe. Oko 15 jula postoje već 2 grupe te čete i to: Šmamogorska i Rašička, koje ukupno broje 25 ljudi. Uskoro je četa narasla na 40 ljudi. Imali su tri četvrtine pušaka Mauzer, a ostalo austriske puške. Četa je izvršila više napada, medju kojima je i napad od 18-VII-1941 god. na automobil grofa Lazzarini-a. Kao odgovor na ovu akciju, Nemci su streljali pet talaca. Komandir čete je bio Stane Kosec, a politkomesar Mile Spacapan. Docnije je četa ponovo došla u selo Rasica, gde se 17-VIII-1941 god- s Kamničkom, Mengeško-Moravčanskom i Radomeljskom četom ujedinila u Kamnički bataljon. (Podaci iz MNO.)

⁴ Prvi smrtonosni pucanj na okupatorskog vojnika beleže okupatori na dan 16 jula kad je ubijen nemački pogranični vojnik kod Besnice, Zalog. (Podaci iz spiska žrtava nemačkog Ureda za propagandu na Bledu od 25-XII-1941 god.).

⁵ Slovo »V«, geslo pobede (»Victoria«).

⁶ Nemački gaulajter dr Friedrich Rainer, koji je tačno poznao plan preseljavanja, priznao je na procesu protiv ratnih zločinaca u Ljubljani, jula 1947 god., da su Nemci zbog oružanog otpora stanovništva otstupili od germanizatorskih planova preseljavanja slovenačkog stanovništva.



Fotokopija prve stranice »Slovenskog poročevalca« br. 9 od 25 jula 1941
godine (dokumenta br. 7 i 8)

BR. 9

**PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE
SLOVENIJE OD JULA 1941 GOD. ITALIJANSKIM VOJNICIMA¹**

ITALIJANSKI VOJNICI!

Nadali ste se skorom završetku rata i vraćanju svojim, kućama, kao što vam je to više puta obećavano. Sada međutim, kada ovaj besmisleni rat, u koji su Hitler i njegov zločinački ološ, zajedno sa Mussolinijevim fašističkim ološem, upleli i Italiju, traje više od jedne i po godine, sada, kada je stotinama hiljada vaših drugova izgubilo život ili ostalo sakato, sada je hitlerovski ološ gurnuo nemačke voj-
nike i vas ostale na novi razbojnički pohod, na najteži razbojnički pohod, najkrvaviji i potpuno lišen svakog izgleda na uspeh kako se samo može zamisliti, u rat protiv najveće i najbolje naoružane armije na svetu, protiv Crvene armije. Moraćete i dalje da rasipate svoju krv za nemački imperijalizam. Patnje vaših žena i vaše dece neće se još završiti. Naprotiv, ove patnje će se neizmerno povećati.

Novi razbojnički pohod koji, je sada otpočeo, nije samo najkrvaviji i sa najmanje izgleda na uspeh od svih pohoda koje je preduzeo razbojnik Hitler i u koje je uvukao Mussolinija, taj pohod je najveći zločin koji je dosad učinio Hitler.

Ova zemlja je sada napadnuta bez ikakvog razloga. U tu zemlju vas sada šalju da ubijate i pljačkate. Nemački finansiski vlastodršci, čiji je vodja Hitler, hoće da unište tu zemlju i ponovo da potlače radnike i seljake ove zemlje i nacionalno da ih podjarme.

Ovo pakleno razbojništvo neće uspeti hitlerovskom ološu. Hitler mora biti poražen. I vi, italijanski vojnici, morate da računate na pobedu Crvene armije, koja je vaš i naš najjači saveznik. Morate shvatiti da će pobeda Crvene armije biti vaša pobeda, jer će pobeda Crvene armije biti pobeda svih radnih naroda sveta. Pobeda Crvene armije značiće da je otvoren put ka miru, slozi među narodima i ka stvaranju novog sveta, sveta radnog naroda.

Italijanski vojnici! Sinovi italijanskog radnog naroda!

Nemojte se boriti protiv vaše braće u Crvenoj armiji. Usprotivite se kad vas budu slali na sovjetski front! Predjite na stranu Crvene armije! Okrenite oružje protiv vaših raznih neprijatelja, protiv razbojničkih fašističkih vodja! Usprotivite se zloupotrebi vašeg oružja protiv naroda koje je pokorio nemački i italijanski

¹ Original u arhivi Istoriskog odeljenja CK. KPS.

imperijalizam! Upravite vaše oružje protiv vaših i naših smrtnih neprijatelja, protiv fašističkih dželata radnog naroda, protiv dželata onih naroda koji vole slobodu!

To je put ka vašoj ličnoj slobodi, to je put ka miru!
Dalje ruke od Sovjetskog Saveza!
Dalje ruke od zemlje radnika i seljaka!
Dole imperijalistički rat!
Dole Hitler i njegov pratilac Mussolini!
Dole fašizam!
Zivelo bratstvo i sloga svih naroda!
Živela pobjeda Crvene armije!
Ziveo Staljin, vodja svih naroda koji se bore za slobodu!

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 10

**PROGLAS VRHOVNOG PLENUMA OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENAČKOG NARODA OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. SLOVE-
NACKOM NARODU¹**

SLOVENAČKOM NARODU!

Na Istoku se vodi najsudbonosnija borba svih vremena. Nemačka vojska je naišla na protivnika koji će je satrti. Sudbina Adolfa Hitlera i njegovih fašističkih pomagača je zapečaćena. Sovjetski narodi vode borbu u duhu istoriskog Staljinovog govora — svesno i sa bezgraničnim požrtvovanjem. Njihova borba je ujedno i borba za oslobodjenje slovenačkog naroda, naroda Jugoslavije i svih porobljenih naroda Evrope.

Slovenci!

Istinska sloboda nije stvar koja se može dobiti na poklon. Za slobodu se treba boriti. Naša porobljena braća u Srbiji, Crnoj Gori i Hercegovini su već povelu borbu. I slovenački narod prelazi u stvarni otpor protiv porobljivača. Taj otpor treba ojačati, proširiti i pretvoriti u svenarodnu aktivnost.

Geslo »ni parčeta gvoždja, ni parčeta kakvog bilo materijala, ni mrve hleba za okupatore« treba da postane naša opštenarodna stvarnost.

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcuc br. 10 od 2-VIII-1941 godine.

nionalmente.

Questo spaurimento scellerato deve fallire alla tappa hitleriana. Hitler deve essere sconfitto. Anche voi, soldati italiani, dovete aspirare alla vittoria dell'Armata Rossa, che è il vostro ed il nostro alleato più forte. Dovete capire, che la vittoria dell'Armata Rossa sarà la vostra vittoria, perché la vittoria dell'Armata Rossa sarà la vittoria di tutti i popoli lavoratori del mondo. La vittoria della Armata Rossa significherà la strada aperta alla pace, alla concordia fra i popoli e alla creazione del nuovo mondo, del mondo del popolo lavoratore.

Soldati italiani! Figli del popolo lavoratore italiano!

Non combattete contro i vostri fratelli uccisi dalla Armata Rossa! Opponetevi quando vi spingeranno al fronte sovietico! Passate al lato dell'Armata Rossa! Volgete le armi contro i vostri veri nemici, contro i condottieri scellerati fascisti! Opponetevi all'abuso delle vostre armi contro i popoli oppressi dall'imperialismo tedesco ed italiano! Volgete le vostre armi verso i vostri ed i nostri nemici mortali, contro i carnefici fascisti del popolo lavoratore, contro i carnefici dei popoli amanti la libertà!

Questo è la strada verso la vostra propria libertà, questo è la strada verso la pace!

Via le mani dall'Unione Sovietica!

Via le mani dal paese degli operai e dei contadini!

Abasso la guerra imperialistica!

Abasso Hitler e il suo cagnotto Mussolini!

Abasso il fascismo!

Evviva la fraternità e la concordia di tutti i popoli!

Evviva la vittoria dell'Armata Rossa!

Evviva Stalin, il condottiere di tutti i popoli combattenti per la libertà!

Il Comitato Centrale del
Partito Comunista di Slovenia.



Okupatorima treba seckati živce i razbijati pozadinu svuda i na svakom njihovom koraku.

Primer slovenačkih boraca koji su pošli u šumu² treba da da potstreka za razvoj oslobodilačkog rata protiv tlačitelja, rata koji će slovenački narod voditi rame uz rame sa narodima Sovjetskog Saveza, sa engleskim narodom i sa svim narodima porobljene Evrope.

Slogu i jedinstvo porobljenih naroda Jugoslavije ostvarujemo zajedničkim otporom.

Osvobodilna fronta slovenačkog naroda, u kojoj sudeluju sve borbene slobodoljubive slovenačke grupe, bez obzira na politička i ideološka gledišta, i koja je danas opravdano predstavnik slovenačkog naroda, poziva sve Slovence u borbu, na oružani otpor.

Zivelo oslobodjenje i ujedinjenje svih Slovenaca!

VRHOVNI PLENUM³ *
OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENAČKOG NARODA

- Vidi primedbu 2 uz dok. br. 5.

³ Slovenačke narodne mase su se masovno povezivale u osnovnim organizacijama OF, terenskim odborima OF (u gradovima su često postojali i ulični odbori OF), koji su osnivani prema teritorijalno-proizvodnom principu, tj. nastajali su po fabrikama, radionicama, ustanovama, školama itd. Tako je, naprimer, u Ljubljani krajem godine bilo već preko 400 terenskih odbora OF. O terenskim odborima vidi dok. 71.

Vrhovni plenum, koji su sastavljali predstavnici svih grupa učlanjenih u OF, predstavljao je najviše voćstvo OF slovenačkog naroda. Njegov izvršni organ je bio Izvršni odbor Osvobodilne fronte (IOOF). IO je imao svoj sekretarijat za drugom Borisom Kidričem na čelu.

Prvi sastanak Vrhovnog plenuma održan je 15-VI-1941 god., a drugi 28-VII-1941 godine. Na drugom plenumu su izabrali IOOF i ujedno izdali gornji proglas. Raspravljano je o narodnooslobodilačkoj borbi koja se već rasplamsavala.

BR. 11

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 2 AVGUSTA
1941 GOD. O DIVERZIJAMA I UNIŠTAVANJU OKUPATORSKIH
VOJNIKA U GORENJSKOJ I LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹**

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

U Grosuplju su se 28 jula pobunili italijanski vojnici. Zbog toga su fašisti sedmoricu od njih streljali.

U Repčama kod Šmarja je 25 jula ubijen italijanski oficir.

U noći između 28 i 29 jula su u Gorenjskoj uništena tri mosta.²

Između Šmarja i Škofljice je 27 jula prekinuta pruga.'

Kod Brezovice i kod Borovnice je pruga prekinuta.

Pred bioskopom »Matica« ubijen je nemački gestapovac. Metak mu je probio čelo.

Na Ježici je teško ranjen bivši jugoslovenski žandarm, sada italijanski špijun.

U šiški je uništen centralni telefonski čvor.⁴

Telefonska žica između Rima i Ljubljane je bila na više mesta presečena.

Kod Brezja iznad Sostrog su 26 jula partizani napali kolonu za snabdevanje' i ranili jednog fašista.

Ostali izveštaji još nisu provereni. Objavićemo ih iduće nedelje. Činjenica je da borba slovenačkog naroda jako rastrže živce okupatora.

¹ »Slovenski poročevalec« br. 10 od 2-VIII-1941 godine.

² Ove akcije su deo opšteg ustanka u Gorenjskoj. (Vidi dok. br. 5. primedba 2 i primedbe uz dokumenat br. 20.) Porušena su 3 mosta na r. Bistrici na putu Domžale-Ihan-Litija, Domžale-Moravče i Dob-Ihan.

³ Po »Pregledu sabotaža« Ljubljanske direkcije želznica akcija je izvršena 28-VII-1941 godine. Minirana je desna šina na dužini 60cm. (Vidi i dok. br. 127 i br. 115.) Akciju je izvršila neka manja diverzantska grupa kod Borovnice.

⁴ Akciju pominje i dok. 115. prim. 6.

⁵ Molnička četa je napala 2 četu 3 bataljon'a »Crnih košulja* koja je nosila hranu posadi u Lipoglavu. Prema izjavi Stanka Semiča-Dakija, Jože Nose-Španac i Dalmatinac »Mate« iz Molničke čete pokušali su napasti italijansku komoru, ali su počeli suviše rano s napadom. Bio je ranjen 1 Italijan. (»Borecc. I. br. 3, str. 22.)

U vezi s ovim napadom i napadom na nemačkog vojnika 16 jula. počeli su Nemci i Italijani na sektoru Zalog-Litija zajedničku poteru većeg opsega, koju je vodio policiski vicekvestor. Sudelovao je 80 bataljon »Crnih košulja«, III planinski bataljon »Crnih košulja«, 55 legija »Cmih košulja« i karabinjeri.

Molnička četa se počela formirati oko 15 jula od meštana iz okoline (oko 20), a pristizali su i novaci iz Ljubljane. 26 jula ih je bilo već 30 s 5 puškomitraljeza, a ostali s puškama. Komandir čete je prvo bio 2i-

HR. 12

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZANTSKIM AKCIJAMA I LIKVIDACIJAMA OKUPATORSKIH AGENATA I GESTAPOVACA U GORENJSKOJ U PRVOJ POLOVINI MESECA AVGUSTA¹

BORBA SLOVENAČKOG NARODA:

1 avgusta uveče u šiški je ubijen gestapovac. Ujedno su ranjena dva italijanska karabinjera.

8 avgusta uveče je na Brdu ubijen fašistički agent (ovrovac).

Prošlog četvrtka je bila prekinuta večernja emisija ljubljanske radio-stanice.

Na Bleiweisovi ulici je neki antifašista pucao na policiskog konfidenta i ranio ga.²

danek Slavko-Slavec, a docnije Ljubo Šercer, dok je Židanek postao politkomesar. Četu je organizovao Ivan Jakič-Jerin.

Sredinom avgusta četa je toliko porasla da se mogla podeliti na dva dela. Oko 20 ljudi na čelu s Ljubom Šercerom i Slavkom Zidanekom-Slavcem, s 2 puškomitraljeza, odlazi na Mokrec da bi tako oslabili okupatorski pritisak na Molnik. Ova grupa, nazvana Mokrečkom četom, krajem avgusta je već porasla na 50 ljudi sa 4 puškomitraljeza i oko 30 pušaka. (Podaci od Stanka Semiča-Dakija.)

Obe grupe su se kasnije uključile u Treći partizanski bataljon. (Vidi dok. br. 54.)

¹ »Slovenski poročevalec« br. 12 od 16-VIII-1941 godine.

² Sve u dokumentu pomenute akcije je izvršila Služba obaveštavanja i bezbednosti OF (Varnostnoobveščevalna služba — VOS OF). Akcija na prugu je izvedena 9-VIII-1941 god. kod km 567.9. Pod vozom je eksplodirala mina. Mašina lakše oštećena.

Pored masovnih političkih organizacija. OF i Omladinske OF. Partija je u Ljubljani već prvih dana organizovala borbene grupe sa zadatkom da se usred okupiranog grada bore protiv okupatora. Razvoj borbe protiv okupatora u Ljubljani, koja je tada bila duša narodnooslobodilačkog pokreta slovenačkog naroda, zahtevao je da se oblici borbe podignu na viši stepen. S jedne strane je ustanovljena Narodna zaštita (vidi dok. br. 48), a s druge čvrsto organizovana VOS OF.

VOS OF je počela delovati avgusta 1941 god. pod voćstvom kolegija od tri člana. U Ljubljani je obuhvatala obaveštajnu službu — OS: masovnu, vojnu i specijalnu, i službu bezbednosti — VS. kao izvršni organ. Obaveštajna služba je podatke o kretanju i delovanju okupatora i izdajnika dostavljala kolegiju, koji je, oslanjajući se na masovnu podršku stanovništva Ljubljane, davao predlog za osude izdajnika specijalnom sudu. Odluke o smrtnim presudama je izvršavala služba bezbednosti. Sve prikupljene podatke o izdajničkoj i kvizlinškoj delatnosti bivših buržoaznih političara VOS je dostavljala Izvršnom odboru OF. Na osnovu tih podataka bili su pred narodom demaskirani mnogi, do tada još sakriveni, kolaboracionisti i neprijatelji OF. Podatke vojnog karaktera VOS je davala na korišćenje Glavnom štabu slovenačkih partizanskih odreda.

Sabotaža u fabrikama, saobraćaju, nadleštvmima i vojničkim napravama obuhvatila je sve krajeve Slovenije i sve se jače širi.

U Rožnoj dolini je eksplozija prekinula prugu.

U Zasipu kog Gorja je porušena elektrana.³

Kod Zirovnice je razbijen železnički most.⁴

U jeseničkoj kotlini su ubijena dva gestapovca.

U Zirovnici je ubijen fašistički komesar Horowitz (bivši upravnik veleposeda Eger).

U Trbovlju su partizani ispraznili dva magazina baruta⁵ i jedan magazin hrane.

11 t. m. je na Sv. Planini došlo do puškaranja izmedju partizanske izvidnice i čete nemačkih vojnika.⁶

Partizani su ispraznih vojnički magazin hrane na Podnartu.⁷

Na dolenskoj pruži su diverzantske akcije uopšte prekinule saobraćaj.

SNOO je odlukom o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje (vidi dok. br. 40) još jače učvrstio borbu VOS.

Članovi grupa službe bezbednosti (3—5 drugova) koji su bili svi članovi KP i SKOJ-a. regrutirali su se iz redova najnaprednijih članova borbenih grupa NZ.

Ove grupe su izvršavale smrtne kazne nad izdajnicima slovenačkog naroda (inž. Emer Fanoš. gestapovac i organizator terorističkih grupa za ubijanje vodja OF, dr Marko Natlačen, bivši ban i vodja Bele garde; Avgust Praprotnik, industrijalac, bankar i organizator obaveštajne službe u korist okupatora; dr Lambert Ehrlich, ideološki vodja klerofašizma u Sloveniji, itd.) uništavale agente Gestapoa i OVRe, saslušavale izdajnike i vršile premetačine u njihovim kućama. Sprečavale su zločinački rad izdajnika na taj način što su zaplenjivale njihovu arhivu, njihove spiskove članova OF, štamparije, neprijateljsku literaturu itd. VOS je organizovala oslobađanje vodja NOP iz zatvora, a pored toga je izvodila i akcije razoružavanja, sabotaže i diverzije, kao i akcije za nabavljanje oružja i finansiskih sredstava.

³ Akciju je izveo Janez Ambrožič, koji je poginuo 1942 god. na Jelovici. Elektrana nije radila nekoliko dana. Vidi dok, br. 131.

⁴ Most nije bio teško oštećen. Akcija je izvršena I-VIII-1941 godine.

⁵ Iz izveštaja nemačkog žandarm. okruga Trbovlje (vidi dok. br. 117) vidi se da je ova akcija izvršena noću izmedju 26 i 27-VII-1941 god. Izvršila ju je Trbovljanska grupa koja se priključila Revirskoj četi.

⁶ Iz Trbovljanskih revira je u junu otišlo u šumu prilično komunista i drugih koje su Nemci progonili. Trbovljani su se skupljali na Čemšeničkoj Planini, dok su se drugovi iz Zagorja skupljali u brdima iznad Zagorja. Obe grupe su se 31 jula spojile, a 1 avgusta je i formalno, na svečan način, ustanovljena Revirska četa, sastavljena iz 3 voda, ukupno 47 partizana s oko 21 puškom, nešto metaka i 5 bombi. Komandant Ljorže Hohkraut, poginuo 25-V-1942 god. pod Sv. Gorom. zam. komandanta Ciril Groznik-Curk, koji se docnije sam ubio dinamitom da ne bi pao u ruke okupatora. (Podaci od Sergeja Kraighera i prema uspomenama partizana-)

⁷ Magacin je ispraznila Jelovička četa, koja je oformljena još u drugoj polovini juna 1941 godine.

BK. 13

**IZVEŠTAJ ŠTABA SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBI NA PARTIZANSKOM
VRHU NA JELOVICI^r**

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Na Jelovici se 7 avgusta² vodila borba između partizanske čete i dve čete nemačke vojske.³ Nemci su poslali u borbu 400 do zuba naoružanih vojnika. Raspolagali su sa teškim mitraljezima i sa dva brdska topa. Partizanska četa od 60 boraca ih je dočekala vatrom, dva sata odbijala njihove napade i nanela im csetne gubitke. Prema prvim podacima ubijeno je 10 nemačkih vojnika. Pred nadmoćnijim neprijateljem se partizanska četa povukla. U borbi je poginuo jedan partizan.

26-VII je brojila već 11 ljudi, među kojima i jedna drugarica. Imali su 3 puške, 1 revolver, 1 pištolj i oko 8 bombi. 28 i 29 jula su se grupi priključili radnici s drumu Kranj-Bled i radnici iz Begunja. Grupa je porasla na 25—30 ljudi, sa oko 10 pušaka. Prvih dana avgusta se podelila na dva voda, a zatim se 5 avgusta uključila u Gorenjski bataljon na planini Vodice. Prvu veću borbu je četa vodila 8 avgusta na Partizanskom Vrh u sklopu Gorenjskog bataljona. (Podaci MNO).

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 12 od 16-VIII-1941 godine. Komunique je prvi zvanični izveštaj Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda.

² Borba je vodjena 8 avgusta na pl. Jelovici na Kotliću (k. 1410) koji su partizani docnije prozvali Partizanskim Vrhom. U broju 14, sam »Slovenski poročevalec« popravlja datum od 7 na 8 avgust.

³ Oko 5 avgusta su se na Vodiškoj Planini, na Jelovici, spojila Jesenička i Jelovička četa u Gorenjski bataljon, nazvan i bataljon »Ivana Cankara«, koji se 7 avgusta pomaknuo u blizinu Lipničke Planine, na Kotlič. Komandant bataljona Jože Gregorčič-Jože Gorenjec, politkomesar Ivan Bertonec. Jože Gregorčič je bataljon rasporedio na položaje na istočnoj strani k. 1410. Nemci su došli iz pravca Selske Planine-Dražgoše u četvornim redovima. Borba je trajala jedan sat. Prema partizanskim podacima, Nemci su imali 30—40 mrtvih i toliko ranjenih.

Posle borbe na Partizanskom Vrh bataljon se 8 avgusta razdelio. Jesenička četa je otišla na područje Pokljuke i Mežaklje, a Jelovička na područje Jelovice.

Glavni štab je prema podacima druga Bertonec Ivana imao u planu formiranje i Kranjskog bataljona koji bi nastao iz Tržičko-Kranjske čete.

Tržičko-Kranjska četa je formirana 26-VII-1941 god. na Velikoj Poljani ispod Storžiča iz 4 grupa: Nakelske, Dupeljske, Tržičkokriške i Kranjske. Brojila je 65 boraca, većinom naoružanih. Već idućeg dana su četu otkrili gestapovski špijuni. Jednog špijuna su ubili, a drugog ranili. 5-VIII su Nemci uspeli opkoliti deo čete u lovačkoj kući pod Storžičem i naneli mu teške gubitke; drugi, veći, deo čete je upao u nemačke zasode prilikom pokušaja napada na Begunje. Borci čete koji su posle pomenutih poraza ostali, uključili su se u novembru 1941 god. u Sv. Mohoru kod s. Selca u bataljon »Ivana Cankara«.

BR. 14

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 16 AVGUSTA
1941 GOD. O NAPADU REVIRSKE ČETE NA ŽANDARMERISKU
STANICU U ZAGORJU¹**

NAPAD NA ŽANDARMERISKU STANICU U ZAGORJU

Partizani rudarskih revira² su u noći između petka i subote (8 i 9 avgusta) napali žandarmerisku stanicu u Zagorju. Bacili su više ručnih bombi, pa zatim tukli puškama na žandarmeriju. Istovremeno je druga grupa ručnim bombama i puškama napala kasarnu rudničke straže (Werkschutz), u koju su fašisti primali denuncijante i razne propale tipove. Posle borbe od pola sata partizani su se povukli. Fašisti su imali više mrtvih i ranjenih. Partizani su se povukli bez žrtava.

Iste noći, partizani su porušili drum između Trbovlja i Zagorja i uništili telefonsku i telegrafsku mrežu.

BR. 15

**»ZA OSVOBODILNU FRONTU SLOVENAČKOG NARODA« —
ČLANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA OD AVGUSTA 1941
GODINE¹**

Slom Jugoslavije i prve nedelje okupatorskog nasilja bili su izvanredno poučno iskustvo za slovenački narod. To iskustvo je do temelja srušilo čitavu odvratnu antisovjetsku i antikomunističku kulu laži i kleveta koju su u znoju svoga lica bila sagradila plaćenička škrabala iz tabora naše protivnarodne reakcije. Slovenački narod je sada ne samo na sopstvenoj koži osetio, ne samo pravilno ocenio poraz politike slovenačke reakcionarne gospode, koji su komunisti već odavno nagoveštavali, već je i odlučno stupio na jedini mogući put svoga oslobodjenja. Ogromna većina slovenačkih masa danas jasno vidi da budućnost slovenačkog naroda zavisi isključivo i jedino od ishoda velike bitke koju biju narodi Sovjetskog Saveza protiv fašističkih osvajača. Slovenačke narodne mase ne sumnjaju da će u toj bitci fašizam biti satrven i uništen i da će slovenački narod

¹ »Slovenski poročevalec« br. 12 od 16-VIII-1941 godine.

² Napad je izvršila Revirska četa, kao svoju prvu akciju. Vidi dokumenat br. 12 i 140.

¹ Objavljeno u Delu br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

najzad sam stvarati svoju sudbinu. A iz tog ubedjenja proizlazi i neizmerna ljubav slovenačkog naroda prema bratskoj zajednici sovjetskih naroda, prema Crvenoj armiji i prema velikom Staljinu, čija je genijalna misao vodila milione sovjetskog naroda od uspeha do uspeha, od pobede do pobede. I iz te je ljubavi, najzad, ponikla čvrsta volja slovenačkog naroda od prvoga dana fašističkog napada na SSSR: ***ne čekati da sloboda dodje sama, nego svojom sopstvenom akcijom potpomoći veličanstvenu borbu Crvene armije i svih anti-fašističkih snaga u Jugoslaviji i čitavom svetu.*** Slovenački narod se danas s gnušanjem i gorčinom seća odvratnih kleveta i laži protiv Sovjetskog saveza, koje su još do pre nekoliko meseci širili časopisi naše reakcionarne gospode i koje i danas šire po nalogu svojih okupatorskih gospodara.

Druga pouka, koju su slovenačke radne mase izvukle iz iskustva posle sloma Jugoslavije, tiče se odnosa prema Komunističkoj partiji. Slovenačke radne mase nisu videle samo izdaju naše gospode u toku nemačkog napada na Jugoslaviju i posle njenoga sloma, nego i činjenicu da je jedino KP iskreno i do kraja pozivala na otpor protiv fašističkog napadača i da je posle sloma ona ostala kao jedina stranka, koja je pružala i organizovala otpor okupatoru. Pravilnom politikom i neprekidnom požrtvovanom borbom protiv svih štetočina i neprijatelja istinskih nacionalnih interesa slovenačkog naroda i interesa radnih masa, Komunistička partija je stekla ono poverenje i onu ljubav slovenačkog naroda koja joj danas daje legitimaciju da, kao najmoćnija politička snaga slovenačkog naroda, daje inicijativu u formiranju fronta otpora protiv fašističkog okupatora. Stoga nije nikako slučajno što su se oko KP počeli okupljati svi pošteni i borbeni elementi iz različitih političkih grupa i grupa sa različitim pogledima na svet.

Oslobodilački front slovenačkog naroda, za koji je inicijativu dao Centralni komitet Komunističke partije Slovenije odmah posle sloma Jugoslavije i u koji je pozvao sve poštene i borbene grupe i sve Slovence, bez obzira na političku pripadnost ili pogled na svet, — taj oslobodilački front je danas činjenica. On je obuhvatio sve pozitivne grupe i ogromnu većinu slovenačkog naroda. On ni ubuduće ne zatvara vrata nikome ko prihvata sledeću platformu:

1. Slom i uništenje nemačkog i italijanskog fašizma i njegovih satelita; oslobodjenje i ujedinjenje svih Slovenaca; sloga i jedinstvo naroda Jugoslavije u njihovoj zajedničkoj borbi protiv zajedničkog neprijatelja; nesalomivi savez slovenačkog naroda i svih jugoslovenskih naroda sa SSSR.

2. Akciju treba otpočeti odmah i svim sredstvima: iščekivanje da će nam se sloboda roditi samo iz krvi sovjetskih naroda i da ćemo je dobiti na poklon na zlatnom tanjiru ravno je dezertiranju iz Oslobodilačkog fronta.

3. Medjusobna lojalnost svih grupa u Oslobodilačkom frontu jedan je od glavnih uslova za zajedničku pobjedu.

Oslobodilački front nikako nije i ne sme imati samo deklarativni karakter. ***Istinski borci Oslobodilačkog fronta su samo oni koji su stvarno gotovi da posvete sve svoje snage akciji za oslobodjenje slovenačkog naroda.*** Baš u toj činjenici i leži snaga Oslobodilačkog fronta, i zato su već unapred osudjeni na neuspeh svi pokušaji političkih špekulanata da iskoriste popularnost Oslobodilačkog fronta za prikriivanje svojih prljavih politikantskih planova.

Ma da je Oslobodilački front postigao znatne uspehe i razbio sve pokušaje politikantskih reakcionarnih manevara raznih kapitulantskih grupa, ipak je ostvarena tek prva etapa njegovog razvitka. Nije dovoljno pokrenuti samo najborbenije i najnaprednije slojeve slovenačkih radnih masa. Svaki svestan Slovenac mora prema svojim moćima da da svoj doprinos u ovoj velikoj borbi. Oslobodilački front mora postati onaj prostor, u čijim se okvirima razvija celokupan život slovenačkog naroda. On mora obuhvatiti sva područja aktivnosti, prodreti u svaki sektor gde žive i rade Slovenci. Odbori Oslobodilačkog fronta treba da se obrazuju u svakoj opštini, svakom selu, svakoj fabrici, u svim nadležstvima i ustanovama, u svim radionicama i na celoj teritoriji gde žive Slovenci, od Jadranskog Mora do severne granice, od Celovca i Velikovca do Kupe. Neprijatelj mora osećati na svakom koraku da je opkoljen i da su mu zatvoreni svi izlazi. Izdajničke duše moraju osetiti da su im dani izbrojani i da će za svaku izdaju stići nemilosrdna kazna. Partizanski borci moraju osećati da se za njima nalazi ceo narod i da ih potpomaže na svakom koraku. ***Celokupna slovenačka teritorija mora postati jedno jedinstveno bojište na kome se bude bitka od sela do sela i od kuće do kuće.***

Podizati svest i veru u našu pobjedu, objašnjavati događaje i zadatke na bezbrojnim konferencijama, sastancima i pojedinačnim razgovorima, organizovati najšire mase u sve veće akcije, neprestano mobilisati nove i nove borce u partizanske odrede, raskrinkavati izdaju i izdajnike stalno i na svakom koraku, odgovoriti udarcem na udarac, terorom narodnih masa na teror okupatora; pripremati dan potpune pobjede — eto to je područje rada Oslobodilačkog fronta.

Ljubljana, avgusta 1941 godine.

BR. 16

UPUTSTVO ZA IZVODJENJE DIVERZIJA I SABOTAŽA

RAŠIRIMO AKCIJE SABOTAŽE¹

Poslednjeg meseca je sabotažna akcija pokazala već lepe uspehe. Na mnogim mestima je oštećena železnička i telefonska mreža, mnogo gde su oštećeni fabrički i elektrifikaciski uređaji. Okupatorske trupe, koje su prvih nedelja okupacije živele u blaženom spokojstvu i toville se našim rezervama hrane, danas moraju dan i noć biti pod oružjem, dan i noć uz železničke pruge, mostove i drumove; obuzima ih krajnja živčana napregnutost.

Uprkos tim uspesima sabotažne akcije, ipak moramo otvoreno priznati da smo doduše okupatorima rastrojili živce i postigli to da vojnička služba njihovog ljudstva danas bude neuporedivo napornija, ali im nismo sa sabotažom zadali teže udarce. A naš cilj mora biti da okupatorima zadamo osetnu, nepopravljivu ili bar teško popravljivu štetu.

Za to je potrebno dvoje: usredsređivanje pažnje partiskih organizacija za izvođenje većih sabotažnih radova i bolji izbor objekata koje treba oštetiti ili uništiti. Što se tiče prvog, ovdje nije mesto za konkretne savete. Dovoljno je istaći da se izvršavanje manjih sabotažnih akcija već tako raširilo da će saradnja najširih masa i njihova samoinicijativa, ako je budemo agitaciono gajili, biti dovoljna za nastavljavanje i pojačavanje takvih akcija. A mi treba da se bacimo na organizovanje ne samo manifestacionih, nego stvarnih, za okupatora osetljivijih sabotažnih akcija.

Drugo je izbor objekata uništavanja. Ovde možemo upozoriti na to da je najosetljivija tačka svake moderne vojske njena motorizacija. Zato treba da među prvim ciljevima sabotaže budu motorna vozila (**automobili, motori**) i benzin. Srazmerno slabo motorizovana italijanska vojska nadoknadjuje motorna vozila stočnim zapregama. Zato je ona osetljiva i na tom mestu (**konji, mazge, stočna hrana**). Najosetljivija tačka cele ekonomije okupatora jeste železnički materijal (**lokomotive, vagoni**) u čemu osovinske sile jako oskudevaju. Njihova vojna privreda je na našem tlu osetljiva onde gde se proizvode sirovine za izradu ratnog materijala (**olovo, čelik, agalj**) ili se izrađuje sam ratni materijal (**čelične ploče** za oklopna vozila na Jesenicama, primese za benzin u hemiskoj industriji Ljubljanskog okruga, itd.). Ova produkcija je najosetljivija u elektrifikaciskim uređajima (**turbine, generatori, transformatori, motori** itd.). U tom

¹ Članak je napisao Aleš Bebler. Objavljen je u »Delu« br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

su pogledu jesenički partizani pogodili okupatora u živac kad su oštetili uredjaje električne centrale KED u Vintgaru.

Dakle, treba težiti za tim da se sistematski oštećuju i uništavaju gore pomenuti objekti, odnosno da se onemogućava njihovo proizvodjenje. Time ćemo učiniti mnogo više za konačnu pobedu nad fašističkim varvarima i za oslobodjenje našeg naroda, nego što smo to dosad učinili.

BR. 17

I PUTSTVA ZA RAD KOMUNISTA NA DALJEM RAZVOJU SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA¹

ZA VECI RAZMAH PARTIZANSKOG POKRETA

Slovenačke partizanske jedinice, koje su od vremena seljačkih buna prva pojava vojničke organizacije slovenačkog radnog naroda, postale su nada i ponos svih poštenih Slovenaca. Mnogo gde su (Jelovica, Zagorje, Kamnik,² itd.) već napisale prve stranice istorije novog herojskog doba slovenačkog naroda. No ipak su u njihovoj brojnoj snazi, naoružanju i organizovanosti skrivene mogućnosti sve većeg razmaha partizanskog pokreta. Zadatak je komunista da te mogućnosti provedu u delo. Kako će to postići?

Mi, komunisti, moramo pre svega objaviti odlučnu i neumoljivu **borbu duhu odbrane** (defanzivnosti) koji pogdeđe truje partizanske jedinice. Moramo postići da svaki partizan razume da nije u šumu došao zato da izbegne teror fašista, nego zato da se na teror fašista prema slovenačkom narodu odgovori terorom protiv fašističkih dželata, zato da se stalnim napadanjem fašističkih patrola, stražarnica, skladišta, transporata i manjih i većih jedinica okupatorskih trupa slabi i razbija oružana sila tlačitelja našeg naroda. Ko ovo neće da shvati, ko uporno smatra partizanski logor za skrivalište, tome nema mesta u partizanskim redovima i sa njim treba postupati kao sa saboterom borbe za slobodu i kao sa izdajnikom.

Drugi važni zadatak komunista u partizanskim redovima jeste istrebljivanje **svih međjusobnih trenja** medju partizanima koja **se** pogdeđe pojavljuju usled razlike u pogledu na svet i uopšte **ideoloških** razlika medju njima. Komunisti moraju svuda biti kovači jedinstva slovenačkog naroda u borbi protiv okupatora. Komunisti moraju biti prvi i najdosledniji ujedinitelji svih poštenih Slovenaca

¹ Članak je objavljen u »Delu« br. 2 krajem avgusta 1941 godine.

² Vidi dok. br. 13 i 14.

koji se žele boriti protiv fašističkih tlačitelja. Odbijanje prijema u partizanske redove, odbijanje saradnje medju partizanskim jedinicama zbog ideoloških razlika, pretstavlja zločin nad našim narodom i mi ga komunisti moramo progoniti i zatreti gde god na njega naidjemo.

Danas je doba kad svaki komunista mora postati **dobar vojnik, dobar vojni rukovodilac**. Današnjem položaju odgovarajući oblik borbe jeste partizanstvo i zato svaki komunista mora savladati osnovna taktička pravila partizanskog (gerilskog) ratovanja. Najosnovnije taktičko pravilo partizanskog ratovanja je — pokretljivost. A jedna od najvećih slabosti naših partizanskih jedinica dosad je pak bila baš njihova — nepokretnost. Zato moramo postići da se partizani svuda podele na vodove od 10—25 ljudi i da ti vodovi budu stalno u pokretu, da napadaju čas ovde a čas onde, da budu -svuda i nigde, a pri tome da budu tako povezani da se mogu udružiti za veći napad, posle koga se opet razilaze. Fašisti mogu opkoliti i uništiti veliko i stalno partizansko logorište, ali manje **i** okretne grupe neće nikad moći uništiti. Partizani će postati nepobedivi. Borbu će prihvatiti samo onda i samo onde kad i gde to budu sami hteli. I tako će njihova borba biti uspešna, makar da neprijateljska snaga bude sto ili hiljadu puta veća od njihove.

Naše partizanske jedinice su dosad zanemarivale jedan od svojih najvažnijih zadataka: **naoružavanje sve većeg broja partizana**. U napadima na fašiste često puta su zaboravljale postaviti za cilj — prisvajanje oružja. Napad na grupu fašista posle koga njihovo oružje nije prešlo u naše ruke, nije ni upola uspeo. O potpunom uspehu se može govoriti samo onda kad je rezultat napada bio taj da se naše naoružanje popravilo i da je stvorena rezerva oružja za nove partizane koji stalno dolaze iz doline.

Slovenački partizani uživaju najširu **podršku stanovništva** koje ih poštuje i voli, jer **u** njima vidi zametak svoje narodne vojske. Ah bi ta pomoć mogla postati neuporedivo izdašnija, obaveštavanje partizana o kretanju neprijatelja neuporedivo tačnije i brže, kad ne bi strah od denuncijacija sustezao stanovništvo. Zato moramo postići da svaka partizanska jedinica postavi za cilj spasavanje seljaka od špijuna, da iz **naših sela, varoši i gradova istrebi izdajnike** i da tako iz temelja zatre potkazivanje.

Takodje se mora povećati i briga za što veći **priliv boraca u partizanske redove**. Partiske organizacije i pokret Osvobodilne fronte se ne smeju zadovoljavati pomaganjem partizana u hrani, spremi i obaveštavanju, nego se moraju u mnogo većem opsegu nego dosad brinuti za brojno jačanje partizanskih jedinica. Rekrutiranje treba vršiti prvenstveno preko izvodjenja sabotažnih i ofanzivnih akcija u dolini, u kojima se budući partizani probaju i prekaljuju. A isto tako partizani se sami moraju brinuti za to da im se priključe

borbeni elementi sela i većih mesta, gde operile partizanska jedinica. Naš cilj mora biti da svaki za borbu sposobni i poštenu Slovenac — bude vojnik partizanske vojske.

Na taj način će snaga partizanskih jedinica stalno rasti i sadašnje teškoće će naglo iščeznuti. Sve jače partizanske jedinice će s lakoćom prisvajati namirnice namenjene okupatorima, u svakom selu će partizani dobiti sklonište i iščeznuće strah od zime, jer će s porastom snage partizana i paralelnim porastom podrške stanovništva svakom partizanu postati jasno da će — ako se borba produži — za partizane zimovanje i ratovanje u brdima zimi biti lakše negoli za okupatore.

Tako će slovenačke partizanske jedinice postati vojska koja će vremenom postati neograničeni gospodar sve većeg dela slovenačke teritorije, dok konačno potpuno ne protera okupatore iz naše domovine.

BR. 18

**DIREKTIVNI ČLANAK »DELA« OD KRAJA AVGUSTA 1941 GOD.
O ZADACIMA POLITIČKIH KOMESARA U SLOVENACKIM NA-
RODNOOSLOBODILAČKIM ODREDIMA¹**

ZADACI POLITIČKIH KOMESARA

Osvobodilna fronta je danas ne samo najjača politička snaga slovenačkog naroda, već svakog dana postaje sve ozbiljniji vojni faktor. Sve masovnija sabotažna akcija i nagli porast partizanskog pokreta, koji se postepeno razvijaju u svenarodni oslobodilački rat protiv tlačitelja, jesu ustvari samo vojna strana pokreta za Osvobodilnu frontu. Zato se pred Komunističku partiju Slovenije, kao i pred sve faktore Osvobodilne fronte vrlo ozbiljno postavlja pitanje prožimanja oružane partizanske vojske, koja će biti izložena najžešćim udarcima neprijatelja, duhom nesalomljive i beskrajne odanosti oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda, duhom discipline i drugarstva, duhom bezuslovnog izvršavanja vojnih zadataka. I baš taj zadatak živog posredništva između partizanskih boraca i Osvobodilne fronte i Komunističke partije izvršuju **politički komesari** koje postavljaju faktori Osvobodilne fronte i Kompartije kod svakog partizanskog odreda. Zadaci političkih komesara bi uglavnom **bili** sledeći:

¹ **Iz** »Dela« br. 2. krajem avgusta 1941 godine.

1. Izraditi zajedno sa komandantom plan za pojedinu akciju i nadzirati izvršavanje tog plana, — ali vojna komanda u izvršavanju toga plana pripada isključivo samo komandantu.

2. Brinuti se za političko i vojno vaspitanje partizanskih boraca.

3. Brinuti se za disciplinu i nadzirati izvršavanje komandi i uputstava.

4. Neprestano podizati duh bojne gotovosti, neograničene predanosti oslobodilačkoj stvari slovenačkog naroda, brinuti se za potpuno unutrašnje jedinstvo partizanske jedinice, sprečavati svaki pokušaj unošenja unutrašnjih nesuglasica kakvog bilo karaktera i čuvati čast i neoskrnavljenost partizanske zastave.

5. Nemilosrdno razgolićavati i predati zasluženju kazni sve pojave izdaje i dezerterstva, čistiti iz partizanskih redova tudje i štetne elemente.

6. Brinuti se za stalan i živ kontakt partizanskih jedinica sa lokalnim faktorima Osvobodilne fronte.

7. Brinuti se za kulturnu i drugu delatnost unutar partizanskih jedinica.²

Ove svoje zadatke će politički komesar uspešno izvršavati samo onda kad sam bude u svakom pogledu primer za ostale partizane, tj. ako sam bude najhrabriji, najdisciplinovaniji i najvedriji partizanski drug. A u tim naporima mu moraju svu pomoć pružati i partiske organizacije koje postoje ili se budu formirale unutar pojedinih partizanskih jedinica.

² Vidi dok. br. 5 61. 12

**»SLOVENSKI POROČEVALEC« OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O
POSTIGNUTDI USPESIMA I PERSPEKTIVAMA PARTIZANSKIH
ODREDA U SLOVENIJI**

VATRENO KRŠTENJE SLOVENAČKIH PARTIZANA¹

Slovenački partizani, nada i ponos porobljenog slovenačkog naroda, doživeli su svoje prvo vatreno krštenje.²

S obzirom na teškoće i na pomanjkanje iskustava, dočekali su ga vrlo dostojanstveno. Njihove žrtve su neuporedivo manje od žrtava okupatora. **Uprkos kapitulantskog upozoravanja izvesnih »stručnjaka»,³ slovenački partizanski pokret je ostao, razvija se i obećava da će postati strah i trepet za okupatora.**

Onima, koji su se u svojim mirnim zapećcima uplašili od »prevelikih narodnih žrtava«, najbolje su odgovorili **sami** partizani svojim **požrtvovanjem**. Još ćemo im reći samo ovo:

Narod koji se ne bi svojom oružanom pesnicom borio za svoju slobodu, narod, koji u gigantskoj zajedničkoj borbi slobodnih sovjetskih i porobljenih evropskih naroda ne bi doprinosio **svojih** žrtava, takav narod ne bi zaslužio slobode; to je prva strana moralne i materijalne vrednosti slovenačkog partizanstva, dok njena druga strana postoji u tome što je baš slovenački partizanski pokret već poštdeo, a poštjednivaće i dalje, slovenački narod od nasilja varvarskih tlačitelja. Što se danas, naprimer, preseljavanje Slovenaca ne razvija »planskom« brzinom, to je u prvom redu zasluga bojazni koju osećaju okupatori od **još ljuće** reakcije progonjenog slovenačkog življa.

Ko danas, **kad se vodi borba na život i smrt podjarmljenih i ugroženih naroda**, ne zna ništa bolje nego da upozorava na »prevelike žrtve«, taj objektivno pomaže baš onima koji seju smrt i nose uništenje svega pozitivnog, svega čovečnog, pomaže nemačkim i italijanskim fašistima.

¹ »Slovenski poročevalec« br. 14 od 23-VIII-1941 godine.

² U prvom redu se misli na borbu Gorenjskog bataljona na Jelovici, na Partizanskom Vrh, 8-VIII-1941 godine. Vidi primedbu uz dok. br. 13.

³ Pretstavnici CK KPS i Izvršnog odbora OF su u to doba pregovarali s tzv. »sredinom« koja je tvrdila da u Sloveniji, mesto oružanog ustanka i borbe, treba organizovati pasivnu rezistenciju, jer tobože karakter slovenačkog naroda ne pogoduje partizanskoj borbi (pretstavnik dr Andrej Gosar).

Praksa je svakodnevno pobijala njihovo stanovište.

Vodje »sredine« tvrdoglavo su odbijale pozive IO da saradjuju u OF, približujući se sve više belogardističkom izdajstvu.

Treba podići duh kolebljivaca, a one koji su nepopravljivi kapitulanti — bezobzirno demaskirati pred celim narodom. **Danas Oslobodilna fronta ima dovoljno snage da otkrije i u poštenom slovenačkom društvu onemogućiti nepopravljive štetočine.** Oslobodilna fronta će to i učiniti, jer slovenačkim partizanima treba zagarantovati moralnu i materijalnu podršku celog slovenačkog naroda.

A samim slovenačkim partizanima mora njihovo vatreno krštenje biti potstrek za nove herojske akcije. Biti slovenački partizan — to znači biti najodlučniji borac za oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda. Biti slovenački partizan — to znači prezirati smrt, savladjivati sve teškoće, junački podnositi sve muke, — **stalno i nepokolebljivo napadati i uništavati neprijatelja i sve što mu koristi. Biti slovenački partizan — to znači biti heroj Oslobodilačke borbe.**

BR. 20

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O REZULTATIMA ORUŽANOG USTANKA U GORENJSKOJ KRAJEM JULA 1941 GOD. I O AKCIJAMA U ŠTAJERSKOJ¹

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

Ubijeni denuncijanti

Na Lokama u Tuhinjskoj dolini ubijen je poznati izdajnik **Pičmoh.**

Između črnuča i Trzina ubijen je konfident — gestapovac **Majhenič** Lojze koji je mnogo seljaka denuncirao.

U Vevčama je ubijen bivši jugoslovenski žandarm, sadašnji italijanski špijun, **Sušnik.**

U stan nekog izdajnika i provokatora u Radomljama je bačena bomba koja je ubila njegovu ženu, takodje denuncijantkinju.

Uništavanje žive sile neprijatelja²

U Mengešu je ubijen nemački žandarm koji se uveče šetao sa domaćom devojkom bez časti i narodnog ponosa.

¹ »Slovenski poročevalec« br. 14 od 23-VIII-1941 godine.

² U Kamničkom srezu, već sredinom maja, partizanski instruktor CK KPS drug Tomo Brejc-Pavle organizovao je vojni komitet za Kamnički srez u koji su bili određeni Marjan Dermastja, Anton Šturm i Stane Zirovnik. Do 27 jula vojni komitet organizovao je pet grupa (svega približno 120—150 članova), i to kamničku, dupličku, radomeljsku, mengešku i domžalsku grupu. U petak 25 jula, drug Tomo Brejc je na sastanku vojnog

U noći između 3 i 4. avgusta je u blizini **Stahoviee nad Kamnikom** ubijen viši oficir Gestapoa.

U Moravčama je napadnuta nemačka žandarmerijska stanica. Rezultat: četiri nemačka žandarma mrtva, dva teško ranjena.

U Kamničkom srezu su partizani uspešno napali više **vojničkih** automobila. Detaljniji izveštaj sledi.

U Palovčama nad Kamnikom su prilikom traženja partizana ubijena dva nemačka žandarma.

Napad koji su pokušali izvršiti gestapovci, policajci, **žandarmi i** vojska na partizane **u Moravskim brdima** — svršio se tako što **su** Nemci imali jednog mrtvog i jednog teško ranjenog. Partizani **su** se povukli bez gubitaka.

O borbi na **Jelovici** naknadno doznajemo da su Nemci izgubili 30 mrtvih i teško ranjenih. Poginuo je jedan partizan, a drugi je bio ranjen.

Pokidane telefonske i telegrafske veze. — U noći između 27 i 28. jula su u okolini Kamnika i daleko naokolo pokidane sve telefonske i telegrafske veze.

komiteta kod Volčjeg Potoka objasnio direktive CK KPS da se smesta počne sa oružanim ustankom, i to u nedelju 27. jula u ponoć. Na istom sastanku donesena je odluka da se formira Kamnički partizanski bataljon.

U subotu i u nedelju pre podne održali su se sastanci borbenih grupa na kojima su se konačno dogovorili kako treba da se akcije izvedu, **o** zbornim mestima posle izvršenja i da se svi učesnici akcija okupe u Kratni kod Kamnika.

Na pomenutom sastanku je bio postavljen štab bataljona. i to Marjan Dermastja za komandanta, Anton Šturm za komesara. Mlhaela Dermastja za intendanta i Lojze Bergant za bataljonskog oružara. Od članova borbenih grupa samo nekompromitovani drugovi treba da se vrate posle završenih akcija da nastave rad na mobilizaciji.

Na zbornom mestu kod Kratne došli su samo drugovi iz Duplice, jer kamnička grupa nije mogla uspešno izvršiti svoj zadatak zbog izdaje.

Radomeljčani. posle izvršene akcije, pošto nisu mogli uspostaviti vezu sa grupom iz Duplice, otišli su u šume kod Krtine.

Drugovi iz Mengeša su se delimično odazvali pozivu i ostali u šumama poviše Mengeša pa su docnije uspostavili vezu sa bataljonom.

Tako je na glavno zbornom mestu kod Kratne umesto 60 ljudi došlo samo 14 drugova (duplička grupa i nekoliko drugova iz Kamnika). Imali su 4 puške »Mausere i 4 ili 5 revolvera.

Idućih dana ova se grupa formirala u četu.

Radomeljska četa koja je imala 17 boraca bila je dobro naoružana. Štab bataljona idućih dana povezao je sve grupe. U početku avgusta dobio je vezu takodje sa Rašičkom četom, koja je već pre formirana i imala 40 boraca.

17. avgusta 1941. god. štab bataljona izveo je koncentraciju svih svojih partizana po direktivi Partije sa svrhom da se izvede nov raspored bataljona, reorganizuje njegov sastav, odrede komande četa i izvrši zakletva

Isto tako su telefonske i telegrafske naprave uništene u okolini **Domžala**.

I u okolini **Kranja** su uništene telefonske i telegrafske veze.

U Tacnu je 12. avgusta uništen vojnički auto koji su upotrebljavali za postavljanje vojnih telefonskih linija.

Uništeni mostovi, prekinute i oštećene pruge i drumovi

Na putu koji preko **Gornjeg Grada** vodi u Štajersku, dignut je u noći između 27. i 28. jula u blizini Gornjeg Grada u vazduh manji betonski most. Na tri mesta je isti put miniran, a na mnogo drugih mesta zatrpan oborenim drvećem.

Iste noći su partizani upali u skladište fabrike Remec u Duplici, izvukh iz njega više buradi benzina, prevezli **ga** na poznati drveni most **Radomlje-Duplica** i zatim most zapalili. Ukoliko most nije uništila vatra, srušili su ga partizani, koji su prepilili nosive grede.

Porušen je i drveni most preko Bistrice u okolini **Domžala**.

Drum **Kranj-Kamnik** je na nekoliko mesta u blizini Mengeša zatrpan oborenim drvećem.

svih boraca. Prilikom zakletve bataljon je imao oko 92 borca, među njima 5 žena.

Bataljon je podeljen na četiri čete i to:

- 1 četa »Rašičkac, komandir Stane Kosec, komesar Mile Špacapan,
- 2 četa »Mengeško-Moravčanska«, komandir Janez Bizjak,
- 3 četa »Radomeljska«, komandir Bleje Anton,
- 4 četa »Kamnička«, komandir Peter, vulgo Urbanetov iz Homeca.

Komesara bataljona Antona Šturma zamenio je novi politički komesar Ludvik Pezdir — Roman Potočnik.

Srez Kamnik podeljen je na čete, i to:

Prva četa je dejstvovala na području Rasica, Šmarna Gora i u Smledničkim šumama, a pored toga i na okolne ceste, ubrojivši glavnu cestu Ljubljana—Kranj. Druga četa je dejstvovala u sektoru Moravče, počevši od ceste Domžale—Trojane do ceste Lukovica—Crnuče. i održavala vezu sa trbovljanskim -partizanima. Treća četa kretala se šumama oko zamka Kolovec, od Radomlja do granice između Gorenjske i Štajerske, a Kamnička četa na podnožju Kamničkih Planina od Cerklja do Tuhinjske doline.

Stalnim hajkama Nemci su uspeli da te čete delomično razbiju. Tako je brzo bila razbijena Kamnička četa. Deo boraca priključio se Rašičkoj, a deo Moravčanskoj četi. Mengeško—Moravčanska četa vodila je uspešno borbe, i kod Sv. Mohorja izdržala napad okupatorskih snaga koje su bile u velikoj nadmoći (Vidi dokumenat br. 37). Radomeljska četa, koja se trebala priključiti Prvom štajerskom bataljonu u Golčaju kod Blagovice, bila je izdata i pretrpela žrtve (Vidi dokumenat br. 69.). Borci bataljona su u septembru bili toliko iscrpljeni usled borbe i pokreta, da je Glavni štab odredio da se povuku u Ljubljansku pokrajinu. Delovi Rašičke čete priključili su se četi na Samotorici i docnije saradjivali u borbama Gorenjskog bataljona »Ivana Cankara« u Poljanskoj Dolini i u bitci u Dražgošama 9—11. januara 1942. god. Delovi ostalih četa priključili su se Drugom štajerskom bataljonu, koji se 15. decembra formirao na području Pogleda i Podlipoglava (Podatke su dali Anton Sturm i Roman Potočnik).

Iste noći je i drum Dob-Moravče-Litija zatrpan na nekoliko mesta.

Železnička pruga je na sekciji **Tr/jn-Domžale** u noći između 27 i 28 jula prekinuta.

U noći između 17 i 18 avgusta minirana je pruga u Devici Mariji u Polju.³ Saobraćaj je obustavljen za skoro 24 sata.

Spaljivanje rekviriranog žita

Početkom avgusta je u Crnučama zapaljen kozolac na imanju seljaka Vavpotiča Janeza, koga su okupatori preselili i imanje mu zaplenili. U kozolcu su okupatori ostavljali rekvirirano žito.

Na parohiskom imanju u Vodicama, koga su okupatori zaplenili i gde se mislio useliti neki došljak iz Reicha, izgoreli su kozolci sa žitom. Isto tako su izgoreli kozolci u Mostama kod Kamnika.

BR. 21

IZVEŠTAJ OD 30 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU POHORSKE ČETE NA RIBNICU NA POHORJU I CELJSKE CETE NA ŽANDARME U SLIVNICI¹

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

Ubijeni denuncijanti: Bled: **1**, Kropa: **1**, Tržič: **2**, Gameljne: **1**, Smlednik: 1, Ljubno nad Otočami: 1.

Ukupni rezultat borbe protiv denuncijanata i nemačkih policiskih pandura u Gorenjskoj:

Dosad je u Gorenjskoj ubijeno svega **12** denuncijanata i **46** gestapovaca, nemačkih žandarma i policajaca.

Grupa pohorskih partizana² je u **Ribnici na Pohorju** justifitirala

³ Kod km 561.4 bile su zbog eksplozija mina oštećene obe unutrašnje tračnice. (Podaci iz »Pregleda sabotaža Ljubljanske direkcije železnica«).

¹ »Slovenski poročevalec« br. 15 od 30-VIII-1941 godine.

² Akciju je izvršila Pohoraka četa noću 11/12 avgusta (»Zbornik 1945«, str. 576, vidi i dok. br. 34).

Na inicijativu Pokrajinskog komiteta Partije u Mariboru, naročito članova Slavka Šlendera i Miloša Zidanšeka, partiska organizacija je već krajem juna pristupila organizovanju Pohorske partizanske grupe. Partizani su se prikupili na Smolniku na Pohorju, ali su se uskoro prebacili u novi logor, u Urbančevu lovačku kuću više Ribnice. U međuvremenu je grupa jako narasla. U nju se uključilo prilično ljudi koji su bežali od iseljavanja. Usled unutrašnje nesolidnosti, četa nije izdržala prvi nemački napad u avgustu. Tada je deo ljudstva otpao. Ostatak se ponovo okupio na Smolniku, odakle su napali Ribnicu. Kroz nedelju dana su se preselili u Šumik, odakle su poslali patrolu u Hajdinsku šumu kod Ptuja po oružje.

nemačkog pretsednika opštine, komandanta žandarmerije i člana »Schutzwehra«.³

U **Tacenu** je zapaljen **nemački** avion.⁴

U **Št.** liju je oštećen tunel. Morali su ga zatvoriti za 14 dana.

Kod **Slivnice** je ubijeno 6 nemačkih žandarma, a jedan je ranjen.⁵

Hitlerovskom veleposedniku **Krisperu kod** Celja su zapaljeni kozolci sa žitom.

U **Savinjskoj dolini** je u okolini Žaleca ubijen denuncijant Matevčak.

Miniran je železnički nasip blizu **Ortneka**.⁰

Grupa je zatim često menjala položaje. Izvršila je napad na Osetov posed i Fišerovu kuću (vidi dok. br. 34). U četi su se više puta menjali komandiri (Gustav Svenšek, zatim Martin Grajf i Miha Pinter-Toledo) i politkomesari. Prvi komesar je bio Vilko Šlander (on je docnije otišao na celjsku teritoriju), a zatim Verner Breznik-List i Zvonko-Sagadin.

Oko 15 septembra se u četi nalazio Miloš Zidanšek. Njegovom pomoću je četa dobila čvrstu vojničku organizaciju. Podelila se na 3 voda sa po 1 puškomitraljezom. Napad na Klopni Vrh bila je njihova prva izvršena vojna akcija. Oko 13 sept. četi se priključila i manja Šaleška grupa. Četa se prebacila prema Mislinju, zatim u šalešku Dolinu, odakle odlazi na pl. Grmadu u sastav 1 štajerskog bataljona u jačini od 24 čoveka s 3 puškomitraljeza (vidi dok. br. 54).

³ »Schutzwehr« — poluvojnička služba zaštite koju su uspostavili Nemci u Štajerskoj od ljudi nemačke narodnosti.

* Očigledno greška, verovatno kamion.

⁵ Napad na žandar, stanicu u Slivnici 11 avgusta izvršila je Prva Celjska četa. Jedini živi član te čete, generalmajor Peter Stante-Skala, ne navodi toliko žrtava u svojim uspomenama »Prva Celjska četa«. (Vidi zbornik »Partizanski spomini IV« 1950 godine.) Četa je formirana u julu, od 14 ljudi, među kojima su bili Fran Vrunč-Buzdo i Peter Stante-Skala, obojica članovi Celjskog okružnog komiteta. Prvi svoj logor četa je imala na Razselnom, blizu Št. Jurija na Južnoj železnici. Seljaci su četu više puta izdali neprijatelju. Komandir u početku Fran Vrunč, zatim Peter Stante-Skala, Kad je ovaj poslednji, zbog rana, pošao na lečenje, četu je preuzeo Vili Šlander. Nemci su uskoro potpuno uništili ostatak čete. Vidi izveštaj o Celjskoj četi u dok. br. 34, tačka »Celje«.

⁶ Akciju su izvršili komunisti iz Velikih Lašča uz pomoć RibničkC čete koja je zasedama obezbedila miniranje. Dana 12 jula 1941 god. Filip Tekavec i Janez Lovšin, oba iz Ribnice, otišli su u partizane u Travnu Goru. Krajem jula i početkom avgusta došlo je još 6 ljudi. Komandir čete postao je Filip Tekavec-Gašper, a politički komesar Janez Kmet. Četa je do kraja septembra porasla na 19 ljudi.

»U **PARTIZANE!**« — ČLANAK DRUGA EDVARDA KARDELJA
OD SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

Iskustva prvih partizanskih odreda na našem tlu potpuno su razbila zloslutne glasove onih prikrivenih okupatorskih lakeja koji su nagoveštavali brzi »sлом« partizanskih četa, koji su govorili da je »prerano« za oružanu akciju i koji su hteli prisiliti slovenački narod da kukavički i sramno pogne šiju pod tudjinsku petu.

Partizani su razbili prve napade neprijatelja, nanevši mu pri tome relativno osetne gubitke, i skoro su već svugde prešli u napad protiv neprijateljskih oružanih pozicija na našem tlu. U ovim prvim borbama, u svim odredima bez izuzetka, silno se podigla borbena spremnost partizanskih boraca; ujedno, ti odredi su se pojačali snažnim prilivom novih boraca. Danas je već cela teritorija Slovenije postala poprište partizanske akcije. Ponegde, naročito u Gorenjskoj, partizani su u velikom stepenu potisli okupatorske oružane odrede prema centrima i time su olakšali pokret. Partizanski odredi sve češće marširaju kroz dolinska sela i, štaviše, patroliraju po najprometnijim putevima. Na taj način, partizani se iz šuma i planina sve više spuštaju u sela i primiču gradovima, potiskujući sve više okupatora u malobrojne centre. To znači da će položaj okupatora na našem tlu stvarno — i u relativno kratkom vremenu — postati ravan položaju opkoljene posade koja se postepeno i nezadrživo demoralizuje. S vojnog gledišta akcija partizanskih odreda, dakle, uspela je.

Isto tako pozitivna je i politička strana partizanske akcije. Ta akcija je svugde podigla duh otpora slovenačkog naroda i sprečila mnoge okupatorske zločine. Ona je oslabila i delimično sasvim obustavila iseljavanje slovenačkih porodica u Srbiju i Hrvatsku, odvlačenje naših muškaraca i žena na robovski rad u Nemačku, ukratko: **pobrkala je račune okupatora koji su predviđjali brzo uništenje slovenačkog naroda.** Šta za okupatora znači partizanska akcija najbolje pokazuje činjenica što je rukovodstvu partizanskih odreda sa zvanične nemačke strane bio učinjen predlog da obustavi partizansku akciju i sabotaže, a okupatori bi, u naknadu za to, obustavili iseljavanje i proganjanje Slovenaca. Razume se, partizansko rukovodstvo odbilo je taj licemerni i lažnjivi predlog. Ali sam predlog je najbolji dokaz o uspešnosti partizanske akcije i slabosti okupatora prema toj akciji.

Udarci koje fašističke horde trpe na istočnom frontu, kao i njihove avanture na Bliskom istoku traže od Hitlera sve nove i nove trupe. Na taj način, Hitler sve više otkriva svoju pozadinu. Sve ide za istočni front! **Dužnost je slovenačkog naroda da potpomogne**

¹ Objavljeno u »Delu« br. 3, od septembra 1941 godine.

CENA 2 LIRI - 30 PFENIGOV PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

DELO

ORGAN CENTRALNEGA ODBORA KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

SEPTEMBER 1941.

Štev. 3.

NEZNANI:

POJTE ZA MENOJ!

Veš poet svoj dolg?
Nimaš več besed?
Kaj zagrinjaš se v molk?
Vrzi pesem v svet,
pesem za današnjo rabo,
vsi jo bomo povzeli za tabol

Vem, o vem svoj dolg,
v prsih, tu me žge;
naj se mi grlo odpre,
bom zavijal ko volk —
na vseh štirih bom stal vrh planine,
pesem svojo vil med pečine.

Vrh Možaklje bom stal,
pesem svojo rjul,
Blegaš jo bo čul,
Krim odmev bo dal;
v vse vetrove jo bom tresel,
eden jo bo na Pohorje nesel.

Pojte za menojo,
silen ženimo hrup,
boga gmajna, le vkup,
le vkup, le vkup, ohoj —
vse noči tulimo, tulimo,
da se pretulimo skozi to zimo.

Še bo kdaj pomlad,
še bo napočil zor,
takrat volčji zbor
pojde lovce klat;
plavaj čez Savo, plani čez Dravo —
zob za zob in glavo za glavo!

V partizane!

Izkušnje prvih partizanskih oddelkov na naših tleh so popolnoma razbile sloveče glasove tistih prikritih lakajev okupatorskih tlačiteljev, ki so označjali Hitler «slom» partizanskih del, ki so govorili, da cje še pre- zgodaj za oborožene akcije in ki so hoteli slovenski narod prisiliti, da strahopetno in sramotno upogne glavo pod tujčovo peto. Slovenski partizani so razbili prve napade sovražnika in mu pri tem zadali relativno obilne izgube in skoto povsed še prošli v

napad proti sovražnikovim oboroženim po- zicijam na naših tleh. Brez izjeme v vseh oddelkih se je po teh prvih bojih bojna pri- pravljenoost partizanskih bojevnikov silno dvignila, obenem pa so se ti oddelki okre- pili še z močnim dotokom novih borcev. Da- nes je že ves teritorij Slovenije postal to- rišče partizanske akcije. Ponekod, zlasti na Gorenjskem, so partizani že v veliki meri potisnili okupatorske oborožene oddelke proti centrom ter si s tem olajšali gibanje. Par-

Fotokopija prve stranice organa CK KPS »Delo« sa pesmom narodnog umetnika Otona Zupančiča i člankom Edvarda Kardelja »U partizane« (dokumenat br. 22)

Crvenu armiju oružanom akcijom u svojoj zemlji i da na taj način, prema svojoj snazi, sprečava koncentrisanje fašističkih hordi na istoku. Sramno je i nedostojno slobodoljubivog naroda da čeka da mu slobodu iskupi drugi narod svojom prolivenom krvlju.

I ne samo to. Slovenački narod nalazi se, u ovim danima kad je neprijatelj najslabiji, pred realnom mogućnošću da oslobodi veliki deo slovenačke teritorije od svakidašnjeg fašističkog nasilja i da uspostavi prve elemente svoje narodne vlasti. Primer treba da nam budu srpski i crnogorski narod, koji su okupatora proterali s velikog dela svoje teritorije, oslobodivši je od okupatorskog nasilja. **Svestrano razvijanje partizanskog pokreta u Sloveniji, njegovo razvijanje u svenarodni otpor protiv okupatora**, — to je, dakle, danas glavni zadatak koji stoji pred oslobodilačkim snagama slovenačkog naroda. Za ostvarenje toga cilja potrebno je, u prvom redu, ispuniti sledeće neposredne zadatke:

1. Potrebno je izvršiti postepenu adi brzu svenarodnu mobilizaciju za oružanu partizansku akciju protiv fašističkog neprijatelja. Najboljim sinovima slovenačkog naroda, koji se već danas nalaze u partizanskim, odredima, moraju se odmah pridruživati novi i novi borci. **Po celoj Sloveniji potrebno je razviti masovnu regrutnu akciju**, iskoristiti sve raspoloživo oružje, naoružati odrede i odmah ih priključiti mesnim partizanskim rukovodstvima. Neprijatelj ide za fizičkim uništavanjem svega što je u Sloveniji sposobno za otpor. Jedini odgovor na takav postupak fašističkih bandita jeste da u partizansku vojsku stupe **odmah** svi Slovenci sposobni da nose oružje, svi koji vole svoj narod i koji su puni mržnje protiv okupatora, svi, bez obzira na političku pripadnost. **Mobilisanje hiljada partizanskih boraca odmah i bez odlaganja**, — to je danas glavni zadatak aktivista Oslobodilačkog fronta, a u prvom redu zadatak svakog komunista.

2. Sve do poslednjih dana partizanske akcije su se ograničavale uglavnom na onaj deo Slovenije koji se nalazi pod nemačkom okupacijom. Otsustvo takvih akcija na teritoriji koju su okupirali Italijani jako je štetno. Izdajnička sprega slovenačkih reakcionara sa okupatorom i sve veći razmah izdajničkih teorija raznih kapitulanta, špekulanata i politikanata o tome da je za oružanu akciju »još prerano«, — baš su posledica otsustva takvih akcija. Sem toga, to negativno utiče i na razne oružane akcije u ostalim delovima Slovenije. **Oснаžiti partizansku akciju na teritoriji koju su okupirali Italijani** — to je drugi zadatak oslobodilačkih snaga slovenačkog naroda.

3. Potrebno je pojačati sabotaže kako po dejstvu tako i po razmerama. Oslobodilačke snage slovenačkog naroda moraju u akcije te vrste uključiti ceo narod. Potrebno je udarati svom odlučnošću •i svim sredstvima ne samo **po** prometnim putevima i magacinima

nego i po celokupnom državnom aparatu i po **živoj sili neprijatelja**, t. j. po njegovim oružanim odredima svih vrsta, kao i po pretstavnicima njegovog okupatorskog aparata. **Poziv na sabotažu mora biti u prvom planu agitacionog i propagandnog rada** komunista i aktivista oslobodilačkog pokreta uopšte.

4. U svakom selu i naselju potrebno je sprovesti organizaciju seoske zaštite koja će s oružjem u rukama štititi svaku kuću i svakog Slovenca od nasilja okupatora, od rekvizicija, proganjanja, iseljavanja itd.; istovremeno ona će neprekidno čistiti slovenačka sela i gradove od dostavljača i okupatorskih lakeja. Svi **pošteni i svesni Slovenci moraju biti saradnici ove seoske zaštite**.

5. Potrebno je organizovati svenarodnu akciju za pomoć partizanima prikupljanjem novca, odeće, pokrivača, vunenog rublja i svih potreba za zimu, platna, sanitetskog materijala, oružja, municije itd. U svakom selu, naselju, gradu, potrebno je organizovati tačnu obaveštajnu službu koja će ići na pomoć pokretima partizanskih odreda. **Najuža saradnja Oslobodilačkog fronta s partizanima jedan je od najvažnijih uslova uspešne partizanske akcije**.

6. Potrebno je svugde i na svakom koraku razbijati sve kapdultantske pokušaje, akcije i klevetničku kampanju raznih kapitulanta koji strepe za svoje položaje i svoju službu (naročito u italijanskom delu Slovenije), političkih špekulanata i drugih razbijača koji su objektivno okupatorski agenti i koji na sve načine pokušavaju da spreče razne partizanske akcije. U borbi za slobodu svoga naroda, za uništenje fašističkog varvarstva stotine hiljada daju svoje živote na svim frontovima, i u toj borbi je i slovenački narod dao već stotine sinova i kćeri. Zato treba smatrati petokolonašem i razbijačem u slovenačkim redovima sve one koji klevetaju herojsku akciju slovenačkih partizana iz straha za svoj »mir« i svoju službu.

Neprijatelj primenjuje protiv slovenačkog naroda zverske i gnusne metode. Ali to naš otpor neće slomiti. Raspalimo u svakom Slovincu plamen nepomirljivog neprijateljstva protiv nečovečnih fašističkih bandita. Odgovorimo na svaki udarac udarcem, uništimo okupatorsko leglo na našem tlu.

Krv za krv! Taoca za taoca! Glavu za glavu!

Ljubljana, septembra 1941 godine.

**DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA I CENTRALNOG KOMITETA
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE PARTIZANSKIM JEDI-
NICAMA PO PITANJU TAKTIKE I DALJEG RAZVOJA SLOVE-
NAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA¹**

IZ ODBRANE U NAPAD

1. Prva i najvažnija pouka koju su nam dala dosadašnja iskustva partizanske akcije jeste potvrđivanje stare istine da je **napad najbolja odbrana**. Kad to važi za redovnu vojsku, onda tim više važi za partizanske jedinice. Najveća slabost naših partizanskih jedinica dosad bila je — defanzivna taktika, tj. taktika čekanja neprijatelja duboko u šumama. Inicijativu je imao neprijatelj i zato je u najviše slučajeva iznenadio partizanske jedinice. Zbog takve taktike partizani su doživeli teške udarce pod Tržičem,² kod Krškog¹ i delimično na Mežaklji⁴; zbog takve taktike nije mogla partizanska jedinica na Jelovici iskoristiti svoju relativnu nadmoćnost na prostoru između Kranja, Jesenica i Bohinja; zbog takve taktike su doživeli prilično teške udarce partizani iz trbovljanskih revira; otuda nestabilnost i unutrašnja slabost nekih odeljenja u drugim krajevima, naročito u Štajerskoj, itd. Takva taktika pretstavlja stalnu opasnost da neprijatelj uništi takve jedinice. Defanzivna taktika dozvoljava koncentraciju neprijateljskih snaga protiv jedne tačke. I to su dosad činili Nemci u našim krajevima. Na nekoliko automobila su prevozili jedne i iste odrede iz jednog kraja u drugi i opkoljavali pasivne partizanske odrede. Samo onde gde su partizani bili neprestano u napadu i pokretu, bili su takvi manevri onemogućeni. **Obračun sa defanzivnom taktikom, neprestano napadanje unapred odrcdjenih neprijateljskih pozicija — to je prvi i najvažniji zadatak partizana.**

2. Partizanska odeljenja moraju biti pokretna, pokretna i opet pokretna. Velika logorišta i velike stalne jedinice su se pokazali slabi, neokretni i lako ranljivi. Naprotiv su suviše mala i rasturena odeljenja akciono vrlo malo sposobna. Najsposobnijim su se pokazale one veće jedinice koje su bile terenski podeljene na više manjih

¹ Objavljeno u »Dcluc br. 3, septembar 1941 godine. Članak je napisao Edvard Kardelj.

² Vidi dok. br. 43, prim. 3.

³ U avgustu je u Krškom delovala ilegalna borbena grupa od oko 10 ljudi koja je izvršila nekoliko akcija. Usled nebudnosti Nemci su uspeali da je pohvataju. Krajem septembra su članove te grupe postreljali.

⁴ Nemci su I-VIII-1941 god. napali deo Jeseničke čete na pl. Mežaklja. Kad je partizanska patrola udarila u bok Nemoima, ovi su se povukli.

vodova, ali su operisale pod jedinstvenim rukovodstvom i stalno bile u medjusobnom kontaktu. **Manja odeljenja, ali tesno povezana u celinu — to je oblik koji najbolje odgovara sadašnjim prilikama partizanskog rata.**

3. Pogrešno je misliti da je šuma pravi teren partizanske akcije. Partizanima je šuma samo sklonište u krajnjoj nuždi, a naročito u početku akcije. Partizani moraju uvek držati inicijativu u svojim rukama, a to znači da uvek moraju tražiti neprijatelja tamo gde se nalazi i zadavati mu udarce tamo gde to najmanje očekuje i kad je najmanje sposoban za odbranu. Zasede pored glavnih drumova, napadi na manja i veća neprijateljska odeljenja, na žandarmeriske stanice i kasarne, prelazna zauzimanja sela i varoši, napadi na straže po mostovima, saobraćajnim čvorovima u cilju sabotaže, razoružavanje manjih i većih odeljenja, zaplena hrane i odela u neprijateljskim skladištima, itd. — to su forme partizanske borbe. Partizanski odredi ne dopuštaju stvaranje fronta, jer bi ih nadmoćniji neprijatelj lako razbio. Oni prdhvataju borbu samo onde i onda kad to sami odrede. Zato partizani moraju neprestano menjati područje svoga kretanja. U svojim akcijama moraju pokazivati maksimum snalažljivosti, okretnosti i lukavstva da bi pred neprijateljem sakrili pravac svoga kretanja, zasedu, itd. **Dakle, kretati se tamo gde se normalno kreće neprijatelj, tražiti neprijatelja, udariti ga na najosetljivijem mestu — to je glavni preduslov uspešne ofanzivne akcije partizana.**

4. Važne konkretne forme te akcije su — partizanske patrole, tj. manja partizanska odeljenja koja neprestano kontrolišu određeni deo saobraćajne arterije ili naselja. Te patrole se služe uglavnom zasedama i uništavaju na svome sektoru sve što je u vezi sa neprijateljem: tj. uništavaju neprijateljske patrole, pojedince u neprijateljevoj službi, denuncijante, itd. Na taj način će partizani potpuno sprečiti neprijatelju normalnu kontrolu slovenačke teritorije. **Uspostavimo, dakle, svuda po celoj Sloveniji brojne partizanske patrole!**

5. Partizani, kao i organizacije Osvobodilne fronte i Partije, moraju naširoko raspresti svoj obaveštajni aparat. Svako selo, svaki varoški rejon, svako naselje mora imati ljude koji će imati tačno u evidenciji kretanje neprijatelja i njegovih špijuna i o tome obavestavati partizane. **Bez pouzdane obaveštajne službe nije moguća ozbiljna i trajna ofanzivna akcija partizana.**

6. Partizani i aktivisti Osvobodilne fronte moraju uzastopce i sa svom bezobzirnošću uništavati špijune, denuncijante, kao i druge štetočine koji su svesno ili nesvesno u službi neprijatelja. Naša sela i varoši treba sa takvom odlučnošću očistiti od špijunstva da neprijatelj ni sa najstrašnijim pritiskom ne mogne od slovenačkog čoveka ništa doznati o kretanju partizana. Selo, varoš i partizansko odelje-

nje moraju biti jedno. **Bez nemilosrdnog fizičkog istrebljivanja svake vrste špijuna i neprijateljevih agenata partizani neće moći osigurati bezbednost svoga kretanja, neće dobiti ni hrane, ni odeia, ni oružja, ni informacija.**

7. Neprijatelj pokušava zverskim terorom demoralizovati borbenu volju slovenačkog naroda. A najstrašnije i najnečovečnije oružje za tu svrhu jeste sistem talaca.⁵ Kod takvih zločina se mora zgroziti svaki pošten čovek. Pa ipak je protiv toga jedini odgovor i jedina zaštita: klin klinom, krv za krv, talac za taoca. Partizani moraju uzimati taoce: okupatorske pandure, oficire, fašiste, fašističke vojnike, fašističke funkcionere itd. Na ubijanje Slovenaca treba da odgovore ubijanjem fašističkih lakeja. Slovenački partizanski borci ne mrze nemački i italijanski narod. Ali beskrajno mrze nemačke i italijanske fašiste i neće im ostati dužni ni kapljice krvi. **Jedini odgovor fašističkim represalijama jeste: uzimanje talaca od okupatora. To je put ukidanju represalija nad slovenačkim narodom.**

8. Velika prepreka odlučnijem razvoju partizanske akcije jeste i nevojničko gledanje na ciljeve kuda treba usmeriti udarce našeg oružja. Dva osnovna zadatka oružane akcije našeg naroda jesu: uništiti živu snagu okupatora, njegovu vojsku i sva njegova materijalna uporišta na našoj teritoriji, tj. saobraćajna sredstva, ishranu, skladišta, fabrike itd., ukratko sve što koristi neprijatelju. Prema tome u samoj borbi partizani ne smeju praviti razliku medju žandarmima, gestapovcima ili vojnicima. Treba uništavati sve i baš to će uneti demoralizaciju u neprijateljske redove i prouzrokovati takodje prelaženje vojnika iz neprijateljskih vojski na našu stranu. **Uništavati živu snagu neprijatelja svim sredstvima — to je najpo-uzdaniji put slobodi.**

9. Ah to ne znači da partizani uvek ubijaju neprijateljske vojnike ih da se odriču političkog rada medju njima. Naprotiv! Partizani su bezobzirni u borbi, ali nisu nečovečni sa zarobljenicima. Gde se neprijateljski vojnici predaju (naročito italijanski), partizani ih odvođe kao zarobljenike i politički ustrajno vaspitavaju. O daljem postupanju sa tim zarobljenicima odlučuje Vrhovni štab. **Odlučnost u borbi i drugarsko ponašanje prema zarobljenicima — to je najbolji put do demoralizacije neprijateljske vojske.**

⁰ Pored sistema talaca Nemci su 29-VII-1941 god. u Gorenjskoj ustanovili i specijalni sud »za sudjenje komunističkim elementima«, koji su sastavljali: sudski većnik dr Kurt Messiner, kao predsednik i članovi major SS (Sturmabannführer) dr Bauer i kapetan zaštitne policije (Schutzpolizei) Heinz Hübner. Optužnicu je zastupao jedan od komandanata policije sigurnosti (Sicherheitspolizei) a o raspravama, presudi i izvršenju presude vođen je zapisnik. Smrtne presude je potpisivao šef civilne uprave Kutschera, a izvršavane su streljanjem koje je izvodio 181 rez. pol. bat. (A bilo je i slučajeva da su i vešali.) Prva smrtna kazna je izvršena 30-VII-1941 godine. Vidi dok. br. 110.

10. Partizani hranu i sva druga sredstva dobijaju u borbi time što ih zaplene neprijatelju (skladišta, zaplena neprijateljevim agentima itd.) ih putem akcije dobrovoljnog sakupljanja medju slovenačkim narodom. **Ali je apsolutno štetno i suprotno težnjama Osvobodilne fronte nasilno rekviriranje kakvih bilo sredstava kod Slovenaca i radnih ljudi bez obzira na nacionalnost i njihov socijalni položaj, izuzev ako su u službi neprijatelja.**

11. Komunisti i svi pripadnici Osvobodilne fronte slovenačkog naroda moraju se brinuti o zaštiti porodica partizana i drugih boraca koji su se povukli ispred neprijatelja.

12. Da bi partizani uživali svu podršku naroda, moraju i politički raditi medju narodom. Svuda kuda se kreću treba da sazivaju masovne zborove stanovništva, treba da mu objašnjavaju položaj, kao i ciljeve i potrebe partizanske borbe. Dužnost partizana je da i u pismenom obliku (leci itd.) vrše intenzivan politički rad medju narodom.

13. Politički komesari i komandanti su dužni da svakom partizanskom odeljenju obezbede političko i vojno-stručno vaspitanje. U tu svrhu partizanska odeljenja moraju biti snabdevana svom potrebnom literaturom. **Takvo vaspitanje je preduslov za to da borbena spremnost odeljenja stalno bude na potrebnoj visini.**

14. Partizani, a naročito politički komesari i komandanti, moraju budno paziti na svaku pojavu dezerterskih tendencija, na defetističke došaptavače i na prikrivene neprijateljske i destruktivne elemente u partizanskim jedinicama. Naročito je nedozvoljivo da se u takva odeljenja uvlače antipartiski elementi koje je Partija već raskrinkala u političkoj borbi. **Samo će potpuna unutrašnja jednodušno«t dati potrebnu udarnost partizanskoj jedinici.**

15. Partizani i sami treba da svuda kuda se kreću vrše kontrolne akcije medju domaćim stanovništvom. Sveži priliv novih boraca iz neposredne okoline biće od vrlo velike koristi partizanskoj jedinici.

16. U partizanskim jedinicama treba ojačati disciplinu koja se osniva na svesnom shvatanju ciljeva akcije kojoj je svaki partizan dobrovoljno pristupio. Dezertere i izdajnike partizanski sud će osuditi na smrt."

⁶ Vidi »Partizanski zakon« dok. br. 5, član 15.

**»DELO« OD SEPTEMBRA 1941 GOD. O OSNOVNIM ZADACIMA
ORGANIZACIJE SEOSKE ZAŠTITE¹**

ORGANIZUJMO SEOSKU ZAŠTITU¹

Strahoviti teror sa kojim besne nemački, italijanski i mađjarski okupatori prema slovenačkom narodu ima jedan cilj: ugušiti kod njega svaku volju za otporom i svim sredstvima i u najkraćem vremenu uništiti slovenački narod. Ako neprijatelj uspe da mu zatre otpor, onda je sudbina slovenačkog naroda odlučena: masovno iseljavanje Slovenaca i kolonizacija stranaca na slovenačkim zgarištima imaće poslednju reč. Ima samo jedan put da spasimo slovenački narod: podržati, jačati i širiti njegov otpor razvijajući ga u pravcu svenarodnog oružanog ustanka.

Partizanski pokret i široka akcija sabotaže je nesumnjivo put kojim treba ići tom cilju, ali je pobjeda osigurana samo onda ako u borbi sudeluje sav slovenački narod. I što je najvažnije: slovenački narod mora organizovati takve svoje odrede koji će braniti njegova sela, varoši i varošice od svakog okupatorskog nasilja, od rekvizicije, progonjenja, preseljavanja itd. Tu ulogu mora odigrati organizacija Narodne zaštite. Kako treba da bude organizovana i kakvi su njeni zadaci?

1. Svako selo treba da ima svoju organizaciju Seoske zaštite. Ona treba da poveže sve one seljake koji su spremni s oružjem u ruci braniti svoje selo od svakog okupatorskog nasilja, bez obzira na njihovo političko ubedjenje. Mesne organizacije Osvobodilne fronte treba da se postaraju da svako odeljenje Seoske zaštite ima sposobnog i poštovanog komandanta.

2. Odeljenja Seoske zaštite nek se naoružaju oružjem koje sama mogu nabaviti: eventualno vojničke ih lovačke puške, revolveri, noževi, pa i vile, kose, itd. mogu obaviti svoj zadatak.

3. Glavni zadaci Seoske zaštite jesu: a) stvoriti iz sela potpuno solidarnu celinu, ugušiti u klici svaki pokušaj špijunaže, u najkraćem mogućem roku ubiti svakog špijuna, odgovarati na represalije represalijama, terorom na teror, dizati na otpor celo selo, napadati i uništavati svaki neprijateljski odred koji bi došao u selo: bilo da koga uhapsi, bilo u cilju iseljavanja, bilo radi rekviriranja ih zbog popisivanja, jednom reći: organizovati oružani otpor celog sela vazda kad dodju okupatorski odredi ili pojedinci (gestapo, žandarmerija, karabinjeri, ekspediciska odeljenja itd.) da sprovode poli-

¹ »Delo« br. 3, sept. 1941 godine.

² Vidi odluku o formiranju Narodne zaštite — dok. 48. prim. 2.

tičko ili privredno nasilje nad slovenačkim stanovništvom; b) zajedno sa lokalnim organizacijama Narodne samopomoći i Osvobodilne fronte brinuti se za porodice i decu kojima su okupatori oterali ili ubili hranitelja ih roditelje; c) organizovati sakrivanje namirnica i drugih potreba; d) organizovati vezu između odeljenja Seoske zaštite svih susednih sela da bi se po potrebi mogao organizovati oružani otpor nekoliko sela zajedno; mesni ih okružni odbori Osvobodilne fronte mogu po potrebi organizovati i štabove Seoske zaštite za veću teritoriju ih za ceo okrug; e) svako odeljenje Seoske zaštite se mora dalje starati za što tešnji kontakt sa najbližim partizanskim jedinicama, tako da se, kad ustreba, organizuje zajednička oružana akcija partizanskih jedinica i odeljenja Seoske zaštite. Istovremeno Seoska zaštita treba da pomaže u snabdevanju partizanskih jedinica hranom, stanovima i obaveštavanjem o kretanju neprijatelja. Jedinstvo partizanskih jedinica i odeljenja Seoske zaštite pretstavljace nepobedivu vojsku slovenačkog naroda koja će štititi život i imanje slovenačkog naroda; f) konačno je zadatak Seoske zaštite i to da budno pazi na kretanje unutrašnjeg neprijatelja, raznih prodatih duša i slugu, i da već unapred spreči sve manevre neprijatelja da bi demagogijom ih provokacijom slomio front otpora slovenačkog naroda.

4. Na sličan način i sa istim zadacima treba po gradovima i varošima stvarati odeljenja Narodne zaštite.

Komunisti! Pristalice Osvobodilne fronte! Organizovanje Narodne zaštite pretstavlja danas naš glavni zadatak. To je put mobilizaciji svega naroda na otpor neprijatelju naše domovine i naroda! Setite se junačke borbe slovenačkog naroda protiv Turaka. Zapalimo — kao naši preci pre više stoleća — kresove otpora okupatorskim krvoločnim ruljama. Na poziv Narodne zaštite nek ustanu sva naša sela, svi naši gradovi i varoši. Svako selo — odeljenja Seoske zaštite! Svaki grad i varoš — odeljenja Narodne zaštite! Zub za zub! Taoca za taoca! Krv za krv!

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 6 SEPTEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJAMA U OKOLINI LJUBLJANE I NAPADU
NA KARABINJERSKU STANICU NA TURJAKU¹**

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

11-Vm je Lzmedju Verda i Borovnice prekinuto 13 vodova.²

21-VIII su izmedju Borovnice i Preserja presečeni svi vodovi.³

29-VHI su kod Škofljice presečeni svi vodovi.

Na **Brdu** kod Ljubljane je ubijen **denuncijant**. Istog dana, uveče, ubijen je na Večni poti italijanski fašist.

Kod **Stične** su partizani ubili italijanskog oficira i vojnika.⁴

30-VIII su partizani napali karabinjersku stanicu na Turjaku/' tukli je puškama i mitraljezima i ranili nekoliko karabinjera.

U **Domžalama** je ubijen nemački vojnik. Njegovo oružje je zaplenjeno.

Kod Gameljna su partizani pucali na auto u kome su se vozili hitlerovci. Jednog od njih su teško ranili, a auto onespobili za dalju vožnju.

4-IX je dignut u vazduh razdeljivač električne struje u črnučama.

¹ »Slov. poročevalec« br. 16 od 6-IX-1941 godine.

² »Pregled sabotaža« navodi da je 18-VIII, a ne 11-VIII-1941 god. iza km 593,8 presečeno 13 telefonskih i telegrafskih žica. To je verovatno učinila Borovnička četa. (Vidi: »Spomini na partizanska leta«, str. 9, članak T. Vidmara: Krimski partizani).

³ Isto tamo. Akcija je bila dan ranije, 20-VIII-1941 god. kod km 580,8.

⁴ Vidi dok. br. 149.

⁵ Vidi primedbu o Mokrečkoj četi uz dok. br. 11. Deo Mokrečke čete je 30-VIII, pod voćtvom komandira Ljube Šercera, narodnog heroja, napao karabinjersku stanicu na Turjaku. Taj napad je prvi pokušaj za-uzimanja utvrđenog položaja. Napad nije uspeo. (Vidi i dok. br. 149.)

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 13 SEPTEMBRA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA U GORENJSKOJ I LJUBLJANSKOJ POKRAJINI, O PALJENJU FABRIKE U DUPLICI KOD KAMNIKA I NAPADU BELOKRAJINSKE ČETE NA KOLONU KOMORE IZ-MEDJU ČRNOMELJA I GRIBALJA¹

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

1. UBIJENI DENUNCIJANTI:

U **Gorjama: Florijan Ulčar**; u **Domžalama: kovač Johann Wutte**; u **Koroškoj Beli: carinski činovnik Ivan Horvat** (ubijen 4 sept.); u **Lescama: Gabrijel Župan**, čuvar u fabrici lanaca (ubijen 4 sept.).

Smrt denuncijantima!

2. AKCIJE U GORENJSKOJ:

U **Duplici** su antifašisti² zapalili fabriku Remec Co., koja je izradjivala skije za nemačku vojsku. Fabrika je izgorela do temelja.

U **Kokrškoj dolini** je izgorela Gorjanova pilana,³ jer su njenog vlasnika preselili. U **Tržiču** su partizani uništili električnu centralu.⁴ U **Kamničkom srezu** su pobili više nemačkih vojnika i zaplenili **im** oružje. Tačan izveštaj sledi.

3. AKCIJE U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI:

Noću između 6 i 7 sept. su belokrajinski partizani između Črnomelja i Gribalja napali italijansku komordžisku kolonu. Pri tome su ubijeni italijanski vojnici Cari Disuno, Forni Giuseppe, dok su teško ranjeni vojnici Bulbone i Pavan. U pomoć su priskočili i finansi, od kojih je ubijen podoficir Grassini Ugo. **Partizani su se povukli bez** teškoće. U nemoćnoj ljutini Italijani okrivljuju nevine ljude za taj napad.

¹ »Slov. poročevalec« br. 17 od 13-IX-1941 godine.

² Fabriku je noću 3 septembra zapalila patrola Radomeljske čete Kamničkog bataljona, koja je, uprkos straži, prodrla u fabriku. (Vidi i dok. br. 32 i 43).

³ Pilanu je zapalila Kranjska četa 3 septembra 1941 godine.

⁴ Električnu centralu je oštetiio radnik elektrane Peter Purger — na taj način što je u kuglične ležaje nasuo pesak. Istovremeno su partizani razbili osigurače visokog napona. Nemci su Purgera 1942 god. u Begunjama streljali kao taoca.

BR. 27

**ODLUKA O KONSTITUISANJU SLOVENAČKOG NARODNO-
OSLOBODILACKOG ODBORA¹**

SVIM SLOVENCIMA NA ZNANJE I RAVNANJE!

ODLUKA VRHOVNOG PLENUMA OSVOBODILNE FRONTE SLO-
VENAČKOG NARODA DA SE KONSTITUTE U SLOVENAČKI
NARODNOOSLOBODILACKI ODBOR

Član 1. Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovenačkog na-
roda² se konstituiše u Slovenački narodnooslobodilački odbor.

Član 2. Za vreme oslobodilačke borbe Slovenački narodnooslobo-
dilački odbor jeste jedini predstavnik, zastupnik, organizator i vođa
slovenačkog naroda na čitavoj njegovoj teritoriji.

Svako organizovanje izvan okvira Osvobodilne fronte slove-
načkog naroda za vreme tuđinske okupacije nanosi štetu borbi za
narodno oslobodjenje.

Član 3. Ostvarujući slogu i jedinstvo naroda Jugoslavije, Slove-
nački narodnooslobodilački odbor stupa u stalnu vezu sa sličnim
prestavnicima ostalih naroda Jugoslavije.

¹ »Slov. poročevalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² Ovaj put se plenum po treći put sastao od svog postanka. Sednica
je održana u Dobrilovoj ulici br. 22 u Ljubljani 16-IX-1941 godine. Prisutnih
je bilo 15 članova. Glavni referent Boris Kidrič. Na terenu je OF, u obliku
terenskih odbora OF, već dobila toliko crta prave narodne vlasti, da se
njeno rukovodstvo. Vrhovni plenum OF, moglo preimenovati u SNOO.
Zato ustanovljenje SNOO predstavlja učvršćivanje već nastalih elemenata
slovenačke narodne vlasti, već razvijene želje da slovenački narod i nje-
gove radne mase uzmu svoju sudbinu u svoje ruke.

**ČLANAK »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 20 SEPTEMBRA
1941 GOD. POVODOM OSNIVANJA SLOVENAČKOG NARODNO-
OSLOBODILAČKOG ODBORA¹**

ZNAČAJ OSNIVANJA SNOO I NJIHOVIH- MERA

Naši čitaoci su sigurno svesni vanrednog značaja mera koje objavljujemo u današnjem broju.³ Sa njima stupamo na novi, razvojno viši stepen priprema za narodno oslobodjenje. Svi osećamo kuda te mere ciljaju i kakva je njihova važnost. Uprkos toga nam se čini pravilno da njihov značaj pokušamo i jasnije predočiti.

Prvo. Te mere predstavljaju prvi korak uspostavljanju slovenačke narodne suverenosti, koju smo izgubili i koju vlastitom oslobodilačkom borbom želimo obnoviti u još većoj moći i sjaju nego što je ikad bila. Objavljene mere su prvi znaci nove slovenačke vlasti koja se sve većim porastom autoriteta javlja u Osvobodilnoj Fronti.

Drugo. Te mere su smišljeni odgovor celog slovenačkog naroda na slepo delovanje naših narodnih tlačitelja, a naročito na nervozne mere italijanskih okupatora u Ljubljanskoj provinciji. Ako su poštrene mere u Ljubljanskoj provinciji izraz vrlo velike nepravilnosti fašističkih vlasti, mere SNOO su, naprotiv, logička posledica snage Osvobodilne Fronte i kao takve prirodni odgovor na izazivanje.

Treće. Te mere su izraz činjenice što se među Slovencima već uveseljavajuće diže opšti narodni moral. Konstituisanje SNOO je izvršeno u trenutku raspadanja poslednjih italijanskih rezervi među Slovencima, naime, u trenutku kad su zbog sve većeg narodno-moralnog barometra morali iz konzulte istupiti njeni duhovni vodje i narodni izdajnici Natlačen i Pucelj, tako da okrnjena konzulta danas predstavlja samo još slabe konture opasnosti koja nam je pretila sa gadnom moralnom paralizom, naime sa veštom propagandom italofilstva.

Četvrto. Ove mere predstavljaju poziv na slovenačku narodnu disciplinu. Ne sme biti člana OF, koji ne bi bio svestan toga da je današnjem borbenom Slovincu potreban novi, strogo disciplinovani životni stil. Budimo svesni da smisao tih mera ne leži samo u pokor-

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 18 od 20 septembra 1941 godine.

² Verovatno greška prilikom štampanja »Slov. poročevalca«. Trebalo bi biti: njegovih.

nosti, ukoliko se tiče organizacionog opsega Osvobodilne fronte, već u sasvim novom, smišljenom i disciplinovanom načinu čitavog života i to kod svakog Slovenca.

Slovinci! Organizirajmo svoju borbu i svoj narodni život u duhu naredaba SNOO.

BK. 29

PROGLAS SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA OD 20 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

PROGLAS SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA

Slovenačkom narodu!

Oslobodilački pokret je politički, organizaciski i vojnički zahvatio celu slovenačku teritoriju. Oslobodilačka borba slovenačkog naroda postaje ravnopravan faktor u oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije.

Odgovarajuće snazi i zadacima slovenačkog oslobodilačkog pokreta, Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovenačkog naroda se konstituisao u Slovenački narodnooslobodilački odbor. Osnivanje Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora predstavlja novi korak slobodi, novi korak oslobodjenju i ujedinjenju svih Slovenaca, novi korak u doba kad će slovenački narod na sopstvenoj zemlji biti svoj gospodar.

Bešnjenje okupatora nad slovenačkim narodom koji se bori, pojačava se. Hitlerovskim zverstvima se priključuje podmukla fašistička bestijalnost. Italijanski tlačitelji su skinili masku sa svog licemernog lica i pokazali svoj stvarni i istinski lik.

Slovincima je danas jasno da je potreban nemilosrdni obračun kako sa nemačkim tako i sa italijanskim tlačiteljima. Glavu za glavu, smrt za smrt! Samo na taj način ćemo postići slobodu koju zajednički kuju gigantska borba sovjetskih armija, zajednički nastup celog demokratskog sveta i borba porobljenih evropskih naroda.

Slovenački narodnooslobodilački odbor poziva sve Slovence, da u ovim sudbonosnim trenucima, kad nam slobodu i srećnu budućnost radja krv naših najboljih sinova i kćeri, pokažu vrhunac narodne borbenosti i vrhunac narodnog samopožrtvovanja.

Smrt Fašizmu — Slobodu Narodu!

SLOVENAČKI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 18 od 20 septembra 1941 godine.

BR. 30

UKLJUČENJE SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA U NARODNOOSLOBODILACKE PARTIZANSKE ODREDE JUGOSLAVIJE¹

O D L U K A

**SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA
O UKLJUČENJU SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
U NARODNOOSLOBODILACKE PARTIZANSKE ODREDE
JUGOSLAVIJE**

Clan 1: Postojeći i budući slovenački partizanski odredi sačinjavaju slovenačke vojne snage sa vlastitom komandom.

Clan 2: Vojne snage slovenačkih partizanskih odreda uključuju se kao sastavni deo u Narodnooslobodilačke partizanske odrede Jugoslavije i operišu pod vrhovnom komandom Glavnog štaba Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije.

SNOO²

¹ »Slov. Poročevalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

³ Odluka dokazuje da se narodnooslobodilačka borba slovenačkog naroda od samog početka najtešnje povezivala sa narodnooslobodilačkom borbom ostalih naroda Jugoslavije.

Ovu odluku je prihvatio Vrhovni plenum OF na III zasedanju 16-IX, na kome se istovremeno konstduisao u SNOO. Pored te. SNOO je doneo još tri odluke i to:

1) Odluku SNOO o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje;

2) Odluku SNOO o Narodnom porezu, i

3) Odluku o Zajmu slobode.

O odluci SNOO o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje vidi primedbe uz. dok. br. 40. Odluka o Narodnom porezu i zajmu je sankcionisala već uvedene dobrovoljne priloge fa narodnooslobodilački pokret.

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROCEVALCA« OD 20 SEPTEMBRA
1941 GOD. O BORBAMA I AKCIJAMA POHORSKE, CELJSKE
I REVIRSKE CETE U MESECU SEPTEMBRU 1941 GODINE¹**

BORBA SLOVENAČKOG NARODA²

Noću između 31 VIII i 1 IX je na **Ljubnici** zapaljen veleposed koji su zaplenili Nemci. Izgorelo je 4.000 kg žita i mnogo drugih životnih namirnica, namenjenih za Nemačku.

Na Betnavi su spaljene crkvene privredne zgrade koje su zaplenili Nemci.

Na Pohorju je ubijen bivši žandarmeriski kapetan, sada plaćenik nemačkih fašista.³

Početkom septembra su se **pohorski** partizani⁴ sukobili sa gestapovcima. Ubijen je jedan gestapovac.

Ptujski partizani su u sukobu sa gestapovcima ranili više gestapovaca bez vlastitih gubitaka.⁵ U nekom drugom sukobu su ubili jednog gestapovca.

U **Celju** su zapaljeni Majdičeva privredna zgrada i zamak **Beždgrad**."

Celjske partizane je neki seljak dva puta izdao, ali su se oba puta spretno povukli bez vlastitih gubitaka uz teške gubitke za nemačke žandarme. Zatim su partizani uhvatili izdajnika i hteli ga likvidirati, pa su mu se smilovali zbog žene i dece i pustili ga. U zahvalnost za poklonjeni život nitkov je doveo 30 žandarma i gestapovaca koji su opkolili partizane. Partizani su ubili jednog žandarma ali su izgubili 4 smrtno pogodjena člana svoje čete. — Nikakve milosti denuncijantima!⁷

U Grižama su savinjski partizani ubili jednog žandarma i jednog denuncijanta. — U **Zabukovici** su napali žandarmerisku sta-

¹ »Slov. poročevalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² U izveštaju se pominju akcije o kojima javlja PK za Štajersku (vidi dok. br. 34). To su verovatno prve vesti koje su dohili pre nego je stigao izveštaj.

³ Vidi dok. br. 34, tačka 3 a.

⁴ Pohorska četa se 3-IX sukobila s gestapovcima. U tom sukobu nije imala žrtava (dok. br. 34 tč. 3 č). O Pohorskoj četi vidi dok. br. 21, primedbu 2.

⁵ Vidi dok. br. 34 tč. 3 g.

⁶ Akciju je izvela Celjska četa. Vidi prim. 4 uz dok. br. 21 i primedbe br. 11 do 16 uz dok. br. 34.

⁷ Isto kao primedba br. 6.

nicu i takodje ubili jednog žandarma. Idućeg dana su ubili jednog hitlerovca.³

Između **Rakeka i Postojne** je 6 IX prekinut telegrafski vod. Kod uvoznog signala pred Rakekom su 7 IX minirane obe tračnice.

9 IX je između **Rakeka i Postojne** prekinuta linija železničkih stražara. Svakoga dana se ometa direktni telefonski vod za Trst.

4 IX su u **Ljubljani** dva omladinca napala tri Italijana.⁹ Oficir je dobrovoljno predao oružje, a karabinjer i agent su hteli pobeći pa su bili ranjeni.

Na Ljubljanskom gradu je 4 IX omladinac ubio nožem itali-janskog oficira.

5 IX je na obali Ljubljanice italijanski oficir izazvao svadju između dva omladinca. Omladinci su mu zaplenili pištolj i oficira bacili preko ograde u Ljubljanicu.¹⁰

Kod Kolovca (Kamnički srez) ubijen je denuncijant Goldstein, šumar.

U »Industriji platnenih izdelkov« (Jarše) ubijen je denuncijant Haložan.

U **Ljubljani** je ubijen denuncijant Kavčič, a ranjen denuncijant Mele.

9 IX je nemačka vojska napala kamničke partizane kod Kolovca. Rezultat: 4 Nemca ubijena, 1 partizan teško ranjen.

11 IX su dva kamiona italijanskih vojnika napali partizansku patrolu pod **Krimom**. Partizani su Italijane naterali u divlje bekstvo.¹¹

⁸ Savinjski partizani su se okupili na zbornom mestu medju griškim i petrovskim mostom pod Bukovicom, uz Savinju, noću 26 jula. Došlo je 17 ljudi s 1 puškomitraljezom, nešto pušaka »Mauser«, 2 austriske karabinke, 2 lovačke puške, 2 revolvera, nekoliko bombi i nešto municije. Četa je odmah pošla na Dobrovlje gde su posle nekoliko dana izabrali za komandira Letonju Jožeta, seljaka, člana Sreskog komiteta za Savinjsku Dolinu, dok je u četi politički delovao Albin Vipotnik-Strgar. Letonja je poginuo 1943 god. u borbi pod Smrekovcem, kod Ljubnog. Početkom avgusta četi se priključila grupa iz St. Pavela u jačini 5 ljudi.

Oko 15 avgusta četa se sastala u brdima kod Št. Jurija blizu Grajske Vasi s Revirskom četom i izvršila prvu akciju većeg obima noću 23/24 avgusta na rudničku stražu (Werkschutz) u rudniku Zabukovica. Ubijen je jedan straiar. Napad nije uspeo jer su okupatori bili predhodno obavešteni o napadu. (Podaci po sećanju Ludvika Zupanca-Iva, kapetana JA, člana čete prilikom njenog formiranja).

⁹ Akcija članova VOS OF.

¹⁰ Italijanski oficir je hteo da uhapsi dva organa VOS, koji su se tome oduprli, oficira razoružali, bacili ga u Ljubljanicu gde se utopio. (Istorijat VOS).

¹¹ Italijani su hteli prodreti u Iški Vintgar, ali ih je patrola pod voćstvom Stanka Semiča-Dakija odbila. (Stanko Semič-Daki, usmeni izvor).

BK. 32

**DNEVNIK POLITIČKOG KOMESARA KAMNIČKOG BATALJONA
OD 17 AVGUSTA DO 20 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹**

Dana 17 avgusta 1941 god. primio sam dužnost BPK² odnosno zamenio sekr. Oper, odbora³, na koje mesto je bio postavljen Tone⁴. 18 avgusta bat. kom.⁵ sa 3 četom⁰ krenula je u okolinu Radomlja. 19 avgusta u 34 8 ujutro likvidiran je šumar iz Koloveca⁷ sa dva metka (Janko-Jože)⁸. U isto vreme hteli Miha⁹ i Ravž¹⁰ da likvidiraju i Pepčeta¹¹, ah ga nisu našli. Edi¹² i Šolski¹³ pošli su istog dana po Kvasa¹⁴ (sa istom namerom), ah bez uspeha.

20 avgusta otišli su Miha, Raubšic i Edi u Palovče, uhapsili Hribara¹⁵ i ubili ga pred kućom sa 5 revolverskih i 2 puščana metka.

21 avgusta pošao je Jože Perme po Šimenčka¹⁶ ali kad je došao tamo našao ga je mrtvog, jer su ga pre toga likvidirali u % 11 čas. u gostioni Tone¹⁷ i kom. iz 2 čete sa 5 revolverskih metaka.

¹ Original dnevnika Ludvika Pezdira-Romana Potočnika, krojačkog radnika, tada političkog komesara Kamničkog bataljona, nalazi se u arhivi MNO (Tribunale militare).

² Bataljonskog političkog komesara. Vadi primedbu 2 uz dok. br. 20.

³ Prilikom ustanka u Kamničkom srezu, 27 i 28 jula, pored partizanskih grupa formirao se takadje Operativni odbor koji je imao zadatak da održava vezu izmedju partizana i terenskih organizacija, prikuplja partizanima podatke i daje savete za partizanske akcije prema situaciji na terenu.

⁴ Tone Šturm, predvidjeni politkomesar bataljona koga je zamenio 17 avgusta drug Roman Potočnik.

⁵ Bataljonska komanda. Komandu bataljona sačinjavali su: komandant Marijan Dermastja-L'rban, politkomesar Ludvik Pezdir-Roman Potočnik, intendant Mihaela Dermastja, puškar Lojze Bergant.

⁰ Radomeljska četa

⁷ Šumar zamka Kolovec (sev. ist. od Radomelj) Goldmajer, koji je bio poznati izdajnik.

⁸ Janko Jerman i Jože Perme

⁹ Miha Jerman, 17 godišnji djak, koga su okupatori obesili u Kamniku.

¹⁰ Skraćenica nadimka »R^ubšicc koga je imao, prema sećanju partizana, Nande Novak.

¹¹ Izdajnik Bizjak Jože, vlasnik gostione u Radomljama.

¹² Edi Jerman, poginuo kao partizan.

¹³ Sin učitelja Božića, poginuo kao partizan.

¹⁴ Neki seljak iz okoline Lašne, nemački konfident i špijun.

¹⁵ Seljak iz Paloviča kod Kamnika, izdajnik.

¹⁰ Gostioničar u Krtini kod Doba, nemački konfident i izdajnik. Do svoje likvidacije izvršio je više od 30 izdaja.

¹⁷ Bleje Tone — partizan Mengeško-Moravčanske čete, poginuo u borbi u Golčaju kod Blagovice.

23 avgusta otišli smo: Marjan^{1*}, ja, Janko, Šolski, Miha, Jože, Raubšic i Edi po vezi u Tuhinjsku Dolinu radi čišćenja opštine¹⁹. Kad smo došli u Lašnu, saznali smo da su se 4 druga povukla u šumu. Naredili smo da uspostave vezu i da se priključe našoj četi dana 24 i 25, ah je to ostalo bez uspeha. Sta je uzrok tome, ne znamo.

23 avgusta nismo preduzimali nikakve akcije.

24 avgusta dobili smo dva nova druga i jednu drugaricu.

25 avgusta Janko i Jože (ponovo) su pošli po Pepčeta koji iz nepoznatih razloga nije došao na određeno mesto. Miha i Šolski pošli su po Cedilnika²". Ali pošto su toga dana došli u Radomlje nemački vojnici u velikom broju — kasnije smo saznali da je to radi selidbe — te dve likvidacije su bile onemogućene. U 12 sati saznali smo da iseljavaju Rad. i tada, u 1 sat, krenula je cela četa, bez kuvara Mihele i Mici, do Hudog, gde smo saznali da su Nemci već otišli sa plenom. Da bi mogli odneti zapečaćenu Miškovu²¹ trgovinu, poslali smo kurira 2 četi²² da odmah krene sa svoga oper. područja, i da nam se priključi do 10 časova uveče. Druga četa nije došla u određeno vreme zbog čega je u % 12 sama 3 četa krenula u Radomlje. Zbog nesigurnih informacija i premalo ljudi plen je ostavljen za sledeći dan.

26 avgusta ujutro (posle prespavane noći u senu) sastali smo se sa 2 četom i zajedno krenuh u naš logor.²³ Dvojica su pošla po tiranina Halužana²⁴ i likvidirali ga u pola osam ujutro sa jednim metkom. To su bili Ivan²⁵ i Janko. Istoga dana uveče ispražnjena je trgovina (od 10—7).

27 avgusta zaplenjena je svinja kod Levčeka²⁶. (Istovremeno su Nemci pljačkali ostatak robe u trgovini [Belec]).

28 avgusta. Priprema većih akcija u Jaršama²⁷. Kad smo stigli u Radomlje, primetili smo da je selo već opkoljeno i da nam se iza ledja postavlja zaseda. Probili smo se bez borbe iz obruča pri čemu smo naišli na ostatak razbijene 4 čete²⁸ i to: 7 ljudi sa 3 puške, bez sprema.

¹⁸ Marijan Dermastja, komandant Kamničkog bataljona.

¹⁹ Otišli su sa namerom, da kazne izdajnika Vavpetiča.

²⁰ Čuvar u električnoj centrali u Radomljama. izdajnik.

²¹ Miško Belec, trgovac u Radomljama. Kad su Nemci zapečatili njegovu trgovinu, obavestio je partizane i zatražio da izvrše rekviziciju trgovine, kako Nemci ne bi mogli da odvuču robu.

²² Mengeško-moravčanska četa

²³ Logor se nalazio u brdima oko zamka Kolovec.

²⁴ Mladen Halužan, poslovođa u predionici u Jaršama, član Kulturbunda i izdajnik.

²⁵ Ivan Šemen

²⁶ Svinju je hteo zapleniti nemački komesar u Homecu, ali su ga partizani preduhitili.

²⁷ U planu je bila veća akcija sabotaže u predionici u Jaršama.

²⁸ Kamnička četa. Kamničku četvu su iznenadili Nemci u šumi u blizini Tunjica (sev. zap. od Kamnika) dana 27 avgusta 1941 godine.

29 avgusta krenula je b. k. 1 četi²⁹ ali, pošto na odredjenom mestu nisu našli vodiča, vratili su se natrag. Iste večeri otišlo je 5 drugova u Jarše gde su naleteli na stražu sa puškomitraljezom. Ispalili su 5 metaka i otišli. Neprijatelj je dugo pucao iz puškomitraljeza.

30 avgust Odmor posle povratka iz Tacena i Jarša.

31 avgusta prenos, odnosno deoba magacina... Otišlo je 12 drugova po...³⁰

1 septembra uveče vratili su se iz Štajerske bez ... jer je dotični predao vlastima. Odlučeno je da se pomaže pri kosidbi i drugom onima čiji su sinovi otišli u partizane. Tako su otišli trojica: Ivan, Jože i Ludvik da kose kod svojih kuća.

3 septembra: akcija 8 naših drugova na Duplici. (Paljenje fabrike Remec & Co).³¹

4 septembra Nemci su preduzeli poturu za nama po Kolovškim šumama, ah patrole nisu srele nijednoga. Otišli na Brdo po prase i tele (nije uspelo).

5 septembra u Radomlje (otišli] po nagazne mine.

6 septembra Stane otišao kod Juleta¹² a Zapol Juli došao u logor. Stane se vratio.

7 septembar. Ja sam ceo dan šio. Uveče smo išli po prase i tele na Čnem (uspelo).

8 septembra, u Palovčama, posle razgovora sa dvojicom, utvrdila se količina žita i mogućnost akcija.

9 septembar. Marija, Mil, Tone i ja otišli kod Sv. Trojice.

10 septembar. Konferencija o. p. k. Delegat CKS Pavle³².

10 septembar. Na toj konferenciji primio [sam] natrag sekr. o. p. k. Za kand. BPK predložen je France B.¹⁴ Uveče smo otišli sa Pavlom 3 četi.

11 septembar. Odmor i razgovor sa Pavlom.

12 septembar. Po brašno u Palovče (jedna vreća).

13 septembar. U sedam sati ujutro smo bih napadnuti u logoru²⁵. Bukovec ranjen. Ostavili smo dve puške. Izgubili smo dva druga (Golob i Stangel) i svu hranu i inventar i takoreći odneli samo goli

²⁹ Bataljonska komanda je krenula Rašičkoj četi Kamničkog bataljona.

³⁰ Puškomitraljez. Tekst je nedovoljno čitak.

³¹ Fabrika Remec & Co. radila je za nemačku vojsku skije i drugi drveni materijal. Akciju su izvršili, uz pomoć ostalih drugova, 4 bivša radnika iz ove fabrike, dok su im pri tome pomagali ostali fabrički radnici. Fabrika je potpuno izgorela.

³² Julij Occpek iz Volčjeg Potoka, streljan kao taoc od Nemaca.

³³ Konferencija okružnog partiskog komiteta sa delegatom i instruktorom Centralnog komiteta KPS Tomom Brejeem-Pavlom.

³⁴ Franc Bukovec, poginuo kao komandant Dolomitskog odreda.

³⁵ Logor se tada nalazio u blizini s. Ziče.

život. Povlačili smo se ceo dan, pošto smo bili potpuno opkoljeni. Zasede po svim drumovima i patroliranje sa tenkovima³¹.

14 septembar. Sv. Križ, zastanak pre prelaza preko Save.

15 septembar. Ujutro odmor ispod Janča.

15 septembar. Spavali smo kod Janča pod kozolcem jer je posledne padala kiša.

16 septembar. Prešli smo nemačko-italijansku granicu i spavali kod mlina (Sela) u šumi. Ujutro, tj.

17 septembra uspostavili smo vezu sa Podmolničkim vodom³⁷. Predali bolesnika i vratili se u logor.

18 septembar. Čekali na štab. delegata³³.

19 septembar. Lekarski pregled i došao Andrej od štaba.

20 septembar. Dva druga, iz štaba³⁹, kod nas u logoru i sa njima Mihela.

³⁶ Dve čete 171 rezervnog policiskog bataljona izvršile su hajku na sektoru Kolovec—Dupeljne—Preserje—Paloviče. Do sukoba je došlo kod naselja Žiće, ali bez uspeha na nemačkoj strani. Nemci, koji su hteli Radomeljsku četv uništiti na svaki način, ponovo su napali, sa još većim snagama, što im takodje nije uspelo. Četa je bila odmah uvidela nemačke namere. Zbog toga se kasnije prebacila pored Zelodnika i probila se u Moravčanska brda. (Podaci iz Muzeja narodnog oslobođenja.)

³⁷ Tj. Molnička četa. Posle prelaza italijansko-nemačke granice partizani Radomeljske čete priključili su se Molničkoj četi i tamo predali ranjenog Franca Bukoveca.

³⁸ Čekali su članove Izvršnog Odbora OF drugove Borisa Kidriča i Edvarda Kocbeka koji su im predali zastavu. (Vidi dok. br. 38.)

³⁹ Došli su drugovi Aleš Bebler, zamenik komandanta Glavnog štaba i Stand Rozman.

BK. 33

POZDRAV SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILAČKOG ODBORA SRPSKIM, HRVATSKIM I CRNOGORSKIM PARTIZANIMA¹

SRPSKIM, HRVATSKIM I CRNOGORSKIM PARTIZANIMA!²

Braćo!

Šaljemo Vam pozdrave SNOO i slovenačkih partizana, izražavamo Vam svoje divljenje zbog poštovanja u borbi protiv okupatora i javljamo Vam da su se Vašoj herojskoj borbi za slobodu priključile i slovenačke partizanske jedinice, koje se s puškom u ruci bore za naš zajednički cilj. Živela sloboda! Živeli partizani!

SNOO

BR. 34

IZVEŠTAJ POKRAJINSKOG KOMITETA KPS ZA ŠTAJERSKU KRAJEM SEPTEMBRA 1941 GOD. CENTRALNOM KOMITETU KPS O AKCIJAMA ŠTAJERSKIH PARTIZANA¹

3. Akcije

Pohorje

a) **16** ljudi izvelo je napad na Ribnicu na Pohorju.³ Tom prilikom ubili su predsjednika opštine Witzmana (Ortsgruppenleiter⁴), komandanta žandarmerije i jednog »hilfspohcaja«.⁵ Jedan žandar ranjen.

¹ »Slov. Poročevalec« br. 18 od 20-IX-1941 godine.

² Vidi prim. uz dok. br. 30. Dokumentat je bio prilog učvršćivanju bratstva i jedinstva jugoslovenskih naroda.

³ Original u rukopisu, u arhivi CK KPS. Original je verovatno koncept izveštaja. Vidi i SP br. 20 od 11-X-1941 god., koji taj izveštaj donosi u malo skraćenijem obliku i dok. br. 31. Izveštaj iz SP br. 20 nije objavljen u ovom »Zborniku«.

⁴ Redakcija je izostavila neka imena napisana na prvoj strani dokumenta.

⁵ Napad na Ribnicu na Pohorju izvela je Pohorska četa noću 11/12 avgusta 1941 godine.

⁶ Mesni vodja grupe. Na okupiranoj slovenačkoj teritoriji su Nemci uspostavili mrežu organizacije »Steirischer Heimatsbund«, pomoću koje su pokušali potpuno kontrolisati svako selo i naselje, porodicu kao i pojedinca. Najmanju grupu je vodio »Zelleiter« koji je svoje pretpostavljene svakodnevno izveštavao o promenama. Tako je okupator bio obavešten o najmanjim pokretima stanovništva.

⁷ Pomoćni policajac

Slabost akcije bila je u tome što nisu zaplenili ni oružje ni namirnice, odn. druge potrebe. Politički odjek akcije dobar.

b) Napad na konfiskovani Osetov veleposed u Lobnici kod Bistrice na Dravi. Plen vrlo mali, uprkos tome što su se partizani napatili.

c) Napad na konfiskovani Fišerov veleposed na Klopnom Vrh. Plen iznosi oko 800 kg namirnica.

Pod b) i c): partizani su pomogli posluži i vinogradarima da sklone svoje stvari na sigurno mesto, stoku su postreljali a zatim zapalili zgrade. Sakupljenom narodu objasnili su značaj akcija i podelili hranu. Politički odjek je bio vrlo dobar.

č) Zaseda gestapovaca i žandara na koju je naletela patrola od 5 članova. Kratka borba u kojoj je pao 1 žandar.⁶ Mi bez žrtava. Povlačenje obeju strana.

17 IX

d) Napad na planinarsku kuću na Klopnom Vrh,⁷ koju je zaposela žandarmerija i gestapo. Došlo je do sukoba na otvorenom terenu, jer je žandarmerija nameru otkrila. Borba je trajala 2—3 sata. Moral i ponašanje čete od 23 čoveka su odlični: na licu mesta palo je 7 žandara, više njih bilo je teško ranjeno, a od ovih jedan je oficir posle dva dana umro u bolnici. Žandari pobjegli i ostavili jednog ranjenog na bojištu, kojeg su partizani previli i kome su pružili prvu pomoć. Zatim su planinarsku kuću ispraznili i zapalili. Plen je zadovoljavajući, ah je vrlo malo municije i samo jedna puška. Politički odjek bio je po celoj Štajerskoj, takodje u Gracu. Pohorje je postalo »Sperrgebiet«⁸ zabranjen je turizam, drvarenje, sakupljanje jagoda i gljiva itd.; opkoljeno je od 1500 žandara, koje su pozvali iz Graca, Maribora i Celja. Za borbu upotrebljavaju Wehrmannschaft. Jedna žrtva (ime dostavićemo kasnije), 1 ranjen (lakše).

18 IX

e) Napad na planinarsku kuću na Pesku. Zandanmeriska posada pobjegla bez borbe. Ispražnjavanje planinarske kuće. Pomoć kod pospremanja svojine, kako čuvara tako gostiju. Jedan od gostiju dobrovoljno dade 160 maraka. Planinarsku kuću zatim zapališe.

Sledilo je povlačenje sa Pohorja u brda ispod Urške Gore (Plešivec). Kod d) i e) beše prisutan delegat PK (Vencelj); takodje kod povlačenja.

⁶ 3-IX je patrola Pohorske čete naišla na zasedu gestapovaca i žandara.

Napad na kuću na Klopnom Vrh izvela je Pohorska četa 17-IX. Taj datum navode i nemački dokumenti.

⁸ Zatvoreni predeo. U »zatvorene predele« nisu smeli putovati civili.

a) Napred na zupl. Zicher, pero veleposl.
 Tro na klopnam vrbu, Pleu obrop 190
 to zivega.
 Pod b in c no par. Pomagali su
 zineadi in vnicarfen spraviti na
 vramo vse nplhove stvari, zivino
 so postrelili, malo pa porlopta
 zozgali. Jbravim, bndim so popameli
 pomenu skriptu na to ~~zupl~~, odmer
 zelo doler.

c) / ~~presta~~ d) Napred na klov na klopnam vrbu,
 postapovec bi se bila priedena od zandarmesip
 in zand na in perlepa. Prišlo je do ropade na
 desno se odprtem terenu, ker se zandarmesipa
 natelela odlenla namero. Boj se trajal 2-3
 5-6. petr. ml, morala in drganje ~~zupl~~ celo
 kvatke boje 23 novot odlicim: na muarta se pod
 v kolni se bo 7 zandarmesip, ver pa se bila tiz-
 deli zandarmesip, ko ranjeni od teh se su oficir
 ki brez pti, cty dva dni murt v bolnici. Zand-
 armesip dajji povcepili, pustili suaga tizpe
 pa ranjenca na bojišu in so
 pa partizani vangle in mu mudi
 proz, pomot. - Nato so klov izpaj
 niti, in zozgali. Pleu presepen, vli-
 der zelo malo munice in vramo su
 putna. Politicem odmer so vrel sloper
 si, tudi v praden. Pshor se, Sper-
 petiot, preprovidam vsak kurigem, do
 varuip, natiravije piod in pol i. t. d.
 Okoljeno od 1500 zandarmesip, ki so jih
 potolicali v praden. Maribor in cel
 uprosblaji so boji tudi Wehrmannschaft
 Eva Sile (ime bumeje) i ranjenec / lasti.

f) Posle povlačenja miniranje železničkog mosta u Penku (tesnac kod šoštanja). Saobraćaj prekinut za jedan dan. Četa, koja broji sada 22 borca, nalazi se oko šoštanja i vršiće tamo neko vreme akcije.

g) Odeljenje pohorskih partizana, koje je bilo pre 3 nedelje u Ptuj u sa zadatkom da odnese u Pohorje 3 puškomitraljeza, bilo je, pri iskopavanju oružja, iznenadjeno od policiskcg odreda koji je stigao automobilom. Posle kratke borbe auto se povukao. Jedan policajac mrtav, nekoliko ranjenih. Naši bez žrtava.⁹

h) U Pobrežju pored Drave iznenadjeni su bili na sastanku tri člana KPS. Ispaljen je na njih jedan metak; jedan je bio ranjen u ledja i ruku, ali je ipak pucao i napadača teško ranio u trbuh tako da je posle sedam dana umro u bolnici. Ranjenik je pod partiskom lekarskom negom i dobro se oporavlja.

i) Pod uticajem part. funkc. klerikalci su porušili tunel kod Pesnice. Saobraćaj prekinut za 7 dana,

Celje:

Formirao se logor¹⁰ od 14 članova, medju njima dva Arabljanina¹¹ koji su pobjegli **iz** ratnog zarobljeništva.

a) Izvidnica Buzdo-Peter pala je u žandarmerisku zasedu. Buzdo¹² zarobljen, Peter¹³ pobjegao i u bekstvu teško ranio dva žandara. Sam je bio ranjen.¹⁴

b) Logor triput izdat, i napadnut od žandarmerije. Posle svakog napada logor je bio razbijen i, posle kraćeg ili dužeg traženja, logor se dvaput obnovio. Kod tih napada poginulo je pet žandara. Izgubili smo jednog čoveka.

⁹ Sukob se desio u Hajdinskoj šumi kod Ptuja. Posle sukoba su odneli oružje i to 3 mitraljeza tipa »Zbrojovka«, na Pohorje, iako su Nemci mobilisali sve snage da ih preduhitre i uhvate (Boris Cizmek-Bor).

¹⁰ Pre nego se partizanska četa organizovala i oformila u pravu vojničku jedinicu, partizani su se okupili na mestu koje su ranije odredili. Ta mesta su većinom bila u teško pristupačnim i što više prirodno zaštićenim krajevima odakle su bile moguće tajne i brze veze, »kanali«, sa ilegalnim organizacijama na terenu. Tu su načinili privremena skloništa za noćivanje i kuhinju. Takav kraj se zvao logor ili taborište. Taj izraz se upotrebljava i za svako stalno boravište čete. (Vidi članak u »Slovenskom partizanu« br. 1 dok. 46).

¹¹ Ta dva Arabljanina, Junis i Krim, skočili su iz voza kad su ih vozili kao ratne zarobljenike sa Krita u Nemačku i priključili se Celjskoj četi. (Partizanski spomini IV. Stante Peter: »Prva celjska četa«) Vidi dok. br. 21.

¹² Fran Vrunč-Buzdo je bio sekretar Celjskog okružnog komiteta KP i komandir Celjske čete; streljali su ga Nemci 24 ili 25-VIII-1941 godine.

¹³ Peter Stante-Skala, generalmajor JA. jedini još živi član Celjske čete.

¹⁴ Dopisano uz tekst sa strane: »Ostatak poslat u S. D.«, što verovatno znači: »Ostatak čete poslat u Savinjsku Dolinu«, gde je bila Savinjska četa.

c) Odeljenje od šest ljudi, pod rukovodstvom Vilča,¹⁵ otišlo je da kazni seljaka koji je logor izdao. Zadatak nije izvršilo, već je htelo da pomoću istog seljaka napravi žandarmeriji zamku. U ovu zamku uhvatilo se samo i bilo, osim jednog borca celo uništeno.

d) Pre Buzdovog pada zapalili su dve privredne zgrade na Teharju

Savinjska Dolina

26 IX. Akcija pisanja parola i bacanje letaka u okrugu Celje. Dobra sabotaža u cinkari. Uništenje jednog drumskog valjka.

a) Napad na gestapovca u Št. Pavlu, koji je ubijen.

b) Napad na fabričku stražu (Werkschutz) u Zabukovici. Ubijen jedan stražar. Prilikom povlačenja, koje se bez uzroka pretvorilo u bekstvo, Cilenšek i Reberšek su »izgubili« (bacili) mitraljez. Oba su isključeni iz Partije.

c) Napad na fabričku stražu u Zabukovici uz saradnju Trbovljana. Dva stražara ubijena.

d) Napad na seljaka-izdajnika u Dobrovljama kod Gomilskog. Izdajnik je likvidiran.

Brezice

Miniranje mosta kod stanice Videm-Krško. Saobraćaj prekinut nekoliko sati.¹⁶

Prekomurje

a) Paljenje 20 tona žita u slagalištu kod Donje Lendave.

b) Dvaput prekinut telefon u okolini Murske Sobote.¹⁷

Ljutomer

Napad na žandarmerisku patrolu. Jedan žandar teško ranjen, kasnije umro.

4. Traženju da neko od PK dodje u Ljubljanu ne možemo udovoljiti zbog Feliksovog¹⁸ pada. Čim uvedemo u posao čoveka kojeg

¹⁵ Vidi dok. br. 31.

¹⁶ Akciju je izvršila ilegalna borbena grupa u Krškom, koju su Nemci 29 jula 1941 otkrili, pohapsili i postreljali. Vidi »Zbornik« tom I. knjiga 1, str. 354.

¹⁷ U Prekomurju i Medjumurju je NO pokret počeo već 1941 godine. Stvarale su se borbene grupe, sastavljene pretežno od seljačke i studentske omladine. Te borbene ilegalne grupe, doduše još nestalne i neučvršćene, izvodile su akcije presecanja žica, spaljivanja žita in rasturanja letaka. Od najaktivnijih su bile: grupa u Murskoj Soboti i grupa u Donjoj Lendavi koja je zapalila žito, koje se pominje u dokumentu. U okt. 1941 god. je u organizaciji nastala velika provala. Zatvoreno je oko 40 ljudi. Tom prilikom je ubijen narodni heroj i organizator pokreta v Prekomurju Stefan Kovač, kad je došao na ugovoreno mesto sastanka Okružnog komiteta KPS koje je bilo izdato mađarskim okupatorima.

¹⁸ Leon Novak

nam šalje CK za rad po vojničkoj liniji i posle povratka Laure, koja će eventualno doneti nove direktive, doći će jedan od nas, ali samo za 2—3 dana, jer je više nemoguće. Spanci Mravljak¹⁹ i Janhuba su 'došli. S obzirom na Feliksov pad i žrtve koje smo imali u SKOJ-u, molimo za hitnu pomoć od CK. Pošaljite Veru i sve Stajerce koje imate tamo (brzovozno).

(OF napreduje dobro, pre svega u okruzima Maribor i Celje).

Stanje Partije: Oko 140 pušaka u celoj Štajerskoj. Pošto arhiv nije pronadjen (čuvao ga je Feliks), slediće detaljan organizacioni kao i blagajnički izveštaj odmah čim bude moguće. Zelimmo obećani partizanski zakon²⁰ i Lenjina: Revolucionarna vlada i revolucionarna armija, što nam je bilo već pre tri meseca obećano. Kanali za sada još ne funkcionišu, te smo bez materijala.

Osovali smo »železnički komitet« kao partiski forum za celu sev. Sloveniju,²¹ koji bi trebao da služi kao organ za obaveštavanje i organizovanje sabotaze u saobraćaju. Svesni smo da je izveštaj krajnje oskudan i nepotpun, a to zbog toga što nemamo na raspoloženju materijala (arhiv, blagajna itd.); takodje imamo vrlo malo vremena, jer hoćemo kurirku što pre poslati. Čim bude moguće poslaćemo iscrpan izveštaj sa obračunom.

Privremeni sekretar PK pao je 19 IX; okolnosti još nisu tačno poznate. Sa njim je pao član tehnike Peče. Feliks je imao kod sebe prilično novca i deo arhive. Ostali deo arhive i novac još nisu pronadjeni, ali za arhivu znamo da je na sigurnom mestu, a za novac još ne. Organizacione poslove je povremeno preuzeo Silvo, isto tako tehniku i sve što je još ulazilo u Feliksov sektor. Pomoć CK je nužna. U vezi sa padom Feliksa izmenili smo parole na javkama. Ne zaboravite pitati Lauru za javke.

Jedan od subjektivnih uzroka Feliksovog pada, i skoro svih ostalih, jeste slabost organizacije (nema stanova, prostorija za sednice, ljudi itd.), kao i jak teror koji je počeo u poslednje vreme. Primer: za sekretarom mariborskog OK²² pucali su, 21-IX, na cesti i tragah za njim, da im je jedva pobjegao.

¹⁹ Po izjavi Rudolfa Janhube, CK KPS je poslao u Štajersku pomoć i to: Antona Žnidaršiča za člana PK i Rudolfa Janhubu i Dušana Kvedera kao instruktore. Mravljak Božo je bio politkomesar Pohorske čete, a poginuo je kao sekretar partiskog komiteta za Kozjanski okrug u februaru 1942 godine.

²⁰ Vidi dok. br. 5.

²¹ Misli se na komitet koji je povezao partiske organizacije na železnici na području severne Slovenije.

²² Sekretar mariborskog OK bio je tada Rade Iršič, koji je docnije streljan, a vojni referent Drago Mlakar, španski borac.

BR. 35

PISMO SEKRETARA CK KPS TONETA TOMŠIČA POKRAJINSKOM KOMITETU ZA ŠTAJERSKU OD SEPTEMBRA 1941 GOD.¹

Dragi drugovi! Vaše pismo primili smo u redu, kurira smo zadržali zbog istog cilja kao... A vi organizujte odmah Vašu filijalu bar za kupovanje a za prodaju u najkraćem vremenu- ... nešto ljudi ... Nismo zadovoljni sa vašim škrtim izveštajem, tim više jer ga čovek ni usmeno nije mogao upotpuniti...

NOF. Sektašenje. »Čekanje«. Mobilizacija (Izvr. odbor OF). Otpor protiv iseljavanja, rekvizicije. Seoska zaštita ... Akcije 'za podizanje morala.

Sveslovenski kongres — linija.

Represalije okupatora razbijati: 1.) Masovnim uništavanjem dostavljača i sL a) part. b) naročito odredjeni ljudi c) OF d) Seoska zaštita. 2.) Kontrašpijunažna mreža 3.) Taoci 4.) Odbrana sela svim srestvima 5.) Paljenje i uništavanje imovine hitlerovaca 6.) Uništiti sve što je u vezi sa N. (i vojnike ako se odmah ne predaju. Vojnici kao taoci.) Gorenjska i Kamnik inicijativa skoro sasvim u našim rukama.

- 1) 3 Španca u Š.
 - 2) L. i J. neka dodju u Lj.
 - 3) Tačne izveštaje, naročito o akcijama.
 - 4) Stari kanal pocepan. Mat. propao.
 - 5) ... dva kanala gde je putovala naša i gde je putovala vaša kur. Prvi više za mater., drugi više za ljude. Javka!
- Preko Trbovlja »Delo« br. 2. Ove sedmice br. 3.

¹ Original u rukopisu, pisan olovkom, nalazi se u arhivi istoriskog odeljenja CK KPS. Tri tačke označavaju samo nečitljiv i prekinut tekst.

² Misli se verovatno: Odmah organizujte vašu javku za primanje materijala (pošte), a za predaju u najkraćem vremenu.

da moram! Vse je mi o neki rpi. Konec moje misli vseh Loh - Vi pa morate biti
 Vse filozofije naj se nečim za pravo pa s najkrajšim časom - nekaj časa . . .
 Naj bodo mi z vami v skupni pravici, ker če bi mi bilo treba, bi mi bilo
 izpolniti

N.O.F. klerikalno. Čelanga? Kateri znanje (Dpt. vll. O.F.). Odkar
 proti 'gled', nekaj. Vse to pravi. Koji za pravo je moral.
 Vse to. Kongres. - by Lohja.

Reprezentacije skup. razpisni: 1) množično imen. omedulor - st. a) post
 6) post. deli. Gleda o) O.F. st. var. znan. 2) konceptualni. mreža. 3) Taki.
 4) Obkrožna vana z vami nudi 5) P.O.F. in imi. imenice Loh. 6) Podi me
 da je o pravi z N. (Tudi vraga, če se ne volajo tabori. Vojaki kar talci.
 8) + Kamenk imi. konceptualni posred. v maiti voh.

1) 3) pravi o F.
 2) 6. + 7. naj privede o 5.
 3) Tine pravi, gladi o slajdi.
 4) Nam konceptualni pravi. ker. pravi.

.. obo Lohja, Loh je pravi. vana - Loh je pravi. vana Loh.
 Prvi bti za mat., drugi bti za gled. Jube!

Prvi bti. Nola st. 2. To bti st. 3

**»SLOVENSKI POROČEVALEC« OD 1 OKTOBRA 1941 GOD.
O KARAKTERU SLOVENAČKOG PARTIZANSKOG POKRETA
I NJEGOVOJ ULOZI U SLOVENAČKOM NARODNOM ŽIVOTU¹**

ZNAČAJ SLOVENAČKOG PARTIZANSKOG POKRETA

Danas je činjenica da je slovenački partizanski pokret, uprkos »stručnjačkih« sumnja i upozorenja, dokazao svoju životnu snagu i razvojnu sposobnost. O stručnoj »vrednosti« raznih strašljivih »teorija«, da naša slovenačka zemlja i naš slovenački čovek nisu prikladni za partizansko ratovanje — suvišno je, prema tome, i pisati. Ali je potrebno progovoriti o moralnoj strani »stručnjačkih« mišljenja protivnih slovenačkom partizanskom pokretu.

Pri borbenim akcijama slov. partizana, moralna strana takvog mišljenja se jasno kao dan pokazala kao odraz slugeranskog i oportunističkog shvatanja, koje bi neke kukavice htele podići na oltar »bitnih« slovenačkih narodnih osobina. Borba slovenačkih partizana je demaskirala kao kukavice sve one koji su klevetali slovenački narod da je strašljiv. Naime, borba slovenačkih partizana je živa suprotnost, živo negiranje slugeranstva, kapitulantstva, nemoralne sloge sa tudjinskim tlačiteljima. Borba slovenačkih partizana je dokaz da je naša narodna nesreća u našem narodu, tj. u njegovim narodnim dubinama, oslobodila nepokolebljive i neiscrpne borbene sile. Borba slovenačkih partizana, s jedne strane, a izdajništvo i kapitulantstvo domaćih protivnarodnih krugova, s druge strane, istorisko su svedočanstvo o tome da je slugeranstvo odista osobina naše domaće reakcije, ali nikako nije više naša narodna osobina.

U tome je moralni, za naš slovenački narodni karakter, za svu našu narodnu budućnost, izvanredno važni značaj slovenačkag partizanskog pokreta.

Slovenački partizanski pokret je neprijateljskoj materijalnoj i živoj sili naneo već dosta štete, a naneće još i više tokom svoga razvoja. Okupatorima je uteralo u kosti osećaj stalne nesigurnosti na slovenačkoj zemlji, pokidalo im živce i njihovim vojnicima ubedljivo posvedočilo da je naš slovenački front jedan od mnogobrojnih evropskih frontova u pozadini koji prema svojoj snazi saradjuju s nenadmašnim heroizmom sovjetskih armija.

U tome je **praktični** značaj slovenačkog partizanskog pokreta, tog živog dokaza naše stvarne, **borbene** slovenačke solidarnosti sa

¹ »Slov. porocevalec« br. 19 od 1-X-1941 godine. Autor članka je Boris Kidrič. Članak je uperen protiv pokušaja slovenačke reakcije da »teorijama« o nesposobnosti slovenačkog čoveka za partizansku borbu i nepodcsnosti terena u Sloveniji odvrati slovenački narod od oružanog ustanka. (Nagode).

narodima Sovjetskog Saveza, s naporima demokratskog sveta, s borbom cele porobljene Evrope. Taj praktički značaj slovenačkog partizanskog pokreta treba pojačavati, **pojačavati i opet pojačavati**. Hiljade i desetine hiljada slovenačkih partizana moraju se boriti protiv ugnjetača i uništavati ih svuda, na svakom njihovom koraku. Sav Balkan mora postati gerilski front protiv okupatora, a slovenački partizanski front dostojan sastavni deo balkanskog fronta. U tom pogledu moramo još napraviti ogromne korake. Regrutacija novih partizana, koja kod slovenačkog naroda nailazi na živ odjek, mora teći brže, neuporedivo brže. **Naše čete moraju razviti novu, udarniju aktivnost, aktivnost koja će odgovarati aktivnosti drugih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije.**

Kod nas još uvek postoje kafanski politikanti. Te bedne kreature se izmedju ostalog bave i tišme, što s jedne strane gundjaju protiv partizanskog pokreta, koji će tobože »uništiti naše najbolje sile«, a s druge strane sabiraju — razume se na papiru — »jedinice« koje će posle oslobodjenja preuzeti vlast i zaposednuti slovenačku teritoriju. Teorije tih ljudi, koji brbljaju o »pripremljenosti na odlučni trenutak«, jesu teorije štetne za narod. Prvo, što **borbenom slovenačkom partizanstvu odvlače** oružje i živu silu, a drugo zbog toga što su **jalove** i bez sumnje bi, kad bi se ostvarile, slovenački narod lišile baš njegove **pripremljenosti**. Kako možeš preuzeti vlast sa »trupama«, sabranim na papiru? Prvo je pitanje, da li ćeš te čete tada zbilja imati, a drugo je pitanje kako bi se one ponele. Vlast će moći preuzeti samo one čete koje se budu **izvežbale i očeličile u borbi protiv okupatora!** Ako želimo osloboditi i ujediniti sve Slovence, ako želimo zauzeti svu slovenačku teritoriju — a da to sve učinimo jeste naša sveta narodna dužnost — onda moramo još danas svu slovenačku teritoriju zasejati slovenačkim partizanima.

Baš **u** tom je značaj **današnjeg** slovenačkog partizanskog pokreta za **sutrašnju** slovenačku pripremljenost

Jezgru slovenačkog partizanskog pokreta sačinjavaju slovenačke **narodne sile**. Slovenački radnik i seljak su prvi zgrabili puške. Slovenačke narodne mase brane i oslobodjavaju slovenački narod. I ko bi mogao tim narodnim masama posle oslobodjenja uskratiti njihova narodna, njihova čovečanska prava?! Valjda oni koji sabiraju »trupe« na hartiji?!

U tome je pak **narodni, socijalni** značaj slovenačkog partizanskog pokreta, toga ponosa i nade porobljenog i poniženog slovenačkog naroda.

A iz svega toga proizlazi dužnost svake grupe koja saradjuje u Osvobodilnoj fronti slovenačkog naroda da partizanski pokret ne pomaže samo moralno, nego i stvarno, a to znači da mu dovodi nove borbene sile.

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O BORBAMA PARTIZANSKIH ODREDA U PERIODU OD 22 DO 28 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

SAOPŠTENJE ŠTABA SLOVENAČKIH NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Od 22 do 28 septembra vodjene su krvave borbe između okupatora i partizanskih odreda. Okupator je pokušao uništiti nekoliko važnijih partizanskih položaja. Fašisti su svuda pretrpeli teške gubitke. U borbi na **Mokrecu**² bilo je ubijenih 8 Italijana, a 52 ranjeno. Partizani nisu imali gubitaka. U borbi kod Moravča³ su poginuli 22 Nemca. Nemački gubici u borbama na Jelovici, na Rasici⁴ i kod Kamnika⁵ iznose više od 60 poginulih i 150 ranjenih. Partizani su na Jelovici izgubili dva druga, na Rasici su bila 2 lakše, a kod Kamnika 1 teže, ranjeni. U ovim borbama su partizani pokazali izvanrednu taktičku spretnost, prisustvo duha i heroizam pravih narodnih junaka. Naročito treba istaći hladnokrvno nastupanje Moravčansko-domžalske čete, koja je na dobro odabranom položaju odolevala dva sata brojno dvadeset puta nadmoćnijem neprijatelju. Zatim je deo čete spretno izveo svoj napad u neprijateljski bok, što je fašiste prisililo na povlačenje.

**STAB SLOVENAČKIH
NARODNOOSLOBODILAČKIH ODREDA**

¹ To je po redu drugo saopštenje koje je izdao Glavni štab. Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 19 od 1-X-1941 godine.

² Italijani su oko 15-IX napali partizanski logor na Mokrecu, prodirući sa Golog. Krvave Peči i Zapotoka. O ovom napadu nisu sačuvani okupatorski dokumeni. O produženju napada izveštava dok. br. 162.

³ 21-IX-1941 god. su delovi nemačkog 171 rez. pol. bataljona (5 voda i radioodeljenje) na Sv. Mohoru kod Moravča napali 9 partizana Moravčanske čete, koji su se sa odličnih položaja branili sve do uveče. Nemci su dovukli u pomoć 181 rezervni policiski bataljon, koji je uveče istog dana odmah stupio u akciju, ali se četica partizana, pod komandom druga Janeza Bizjaka, već probila kroz obruč i povukla se.

* Između sela Rasica i Gameljne je Rašička četa napala nemački kamion i uništila ga. Nemci su izvršili čišćenje okoline i strahovito se osvetili civilnom stanovništvu; stanovništvo sela Rašice su iselili, a selo, sem crkve, zapalili (20-IX-1941 god.). To je bilo prvo zapaljeno slovenačko selo.

⁵ Sredinom septembra su Nemci pokušali uništiti Radomeljsku čet. Odbivši prvi nemački napad, četa je prešla u protivnapad, probila se kroz tri obruča i povukla se. Nemci su neprestano vršili napade, goneći čet. u stopu, te se ova morala povući u Ljubljansku pokrajinu. Vidi dok. br. 32.

BR. 38

SAOPŠTENJE »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 1 OKTOBRA
1941 GOD. O ODLIKOVANJU KAMNIČKOG BATALJONA¹

ODLIKOVANJE KAMNIČKOG BATALJONA

Na predlog Štaba slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda, Izvršni odbor SNOO izrekao je pohvalu Kamničkom bataljonu² i njegovom komandantu za hrabre partizanske akcije i za spretnu partizansku taktiku. Delegacija Izvršnog odbora je u znak odlikovanja predala bataljonu slovenačku zastavu kao poklon cele Osvobodilne fronte slovenačkog naroda i crvenu zastavu kao poklon Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije.

BR. 39

ODLUKA SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODELACKOG ODBORA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O UVODJENJU I UBIRANJU POREZA ZA CILJEVE NARODNOOSLOBODILAČKOG POKRETA I SOCIALNU POMOĆ¹

ODLUKA SNOO O NARODNOM POREZU²

Slovenački narodnooslobodilački odbor je odlučio da za pokriće izdataka oslobodilačkog pokreta i za socijalnu pomoć propiše Narodni porez.

1. Svaki Slovenac koji ima vlastite prihode dužan je plaćati Narodni porez.

2. Porez iznosi najmanje 1 Lit mesečno i raste progresivno do 10% čistih prihoda. Odnos oporezivanja mora biti u primernoj srazmeri sa imovinskim stanjem poreskog obveznika.

3. Podrobnosti organizacije, odmeravanja, skupljanja, odvajanja, upotrebe i kontrole Narodnog poreza odredjuju se Pravilnikom.

¹ »Slov. Poročevalec« br. 19 od 1-X-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 20.

¹ Objavljeno u »Slovenskom poročevalcu« br. 19 od 1 oktobra 1941 godine.

² Vidi primedbu uz dok. br. 30.

ODLUKA SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILACKOG ODBORA O ZAŠTITI SLOVENAČKOG NARODA I NJEGOVOG POKRETA ZA OSLOBODJENJE I UJEDINJENJE¹

Za zaštitu slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobođenje i ujedinjenje SNOO,² **da bi u sadašnjem vanrednom stanju sprečio samovolju**, odlučio je da protiv narodnih izdajnika odredi sledeće vanredne mere:

A) Zaštita naroda

Čl. I

Izdajnici se kažnjavaju smrću.

Izdajnik je:

1. Denuncijant.
2. Ko posredno ili neposredno stupi u kontakt sa okupatorskim vlastodržcima ili drugim neprijateljima slobode slovenačkog naroda, ili s njihovim poverenicima radi uništenja ili trajnog osakaćenja njegove političke slobode i samostalnosti.
3. Ko zbog svoje ili sebične grupaške koristi skuplja i odvodi narodne sile za borbu protiv oslobodjenja slovenačkog naroda ili ma kakvim sredstvima pruža pomoć za takvu borbu.

B) Zaštita naroditooslobodilačkog pokreta

Čl. II

Smrću se kažnjava:

1. Ko posredno ili neposredno izda okupatorskim vlastima, ili s namerom izdajstva objavi ili širi tajne organizacije i rada narodno-oslobodilačkog pokreta.
2. Ko izda ili prckaže okupatorskim vlastima lica koja vode, saradjuju ili pomažu narodnooslobodilački pokret.
3. Ko pribavlja okupatorskim vlastima i drugim neprijateljima sredstva za borbu protiv narodnog oslobodjenja.
4. Ko istupi iz narodnooslobodilačkog pokreta ili ga napusti i skrivi koju od radnji od I—IV člana.

Čl. HI

Smrću se kažnjava i dostavljač na osnovu čije je lažne prijave izrečena i izvršena smrtna kazna u gornjim slučajevima.

¹ »Slov. poročevalec« br. 11 od 1-X-1941 godine.

² Vidi primedbu uz dok. br. 12 i. 30.

Izvršavanje smrtnih presuda nad izdajnicima i pctokolonašima OF je sprovodila preko VOS OF.

CL. IV

Istupanje iz narodnooslobodilačkog pokreta, u nameri da se onemogući ili znatno oštetiti rad narodnooslobodilačkog pokreta, kažnjava se narodnim bojkotom, a u težim slučajevima uništenjem ili konfiskacijom otpadnikove imovine.

CL V

Istom kaznom će se kazniti onaj koji se druži ili saradjuje sa okupatorima na takav način da okupatorima pruža mogućnost pozivanja na naklonost i vernost slovenačkog naroda.

CL. VI

Kazna se ni u jednom slučaju ne menja ako je delo učinjeno iz nehata ili pod pritiskom okupatora ili drugih neprijatelja slobode slovenačkog naroda.

C) Postupak

CL. VII

Dela iz članova I do IV sude naročiti sudovi.

Sudi se po prekom postupku, usmeno i tajno. Lično saslušavanje krivca nije potrebno, a može se izvesti ukoliko je data mogućnost bez štete za narodnooslobodilački pokret.

Protiv presude suda nema žalbe.

Kazna se izvršuje odmah sa osobama i na način koji je odredio sud. Ko bi izbegao presudu za vreme oslobodilačke borbe, biće progonjen posle oslobodjenja.

CL. VIII

Ove mere će se ukinuti prestankom vanrednog stanja.

BR. 41

ODLUKA SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILAČKOG ODBORA OD 1 OKTOBRA 1941 GOD. O RASPISU ZAJMA SLOBODE¹

ZAJAM SLOBODE²

SNOO raspisuje zajam slobode pod sledećim uslovima:

I. Visina zajma slobode iznosi 20,000.000 din.

II. Za taj zajam garantuje Slovenački narodnooslobodilački odbor, a posle oslobodjenja ta garancija prelazi na svu poresku moć stanovništva na celoj budućoj slovenačkoj teritoriji.

III. Zajam se kamatizuje po 5% godišnje i te su kamate oslobođene svih današnjih i budućih poreza i taksa. Prvi obrok kamate će se isplatiti posle oslobodjenja. Odgovarajući modaliteti će se propisati naknadno.

IV. Zajam se uplaćuje u Lit, i to po kursu 380 Lit za 1000 din. Upis zajma se vrši u najmanjem iznosu od 100 Lit i penje se do proizvoljne visine.

V. Zajam će se vratiti tri meseca posle oslobodjenja u tadašnjoj narodnoj valuti.

VI. Zajam je neprenošljiv i vraća se samo zajmodavcu ih, u slučaju njegove smrti, njegovom nasledniku.

BR. 42

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ULOZI SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA U PREOBRAŽAJU SLOVENAČKOG NARODA¹

PARTIZANI — ČELIČNA PESNICA SLOVENAČKOG NARODA

Posle dugih stoleća, iz našeg zdravog naroda stvara se samostalna slovenačka armija koja će svojom hrabrošću i svojom krvlju, za čitavu budućnost, potvrditi prava našeg naroda na slobodan život. Partizanske odrede, kamene temeljce vlastite slovenačke oružane sile, rodila je svest da nam slobodu niko neće darovati, da je moramo izvo-

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcut br. 18 od 1 okt. 1941 godine.

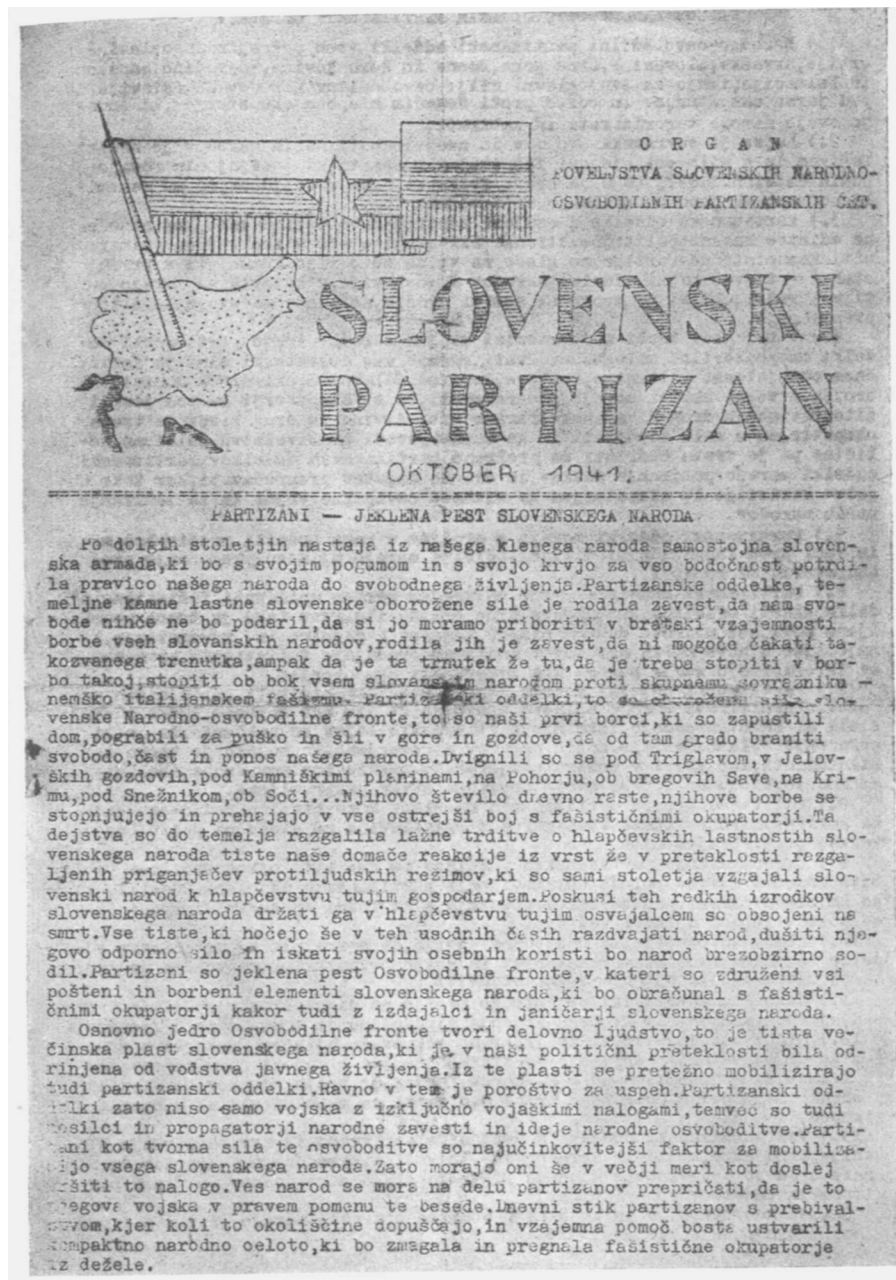
² Vidi primedbu uz dok. br. 30.

¹ Objavljeno u »Slovenskom partizanu« br. 1 od oktobra 1941 godine. »Slovenski partizan« je bio centralni organ Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda. U 1941 god. izašao je samo jedan broj u 2000 primeraka. u ciklostilu, format oktava. Redakciju su sačinjavali članovi Glavnog štaba. Inicijator Aleš Bebler.

jevati u zajedničkoj bratskoj borbi svih slovenskih naroda; rodila ih je svest da se ne može čekati takozvani trenutak, već da je taj trenutak kucnuo, da u borbu treba stupiti odmah, stupiti uz bok svih slovenskih naroda protiv zajedničkog neprijatelja — nemačko-italijanskog fašizma. Partizanski odredi predstavljaju oružanu silu slovenačkog Narodno-oslobodilačkog fronta; to su naši prvi borci koji su napustili svoje domove, dohvatili puške i pošli u šume i planine da otuda brane slobodu, čast i ponos našeg naroda. Ustali su pod Triglavom, u Jelovškim šumama, pod Kamničkim planinama, na Pohorju, na obalama Save, na Krimu, pod Snežnikom, pored Soče... Njihov broj raste iz dana u dan, njihove borbe jačaju i prelaze u sve oštriji boj sa fašističkim okupatorima. Te činjenice su iz temelja razgolitile lažna tvrdjenja o slugeranskim osobinama slovenačkog naroda one naše domaće reakcije iz redova, još u prošlosti razgolićenih, pandura protivnarodnih režima koji su stolicima vaspitavali slovenački narod u slugeranstvu tuđim gospodarima. Pokušaj tih retkih izroda slovenačkog naroda, da ga drže u slugeranstvu tuđim osvajačima, osuđen je na smrt. Svima onima koji i u ovim sudbonosnim vremenima hoće da razdvajaju narod, uguše njegovu otpornu moć i traže svoje lične koristi, narod će bezobzirno suditi. Partizani su čelična pesnica Osvobodilne fronte u kojem su ujedinjeni svi pošteni i borbeni elementi slovenačkog naroda, koji će obračunati sa fašističkim okupatorima kao i sa izdajnicima i janičarima slovenačkog naroda.

Osnovnu jezgru Osvobodilne fronte čini radni narod, to jest onaj veći deo slovenačkog naroda koji je u našoj političkoj prošlosti bio istisnut iz voćstva javnog života. Iz toga dela se pretežno mobiliziraju i partizanski odredi. I baš u tome je jemstvo za uspeh. Zbog toga partizanski odredi nisu samo vojska sa isključivo vojničkim zadacima, već takodje nosioci i propagatori narodne svesti i ideje narodnog oslobodjenja. Kao stvaralačka sila toga oslobodjenja, partizani su najdelotvorniji faktor mobilizacije čitavog slovenačkog naroda. Zato oni moraju još jače nego dosad vršiti tu svoju dužnost. Sav narod se mora na delu partizana uveriti da je to njegova vojska u pravom smislu te reči. Svakodnevnim dodirima partizana sa stanovništvom, gde god to okolnosti dozvoljavaju, i uzajamna pomoć stvorice kompaktnu narodnu celinu koja će pobediti i proterati iz zemlje fašističke okupatore.

I nemačko-italijanski fašizam, smrtni neprijatelj svih slovenskih i podjarmljenih naroda, biće uništen jer se protiv njega zaverio ceo slobodoljubivi svet.



Fotokopija prve stranice organa Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda »Slovenski partizan« sa početkom dokumenta br. 42

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ISKUSTVIMA I REZULTATIMA TROMESEČNE ORUŽANE BORBE SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA PROTIV OKUPATORA¹

ISKUSTVA DOSADAŠNJIH BORBI SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Tek su protekla dobra tri meseca otkad su na slovenačkom tlu nastali prvi partizanski odredi, a ipak iz njih, i oko njih, nastale slovenačke partizanske čete imaju već lep broj izvršenih borbi. Izveštaji koji dolaze Vrhovnom štabu² dokazuju da borbena sposobnost pojedinih četa, koje postaju sve iskusnije, stalno raste. »Slovenački partizan« treba da posreduje i uopštava ta iskustva i da tako još brže podiže borbenu sposobnost cele slovenačke vojske koja nastaje.

Bitno iskustvo svih naših partizana jeste da neprijatelj nije tako strašan kako izgleda. Uprkos najvećim naporima, nigde mu nije pošlo za rukom da partizane uništi. Naprotiv: uprkos tim naporima partizanske čete rastu i jačaju. A gde je neprijatelju pošlo za rukom da partizanskom odredu zada kakav osetljiviji udarati (Storžič, Mežaklja), tamo je bila kriva nedovoljna opreznost partizana i popustljivost prema denuncijantskim elementima.

Druga strana istog iskustva jeste to, da su partizani strašno oružje u rukama slovenačkog naroda koji se bori za slobodu. Sa jednim izuzetkom tragične borbe pod Storžičem,³ partizani su zadali Nemcima i Italijanima neuporedivo teže udarce nego što su ih sami pretrpeli. Bitka na Jelovici,⁴ koja je bila partizanima nametnuta, uprkos tome je po svojim rezultatima ogromni taktički uspeh partizana. Nemci su izgubili 30 ljudi, a naši samo jednoga. Već sama ta bitka pokazuje sta može postići partizanski odred koji se bori s odlučnošću i prezirom smrti, koji u borbi ne gubi prisustvo duha i razvija visoku inicijativnost u protivnapadu. Svetao je primer voda partizana, pod vodjstvom druga, koji je u toku bitke na Jelovici udario u bok Nemcima koji su opkolili glavnu snagu jelovičkih partizana, razbio nemački obruč i tako odlučujuće uticao na ishod bitke.

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

- Glavnom štabu

³ Nemcima je pošlo za rukom da iznenade i opkole deo Kranjske čete u lovačkoj kući ispod Storžiča, dana 5 avgusta 1941 godine.

⁴ 8 avgusta 1941 god. napali su okupatori Gorenjski baiaijon na pl. Kotlič (k. 1410) na Jelovici. Vidi opis borbe u primedbi br. 3 uz dok. br. 13. Nemci su imali nameru da sa snagama, prebačenima iz Koruške i snagama u Sloveniji unište te partizane u Gorenjskoj.

Što se tiče gubitaka, uglavnom važi to da smo ih imali samo tamo gde smo bili napadnuti. Kad smo napadali mi, gubio je samo neprijatelj. Već ta konstatacija sama predstavlja smrtnu presudu taktici čekanja i odbrane. Napad i još jedanput napad — to je osnovna mudrost partizanske taktike.

Medju odlučujuća iskustva dosadašnjih borbi dolazi konstatacija da su okupatorske trupe za borbu protiv partizana teško upotrebljive. Za takvu borbu nije dovoljna samo disciplina. Potrebna je pobuda i hrabrost svakog pojedinog vojnika, a baš toga kod okupatora nema. Zato im nigde nije uspelo da gone partizane do uništenja.

Ali naše partizanske čete nisu u dovoljnoj meri iskorišćavale te slabosti okupatora. Često su izbegavale borbu, koja je bala prihvatljiva i mogla bi se svršiti paničkim bežanjem okupatorske jedinice (izuzev ako je ovaj u očiglednoj brojnoj nadmoći). Razume se da je zato potreban odlučni nastup cele partizanske grupe, koja mora na komandu otvoriti što gušću vatru, istrajati u borbi, i onda, kad okupatori ne popuste odmah, i sama preći na juriš sa uzvicima potsticanja, koji neprijatelju ulivaju strah. Da ovo nije suhoparna teorija svedoči poslednja borba kod Moravča/ gde su se pred odlučnim nastupom partizana okupatori morali povući.

Medju važnija iskustva iz dosadašnjih akcija naših partizana spada i činjenica da se mnogo akcija izjalovilo zbog neznatnih, na izgled slučajnih uzroka, koj se ustvari svi zasnivaju u nedovoljnoj disciplini. Kurir nije stigao u pravi trenutak, nije stigao na pravo mesto, njegov izveštaj nije bio tačan, nekome se okinula puška i pre vremena upozorila neprijatelja na prisustvo partizana, itd. itd. Zbog sličnih uzroka se izjalovio napad na tačku B. koji je inače sam po sebi bio majstorsko delo partizanske spretnosti (pohodi preko cele gornje Savske doline, preko mostova, preko Save i sve to bez ikakvih incidenata).⁰

To gorko iskustvo nam svedoči od kakve je ogromne važnosti partizanska disciplina, a naročito disciplina svih onih koji rade u službi veze. Zato trebamo za ovu službu izabrati najpouzdanije i ozbiljne drugove i poučiti ih o vanrednoj važnosti njihovog rada, o

⁵ Borba između 9 partizana Moravčanske čete i 171 rezer. pol. bataljona. Vidi opis borbe u primedbi br. 3 uz dok. br. 37.

⁶ Tačka B. znači Begunje. Na zahtev naroda, gorenjske partizanske jedinice su nameravale da 4 avgusta napadnu zloglasni nemački zatvor u Begunjama. Partizani koji su bili na Pokljuki. izveli su marš preko cele gornje doline Save, preko mostova na r. Savi i približili se Begunjama. U Begunjama je bilo oko 300 zatvorenika. Nemci su doznali za namerc partizana i skoncentrisali svoje snage. Zato napad nije izvršen. Te jedinice su zatim otišle do Vodiške Planine kod Kroke, gde su se spojile u Can-karev bataljon. Kranjska četa, koja je takodje išla u Begunje. bila je napadnuta 5 avgusta u blizini Begunja i razbijena. Preostali borci sakupili su se u Uden Borštu. (Po usmenom izveštaju Iva Bertancelja.)

apsolutnoj nužnosti da svoju službu vrše krajnje tačno i savesno. Ujedno pak treba u celoj četi uvesti strožu disciplinu i pri tome paziti na tačno izvršavanje stvari koje na prvi pogled ne izgledaju toliko važne (kao napr. da na maršu puške budu zakočene, itd.).

O taktici naših partizana bi uglavnom mogli reći da je još uvek suviše slična taktici regularne vojske. Napadi i planovi napada su često puta premalo prilagodjeni naročitim mogućnostima partizana. Pokretljivost partizanskog odreda, njegovo poznavanje terena i njegova obaveštenost o kretanju neprijatelja pružaju partizanima mogućnost najiznenadnijih napada, najneočekivanijih zaseda. No ipak su naše čete u tom pogledu pokazale premalo pronalazljivosti i premalo prepređenosti. Morale bi se naučiti namamiti neprijatelja onamo gde partizani to hoće, nametati mu borbu tamo gde je to za neprijatelja najnepodesnije, očekivati ga tako sakriven (u drveću, krševima itd.) ili tako kamufliran da zbog iznenadjenja bude najveća prestravljenost među fašistima. U tom pogledu može nam služiti za primer Kamnička četa, čije su akcije tipično partizanske. Paljenje fabrike u Duplici,⁷ gde se noću uvuklo sedam partizana, hapšenje denuncijanata (palovičkog lovca) od strane partizana preobučenih u lovce — kako se često puta oblače civilni gestapovci, — napad na žandarmeriskog narednika na motoru i istovremena zaseda dva i po kilometra niže (gde su zatim poginula četiri Nemca a pet ih je ranjeno), to su primeri prave partizanske taktike.

U strateškom pogledu moramo napomenuti da su naše čete zanemarile jedan od najvažnijih zadataka: rušenje drumske mreže. Drum je neprijatelj partizana. Po njemu jure automobili neprijatelja koji mu voze hranu, municiju, oružje, koji prevoze njegove trupe. Netaknuta mreža drumova pruža neprijatelju mogućnost da nas iznenadjuje brzim transportom udarnih jedinica, pruža mu mogućnost da sa srazmerno malim brojem vojnika drži u strahu velike pokrajine, jer ih u kratkim vremenskim razmacima može upotrebiti na raznim krajevima medjusobno prilično udaljenim. Zato je krajnje vreme da objavimo rat drumovima. U doglednom vremenu mora naša drumska mreža postati neupotrebljiva za neprijateljske Transporte. Drumovi moraju se svuda zasuti, prekopati, zatrpati snažnim deblima naših hrastova i smreka, navaliti kamenjem, itd.; mostove preko kojih voze porušiti i popaliti a zaštitne zidove oburvati.

Nikako nije slučajno što Vrhovni štab partizanskih odreda Jugoslavije odredjuje da svaka partizanska četa pored strelaca i bombaša ima i pionirski vod, snabdeven pilama, sekirama, lopatama, krampovima i eksplozivom. Ti vodovi (prema potrebi uz pomoć dela strelaca) treba da izvršuju gore pomenute zadatke pod zaštitom mitraljeza i pušaka ostalog dela čete, a čete iskorišćavaju krajeve

- Vidi dok. br. 26.

gde je drum postao neupotrebljiv za zasede protiv neprijateljskih transporta.

Konačno nam iskustva svedoče da je već vreme da partizanski odredi nastupaju kao narodna vojna vlast, što stvarno i jesu. Kao takvi imaju pravo izdavati naredjenja i zabrane, ne samo članovima partizanskih odreda nego i čitavom stanovništvu. Izvršavanje naredaba neka postignu izvođenjem sankcija koje treba da se predvide u njihovim naredbama. Tako treba da zabrane prolaženje određenim putevima i u određeno vreme (napr. noću, što je za njihovu sigurnost od odlučne važnosti); profesionalnim i »nedeljskim« lovcima pak treba da pod pretnjom smrtne kazne zabrane kretanje po šumama. Kao vlast, -u slučaju nužne potrebe mogu oporezovati stanovništvo ili izvesti rekviziciju nužno potrebnih predmeta (napr. skija zimi).

No pri svemu tome partizani moraju imati, krajnje tananu političku osetljivost, da ne bi besmislenim naredbama ili preteranim sankcijama iskopali jaz između stanovništva i četa. Naprotiv: baš pravilnim vršenjem pravde, narodne vojne vlasti moraju znati još tešnje privezati stanovništvo uz svenarodni pokret Osvobodilne fronte, podići njegovo samopouzdanje i stvoriti svenarodnu disciplinu u borbi protiv okupatora.

Kao slovenačka vojna vlast moraju nastupati i protiv zuluma vojne vlasti okupatora. Njihovim javno izrečenim pretnjama sa streljanjem i objavama streljanja moraju slediti i naše javno izrečene pretnje i naše objave streljanja.

Jednom reči: moramo u punoj meri biti svesni da smo postali faktor sa kojim moraju računati neprijatelji našeg naroda i na čiju delatnost, pomoć i zaštitu može računati naše stanovništvo. U tom pogledu su nam Pohorski partizani pružili sjajan primer, kad su, u Ribnici na Pohorju, javno streljali fašističkog predsednika opštine i komandanta žandarmerije i time pokazali stanovništvu da njegove patnje i poniženja ne ostaju neosvećeni." Takvim upadanjem u borbu između stanovništva i okupatorskih vlasti partizani će postići da će ih narod zaista smatrati svojom vojnom vlašću i da će se drage volje pokoravati disciplini koju ta vlast od njega traži.

⁸ Vidi dok. br. 34, primedba 4.

**»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O ZADACIMA
KOMANDIRA I KOMESARA I O NJIHOVIM MEDJUSOBNIM OD-
NOSIMA I ULOZI U PARTIZANSKIM ODREDIMA¹**

KOMANDIR I KOMESAR

Komandir je glava čete. On odgovara za njeno vojničko vaspitanje i borbenu sposobnost. On ocenjuje snage neprijatelja, traži njegova najslabija mesta, izrađuje planove akcija i vodi te akcije. On je organizator čitavog vojničkog rada u četi. On vaspitava čet u duhu stroge vojničke discipline. A da bi mogao izvršavati taj svoj zadatak i zadobiti poverenje i autoritet kod boraca, mora i sam biti uzor disciplinovanog i hrabrog narodnog borca. Jedino će se na taj način stvoriti pravilni medjusobni odnos između komandira i partizana, koji se sastoji u tome da komandir u slobodnom vremenu bude najbolji drug sa svojim borcima, a u vreme rada i borbe strog komandant čije se naredbe moraju bez pogovora i tačno izvršiti. Na osnovu takvog medjusobnog odnosa i na osnovu čvrste discipline moguća je jedinstvenost i brzina akcije. Kao što svi borci odgovaraju svome komandiru za izvršenje naredjenja, tako i komandir odgovara pred Glavnim štabom a time i pred celim slovenačkim narodom. U tome je smisao zakletve partizanske čete.

Politički komesar je duša čete.² On je putokaz celoj četi i na svakom koraku joj pokazuje politički cilj i značaj velike borbe slovenačkog naroda koja je počela. Svaka partizanska četa, ma kako dobro organizovana i disciplinovana i sa ma kako sposobnim komandir u vojničkom pogledu, ako joj nije jasan cilj njene borbe, — šlepa je i bez svetlosti. Takva svetlost je politički komesar, koga je poslala Osvobodilna fronta u partizansku čet u sa zadatkom da tačno sprovodi njenu politiku. Naši partizani nisu i ne mogu biti samo naoružane grupe ljudi, koje bez razlike napadaju svakoga ko im padne pod ruku, već su to najnaprednije oružane grupe onog slovenačkog naroda, koji se bori, čiji je cilj jasan: borba na život i smrt protiv fašističkih okupatora, njihovo uništenje i isterivanje iz slovenačke zemlje, izvojevanje slobode i nezavisnosti slovenačkog naroda. Narod koji se sam ne bori za svoju slobodu, nije slobode dostojan. U tome je politika Osvobodilne fronte. Svakodnevno razjašnjavanje i sprovođenje te politike, — to je misija političkog komesara u partizanskoj četi. On, i jedino on, odgovara za političko vaspitanje odreda. Danas ne sme biti partizana koji ne bi znao zašto

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

² Uporedi sa članom 12 »Partizanskog zakona« (dok. br. 5).

nosi svoje oružje. Komesar je učitelj napretka i kulture u odredu. On se brine da se dan u logoru ispuni i prožme drugarstvom, on održava i podiže moral partizana, pazi na pravilan odnos između komandira i boraca, daje vojničkoj disciplini njen politički sadržaj, jer disciplina koja se ne zasniva na svesti boraca zašto je potrebna i čemu je podređena, papirnata je i partizanima strana. Komesar je desna ruka komandira. U tesnoj vezi sa njim deluje u unutrašnjem životu odreda, izradjuje sa njim plan akcije i kontroliše politički smisao te akcije. Vojnički plan komandira može samo u tom slučaju biti uspešno ostvaren ako je politički komesar pripremio teren i pred borcima osvetlio politički značaj i cilj predviđene akcije. Zbog toga komesar mora sam biti uzor discipline, požrtvovnosti i junaštva. U borbi ne sme biti kritičkog momenta gde se ne bi pojavio komesar i svojim živim primerom poveo za sobom i poslednjeg borca u napad na neprijatelja. Konačno je politički komesar budni čuvar bratskih odnosa i tesnih dodira između partizanske čete i naroda. Partizanska četa čije delovanje je narodu nerazumljivo, tuđa je narodu i ne može se zvati četom prvoboraca za narodne interese. Partizanska četa će samo onda biti jaka i samopouzdana u svojoj borbi, kad bude čvrsto potpomognuta simpatijom celog slovenačkog naroda.

Komandiri i komesari naših partizanskih odreda se ne vaspitavaju u vojnim i političkim akademijama. Vojna i politička akademija naših komandira i komesara — to su brda, to je akcija, to je napad, to je borba sa fašističkim okupatorima. Ta je akademija teška i ide preko pobeda i poraza, preko uspeha i neuspeha, preko junaštva i preko žrtava.

Ali u čemu je snaga i autoritet naših komesara i komandira?

Prvo, u tome što su to zbilja narodni komandiri i komesari, koji nisu postavljeni odozgo i ne bore se zbog plate, već su to dobrovoljci izabrani od naroda koji je u njih imao poverenje i postavio ih na odgovorna mesta.

Drugo, u tome što to nisu borci za interese manjine, tj. gospode, koja je izdala slovenački narod i pomaže fašističkim okupatorima, kao verno pseto svome gospodaru, već su to borci za interese ogromne većine slovenačkog naroda.

Treće, u tome što uživaju ogromnu potporu, odobravanje i simpatije slovenačkog naroda.

Jačati autoritet i borbenu sposobnost partizanskih komandira i komesara, koji su prethodno s puškom u ruci pokazali da su dostojni toga imena, znači jačati autoritet i borbenu sposobnost celokupnih partizanskih odreda. To je danas glavni zadatak partizanskog pokreta, nerazdvojno povezan sa odlučnom borbom protiv svih neprijateljskih pokušaja spolja i iznutra, koji idu za tim da obezglave partizanski pokret. Jedino će na taj način partizanske čete postati

jače, sposobnije i gipkije u borbi sa neprijateljem i pretstavljajući za fašističkog okupatora preteču gvozdenu pesnicu slovenačkog naroda. Jedino će na taj način slovenački partizani moći izvršiti veliko istorisko poslanstvo koje stoji pred njima: uključiti oružanu borbu slovenačkog naroda protiv fašističkog okupatora u opšti front borbe protiv fašističkog jarma, za oslobodjenje i lepšu budućnost svih podjarmljenih naroda.

BK. 45

»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O PROBLEMU KAKO DA PREZIME SLOVENAČKI PARTIZANSKI ODREDI¹

KAKO ČEMO PREZIMITI?

To pitanje danas postavlja svaki partizan i svaki odgovorni organizator partizanskog pokreta. Iako do zime ima još podosta vremena, ipak je dobro da to pitanje već sada pretresemo i pokušamo mu naći pravilno rešenje, da ne bi oportunisti, koji tvrde da je u Sloveniji partizanski pokret zimi nemoguć, uneli pometnju u partizanske redove.

Prvo što nam pada na um, jeste organizacija zimskih logora podražavanjem regularnih armija na frontu, napr. austrijske armije u Prvom svetskom ratu. Ona je u Tirolu kopala podzemne jame i kolibe koje su upola stršile iz zemlje (koje Rusi nazivaju »zemljanke«). Svakako će se ponegde i za naše partizane moći naći **delimično** rešenje pitanja zimovanja kopanjem i zidanjem zemljanki, upotrebom dobrih lovačkih kuća, kraških jama i si.

Ali pravo, to znači **potpuno**, rešenje pitanja prezimljivanja — to nije, niti može biti. Zidanjem zemljanki ili kakvih bilo stalnih zimskih logora oduzeli bismo partizanskim odredima onu giblјivost koja im je nužno potrebna.

Zato rešenje toga pitanja moramo tražiti drugde i moramo ga naći, ako ne želimo da partizanski pokret bude oslabljen nastupanjem zime, ako ne želimo da fašisti kod nas preko zime ojačaju i oslobode »za istočni front« sile koje mi vežemo, ako želimo suprotno: postići već ove zime još veći razmah partizanskog pokreta i doprineti slomu fašizma.

Rešenje pitanja za hiljade partizana je jedino u — **prezimljivanju po selima**.

Ali pod kakvim uslovima ćemo moći zimovati po selima?

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

Prvi je uslov potpuno uništenje i onemogućenje denuncijanstva. Poubijati denuncijante je dainas najefikasnija priprema za zimovanje. Kažnjavanjem tih narodnih izdajnika najbrže se okrepljuje poverenje naroda u narodnu vlast koja nastaje.

Drugo i glavno je jačanje partizanskih redova, poboljšavanje njihovog naoružanja, podizanje njihove ratobornosti. Odnos snaga između fašista i njihovih protivnika, koji iz dana u dan postaje u svetskom razmeru sve ugodniji za nas, mora i na našem tlu postati osetniji, — a to može vrlo lako postati, ako budemo do kraja iskoristili sve mogućnosti koje nam pruža položaj.

Ako ispunimo sve te uslove, bićemo do nastupa zime tako ojačani da će se partizanski odredi moći kretati po dolinama i putevima koje je prokrčilo civilno stanovništvo, da će moći naći prenočišta, pa čak i višednevna skloništa po selima. Tim putem ćemo postići da u izvesnim predelima Slovenije budemo potpuno sigurni, da budemo tamo jedina vlast, da budemo imali svoje teritorije, gde ćemo biti neograničeni gospodari. Na takvim teritorijama ćemo i dalje jačati i lako sprovoditi opštu mobilizaciju i organizovati širokopoteznu odbranu protiv fašističkih okupatora (rušenje drumova koji vode u teritorije, kopanje protivtenkovskih jama, planska odbrana tačaka za ulaz, itd.). Na takvim teritorijama moći ćemo stvoriti trupe za veće ofanzivne akcije protiv okupatora.

Zimovanje na svojim teritorijama neće ostati utopija za naše partizane ako ove jeseni budemo razvili maksimalnu aktivnost. Ove jeseni po našim šumama moraju oživeti bezbrojni novi partizanski odredi; ove jeseni mora početi masovan partizanski pokret. Ova jesen mora ostati zapisana u istoriji slovenačkog naroda kao — partizanska jesen.

BK. 46

**»SLOVENSKI PARTIZAN« OD OKTOBRA 1941 GOD. O NAČINU
ORGANIZOVANJA PARTIZANSKOG LOGORA I O PRIPREMA-
NJU I IZVODJENJU PARTIZANSKIH AKCIJA¹**

LOGOROVANJE I AKCIJE

Partizanski logor je polazna tačka za udar i zborna mesto partizana posle izvršene akcije. Logor je dom i odmor partizana, mesto vaspitanja gvođenog partizanskog kolektiva, skovanog u borbi i zajedničkom drugarskom životu, vojnička i politička škola partizana i konačno, — kovačnica plamova svega borbenog partizanskog de-

¹ »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine.

lovanja. Za razliku od omrznute kasarne okupatorske vojske, odlika partizanskog logora postoji još u tome što bazira na tesnoj saradnji, na bratskom međusobnom poverenju i odnosu sa slovenačkim narodom, uživajući njegovu punu materijalnu i moralnu potporu. Ali da bi partizanski logor svestrano odgovarao svojoj ulozi, svojim potrebama i zadacima, potrebna je takva njegova organizacija koja to jamči. U tu svrhu su potrebne važne organizacione mere.

1. Zaštita logora. Potrebno je brižljivo proučiti sav okolni teren: sve eventualne drumove, puteve, stazice, prolaze, prelaze, sedla, grebene, stene, rečice itd., ukratko — sve moguće prilaze logoru. Samo na osnovu takvog proučavanja mogu se pravilno rasporediti Straže. Straže treba postavljati na takva mesta gde je najverovatniji prilaz neprijatelja ili drugih nepoznatih lica, odakle će istovremeno, po mogućnosti, pred svojim očima imati što veću mrežu pristupačnih puteva. Kad se iz izvesnih okolnosti može očekivati mogućnost napada na logor, treba straže krajnje ojačati. Treba da imaju pri ruci najbolje oružje (automatske puške, ručne bombe), tako da se mogu odupreti neprijatelju koji se približuje i omogućiti glavnini da iz logora dodje na ugroženo mesto. Tako postižemo da se borba razvija na mestu koje smo izabrali mi, a ne tek u neposrednoj blizini logora, gde je teren obično za nas manje podesan. S vremena na vreme treba slati partizanske patrole, a naročito u slučaju svakog sumnjivog znaka. Tamo gde su uzvišena mesta, koja omogućuju tačan pregled terena naokolo, dobro je postaviti osmatrače. Jačina straže zavisi od terena i od aktivnosti i pokreta neprijatelja. U svakom slučaju je stalnost straže, kako danju tako i noću, najbolje jamstvo za sigurnost logora. Vršeci svoju stražarsku službu, svaki partizan strogo mora biti svestan da u njegovim rukama leži život svih njegovih drugova.

2. Kamuflaža logora. Logor mora biti gradjen na takvom mestu, da se ni sa najmanje udaljenosti ne može videti ni s jedne strane, kao ni iz vazduha. Najbolje je da bude što dalje od svih puteva i prelaza. Izlaze i prilaze partizana u logor treba stalno menjati i uzastopno maskirati. Svako odbacivanje kakvih bilo predmeta napr. konzervi, ostataka jela, hartije, čaura itd., u okolini logora služi neprijatelju kao najbolji trag. Isto tako svaki nepotreban pucanj, vikanje, zviždanje, dim, svetlost po noći itd., sve to može da otkrije logor. Tu mora važiti pravilo: partizanski logor je nevidljiv i nečujan, u njega ne vodi nijedan put.

3. Partizanski govor. To su signali, znaci raspoznavanja, parole itd. Upotreba takvog načina govora je od neobično velike važnosti, ne samo u logoru nego i u borbi. Njime se, u prvom redu, služi straža, patrola, izvidjač, osmatrač, komandir. Bez ugovorenog znaka, signala ili parole u logor se ne sme pustiti nijedno lice. Partizanski govor je veština podražavanja zvukova, znakova, glasova prirode koja

nas okružava i životinja, zveri, ptica itd. koje u njoj žive, što je sračunato na to da ne pobudjuje nikakvu sumnju i pažnju.

4. Stalna spremnost za borbu. Sve u logoru — borci, materijal, hrana, municija, oružje — mora se uvek nalaziti u takvom stanju da logor u slučaju potrebe bude u trenutku spreman za borbu ili pokret.

5. Odbrana logora. Komandir prethodno treba da prouči sve tačke otkud bi neprijatelj mogao napasti logor i da obezbedi najpodesnije položaje odbrane. Partizanski logor nije samo bonavilište partizana, nego i učvršćeni položaj za borbu, sa koga može mali broj odvažnih partizana tući i potući mnogobrojnijeg neprijatelja, ili mu bar pružiti dostojan partizanski otpor. Zato je plan odbrane logora vojnička i politička nužnost svakog logora.

6. Promena logora. U cilju opreznosti i brkanja neprijateljskih planova potrebno je s vremena na vreme menjati logorišta. Taj partizanski način zadaje neprijatelju mnogo posla i oduzima mu dosta snage. Isto tako treba, za slučaj potrebe, uvek imati unapred predviđeno i pripremljeno novo mesto za logor i način prelaska ka novom logoru.

U tome se uglavnom sastoji organizacija partizanskog logora, koja je, svakako, u različitim prilikama uvek različita.

Iskustva iz borbi naših partizana svedoče da je akcija bez prethodne pripreme skoro uvek već unapred osudjena na neuspeh. Zato je svestrana i brižljiva priprema od odlučne važnosti za uspešan ishod vojničkog pohoda; ona jeste polovina uspeha. Vanredna nužnost i važnost pripreme partizanskog vojničkog pohoda sastoji se u tome što nije u pitanju borba dveju regularnih, više ili manje jednako jakih armija, već borba malih, u većini slučajeva pojedinačno delujućih partizanskih vodova ili četa protiv organizovane, mnogobrojne i dobro naoružane neprijateljske vojske. Kako udariti i gde udariti da bi se neprijatelju nanela što osetljivija šteta — u tome se sastoje tajna i veličina partizanske pripreme za udarac.

Pod pripremom treba razumeti niz vojničkih i političkih mera:

1. Izrada vojnog plana. Lukavstvo, brzina, gipkost, neočekivanost, — to je ono na čemu se -zasniva sav plan partizanske taktike, a to se može izvoditi samo tada kad su komandiru dobro poznate okolnosti u kojima će se akcija izvršiti. U tu svrhu komandir šalje svoje oči — izvidjače, da bi dobio potrebne podatke. Za komandira je najvažnije da zna: kakva je snaga neprijatelja, kako je naoružan, kako je rasporedjen i osiguran stražom, kakvo je mesto i kakva je mogućnost za napad, po noći ih po danu. Ako je objekat napada pomičan, važno je znati vreme i način kretanja, napr. patrole, transporta neprijateljskih snaga ili materijala, itd. Pre svega treba brižljivo proučiti način približavanja neprijatelju i način povlačenja posle izvršenja borbenog zadatka. Na osnovu tih i drugih značajnih

podataka, komandir će izraditi plan. Prilikom izrade plana sa njime tesno sudeluje i politički komesar, za kojega je prvenstveno važan karakter i stepen važnosti pretstojeće akcije, kao i njen smisao i politički efekat. Za partizane ne može biti svejedno ako se zbog neke manje važne akcije, koja bi se mogla izvršiti i sutra, ispušta iz ruku jedina prilika da se napadne važan neprijateljski transport, koji putuje baš danas. Kod izrade plana političkog komesara zanima pitanje kakvo je, naprimer, raspoloženje neprijatelja, kakav je njegov sastav (vojnici, fašisti, oficiri, žandarmi), kakvo je tamošnje civilno stanovništvo, na koga se može osloniti a na koga ne, na kakvu pomoć može u slučaju potrebe računati, kakav će biti odjek i posledica akcije. Takav plan, dobro promišljen sa svih strana, predstavlja jednu od najvažnijih mera pripreme za pohod.

2. Izbor ljudi. Svi partizani nemaju jednake sposobnosti: jedan se odlikuje bacanjem ručnih bombi, drugi je izvrstan strelac, treći tačno poznaje teren, četvrti bi bio najpodesniji govornik letećeg partizanskog mitinga u tom ili onom selu. S obzirom na sve to, pravilan izbor ljudi predstavlja važan faktor pripreme. U tome odlučuje komandir ili komesar, prema tome kakav je karakter akcije.

3. Izbor i pregled oružja. Izbor oružja zavisi od konkretnih činjenica pod kojima će se borba vršiti: kakvim je oružjem naoružan neprijatelj, da li se nalazi u kasarni ili na putu, na brdu ili u klisuri, da li je napad noću ili danju, itd.; ponegde će trebati ručne bombe, negde mitraljez, puška, negde bajonet, pištolj, a ponegde sve vrste oružja. Pravilno iskoristiti svaku vrstu oružja, to je jedan od odlučujućih uslova za ishod borbe. A da bi to oružje donelo očekivani rezultat, potrebno je u četi uvesti naročitu odgovornost svakog partizana u pogledu stanja njegovog oružja. Pre pohoda komandir je dužan pregledati stanje oružja: da li je oružje čisto, da li mitraljez, puška, revolver deluje, da li je municija u redu, da li je bomba upotrebljiva, itd. Često je nemarnost u pogledu oružja uzrok neuspeha u borbi.

4. Obrazloženje važnosti akcije. Da bi svaki borac bio svestan svoje odgovornosti u akciji, potrebno je da komandir i komesar tik pred polazak — do tog trenutka je pohod tajna komandira i komesara, — obrazloži partizanima u glavnim »težama cilj, važnost i politički smisao pohoda.

Pre odlaska komandir izvede još nekoliko drugih mera: ako je logor stalan, ostavi u njemu svog zamenika, dogovori se sa njim za signal o mogućnosti ili nemogućnosti povratka u logor posle izvršene akcije, za mesto novog logora u slučaju potrebe, za način međusobne veze, itd.

U tome se prvenstveno sastoje najvažnije mere priprema za vojnički pohod, koje u drukčijim prilikama mogu biti drukčije i opsežnije.

Sam pohod nije ništa drugo nego ostvarenje izradjenog plana, uzimajući u obzir sve nepredviđene momente terena i drugih okolnosti. Nijedan, ma kako dobro izradjeni, plan ne može sve predvideti. Uvek se možemo sudariti sa nečim neočekivanim, novim, ili sa nečim što se medjutim promenilo. Na to uvek treba računati. Zato pohod nije samo jednostavno ostvarivanje prethodno pripremljenog plana, nego i prilagođavanje, a katkad i menjanje toga plana u toku akcije. Akcija se teoriski može podeliti na više faza:

1. Približavanje neprijatelju. To je prebacivanje partizanskog odreda, koje uključuje put od borbenog ishodišta pa do neposredne blizine neprijatelja. Često puta ishod tiorbe zavisi od načina toga prebacivanja. Za tu fazu naročito važi staro partizansko pravilo: videti sve,' a sam ostati nevidjen. U tu svrhu partizanski odred ispruži napred i nazad, a po mogućnosti i sa strana, svoje pipke — izvidjače, koji neprestano drže, bilo očnu, bilo signalsku, bilo zvučnu ili kakvu god bilo, unapred dogovorenu, vezu sa četom i komandnirom koga tačno obaveštavaju o svakoj i najmanje sumljivoj stvari. Ne poduzeti te mere sigurnosti, znači predati se opasnosti da se sav odred iznenada nadje pred neprijateljem i da bude uništen. Svaki neočekivani sukob, napr. sa neprijateljskom patrolom ili sa civilnim licem, može zadržati ili čak i onemogućiti dalje prebacivanje partizanske čete njenom cilju. Za vreme približavanja neprijatelju, četa se mora nalaziti u stalnoj pripravnosti za borbu, što znači da raspored ljudi i oružja mora biti tako uredjen da se u slučaju opasnosti cela četa može brzo razviti u borbenu formaciju i zauzeti borbene položaje. Približavanje se mora vršiti krajnje disciplinovano, oprezno, tiho, bez pušenja, — naročito noću — bez kašljanja, zveteta oružja, bez ikakvog šuma i razgovora.

2. Polazna tačka napada — to u jednom slučaju može biti zaseda ili mesto napada na objekat koji se pokreće; u drugom slučaju je najpodesnije mesto otkuda treba izvršiti napad na objekat koji je više-manje nepokretan. A u oba slučaja, to je mesto organizacije i rasporeda snaga za napad na neprijatelja. Tu komandir potanko objašnjava borbeni zadatak cele čete, raspoređuje borce na najpodesnije tačke, izvršuje podelu rada, daje svakom pojedinom partizanu njegov borbeni zadatak, razmešta oružje, odredjuje signal za udar, odredjuje mesto za odvoženje ranjenika ili pak sanitetsku tačku, ako četa ima lekara; odredjuje patrolu, naročito ako je noć, i zbornu mesto čete posle napada, itd. Organizacija čete za napad mora biti ogledalo spretnosti i sposobnosti komandira.

3. Napad. Uspeh borbe zavisi od toga kako je napad izvršen. Neodlučan, neblagovremen i nejedinstven napad može ohrabriti makar kako neznatnog i slabog neprijatelja. Ali napad koji je izvršen

iznenada, jedinstveno, pravovremeno i smelo može razbiti, preplašiti, naterati u bekstvo ili i uništiti neprijatelja koja može biti mnogo-brojniji i bolje naoružan. Napad — to je proba borbene sposobnosti i političke zrelosti cele partizanske čete i od toga zavisi tačnost izvršenja postavljenog borbenog zadatka.

4. Povlačenje. Kao što partizanska četa izvršuje svoj iznenadni i smeli udar, isto tako mora izvršiti i svoje naglo i spretno povlačenje. To povlačenje ni u čemu nesme ličiti na bezglavo panično bekstvo. Partizansko povlačenje se vrši u cilju čuvanja partizanskih snaga pred nadmoćnijim neprijateljem i ulazi u opšti plan pohoda. Zato su i ovde disciplina, organizovanost, opreznost i budnost od odlučujuće važnosti. Za sobom treba izbrisati sve tragove i neprijatelju onemogućiti svaku mogućnost potere.

Za vojničku akciju se ne može napraviti šema koja bi važila za sve pohode. Organizacija vojničkog partizanskog pohoda mora biti takva da odgovara svima okolnostima i situaciji, pod kojima će se vršiti, pri čemu mora doći do izraza sposobnost komandira i komesara.

BK. 47

IZVESTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 11 OKTOBRA 1941 GOD. O MINIRANJU ŽELEZNIČKE LINIJE IZMEDJU PLANINE I RAKEKA¹

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

Noću između 4 i 5 oktobra je bila minirana pruga između stanica **Planina** i **Rakek**. **Lokomotiva** se prevrnula, a **osam vagona** je oštećeno.² Od 3h izjutra do 5^h posle podne je pruga bila sasvim neupotrebljiva. Zatim su jedan kolosek uspostavili, dok je drugi kolosek ostao zatvoren za saobraćaj još nedelju dana. Ova sabotaža pretstavlja snažan protest protiv fašističkog priredjivanja Ljubljanskog velesajma.³

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 20 od 11 oktobra 1941 godine.

- Prema zvaničnim železničkim izveštajima na pruzi Planina—Rakek, kod 615.4 km, eksplodirala je paklena mašina. Voz se prevrnuo, 12 vagona iskočilo, pruga jako oštećena. Šteta je procenjena na 586.000 lira. Akciju je izvršila Borovnička četa.

³ OF je izdala direktivu za bojkot velesajma, jer su ga organizovali italijanski okupatori.

Uprkos jakej, skoro nesavladljivej, straže Ljubljanskog velesajma 6 oktobra uveče, ispod praga ulaza velesajma eksplodirale su dve mine. Posle tog dana skoro nijedan Slovenac nije posetio velesajam.

U **Plešama kod Šmarja** je 4 oktobra ubijen italijanski karabinjer, a njegov pratilac — žandarm — zarobljen.

BR. 48

ODLUKA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA I GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH NARODNOOSLOBODILAČKI PARTIZANSKIH ODREDA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. O OSNIVANJU NARODNE ZAŠTITE¹

ODLUKA RUKOVODSTVA OF SLOVENAČKOG NARODA O OSNIVANJU NARODNE ZAŠTITE²

1. Za odbranu slovenačkog naroda od nasilja okupatora osniva se u okviru OF i kao sastavni deo slovenačke oružane sile — Narodna zaštita.

2. Dužnost narodne zaštite je da sprečava hapšenja, rekvizicije hrane i stoke, iseljavanje Slovenaca i naseljavanje stranaca, paljenje slovenačkih sela i sva druga nasilna dela protiv slovenačkog naroda.

3. Dužnost je svakog Slovenca koji je sposoban da nosi oružje da pristupi Narodnoj zaštiti.

4. Grupe Narodne zaštite će se osnovati po selima i varošima, fabrikama i drugim preduzećima, uopšte svuda gde zajedno živi ih radi veći broj Slovenaca.

5. Grupe Narodne zaštite organizuju mesni odbori Osvobodilne fronte slovenačkog naroda, postavljaju njihove komandire i odgovaraju za njihov rad.

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 21 od 17 oktobra 1941 i »Slovenskom partizanu« br. 1 od oktobra 1941 godine.

² Narodna zaštita (Narodna zaščita) je bila vojna organizacija masovnog karaktera. Njeni članovi živeli su legalno u svojim kućama i vršili akcije prema potrebi. (Vidi dok. br. 24).

U NZ je bio dužan da stupi svaki Slovenac koji je bio sposoban da nosi oružje i koji iz bilo kojih razloga nije otišao u partizane. NZ je naročito značajnu ulogu odigrala u Ljubljani.

24 januara 1942 godine je Glavni štab izdao »Pravilnik Narodne zaštite« kojim tačno određuje rad i zadatke Narodne zaštite, i »Naredbu kao tumačenje pravilnika Narodne zaštite« od 23 aprila 1942 godine.

6. Celi zbor Narodne zaštite je podređen Štabu slovenačkih Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda.

7. Grupe Narodne zaštite izvršuju svoje zadatke odlučnim zajedničkim nastupom, po potrebi saradnjom susednih grupa i uz pripomoć čitavog stanovništva. Grupe Narodne zaštite i partizanske čete koje operišu na njihovom području moraju se međusobno uzajamno pomagati.

IZVRSNI ODBOR OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENAČKOG NARODA, ŠTAB SLOVE-
NAČKIH NARODNOOSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 49

**ODREDBA GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. O ZASTAVI, ZNACIMA
I POZDRAVU U SLOVENAČKIM PARTIZANSKIM ODREDIMA¹**

**ODREDBA ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA O
ZASTAVI, ZNACIMA I POZDRAVU SLOVENAČKIH PARTIZANA**

1. Zastava slovenačkih partizana je slovenačka trobojnica sa antifašističkom crvenom petokrakom zvezdom preko sva tri polja.

2. Znak slovenačkih partizana je slovenačka trobojnica u obliku trake (2 cm X 4 cm) i iznad nje antifašistička crvena petokraka zvezda (prečnika 3 cm). Znak se nosi na kapi.

3. Pozdrav slovenačkih partizana je pesnica desne ruke podignuta do donjeg ruba kape.

ŠTAB SLOVENAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA

¹ Objavljeno o »Slov. poročevalcu« br. 21 od 17 oktobra 1941 godine. Istu odredbu objavio je i »Slovenski partizan« br. 1 od oktobra 1941 godine. Glavni štab je ovu odredbu doneo na ofenovu Naredbe Vrhovnog štaba narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije. Vidi bilten Vrhovnog štaba br. 7—8 u Zborniku dokumenata i podataka o Narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, tom II, str. 81.

**REZOLUCIJA PLENUMA IZABRANIH DELEGATA OKRUŽNIH
ODBORA OF SA SLOVENAČKE TERITORIJE OKUPIRANE OD
ITALIJE OD SREDINE OKTOBRA 1941 GOD. O OSNOVNIM
ZADACIMA OSVOBODILNE FRONTE¹**

REZOLUCIJA

Izabrani zastupnici okružnih odbora OF sa slovenačke teritorije, okupirane od Italije,² skupljeni na svom plenumu,

jednoglasno pozdravljamo vse odluke SNOO i njegovog Izvršnog odbora u pogledu kaznenih sankcija, narodnog poreza, Zajma slobode i Narodne zaštite, i smatramo,

1. da je skupljanje dobrovoljaca za partizane, organizovanje Narodne zaštite, skupljanje potreba za partizane, ubiranje narodnog poreza i Zajma slobode, širenje organizacione mreže Osvobodilne fronte, nemilosrdna i dosledna borba protiv narodnih izdajnika, nedisциплиniranih elemenata, kolebljivaca i razbijača jedinstvene discipline i organizacije — osnovna dužnost OF,

2. da treba uvesti najčvršću narodnu disciplinu i jedinstvo i izlučiti svaki separatizam pojedinih grupa, uvažujući pri tome njihovu autonomiju,

3. da isključivo pravo izvršavanja funkcija Osvobodilne fronte imaju jedino — odbori Osvobodilne fronte.

¹ Objavljeno o »Slov. poročevalcu« br. 21 od 17-X-1941 godine.

² Centralni komitet KPS je dao krajem septembra 1941 inicijativu da IOOF organizuje širi plenum na kome bi prisustvovali izabrani delegati okružnih odbora OF. Plenum se održao, verovatno u nedelju 12 oktobra 1941 godine, u Triglavskoj ulici br. 36 u Ljubljani. Prisutni su bili samo delegati okružnih odbora OF sa teritorije okupirane od Italije.

Na plenumu je prisustvovalo oko 25—28 delegata. Rukovodio je plenumom član sekretarijata IOOF Jože Rus, dok je rezolucije predložio sekretar IOOF i član politbiroa CK KPS Boris Kidrič.

Vidi dokumenat br. 51.

BR. 51

**REZOLUCIJA OD 17 OKTOBRA 1941 GOD. PLENUMA IZABRANIH
DELEGATA OKRUŽNIH ODBORA OF SA SLOVENAČKE TERITO-
RIJE OKUPIRANE OD ITALIJANA¹**

ŠTABU SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Mi, pretstavnici okružnih odbora OF, pozdravljamo sve veću de-
latnost partizanskog pokreta po celoj slovenačkoj teritoriji i nje-
govom štabu izražavamo svoje potpuno poverenje.

Kao svoj prvenstveni zadatak, izjavljujemo da ćemo na terenu
ubrzavati regrutaciju partizana i time omogućavati štabu da što
uspešnije izvede svoj odlučni čin: oslobodjenje slovenačkog naroda.

[PLENUM IZABRANIH DELEGATA
OKRUŽNIH ODBORA OF]

BR. 52

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 7 OKT. 1941
GODINE O DIVERZIJAMA U LJUBLJANI I LJUBLJANSKOJ
POKRAJINI¹**

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

Kod Roba u turjačkim šumama je izgorelo 6 vagona drvenog
uglja spremljenog za italijansku vojsku.

Poslednja dva meseca na pruzi Črnomelj—Ljubljana—Rakek
oštećeno je 350 vagona cisterni.

U Ljubljani su partizani zaplenili 295 ćebadi za svoja logorišta.⁵

O akcijama u šoštanju i Radovljici i o borbi na Robu javićemo
idući put.

Kazna narodnog izdajnika. — Po presudi slov. naroda pucano je
na izdajnika i italijanskog policiskog špijuna — dr Hacina.³

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 21 od 17-X-1941 godine.

¹ »Slov. poročevalec« br. 21 od 17 oktobra 1941 godine.

² Ovu akciju izvela je VOS OF. Izvršilo ju je 7 lica 11 oktobra
u 5 časova na Krekovem trgu u Ljubljani. Preobučeni u uniforme opštin-
skih službenika, izneli su čeljad na auto, koji ih je zatim odvezao, uprkos
mnogobrojnim kontrolama italijanske okupatorske vojske, preko Viča par-
tizanima.

³ Za vreme bivše Jugoslavije je bio dr Hacin upravnik ljubljanske
policije. Kao klerofašista je sa naročitim zalaganjem progonio antifašiste i

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ITALIJANSKU PATROLU KOD JASNICE I PARTIZANSKIM ŽRTVAMA U BORBI NA POKLJUKI'

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

16 X je ubijen denuncijant Marko Mihelič, posednik u Sodevcama kod Starog Trga na Kupi. — U Metlici je ranjena denuncijantkinja Vida Fuks, koja se vucarala sa ItaMjanama i izdala im za 5000 lira narodnooslobodilačke organizatore. — Isto tako je ranjena i denuncijantkinja Marija Gorišek iz Mulhe kod Št. Vida u Dolenjskoj. — U Mirni je teže ranjen žandarm-denuncijant.

U selu Blatnik kod Kočevja zapaljeni su hitlerovskim agentima privredni objekti,² i to: 1 kozolac, 1 senjak i 2 pojate. Iste noći je u stanu komesara za preseljavanje eksplodirala bomba koja je komesara ranila.

Naknadno doznajemo da su, posle napada partizana na italijansku patrolu kod Jasnice (Dolenja Vas) 25 septembra, Italijani nastupili sa artiljerijom i puna dva i po sata tukli šumu u kojoj su naslućivali partizane. U samom napadu je ubijen jedan Italijan, dok su se partizani povukli bez gubitka.

U nedavnoj borbi na Robu kod Turjaka su ubijena dva italijanska vojnika. Poginuli su partizani **Jageman** i **Vojska** iz Mosta kod Ljubljane.

U borbama na Pokljuki³ krajem septembra poginuli su naši drugovi partizani:

komuniste. Prilikom neprijateljske okupacije izručio je okupatoru spiskove antifašista i komunista. Odmah je glavni konfident italijanske policije i zajedno sa veleindustrijalcem Augustom Praprotnikom pokušava organizovati tajnu policiju za okupatora što je VOS sprečila likvidacijom Praprotnika.

¹ »Slov. poročevalec« br. 22 od 24-X-1941 godine.

² Akciju je izvršila Belokrajinska četa uz saradnju Narodne zaštite iz Novomeštanskog sreza.

U selu Blatnik živeli su Kočevari, poreklom Nemci. Kočevari su u bivšoj Jugoslaviji bili vojnički organizovana i čak oboružana hitlerovska peta kolona. Pošto je prilikom okupacije Jugoslavije teritorija oko Kočevja pripala Italiji, Kočevari su optirali za Nemačku. Nemci su im dodelili prostor između Litije i Brežica na obe strane Save, odakle su slovenačke stanovnike iselili u Šleziju i Poljsku. S time je Hitler nameravao političku granicu nemačke države zameniti sa etničkom. (Vidi dok. br. 59).

³ Spomenute sukobe je vodila s Nemcima Jesenička četa. U Jeseničkom srezu su se krajem maja i početkom juna počele skupljati prve grupe partizana i to: a) grupa na Njivcama (Ajdinja) kojoj je stajao na čelu

Andrej **Prešeren** iz Dobrave,
Slavko **Onian** iz Javornika,
Janez **Tavčar** s Jesenica.

12 X su partizani oplenili posed u Braslovčama sa koga je vlasnik-Slovenac bio proteran. — Produkcija u ugljenokopima **TPD**< stalno i nezadrživo pada uprkos velikog terora nad radnicima.

BR. 54

SAOPŠTENJE ŠTABA SLOVENAČKIH NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ŠOŠTANJ, L02 I BEZULJAK¹

KOMUNIKE ŠTABA NARODNOOSLOBODILAČKIH SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Noću, 8 oktobra, partizani su upali u varoš šoštanj.² Srušili su most preko Pake, oplenili trgovinu jednog i zapalili pilanu drugog hitlerovca. I na opštini su izazvali požar i napali žandarmeriju. Ubili su i ranili više agenata naših narodnih tlačitelja. Zanimljivo je da

Jože Gregorčič, španski borac (pseudonim Jože Gorenje) i koja je brojila 16 ljudi, b) grupa na pl. Mirca (k. 1026) koja je brojila 7 ljudi i c) grupa koja se nalazila iza Mežaklje, na sektoru Obranica, Planski vrh, Pernike, u kojoj je bio Andrej Prešem, koja je brojila 4—5 ljudi. Pored toga je manja grupa bila još više Dovja, ali nije bila aktivna.

20-VII-1941 god. su se sve grupe sastale na Njivcama, gde im je Gregorčič javio da treba formirati četu. Za zbornu mesto su izabrali Obranicu na Mežaklji.

Tako je 22—23 jula formirana Jesenička četa, koja se zvala takodje četa »Ivana Cankara«. Komandir je bio Polde Stražišar, a politkomesar Frane Potočnik. Imali su 20 pušaka (među njima i lovačke), revolvere, nešto pištolja i bombi.

Početkom avgusta Cankareva četa je uključena u Gorenjski bataljon. Učestvuje 8-VIII u borbi na Partizanskom Vrh, a onda odlazi na područje Pokljuke i Mežaklje (Podaci MNO).

⁴ »Trboveljska premogokopna družba« — Trbovljansko ugljenokopno društvo, koje je bilo vlasnik svih rudnika u Trbovljanskom bazenu.

¹ »Slov. poročevalec« br. 22 od 24-X-1941 godine.

² Iz logora na Dobrovljama su početkom oktobra Savinjska i Re-virska četa krenule put šoštanja i u vremenu 2—5 oktobra se na Grmadi spojile s Pohorskom četom u Prvi štajerski bataljon. Bataljon je brojao 55 ljudi, koji su bili svi naoružani. Imali su 3 puškomitraljeza »zbrojovka« koje je donela Pohorska četa. Posle dva dana su se primakli Šoštanju. Plan

se za vreme cele akcije nisu pojavljivali ni žandarmi ni druge hitle-
rovske sluge, već su se svi posakrivah po budžacima. Partizani nisu
imali gubitaka.

18-X su partizani upali u varoš Lož² i napali italijansku posadu.
Ubili su 25 italijanskih vojnika i 6 fašista. Veći broj i jednih i drugih
je teže ili lakše ranjeno. Partizani su pobili i veći broj konja i mazgi
i zapalili vojnički automobil. Zarobili su 6 vojnika i jednog oficira
i odveli ih sa sobom. U borbi su poginula 3 partizana, jedan je teže,
a 3 lakše ranjena.

Istog dana su još uspešnije napali i posadu u Begunjama⁴ u
Notranjskoj. Štab još nije dobio tačan izveštaj.

Slovenci! Dah ste već platili narodni porez?

Dali ste već upisali zajam slobode?

Slovenci! Koliko ste već zimskih potreba skupili za partizane?

napada na šoštanj je izradjen još u logoru na Grmadi. a radili su ga:
Miloš Zidanšek, Jože Letonja-Kmet, Franc Rozman-Stane, Miha Pintar-
Toledo i Rudi Knez-Silas. Noću 7/8 oktobra izvršili su napad u cilju
da likvidiraju izdajnike, unište most na Paki i zapale pilanu. Izvršen je
sa 6 grupa. Varoš su držali celu noć, pa su se onda povukli prema Belim
Vodama, odakle su pošli iduće noći na Dobrovlje. (Podaci po sećanju
Vlada Robiča i Ludvika Zupanca-Iva).

² Mokrečka četa se posle septembarske ofajizive ponovno okupila u
novom logoru u Zali pod Osredekom, gde se počeo organizovati bataljon.
Novi borci, koji su većinom dolazili iz Ljubljane, dolazili su u logor preko
prihvatnice »Jazbina«, koja je bila u blizini Kureščeka. U logoru u Zali
bila je školska četa, gde su se vežbali novi borci i formirale nove čete.
Štab bataljona su sačinjavali Jernej kao komandant, Dušan Pirjevec-Ahac
kao politkomesar, Dušan Majcen-Nedeljko kao zam. komandanta.

Pored školske čete u bataljon su ulazile još sledeće čete: 1. Robska
četa (komandir Zidanek Slavko-Slavc, politkomesar Čort, docnije Ante
Novak). U početku oktobra četa je napala italijansku stražu kod Velikih
Lašča. Nešto vremena posle toga pala je u zasedu kod Zapotoka, gde su
bila ubijena 2 italijanska vojnika i 2 partizana. 2. Preserska četa (koman-
dir Gorenjec-Minjin, kasnije izdajnik, politički komesar Iztok Žagar)
bila je formirana oko 25 septembra. Logorovala je poviše Brezovice.
3. Ložka četa (komandir narodni heroj Ljubo Šercer, docnije Slavko Ko-
vač-Smeli, politički komešar Cveto Močnik-Florijan, poginuo kao polit-
komesar u Primorskoj). Član čete bio je mitraljezac Stanko Semič-Daki,
narodni heroj. 4. Borovnička četa (komandir narodni heroj Bračić Mirko,
poginuo kao komandant XIV divizije, politički komesar Zan, poginuo kao
žrtva belogardista). Četa je nastala iz minorsko-sabotažne skupine, koja
je već avgusta 1941 god. brojila 10 ljudi. Vršila je uspešne sabotažne akcije
na železnici Ljubljana—Rakek. Po dolasku novih boraca reorganizovala se
u Borovničku četu. 5. Ribnička četa (Vidi napomenu br. 6. uz dok. br. 21.)

Ceo bataljon, koji se prema sećanju partizana nazivao »Treći parti,
zanski bataljon«, već oktobra imao je 150 ljudi. Sa većim akcijama zapo-
čeli su napadom na Lož i Bezuljak. Bataljon se podelio u dva polubata-
ljona. Ložka, Robska i Preserska četa, koje su sačinjavale jedan polubataljon

**PROGLAS KONFERENCIJE SLOVENAČKIH PROGNAHIKA U
SLOBODNIM LŽICU OD OKTOBRA 1941 GOD. SVIM SLOVEN-
CIMA U SRBIJI**

SLOVENCI, OTADŽBINA ZOVE!

U trenutku kad se je podli bes nemačkog nacizma svima sredstvima svog krvničkog zanata okomio na Sovjetski savez, slovenački narod u punoj meri bio je svestan da je nastupio čas odluke. Slovenci su došli do saznanja da je napad protiv Sovjetskog saveza udarac u ledja celom slovenstvu. Jedinstveni kao malo kada u svojoj istoriji, latili su se oružja i ustali protiv tlačitelja. Kao drugde po okupiranim zemljama, i u Sloveniji se obrazovala Narodnooslobo-

(komandant Ljubo Sercer, komesar Ante Novak), napale su Lož. U tu svrhu su potanko pripremili plan i pokazali svakom borcu na posebnoj skici raspored okupatora u utvrđenju. U napadu na garnizon sudelovalo je 59 partizana sa 4 do 6 puškomitraljeza, svi naoružani puškama i bombama. Iznenadjenje nije uspeo pošto je posada bila ranije alarmirana. Odlikovao se Stanko Semič-Daki, koji je usred trga u Ložu iz puškomitraljeza tukao prozore i neprijateljske položaje. U partizansku zasedu prema Starom Trgu upao je kamion vojnika koji je hteo da pritekne upomoć garnizonu. Sva odeljenja polubataljona izvršila su svoje zadatke. Partizani su imali 3 mrtva i 5 ranjenih (2 teže). Izveštaj generala Robottija o napadu na Lož (dok. br. 175) opisuje napad i navodi broj zarobljenih i ranjenih italijanskih vojnika.

Polubataljon se posle napada na Lož našao u italijanskoj ofanzivi koja je trajala do 29 oktobra. Italijanima je pošlo za rukom da ga razbiju i da mu zadaju osetljive gubitke usled vrlo neugodnih vremenskih prilika (iznenada je pao sneg visine preko jednog metra). Decembra 1941 i jantara 1942 god. na Kožljeku bataljon se ponovo organizovao i nazvao se imenom narodnog heroja Ljube Šercera. (Podatke su dali: Stanko Semič-Daki, Iztok Žagar, MNO i istorisko odeljenje CK KPS).

⁴ Borovnička četa je noću od 19 na 20 oktobar napala Bezuljak. Uspela je da baci u vazduh skladište eksploziva u Požamičkom domu u Bezuljaku i da posadu skoro potpuno uništi. Vidi dok. br. 176. Krajem oktobra četa je dobila nalog da krene u Dolenjsku. U selu Osredok napali su je Italijani in razbili. Poginulo je 8 partizana. Narodni heroj Vidmar Tone-Luka spasio je jedan puškomitraljez. Kasnije se ostatak čete uključio u bataljon na Kožljeku. »Slovenski poročevalec« pogrešno navodi Begunje umesto Bezuljak kod Begunja.

¹ Objavljeno u »Borbi« br. 2 od 21 oktobra 1941 godine. Sredinom oktobra 1941 g. održana je slobodnom Užicu na inicijativu i pod neposrednim rukovodstvom druga Edvarda Kardelja konferencija Slovenaca prognanih u Srbiju. Edvard Kardelj je na toj konferenciji održao govor u kome je ocrtao razvitak narodnooslobodilačkog pokreta u Sloveniji i pozvao prisutne da aktivno saradjuju u NOP Srbije. Data je inicijativa za stvaranje slovenačke čete u okviru srpskih jedinica i za objavu gornjeg proglasa, kojega je predložio drug Kardelj.

dilačka fronta. Ta fronta odma je obuhvatila sve slojeve naroda. Bez obzira na političko ubedjenje, sada saradjuje u toj fronti četrnaest političkih skupina, prožetih jednom samom mišlju — sloboda. Na čelu te fronte stoji Narodnooslobodilački odbor.

Slovenačka Narodnooslobodilačka fronta organizovala je i formirala partizanske odrede, koji sada već sa mnogim velikim uspesima vode ogorčenu borbu sa okupatorima, bilo nemačkim ili italijanskim na celoj teritoriji porobljene Slovenije. Slovenačke partizanske odrede vodi partizanski štab postavljen od Narodnooslobodilačkog odbora. A Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda podredio se Vrhovnom štabu Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije i u tom štabu ima takodje svoga pretstavnika.

U toj akciji, koja je za istoriju Slovenaca od odlučnog značaja, treba naročito podvući radosnu činjenicu da se na slovenačkoj teritoriji s oružjem u ruci bore samo slovenački partizani. Drugih oboružanih skupina tu nema pošto su slovenački partizani bili organizovani u bratskoj slozi svih slovenačkih političkih grupa.

U trenutku kad nam akcije slovenačkih partizana vraćaju nadu u skori povratak u Slovenačku, Slovenci proterani u Srbiju moramo da sebi postavimo pitanje: Koji je sada naš zadatak? Da li još i dalje smemo čekati da nam slovenački partizani sami i svojom krvlju, boreći se pod najtežim uslovima, otvore vrata za povratak u otadžbinu? Ne!

Naša je sveta dužnost da se svi sposobni muškarci počnemo smesta prijavljivati u slovenačku partizansku četu koja se osniva na teritoriji oslobođene Srbije. Što više nas bude i što prije se prijavimo, to ćemo pre moći da pohitamo u pomoć braći u otadžbini. Muškarci koji za borbu niste sposobni, slovenačke žene i devojke širom Srbije, pomozite! Agitujte za stupanje u slovenačku čet²

² Posle konferencije, na inicijativu druga Edvarda Kardelja i druga Ivana Mačeka-Matije formirala se slovenačka četa u koju su pre svega stupili radnici i intelektualci. Kod organizovanja čete bili su najaktivniji Pibernik Albin, Šober Milenko, Žavcer Pavle, Šavli Oskar i drugi. Prvi sastanak čete vršio se u prisustvu druga Edvarda Kardelja i Ivana Mačeka dana 5 novembra u Užicu. Na tom sastanku, na kome je bilo do 25 drugova, bila je izabrana komanda čete. Prvi komesar bio je Oskar Šavli, koji u odsutnosti nije primio funkciju. Namesto njega postavljen je Žavcer Pavle. Komandir je bio Albin Pibernik. U toku postojanja čete bilo je u njoj 58 boraca. Četa je doživela vatreno krštenje prilikom sukoba sa četnicima koji su podmuklo napali partizane u Užicu. U borbi kod Karana zarobila je 4 četnika i zaplenila puškomitraljez. Sledećih dana četa je saradjivala u progonjenju četnika prema Kosjerićima i Pranjanima. U prvoj nemačkoj ofanzivi protiv oslobođene teritorije u Srbiji četa je bila odredjena da prati transport materijala iz Užica do Čajetine. Sledeći dan nemačka motorizovana kolona iznenadila je čet² u Čajetini i delimice je razbila. Posle prikupljanja prebacila se u Dragljinu, gde je ponovo doživela jak napad Nemaca. U toku nemačke ofanzive, u kojoj je

svako po svojoj sposobnosti neka se stavi na raspoloženje partizanskom pokretu!

Niko ne sme zanemarivati svoju istorisku dužnost. Vreme oklevanja i bilo kakvog strahovanja minulo je. Istorija slovenačkog naroda doneće svoj sud prema našim delima.

Slovenci u Srbiji, odazovite se pozivu porobljene otadžbine!

BR. 56

ODLUKA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PROSLAVLJANJU 29 OKTOBRA KAO NARODNOG PRAZNIKA

SLOVENCII!

Dana 29 oktobra minulo je 23 godina što smo se mi Slovenci zajedno sa Hrvatima i Srbima oslobodili austriskog jarma.

Ove godine, kad su nas nemački, italijanski i mađarski osvajači ponovno zarobili i rasparčali, moramo mi Slovenci proslavljati 29 oktobar **u znaku borbenog otpora protiv okupacije i tlačitelja. Stoga Osvobodilna fronta slovenačkog naroda donosi**

o d l u k u

da je 29 oktobar slovenački narodni praznik, slovenački dan borbenog protesta protiv našeg ropstva.

četa bila razbijena, delovi čete su se prebacili u Bosnu, gde su bili uključeni u 5 šumadiski bataljon I proletarske brigade. Tokom II ofanzive okupatora učestvovali su u borbama kod Han Pijeska i na Pločama nad Vlasenieom i kod Pjenovca, gde su pretrpeli vrlo teške gubitke. Od 15 Slovenaca samo 3 nisu bila ranjena. Preostali drugovi povlačili su se sa I proletarskom brigadom iz neprijateljskog obruča preko Sarajevskog Polja i Igman Planine u pravcu Foče. Posle marša preko Igman Planine neki drugovi umrli su zbog smrztina. U Foči je bataljon bio reorganizovan. Drug Tito je lično posetio bataljon i interesovao se posebno za sudbinu Slovenaca i pristupio preostalim drugovima. Još istog dana primili su naredjenje da predju u sastav Prateće čete Vrhovnog štaba. Bilo ih je svega još 8 drugova.

Meseca jula 1942 g. svih 8 drugova otputovalo je natrag u Sloveniju sa prvim kuririma koji su iz Vrhovnog štaba išli u Glavni štab Slovenije. (Podatke dali drug Edvard Kardelj i Pavle Žavcer-Matjaz.)

¹ Objavljeno u >Slov. poročevalcu« br. 22 od 24 oktobra 1941 godine.

S l o v e n c i !

U znak našeg otpoj-a protiv fašističkih ugnjetača, u znak naše sloge i jedinstva sa drugim narodima Jugoslavije, u znak naše duboke solidarnosti sa herojskom borbom sovjetskih naroda — **29 oktobra, između 7 i 8 sati naveče, ni jedan Slovenac ne sme da bude na ulici, ni u javnom lokalu, ni u pozorištu, ni u bioskopu. Svakog koji bi ovu odluku prekršio, slovenački narod srnatrače izdajnikom.**

S l o v e n c i !

29 oktobar ujedno treba da bude dan kada ćemo svoje oslobodilačke napore naročito uvećati. **29 oktobra udvostručenim elanom moramo prikupljati i potpisivati Zajam slobode, plaćati narodni porez, prikupljati zimske potrebe za partizane, prikupljati dobrovoljce za partizane. Slovenac! Slovenka!** Dana 29 oktobra izvrši svoju narodnu dužnost! **Kaži svojim prijateljima i poznanicima koji možda još nisu obavešteni koja je njihova dužnost 29 oktobra!**

Živela jedinstvena i borbena disciplina slovenačkog naroda!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Osvobodilna fronta

BR. 57

SAOPŠTENJE IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE OD 30 OKTOBRA 1941 GOD. O PROSLAVI 29 OKTOBRA — DANA OSLOBODJENJA SLOVENACA ISPOD JARMA AUSTROUGARSKE¹

SAOPŠTENJE IZVRŠNOG ODBORA OF

Slovenački nacionalni praznik 29 oktobar 1941 god., u najtežem istoriskom vremenu za Slovence, prošao je veličanstveno, kao još nikada nijedan slovenački praznik.

29 oktobar je pravi istoriski granični kamen u slovenačkoj političkoj istoriji.

Narod se zbio, snage su se oslobodile, sve se razvijalo u najčvršćoj disciplini.

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcu« br. 23 od 1 novembra 1941 godine. 1941 godine.

čas ćutanja i tišine izveden je bio u potpunosti.

Slovenački ljudi, kao oelina, pokazali su da su sazreli i zaslužuju slobodu i političku samostalnost.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je zahvalan svima koji su saradljivali, a poziva na zbijenost, jedinstvo i pojaćani rad, pouzdano oćekujući da će se ukljućiti u Osvobodilnu frontu svi koji su dosad stajali postrani.

Ljubljana, 30 oktobra 1941 god.

IZVRŠNI ODBOR

BR. 58

»SLOVENSKI POROĆEVALEC« OD 1 NOVEMBRA 1941 GOD. O PRAZNOVANJU 29 OKTOBRA U LJUBLJANI¹

PRAZNOVANJE 29 OKTOBRA²

Slovenački narod je 29 oktobar velićastveno proslavio. U Ljubljani su visile velike nacionalne zastave na gradskoj kući, železnićkoj direkciji, na Gradu, na crkvi Sv. Josipa, na crkvi u Trnovom, na remizi, ispred duvanske fabrike itd. Italijanski ugnjetaći divili su se spretnom tehnićkom izvodjenju, koje je prevarilo njihov teror. Ulice su bile pune slovenaćkih i antifašistićkih zastava sa peterokrakom zvezdom, kao i poziva Izvršnog odbora OF, kojih je bilo rastureno oko 6 hiljada. Po zidovima je bilo puno, prepuno, znakova OF. Srednje škole odlićno su se ponele. Svaki razred je znao da nadje svoj oblik proslave. Ponegde su izveli dvominutno ćutanje u deset sati i održali prigodne govore. Svugde po školama bili su natpisi i gomile letaka. Ljubljansko stanovništvo bilo je prožeto praznićnim i borbenim duhom. U sedam sati svugde je zavladala praznina i tišina, svi jatni lokali ostali su prazni. Kafana »Union« ispraznila se, ostalo je samo tri ćoveka.

U osam ćasova ulice su opet bile pune — OF je pokazala svoju snagu.

¹ »Slov. poroćevalec« br. 23 od 1 novembra 1941 godine.

² Vidi dokumenta br. 56 i 57.

**PROGLAS IZVRŠNOG ODBORA OF POVODOM PRESELJAVANJA
SLOVENACA U POLJSKU I ŠLEZIJU¹**

SLOVENCII!

Zločini naših tlačitelja dostižu svoj vrhunac.² Nemački okupatori su odlučili da sistematski unište naš živalj u Štajerskoj i Gorenjskoj. Žene i decu nameravaju preseliti u Poljsku i Šleziju, muževe i mladiće mobilizirati i poslati na front. Italijanski okupatori pale slovenačka sela

Slovenci! Jedini spas od preseljavanja i od terora bestijalnih porobljivača jeste

o r u ž a n i o t p o r .

Naša braća s juga, koji se bore već u blizini Karlovca, pokazali su nam put.

¹ »Slov. poročvalec« br. 23 od 1-XI-1941 godine.

² Još pre napada na Jugoslaviju Nemci su u svojim imperijalističkim planovima prcdviđjali iseljavanje Slovenaca. Sprovedjenje tog zločinačkog plana počelo je odmah po okupaciji. Detaljan plan iseljavanja izradjen je 4 juna u nemačkom pretstavništvu u Zagrebu. Radi obezbedjenja Nemci šu dovukli u sektor koji je bio odredjen za iseljavpije, pored postojećih redovnih snaga, još tri policiska bataljona.

20-X je šef civilne nemačke uprave za Donju Štajersku dr Siegfried Cberreither »iz državopolitičkih razloga« izdao naredbu o preseljavanju Slovenaca iz pograničnog pojasa, koji je obuhvatao teritoriju sreza Brezice, južno od Save, s opštinama: Boštanj, Bučka, Raka, Leskovec, Krško (j. od Save), Cerkle, Čatež i Velika Dolina. Severno od Save se iseljavaju političke opštine Dobova, Brezice, Kapela, Bizeljsko, Artiče, Sv. Petar i Globoko, izuzev nekoliko poreskih opština kod Laškog i Kozjeg. Iz sreza Trbovlje treba iseliti opštine Radeče, Št. Janž, St. Jurij pod Kumom, Dol i Polšnik. Ova naredba je izdata na osnovu Hitlerove odluke. Na tako ispražnjenom prostoru bi se naselili Kočevari, 600 godina stara nemačka naseobina u srezu Kočevje, koji je za vreme okupacije potpao pod Italiju. (Naredba Uberreithera je objavljena u »Verordnungs- und Amtsblatt für Untersteiermark« br. 48 od 25-X-1941 godine).

Da bi sprečio preseljavanje. Glavni štab je rešio da u tom sektoru koncentriše partizanske snage i podigne narod na opšti ustanak. U tom cilju je koncentrisao Prvi štajerski bataljon sa severne i čete Dolenjske s južne strane pojasa u kome su Nemci nameravali da vrše iseljavanje.

Tako su dobile naredjenje Glavnog štaba slovenačkih odreda da se prebace prema pojasu iseljavanja Mokronožka, Novomeštanska, Belokrajinska i Borovnička četa, od kojih se trebao formirati Dolenjski bataljon koji bi okupljao nove ustaničke mase. (Vidi primedbe uz dokumenat br. 63 i 69).

SLOVENC!

Gde god budu hteli da nas preseljavaju, gde god budu hteli da izvode prema nama represalije, svuda im se

o d u p r i m o !

Ne budimo malodušni! Dosad smo svojim hrabrim odporom dokazali da smo sposobni za uspešnu borbu. Osvobodilna fronta slovenačkog naroda će mobilizirati sve svoje sile **da pomogne svuda gde je potrebno i gde se pokaže otpor.**

PARTIZANI!

Vaša hrabra borba po Gorenjskoj i Štajerskoj je dosad sprečila nemačke planove uništavanja slovenačkog stanovništva. Svi junački poduhvati na slovenačkoj zemlji, okupiranoj od Italije, sprečili su dosada italijanske namere fašiziranja slovenačkog naroda i teror, koje zahteva Rim. Ugroženi slovenački životi, ugrožena slovenačka imovina — zahtevaju od vas nove, još hrabrije poduhvate. Samo vaša ofanzivna akcija može zagarantovati opstanak ugroženom slovenačkom življu i učvrstiti kičmu celog slovenačkog otpora.

ODREDI NARODNE ZAŠTITE!

Stupite odmah u akciju, čim je to potrebno. Solidarno pritecite u pomoć susednim ugroženim selima i krajevima. Disciplinovano izvršujte naredjenje Štaba slovenačkih partizanskih odreda kad god vas pozove!

SLOVENC! NEPOSREDNO UGROŽENIH KRAJEVA!

Odmah formirajte Narodnu zaštitu, ako to već niste učinili. Naoružajte se svim što imate pri ruci. **Odmah** stupite u akciju i ne čekajte napad! Ofanziva je najbolja odbrana! Ne uništavajte **u očajanju** svoje imanje, koje vam je potrebno za borbu (hrana, proizvodi, odelo, itd.), već ga pošaljite na sigurna mesta, gde ćete ga moći upotrebljavati za vreme borbe! A što **ne možete** od neprijatelja spasiti, to bezuslovno uništite! Ništa ne sme pasti u ruke neprijatelju!

Sloven c i koji još niste neposredno ugroženi!

Vaša sveta narodna dužnost je da pojačavate svoje oslobodilačke napore. Još više partizana! Još više zimskih namirnica za partizane! Još više priloga za Oslobodilački fond! Potpisujte **Zajam slobode!**³ Uplaćujte Narodni porez!⁴

³ Vidi dok. br. 30, primedba 2, i dok. br. 41.

⁴ Vidi dok. br. 30, primedba 2, i dok. br. 39.

SVI SLOVENCII!

Vreme zahteva gvozdenu narodnu disciplinu i jedinstvenu akciju. Bezuslovno se pokoravajte odborima OF. U klici zagušite svaki razbijački rad, svaku paniku, svaku dezorganizaciju.

Živela borba!

Živelo jedinstvo slovenačkog naroda!

Živela narodna disciplina!

OSVOBODILNA FRONTA
SLOV. NARODA

BR. 60

**IZVESTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 1 NOVEMBRA
1941 GOD. O PALJEVINAMA ITALIJANSKE VOJSKE PRILIKOM
OFANZIVE NA PODRUČJE KRIM-MOKREC-KUREŠČEK OD 6 DO
29 OKTOBRA 1941 GODINE¹**

ITALIJANSKI BANDITI PALE SLOVENAČKA SELA²

Noću između 26 i 27 oktobra su Italijani zapalili privredne zgrade u selima Sap, Razdrto, Tlake i Vrh. Izgorela su 22 kozolca i 2 kuće. U Sapu je gorelo kod Martina, kod Kadunca, Gorenščaka, Lapra, Stančeka, Trontela, Kračmana, Marna, a u Razdrtom kod Perčeka, kuća i kozolac, kod Gabera, i još jedan kozolac; ostalo je izgorelo u Tlakama i na Vrh.

Do paljenja je došlo ovako: Neki italijanski vojnik je ubio psa. Drugi vojnici su se uplašili i počeli besno pucati. Razvila se prava borba između Italijana. Jedan je hteo baciti bombu, pa mu je otkinula ob3 ruke. Ljuti zbog tog skandala, Italijani su raširili vest da su ih napali partizani. U četiri sela su dovozili naftu do privrednih zgrada i zapalili ih. Sve to mogu posvedočiti stanovnici opštine Šmarje-Sap. Ali to ne smeta fašističkim lazovima da drugde šire lažne i bezobrazne vesti da su partizani zapalili zgrade seljacima.

Sa svih strana dolaze vesti o mahnitanju Italijana. Premlaćuju i muče naše mladiće, progone i siluju naše žene i devojke, krađu i pljačkaju po selima, piene namirnice, usred Ljubljane ubijaju mirne

¹ »Slov. poročevalec« br. 23 od 1-XI-1941 godine.

² Ovaj izveštaj i dok. br. 53 su jedini sačuvani partizanski izvori o velikoj italijanskoj ofanzivi protiv partizana od 6 do 29-X-1941 god. na sektoru Krim-Mokrec-Kurešček.

O toku ofazive govori dok. br. 184.

prolaznike. To je pravo lice fašističkih varvara koje su dosad pod-
muklo krili, da bi u ovim sudbonosnim danima uspavali slovenački
narod.

Tom zločinačkom postupanju fašističkih varvara moramo učiniti
kraj. Svaka opština, svako selo, svaki varoški kraj mora pokupiti
sve za oružje sposobne Slovence u **Narodnu zaštitu!**

BR. 61

PROGRAM OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA¹

TEMELJNE TAČKE² OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG
NARODA, PRIMLJENE NA H PLENARNOJ SEDNICI SNOO³
(IV PLENARNOJ SEDNICI VRHOVNOG PLENUMA OF)

1. Protiv okupatora treba vršiti nemilosrdnu oružanu akciju.
2. Ta akcija pretstavlja polaznu tačku oslobodjenja i ujedi-
njenja svih Slovenaca.
3. Stojeći na stanovištu prirodne i sudbinske zajednice jugo-
slovenskih naroda, Osvobodilna fronta ne priznaje cepanja Jugoslar
vije i svim silama radi na slozi i jedinstvu naroda Jugoslavije.
Ujedno teži povezanosti slovenskih naroda pod voćstvom velikog
ruskog naroda, na osnovu prava svakog naroda na samoopredeljenje.
4. Oslobodilačkom akcijom i aktivizacijom slovenačkih masa,
OF preinačuje slovenački narodni karakter. Slovenačke narodne ma-
se, koje se bore za svoja narodna i čovečja prava, stvaraju novi lik
aktivnog slovenačkog čoveka.
5. Sve grupe, koje sudeluju u OF, obavezale su se na lojalnost
u medjusobnim odnosima.
6. Posle narodnog oslobodjenja vlast na slovenačkoj teritoriji
preuzeće Osvobodilna fronta slovenačkog naroda kao Celina.

¹ Prvih 7 tačaka objavljeno je u »Slov. poročevalcu« br. 24 od 8-XI-1941
godine. Tačke 8 i 9 su prvi put objavljene u »Slov. poročevalcu« br. 1 od
6-I-1942 godine.

² Temeljne tačke OF su iznikle iz borbe slovenačkog naroda, iz revo-
lucionarnih zahteva i ciljeva već formiranog pokreta, u daljoj borbi pret-
stavljaju osnovni politički narodnooslobodilački i revolucionarni program
OF. Taj program je OF promenila na svom Prvom kongresu I-VII-1945
god. i primila prošireni i>rogram od 13 tačaka.

³ IV plenarna sednica Vrhovnog plenuma OF (ujedno i II sednica
SNOO) održana je 1-XI-1941 god. u Ljubljani, u Dermotovoj ulici br. 22.

7. Posle narodnog oslobodjenja, Osvobodilna fronta će uvesti dosljednu narodnu demokratiju. Sva pitanja koja prevazilaze okvir narodnog oslobodjenja rešavaće se na dosledan narodnodemokratski način.

S obzirom na slovenačke narodne potrebe i s obzirom na činjenicu što se približuje vreme našeg narodnog oslobodjenja, OF slovenačkog naroda dodaje svojim temeljnim tačkama i sledeće dve tačke:

8. U skladu sa svečanim izjavama Churchilla, Roosewelta i Staljina slovenački narod će posle svog narodnog oslobodjenja, sam odlučivati o unutrašnjem uređenju Ujedinjene Slovenije i o svojim spoljnim odnosima. OF će ovo elementarno pravo slovenačkog naroda sprovesti i braniti svim sredstvima.

9. Na slovenačkoj teritoriji Narodna vojska raste iz Slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda i Narodne zaštite, u koje se pozivaju svi svesni Slovenci.

Nova godina 1942

IZVRŠNI ODBOR OF
POLITIČKI ODBOR OF
SNOO

**»SLOVENSKI POROČEVALEC« BR. 24 OD 8 NOVEMBRA 1941
 <OD. O HEROJSKOJ SMRTI MILANA MAJCENA I IVANA
 MEV2ELJA, PARTIZANA MOKRONOŽKE ČETE**

JUNAČKA SMRT DVOJICE PARTIZANA

Zaslugom podlog izdajništva, gestapovci su ušli u trag dvojici partizana: Milanu MAJCENU,¹ kafedžiji i gostioničaru u šiški i Janku MAJCENU, i opkolili ih u nekoj kući kod Št. Janža. U junачkoj borbi do poslednjeg metka i do poslednjeg daha, hrabri partizani su ubili 3 i ranili 19 fašista. Desetorica od njih su bili teže ranjeni i dvojica su docnije podlegli.

Slava palim članovima slovenačke narodne vojske!

¹ 7-VIII-1941 god. je iz italijanske kasarne Šentpeter u Ljubljani gde je bio zatvoren, pobjegao Milan Majcen i stupio u Mokrečku četetu. U septembru su Milan Majcen, u svojstvu komandira, i Jože Nose-Špan, u svojstvu komesara novoformirane Mokronožke čete otišli sa 7 ljudi u dolinu Mime sa zadatkom da se povežu s partiskom organizacijom i organizacijom OF toga sektora, mobilišu nove borce i počnu sa izvođenjem akcija. Četa jti izvodila akcije do sredine oktobra, kad se razdvojila. Milan Majcen je sa 5 drugova krenuo prema Št Janžu da bi dobio nove partizane. Kod Tržišča su ga zajedno s Janezom Mevželjem-Jančem (a ne Jankom Majcenom — kako tvrdi SP), u seocu Murence, 28-X-1941 god. napali nemački graničari. Borba je trajala od 16h do 10h pre podne idućeg dana, za koje su se vreme oba herojska borca uspešno branili. Borbu je okončala tek četa rezervnog poliaiskog bataljona.

Ostali deo Mokronožke čete nije išao s njima. Kad su se dolenjske čete koncentrisale za napad na Bučku (vidi dok. i prim. 59 i 63), je i taj deo Mokronožke čete došao na zbornu mesto na Otavnik kod Bučke i pridružio se ostalim partizanima, namenjenim za napad na Bučku. Za tu akciju su mobilisali i Narodnu zaštitu.

Posle napada na Bučku priključio im se ostatak Novomeštanske čete i onda se cela grupa vratila put Mokronoga, gde su se članovi NZ vratili kućama, a u grupu su ušli borci Kamničkog bataljona, koji su došli iz nemačkog dela Slovenije. Svi oni čine Mokronožku četetu koju je Franc Rozman uključio u Drugi štajerski bataljon. Bataljon je 15-XII formiran na Kremenjeku (vidi dok. 79). (Podatke dali J. Jare i Sandi Majcen.)

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA O NAPADU NA NEMACKU POSADU U BUCKOJ I NAZARJU¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Noću izmedju 2 i 3 novembra slovenački partizani su napali nemačku posadu u Bučkoj² na teritoriji određenoj za iseljavanje. Nemci su imali teške gubitke i prema prvim podacima je izginuo veći deo bučke posade. Zgrada posade je jako oštećena ručnim bombama. Medju ugroženim slovenačkim stanovništvom akcija je jako odjeknula.

¹ »Slov. poročevalecc br. 24 od 8-XI-1941 godine.

² Vidi primedbu br. 2 uz dokumenat br. 59.

Glavni štab nameravao je da koncentracijom partizanskih snaga podigne na ustanak stanovništvo tih krajeva, koje su Nemci već otpočeli da iseljavaju, i na taj način onemogućiti sprovođenje planova okupatora. Grupa od 31 partizana, pod vodjstvom Mihe Marinka i Alesa Beblera, otpočela je sa izvođenjem akcija. Prva akcija bila je demonstrativni napad na Bučku, gde se nalazio okupatorski garnizon i zatvor. Partizani su se pomakli preko Vinjeg Vrha i Škocijana u Bučku i jedan sat napadali garnizon. Okupator je imao nešto žrtava, a partizani jednog mrtvog i 2 lakše ranjena. Nemci su na napad brzo reagovali i zajedno sa Italijanima pročišćavali ceo teren. Posle napada se partizanska grupa povukla na italijansku okupiranu teritoriju. A kada se kod Telča htela vratiti u pojas iseljavanja, utvrdila je da su Nemci i Italijani sa velikim snagama zatvorili granicu. Zbog toga su krenuli ka Okrogama poviše Št. Ruperta, gde su ponovno prekoračili granicu. Nemci i Italijani su celo vreme išli tragom za grupom. Pod vodstvom Mihe Marinka grupa je spretno manevrisala u prostoru Moravče—Litija—Kum—Št. Rupert. Na Moravškoj Gori su ih Italijani napali. U borbi je pao Maks Henigman. Grupa je zatim krenula u šume p^o^še Št. Ruperta, gde im se priključio deo Rašiške čete. Za celo vreme pokreta, koji je trajao 10 dana, grupa je takodje vršila politički rad. Gornji događaji snažno su odjeknuli kod stanovništva, koje u proleće 1942 god. u masama stupa u partizane. (Podaoi Mihe Marinka, usmeni izvor).

Belokrajinsku čet^u su činile tri grupe: prva je logorovala izmedju Tance Gore i Dragatuša pod rukovodstvom Antona Sušteršiča-Tineta /Seleznika, druga je bila Metlička kod Metlike, a treća Semička grupa kod Semiča koju je vodio Jože Mihelčič. Organizator svih ovih grupa bio je partiski radnik šušteršič. Grupe su se skupile prilikom pokreta prema Bučkoj.

Deo Belokrajinske čete (kom. Lojze Fabjan, komesar Jože Mihelčič) je 29-X otišao sa belokrajinskih padina Kočevskog Roga, prema Šmajerti i to: preko Stražnog Vrha i Smuka iznad Semiča (k. 547), gde mu se priključila druga grupa, sastavljena od partizana iz Semiča, Gradaca i Metlike, tako da je cela četa brojila 29 drugova. Pošla je dalje, preko Gornjih Laza i Radohe, na Pristavu kod Podgrada (2-XI), a otuda, pored Teške vode i Velikog Oreheka, do Otočeca na Krki. Tu se četa odlučila

Kod Ilirske Bistrice³ je zbog sabotaže iskočio iz šina voz sa nemačkim pilotima, koji su se vraćali sa odmora na Istočni front. Poginulo je 70, a ranjeno 200 pilota.

27 oktobra je partizanska grupa napala Nazarje⁴ u Gornjoj Savinjskoj dolini. Nemci su poslali pomoć, i grupa se morala boriti protiv 20 puta nadmoćnijeg neprijatelja. U borbi je poginulo 19 Nemaca. Naši nisu imali gubitaka.

za povratak, usled velikog snega i nemogućnosti prelaska preko Krke. Italijani su ih gonili i noću 2/3 novembra u Gorenjim Lazama, opkolili ih i napali. Tako su jedinice 24 puka divizije »Isonzo« skoro potpuno uništile celu Belokrajinsku četu: poginulo je 17 partizana, a komesar Jože Mihelčič je bio zarobljen i na vojnom sudu u Ljubljani 12-XII osuđen na smrt i streljan na Pribišju. Četa se herojski borila. (Podatke dali J. Jare i Ivo Pirkovič.)

O osnivanju Novomeštanske čete vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 130.

³ Akciju je izvršila Pivčanska četa 28 oktobra 1941 god. kot s. Kilovče.

Narodnooslobodilački pokret u Slovenačkom Primorju počeo je već 1941 godine. Po nalogu CK KPS meseca jula i avgusta otišli su na rad u Trst Oskar i Leo Kovačič, a u Goricu A. Velušček-Tomai. Pored tih, koji su radili u pokrajinskom okviru, Partija je poslala na Primorje takodje druge aktiviste. Oni su svi uspostavili vezu sa članovima Partije u Primorskoj, Slovencima i Italijanima, i sa njima počeli stvarati organizacije Osvobodilne fronte. U toku 1941 god. već su nastale prve organizacije OF na Krasu, u Vipavskoj Dolini, Tolminskom i Baškoj Grapi. Njihov rad je otežavao pritisak fašista i pomanjkanje iskusnih kadrova.

Krajem avgusta 1941 god. iz partizanskog logora na Mokrecu došla je u Primorje prva partizanska četa, sastavljena iz Primoraca, proteranih u Jugoslaviju, koja je imala 7 ljudi. Držala se u Brkinima. a »voju akciju proširila je na Pivku. Kras i Vipavsku Dolinu. Razvila je agitacionu delatnost za OF i narodnooslobodilačke partizanske odrede. Komandant Pivčanske čete bio je Ervin Dolgan, a politički komesar Milko Puntar. Pivčanskoj četi se je novembra pridružio prvi borac-meštan, Anton Ferjančič iz Gradišča koji se od maja 1941 god. krio pred Italijanima u blizini svoga doma u dolini Braniče.

Komunisti iz sreza Ilirska Bistrica avgusta 1941 god., još pre povezivanja sa Ljubljanom, dobili su vezu sa partiskom organizacijom na Rijeci. Sa njom su saradjivali i posle nego što su uspostavili vezu sa partiskim radnicima koje je poslao CK KPS, i sa Pivčanskom četom, koja je oktobra došla u njihovu blizinu. Isto tako saradjivali su sa hrvatskom partizanskom četom iz Kastva, koja je oktobra 1941 god. logorovala oko Klane. Pored Pivčanske čete, na Krasu je takodje nastala omladinska sabotažna grupa pod vodstvom Antona Šibelja-Stjenke. (Podatke su dali Ervin Dolgan, Anton Dolgan i dr Ivo Juvančič).

⁴ Akcija je bila 22-X uveče. Partizani su zaplenili 70 pari cipela. Akciju je izveo Prvi štajerski bataljon.

**PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE
SLOVENIJE NEMACKDI VOJNICIMA OD 9 NOVEMBRA 1941
GODINE¹**

NEMAČKI VOJNICI!

Vi ste živeli u nadi da će se rat brzo svršiti, i da ćete se moći vratiti svojim kućama, što vam je već toliko puta bilo obećano. I, pošto ovaj besmisleni rat traje već više od godinu i po, i pošto su na stotine hiljada vaših drugova na frontovima i u pozadini, zatim na hiljade žena i dece, izgubili svoje živote ili postali bogalji, Hitler baca opet nemačku armiju u jedan novi pljačkaški pohod, u najteži i najkrvaviji rat koji se može zamisliti, i to bez ikakvog izgleda na uspeh, u rat protiv najveće i najbolje naoružane armije sveta, protiv armije radnika i seljaka. Vi ćete dalje morati liti krv i vašim patnjama, kao i patnjama vaših žena i vaše dece, neće biti kraja, već naprotiv one će se neizmerno povećati.

Novi pljačkaški pohod, koji je sad počeo, ne samo što je najkrvaviji i što ima najmanje izgleda na uspeh od svih pohoda koje je Hitler do sada preduzeo, već je to ujedno i najveći zločin, koji je ikada učinjen.

Sovjetski Savez je bio — a to je i sada — dosljedno miroljubiv i protiv rata. Sovjetski Savez—zemlja gde 150 narodnosti zajedno žive u miru i radu — jeste uzor — država buduće sloge medju narodima. Bratstvo sovjetskih naroda moguće je, jer u Sovjetskom Savezu nema kapitalista ni velikih posednika. To je zemlja, gde su na vlasti radnici i seljaci, to je zemlja gde se trudbenici, pod voćstvom boljševičke partije na čijem čelu se nalazi vodja naroda, mudri Staljin, svoju zemlju uredili prema svojim interesima, to je zemlja blagostanja, zemlja socijalizma.

I ovu zemlju su napali bez ikakvog razloga fašistički razbojnici. Nemački financiski magnati, čiji je vodja izbezumljeni Hitler, hteli bi ovu zemlju da unište a njene radnike i seljake da stave opet pod kapitalistički jaram i da ih nacionalno porobe.

Ovaj zločinački poduhvat Hitlerove bande mora pretrpeti neuspeh. Hitler mora da doživi svoj poraz. Takodjer i vi, nemački vojnici, morate nastojati da Crvena armija, vaš i naš najbolji saveznik, zadobije pobedu. Vi morate shvatiti da će pobeda Crvene armije biti i vaša pobeda, pošto će pobeda Crvene armije biti pobeda svih trudbenika sveta. Pobeda Crvene armije značiće slobodan put za

¹ Original u arhivi Narodne i Univerzitetske biblioteke u Ljubljani.

stvaranje mira i sporazuma medju narodima, za stvaranje jednog novog sveta, sveta trudbenika.

Nemački vojnici! Sinovi nemačkog radnog naroda! Nemojte se boriti protiv vaše braće — crvenoarmejaca! Ne dajte da vas šalju na sovjetski front. Prebegavajte na stranu Crvene armije. Upotrebite vaše oružje protiv vaših stvarnih neprijatelja, protiv razbojničkih fašističkih banditskih vodja Ne dajte da se vaše oružje upotrebi protiv naroda koje je podjarmio nemački imperijalizam! Upotrebite vaše oružje protiv vaših i njihovih smrtnih neprijatelja, protiv fašističkih dželata trudbenika svih zemalja, protiv dželata podjarmljenih naroda!

To je put ka vašem sopstvenom oslobodjenju, to je put ka miru.

Ne dižite ruke na Sovjetski Savez!

Ne dižite ruke na zemlju radnika i seljaka!

Dole imperijalistički rat!

Dole Hitler i njegova razbojnička banda!

Dole fašizam!

Živelo bratstvo i jedinstvo svih naroda!

Živela pobjeda Crvene armije!

Živeo Staljin, vodja naroda koji se bore za slobodu!

9-XI-1941 god.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

BR. 65

»OSVOBODILNA FRONTA« O REZULTATIMA KOJE JE OF POSTIGLA ZA 6 MESECI OD SVOGA OSNIVANJA¹

POLA GODINE OSVOBODILNE FRONTE

Proteklo je dobrih 6 meseci otkad smo postavili temelje Oslobođilnoj fronti slovenačkog naroda.

Osnivački sastanak je održan u teškom trenutku,² u trenutku potpunog vojnog, političkog i moralnog sloma naše prošlosti. To je bilo neposredno posle raskamadanja Jugoslavije. Slovenački narod se nalazio pod strašnim utiskom poraza i izdajstva. Zavládalo je neverovanje u vlastite snage. Ljudi koji su vodili zvaničnu poli-

¹ »Oslobodilna fronta« je bila centralni organ Izvršnog odbora Oslobođilne fronte. Bavio se političkim pitanjima narodnooslobodilačkog pokreta. Štampao se u ilegalnim štamparijama u Ljubljani. Članak je uzet iz br. 1 od sredine novembra 1941 godine.

² Vidi dokumenat br. 1 i 3.

tiku razgolitili su se kao izdajnici i kapitulanti. Podlo i bez mrvice nacionalne i čovečje časti tiskali su se pred vratima neprijatelja svoga roda. Usudili su se u ime slovenačkog naroda — klanjati majci Italiji i priznati okupaciju. Jučerašnji profesionalni narodnjaci — jugoslovenski i slovenački orijentisani — pljunili su nia svoje svetinje i ideale. U narod je prodirala tudjinska demagogija. Mnogi intelektualac je izgubio veru u večno zdrave narodne sile svoje domovine i bedno jadikovao o — ponovnoj izolaciji slovenačke inteligencije od slovenačkog naroda.

Po Ljubljani su lepršale hitlerovske zastave...

Ljubljanske devojke su se počele osmehivati italijanskim fašističkim skitačima...

Uprkos toj teškoj atmosferi, osnivački sastanak OF, na kome su učestvovah delegati KPS, borbeni rodoljubi iz oba tradicionalna slovenačka politička tabora i stranački neopredeljeni kulturni radnici — izvršio je tačnu analizu položaja, ugledao jasno perspektive i izveo tačne zaključke.

Sledećih pet konstatacija osnivačkog sastanka postalo je temelj čitavog daljeg rada Osvobodilne fronte:

1. Uspeši demagogije tudjina su isključivo **trenutni**, na vidiku je svenarodni masovni pokret.

2. Slovenački narod će osloboditi njegove **narodne** snage.

3. Ljudi i krugovi, odgovorni za poraz i porobljavanje, postaće oslonac tudjinskih tlačitelja.

4. Sovjetski Savez je nada i uzdanica slovenačkog narodnog oslobodilačkog pokreta.

5. Rad treba početi odmah.

Rad je počeo. Prvi njegov period, period između sloma Jugoslavije i napada fašističke Nemačke na Sovjetski Savez, bio je period raščišćavanja pojmova, podizanja pogažene narodne svesti, okupljanja borbenog jezgra OF, organizacione, pa i vojne, pripreme za drugi period.

Drugi period je period masovnog poleta OF, period neposredne akcije i borbe.

Junaštvo sovjetskih armija je podiglo duh slovenačkih masa. Pravilni organizacioni, akcioni i politički pravac vodjstva OF je slovenačke mase zblio u borbenu **celinu**. Svenarodni, masovni pokret, koji je predviđao osnivački sastanak OF — naime, pokret porobljenih Slovenaca za oslobodjenje i ujedinjenje — postao je **činjenica**, ovaploćena u Osvobodilnoj fronti slovenačkog naroda. Vrhovni plenum OF se opravdano i u skladu sa narodnim potrebama konstituisao u SNOO. Slovenački narod je dobio svoje **masovno** priznato narodno rukovodstvo koje bazira na **masovnom** narodnom pokretu i na narodnom **jedinstvu**.



Fotokopija prve stranice centralnog organa Osvobodilne fronte »Osvobodilna fronta« sa početkom dokumenata br. 61 i 65

Osvobodilna fronta se odmah u početku izjasnila za akciju protiv ugnjetača našeg naroda. Geslo sveslovenskog kongresa u Moskvi — »krv za krv, glavu za glavu« — postalo je i njeno geslo! Žilavim radom i u neprestanoj borbi sa kapitulantima, udarila je, doduše, temelje našoj narodnoj vojsci — organizovala je slovenačke partizanske odrede i u daljem razvoju vojne akcije prešla na osnivanje masovne Narodne zaštite. Ono čega nije bilo u istoriji slovenačkog naroda od borbe s Turcima i seljačkih buna — to je izvela OF: slovenački narod se počeo oružanom pesnicom boriti za svoju slobodu. Time je OF duboko posegnula i u slovenački narodni karakter. Stvorila je novi tip slovenačkog borca i političara. Formirala je novi tip slovenačke masovne borbe. OF je postala izraz novog aktivnog slovenačkog duha, duha koji je živa suprotnost tradicionalnom slugeranjstvu i živa garancija buduće slobode.

Takav je drugi rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

U živoj suprotnosti sa žalosnom i štetnom tradicijom, Osvobodilna fronta je na novi način postavila pitanje zajednice jugoslovenskih naroda. Postavila ga je na temelju akcije, to znači na temelju složne i jedinstvene borbe naroda Jugoslavije protiv njihovih zakletih neprijatelja. Mnogi koji se nekada razbacivao »jugoslovenskim« frazama, još ni danas ne shvaća da su nekadašnje koncepcije doživele potpuni praktični i moralni slom i da iz oružane borbe jugoslovenskih naroda niče nova, narodna, zajedničkim žrtvama, zajedničkom bratskom krvlju povezana koncepcija narodne zajednice jugoslovenskih naroda.

Takav je treći rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

OF je prvi put u istoriji slovenačkog naroda na realan način postavila pitanje sloge i jedinstva slovenskih naroda. To joj je omogućila njena elementarna konstatacija koju je izrekao već njen osnivački sastanak, naime saznanje da je Sovjetski Savez nada i uzdanica slovenačkog naroda, da od sudbine SS zavisi i naša slovenačka sudbina. Ideja sveslovenskog jedinstva je postala slovenačka masovna ideja.

To je četvrti rezultat bilansa.

Danas je OF masovno usidrena. Ko protiv nje radi ovako ili onako, već se našao, odnosno će se naći pre ili posle, na nesumnjivim pozicijama naših narodnih neprijatelja. Ali više neće moći pomeriti prirodni istoriski tok. Garancija za to je duboki narodni karakter OF. Naime, OF je zato svenarodni pokret, što je ona svenarodni pokret slovenačkih masa.

Takav je peti rezultat bilansa koji izvodimo posle šest meseci.

BK. 66

ČLANAK »OSVOBODILNE FRONTE« OD NOVEMBRA 1941 GOD.
O NUŽNOSTI ORUŽANE BORBE ZA SAMOSTALNOST SLOVE-
NAČKOG NARODA I PREOBRAŽAJ SLOVENAČKOG ČOVEKA¹

JEDINI PUT

Najčešći prigovori protiv Osvobodilne fronte javljaju se u dva tipična oblika. Jedni kažu: svako neprijateljsko nastupanje protiv okupatora nepravilno je, jer nije u duhu slovenačke tradicije. Drugi kažu više sakriveno i prepredenije: svaki borbeni nastup protiv okupatora danas se ne isplati, nama se isplati jedino čekati na poslednji 1 presudni znak, kad bude pobjeda već osigurana, jer će inače pasti suviše slovenačkih žrtava.

Ovi prigovori pojavili su se tada kad je počeo prirodan otpor protiv prvog talasa progonjenja slovenačkog življa u Štajerskoj i Gorenjskoj. Ovi prigovori automatski su se pojavljivali uz prve znake partizanskog pokreta; automatski su se pojavljivali kad je italijanska soldateska gramzljivo nasrnula na slovenačka sela i domove i kad se digao nov automatski otpor protiv nacionalne, polne i opšte ljudske demoralizacije koju je ona unosila na njih; ovi prigovori počeli se dizati čak danas kad je istovremeno počelo najokrutnije preseljavanje Slovenaca od Trbovlja do Brežica od strane gestapovaca, i paljenje slovenačkih seljačkih domova od strane fašista.

Što je vidljivija volja okupatora da nas uspavaju ili čak istrebe, to glasniji su oni koji kažu: Nemojmo se buniti, pričekajmo mirno do kraja, tada ćemo bez žrtava stupiti u potpunu nacionalnu slobodu.

Takva nesavesna klepetala toware sebi na dušu tri teška prestupka. Prvo, zavode ljude na mišljenje da će njihovo pasivno držanje očuvati slovenački narod od krvnih i materijalnih žrtava. Drugo, stvaraju izgled da je takvo držanje izraz slovenačke narodne 'svesti i opšteljudskog morala. Treće, oni svesno sprečavaju stvaranje revolucionarne atmosfere koja je jedini opravdani izraz slovenačke narodne svesti.

Istina je, naime, u tome da su Nemci i Italijani osudili slovenački narod na smrt i da ovu odluku stvarno izvršavaju, postepeno tako jasno i odlučno, da bi bio mahnit svako medju nama kome ova činjenica ne bi otvorila oči i koga ne bi podigla na noge, u stav samoodbrane. Prividna razlika izmedju nemačkih i italijanskih postupaka ne treba nikog da buni, jer su Italijani spremni da u toku

¹ Objavljeno u »Osvobodilnoj fronti« br. 1. sredinom novembra 1941 godine.

ove zime izvedu potpunu fašizaciju Ljubljanske pokrajine i da nam na lep način slome kičmu.

Mi Slovenci smo, znači, stavljeni pred alternativu: ili život ili smrt. Hi ustati protiv nemačkog varvarstva i italijanskog licemerstva ili se uljuljati u smrtni san i dobrovoljno predati dželat u ruke. Trećeg izlaza nema. Nikada slovenačka ruka nije pisala sudbonosnijih rečenica: stvarno odlučujemo o svome opstanku i, ujedno s njim, o novom ljudskom sadržaju Slovenaca.

Danas stojimo pred jednom jedinom pozitivnom zadaćom: kako slovenačko narodno oslobodjenje postaviti odmah na temelj brze moralne i vojničke mobilizacije i stvarne moralne i vojničke borbe. Karakter današnjeg političkog i vojnog razvoja, traži da se politika slovenačkog naroda izgrađuje na revolucionarnim snagama naroda, koje se danas prvi put bude u obliku slovenačke narodne svesti. Narodni neprijatelj spolja i iznutra danas nas upravo tera na taj put. Slovenci će se spasiti ako ne budu čekali kralja Matjaža već se pretvorili u borce i stvaraoce.

Istorisku priliku koju nam pruža današnje iskustvo moramo upotrebiti još za jedan drugi, značajan čin. Ne radi se samo o formalnom nacionalnom oslobodjenju ispod kletog narodnog tiranina, već o potpunom narodnom oslobodjenju koje treba da nam donese i unutrašnju slobodu i da stvori pravilnu svest o životnoj samostalnosti. Za nas Slovence jedno je od najvažnijih pitanja: ili nam je karakter pasivnosti bitan, ili smo zaista životno neaktivni ili je ovo neispravljiva posledica stogodišnje anonimnosti i odanosti raznim gospodarima? Prirodno je da se pitamo danas, kao što se je upitao Masarik povodom Ceha u Prvom svetskom ratu: ili ćemo se samo braniti, i ništa više, kada nas drugi preko mere ugnjetavaju, ili ćemo pak, znati da radimo iz vlastite volje i razbora, aktivno, iz unutarne odluke; jednom rečju, da li ćemo znati da budemo gospodari svoje sudbine?

Istinoljubivi narodni vaspitači mišljenja su da ćemo mi Slovenci biti samo nazovi narod sve dotle dok ne budemo dokazali svoju volju za narodnu i političku samostalnost. Ovo je utvrđena činjenica, koju treba da uzima u obzir svaki Slovenac. Danas imamo tu mogućnost da oborimo sve teorije o slovenačkoj pasivnosti i sentimentalnosti i da aktivnošću damo dokaz da smo mi i u političkom pogledu stvaralački narod. U ovom ratu oslobodjenje nacije nije više na ramenima kakvog dosadašnjeg političkog rukovodstva u zemlji ili u emigraciji, već na revolucionarno ustalanim narodnim masama koje treba da izvojshte oslobodjenje stvarno, žrtvama, krvlju i patnjom. Ali nećemo danas da primimo slovenačku slobodu iz ruku tudjeg darodavca, već iz ruku probudjenog naroda. Slovenački narod dobiće priznanje od samog sebe i od nikog drugog. Znaćemo ceniti samo ono što budemo znali sami sebi izvojštiti.

U tom smislu, moramo baš danas da postanemo stvarno narod političar tj. narod koji sam odlučuje. Narodno oslobodjenje se, znači, mora izvršiti kao samosvesno istupanje u istoriji, kao potvrđenje samog sebe, što danas još nemamo. Takva aktivnost će konačno i odlučujuće preinačiti slovenački karakter.

BR. 67

PISMO VRHOVNOG ŠTABA NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE IZVRŠNOM ODBORU OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA OD 17 NOVEMBRA 1941 GOD. O IZDAJSTVU DRAŽE MIHAILOVIĆA¹

VRHOVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

Položaj, 17 novembra 1941 god.

Br. Služ.

**IZVRŠNOM ODBORU OSVOBODILNE FRONTE
SLOVENAČKOG NARODA**

Dragi drugovi! S obzirom na sadašnje događaje u Srbiji, gde je došlo do oružanog sukoba između partizanskih odreda i četničkih odreda Draže Mihailovića, smatramo potrebnim da vam kao političkom predstavništvu slovenačkog naroda saopštimo sledeće:

1. Pretstavnici našeg štaba su imali nekoliko konferencija¹ sa pukovnikom Dražom Mihailovićem, koje su se svršile zaključivanjem privremenih sporazuma. Od početka oktobra Draža Mihailović je odbijao svaku vojnu akciju sa obrazloženjem da je za takvu akciju još prerano. Uprkos toga je naš štab zaključio sa štabom Draže Mihailovića sporazum, kojim se obe strane obavezuju da lojalno pomažu jedna drugu iako četnički odredi još ne bi stupili u vojnu akciju. U međuvremenu su partizani oslobodili od okupatorskih trupa široku teritoriju od bosanske granice — a od bosanske granice prema Sarajevu teritoriju su čistili bosanski partizani (do čačka i skoro do predgradja Beograda). U skladu sa postignutim sporazumom s Dražom Mihailovićem su naši partizanski štabovi dozvoljavali četničkim organizacijama da na slobodnoj teritoriji razvijaju svoju delatnost, da mobilišu i naoružavaju pristalice četnika, pa čak i to da paralelno s našim štabovima organizuju i svoje štabove sa istim

¹ Dokumenat je objavljen u »Slov. poročevalcu« br. 29 od 9-XII-1941 godina

. pravima, četnički odredi su prvi put stupili u vojnu akciju protiv okupatora na dva mesta početkom oktobra i to na izričiti poziv našeg štaba.

2. U vezi s pojačanom akcijom okupatora protiv naoružanih oslobodilačkih odreda srpskog naroda, u vezi s »kaznenim ekspedicijama«, koje su strahovito pustošile po severnoj Srbiji, naš štab je predlagao štabu Draže Mihailovića da se formira zajednički operativni štab, i ujedno da se formira civilna vlast, koja bi na oslobođenoj teritoriji preduzela sve potrebne mere za normalizaciju života. Razume se, mi smo predlagali da se ta civilna vlast uspostavi na demokratski način, slobodnim izborima, i da u organe te vlasti (»narodno-oslobodilačke odbore«) dođu poštteni ljudi iz svih političkih grupa. Draža Mihailović je oba ta predloga odbio sa motivacijom da zajednički operativni štab nije potreban, a u pogledu civilne vlasti, da treba uspostaviti stare — od raznih protivnarodnih režima postavljene — opštinske uprave i žandarmerijske posade, koje su sve do poslednjeg dana služile okupatorima i u čijim je redovima baš peta kolona imala najjače pozicije. Bez obzira na odbijanje ta dva glavna predloga našeg štaba, ipak je na toj konferenciji postignut kompromisni sporazum koji je ponovo uredio odnose između četničkih i partizanskih odreda*. Za ilustraciju naše dobre volje u tome pogledu, navodimo da je naš štab odmah drugog dana posle potpisivanja sporazuma s Dražom Mihailovićem poslao njegovom štabu 500 pušaka i 40.000 metaka iz fabrike pušaka i municije koju su partizanski odredi oteli iz ruku okupatora.

3. Ah jedva nekoliko dana posle toga sporazuma počeli su pojedini četnički oficiri i komande otvoreno neprijateljski nastupati protiv partizanskih odreda. U Požegi su u vozu uhapsili komandanta I šumadiskog partizanskog odreda, Milana Blagojevića, koji je imao sve potrebne dokumente; četnički oficiri u Požegi, koji stoje pod komandom Draže Mihailovića (Požegu su oslobodili partizani, aii su je ustupili Draži Mihailoviću za centar njegovog štaba, ubili su druga Blagojevića posle strahovitog mučenja. Protiv takvog zločina je naš štab uložio protest, ali iz toga nije hteo praviti povod za bratoubilački rat. Ali drugog dana posle toga zločina neka četnička banda je zaustavila automobil s municijom, namenjenom za front kod Valjeva, ubila šoferu i partizana pratioca, automobil uništila. Istovremeno su oficiri Draže Mihailovića u Kosjeriću razoružali partizanske straže, uhapsili sve osoblje partizanske Komande mesta, strahovito mučili (pekh na vatri) partizanske poverenike, silovali dve učiteljice koje su radile u partizanskoj komandi i najzad ubili 9 ljudi, među njima i jednog Slovenca izgnanika iz severne Slovenije. Konačno su noću između 1 i 2 novembra izvršili sve pripreme za napad na Užice, Ivanjicu i neke druge varoši sa partizanskim posadama. Taj napad

su noću toga, dana stvarno i izvršili i istovremeno povukli sa fronta sve svoje trupe koje su se nalazile zajedno s partizanima na frontu protiv Nemaca kod Kraljeva i Valjeva i sa tim trupama otpočeli opšti napad na partizanske odrede. Četnici Draže Mihailovića, koji se nazivaju, a koje i londonska vlada naziva, »Regularna vojska Kraljevine Jugoslavije«, otpočeli su, dakle, otvoreni bratoubilački rat i time otvorili front okupatorima. ¹

4. Jasno je da je to bio napad izdajnika i da su na napad odgovorili i naši partizanski odredi. Iako nepripremljeni na takvu opštu ofanzivu četnika protiv partizana, naši su odredi za dva dana potpuno razbili bande Draže Mihailovića, pohvatah stotine četnika, većinom zavedenih seljaka, koji su se sami predavali i zbog toga su odmah pušteni kućama, a zatim su počeli čistiti teren. Dodajemo da su Nemci odmah iskoristili izdajstvo Draže Mihailovića i sa pet strana otpočeli ofanzivu protiv slobodne teritorije. Ali je svih pet pokušaja slomljeno nemilosrdnim udarcima naših snaga. Danas je sva oslobođena teritorija potpuno očišćena od četnika. Njihovi ostaci su sasvim opkoljeni na teritoriji dva sela.

5. U toku četničkog napada na partizane naš je štab nekoliko puta pokušao da apelira na Dražu Mihailovića da obustavi bratoubilački rat, koji koristi samo okupatoru. Ah svi ti apeli su bih odbijeni. Danas je jasno zašto je Draža Mihailović napadao i zašto je odbijao naše apele. Kod zarobljenih oficira Draže Mihailovića i u četničkim štabskim prostorijama, koje su zauzele partizanske snage, nadjeni su dokumenti iz kojih se vidi: 1. da je Draža Mihailović služio dva gospodara. Londonsku vladu je dvolično izveštavao, davao lažne informacije i time postigao da ga londonska vlada prizna za vrhovnog komandanta oslobodilačkih jedinica u Srbiji. 2. Istovremeno je bio povezan s Nedićem i Nemcima, i od njih primao novčane sume za borbu »protiv komunizma«, tj. za borbu protiv oslobodilačkog pokreta u Srbiji. Ovu činjenicu je pre nekoliko dana javno potvrdio i Nedić preko beogradskog radia.

6. Naš štab će ovih dana, pre nego izda naredjenje za uništenje opkoljenog Mihailovića, još jednom pokušati da nadje kakvu mogućnost sporazuma i saradnje. Tu akciju Vrhovni štab preduzima ne zbog samog Draže Mihailovića, nego zbog srpskog naroda, na koga je ovo izdajstvo napravilo najdublji utisak. Ali je nada na uspeh ovog ponovnog apela slaba, jer Draža Mihailović ne zahteva ništa manje nego raspuštanje partizanskih odreda i njihovo podredjivanje njegovom štabu. Jasno je da Vrhovni štab takve predloge ne sme i neće primiti.

Obaveštavamo vas o tome događaju u Srbiji, koji je nesumnjivo delo reakcionarnih velikosrpskih elemenata, i molimo vas da sve

svoje sile posvetite učvršćivanju jedinstva oslobodilačke borbe u Sloveniji i tako sprečite mogućnost sličnih događaja u Sloveniji.³

U informaciju najzad dodajemo da je oslobođena cela Srbija zapadno od Kraljeva, Kruševca, Kragujevca u pravcu Bosne, veliki deo Sandžaka i Crne Gore, veći deo teritorije Bosne, itd. Sarajevo je skoro sasvim opkoljeno.

Pozdravlja vas s partizanskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

VRHOVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE

Pečat i potpis'

² Osvobodilna fronta uspela je da stvori potpuno jedinstvo slovenačkog naroda. U takvoj situaciji Mihailoviću nije bilo moguće da organizuje u Sloveniji bilo kakvu pomena vrednu poziciju. Stoga se služio posebnom taktikom: ugurati se u Osvobodilnu frontu i iznutra je razbijati, Mihailovićev eksponent u Sloveniji, major Karei Novak, tražio je da bude uključen u Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda i predlagao je da bi se narodnooslobodilačka partizanska vojska u Sloveniji imenovala crvenom vojskom.

Kada je emigrantska vlada početkom novembra 1941 godine preko londonskog radia imenovala Dražu Mihailovića za vrhovnog komandanta otporničkih snaga u Jugoslaviji, major Karei Novak i pukovnik Jakob Avšič otputovali su Draži Mihailoviću u Ravnu Goru. Mihailović je imenovao Avšiča za komandanta, a Novaka za načelnika svoga štaba za Sloveniju. U međuvremenu je u Sloveniju stiglo pismo Vrhovnog štaba, koje je otkrilo izdajnički karakter Mihailovićevog delovanja. Pukovnik Avšič, čim se vratio u Sloveniju, osudio je Mihailovića i sa patriotskim oficirima još tesnije počeo saradjivati u Osvobodilnoj fronti. Oko 10 aktivnih oficira pošli su sa Karlom Novakom kojeg je zatim Mihailović imenovao svojim komandantom u Sloveniji. Oni su se brzo povezali sa belogardističkom reakcijom, ali su tek rhaja 1942 godine uspeli da organizuju malu belogardističko-četničku skupinu. (Franček Saje, Belogardizam, Ljubljana, 1951 godine.)

³ Redakcija >Slov. poročevalca« nije objavila potpis pisca gornjeg pisma, Originalni dokume"nat nije očuvan. Pre<pis dokumenta, sa potpisom:' Tito, sr., nadjten je u NR Hrvatskoj.

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 22 NOVEMBRA 1941 GOD. O PRVOJ EMISIJI RADIO STANICE OSVOBODILNE FRONTE I PRVOM BROJU CENTRALNOG ORGANA IZVRŠNOG ODBORA OF »OSVOBODILNA FRONTA«¹

NOVE POBEDE OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA

Izašao je prvi broj »Osvobodilne fronte«,² štampanog centralnog organa slovenačkog oslobodilačkog pokreta.

Progovorila je predajna radiostanica Osvobodilne fronte.³

Štampani centralni organ i predajna radiostanica su dve nove sjajne pobeде slovenačkog naroda i njegove Osvobodilne fronte.

Neka samo besne fašistički ugnjetači i naši domaći tlačitelji! List i predajna radiostanica neumorno će pozivati porobljeni i potlačeni slovenački narod u borbu za slobodu. Slovenci, imamo danas dva nova glasnika onog nepokolebljivog načela koje je istakao moskovski sveslavenski kongres i koje traži:

K r v z a k r v i g l a v u z a g l a v u !

¹ »Slov. poročevalec br. 26 od 22 novembra 1941 godine.

² Centralni organ IOOF »Osvobodilna fronta« uređivao je sekretarijat IOOF. Časopis je izlazio povremeno, u 1941 god. na malom novinskom formatu.

³ Pobudu za izradu tajne radiostanice OF dao je Tone Tomšič već jula 1941. Stanicu u jačini 9 W, na talasu 27 m, izradio je Rado Luznar koji je docnije nestao u nekom koncentracionom logoru u Nemačkoj. Radio-ekipu je sačinjavala grupa studenata elektrotehnike. Emisije su izvodili Marjan Vesenjāk (poginuo 2-II-1942 god. na Verdu), Milan Osredkar i Drago Hartner dok je izveštaje uređivao i poznati slovenački socijalistički književnik Lovro Kuhar-Prežihov Voranc.

Prva emisija »Radia OFc, zvanog i »Kričač«, bila je 17-XI-1941 god. Emisije su vršene, neprestano, svakog ponedeljnika srede i petka, uveče, po 15 minuta. Poslednja emisija je bila 5-IV-1942, kad su emisije prekinute zbog toga što su Italijani, na predlog belogardista, pokupili sve radio-aparate' od stanovništva. Radiostanicu, koja je bila vešto zamaskirana u tašnama, prenosili su iz kvarta u kvart tako uspešno da je uprkos redovnih emisija i traženja specijalnim aparatima na automobilima nisu mogli otkriti. Ljubljanci su predano saradjivali s grupom i davali stanove na raspoloženje.

Stanica se u Ljubljani redovno čula. U*pogodnim uslovima čuli su je izvan mrtvih pojaseva takodje na 40 km, pa čak i na 500 km daljine (Beograd).

U aprilu 1942 god. je, na drugom talasu. »Kričač« služio za vezu Glavnog štaba slov. narodnooslobod. partizanskih odreda s Vrhovnim štabom narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije.

BK. 69

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA O BORBAMA PRVOG ŠTAJERSKOG BATALJONA¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENAČKIH NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA²

Prošle nedelje je kod Slivnice došlo do veće borbe između partizana i nemačke vojske. Poginulo je 9 nemačkih vojnika, 2 oficira i 6 članova »Wehrmannschaft-a«;³ broj ranjenih, koji je vrlo visok, nije tačno utvrđen.

Kod **Planine** su partizani napali konvoj nemačkih vojnika na automobilima. Dva automobila vojnika su uništeni. Broj poginulih i ranjenih Nemaca nije tačno poznat, ah se misli da je ubijeno 15 a ranjeno 20 Nemaca.

Pomenuta elektrotehnička grupa je snabdevala NOP izradjenim radio-aparatima. Febrqara 1942 god., iz Ljubljane je poslata prva 10 W-na radio-stanica, a 1942 godine su poslali na teren još 6 kompletnih prijemnih i emisionih radioaparata. (Milan Osredkar i Jelka Lasić, usmeni izvor.)

¹ Objavljeno u »Slov. poročevalcuc br. 27 od 29-XI-1941 godine.

² Nemci su oštro odgovorili na napad Prvog štajerskog bataljona na šoštanj. Bataljon se u drugoj polovini oktobra nalazio na Creti, odakle je izvršio i napad na Cmakov dvorac (25-X) i na Nazarje (vidi dok. br. 63). Na Creti su počele teške borbe sa Nemcima, ali su se partizani izvukli iz obruča na Crni Vrh pod Vranskim, odakle je komandant Stane po naredjenju Glavnog Štaba, počeo 27-X uveče, sa oko 60 ljudi svoj čuveni brežiški marš (vidi dok. br. 59). Bataljonu je trebala da se priključi i Radomeljska četa koju su Nemci napali na Golčaju kod Blagovice (10 mrtvih i 4 zarobljena), kako izveštava 322 Landschirtz-bataljon.

Do zore su doprli u Griže gde su ostali 2 dana, a 30-X su uveče produžili put prema Kozjem. Bataljon je preko Savinje, u blizini Levca, otišao r» Babno, s leve strane obišao Celje i 31 izjutra bio u Dramljama. Odatle su uveče krenuli na jug i 1 novembra izjutra otpočinuli kod nekog vinogradarskog najamnika kraj Sv. Helene, istočno od Slivnice, gde su imali žestok sukob s Nemcima. Zatim su pošli put Bohora, gde su bili 2-XI. Tada se Stane — zbog ogromnog snega, stalnih napada, iznurenosti boraca, i zbog nedobijanja veze s Brežičkom četom — odlučio za povratak. Bohorom su se vratili do Fledermausa, gde su proveli 3-XI, a onda produžili do Golobinjaka, gde su ih prilikom prelaza reke Gračnice i drumu Jurklošter-Planina napala 2 kamiona Nemaca (4-XI). Zatim su se povukli preko brda Voluš i s druge strane, drumom, istog dana, produžili put Rimskih Toplica. Tom prilikom su napali automobil koji im je dolazio u susret. 5-XI se bataljon nalazio kod nekog rudara u s. Sv. Jederta, a 6-XI su opet bili u Grižama. Vratilo se oko 50 ljudi. (Podaci po pisanim izvorima i usmenim izveštajima kapetana Ludvika Zupanca-Iva koji je učestvovao u tom maršu).

³ Wehrmannschaft jeste pomoćna vojnička organizacija, koju su sastavljali meštani, a vodili folksdojčeri i hitlerovci. Članovi Wehrmann-

Naknadno smo doznali da je u borbi u Bučkoj ubijeno 13 a ranjeno 17 nemačkih vojnika.

Iz posebnog izveštaja koji je Štab dobio o borbi na* Creti (Savinjska dolina), proizlazi da je partizanska četa u toj borbi pokazala izvanredno junaštvo, dok se njen komandir odlikovao velikom vojničkom spretnošću. Cetu je u jurišu napalo oko 1000 nemačkih vojnika. Ipak se četa nije povukla pred nemačkom nadmoćnošću. Primila je borbu, prkosila pritisku Nemaca i posle 2 sata borbe prisnudila Nemce na povlačenje. U toj borbi je ubijeno 20 do 30 Nemaca, među njima 2 oficira, a ranjenih je bilo preko 50. Pet sati posle svršetka borbe Nemci su se utrostručenom snagom bacili u šume, s ciljem da opkole i unište partizansku jedinicu. Ah su partizani spretno izbegli opkoljavanje i povukli se. Na partizanskoj strani nije bilo gubitaka.

BORBA SLOVENAČKOG NARODA

5 novembra je kod Rajhenburga jače oštećena železnička pruga. 19 novembra je ubijen narodni izdajnik Koželj, agent ljubljanske kvesture i istovremeno hitlerovski plaćenik.

schafta su prema potrebi vršili akcije, stražarili u zasedama, patrolirali itd. u saradnji sa ostalom nemačkom vojskom, policijom i žandarmerijom. Pre akcije primali su iz skladišta oružje, dok su uniforme imali kod kuća.

Wehrmannschaft se organizovao u okviru političke organizacije »Steirischer Heimatsbund« (Štajerski domovinski savez) koju su Nemci osnovali 10 maja 1941 god. u cilju što brže germanizacije Slovenaca. Ova organizacija je bila izgradjena na istim principima kao Nacionalsocijalistička partija u koju bi se kasnije trebala po njihovoj zamisli i razviti.

BR. 70

PISMO ČLANA VRHOVNOG ŠTABA NARODNOOSLOBODILAC-
KIH PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE DRUGA EDVAR-
DA KARDELJA GLAVNOM ŠTABU SLOVENAČKIH NARODNO-
OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA OD POCETK*
DECEMBRA 1941 GOD. O IZDAJSTVU DRAŽE MIHAILOVIĆA*
c

Dragi drugovi!

Primili smo pismo od G.¹ i od Klementa, »Delo« (br. 3), proglas i dva »Poročevalca« (br. 19 i 20). Sve nam šaljite uredno, jer nam je to potrebno ne samo da bi imali u evidenciji vaš rad, već takodje u cilju agitacije i propagande. Ako vam stigne neki primerak »Borbe«, lako ćete videti kako koristimo vaš materijal. Pre svega, javljam vam nekoliko vesti sa našeg sektora da biste se upoznali sa ovdašnjim događajima i da biste i vi mogli da se slično upravljate prema vašim mogućnostima.

1) Najvažniji događaj je taj da smo došli u oružani sukob sa grupom četnika Draže Mihailovića. Kao što vam je poznato, Draža je glavni poverenik londonske vlade u Jugoslaviji. Sa njim smo imali sporazum za saradnju, pa čak i zajedničke organe vlasti. Sve im je to bilo moguće, pošto su partizani bili oslobodili teritoriju. Draža je bio odustao od bilo kakve akcije do početka oktobra. On je boravio na Ravnoj Gori i s nama je imao sporazum o nenapadanju i slobodi akcije za njegovu vojnu organizaciju. Početkom oktobra je dozvolio jednom delu svojih trupa da stupe u borbu protiv Nemaca zajedno sa našim trupama; mi smo im stavili na raspoloženje mukom stečene puške i municiju; kratko rečeno, smatrali smo ih jednim, manje-više, iskrenim saveznikom i neprijateljima Nemaca. Događaji su pokazali protivno: Draža je imao vojni sporazum sa Nedićem i Nemcima, od kojih je primao veće svote novaca za borbu protiv komunizma, što je nedavno priznao sam Nedić preko Radio-Beograda. Istovremeno je bio saveznik velikosrpskih elemenata londonske vlade i sistematski je pripremao teren za naše uništenje. Poznati su njegovi odnosi sa Hrvatima: četnici su bih ti koji su u Bosni ubijali Hrvate i muslimane, palili njihova sela i vršili sva moguća varvarstva. Njihov nedeljni list »Sloboda ili smrt«, koji neće više izlaziti jer su partizani zauzeli mesto u kome se štampao, donosi razjarene šovinističke članke protiv Hrvata i preti im da će biti porobljeni. Ova banda je sistematski pripremala plan da opkoli Užice i ostala

* Original pisma nije očuvan, već samo italijanski prevod, koji se nalazi u arhivi- MNO. Kako je pismo Italijanima došlo u ruke Redakcija nije mogla otkrit'.

¹ Tone Tomšič-Gašper, narodni heroj i org. sekretar CK KPS.

mesta u kojima su se nalazili partizani i na kraju je, 1. novembra, mučki napala partizanske jedinice. Njihove pripreme nisu ostale neprimećene, tako da su im partizani, spremni za napad, dali dobru lekciju. Bili su potučeni u okolini Užica, u blizini čačka koji je potpuno u partizanskim rukama, zatim u blizini Kraljeva, Kosjerića i Valjeva i u blizini Milanovca i Ljubovije. Njihovi ostaci su se koncentrisali u uzanom prostoru oko Ravne Gore, gde se nalazi njihov Glavni štab sa Dražom Mihailovićem, tako da su bih opkoljeni sa svih strana. Naš Vrhovni štab je učinio i poslednje pokušaje da ih urazumi i da im odredi mesto koje im — prema njihovim sposobnostima — pripada; ako ovo ne bude koristilo, kroz vrlo kratko vreme biće uništeni.

Ovi događaji su važni za vas iz sledećih razloga: londonska vlada je proglasila Dražu generalom i vrhovnim i jedinim komandantom u Jugoslaviji, što znači da se vlada izjasnila za dodeljivanje vojne akcije nesposobnim oficirima, za njenu likvidaciju. Izvesno je dakle, da će i u Sloveniji biti ljudi koji će pokušati da rade po uputstvima Simovićeve vlade. Vi se odlučno držite principa koje smo vam već naznačili u našem poslednjem pismu: na slovenačkoj teritoriji ne dozvolite pristup drugim oružanim snagama sem partizanskim koje su apsolutno privržene komandama Glavnog štaba partizanskih odreda Slovenije.²

Likvidirajte, ako je potrebno i oružjem sve ostale pokušaje. Objasnite narodu da je Dražina akcija (u koliko bude imala odjeka u Sloveniji) — akcija velikosrpskih elemenata iz Londona sa »jedin-stvenom jugoslovenskom vojskom« — samo pokušaj za uspostavljanje velikosrpske hegemonije. Naglasite da se slovenački narod bori za svoju nacionalnu slobodu, za bratstvo sa svim narodima Jugoslavije, i da ne dozvoljava nikome da unapred odredjuje oblike budućeg zajedničkog života slovenačkog naroda sa ostalim narodima Jugoslavije, t. j. da slovenački narod žeh pre svega svoju nezavisnost i da će tek docnije raspravljati o pitanju buduće Jugoslavije. U vezi s tim, ne bi bilo nikakve štete ako bi se na pogodan način iskreno osudile izjave pretstavnika vlade u Londonu.

2) Dražina akcija je delimično opasna i zbog toga što s njim saradjuju izvesni Slovenci, po mom mišljenju aktivni oficiri i verovatno ljudi koji stoje uz naš stari »problem« N.³ Već sam vam javio da sam ovde video Borisa Rihteršića, koji je agent Draže Mihailovića. Nažalost, to sam saznao tek pošto je otputovao (niko od naših nije sa njim razgovarao iako je prošao kroz naše mesto). Kao što sam čuo, on se nalazi oko Ravne Gore; prema tome, budite jako oprezni u

² Vidi dokumenat br. 73.

³ Verovatno misli pisac majora Karla Novaka koga je kasnije Draža Mihailović imenovao za svoga pretstavnika u Sloveniji.

pogledu elemenata koji rade na razbijanju našeg narodnooslobodilačkog fronta.

3) Uzgred vam javljam, radi obaveštenja za našu propagandu, da su Dražini ljudi masovno hapsili slovenačke izbeglice, pod izgovorom da su svi Slovenci komunisti. U Užičkoj Požegi su ih tukli i mučili po zatvorima sve dok ih nisu oslobodili partizani koji su zauzeli Požegu.

U vezi s ovim događajima, imajte u vidu da politička situacija počinje da se iz osnove menja, Iskrskuće novi neprijatelji koji će pokušati da vas ocrne pred narodnim masama. Pojačajte propagandu i agitaciju za SSSR, upoznajte narod sa unutrašnjim životom sovjetskog stanovništva i učinite da narod jasno shvati ono što je Staljin rekao u svom govoru od 7 novembra, tj. da je sovjetski sistem najjači i najbolji.

3) Već više od nedelju dana slušamo vaš »talas«⁴ ah ne primamo nikakav izveštaj i ne znamo da li ga prenosite ili ne. Napominjem još jedanput da ćemo vas, od danas pa nadalje, slušati svakog dana prema vašem »nemačkom« času na istoj talasnoj dužini i na isti način, prema sporazumima sa Pol. Obavestite nas prethodno o bilo kakvoj izmeni.

4) Ovde je počeo da izlazi tronedeljni primerak »Borbe« velikog formata, kao kolektivni organ CK KPJ. Pozvali smo drugove iz Bosne i Hrvatske da vam dostave kopije, ali ne znam da U ćete ih odista primiti. Postarajte se sami za bolju tehničku vezu sa Hrvatskom odakle ćete dobijati potrebni materijal i gde ćete nam češće upućivati vaše izveštaje. Šaljite dopise i članke na »Borbu«. Pošaljite nam detaljne vesti o palim borcima. Dostavljajte nam takodje i eventualne političke vesti koje ćete u Ljubljani primiti od Italijana,⁶ naročito o odnosima Italijana i Nemaca u vezi s jako rasprostranjenim vestima o mogućnosti jednog separatnog mira između Italije i Engleske itd.

5) Na kraju, u pogledu pitanja dezertera, likvidatora itd. koje je postavio D. u svom pismu, potrebno je što strožije postupiti. Partizanski pokret u Sloveniji je sada toliko razvijen, da je streljanje dezertera, naročito najpoznatijih, jedna apsolutna potreba da bi se ojačali partizanski redovi. Predajte ih partizanskim sudovima i likvidirajte ih najkraćim postupkom. Razumljivo je da je za članove Partije potrebna još veća strogost. Bila bi greška ako bi ove mere poslužile samo da pojačaju unutrašnji otpor partizanskih redova ili Partije.

* Vidi dok. br. 66. Tačka 3, ponavlja se u originalu.

⁵ Obavštajna služba OF imala je informatore u talijanskim krugovima i uspešno je prikupljala podatke za OF i Glavni štab.

6) Dražini četnici su zarobili i streljali Vojnilovića, koji je na taj način časno poginuo. Kasnije sipo saznali da su Dražini četnici ubili u Kosjeriću jednog Slovenca — izbeglicu, nekog doktora. Nismo saznali njegovo ime, niti podatke o njemu.

Ovde se nalazi Franc⁶ iz Trbovlja. Ako je potrebno, poslaćemo vam ga kasnije, ako slovenačka jedinica⁷ koja se ovde sakuplja bude želela da predje u Sloveniju.

S drugarskim pozdravima!

BR. 71

ZADACI TERENSKIH ODBORA OF — ČLANAK IZ »OSVOBODILNE FRONTE« OD DECEMBRA 1941 GODINE¹

O ZADACIMA NAŠIH TERENSKIH ODBORA

Zašto je OF tako jedinstven pokret uprkos ideološkim i političkim razlikama svojih pristalica?

Prvo, zato što se osniva na dubokom i nepromenljivom saznanju da se Slovenci samo **ujedinjeni** mogu odupreti nasilju fašističkih ugnjetača i da samo **ujedinjeni** mogu izvojštit slobodu.

Drugo, zbog toga što raspolaže mogućnom organizacijom svojih **terenskih odbora**.²

Saznanje da je slovenačko narodno jedinstvo životni uslov uspešne oslobodilačke borbe, jeste idejni i moralni oslonac Osvobodilne fronte. **Terenski odbori** OF pak predstavljaju već danas **ovaploćeno** jedinstvo našeg naroda.

Bez terenskih odbora OF — i to bez dobro i pravilno delujućih terenskih odbora — ne bismo mogli ni zamisliti oslobodilačku akciju.

Šta je zadatak naših terenskih odbora?

Terenski odbori moraju obuhvatiti **sve** Slovence na svom terenu. Danas ni izdaleka nije dovoljno da u nekoj fabrici, u nekom selu, u nekom uredu ili u nekom slobodnom zanimanju imamo samo uži broj aktivista i funkcionera OF. Takvo radno **jezgro** aktivista i funkcionera je, razumljivo, svuda potrebno i u svakom zanimanju predstavlja — osnovni pokretač, motor za masovni rad OF. Ali sam

⁶ Frane Salomon

⁷ Slovenačka četa, formirana u Uzicu. Vidi dok. br. 55.

¹ Članak je objavljen u »Osvobodilnoj frontic br. 2. Izvod istog članka nalazi se takodje u »Slov. poročevalcu« br. 20 od 11-X-1941 godine.

² Vidi primedbu o organizacionoj strukturi OF uz dok. br. 10.

motor roje dovoljan. U terenskom odboru OF moraju saradjivati **svi** poštteni Slovenci sa dotičnog terena. Terenski odbor OF, dakle, nije odbor **izabranika**, već je to **masovni** odbor, koji doduše ima i nužno mora imati svoje funkcionere, a koji se ujedno proširuje na **sve** poštene Slovence u svojoj fabrici ili selu, u svome nadleštvu..., koji, dakle, privlači sve Slovence svoga terena svesnom i požrtvovanim saradjivanju u OF. Prema tome je terenski odbor koji se ograničava isključivo na aktiviste OF vrlo slab odbor. Dobar odbor je samo onaj odbor koji je postao **masovan** odbor, koji je pokrenuo i organizovao **čitav** svoj teren.

U organizacionom pogledu je, dakle, osnovni zadatak naših terenskih odbora da postanu i ostanu — **masovni** odbori. Oni terenski odbori koji su još uski, moraju težiti da zahvate sav svoj teren i da se razviju u masovne odbore.

Nije namera Osvobodilne fronte da Slovence organizuje radi organizovanja ih radi organizacione koristi ove ih one grupe odnosno struje. **Namera Osvobodilne fronte je da Slovence organizuje za oslobodilačku borbu.** A iz toga proizlazi da je **centralni** zadatak naših terenskih odbora, dakle, zadatak koji određuje sve naše organizacione i političke mere — akcioni zadatak. Prema tome terenski odbori moraju **vršiti** sledeći posao:

1. skupljati narodni porez; 2. agitovati i skupljati za Zajam slobode; 3. skupljati priloge za Oslobodilački fond; 4. skupljati dobrovoljce za slovenačke narodnooslobodilačke partizanske jedinice; 5. prikupljati zimske namirnice za partizane; 6. organizovati jedinice Narodne zaštite; 7. organizovati i izvoditi **masovnu** pasivnu rezistenciju i **masovnu** sabotažu po fabrikama, nadleštvima, ustanovama, itd.; 8. moralno i stvarno pomagati sve specijalne sabotažne radnje i sve specijalne oružane akcije; 9. iz svoje sredine davati dobre borce za specijalne sabotažne grupe.

Naše slovenačko iskustvo nam dokazuje da neposredna oružana borba protiv tlačitelja našeg naroda zahteva istovremeno intenzivni i masovni politički rad, koji jača slovenačku narodnu kičmu, učvršćuje slovenačku narodnu svest, jedinstvo i disciplinu, razbija pokušaje narodnih izdajnika i unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda i stvara moćnu masovnu pozadinu oružane slovenačke vojske. A iz toga proizlazi da su osnovni **politički** zadaci naših terenskih odbora ovi: 1. bezobzirno razgolićavati pred slovenačkim narodnim masama narodne izdajnike i unutrašnje neprijatelje slovenačkog naroda; 2. budno pratiti svaki pokušaj narodnih neprijatelja da dobiju podršku na terenu, takve pokušaje potkopavati i u klici ugušivati, imena, veze, radnje i namere učinilaca odmah javljati pretpostavljenom odboru OF, ako je to moguće, javiti ih i neposredno organima obaveštajne službe OF; 3. nemilosrdno razbijati **ogorčene** po-

kušaje **grupaškog separatizma** i pred Slovencima svoga terena otkrivati njegove nacionalne štetne stranačke i lične pobude, a pri tome razlikovati **ogorčene** grešnike od svesnih, nacionalno nezrelih ih nesvesnih ljudi koji se **ubedjivanjem** mogu još **popraviti**; 4. svom snagom i žarom kovati borbeno drugarstvo i medjusobno ljudsko zbližavanje poštenih Slovenaca, izbegavati ideološko i nazorsko cepidlačenje, uklanjati sporove i njihove uzroke, **jedinstvo OF, narodnu svest i disciplinu gajiti i čuvati kao ženu svoga oka**; 5. intenzivno obavestavati Slovence svoga terena o položaju na frontu, o porazima neprijatelja, o radnjama slovenačke oružane pesnice, o oružanim akcijama naroda Jugoslavije, o herojskoj borbi sovjetskih armija, o zajedničkoj borbi celog demokratskog sveta; 6. boriti se protiv malodušnosti gde god bi se pojavila, oštro nastupati protiv izmišljenih vesti o porazima partizana, ubedljivo pobijati kapitulantske »teorije« da je za akciju »još prerano« itd.; 7. podizati nacionalnu svest i masovni duh otpora na svakom koraku, oštro žigosati svaki izraz saživljavanja sa okupatorima (šetanje slovenačkih devojaka s Italijanima, posećivanje italijanskih filmova i pozorišnih predstava, slušanje italijanske muzike, gledanje italijanskih parada, stupanje u fašističke i italijanske organizacije); 8. uzdizati autoritet OF, SNOO i Izvršnog odbora OF; 9. svuda sejati i gajiti ideju sloge i jedinstva slovenskih naroda pod vođstvom velikog ruskog naroda.

Da bi naši terenski odbori uspešno i sa dovoljnim ugledom mogli ispunjavati svoje organizacione, akcione i političke zadatke, mora porasti njihova **samosvesnost**. Već danas se moraju osećati i nastupati kao elementi naše suverene narodne vlasti — ma da trenutno još pod okupatorskom čizmom.

BR. 72

ZADACI NARODNE ZAŠTITE U SLOVENAČKOJ NARODNO-OSLOBODILACKOJ BORBI¹

DOGRADIMO NARODNU ZAŠTITU!²

Partizanska jedinica sreza N. se nalazila na maršu. Usput je imala dva sukoba sa okupatorskim jedinicama koje su je pokušavale opkoliti i uništiti. Ipak je četa iznenadnim napadom na okupatorsku jedinicu sprečila opkoljavanje, zbunila fašističke komandante, probila se kroz nastupajući обруč neprijateljskih trupa i dugim, ri-

¹ »Osvobodilna fronta« br. 2, početkom decembra 1941 godine.

² Vidi odluku o osnivanju NZ, dok. 48.

zičnim i napornim maršem potpuno se izvukla iz sreza gde se protiv nje bilo usrećilo mnoštvo okupatorske vojske. Iscrpena, prozebla i gladna četa je dospela do sela u kom postoji i deluje uzorna grupa Narodne zaštite. Komandant NZ je preuzeo brigu za nastanjenje i ishranu partizanske jedinice. Raspodelio je partizane po seoskim kućama u srazmeri sa imućnošću ovih. Zatim je okupio članove zaštite, obrazložio im položaj i istakao potrebu da čuvaju partizane od svakog iznenadjenja i na taj način im omoguće nekoliko dana potpunog odmora. Zato su ovi odlučili da oni stražare u selu i da šalju izvidnice i patrole — sve dok partizani budu u njihovom selu. Tako su i učinili. Pored toga je komandant NZ mobilisao sve selo za pomoć partizanima: žene su prale i krpile rublje, obučar popravljao cipele, itd. Za nekoliko dana su partizani opet bili sposobni za borbu.

Ovaj nam primer, uzet iz naše partizanske stvarnosti, jasno dokazuje od kolikog je značaja za partizane organizacija Narodne zaštite. Ako bismo tome dodah slučajeve kad je NZ učestvovala u partizanskim akcijama, davala partizanskim jedinicama uporišta, vodiče i svakovrsnu pomoć, postalo bi nam jasno da je Narodna zaštita, kao rezervna vojska partizana, sposobna da udesetostuči uspehe naših partizanskih jedinica.

Ah to nije sve. I bez neposredne saradnje s partizanima Narodna zaštita može i mora postati — činilac prvog reda u borbi za naše narodno oslobođenje.

Šta bi za našu narodnu borbu protiv tuđih ugnjetača značila činjenica da svaki Slovenac, sposoban za oružje, bude uključen u takvu svenarodnu oružanu organizaciju — lako se može zamisliti. Okupatori bi tada imali posla ne samo s partizanskim jedinicama, nego i sa svuda prisutnim, brojno jakim neprijateljem koji dejstvuje u bezbrojnim grupama koje bi mu iz dana u dan dezorganizovale i uništavale sav njegov vojni, vojno-privredni i administrativni aparat. Njegovi otvoreni i tajni agenti bi padah jedan za drugim, njegove rezerve ljudske i stočne hrane bi gorele. •.. železnički saobraćaj krajnje otežan, jer bi nevidljive ruke neprestano kvarile signalne i skretničke uredjaje ... motorizovani saobraćaj bi bio onemogućen, jer bi drumovi na bezbrojnim mestima bih raskopani, zasuti, zatrpani brvnima itd.

Tako teško pogodjenom neprijatelju bi naše partizanske jedinice neuporedivo mnogo lakše došle glave. Postao bi neokretan kao posada u tvrđavi koju opkoljava sav narod.

Kako bismo postigli takav stepen vojničke organizovanosti slovenačkog naroda?

1. Sve organizacije OF moraju smatrati jednim od svojih prvih zadataka da se na njihovom terenu (selu, fabrici, preduzeću, uredu, školi, zanimanju, sportskom klubu) osnuje grupa Narodne zaštite.

2. Moramo biti svesni da mnogo, ako ne sve, zavisi od druga kojeg odredimo za komandanta grupe NZ. Zato je potrebno za ovaj posao odredjivati naše najbolje aktiviste. Pri tome ne treba toliko uzimati u obzir političko i vojno vaspitanje, koliko odlučnost, hrabrost, rasudnost i povezanost s narodom.

3. Svaka već formirana grupa NZ treba da hitno počne s akcijama, čime će pokazati smisao svoga postojanja i privući sve ostale borbene susede ih saradnike, daće primer i potstrek za osnivanje novih grupa NZ u susednim mestima ili preduzećima.

Budemo li tako radili, onda ćemo u doglednom vremenu postići da mi Slovenci postanemo značajan vojni faktor. Snažno ćemo učestvovati u daljem toku i ishodu rata, u kome se, pored ostalog, radi i o našem vlastitom narodnom opstanku.

Br. 73

IZJAVA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA O SAMOSTALNOSTI I NEZAVISNOSTI SLOVENAČKOG NARODNOOSLOBODILAČKOG POKRETA¹

IZJAVA IZVRŠNOG ODBORA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENAČKOG NARODA

Svesni toga da je budjenjem slovenačkih snaga otvorena italo-filska propaganda među Slovencima doživela potpuni slom, narodni izdajnici i unutrašnji neprijatelji slovenačkog naroda su udarili novim putevima: po nalogu fašističkih ugnjetača Slovence bi rado razdvojili na one koji su »za Moskvu« i one koji su »za London«; o Osvobodilnoj fronti lažu da je »ekspozitura Moskve«.²

S obzirom na te najnovije intrige unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda, Izvršni odbor Osvobodilne fronte konstatuje:

1. Osvobodilna fronta nije ni ekspozitura Moskve ni ekspozitura Londona, već je ona iz najdubljih slovenačkih narodnih potreba izrasli svenarodni slovenački oslobodilački pokret.

2. Kao oslobodilački pokret slovenačkog naroda, Osvobodilna fronta je prirodni saradnik svih saveznika u borbi protiv nacizma i fašizma: Rusije, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država.

¹ Objavljeno u »Osvobodilnoj frontic br. 2, početkom decembra 1941 god. i rasturano kao letak.

² Ovim parolama je reakcija pokušavala da zapali građanski rat ili da bar suzi političku osnovu OF u slov. narodnim masama

3. Verna svome načelu da će sva pitanja, koja prevazilaze okvir narodnog oslobodjenja, rešavati u duhu prave demokratije i u skladu sa svečanim izjavama tri vodeća državnika slobodoljubivog čovečanstva čerčila, Ruzvelta i Staljina, dia su buduća unutrašnja uređenja i spoljni odnosi stvar samoopredeljenja svakog naroda — Osvobodilna fronta se danas bavi samo neposrednim, pitanjima oslobodjenja svoga naroda i slovenačkog učestvovanja u zajedničkoj sa/vezničkoj vojnoj i političkoj akciji protiv nacizma i fašizma.

4. Pokušaj da se Slovenci pocepaju na one koji su »za London« i na one koji su »za Moskvu«, s obzirom na potpunu — kako s londonske i vašingtonske tako i sa moskovske strane istaknutu — saglasnost i saradnju izmedju sve tri velike demokratije, dijame-tralno je suprotan pobudama Londona, Vašingtona i Moskve.

5. Protivljenje slovenačkom partizanskom pokretu i slovenačkoj oružanoj akciji u potpunoj je nesuglasnosti sa dve oficijelne Čerčilove izjave o slovenačkom otporu i sa izveštajima londonskog radija o slovenačkim partizanima.

6. S obzirom na sve to, jasno je kao beli dan da poslednji pamfleti protiv Osvobodilne fronte nemaju ničega zajedničkog sa željama i uputstvima Velike Britanije i da su naručeni iz Rima i Berlina kao jedna od mnogobrojnih fašističkih mera koje okupatori poduzimaju medju podjarmljenim narodima s obzirom na teški položaj nemačke vojske na Istoku i s obzirom na najnoviju englesku ofanzivu u Africi. Ovakav jasan zaključak na osnovu političkog pregleda potvrđuju i neposredne konstatacije obaveštajne službe OF koje ćemo objaviti kad bude potrebno.

7. Unutrašnji neprijatelji slovenačkog naroda i sluge fašističkog Rima bi želeh da, po ugledu na Nedića i njegove bande, zapale medju Slovencima bratoubilačku borbu da bi time olakšali položaj fašističkih okupatora u našoj zemlji. Nije nikako slučajno ni to što su njihovi pamfleti izašli baš onda kad se Slovenci, na poziv OF, spremaju na proslavu 1 decembra, državnog praznika Jugoslavije.³

8. Jedinstvo slovenačkog naroda, ovaploćeno u snažnoj organizaciji terenskih odbora OF, danas je već tako čvrsto da ga intrige narodnih izdajnika, unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda i političkih pustolova ih konjunkturista nimalo ne mogu pokolebati.

Svi mi slobodoljubivi i poštteni Slovenci — ma kako bih u užem unutrašnjepolitičkom i spoljnopolitičkom pogledu usmereni — svesni smo da je naše nepokolebljivo narodno jedinstvo u ovim najsudbunosnijim časovima naše narodne istorije idejni, moralni i stvarni uslov našeg narodnog oslobodjenja.

IZVRSNI ODBOR

³ 1 decembar praznovan je 1941 god. po celoj Sloveniji po nalogu OF. kao praznik ujedinjenja jugoslovenskih naroda. Patriotska i slobodoljubiva osećanja slov. naroda su se izražavala u masovnim akcijama, naročito u Ljubljani, koja je bila centar oslobodilačkog pokreta.

ČLANAK »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 5 DECEMBRA
1941 GOD. O OBAVEŠTAJNOJ SLUŽBI I BORBI PROTIV PETE
KOLONE¹

BORBA PROTIV PETE KOLONE!
PROŠIRIMO OBAVESTAJNU SLUŽBU!

Težak položaj slovenačkog naroda bezuslovno zahteva da istrebimo svaki pokušaj protivnarodne zavere — povampirene pete kolone — koju su začeli i koju vode neki vrhovi bivše JRZ i neki »kasinaški²« novčani magnati. Slovenački narod se danas **složno** bori za svoje oslobođenje. Nikako se ne sme dozvoliti da trnoviti i požrtvovani boj jedinstvenih slovenačkih narodnih redova protiv rop-skih okova otežava — zločinačka **peta kolona**, koja se već prihvatila krajnih sredstava: **denuncijacija i spremanja terorističkih akcija protiv aktivista OF.**

Jugoslavija se srušila za 12 dana zato što nije umela otkriti i uništiti petu kolonu. Iz sloma Jugoslavije se slovenački narod mora učiti, i iznova učiti. **Nemilosrdna borba protiv pete kolone** — tako glasi jedna od osnovnih pouka koju Slovenci mogu dobiti iz iskustava žalosne prošlosti

Uspešna borba protiv pete kolone ne može se ni zamisliti bez dobro organizovane obaveštajne službe. Dosad se specijalna »obaveštajna služba OF« uglavnom dobro pokazala. Isledila je niz denuncijanata, agenata Gestapoa i Ovre. Otkrila je i sprečila mnogi pokušaj narodnih izdajnika i unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda. Razgolitila je protivnarodnu zaveru, utvrdila imena zavere-nika i detalje za koje peta kolona ne može ni sanjati da su nam poznati.

No sve to još nije dosta. Zaverenike protiv vlastitog naroda treba pratiti na **svakom** njihovom koraku. A to ne može ni najbolja obaveštajna služba, ako je aktivno ne pomaže ceo narod.

Mnogobrojni podaci, koji dolaze od terenskih odbora OF, dokazuju da je slovenački narod spreman da aktivno pomaže svojoj »obaveštajnoj službi OF«. Ah sama spremnost nije dosta. Inače mno-

¹ »Slov. poročevalec« br. 28 od 5-XII-1941 godine.

² U nekadašnjoj palati »Kasina« na Kongresnom trgu u Ljubljani skupljali su se pre Prvog svetskog rata i posle njega politički i finansiski predstavnici liberalne buržoazije, zbog čega su ih nazivali »kazinoti«. Njihova politička stranka je bila Jugoslovenska nacionalna stranka (JNS), dok je klerikalni kapital finansirao i služio se strankom Slovenska ljud-ska stranka — SLS.

gobrojni podaci terenskih odbora su ipak više-manje slučajni i zato ne mogu popuniti sve praznine.

Pomoć »Obaveštajnoj službi OF« treba organizovati, i to masovno organizovati. Protivnarodni zaverenici ne smeju više napraviti ni koraka za koji ne bi doznala »Obaveštajna služba OF«. Petu kolonu moramo neprestano pratiti u stopu. U pronalaženju spoljašnjih i unutrašnjih neprijatelja slovenačkog naroda moraju svesno i požrtvovano saradjivati svi nacionalno svesni Slovenci.

Baš u tome je suština stvari.

Čim se pitanje obuhvati tako, onda je takodje jasno da su upravo naši terenski odbori dužni organizovati masovnu pomoć »obaveštajnoj službi OF.«

U tom pogledu terenski odbori imaju sledeće dužnosti:

1. Moraju budno paziti sav svoj teren. Do sitnica moraju budno pratiti za svaku vezu koju ma koji Slovenac održava sa okupatorskim vlastima ih uopšte sa Nemcima i Italijanima, ih sa protivnarodnim zaverenicima i petom kolonom.

2. Lica koja su sumnjiva da saradjuju u protivnarodnoj zaveri i u petoj koloni, treba masovno nadzirati i doznati za svaki njihov korak.

3. Terenski odbori treba da savesno proučavaju i svim Slovencima svoga terena tumače one članke u »Slovenskom poročevalcu« koji su **politički** putokaz, za demaskiranje i kontrolisanje protivnarodne zavere — pete kolone.

4. U svakom terenskom odboru treba odrediti naročitog, puzdanog druga za organizaciju masovne obaveštajne službe. Kod toga druga treba da se stiču sva obaveštenja i svi podaci.

5. Sa organizacijom masovne obaveštajne službe treba odmah i neodložno početi.

Upamtimo:

Narodi koji nisu umeli otkriti petu kolonu i uništiti je, izgubili su svoju slobodu. Porobljeni narodi koji ne budu umeli u korenu uništiti rad svojih unutrašnjih neprijatelja, neće se moći do kraja osloboditi. Sem toga će njihove žrtve biti mnogo strasnije nego što ih sama po sebi zahteva borba protiv fašističkih porobljivača. Muke i krv izdatili — to je jedini plod lakovernosti i nedovoljne budnosti u borbi protiv pete kolone — protivnarodne zavere.

Borba protiv unutrašnjih neprijatelja sopstvenog naroda, borba protiv pete kolone jeste jedna od najvećih moralnih dužnosti svakog nacionalno svesnog Slovenca.

SAOPŠTENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA O MINIRANJU ŽELEZNIČKOG MOSTA NA LJUBLJANI« IZMEDJU PRESERJA I NOTRANJIH GORICA¹

KOMUNIKE ŠTABA SLOVENAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Noću između 4 i 5 decembra četa partizana-minera minirala je železnički most preko Ljubljanice kod železničke stanice Preserje.² Pruga Ljubljana-Trst je prekinuta. Od italijanske posade koja čuva most, ubijeno je 7 vojnika i nekoliko ranjeno. Partizani nemaju gubitaka.

¹ »Slov. poročevalec« br. 29 od 9-XII-1941 godine.

³ **Akciju na most kod Preserja izvršila je Samotorska (Dolomitska) četa uz pomoć nekoliko partizana iz Krinskog bataljona i Poljanske čete.**

Samotorska četa je, kao školska četa, nastala u jesen 1941 god. na Samotorici više Horjula. Pre napada na most kod Preserja, četa se prebacila na Babnu Goru kod Dvora gde se vežbala u miniranju. U akciju na most pošlo je 58 partizana. Posle akcije su se podelili na dve grupe. Grupa od oko 15 ljudi je otišla u Primorje (Mile Spacapan) s 2 puškomitraljeza. dok su ostali otišli u Gorenjsku. gde su se priključili Gorenjskom bataljonu. (Podatke dao Stane Mrhar.)

Naredba za akciju na most dao je Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda. Minere je vežbao Edo Mihevc. Za napad su se podelili u tri grupe. Prva je bila minerska, druga je napadala baraku sa 18 italijanskih vojnika, a treća most. Posada na mostu je uništena jurišem. Kako je eksploziv bio delimično mokar, nije pravilno eksplodirao. Morali su ga dvaput zapaljivati, ali se most nije potpuno srušio u Ljubljanicu. Od 18 Italijana palo je devet. (Edo Mihevc, usmeni izvor.) Zatim su Italijani inscenirali proces protiv nevinih stanovnika. Optužili su 69 ljudi i osudili: na smrt 39, na doživotnu robiju 15. a ostale na veće ili manje kazne, odnosno oslobodili.

**IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 9 DECEMBRA
1941 GOD. O AKCIJAMA BREŽIČKE ČETE NA RASELJENOJ
TERITORIJI BREŽICE-KRŠKO'**

PARTIZANSKA AKCIJA U POSAVJU

Kad je nemačkim fašistima pošlo za rukom da nasilno presele preko 20.000 Slovenaca, partizanske čete² su dobile nalog da na toj teritoriji unište sve što bi moglo koristiti okupatorima, odnosno Nemcima koje će fašisti naseliti po slovenačkim domovima,

4-XI Rekvizicija posteljine, odela, krzna i hrane u iseljenoj vili na Globokom.

5-XI Naoružane partizanske patrole prate seljake iz neiseljenih predela u iseljene i spasavaju pokućstvo i odela da ne padnu u ruke okupatora.

6-XI U predvečerje godišnjice Oktobarske revolucije, partizanska patrola izaziva požar na tri kraja iseljenog Gaberja (Opština Dobova). Izgorela su tri poseda sa privrednim zgradama.

13-XI Tri partizana lukavstvom upadnu u sudske prostorije u Sevnici³ na Savi, uhapsu stražara, zatvore ga u zatvor, rekviriraju mu oružje i oslobodjavaju 5 boraca OF, osuđenih na smrt.

¹ »Slov. poročevalec« br. 29 od 9-XII-1941 godine.

² Brežička četa se počela formirati početkom oktobra 1941 godine. Organizovao ju je tadašnji sekretar Komiteta KPS za Brežički okrug Rudolf Janhuba, koji je postao komandir čete. PK za Štajersku je na taj sektor poslao i Dušana Kvedera-Tomaža, koji je postao politkomesar čete. Prvom polovinom oktobra četa je imala oko 12 ljudi i svoj štab. Partizani su većinom bili članovi KP i SKOJ iz okoline Brezica. Svi su bili naoružani puškama, među kojima je bilo nekoliko i francuskih. Četa je delovala na sektoru Podsreda—Stara Vas—Dobova—Brežice—Krško—Scvnica—Bohor. Kad je Prvi štajerski bataljon krenuo na teritoriju određenu da je Nemci isele, htela mu se priključiti i 6va četa, ali do toga nije došlo. Dokument navodi akcije Brežičke čete posle odlaska Prvog štajerskog bataijona.

Krajem novembra prebacili su se pored Rajhenburga na Mali Ktmen zapadno od Podsrede, s namerom da noću unište uređaje rudnika Senovo. Nemci su saznali gde se četa nalazi, opkolili je sa više kamiona vojnika i uništili. Slučajno su se spasili komandir i komesar, koji su se udaljili do jednog seljaka da bi organizovali s članovima OF potrebne mere za prebacivanje čete posle izvršenja nameravane akcije. (Podaci R. Janhube, usmeni izveštaj.)

Iz nemačkih izvora se može zaključiti da je četa uništena 29-XI. (Zapisnik nemačkih štabnih razgovora od 9-XII-1941 god. arhiv MNO.)

³ Pod voćstvom Dušana Kvedera-Tomaža, akcija je izvršena 12-XI-1941 godine.

15-16 i 19-XI uništeno više stotina hl. vina u napuštenim vinskim podrumima okruga Brezice.

17-XI Zauzimanje veletrgovine Bibić u Dečnim selima (Brezice). Hapšenje komesara, 2 nemačka činovnika i 3 pomoćnika.

18-XI Zapaljen posed bivšeg narodnog poslanika Ureka na Globokom (Brezice), gde je uništeno nekoliko vagona pasulja, kukuruza, pšenice, krompira, sena i drveta. Šteta iznosi nekoliko miliona.

18-XI Osudjen na smrt i streljan denuncijant Male Andrej iz Unca kod Rakeka.

19-XI Partizanske patrole vode seljake na rekviziciju napuštenog vina.

20-XI Ubijen opšt. pretsednik na Sramijama (Brezice), Alojz Suša, jedan od najopasnijih hitlerovskih agenata u celom srezu.

24-XI Partizani porušili dinamitom železnicu u blizini stanice Bianca na pruzi Zidani Most—Zagreb.

30-XI je kod Stične minirana pruga. Saobraćaj je obustavljen za četiri sata.⁴

BR. 77

ČLANAK »OSVOBODILNE FRONTE« OD SREDINE DECEMBRA 1941 GOD. O UZROCIMA SLOMA BIVŠE JUGOSLOVENSKE VOJSKE I KARAKTERU NOVE NARODNE VOJSKE¹

PITANJE NASE NARODNE VOJSKE²

Podjarmljeni narodi koji se ne umeju učiti iz vlastitih iskustava, neće ni posle sloma fašističkih tudjinskih okova moći sprovesti svoju potpunu slobodu. Narod koji iz korena ne iščupa stare grehove i grešnike, očuvaće sve uslove da se nadje u imperijalističkim rukama tudjih silnika.

Jedno od osnovnih iskustava iz kojih se moraju učiti narodi Jugoslavije uopšte, a slovenački narod posebno, jeste bolno iskustvo sa zvaničnom jugoslovenskom vojskom. Ko je učestvovao u »ratu« meseca aprila **1941**, taj se na vlastite oči uverio da je toliko slavljena »naša hrabra vojska« bila do dna pokvarena, zaražena i nesposobna.

⁴ Prema »Pregledu sabotaža«, akcija na prugu bila je izvršena kod km 115,9, između stanica Radohova Vas i Stična. Eksplozirala je mina i presekla levu tračnicu. Ova akcija ne ulazi među akcije Brežičke čete.

¹ »Osvobodilna fronta« br. 3, sredinom decembra 1941 godine.

² Cilj članka je da odgovori na prve pokušaje plasiranja mihailovičevštine u Sloveniji i na česte pozive pretstavnika slovenačke reakcije u jugoslov. vladi u Londonu da treba čekati, a ne boriti se.

Danas kad su narodi Jugoslavije svojim junačkim otporom ne samo oprali aprilsku sramotu, nego i čitavom svetu pokazali uzor žilave i požrtvovane oslobodilačke borbe, mnogi bi rado iz izvesnih naročitih i jasno određenih razloga predao zaboravu unutrašnju trulež bivše redovne jugoslovenske armije. Stigao je, dakle, trenutak da ponovo gledamo unutrašnje uzroke aprilskog rasula jugoslovenske vojske, ako ne želimo da budućnost naše nove narodne armije počne — sa trulom prošlošću.

Da li su za aprilsku sramotu bih krivi jugoslovenski vojnici, sinovi svoga naroda i svojih nacija? Ne i sto puta ne! Vojnici su bih spremni da se bore, ah je otkazalo vojno rukovodstvo, otkazao je, izuzev nekih časnih izuzetaka, skoro čitav aktivni oficirski kor. Vojno rukovodstvo i pretežni deo aktivnog oficirskog kadra su se pokazali kao gnezdo pete kolone i stručne nesposobnosti

Stanje stvari je bilo takvo i niko ga ne može poreći, ako ne žeh negirati istinu.

Zašto je pretežna većina aktivnog oficirskog kora otkazala?

Prvo, otkazala je zato što je izgubila skoro svaku vezu sa narodom. Mnogi aktivni oficir je od kasarni pravio mučionice radnika, seljaka i intelektualaca. Jasno je da se oficiri, koji nisu bili povezani sa narodom, nisu mogli vatreno boriti za slobodu naroda.

Drugo, otkazala je zato što nije bila ukorenjena u narodu. Mesto da su bih svesni Slovenci, Hrvati, Srbi i kao takvi ostali verni zajedničkoj državi Jugoslaviji, aktivni oficiri su plivali u nekom maglovitom »jugoslovenstvu« iza koga se skrivalo velikosrpstvo beogradske čaršije. Zato nije čudo što je »jugoslovenstvo« aktivnog oficirskog kora bilo jako neotporno protiv penetracije pete kolone! Nije čudo što su se neki slovenački oficiri — nekada »jugoslovenski« orijentisani — posle rasula javih narodnom izdajniku Paveliću i stupili u njegovu službu!

Treće, otkazala je zato što je stručno bila krajnje oskudno vaspitana, a prvenstveno je bila nesposobna za svaku improvizaciju. Poznavala je samo »naredjenje«.

Dok ovako otvoreno pišemo o očiglednim činjenicama, koje, razume se, žalimo — jer bismo želeli da možemo u našim oficirima gledati nacionalne heroje — ujedno podvlačimo da slovenački narod i njegova Osvobodilna fronta nikako nisu zatvorili vrata poštenim, iskrenim i rodoljubivim oficirima.³ Ah svaki aktivni oficir, koji je svome narodu i svojoj domovini iskreno odan, mora, prvo, računati sa činjenicama koje je narod uvideo, i, drugo, sa novim snagama koje je narod formirao iz vlastite krvi i vlastitih žrtava.

³ Odmah po osnivanju OF, u Vrhovnom plenumu je bila zastupljena i grupa jugoslovenskih aktivnih oficira koji su se priključili OF. Među njima je bila naročito aktivna grupa mlađih oficira.

Naime, meseca aprila je sa slovenačke teritorije iščezao poslednji trag regularne jugoslovenske vojske. Kad je slovenački narod otpočeo svoju oslobodilačku borbu, regularna jugoslovenska vojska nije prisustvovala. Slovenačku oružanu borbu tu vodile, a vode je i danas, isključivo slovenačke partizanske jedinice. Sa partizanskim odredima je tesno povezana slovenačka Narodna zaštita koja se ukorenila već svuda na terenu i koja pored svoje trenutne akcione vrednosti pretstavlja jedinu garanciju uspešne mobilizacije svega slovenačkog naroda, sposobnog za oružje.

Prema tome je jasno da na slovenačkoj teritoriji naša buduća narodna vojska može izrasti samo iz slovenačkih partizanskih odreda i jedinica Narodne zaštite. Svaki pokušaj organizovanja kakve bilo vojne formacije izvan slovenačkih partizanskih odreda i jedinica Narodne zaštite — naići će kod slovenačkog naroda na gluve uši i na ogorčen otpor. Mogh bi privući samo protivnarodnu reakciju, koja je iz klasnih razloga pošla putem pete kolone i koja bi medju Slovencima rado raspirila bratoubilački građanski rat. Baš zbog toga je neophodno svaki takav pokušaj još u klici ugušiti, gde god bi se i u kakvom bilo obliku pojavio.

BK. 78

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 23 DECEMBRA 1941 GOD. O BORBAMA CANKAREVOG BATALJONA U GORENJSKOJ U PRVOJ POLOVINI DECEMBRA¹

PRVE FAZE GORENJSKIH BORBI²

9-XII Sukcb s nemačkom četom od 46 ljudi. Nemci imaju dva mrtva i mnogo ranjenih. Bojište ostavljaju u paničnom bekstvu. Partizani bez gubitaka.

10-XI1 Sukcb sa nemačkom patrolom koja je posle kraće borbe pobjegla. Nemački gubici nisu tačno utvrđjeni. Partizani bez gubitaka.

¹ »Slov. poročvalecc br. 31 od 23-XII-1941 godine.

² U Gorenjskoj se, krajem novembra i početkom decembra, partizanska aktivnost pojačala. Zbog toga su Nemci na području Selške Doline preduzeli napad (9-XII) na Cankarev bataljon kome se kasnije priključila i Samotorska četa. Istog dana je došlo do borbe kod Sv. Mohora odnosno kod Knapa na Bukovščici. Partizani su se probili preko Selške Doline i Stirpnika u Rovte pod Mladim Vrhom (11 i 12-XII) gde su ih Nemci pokušali opkoliti. Cankarev bataljon je 12-XII posle podne, na obroncima Mladog Vrhha kod Rovta, uništio nemačku policisku borbenu patrolu, sastavljenu od 181 rezervnog pol. bataljona. Prema nemačkim podacima, poginulo je 45 policajaca, 7 ih je teško ranjeno, dok je bez rane ostao samo jedan (vidi

12-XII Sukob sa jakim nemačkim trupama. Partizani primenjuju taktiku zaseda. Posle 14 minuta borbe razbili su Nemce. Na bojištu ostalo 46 mrtvih Nemaca, medju njima tri majora i četiri kapetana. Partizani imaju dva mrtva i četiri ranjena. Partizani zaplenili značajnu količinu oružja, municije, sanitetskog materijala i vojničkih namirnica. Nemačkom ranjeniku, koji se predao, partizani predočavaju smisao slovenačke narodnooslobodilačke borbe. Nemački vojnik se slaže i izjavljuje da nije ispalio ni jednog metka. Partizani pregledaju njegovu pušku i utvrđuju da je govorio istinu. Pružaju mu prvu lekarsku pomoć.

dok. br. 204 i 205). Cank. bat., povukao se 13-XII, s Blegaša u jačini 72 čoveka, prema Poljanama, prešavši Šoru kod Žabje Vasi.

Istovremeno sa akcijama Cankarevog bataljona masovno su se digla u borbu protiv okupatora sela u predelu Škofja Loka—Žiri. Ustanak su organizacije OF pod vodjstvom Partije politički dobro pripremile. Početkom decembra održan je, u Bukovščici kod Kocjanovih, sastanak partiskog komiteta za rejon Škofja Loka. Prisustvovali su pored predstavnika partiskih organizacija iz Medvoda, Škofje Loke, Selca i sekretar komiteta Maks Krmelj, narodni heroj Stane Žagar, narodni heroj Lojze Kebe i narodni heroj Jože Gregorčič. Na sastanku su zaključili da se, u cilju izvršenja zadataka koje je poslavio Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda i CK KPS, počne sa mobilizacijom na sektoru Medvode—Škofja Loka—dolina Selške i Poljanske Sore—Žiri. Poslali su takodje druga Stana Bokala sa patrolom od 10 boraca u gornju dolinu Save sa ovlašćenjem da organizuje ustanak u predelu Bohinj i Dovje-Mojstrana. Nekoliko dana posle odlaska druga Bokala otišao je sa novim direktivama za njim i Stane Žagar-mladji, sekretar SKOJ-a za Gorenjsku.

Mobilizacija je počela oko 20 decembra i postigla svoj višak u vremenu od 24—27 decembra 1941 godine. Pozivu se odazvalo oko 600 novih boraca-dobrovoljaca koji su se uključivali u jedinice Cankarevog bataljona. Novi borci su položili zakletvu 26 i 27 decembra na Kovskom i Valtarškom vrhu.

Zbog uspešnih akcija Cankarevog bataljona i opšteg narodnog ustanka Nemci su morali povući manje posade i kasnije čak prestati sa preseljavanjem stanovništva. Posle 22 decembra razvili su se žestoki bojevi.

22 decembra poslao je štab Cankarevog bataljona u Poljansku Dolinu jednu četu, koja je uništila 6 mostova od s. Poljane do s. Žiri. Nemačka posada u Poljanama povukla se zbog teškog ooložaja. Partizani su dobili veliki plen. Tek 23 decembra po podne Nemci uspevaju da prodru sa oklopnim kolima u Poljane. Imali su nameru da isele selo Hotovlje. Da bi spretili Nemce da presele stanovništvo, partizani su napali 25 dec. Poljane i postavili zasede prema s. Lučne i prema Škofjoj Loki. Padom garnizona u Poljanama stvorila bi se u ovom predelu slobodna teritorija. Izvršen je napad i na s. Črni Vrh. U ovim borbama bilo je, prema podacima učesnika, ubijeno 62, a ranjeno 70 nemačkih vojnika. Međutim, Nemci su u tom vremenu već koncentrisali velike snage i počeli 27 decembra ofanzivu iz Škofje Loke i sa italijanske teritorije, od s. Lučne. U ofanzivi, koju su Nemci nazivali »Grosseinsatz« (Veliki poduhvat), učestvovala su nove jedinice, dovezene iz drugih nemačkih pokrajina. Poznate su borbe kod Valtarskog Vrhha (27-XII), Bukovog Vrhha i kod Skobela.

Posle tih ogorčenih bojeva, krajem decembra 1941 god. Cankarev bataljon se prebacio u s. Dražgoše pod Jelovicom, gde se od 9 do 12 januara 1942 vodila jedna od rtajvećih borbi «slovenačkih partizanskih jedinica. (Podaci Maks Krmelj, Ivo Bertoncelj, usmeni izvor)

IZVEŠTAJ »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 30 DECEMBRA
1941 GOD. O UPADU PARTIZANA U ŠKOFJELOCKI ZATVOR,
ODLIKOVANJU CANKAREVOG BATALJONA I BORBI DRUGOG
ŠTAJERSKOG BATALJONA KOD LIBERGE¹

SLOVENAČKA BOJIŠTA

Slovenački narodnooslobodilački odredi u Gorenjskoj² drže položaje. Sa italijanske strane ih napadaju nemački odredi. Partizani vrše ispade. Partizanska četa je prodrla do Jesenica, gde je likvidirala žandarmerisku stanicu.³ Drskim upadom u sudske zatvore u Škofjoj

¹ »Slov. poročevalec« br. 32 od 30-XII-1941 godine.

² Vidi primedbu uz. dok. br. 78.

³ U predelu Bohinj i Dovje—Mojstrana, počeo je 15 i 16 decembra 1941 god. dobro pripremljen i organizovan opšti ustanak koji bi trebalo da se, u sadejstvu sa akcijom Cankarevog bataljona u Poljanskoj Dolini i u predelu Jelovice, proširi u čitavoj gornjoj dolini Save. Jaka organizacija Partije, koja je bila na čelu lokalnih organizacija OF, mobilisala je za ustanak sve stanovništvo.

Pod vodjstvom člana Partije Alojza Rabiča sakupila se 16 decembra 1941 god. u Dovju jaka ustanička grupa sa namerom da razoruža žandarmerisku stanicu u Dovju i graničarski garnizon u Mojstrani. Istog dana, u 20 časova, razoružali su žandarmerisku stanicu u Dovju. Zatim su otišli u Mojstranu, gde su se već sakupili ostali ustanici spremni za napad na graničarsku kasarnu. Tu su naišli na otpor. U borbi je pao jedan ustanik, a ranjen je bio komandant nemačkih graničara. Istovremeno su druge grupe rušile telegrafske stubove, izgradile prepreke na drumu i železničkoj liniji i zapalile most na r. Beici. (Vidi dok. br. 220.)

Ustanak u Bohinju organizovali su Stane Bokal i Tomai Godec. Pod rukovodstvom Stanka Bokala, komandira Poključke čete, održan je 15 decembra 1941 god., u Gorjama, širi sastanak na kome su bili prisutni, pored meštana, i drugovi iz ostalih sela koje se nalaze više Radovljice. Dogovorili su se da krenu prema s. Nomenj, miniraju železničku liniju u Soteski, zaustave jutarnji voz, odvezu se njime u Bohinjsku Bistricu i razoružaju nemačku posadu koja se tamo nalazila. Dogovorili su se, dalje, da im se na putu za Nomenj priključe ustanici iz sela Gorjuše i Koprivnika. Pre napada na Bohinjsku Bistricu, trebalo bi da se priključe i ustanici iz svih sela od Nomenja do Bohinjskog Jezera koja je organizovao Tomaž Godec. Ugovoreni znak za ustanak svih sela od Nomenja do Radovljice bio bi uspešan napad na voz, koji saobraća prema Jesenicama. Kolona ustanika, koja je posle priključenja drugova iz sela Gorjuše i Koprivnika, brojila već oko 300 ljudi, krenula je prema dolini i 16 decembra 1941 god. zauzela Nomenj. Ali, kad su se u Nomenju pripremali za naredne akcije i uređivali svoje redove, napali su ih Nemci, koje je neki izdajnik obavestio o skupljanju ustanika. Time su sprečili izvršenje plana. Okupator je povukao, zbog pritiska masovnog pokreta u gornjoj dolini Save, sve manje garnizone i žandarmerijske stanice. (Vidi dok. br. 207 i 213.) Svi okupatorski garnizoni bili su u sitrogoj pripravnosti. (Podaci: MNO i Dijak Franc, usmeni izvor.)

Loki⁴ su partizani, preobučeni u nemačke uniforme, oslobodili 32 politička zatvorenika. Izvršni odbor OF je Cankarevu čet⁵ odlikovao slovenačkom partizanskom zastavom zbog hrabre i spretne likvidacije elitnih gestapovskih kolona, koje su 6 meseci vršile zločine po Gorenjskoj.

Više Sv. Križa kod Litije se 24-XII sudarila partizanska četa" sa brojno nadmoćnijim nemačkim odredima. Razvio se front u dužini 1 km. Poginulo je 40 Nemaca. Partizani su imah 4 mrtva druga.

BR. 80

ČLANAK »SLOVENSKOG POROČEVALCA« OD 30 DECEMBRA 1941 GOD. POVODOM SMRTI NARODNOG HEROJA LJUBE ŠERCERA¹

NEKOLIKO REČI U SPOMEN PORUČNIKA LJUBE ŠERCERA-

Poručnik Ljubo Šercer² je bio jedan od onih retkih aktivnih oficira bivše jugoslovenske regularne vojske koji su i u najtežim trenucima ostali verni svojoj domovini i svome pozivu. Vojnički i politički slom Jugoslavije ga je bolelo u srcu i mozgu. Nikako se nije

⁴ 21-XII su partizani uspešnom prevarom upali u zatvore u Škofjoj Loki i oslobodili nekoliko zatvorenika.

⁶ »Slov. poročevalec« misli na Cankarev bataljon.

⁶ Posle brežičkog marša Prvog štajerskog bataljona i njegovog povratka, štab bataljona je podelio bataljon na manje grupe u cijju da prezimi' što skrivenije. Između grupa su postavljene kurirske veze-javke.

Komandant bat. Franc Rozman-Stane je posle dekoncentracije bataljona otišao u Ljubljano da izvesti Glavni štab. Tamo je dobio zadatak da organizuje Drugi štajerski bataljon od čete na Pogledu i od Stiške i Mokronožke čete. 15-XII je bataljon formiran na Kremenjeku. Ovim bataljonom je Glavni štab nameravao pojačati snage u Štajerskoj i time omogućiti uspešnije dizanje ustanka u Štajerskoj.

22-XII je Drugi štajerski bataljon prešao nemačku granicu kod Litije i nameravao sprečiti preseljavanje u tom području. Saznavši za taj pokret, Nemci su hteli da ga spreče. Tako je došlo do borbe, nazvane »borba kod Liberge«, koja se ustvari odigrala na prostoru između sela Liberge i Tisje (6 km jugoist. od Smartna kod Litije). Zandarmeriski okrug Kamnik javlja u aktu od 23-1-1942 god. (XVI/5 — fase. 8, mapa 2 — arhiv MNO) da su Nemci u sukobu imali 3 mrtva i 2 teško ranjena, a partizani otprilike 7 mrtvih i 3 zarobljena.

Posle toga se bataljon povukao nazad na italijansku stranu, gde je početkom januara vodio borbe s Italijanima kod Primskovog.

¹ »Slov. poročevalec« br. 32 od 30-XII-1941 godine.

² Posle razbijanja jednog dela Krimskog bataljona (vidi primedbu uz dok. br. 194). Ljubo Šercer, s nekim drugovima odlazi u Ljubljano,

mogao složiti s pomišljii da položi oružje pred zakletim neprijateljem svoga naroda. Kad je Osvobodilna fronta počela organizovati Slovenačke narodnooslobodilačke partizanske odrede, bio je među prvima koji su pohitali u planine. Poručnika Ljubu Šercera nije među slovenačke partizane privukla nikakva politička pobuda. Politički uopšte nije bio opredeljen, ali je bio oduševljen Slovenac, Jugosloven i Sloven. Ljubo nije težio za komandantskom čašću. Sasvim je dobro razumeo stanovište štaba: da se, s obzirom na aprilski slom jugoslovenske vojske, svaki aktivni oficir mora najpre istaći, pa da onda pestane komandant. Zbog toga je poručnik Ljubo Šercer pošao u partizane kao partizan-redov. Ali pošto je bio hrabar borac i disciplinovan partizan, brzo je napredovao. Prvi put se istakao u naporom maršu svoje čete. Reskirao je život da bi spasio oružje, koje bi inače dobio neprijatelj. Satima je na leđjima nosio teški mitraljez. Svoje drugove je bodrio recima i dobrim primerom. Uskoro posle toga marša, Ljubo je postao komandant partizanskog voda. Sa svojim vodom je, između ostalog, izvršio i poznati napad na karabinjersku stanicu u Turjaku. Štab mu je zatim poverio komandu školskog logora. Ali mu njegova aktivnost i borbenost nisu dozvolile da se zadugo zadrži u školskom logoru. Ukoliko nije išlo drukčije, izabrao bi najbolju četu i pošao sa njom u akciju. Konačno ga je Štab postavio za komandanta partizanskog polubataljona. Sa svojim polubataljonom je Ljubo izveo napad na Lož.

Medju slovenačkim partizanima se poručnik Šercer tesno povezao sa slovenačkim narodom. Bio je pravi drug svojih partizana — slovenačkih seljaka i radnika. Partizani su ga voleh kao malo koga komandanta.

U zatvoru i pred fašističkim puškama je poručnik Ljubo Šercer pokazao uzor slovenačke hrabrosti. Poginuo je kao slovenački narodni heroj.³ Njegovom smrću su Slovenački narodnooslobodilački partizanski odredi izgubili jednog od najboljih i najhrabrijih svojih komandanata, a slovenačka zemlja je primila u sebe jednog od najodlučnijih boraca za njenu slobodu.

Slava narodnom heroju Ljubi Šerceru, poručniku i komandantu partizanskog polubataljona.

gde ga. usled izdajstva, uhapsi i 16-XII, s još nekim drugovima, osude na smrt. Presuda je izvršena 22-XII-1941 god. u 9 časova izjutra, u Strahomeru pod Krimom. Italijani ih nisu smeli sahraniti u Ljubljani, već su ih odvezli u Tržič na Moru (Monfalkone). Vidi dok. br. 212.

³ Vrhovni štab Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, na predlog Glavnog štaba narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Slovenije, naredbom od 25 oktobra 1943 god. imenovao je Ljuba Šercera za narodnog heroja. (Zbornik, tom II, str. 340.)

KRATAK TEČAJ ZA PARTIZANSKE KOMANDANTE¹

Potreba i oskudica u komandantima i vodnicima slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih jedinica nužno nam nalaže da što veću pažnju posvetimo vaspitavanju komandantskog kadra. Potreba za teoriskom pripremom, upotpunjenom praktičnim iskustvima, postala je osobito nužna zbog toga što se u celoj vojnostručnoj literaturi stare Jugoslavije nije mogla naći nijedna stručna obrada partizanskih borbi, a isto tako je i kod vežbanja i osposobljavanja ljudstva taj način borbe — uprkos svojoj uspešnosti i vrednosti koju je već u ranijim oslobodilačkim borbama drugih naroda pokazao — bio potpuno zanemaren. Možemo mirno tvrditi da je taj najuspešniji način borbe za oslobodjenje, osobito malih naroda, zanemarivan iz naročitih razloga i to:

1. Jugoslovensko vojno voćstvo je mehanički sledilo francuskoj i nemačkoj oficijelnoj vojnoj doktrini operacija sa velikim masama, koja je stvarno uspešna samo kod brojno i materijalno jakih država, ali ne i kod brojne snage jugoslovenske vojske, a osobito kod njenog naoružanja.

2. Vojno voćstvo je bilo potpuno svesno toga da ima 90% nesposobnog nižeg starešinskog kadra koji nikako ne bi mogao uspešno obavljati zadatke samostalnih komandanata partizanskih jedinica, jer je bio jedino naučen na: razumem.

3. Vojno voćstvo je poznavalo raspoloženje narodnih masa, koje je uvek bilo protiv režima i upereno protiv viših vojnih krugova, i baš zbog toga nije smelo dopustiti da se narodne mase već u kasarnama upoznaju sa načinom narodnog ratovanja, koje bi mogle docnije upotrebiti protiv njih samih.

Iz izloženog već sledi zaključak da je partizanski rat moguć samo onde gde je ljudstvo raspoloženo za borbu, tj. kod vođenja pravednog

¹ »Kratki tečaj za partizanske komandante« napisao je, na inicijativu Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda, u oktobru i novembru 1941 god., komandant Kamničkog bataljona Marijan Dermastja. Kod sastavljanja koristio je u velikoj meri iskustva koja je stekao Kamnički bataljon i druge partizanske jedinice u borbi sa okupatorom, kao i iskustva španskih boraca. Cilj »Kratkog tečaja za partizanske komandante« bio je pomoći mladom partizanskom komandnom sastavu da prebrodi početne teškoće u rukovođenju partizanskim jedinicama i naoružati ga najpotrebnijim znanjem.

Kratki tečaj za partizanske komandante umnožila je na ciklostilu Centralna tehnika KPS u Ljubljani u prvim mesecima 1942 godine.

Redakcija je, gde god je bilo moguće, upotrebila u prevodu na srpski jezik sadašnju vojnu terminologiju, težeći da ne odstupa od originala.

rata, dok u svim drugim slučajevima, a naročito kod vođenja imperijalističkog napadačkog rata, vojna voćstva moraju primenjivati samo masovnu taktiku koja jedino — pomognuta upotrebom ogromnih količina tehničkih sredstava — pruža mogućnost kontrole ljudstva i jemči za njegovu šlepu pokornost. To znači da partizanska borba nije moguća i da se ne može ni zamisliti onde gde je narodno raspoloženje protiv rata. Naprotiv, države u kojima je moral ljudstva visok, postižu uspehe već i u manevarskom ratu, povećavajući i olakšavajući te uspehe upotrebom partizanskih grupa u neprijateljskoj pozadini. To nam jasno dokazuje primer borbe naroda Sovjetskog Saveza koji postižu velike uspehe u manevarskom, kao i u partizanskom ratu, to nam dokazuju uspesi partizana po svim okupiranim državama Evrope, a naročito kod nas u Jugoslaviji. Armije okupiranih država, od kojih su neke bile i odlično snabdevene (češka, belgijska), srušile su se kod prvog udara fašističkih osvajača zbog unutrašnjih antagonizama i petokolonskih izdajstava, dok narodne mase pod mnogo težim uslovima i sa slabijim naoružanjem i danas pružaju otpor okupatorima. I ne samo to, nego se otpor iz dana u dan povećava i broj partizana raste.

Usled toga što stari oficirski kadar nije imao korena u narodu, kao i usled njegove nacionalne nesigurnosti i stručnog neznanja, koje se jasno pokazalo prilikom sloma, slovenačko narodno voćstvo je prinudjeno da izgradi samostalan komandantski kadar koji će se razviti iz naroda i njegove oslobodilačke borbe. Školovanje tog komandantskog kadra predstavlja za nas naročitu dužnost, jer će samo na taj način komandanti biti sposobni da s potpunim uspehom obave svoju dužnost, štedeći pri tome ljudstvo i materijal od nepotrebnih napora i gubitaka.

Naša borba je pravedna narodnooslobodilačka borba, čijim vođenjem i produžavanjem izvršujemo postavljeni cilj: oslobodjenje i ujedinjenje slovenačkog naroda.

Već iz namere i cilja naše borbe proizlazi da je ona čisto napadnog karaktera i da odbranu poznaje samo u smislu taktičkog povlačenja iz frontalnog sukoba sa mnogo jačim neprijateljem, da bi mu na drugom mestu iznenadnom ofanzivnom akcijom naneli veće gubitke ili da bi mu iz boljeg položaja i sa što većom efikasnošću svoga oružja u odbrani naneli što veće gubitke i, na taj način, pripremili i omogućili naš napad.

Suprotno manevarskom i rovovskom ratu koji oba imaju pozadinu, u partizanskoj borbi se nalazimo na teritoriji okupiranoj od neprijatelja, dakle u njegovoj pozadini. Zato se u partizanskoj borbi cela taktika mora voditi sa toga gledišta, tj. sa gledišta, da smo opkoljeni (što i jesmo u najširem smislu reči) i da je moguć neprija-



Fotokopija naslovne strane dokumenta br. 81

teljski napad sa svake strane. Baš zbog toga su odgovornost i zadaci komandanata partizanskih jedinica osobito teški. Ah, s druge strane partizanske jedinice se nalaze na domaćem tlu, sa stanovništvom koje je prema nama većinom prijateljski raspoloženo, i ta nam okolnost u mnogome znatno olakšava naše operacije.

Time smo ocrtali glavne osnove partizanske borbe, a sada prelazimo na detaljno razmatranje pojedinih faktora same borbe.

A. LJUDSTVO

Razumljivo je samo po sebi da je ljudstvo najvažniji elemenat borbe i da bez njega nije upotrebljiv makar kako dobar bio tehnički materijal, što znači da je ljudstvo duša svake operacije i da bez njega ne možemo zamisliti nikakav uspeh. U tom pogledu su naročito jasne Staljinove reči, koje je kazao kao predsednik komiteta za odbranu: »... varoši se mogu ponovo osvojiti, ah se mrtvi vojnici ne mogu oživeti.«

Baš zbog toga je ljudstvo osobito važno u narodnooslobodilačkoj partizanskoj borbi, gde uz svoju borbenu vrednost pretstavlja i prvo-klasni politički faktor sa našeg nacionalnog stanovišta. Zato komandanti i politkomesari moraju osobitu važnost polagati na čuvanje poverenog im ljudstva, paziti na ekonomično upotrebljavanje partizanskih snaga u borbi i izvan nje, tako da partizani budu uvek sposobni za pokret i borbu, i najzad, brinuti se za njihovo stalno političko vaspitanje. A to se postiže:

1. dobrim komandovanjem, veštom taktikom i rasporedom snaga u borbi;
2. vežbanjem i usavršavanjem vojno-stručnog znanja partizana;
3. dobro uredjenim snabdevanjem svim potrebnim materijalom, u prvom redu municijom i hranom, brižljivim čuvanjem i pravilnom raspodelom i upotrebom odeće i obuće, uz stalnu brigu za udoban odmor partizana i za higijenske mere;
4. stalnim političkim vaspitavanjem, podizanjem svesti, discipline, otpornosti, istrajnosti, vaspitavanjem inicijative, jer je pobjeda uvek na strani jačih bataljona, i to ne jačih po broju i oružju nego u prvom redu jačih po moralu, što je praktično iskusio Napoleon u Rusiji i Španiji i što danas praktično isprobava Hitler u borbi sa Crvenom armijom i partizanima.

Partizanske jedinice se sastoje iz samih dobrovoljaca. Već ta sama činjenica nam jasno dokazuje, da tu imamo posla sa ljudstvom visokog morala koje je spremno na sve i koje je svesno teškoća i zadataka partizanstva. Ta činjenica znatno olakšava rad komandanata i politkomesara, jer im ne treba stvarati moral već ga samo ojačavati stalnim podizanjem napadačkog duha partizana koji će povećavati njihovu otpornost i istrajnost. Naime, u borbi će pobediti uvek

onaj od protivnika koji ima jači moral i usled toga čvršće istraje u svojem planu. Zato se treba brinuti za to da se kod partizana razvije svest da nema napora koji bi bio nesavladljiv ako se samo prihvatimo sa dovoljno volje i predanosti, i da baš taj element nedostaje okupatoru. Kad se sve to potkrepi nizom manjih početnih uspeha — napadom na manje patrole, stanice, iskorišćavajući sigurne i uspešne zasede — stvoriće se poverenje u njihovu snagu, nepobedivost i pravilnost voćstva, to će podići borbenu disciplinu na najveći stepen. Na taj način će se od partizanskog odreda napraviti prvoklasna borbena jedinica.

Pored toga, za dobru jedinicu je potrebno paziti i na njen sastav. Najbolje partizanske jedinice jesu i ostaće one koje su sastavljene iz industriskog i seoskog proletarijata. Zato kod sastava jedinica treba paziti da mu jezgro bude iz redova industriskog i seoskog proletarijata, jer je ovaj u ekonomskoj i političkoj borbi prekaljen i zato otporniji, što u moralnom pogledu pogodno utiče na ostalo ljudstvo u jedinici. Razume **se**, da svuda postoje izuzeci i da za svakog pojedinca treba prvo dobiti iskustva, pa ga tek onda oceniti.

Od velikog značaja je da u jezgru odreda bude isprobanih narodnih boraca, svesnih i odanih stvari. Ta jezgra će biti velika pomoć komandantu i politkomesaru u njihovom radu. Jedinice u kojima su ta jezgra bila krepka, uvek su bile aktivnije i bolje, i vrlo retko su otkazivale i u najkritičnijim trenucima.

Do najvećih mogućnosti treba razvijati drugarstvo i volju za безусловnu međusobnu pomoć u borbi i izvan nje, jer se time povećava duh poŕrtvovanosti, a time i inicijativa i snalaŕljivost pojedinaca, što će baš u teškim trenucima njihovih drugova doći do potpunog izražaja.

B. TEHNIČKI MATERIJAL

Odmah posle ljudstva dolazi tehnički materijal za borbu, bez čijeg stalnog usavršavanja i poboljšavanja ni najbolji partizanski odred neće biti u stanju da ispuni svoje zadatke.

U tehnički materijal za borbu u prvom redu, spada naoruŕanje, a zatim sva ostala sredstva (sprema) za lakše izvršavanje zadataka od strane partizanskih odreda. Razumljivo je da, s obzirom na današnji naš položaj, ne može biti ni govora o jedinstvenoj spremi, iako bi to bilo veoma korisno; jer bi nam to olakšalo upotrebu jedinica za izvršavanje zadataka.

Današnja oprema partizanskih jedinica, naročito naoruŕanje, vrlo je složena. Različiti modeh i kalibri pušaka i automatskog oruŕja predstavljaju velike teškoće za pravilno snabdevanje jedinica municijom. Zato svaki komandant treba da se brine za to da što pre objedini naoruŕanje izmenom materijala i, što je najvažnije, nabavljanjem materijala kod neprijatelja prema uputstvu koje daje pesnik

u epu »Smrt Smail age Čengića«: »Gvoždja trebaš? Ture ti ga nosi, eto svega što ti srce prosi«. Za svakog dobrog komandanta to treba da bude glavno načelo: ne oslanjati se na ono što će doći iz štaba, jer se može desiti da se prekine svaka veza sa štabom, već težiti za tim, da se sve potrebno dobije od okupatora. Tu smo sigurni da ćemo dobiti svega u dovoljnoj količini i dobrom stanju, što kod nas nije tako sigurno. Zato je nužno potrebno da se komandanti što pre dobro upoznaju sa svim oružjem koje upotrebljavaju okupatori, da bi se, na taj način, naši uspesi mogli iskoristiti u maksimalnoj meri i da bi se zaplenjeno oružje još u toku borbe moglo iskoristiti protiv okupatora.

Osnovno naoružanje partizanskih jedinica jeste lako pešadisko oružje. Prema tome, najvažnije oružje partizana bila je i ostaće puška, koja, ujedno s bajonetom, u rukama partizana predstavlja glavno i najvažnije oružje za završetak borbe — juriš, koje treba iskoristiti naročito u trenucima iznenadjenja. (Zato partizane treba temeljno vežbati u rukovanju puškom, vršenju juriša i borbi nožem, jer se samo na taj način mogu zaista temeljito iskoristiti prednosti iznenadnog napada).

Pored puške za partizanske odrede dolazi u obzir i lako automatsko oružje: revolver, puškomitraljez i laki mitraljez.

Revolver dolazi u obzir kod iznenadnih napada i u borbi iz blizine, i tu treba paziti na to da se naročito otporni i odlučni partizani iz pojedinih jedinica naročito izvežbaju za takve potrebe čete u pogledu rukovanja revolverom. U tom pogledu su najpodesnije oružje MG pištolji kal. 7,65 i 9 mm, koje imaju Nemci i Italijani. Teškoća je kod njih velika potrošnja municije i teško popunjavanje. Zbog toga je potrebna velika štednja i upotreba istih samo po izričitoj prethodnoj dozvoli ili u trenucima velike teškoće, napr. masovnog juriša neprijatelja iz neposredne blizine, ili za razbijanje veoma značajnog cilja koji je pak zaklonjen pred našim mitraljezima. Nikako ne smemo zanemariti i poluautomatske revolvare, koji se mogu vrlo praktično upotrebiti i u spretnim rukama zameniti čak i MG pištolje. Sa takvim revolverima treba, po mogućnosti, naoružati mitraljesce za njihovu hčnu odbranu **iz** blizine.

Puškomitraljez je automatsko oružje koje je lako prenosivo i praktično najpodesnije za partizanske jedinice. Prilikom njihove raspodele treba paziti na to, da bar na svaki partizanski vod dodje po jedan puškomitraljez, a, ukoliko to mogućnosti dozvoljavaju, bilo bi dobro u svakom vodu imati po dva puškomitraljeza. Sa takvom podelom će komandanti mnogo lakše uspeti da postignu nadmoćnost vatre nad neprijateljem, a imaće mogućnost da mitraljeze upotrebe za unakrsnu vatru na prostoru ispred čete, što će ukloniti teškoće i u slučaju, koji se često događa, da jedan od mitraljeza otkaže u najkritičnijem trenutku. Puškomitraljezi podižu moral ljudstva, dok u

rukama sposobnog komandanta i mitraljesca postaju najopasnije oružje odreda.

Puškomitraljezi koji za nas dolaze u obzir jesu :

1. Češki puškomitraljez »Zbrojovka« (37), koji je skoro u većini bio uveden u jugoslov. vojsci i zbog toga nam je najbolje poznat. Odličan u dejstvu, precizan u nišanjenju, on zahteva brižljivo negovanje i čišćenje, jer, u protivnom, rado otkaže. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,9 mm M 24, tj. municijom jug. puške M 24.

2. Francuski puškomitraljez »šoš«. Starijeg tipa, često preradjivan, u dejstvu nepouzdan jer rado zastaje. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,9 mm M 24.

3. Italijanski puškomitraljez »Breda-38«, u dejstvu i konstrukciji vrlo sličan »Zbrojovki«. Puni se okvirima po 20 metaka kal. 7,35, tj. municijom italijanske puške.

Svi navedeni puškomitraljezi iskorišćavaju barutne gasove preko gasnog provodnika za otvaranje cevi, izbacivanje čaura, novo punjenje i paljenje.

4. Nemačka brzometna puška je automatskog dejstva i deluje slično MG pištoljima. Puni se okvirima po 25 metaka kal. 7,9 mm, koji su osobite izrade, zbog čega se za njih ne može upotrebiti obična puščana municija.

Sva navedena automatska oružja su izradjena na vazdušno hlađenje. Automatsko dejstvo se prouzrokuje stalnim pritiskom na obaraču i zbog toga se može proizvoljno upotrebljavati. Pored toga, imaju i spravu za pojedinačno paljenje, tj. za poluautomatsko dejstvo, gde je za paljenje svakog metka potreban ponovni pritisak na obarač.

Svi puškomitraljezi su snabdeveni nožicama, na koje se kod dejstva postavljaju radi veće stabilnosti, smanjivanja trzaja i preciznosti u gadjanju. Usled velikog zagrevanja kod jakog dejstva imaju uza se i rezervnu cev, a za pravilno čuvanje sav potrebni pribor za čišćenje. Moramo upozoriti na činjenicu da mnogi puškomitraljezi, koje upotrebljavaju naši partizanski odredi, nemaju rezervne cevi ni pravog pribora za čišćenje, a usto je često puta i oskudan broj okvira. Zato komandanti moraju paziti i da duže rafale dozvole samo u najkritičnijim momentima, da bi tako sprečiliM pregrevavanje cevi mitraljeza što može uništiti sam mitraljez. Za svaki puškomitraljez je potrebna posluha od tri čoveka: puškomitraljesca, dodavača i pomoćnika (u borbi je strelac).

Lake mitraljeze kod nas stvarno nismo poznavali, uprkos tome što se takvim smatrao »Švarcloze« (Schwarz-Lose). Ustvari i ovaj mitraljez spada medju teške, jer ga je nemoguće transportirati na veće daljine bez stoke, usled toga što bi se ljudi suviše umorili. Lake mitraljeze nemačka vojska smatra kao orudje izmedju teških mitraljeza i brzometnih pušaka. Ovi mitraljezi su vrlo podesni zbog toga što su

laki za prenošenje (12kg), a imaju skoro isto dejstvo kao i teški mitraljez. Pone se okvirima od 25 metaka kal. 7.9, naročite su izrade, jednaki su sa mecima za brzometnu pušku.

U rukama partizana, naročito u iznenadnim napadima, **bombe** su odlučujuće oružje za pripremu juriša. Njihova upotreba je tako raznovrsna da svaki komandant mora paziti da odred bude s njima dobro snabdeven. Lake za nošenje, u dejstvu — naročito defanzivne — jake, pružaju mogućnost uspešnog dejstva prema makar kako nadmoćnom neprijatelju. Dele se:

1) po dejstvu: na — defanzivne i ofanzivne. Defanzivne bombe su jakog brizantnog dejstva, poluprečnika 100—250 m. Izradjene su većinom iz čeličnog lima, spolja su nasečene, napunjene većom količinom brižantnih eksploziva (šedit, trotil, aronal itd.). Prilikom eksplozije bomba se rasprsne na mala parčad, koja su baš zbog toga opasna, jer stvaraju veliki brisani prostor. Gde je domet manji od poluprečnika dejstva bombe (30—33 m), treba ih bacati iz zaklona, inače su opasne i za onog koji ih baca. Ima ih raznih oblika: okruglih, jajčastih, pljosnatih itd., različite težine od 450—800 grama. Kod nas su najpoznatije jajčaste sa natpisom VTZ ili RF ali su sve bez izuzetka sumnjive u pogledu efekta. Mnogo njih uopšte nema detonatora, a mnogo ih je i pokvarenih usled vlage — šedit je osetljiv prema vlazi i pod njenim dejstvom se raspada. (Zato je kod upotrebe potrebna opreznost, da ne bi bilo nepotrebnih razočarenja). Ofanzivne bombe su bombe s malim poluprečnikom dejstva (8—10 m). Izradjene su iz raznih vrsta lima sa malim punjenjem. Upotrebljavaju se za vreme napada, jer se mogu bacati i izvan zaklona. Efekat im je dosta slab i one u prvom redu služe za razbijanje morala. Isto kao i defanzivne i ove mogu biti različitih oblika. Kod nas su najobičnije jajčaste sa natpisom VTZ i po iskustvu su dobre.

I jedne i druge se upaljuju na tri načina:

a) time što se odvije osigurač, razvije na taj način što se kapislom udari o čvrst predmet i baci (VTZ i RF bombe) ;

b) time što se osigurač odvije, povuče upaljivačka vrpca i onda baci (nemačke bombe svih vrsta), ih se povuče za lančić (italijanske bombe) ;

c) time što se odbace i pri padanju na čvrst predmet eksplodiraju (druge vrste italijanskih bombi).

Kod bombi s tempiranim dejstvom pod a) i b) treba paziti na vremenski razmak između razbijanja i bacanja, jer se može desiti da protivnik vrati bombu natrag.

2) S obzirom na upotrebu: pešadijske, protivtenkovske, benzinske, gasne, zamagljivačke itd.

3) S obzirom na način upotrebe: ručne i za pušku ili tromblonske bombe. (U vezi s time važi sledeća primedba: dok se tromblonske

bombe prilično lako dobijaju, dosta je teško dobiti tromblone. Uprkos tome ne smemo odbacivati tromblonske bombe, jer se i bez tromblona mogu dobro upotrebiti kao ručne bombe. Pokazati način).

Pored gore rečenog, u izvesnim momentima i situacijama u obzir bi došli još i: teški mitraljezi, pešadiski i protivtenkovski topovi i bacači mina, S obzirom na svoje dejstvo, sva ta orudja su od velike vrednosti u borbi, ali su samo smetnja okretnosti partizanskih jedinica, izuzev malih bacača koji se mogu nositi na leđjima. Već prema rečenom, to teško pešadisko naoružanje dolazilo bi u obzir kod zauzimanja većih kompleksa i koncentracije jedinica. Zato još sada treba polagati veliku važnost na to da ih otmemo od okupatora, kako bi u pravom momentu bih njima snabdeveni.

Svi komandanti moraju gledati da, samostalnim akcijama ih koncentrisanim napadima, nabavljaju što veće količine oružja i drugog vojnog materijala i da ga, u cilju upotpunjavanja, razdele po potrebi na svoje ljudstvo, a što preostane, uzimajući u obzir sve potrebne mere, treba da sačuvaju i o tome što pre da obaveste štab.

Oružje i municija su najdragocenija stvar za partizane. Zato im se mora posvećivati najveća pažnja. Stalni, javni i tajni, pregledi su veoma važna dužnost komandanta, jer će se samo na taj način postići da oružje uvek bude u besprekornom stanju. Svaki slobodni trenutak treba odmah iskoristiti za čišćenje oružja i ostale ratne spremlje, naročito neposredno posle akcije ih borbe, i u tom slučaju odmah izvršiti i potrebnu popunu municije. S obzirom na položaj u kojem se nalazi svaki partizanski odred, čišćenje treba vršiti tako da ga izvodi sapno onaj deo koji nije ni u stražarskom ni u pripremnom odeljenju, a posle pregleda izvršiti zamenu. Municija je takodje podložna kvaranju, naročito je osetljiva prema vlazi. Zato treba paziti da municija bude što više na suvom mestu, stalno je treba brisati i provetravati gde se god za to ukaže prilika.

Što se tiče ostale, isto tako partizanima potrebne spremlje, nećemo govoriti posebice, jer je to stvar inicijative i snalažljivosti komandanta i u vehkoj meri intendanta.

I.

OSNOVNA PARTIZANSKA JEDINICA — ČETA

Osnovna partizanska jedinica jeste četa, koja je već tekstom partizanskog zakona podeljena na vodove.² Praksa je dokazala da je najpodesnije svaku četv deliti na tri voda. Za takvu podelu govore bezbrojni razlozi, koje ćemo kasnije navesti, a sad ćemo konstatovati samo to da trojna podela čete u velikoj meri olakšava komandovanje. Brojna snaga osnovne jedinice danas još nije ustaljena, no ipak nam

² Vidi dok. br. 5.

iskustvo dokazuje da se najbolje pokazuju čete koje broje oko 50 ljudi. Takva četa treba da se deli na:

— 3 voda strelaca po 10 ljudi,	ukupno 30 ljudi;
— 1 vod mitraljezaca (3 p. mitr. po 3 čoveka)	„ 9 „
— 1 vod inženjeraca	„ 7 „
— komandant, komesar, zamenik komandanta, intendant	„ 4 čoveka.
Svega: 50 ljudi.	

Takav način podele znatno će olakšati preglednost i rad viših komandanata, a povećaće i aktivnost samih četa. Razume se da podelu čete ne smemo smatrati nečim strogo propisanihi, već se uvek treba prilagoditi prilikama u kojima čete deluju i neće biti malo slučajeva kad će biti potrebno da se četa podeli na samostalne vodove radi lakšeg izvršenja konkretnih zadataka.

Na čelu voda stoji vodnik, a uz njega sa istom odgovornošću i rangom politdelegat voda. Na čelu čete se nalazi komandir čete, a uz njega sa jednakom odgovornošću i rangom politkomesar čete. Pored toga, a s obzirom na položaj čete kao osnovne, više puta i sasvim samostalne jedinice, uz komandira čete se nalaze:

1. **Intendant čete** koji se brine za snabdevanje čete svim potrebnim. Na to mesto treba postavljati partizana koji je samostalan, disciplinovan, inicijativan i strogo poverljiv. To je sve potrebno zbog toga što je sa njegovom funkcijom u neposrednoj vezi kontakt sa terenskim odborima OF, što o svakom nameravanom pokretu čete mora biti tačno informiran, da pripremi sve što je potrebno i što češće puta mora problem snabdevanja rešavati vlastitom snalažljivošću. Njega treba stalno da kontroliše pol. komesar, a u ostalom mu treba dopuštati što veću inicijativu i samostalnost u radu.

2. **Oružar čete** koji se brine da se oružje i municija održavaju uredno. Zato po potrebi mora znati bravarski ili mehaničarski zanat, da bi manje kvarove mogao na licu mesta popraviti. Treba ga snabdeti sa najpotrebnijim alatom za rad. Svoj posao obavlja pod kontrolom komandir?, čete.

3. **Ordonans** čete — za vezu čete sa višom komandom, susednim jedinicama i odborima OF i NZ. Već i zbog karaktera samog posla, na to mesto treba odrediti partizana koji je odlučan, smeo, iskusan, politički dorastao svom zadatku, poverljiv, i čutljiv. Pošto će se često puta morati kretati po terenu posednutom od okupatora, treba ga po mogućnosti snabdeti potrebnim dokumentima. Da li će uza se imati oružje ili ne, to odlučuju komandir čete i politički komesar.

4. **Bolničar čete** — partizan osposobljen za taj posao. Njegova je briga prva pomoć ranjenicima i bolesnicima, kao i održavanje higijene u četi.

5. Kuvar čete — partizan koji zna kuvati.

Primedba pod 3. — Pošto će moguće nastati potreba da se istovremeno pošalju po dva kurira, potrebno je da se u zamenu za posao ordonansa izvežbaju još 2 druga partizana (oružar, ordonansi i kuvar -su u borbi strelci).

Zbor je skup sve čete na zato odredjenom mestu. Na zbor se moraju javiti svi partizani, izuzev onih koji su neposredno zaposleni stražarskom službom. Zbor je redovan — vrši se svakog jutra i služi za pregled čete i zbor po potrebi, na kojem se rešavaju sva pitanja koja se tiču cele čete (sporovi među pojedincima, izriču ukori i pohvale i izdaju vanredne naredbe).

Sve važnije probleme rešavaju sporazumno kom. čete i pol. komesar. Preporučljivo je da savetovanjima o izradi planova za pojedine akcije prisustvuju i vodnici i politdelegati vodova radi gajenja njihovih inicijative i vaspitavanja na što veću samostalnost.

Istom cilju služi i institucija dežurnog vodnika u četi, koju vrše naizmenično vodnik i politdelegat stražarskog voda. Dežurni vodnik u svemu zamenjuje kom, čete u mirnom stanju i na taj način kom. čete i pol. komesar imaju više raspoloživog vremena za izradu detaljnih planova za akcije i napade.

Time je takodje odredjen i glavni delokrug svake partizanske čete, koji se deh na ..⁸

n .

AKCIJE, NAPADI I ODBRANA

Pod akcijama se podrazumevaju vršenja onih radnji koje nisu neposredni sudari sa oružanom snagom okupatora, ah koje im nanose osetne štete s obzirom na objekte na koje se ta akcija izvodi. To su, dakle, prvenstveno sabotažne radnje na saobraćajnim, industrijskim i ostalim materijalnim sredstvima okupatora, čime im se onemogućuje ili bar ometa nesmetani saobraćaj ih produkcija za njihovu vojsku. Pored toga, tu spadaju likvidacije špijuna i denuncijanata u srezu u kojem trenutno dejstvuje partizanski odred.

Pod napadima se pak podrazumevaju direktni napadi na oružanu silu okupatora i neposredne objekte. I tu ćemo se baviti pravičnim pripremanjem i izvršavanjem napada.

Konačno nam još preostaje jedan deo delatnosti partizanskih odreda, koji ni u kojem pogledu ne smemo zanemarivati ih potcenjivati, tj. odbrana od eventualnih napada okupatora, borba protiv iznenadjenja, izmicanje ili izvlačenje iz borbe onde gde nam to ne odgovara.

Pokušaćemo što jasnije pretstaviti način rada u svim gore pomenutim pravcima U tome ćemo primeniti sva dosadašnja iskustva koja

³ Svi primorci originala sa kojima je redakcija raspolagala nemaju kraj rečenice. Verovatno je to omaška prilikom štampanja.

imamo u tom pogledu, učeći se iz svih uspeha i poraza koje smo dosad doživeli.

Celokupnu taktiku partizanske borbe obradićemo po odeljcima, kako nam se ona pokazuje kao najčešća pojava u životu partizanskog odreda. Za partizanstvo je od najvećeg značaja kretanje (pokret), zatim borba i najzad stanovanje.

A. KRETANJE

Za partizansko ratovanje je bitno kretanje. Baš zbog toga svojstva se sve više približujemo manevarskom ratu, kakav danas imamo priliku videti u gigantskom obimu na Istočnom frontu. Zato se partizanske čete u izvršenju taktičkih zadataka moraju služiti iskustvima i teorijom manevarskog rata, koju dopuniti sa čisto specifičnim partizanskim akcijama i pogledima.

Šta je kretanje nije potrebno posebice isticati, ali ovde moramo naglasiti da je pokret jedna od najvažnijih taktičkih radnji u partizanskom ratu, jer nas upravo baš pokret dovodi na mesto gde ćemo moći izvršiti svoj zadatak. Time je ujedno dat i cilj taktike pokreta: naime, da dovede ljudstvo tzv. nastupnim maršem, na mesto izvršenja akcije ih napada bez gubitaka, i to u pravo vreme i u takvom stanju da bude odmah sposobno izvršiti akciju, ili da ljudstvo sa što manjim gubicima i zamaranjem izvede iz kontakta sa protivnikom i izvrši tzv. odstupni marš, ili pak da se na samom frontu protivnika izmanevriše na bolji položaj ili iz kontakta sa njim, tzv. bočni — nastupni ili odstupni marš.

To su glavni načini kretanja u odnosu na protivnika. Pored toga postoje i druge — više ili manje važne — podele, kao napr. s obzirom na doba dana: dnevni i noćni pokret, na doba godine: letnje i zimsko kretanje, na teren: kretanje u ravnici, brdima ih planinama, i konačno s obzirom na brzinu: obični, ubrzani ih brzi marš. Ah su svi ovi pokreti već po svojoj bitnosti uslovni i zato ćemo o njima govoriti ukratko.

Maršovanje, tj. kretanje ako postoji mogućnost sukoba s neprijateljem u vreme samog pokreta ih za vreme odmora, bitno je za partizanski rat. I baš zbog toga treba maršu posvetiti tim veću pažnju. Kod marša svaki komandant mora skrenuti pažnju na dva faktora:

1. na sigurnost trupe (obezbedjenje od iznenadjenja),
2. na ekonomiju snaga trupe, tj. na to da se ljudstvo na maršu što manje zamara.

Baš zbog stalne mogućnosti sukoba s neprijateljem i mogućnosti iznenadjenja, naročito u partizanskoj borbi, neophodno je da se i priprema marša i sam marš izvode u potpunoj tišini i tajnosti i da se ta tajnost krije od svakoga, pa čak i od samih partizana.

1. Nastupni marš

vrši se, kako je već rečeno, u cilju da se ljudstvo dovede na mesto izvršenja akcije ili napada, bez gubitaka, u potpunom redu, blagovremeno, u takvom rasporedu i stanju da je sposobno odmah preći na izvršenje akcije ih napada. To znači da se nastupni marš vrši tada kad želimo, na osnovu naše odluke i plana, izvršiti napad na imovinu i živu snagu protivnika.

Marš se ima izvesti u najpodesnijem stroju koji odgovara terenu i najbolje štedi energiju ljudstva. Teško je unapred kazati kakav treba da bude taj stroj u svakom pojedinačnom slučaju. A sigurno će partizanske jedinice najčešće primenjivati »kolonu po jedan«, naročito u marševima po šumama i brdima. »Kolona po jedan« ima svoja preimućstva u tome što se u svakom trenutku može lako razviti za borbu (primeri) i što joj je teško odjednom naneti veće gubitke zbog toga što je razvučena. Ah je sa našeg gledišta baš ta rastegnutosť njena mana, jer otežava komandovanje i dopušta veliku vidljivost sa strane. Zato je preporučljivo da se, gde je to moguće, skрати u »kolonu po dva« ili još više (manje preporučljivo). Marš u koloni po dva će se obično izvoditi onde gde se odred služi drumom ih putem. U takvim slučajevima maršovsku kolonu treba podehtiti tako da jedna polovina maršira jednom, a druga drugom ivicom druma ih puta. Na taj način imamo najbolje osiguranje za slučaj iznenadjenja, jer odmah imamo pri ruci dobre zaklone uz ivice druma, usputne jarke i gomile šljunka.

U pravcu svojeg kretanja, za vlastito osiguranje četa šalje ispred sebe prethodnicu, čija je dužnost da glavninu odreda zaštititi od eventualnog iznenadjenja. Prethodnica mora ići na tolikom rastojanju ispred glavnine, da glavnina bude zaštićena od iznenadne jake pešadijske vatre. To rastojanje zavisi od terena na kojem se marš izvodi, no ipak će obično iznositi 400—600 m. Navedeno rastojanje je zamišljeno za ravnicu i sasvim je jasno da će se u brdovitom terenu, naročito ako je jako razudjen, znatno skratiti, ali ni u kojem slučaju ispod polovine. Jačina prethodnice zavisi od sledećih faktora: terena na kojem se marš vrši, blizine protivnika, veće ili manje mogućnosti iznenadjenja od strane protivnika, te zato kod odredjivanja prethodnice treba uvažavati sve pomenute faktore. Kod marša čete, obično biće dovoljno da se kao prethodnica odredi vod dežurnog vodnika, pojačan sa 1 puškomitraljezom. Na terenu pak, gde je sigurnost vrlo velika, prethodnica može i otpasti, i u takvom slučaju je sasvim zamenjuje pojačana patrola.

Prethodnica iz svojeg sastava odredjuje patrolu koja maršuje na rastojanju kakvih 100—200 m ispred prethodnice, a u slučaju potrebe s obzirom na terenske prilike i opasnost od strane protivnika — još i krilne patrole. Jačina stalne patrole prethodnice neka bude 3 čoveka, dok su za krilne patrole dovoljna po dvojica. Zadatak stalne patrole

i krilnih patrola jeste da temeljitim osmatranjem terena, i to: stalna patrola u pravcu kretanja čete a krilne s bokova, blagovremeno primete neprijatelja i spreče iznenadjenje blagovremenim javljanjem. Dok se stalna patrola šalje u svakom slučaju, krilne patrole određuje komandant prethodnice prema potrebi s obzirom na teren i to u slučajevima kad postoji mogućnost da se protivnik nalazi na bokovima, napr. kod prelaza kroz tesnace, preko mostova, sela itd. Stalna i krilne patrole se kreću tako da po mogućnosti budu u stalnom međusobnom kontaktu, s tim da krilne patrole budu kakvih 50—100 m ispred stalne patrole. Kao i sve patrole bez razlike, tako su i stalna i krilne patrole uvek u stavu pripremljenosti i stalno s puškom u ruci!

Za zaštitu s ledja, odred ostavlja za sobom zaštitnu patrolu ili zaštitnicu. U normalnim prilikama je u tom pogledu dovoljna zaštitna patrola od 3 čoveka koja treba da se kreće na rastojanju od oko 100 m za glavninom odreda. Njen zadatak je prvenstveno zaštita čete s ledja.

Često puta će se ukazati potreba da se pored toga pošalju znatno napred naročite tajne patrole sa tačno određenim zadacima. Komandanti to naređuju samo u slučajevima potrebe, i to najviše 2 patrole u jačini po 3 čoveka. Sve tajne patrole moraju ići pored prethodnice i stalne patrole, ne da bi pri njihovom povratku došlo do nesporazuma, naročito noću (zato uvek dati znake raspoznavanja). Na veće daljine treba slati samo patrole čije vodje dobro poznaju teren ili se kreću pod voćstvom pouzdanog vodiča. U svakom drugom slučaju je bolje ne slati patrole, jer mogu nastati samo nesporazumi i zakašnjenja.

U momentu približavanja cilju, prethodnica zauzme odgovarajući borbeni raspored, da na taj način zaštiti glavninu čete kod razvijanja «a akciju i uređivanja njenih položaja. Ako se četa zaustavi radi odmaranja, prethodnica preuzima dužnosti stražarskog voda kod stanovanja.

Zamenjivanje prethodnice za vreme marša nije preporučljivo, jer nastaju zastanci, pa čak i pometnje. No ipak će potrebu zamenjivanja diktirati skoro uvek višednevni marš. U svakom slučaju se izmena prethodnica najlakše vrši prilikom zaustavljanja i odmaranja. Ukoliko bi se vršila u samom pokretu, izvršiće se ovako: nova prethodnica dostigne staru, pa posle predaje dužnosti i zamené stalne i eventualnih krilnih patrola, stara prethodnica sačeka na mestu dolazak glavnine i priključi joj se na začelju.

O svim važnim vestima o kojima ga izveste njegove patrole, komandir prethodnice odmah izveštava komandanta glavnine, koji u važnijim slučajevima mora lično poći na lice mesta, izvideti položaj i izdati potrebna naređenja. U slučaju primećivanja neprijatelja, komandir prethodnice postupa po naredbama koje je dobio od komandanta. Ukoliko nije dobio konkretne naredbe, pokušaće da svojim

snagama uništi ili zarobi neprijateljske patrole, a u slučaju da je protivnik suviše jak, zauzima pogodan položaj za odbranu i zadržava se dotle dok se glavnina ne razvije za borbu.

2. Odstupni marš

vrši se u cilju da se sa što manjim gubicima i u što boljem redu izvučemo iz neprijateljske vatre, s namerom da se odupremo protivniku na položaju koji je za nas podesniji ili da se uopšte izmaknemo iz dodira. Već iz rečenog sledi da je to moguće učiniti u dva momenta: ili blagovremeno, dok pritisak protivnika još nije suviše jak, ili pak prinudno, pod silom prilika, kad je borba neuspešno završena. Zato moramo i razlikovati:

1. blagovremeni odstupni marš, koji se vrši još pre nego je došlo do odlučnog sudara sa protivnikom, čim smo utvrdili njegovu nadmoćnost, ili pak

2. prinudni, koji se vrši onda kad nas je protivnik stvarno na to primorao.

Prvi način odstupnog marša ne pričinjava naročitih teškoća, jer se takoreći vrši pod normalnim prilikama, dok je izvodjenje drugog prilično teška stvar.

Pod 1. Kad komandant uvidi da ima posla sa znatno nadmoćnijim protivnikom, pokušaće najpre da sa pojačanim patrolama razbije patrole protivnika. Tom borbenom akcijom će prinuditi protivnika da izvrši oprezno pregrupisanje svojih snaga, jer će biti uveren da ima posla sa jakim protivnikom. Komandant odmah zatim iskoristi vreme koje je protivniku potrebno za pregrupisanje svojih snaga i povuče se natrag u unapred odredjenom pravcu, ostavljajući privremeno na mestu zaštitnicu koja se takodje u doglednom, unapred odredjenom, vremenu povlači nazad.

Pod 2. Posle neuspele borbe ostaju nam dve mogućnosti da se izvučemo iz dodira sa protivnikom: da iskoristimo noć i da se pod zaštitom noći povučemo nazad ili, ukoliko to nije moguće, da otpočnemo postepeno povlačenje. Prvi način — iskorišćavanje noći, vrši se na način iznesen pod 1. A drugi ovako: prvo se pod jakom vatrom zaštitnica povuče glavnina odreda, koja se što brže uredi za marš i počne se povlačiti u unapred odredjenom pravcu. Zaštitnica pojačava vatru da bi, na taj način, prevarila protivnika, i pošto glavnini obezbedi potrebno vreme za sredjivanje i povlačenje, počinje se i sama povlačiti po odeljenjima s položaja na položaj, sve dok ne izgubi dodir s protivnikom, našto nastavlja marš u pravcu glavnine. Povlačenje po odeljenjima se vrši na taj način što jedan deo zaštitnice ostaje na položaju s pojačanom vatrom, dok se drugi u skoku povuče, zauzme nove položaje, počne s vatrom i pod zaštitom njegove vatre se povlači prednji deo.

Kakav će biti marševski poredak kod otstupnog marša najlakše ćemo shvatiti ako nastupni marš obrnemo u obratnom pravcu, tako da zaštitnica postane prethodnica a prethodnica zaštitnica, dok patrole ostaju na svojim mestima.

Zadatak zaštitnice u otstupnom maršu jeste da požrtvovano štiti povlačenje glavnine i osigura joj vreme za pravilno uredjenje i primerno udaljenje od mesta sukoba. Sve ostalo izvršava komandir zaštitnice prema naredbama komandanta jedinice.

3. Bočni marš

vrši se uz front protivnika u cilju da se:

1. zauzmu bolji položaji protiv protivnika, tj. nastupno-bočni marš, ih

2. izvučemo iz dodira sa protivnikom, tj. otstupno-bočni marš.

Već iz rečenog je jasno da je bočni marš upravo samo varijanta oba prethodno obradjena marša. Kao takav pruža velika preimućstva u tome što, uprkos toga što protivnik zna o našoj blizini, dozvoljava, kad je dobro izveden, iznenadjenja (napad na bok ih pozadinu protivnika). Vršiti se sasvim slično prethodno obradjenim marševima, sa jedinom razlikom što se pored prethodnice i zaštitnice glavna pažnja posvećuje pobočnici, koja treba da obezbedi jedinicu od protivničkog napada s boka za vreme marša

Što se tiče jačine zaštitnice u otstupnom maršu i pobočnice u bočnom, kao i patrola koje će se upotrebiti, važi sve ono što je bilo rečeno kod nastupnog marša. Razume se da i tu odluke zavise od okolnosti u kojima se vrše, usled čega su potrebne odluke na osnovu konkretnih podataka na terenu.

4. Noćni i dnevni marš

Već nam sam naziv iznosi svu razliku. Kao marš, dnevni marš je nesumnjivo udobniji i mnogo više štedi energiju ljudstva, ah su potrebne veće mere obezbedjenja, tako da u partizanskoj borbi stvarno ne pretstavlja osobitu prednost. A ukoliko je još potrebna i tajnost pokreta, onda uopšte ne dolazi u obzir. Noćni marš je uglavnom zamorniji, sporiji zbog težeg napredovanja, naročito na nepoznatom terenu, što treba imati u vidu prilikom izračunavanja vremena, ah je u svakom drugom pogledu jednostavniji za partizansku jedinicu: dovoljno je uobičajeno osiguranje, održavanje tajnosti pokreta je mnogo lakše, mogu se upotrebiti putevi koji se danju ne mogu upotrebiti, nije potrebno daleko zaobilaziti naselja. Zbog svih tih preimućstava koje partizanskim jedinicama pruža noćni marš, ustvari se i najviše upotrebljuje, naročito u slučajevima gde je tajnost preduslov za uspeh akcije ili napada.

5. Obični, ubrzani i brzi marš

Obični marš je marš pod uobičajenim uslovima, bez naročitog naprezanja snaga ljudstva. Kao takav računa se kod normalnog opterećenja i uspona puta 4—5 km na sat. Razume se da se ta daljina smanjuje kod teže prolaznog terena, slabih vremenskih prilika i većeg opterećenja. Takodje treba računati i sa potrebnim odmorom, naročito kad je marš dugotrajan, jer ljudstvo treba da u svakom momentu bude spremno i sposobno za dejstvo.

Ubrzani marš se vrši u slučaju potrebe, na celom putu ili samo na izvesnom delu puta (opasni prelazi, otvoreni predeh itd.). No ipak se kod ubrzanog marša još uvek po mogućnosti pazi na ekonomiju snaga, odmori su manji ih ih uopšte nema.

Brzi marš je marš s najvećom mogućom brzinom gde se nikakva važnost ne polaže na ekonomiju snaga. Takav marš je potreban u kritičnim momentima i u velikoj opasnosti, kad sve zavisi od blagovremenosti izvedenog marša. Razumljivo je da su takvi marševi mogući samo na kratke daljine.

Svi načini marševa će doći u obzir i za partizanske jedinice, no ipak upozoravamo na to da nas nikad ne smeju zavesti u krajnost, do potpunog iscrpljenja ljudstva, jer bi time opao moral i uspeh je vrlo, vrlo sumnjiv.

6. Marš s obzirom na godišnje doba

Kod pokreta, partizanska jedinica mora osobito paziti na tragove koje ostavlja za sobom.

Dok to ne pretstavlja osobite teškoće leti, teškoće se javljaju kod jesenjeg i prolećnog blata i u snegu. Prelazi preko blatnjavih predela odavaće manje tragova čete kad prelaženje olakšamo postavljanjem granja, drača ih kamenja.

U snegu treba što više iskorišćavati prtine koje su probih stanovnici i pri tome paziti da ne izgledaju više izgažene nego što je normalno. Zato po njima treba uvek hoditi u koloni po jedan i stupati u stare stope; a gde je preka potreba da se napravi nova prtina, treba sa izgažene prtine krenuti nazadačke, u snegu izbrisati trag granom koju vuče zaštitnica za sobom do okuke. Posebno treba istaći da se sumnjiva prtina može odlično iskoristiti za zasedu.

B. STANOVANJE

Potreba odmaranja je sasvim prirodna i svima nama je jasno da će jedinica biti tim sposobnija za dejstvo što je odmornija. Zato treba veliku pažnju posvetiti odmoru ljudstva.

Kao i kod marša, tako i kod stanovanja imamo 2 faktora na koje mora svaki komandant polagati veliku važnost:

1. udobnost, i
2. sigurnost.

Prema tim gledištima imamo i različite načine stanovanja. Kod jednog je u pretežnoj većini zastupljen prvi, a kod drugog opet drugi faktor, i zato ih i naizmenično, po potrebi, upotrebljujemo.

1. Bivakovanje

je stanovanje pod šatorima na za to osobito pripravnom i unapred naročito izabranom mestu. Taj način stanovanja doduše nije najudobniji, ali u najvećoj meri predstavlja faktor sigurnosti, jer se postavlja na mesto koje je samo po sebi pripravno za odbranu u slučaju napada, sva je jedinica na okupu, komanda je laka, a mogu se izvesti i naročite fortifikacije koje bi položaj još ojačale.

Prvo treba izvršiti izvidjanje terena u cilju izbora mesta za bivakovanje. To mesto, po svojoj prirodi, treba da predstavlja dobar odbranbeni položaj koji će se, kao takav, moći sa malim trudom usavršiti; treba da ima prilično veliki brisani prostor pred sobom i da bude zgodno skriveno. Najpodesnije su visoravni pokrivene drvećem ili bar žbunjem.

Posle odredjivanja mesta, odmah treba pristupiti podeli prostora na pojedine vodove. Ta podela treba da bude takva da svaki vod za sebe ima odmah pri ruci sve što mu je potrebno i da u slučaju znaka opasnosti (uzbune) ne dolazi do nereda ili medjusobnog ometanja. Odmah zatim ljudstvo treba da pristupi postavljanju šatora i uredjenju prostora.

U medjuvremenu treba odrediti mesto kuhinje, koja treba da bude na takvom mestu da je dobro sakrivena i da se dim iz kuhinje ne vidi na daljinu, po mogućnosti u blizini vode odrediti umivanje ljudstva, mesto nužnika i najzad zborna mesto.

Osobitu važnost treba polagati na uredjenje stražarske službe osiguranja. (O tome kasnije — u poglavlju o osiguravanju).

Veliku važnost treba polagati na pitanje logorske discipline, reda i čistoće. Svaki pokušaj kršenja treba u klici uništiti, jer bi u protivnom slučaju doživeli teška razočarenja.

2. Kantonovanje

je stanovanje u naseljenom mestu, medju ostalim stanovništvom. Iako ovaj način stanovanja pruža ljudstvu veliku udobnost, on s druge strane predstavlja isto tako veliku opasnost, jer su vrlo moguća iznenadjenja koja se zbog rasturenosti, nepovezanosti i teškoće dobre službe obezbedjenja teško mogu sprečiti. Pored toga je u

velikoj meri data mogućnost izdaje, a s druge strane i mogućnost velikih represalija okupatora protiv stanovništva dotičnog kraja, koje nisu nimalo u srazmeri sa koristima koje nam kantonman kao takav pruža (Rašica, Dražgoše).

Zato 'smatramo da kantonman još ne bismo smeli upotrebljavati, ah ako ga upotrebimo onda to mora biti samo u slučaju preke potrebe, u najvećoj tajnosti, jedino sa znanjem mesnih organa OF i NZ, i u tom slučaju sa njihovom aktivnom pomoći kod obezbeđivanja.

Kod kantonmana treba naročitu pažnju polagati na disciplinu, jer rasturenost i neposredna pomešanost sa ostalim stanovništvom znatno slabe disciplinu. Ni u tom pogledu kantonman nije preporučljiv za partizanske jedinice.

3. Logorovanje

je sredina izmedju bivaka i kantonmana, prebivanje u barakama ih velikim šatorima, postavljenim i izgradjenim na mestima za to odredjenim. Takodje i za to važi sve što je rečeno za bivakovanje.

Jasno je da je najpodesniji i najbolji način stanovanja partizanski bivak, koji je sve do nastupanja zime skoro svuda i upotrebljavan. Uprkos tome, duže boravljenje u bivaku, naročito u hladno i kišovito doba godine, nepodesno je i štetno utiče na zdravstveno stanje. Zato je preporučljiv drugi način stanovanja koji bd pružao zaštitu od mraza i vlage, a ujedno predstavljao i najveće osiguranje i bezbednost. Takav način nam je pokazala praksa i potreba u gradjenju partizanskih skloništa.

4. Partizansko sklonište

je stan izgradjen u zemlji ih na samom terenu koji ujedno služi i za bolju i uspešniju odbranu. Najbolji način jeste da se na pojedinim izdignutijim mestima grade skloništa za pojedine vodove u takom međusobnom preplitanju, da jedno drugom flankira svojom vatrom prostor pred susedom. Na taj način ovi zakloni ne služe samo za bolje zaklanjanje nego i za aktivnu pomoć napadnutom susedu. Detaljnijim izvodjenjem fortifikacija i komunikacija njihova otpornost će se samo povećati i na taj način će predstavljati važne polazne tačke za akcije i napade.

C. IZVIDJANJE I OSIGURAVANJE

su najvažnije delatnosti partizana pored izvršavanja samih akcija i napada.

Nemoguće je zamisliti bilo kakvu istinski uspešnu partizansku akciju ih napad koji bi bih izvedeni bez prethodnog temeljitog plana.

A plan nije moguće izraditi ako nema što detaljnijih za to potrebnih podataka. Naročito se taktika iznenadjenja, najuspešnije borbeno sredstvo partizana, ne može iskoristiti bez potrebnih podataka o terenu, prilazima, stanju, broju, naoružanju i osiguranju protivnika. Sve te potrebne podatke nam pribavlja izvidjanje, bilo neposredno, tj. izvidjanje samih partizana, ih pak posredno: špijunaža, obaveštajna služba terena, saslušavanje domaćih stanovnika, zarobljenika i ranjenika. Iako se posredno pribavljanje podataka ne sme potcenjivati, skoro je uvek potrebno te podatke prekontrolisati neposrednim izvidjanjem, ukoliko to dozvoljava teren i vreme.

Moramo pak biti svesni toga da ćemo retko kad imati dovoljno podataka i da će tako uvek ostajati izvesne nepoznate koje će nas ometati i koje bi želeh ukloniti. Svaki komandant koji bi se dao time zavesti postaće »oklevalo« i »nespretnjak« koji baš zbog toga neće nikad nijednu stvar izvršiti. Isto tako je i nemarnost u pribavljanju podataka, jurenje u akciju bez plana vrlo opasno i pretstavlja otklon u drugu stranu, što može doneti vrlo žalosna iskustva. U pribavljanju podataka je, dakle, potreban srednji put koji je teško unapred predvideti i stvarno će ga pokazati samo praksa na terenu. Baš u tom pogledu su prisustvo duha, odlučnost i inicijativnost komandanta važni faktori, a kad se spoje sa praksom daće onu hladnokrvnost u procenjivanju svih okolnosti koja je potrebna baš komandantima partizanskih odreda.

Glavni elemenat neposrednog izvidjanja su patrole, manje ih veće, što zavisi od veličine i jačine čete i zadatka koji ima da izvrši ta patrola. Tu ne smemo dozvoliti da patrola bude suviše mala i da zbog toga ne bude dorasla svome zadatku, kao što opet ne sme biti suviše velika, jer bi je to samo ometalo u njenom radu. Zato je bolje pojačati patrolu s obzirom na njeno dejstvo (sa mitraljezima!), nego li s obzirom na njenu brojnu snagu.

Svaka patrola dobija od komandira, a kod veće patrole i od pomoćnika komandira, zadatak koji ima da izvrši i koji je ih tačno opredeljen (izvideti to i to) ih je pak opšte dat (izvideti teren ispred jedinice). U prvom slučaju se patrola po izvršenom zadatku vraća, a u drugom slučaju tek u vreme koje joj je bilo za to određeno. Po povratku se patrola odmah javlja dežurnom vodniku u jedinici i izveštava o svemu što je na putu zapazila.

Za vodje patrole treba postavljati odlučne i smelee partizane, 'a u naročito važnim momentima vodnike.

Tajnost patrole je osnovni uslov za uspeh patrole, što olakšava akcije cele jedinice. Zato se kretanje patrole mora vršiti u svakom pogledu tajno, mora biti nečujno, zaobići sva naseljena mesta, kao i mesto gde bi je mogli primetiti ih izdati, ne sme za sobom ostavljati nepotrebne tragove i mora stalno biti u stavu pripremnosti sa puškom u ruci. U tom pogledu partizani u patrolama mnogo grese

na račun komoditeta. Idu glavnim putevima, zalaze u naselja bez ikakve potrebe, pokazuju se ljudima, ostavljaju za sobom tragove itd. Sve ovo mora vodja patrole svojom odlučnošću sprečiti, a kod eventualnih ispada takve slučajeve odmah javiti dež. vodniku za dalji postupak protiv nedisciplinovanog partizana.

Sav rad izvidjanja vrši patrola u pokretu. U većoj udaljenosti od protivnika kreće se u najpodesnijem stroju, većinom u koloni po jedan. A čim se približi opasnoj zoni ih predmetu izvidjanja, mora nastupati sa svom oprežnošću i paziti na sve što bi moglo onemogućiti izvršenje njenog zadatka. U neposrednoj blizini se patrola podeli tako da komandir bude u sredini, a pomoćnik nedaleko iza njega i u tom stroju se kreće napred od zaklona do zaklona, pazeći na to da ne zaluta, i kad stigne neposredno pred objekat izvidjanja, zauzme odgovarajući položaj i čeka dalja uputstva komandira. Sva naredjenja, obaveštenja i upozorenja se u takvim slučajevima daju ih znacima ih šapatom. Ukoliko mesto dozvoljava izvidjanje objekta, izvidjanje se izvrši sa samog položaja, a ukoliko to ne bi bilo dovoljno, deo patrole ostaje na mestu, a komandir sa jednim ih dva partizana podje napred. Na mestu ostali partizani čine na ovaj način prihvatnicu za zaštitu komandira u slučaju da ga otkriju i time mu omoguće povlačenje. Po obavljenom poslu se patrola vraća najprečim putem imajući u vidu sve mere opreznosti.

Za patrolu je bitno pravilo: sve videti a ne biti opažen. Zato se kretanje patrole mora vršiti u razmacima ih zastancima na mestima gde je potrebno duže posmatranje, na pr. kod prelaženja uzvišica, pred izlaženjem iz šume ili pred ulaskom na primernom rastojanju, kod prelaženja oko voda, ispred naselja, pri prelaženju većih drumova, preskakanju ograde itd. Ti detaljniji pregledi se izvršavaju na taj način što se komandir patrole sa jednim ih dva partizana pomena napred polako do mesta gde patrola ima bolji pregled, dok mu ostali deo patrole daje osiguranje u radu. Gde se patrola kreće jarugama ih tesnacima, komandir ide sredinom, a sa svake strane i nedaleko ispred njega ostali deo patrole; prelaze preko većih drumova patrola izvodi u brzim skokovima posle prethodnog proveravanja da je drum slobodan, a na isti način preskače ograde, i što je glavno: u čitavom kretanju iskorišćuje sve mogućnosti zaklona što ih teren pruža.

Gde je objekat izvidjanja naselje, nužno su potrebne specijalne mere. Patrola će se približiti naselju do tolike blizine da ne bude opažena i da ima dobar pregled i položaj. Odatle, posle prethodnog dužeg izvidjanja, pošalje u selo partizana, koji svojom spoljašnošću ne bi izazvao nikakvu sumnju, gde će ovaj izvršiti dati zadatak i vratiti se natrag što pre. Noću se patrola može mnogo bliže primaći selu, pa čak, uz predviđanje mera opreznosti, može ući i u samo

naselje, ali u takvim slučajevima treba osobitu pažnju posvetiti osiguranju.

Kod susreta sa protivnikom, patrola uvek pokušava da protivnikove patrole ili manja odeljenja iznenadno napadne, uništi, zarobi. Time kod protivnika stvara nejasnu (najčešće preteranu) sliku o našoj snazi, prinudjava ga na punu opreznost i na taj način stvara potrebno vreme da se glavnina razvije i da komandant izvede manevrisanje prema svome planu. To je načelo kod čisto borbenih akcija. U svim drugim slučajevima, patrola postupa tako kako joj je u tom pogledu naredio komandant.

Već u početku smo napomenuli da je korisno sve posredne podatke prokontrolisati i isprobati. Isto tako je korisno da se sa njima kombinira pribavljanje neposrednih podataka i u tom pogledu će mnogo koristiti mesni organi OF i NZ kao i poštteni domaći stanovnici. Njih u prvom redu treba upotrebljavati kao vodiče i za davanje opštih podataka; a ukoliko je tajnost naročit« istaknuta, ispitivanje vršiti »izokola«, tako da ispitivani ne može stvoriti sliku o našim namerama.

Kod izvidjanja je od prilične važnosti — pravilno osmatranje. Osmatranje treba vazda da bude usmereno u odredjenom pravcu i u svakom slučaju treba izbegavati lutanje pogledom, jer to ništa ne koristi. Objekte pak treba, jedan po jedan, temeljito i duže vremena posmatrati — da se utvrdi da li ima kakvog kretanja iza njega ili u njegovoj blizini i, ako ga ima, šta je u pitanju. Takvim osmatranjem ćemo znatno uštedeti vreme, a pored toga osmatranje će biti mnogo temeljitije.

Borba protiv neprijateljskog izvidjanja je naročito važan zadatak partizanskih jedinica i mora se izvoditi sa svom temeljitošću. U suprotnosti sa partizanima, protivnici su u svojem izvidljanju znatno ograničeni. Njihovi glavni načini dobijanja podataka jesu patrole, a skoro najvažniji — denuncijantstvo i izdajstvo. Dok su njihove patrole u svojem radu znatno ograničene, jer se kreću terenom koji im je nepoznat i na kojem gospodarimo mi, tj. vazda mogu očekivati iznenadni napad s naše strane, dotle su denuncijantstvo i izdajstvo vrlo uspešna sredstva za pribavljanje podataka, koja su im dosad jedino stvarno i donosila uspehe. Zato moramo osobitu važnost polagati na to i u sporazumu sa OF i NZ terena gde se pojave partizanske jedinice odmah pristupiti nemilosrdnom likvidiranju denuncijanata i špijuna. Svako popuštanje u tom pravcu je izraz čistog oportunizma i lakomislenosti, što će se uvek nama samima osvetiti.

Protivnikove patrole, koje uvek nastupaju ispred njegove glavnine sa zadatkom izvidjanja terena i rasvetljavanja situacije za akciju njegove glavnine, straže i prethodnice naše jedinice moraju uvek pokušati da iznenade i potpuno unište. To će se najlakše uči-

niti na taj način što će se pustiti u zasedu ili pak opkoliti i zatim jakom vatrom potpuno uništiti. Osnovni preduslov uspešne borbe protiv protivnika jeste uvek uništavanje njegovih pretstraža i pret-hodnica, jer mu na taj način oduzimamo sve mogućnosti pribavlja-nja potrebnih podataka i ostavljamo ga u potpunoj neizvesnosti, što mu ne samo jako otežava nastupanje nego i porazno utiče na moral usled nastale nesigurnosti.

Čak i u slučaju kada smo već unapred odlučili da se ne upu-štamo u borbu s protivnikom, jer je njegova snaga prema dobije-nim podacima suviše velika, moramo nužno paziti na to da sa aktivnim, energičnim i iznenadnim napadima uništimo njegove pred-nje delove gde se god pojave. Time ćemo uprkos povlačenju postići pozitivne rezultate u borbi protiv neprijatelja, jer ćemo mu uništiti izvestan broj njegovih boraca i zapleniti njihovo oružje, ostaviti ga u neizvesnosti i na taj način omogućiti naše manevrisanje, koje će nam dati nove mogućnosti za napad na neprijatelja onde gde on to najmanje očekuje. (O manevrisanju više u poglavju »Borbene akcije«.)

Č. OSIGURANJE

Na osiguranje treba polagati najveću pažnju, kako u pokretu tako i kod stanovanja. Dok smo osiguranje u pokretu, radi lakšeg razumevanja marševskog poretka, već obradili kod kretanja, ovde ćemo veću pažnju posvetiti osiguranju kod stanovanja. Najteža is-kustva iz dosadašnje partizanske borbe, najteža razočaranja i žrtve bile su posledica nepravilno organizovanog, nedovoljnog ili nemarno obavljenog osiguranja kod stanovanja.

Opreznosti nije nikada dosta — to mora biti osnovno načelo svakog komandanta i njegova briga mora biti da se osiguranje uvek izvrši tako, da je svako iznenadjenje unapred isključeno. Osigu-ranje prilikom stanovanja vrši se na dva načina:

1. temeljitim uredjenjem stražarske službe, i
2. slanjem patrola čija je dužnost da tačno pregledaju teren za koji odgovaraju.

Dok patrole i u pogledu osiguranja svoj posao obavljaju po na-čelima iznesenim u odeljku »Izvidjanje«, na ovom mestu se moramo podrobnije baviti stražarskom službom.

Već u odeljku »Bivakovanje« bilo je rečeno da komandir odmah po zauzimanju položaja mora pristupiti izvidjanju terena i odredji-vanju stražarskih mesta. Stražarska mesta moraju biti postavljena na tolikoj daljini od mesta stanovanja, da u svakom slučaju one-moguće neprijatelju da svojom vatrom tuče mesto stanovanja. Prema tome, stražarska mesta moraju biti na krajevima otkuda je nemoguć direktni pogled na mesto stanovanja. Pored toga, stra-žarska mesta moraju biti i tako postavljena da lako primete svako

približavanje na puškomet od sebe i da su vidljiva medju sobom i da imaju tačan pregled celog medjuprostora izmedju stražarskih mesta, da bi se time onemogućilo svako približavanje mestu stanovanja kroz medjuprostore. Straža mora na taj način predstavljati povezani stražarski obruč oko mesta stanovanja i prema tome ih treba imati toliko koliko to nalaže potreba. Radi lakše orijentacije i raspoznavanja, treba odmah u početku sva stražarska mesta označiti tekućim brojevima. Uz sve to je potrebno da put do stražarskog mesta bude dobro sakriven i da stražar ima uredjen položaj koji mu omogućuje da sam ih pomoću dežurnog voda zadržava vatrom neprijatelja toliko vremena dok glavnina ne zauzme borbeni položaj, ili dok se ne počne povlačiti (o borbenom položaju kasnije).

Ali sa ovim osiguranje ne bi bilo potpuno, jer stražari sami bez brze pomoći nikako ne bi mogli dovoljno zadržati protivnika. Zbog toga treba odrediti potreban broj ljudi kao dežurno odeljenje »pod oružjem«, koje stalno sa oružjem u ruci čeka na signal da odmah krene na ugroženo mesto. Vezu izmedju stražara i dežurnog odeljenja održava »stražar kod oružja«, čiji je zadatak da s podesnog mesta, u neposrednoj blizini dežurnog odeljenja, kontroliše sva stražarska mesta da bi se na taj način mogao odmah i bez dovikivanja sporazumeti sa stražarima na stražarskim mestima. Makar kako uredjena stražarska služba i makar kako savesno pripremljeno dežurno odeljenje to neće ništa koristiti, ako medju njima ne bude dobar kontakt, u čemu može posredovati samo stražar kod oružja. Zato treba u svakom slučaju postavljati stražara kod oružja.

Medjusobno obaveštavanje stražara i »stražara kod oružja« treba urediti na najpodesniji način, tako da se obaveštenje može predati a da pri tome ne probudi pažnju nastupajućeg neprijatelja. U tom cilju upotrebiti sve prirodne pojave: glasove ptica, životinja, šumove koji su na dotičnom terenu obični itd., a upotrebljavati ih tako da njihova primena ne budi pažnju (napr. zimi kukanje ili slično). Svako stražarsko mesto mora imati svoj znak javljanja, jasno odvojen od drugih; za najosnovnija obaveštenja treba izmisliti znake rukama i pokretima, napr. protivnikova patrola — dizanje ruke i, posle dobijenog odziva stražara kod oružja, kratkim dizanjem ruke označiti protivničku jačinu itd. Tako se može sve potrebno javljanje urediti da bude bez larme i tajno; ah je potrebno ugovorene znake javljanja što češće menjati da ih neprijatelj ne bi upoznao.

Kod iznenadne pojave neprijatelja, dužnost je stražara da dobrim nišanjem obori vodju i produži vatru, te time pomete neprijatelja i zadrži ga do dolaska pojačanja, odnosno dok pozadnji deo ne zauzme borbeni položaj. No ukoliko bi potrebe i terenske prilike drukčije diktirale, mora se upravljati prema naredjenju i o opaženom odmah obavestiti »stražara kod oružja«. Noćno obavešta-

vanje treba urediti na podesan način, čak i sa svetiljkama, ukoliko tim nije data mogućnost da se na koji bilo način odamo.

Zbog teže vidljivosti je noću preporučljivo suziti stražarski obruč ukoliko to dopušta teren, a u suprotnom slučaju postaviti dopunske stražare u međuprostorima, a naročito na mestima koja predstavljaju prilaze stanovanju.

Svakom stražaru treba tačno opredeliti njegov rejon posmatranja koji će, po mogućnosti, biti tačno ograničen (napr. od ivice šume do potoka) i tako stvoriti stražarske sektore, za koje će zatim stražari odgovarati.

Da bi se u slučaju iznenadnog napada neprijatelja sprečila panika ili nervoza ljudstva, moraju komandanti već unapred odrediti tačna mesta prikupljanja vodova i odrediti mesta zauzimanja položaja, pravac kretanja ka položaju kao i pravac kretanja u slučaju povlačenja, a konačno, za svaki slučaj, na primernom rastojanju od mesta stanovanja — i zbornog mesta za zbor u slučaju rasturanja i vreme zbora. Zbornog mesta mora biti određeno tako da ga sve ljudstvo jedinice zna i može lako naći. Sve ove pripreme će stvoriti uverenje sigurnosti, niko neće imati vremena da misli na druge stvari, već će svak automatski vršiti to što mu je unapred određeno. Na taj način će komandant imati mnogo lakšu situaciju i biće u stanju da održi kontrolu ljudstva i rada po planu koji je u međuvremenu zasnovao. Pošto bi na taj način sav posao oko priprema mogli vršiti komandiri vodova, komandant bi imao vremena i prilike da proceni situaciju i da odmah zatim izda sve potrebne zapovesti za dalji rad.

D. BORBENE AKCIJE

Borbene akcije su ona delatnost partizana kojom partizani nanose neposrednu štetu okupatorima. Te akcije mogu biti:

1. napadačke, koje se vode našom inicijativom i planom, tj. akcije u užem smislu i napadi, i

2. odbranbene, koje su naš odgovor na inicijativu neprijatelja.

Dok je kod napadačkih akcija naš postupak jasan, moramo odmah u početku naglasiti da je nužno da izbegavamo svaku borbu koja dolazi inicijativom neprijatelja i da je prihvatamo samo u takvim slučajevima gde imamo mogućnost da mu oduzmemo inicijativu i da mu nametnemo naš način borbe.

Baš zbog toga je potrebno da se svakoj borbenoj akciji posveti najveća pažnja i brižljivost, a naročito zbog toga što su partizanski odredi prema neprijatelju, kako po ljudstvu tako i po oružju, u slabijem položaju i što ga nadmašuju jedino u pogledu borbenog duha.

Glavni elemenat borbenih akcija partizanskih odreda jeste i ostaje iznenadjenje (da je iznenadjenje važno i u manevarskom ratu

gvedoče nam ogromni uspesi Crvene armije!). Ali iznenadjenje već nosi u sebi dva druga elementa, podjednako važna uslova za uspešnost iznenadjenja: tajnost svake borbene akcije i prevaru — gde ju je god moguće primeniti.

Pravilna primena taktike iznenadjenja pokazuje se **u** tome što se na neprijatelja izvrši udar onde i onda, gde i kad ga on najmanje očekuje, a to zahteva kao osnovno načelo svake partizanske borbene akcije: **prvi pucanj koji pada u akciji jeste i mora biti pucanj partizana.**

Izenadjenje uliva ljudstvu koje ga priprema moral i odlučnost, zbog toga što je unapred svesno uspeha. Naprotiv, porazno utiče na moral makar kako disciplinovanog vojnika iznenadjenje od strane neprijatelja.

Kako to postići? Treba se brinuti za to da neprijatelj nikad ne zna: kad, kako, gde i koliko i da nikad ne mogne blagovremeno razviti svoje snage, a u slučaju napada neprijatelja da ograničimo odbranu samo na najnužniji deo i da mu time damo nadu na laki posao, da bi mu pravilnim manevrisanjem sa ostalim snagama udarili u ledja ili u bok, da odbranu uvek organizujemo na položaju koji je podesan za nas a nepodesan za neprijatelja. Nikad i ni pod kojim uslovima ne smemo dozvoliti da nas neprijatelj iznenadi, a to postavlja drugo osnovno načelo partizanske borbene akcije: **učiniti i predvideti sve da onemogućimo neprijatelju da on opali prvi pucanj.** Za dobrog i odlučnog komandanta partizanske jedinice sve to ne predstavlja naročite teškoće. Dobro sprovedena služba izvidjanja (posrednog i neposrednog), odlično obavljena i organizovana služba osiguranja već same u sebi nose sve potrebne uslove. Takav komandant će retko kad imati veće gubitke ili pak doživeti teži poraz.

Praksa na terenu će pokazati bezbrojne mogućnosti i načine pravilne taktike iznenadjenja, a mi ćemo ovde izneti najosnovnija uputstva koja će komandantima pokazivati pravac kako će u konkretnim slučajevima primenjivati taktiku iznenadjenja.

1. Zaseda

je najuobičajeniji i najsigurniji način primene taktike i iznenadjenja. Usled lakoće izvodjenja, lakog komandovanja i kontrole ljudstva, kao i mogućnosti ogromne i iznenadne koncentracije vatre, zaseda je izvodljiva i sa novim borcima. Jedini preduslov za zasedu jeste disciplina i bezuslovno pokoravanje komandantu zasede.

Pored samog iznenadjenja, uspeh zasede zavisi i od brzine našeg rada i što jače koncentracije naše vatre u trenutku početka borbe, tako da se neprijatelj ni u kojem slučaju ne mogne snaći. Zato su sve borbe iz zasede kratke i žestoke; na našoj strani će biti tim manje žrtava što odlučnije budemo počeh borbu, što odmah u po-

četku bude žešća naša vatra, što brižljivije bude zaseda pripremljena i ljudstvo razvrstano. Zato borbu iz zasede uvek početi sa plotunom, dobro uperenim da što veći broj neprijatelja padne odmah u početku. Pri tome svaki pojedinac gadjaju u svoj najbliži cilj, da se tako izbegne nepotrebno trošenje municije time što bi dvojica gadjala u isti cilj — ne pucati u masu, nego birati za cilj pojedince, i zatim nastaviti dobro nišainjenu brzu paljbu sve do komande za obustavljanje vatre. Mitraljezi sa punim okvirima tuku pravo u masu, a naročito mesta gde se neprijatelj eventualno sprema za odbranu.

Nikada ne smemo napustiti zasedu zbog prevelikog broja neprijatelja, jer moramo biti svesni da stupamo u borbu sa punom vatrom, razvijeni i sa već ranije odabranim, odličnim zaklonima, dok će se neprijatelj morati tek uredjivati i prikupljati posle prve vatre, a u najviše slučajeva (90%) uspeh će biti potpun i neprijatelj će, ako bude još sposoban, pokušati samo da beži.

Zbog svih ovih preimućstava koja nam pruža zaseda, treba zasedu iskorišćavati u svim slučajevima, gde nam se god za to ukaže prilika, a takvih prilika je bezbroj.

Terenske prilike u velikoj meri utiču na zauzimanje i izvodjenje zasede. Zato je prošireno mišljenje da se zaseda najlakše postavlja i izvodi u šumovitim zatvorenim tesnacima. Do tog mišljenja je došlo zato što je stvarno na takvom terenu postaviti zasedu najlakši zadatak za partizane. Ali moramo pomisliti i na to da naši neprijatelji ne idu okolo zavezanih očiju i da će, naročito posle dosadašnjih iskustava, biti jako oprezni kod takvih prolaza. Ta njihova opreznost nam može u celini pokvariti račun, sav naš trud i napor, jer ne leži u svakom grmu zec. Kad, dakle, stvar pogledamo sa te strane, nužno ćemo doći do zaključka da u postavljanju zaseda treba biti izvanredno snalažljiv i da se moramo osobito čuvati šabloniziranja u tom pogledu.

No pošto je uprkos svemu sa našeg stanovišta takav način postavljanja zaseda najlakši, počecemo sa njim.

Tesnaci su svaki uzani prelaz preko kojeg neprijatelj mora nužno proći, ako želi produžiti put u određenom pravcu. Dakle, među tesnace spadaju ne samo uzane doline, duboko usečeni putevi, nego i mostovi, nasipi, drumovi preko močvarnih područja itd. Zato razlikujemo:

1. zatvorene tesnace čije strane predstavljaju uzvišenja (veća ili manja) i
2. otvorene koji leže na otvorenom terenu.

U oba ta tesnaca dolazi kao nužna posledica zbijenost kolone neprijatelja, zastoje u kretanju i mala mogućnost razvoja neprijatelja za borbu. Zato za zasedu dolaze u podjednako meri obe u obzir.

U zatvorenom tesnacu opet imamo dve mogućnosti i to:

1. da je tesnac pokriven, tj. obrastao šumom ili žbunjem, što nam olakšava prikrivanje, ili

2. da je otvoren, tj. go, gde moramo osobito pažljivo izvršiti posedaње i po potrebi takodje i veštačko prikrivanje.

U oba ta slučaja se zaseda postavlja na sledeći način. Prvo se zauzmu prilazi po kojima neprijatelj mora doći, a zatim i izlaz iz tesnaca sa patrolama primerne jačine. Odmah zatim se izvrši osiguranje zasede za slučaj eventualnog napada sa strane postavljanjem straža na više mesta gde bi se to moglo dogoditi, naročito na sporednim putevima, prilazima, stazama ili vrhovima koji pružaju pregled terena. Konačno glavnina zauzme tesnac. Zauzimanje tesnaca treba izvršiti tako da strelci ne bi jedan drugog ometali u pucanju, ih da ne bi ometah puno dejstvo mitraljeza i da pred sobom imaju dobar brisan prostor i pregled tesnaca, a sami dobar zaklon i prikrivenost. Gde nisu velike padine, strelce treba rasporediti samo s jedne strane, da bi se sprečila eventualna nesreća i ugrožavanje strelaca na suprotnoj strani. Mitraljezi izaberu mesto tako da dominiraju celim terenom i imaju mogućnost bočnog ih bar kosog dejstva u pravcu prilaza, što povećava njihovu snagu i njihovo najbolje iskorišćenje. (Primer I.⁴) Kod zatvorenog tesnaca, koji je ujedno i pokriven, sve to neće biti teško izvršiti. Ali bismo takvu zasedu smeli iskorišćavati samo u slučaju kad je tajnost zauzimanja apsolutno zagarantovana i kad je prisustvo partizana nepoznato u dotičnom terenu. A gde svega toga nema, moramo računati unapred sa tim da će neprijatelj biti vrlo oprezan na ulasku u tesnac i da će iz odgovarajuće daljine poslati patrolu drumom, kao i krilne patrole, da pregledaju teren (Nemci u takvim slučajevima upotrebljavaju i pse); i, ako se to dogodi, onda je sav trud uzaludan, jer će tako pod dejstvo pušaka doći samo patrola, dok će glavnina biti upozorena i umeće da se čuva. Time je glavni faktor uspeha izgubljen — iznenadjenja ne može biti. Ah, ne samo to. Vrlo je verovatno da ćemo zatim biti prinudjeni, da se povučemo, jer nismo dorash razvijenim neprijateljevim snagama.

Neprijatelj će se, dakle, u takvim slučajevima, kad nadje za potrebno da sa patrolom temeljito pregleda teren, zaustaviti na primernoj udaljenosti od tesnaca i to obično na mestu gde ima još zaklon od vatre iz tesnaca. Cela pažnja glavnine neprijatelja, sasvim jasno, biće posvećena pitanju šta će se sada dogoditi. Zato bi bilo uspešnije da to mesto iskoristimo za zasedu, jer nam zbog svih navedenih okolnosti pruža garanciju za uspeh. Odista će, možda, postavljanje snaga na tome mestu biti nešto teže i nepodesnije, ali će se sve te teškoće moći savladati i eventualnom upotrebom veštačkog maskiranja. (Primer II⁵.) U takvim slučajevima će se obično glav-

⁴ Vidi fotokopiju na str. 203.

⁵ Vidi fotokopiju na str. 203.

nima **neprijatelja zaustaviti** na **kakvih** 200—400 m ispred tesnaca, i na takvoj udaljenosti treba postaviti zasedu. Razume se da će to rastojanje najviše zavisiti od samog terena.

Na rastojanju najmanje 100, a još bolje i više, metara od zasede, na mestu koje pruža dobar pregled terena u pravcu prilaza neprijatelja, najbolje na kakvom dobro skrivenom uzdignutom mestu, treba postaviti osmatračnice, tj. dva stražara zajedno, čija je dužnost da blagovremeno upozore zasedu na približavanje neprijatelja. Ukoliko mesto stražara nije direktno vidljivo iz zasede, treba postaviti, kao vezu, stražara na mesto odakle se straža vidi i odakle je moguća veza sa zasedom. Mesto stražara treba izabrati, tako da ne samo bude dobro skriveno pred neprijateljem, nego da bude i malo verovatno da bi kakva krilna patrola neprijatelja prošla tuda. Sve upozoravanje i javljanje treba vršiti sa unapred ugovorenim znacima, bez vike i larme, da ne bi odali zasedu. Posle početka borbe, pomenuti stražari zauzmu kao strelci mesta na začelju zasede i ubijaju pojedince koji pokušavaju da se bekstvom spasu iz zasede.

Kod mostova i uzanih prelaza stvar će biti nešto teža, jer u slučaju veće neprijateljske grupe sva ona neće biti istovremeno na mostu, odnosno prelazu. Gde je teren pokriven (šumovit), stvar će biti koliko-toliko laka, dok onde gde je teren otvoren, treba prilično snalažljivosti i uspešne primene veštačkog prikrivanja da zaseda bude uspešna. Kod mostova se kao dobro skrovište, koje ujedno pruža i veliku mogućnost dejstva, može iskoristiti suprotna obala, pribrežno žbunje, uzvišenja ili zgrade u blizini. Svaki grmen, drvo, brazdu, žito, gomile šljunka itd. treba spretno iskoristiti, pa ćemo dosta brzo stvoriti dovoljne mogućnosti za koncentraciju vatre.

Primer III a.

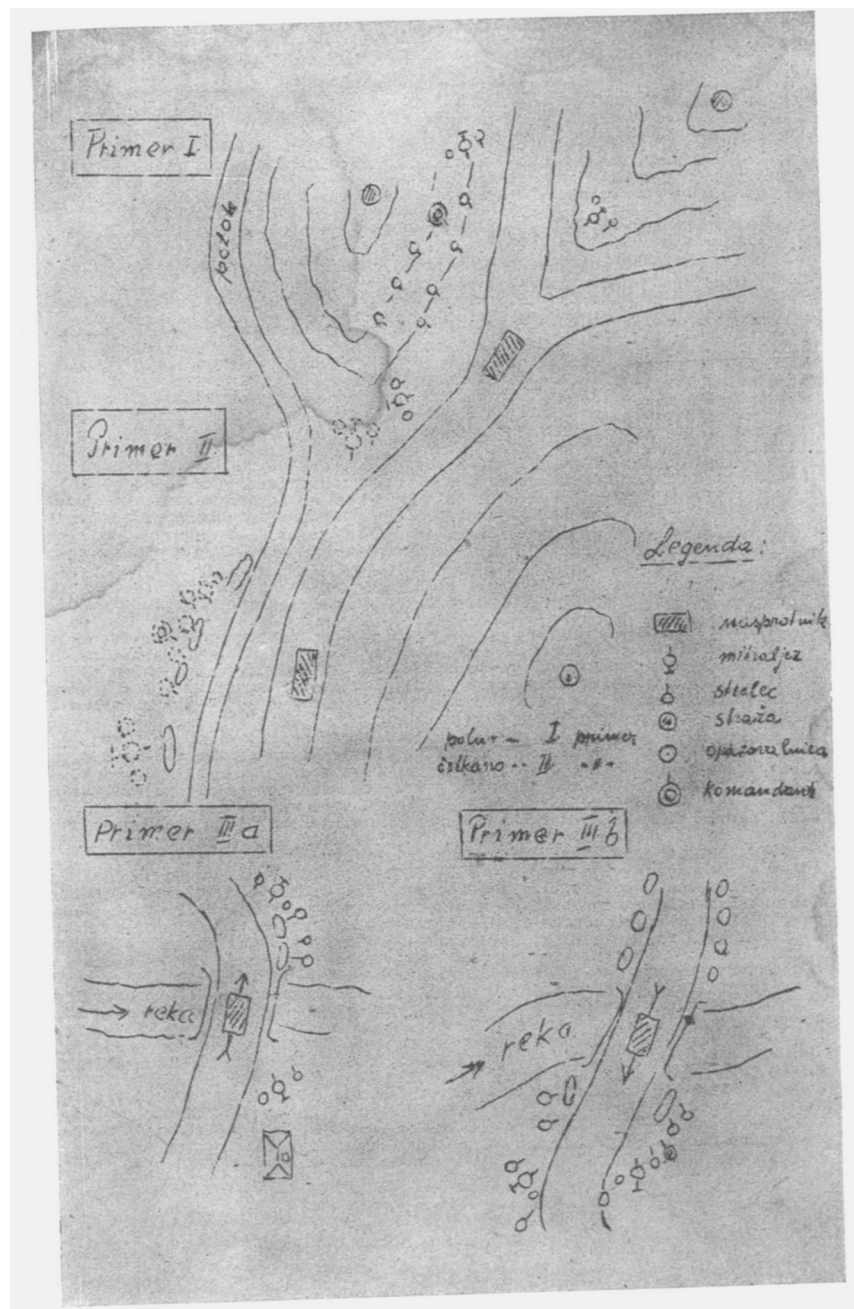
Primer H1b⁶.

Prema rečenom o iskorišćavanju zatvorenih i otvorenih tesnaca, pokrivenih i nepokrivenih, dolazimo polako do zaključka da nam je data mogućnost zaseda svuda. Uzimajući u obzir kraj, okolinu i oblik terena, pronaći ćemo stotine mogućnosti na drumu, u šumi, brdovitom ili ravnom, otvorenom ili zatvorenom, naseljenom ili nenaseljenom terenu.

Sve gore rečeno važi za slučajeve kad se predviđa da će se neprijatelj kretati pešice. Ali gde se očekuju automobili ili druga vozila, treba, pored pomenutog, pripremiti sve za njihovo zaustavljanje: na drumu, na pogodnom mestu, tj. na takvom kraju koji će neprijateljski šofer ugledati tek u poslednjem trenutku, treba postaviti prepreke, o kojima ćemo kasnije govoriti. U trenutku udarca prvih kola na prepreku, počinje napad.

Kod svakog postavljanja zasede treba paziti na sledeće:

⁶ Vidi fotokopiju na str. 203.



Fotokopija skice u dokumentu br. 81

1. Mesto izabrano za zasedu treba da bude najbolje u dotičnom rejonu, uz uvažavanje svih okolnosti. U to treba ubrajati ne samo strane koje su za nas pogodne, nego i one koje su neugodne, a naročito one koje su ugodne za neprijatelja, njegov način kretanja, mere bezbednosti kojima se služi i njegovu snagu. Zato zasede postavljati: u tesnacima, na njihovim prilazima i izlazima, pored mostova, u naseljima sa tesnim prolazima, šumama, — uopšte na mestima gde uzan prolaz ometa kretanje i razvijanje neprijatelja za borbu i zbog toga svojom zbijenošću pruža najbolji cilj.

2. Sve ljudstvo, a naročito mitraljezi, u zasedama moraju biti dobro sakriveni pred neprijateljem. Zato treba iskoristiti sve prirodne zaklone svih vrsta, a gde tih nema, treba ih stvoriti veštački. Pri tome moramo paziti da ne odamo svoje naimere.

3. Zaseda se ne sme dvaput postavljati na isto mesto, niti dvaput na isti način. Takvim postupanjem ćemo potpuno oslabiti osećanje sigurnosti kod neprijatelja, kojeg ćemo zatim moći razbijati sa malim snagama.

4. Svakom čoveku treba unapred odrediti zadatak i cilj koji će tući, a tako isto i mitraljezima. A uvek prvo ubijati starešine, jer time što vojnici ostaju bez starešina stvaramo još veću paniku. Pored toga takvim ćemo postupanjem ekonomski iskoristiti municiju i očuvati disciplinu vatre.

5. Gadjanje ima prestati odmah kad je pala komanda za to. A ako komande nema, — odmah posle toga kad neprijatelj prestane davati otpor. Odmah iza toga pristupiti iskorišćavanju uspeha — pljenjenju — na taj način što će za to odredjeni deo vršiti posao, dok drugi ostaju na svojim mestima za osiguranje. Prvo zaplenjivati oružje i municiju, a zatim uniforme i drugu vojnu spremu, pa tek onda 'sve ostalo. Taj red je potreban zbog vremena koje nam stoji na raspoloženju, jer nikad ne smemo dozvoliti da nam oružje i municija neprijatelja ostanu na mestu.

6. Treba biti svestan toga da će uspeh zasede, kao i svaki drugi uspeh, tek tada biti potpun kad ljudstvo bude disciplinovano i bude bezuslovno izvršavalo svako naredjenje i strpljivo čekalo trenutak, bez obzira na osećanja neugodnosti i dosadjivanja. (Mnogo zaseda je ostalo neiskorišćeno zbog toga što se jedinica prerano povukla, misleći da ništa neće biti, i zato je u tom pogledu naročito potrebna jaka volja komandanta zasede.)

7. Zaseda je moguća apsolutno svuda, naročito noću i u magli, i zato te okolnosti treba osobito iskorišćavati (dovoljno je da ljudstvo samo privilegne i nisu potrebni naročiti zakloni, jer će u takvim slučajevima neprijatelj svakako pucati u prazno, ukoliko uopšte stigne da puca).

2. Zaseke, klopke i mine

Uništavanje neprijatelja može se vršiti i neposredno time što ga uništavamo zajedno sa napadom na njegova saobraćajna sredstva kojima se služi u svojim operacijama. Ovi načini napada mogu se upotrebiti samostalno, ali su naročito efikasni u vezi sa zasedama.

Zaseke su prepreke na podesnim mestima gde ih vozač neprijatelja ugleda u poslednjem trenutku, kad je već prekasno. Za to su najbolja mesta oštre okuke i slično, gde je drum nepregledan na dužu daljinu. Izvodi se sečenjem drveća pored puta, na daljem rastojanju. Drveće se obara u takvom redu da se njegovo granje međusobno prepleće i time povećava teškoće u pročišćavanju. Pored toga, seča se izvodi na taj način da se drvo samo sruši, ali se ne otkida od korena. Gde to dozvoljavaju vreme i kraj, preporučljivo je poseći grane prvog drveta u pravcu dolaska neprijatelja, tako da udari pravo u stablo, što će samo povećati uspeh akcije, a isto tako je preporučljivo drveće na zemlji međusobno povezati, što će opet povećati napor neprijatelja u raščišćavanju.

Ukoliko se zaseke upotrebljavaju samo kao pregrade u zasedi, dovoljan je i manji broj drveća, a ukoliko se zaseke upotrebljavaju kao samostalno borbeno sredstvo, onda ih treba izvoditi sistematski na odgovarajućim rastojanjima, tako da neprijatelj stalno bude ugrožen.

Barijere su slične zasekama. Za to upotrebljavamo odgovarajuće debelo zašiljeno kolje ili grede, dugačke po 2 m, koje ukopamo ili zabijemo u neredu, razmaknute po 1 m po drumu, nagnute do 45° u pravcu dolaska neprijatelja. Barijere se takodje mogu napraviti i iz šina ili traverza, gde takav materijal stoji na raspoloženju i gde se mogu ojačati time što se grede zabetonišu. Mogu se iznad ceste pomaljati najviše 1 m.

Palisade su izradjene od istog materijala kao i barijere, i od ovih se razlikuju u tome što su kolje, grede, šine i traverze medju sobom tako povezane da predstavljaju nekakvu pregradu druma. Za palisade se mogu upotrebiti jaki plotovi, gvozdene ograde itd.

Barikade su svaki proizvoljni predmet koji, stavljen preko druma, zatvara neprijatelju slobodan i neometan saobraćaj. U tom cilju se može upotrebiti sve što je pri ruci: kamenje, naročito veće, kola, uništeni neprijateljski kamioni, sav mogući građevinski materijal itd. Kod postavljanja barikada uvek treba težiti tome da se barikade izgrade čvrsto, tj. da se pričvrste za zemlju pomoću kolja i slično (napr. preko puta se prevrnu seljačka kola i učvrste time što se između točkova zabije u zemlju kolje itd.).

Sve te prepreke, ako su dobro i brižljivo pripremljene, mogu služiti kao odlični zakloni za strelce i mitraljeze, što opet samo povećava efikasnost zaseda.

Klopke su jame iskopane na saobraćajnim žilama koje treba da izazovu zastajanje saobraćaja neprijatelja time što kvare njegova vozila, što će se redovno događati, naročito ako su dobro prikri-vene. Imamo: otvorene i maskirane klopke. Dok su otvorene klopke efikasne samo onde gde ih neprijateljski vozač ugleda tek u po-sleijnem trenutku, dotle će maskirane klopke biti efikasne svuda **gd** 3 se god postave.

Pošto kod nas imamo prvenstveno posla sa automobilima, te-retnim i putničkim, prvo ćemo obraditi klopke za automobile. Jarak preko drumu, širok 1 m i dubok 50 sm, dovoljna je klopka za obične automobile. Kod pokrivenih klopki se dubina jarka mora nešto po-većati, a dobro je da se i širina poveća (1,50 m širok, 80 sm dubok). Pokrivanje se vrši granjem, — ne suviše jakim, preko koga se nabaca trnje, a preko ovog drumsko blato, koje se poravni sa nivoom drumu.

Za tenkove su te jame suviše male. Klopke za tenkove moraju biti najmanje 2 m široke i 1,50 m duboke, a kod pokrivenih još veće. To važi za lake tenkove.

Kombinovanje klopki sa zasedama i snabdevanje klopki minama vrlo je efikasno sredstvo koje jasno povećava uspeh.

Nasipi su vrlo prosto sredstvo koje u mnogo čemu otežava sa-obračaj neprijatelja. Na mestima gde se drum penje uz strme bre-gove ili ima podzide iznad ili ispod drumu, može se sa malo truda postići prekidanje saobraćaja na taj način što se potkopavanjem, navodjenjem ili zajažavanjem vode izazove nasip na drumu ili pak nasip drumu u korito. Naročito je efikasna kombinacija izvodjenja nasipa sa kontaktnim minama, tako da se nasip izvrši u trenutku kad se neprijatelj nalazi na drumu.

Mine su efikasno sredstvo i u rukama partizana. Naročito su odličnog dejstva kontaktne mine (jug. nagazne mine) koje upali sam neprijatelj, ali ne smemo potcenjivati ni odbacivati i fugasne mine, naročito kamenobacače za borbu protiv pešadije. Rad koji bi mogla obaviti jedino veća partizanska četa sa dobrom zasedom — može da obavi dobro postavljena kamenometna mina, a usto nema naročite opasnosti da bi neprijatelj otkrio naše namere. Ovde ćemo napome-nuti samo još to da se mine veoma lako izradjuju, i zato treba na njihovu upotrebu polagati još veću pažnju. (O minama — vidi: mi-nerska služba⁷.)

3. Lukavstvo

U priličnoj meri će partizanskim odredima u borbi protiv ne-prijatelja pomagati dobro smišljeno i planski izvedeno lukavstvo. Nije moguće navesti sve načine na koje se lukavstvo može upotre-

⁷ Redakcija je izostavila poglavlje o minerskoj službi i opise lakog pešadiskog oružja jer su potpuno tehničkog značaja. Isti podaci mogu se naći u postojećoj vojnostručnoj literaturi Jugoslovenske narodne armije.

biti, no ipak ćemo pokušati izneti nekoliko primera njegove praktične upotrebe u borbi protiv neprijatelja.

Mnogi je već razbijao glavu kako bi neprijatelja naveo u zasedu. U izvesnoj udaljenosti od garnizona neprijatelja, mala patrola izvrši prepad (iznenada se pojavi, puca iz prilične udaljenosti na neprijateljsku patrolu itd.), a na putu od garnizona do mesta prepada glavnina čete treba da postavi zasedu. Zaseda mora biti od toga mesta udaljena bar toliko da je neprijatelj prodje u marševskom poretku, tj. pre no što bude razvijen za borbu. Ili: iskoristiti mesne organe OF i NZ za lažne denuncijacije, kako u pogledu mesta tako i u pogledu jačine. Ili: partizanska patrola sa izvesne udaljenosti napada straže neprijateljskog garnizona; jasno je da će tome slediti »uzbuna« neprijatelja i poterà za patrolom koja se, pojavom i pojedinim pucnjima, toliko otkrije da neprijatelja vodi pravo pod puške partizana, itd.

Lukavstvo će nam opet, naprotiv, dobro doći za održavanje tajnosti naših namera i pokreta. I ovde je nemoguće nabrojiti sve slučajeve iskorišćavanja i zato ćemo nabrojiti samo nekoliko najraznovrsnijih, napr. razглаšavanje pravca kretanja i puta koji će biti upotrebljen za to. Razumljivo je da taj pravac mora biti sasvim suprotan onom što ga mi mislimo upotrebiti. Ili: danju pošaljemo patrolu u lažnom pravcu našeg kretanja i time pobudimo opšte mišljenje da ćemo poći u tom pravcu. Ih: postavljanje lažnih logorišta na mestima koja će sigurno biti izdata. Ih: nespretno uredjenje tesnaca za zasedu, što će neprijatelja navesti na to da razvije svoje snage i da se polako kreće prema tesnacu, da mora nužno upotrebiti slabije sporedne puteve, gde ga eventualno možemo stvarno sačekati, dok fiktivnu zasedu ostavimo praznu. Itd.

Već navedeni primeri nam jasno pokazuju ogromne koristi koje može doneti spretno i' smišljeno sprovedeno lukavstvo. U tom pogledu, komandanti mnogo greše što ne olakšaju svoj rad i odgovornost upotrebom lukavstva. Ne samo to! Upotreba lukavstva će kod neprijatelja izazvati potpunu nesigurnost, stvoriti nepoverenje neprijatelja i u prijave koje će biti istinite, a s druge strane će otežavati njegovo nastupanje, jer će svuda naslućivati prevaru.

4. Susreti — iznenadni sukobi

Često puta će se dogoditi da se partizanska patrola sretne sa neprijateljskom patrolom veće ili manje jačine, ili čak i sa većim odeljenjima.

U takvim momentima, postupak zavisi uvek od cilja samog kretanja, zadatka patrola i izričitih naredjenja komandanta koji je patrolu poslao. Uprkos tome, načelno, imamo samo dva slučaja:

1. da zadatak zbog kojeg se četa nalazi u pokretu zahteva potpunju tajnost, ili
2. da kretanje čete ne zahteva nikakvu tajnost.

U prvom slučaju će stalna patrola, čim opazi neprijatelja, utvrditi pravac njegovog kretanja i njegovu jačinu, izvesti skrivenim putem povlačenje do prethodnice, a odatle će odmah obavestiti komandanta, koji će, na osnovu dobijenih podataka, odrediti skrivanje cele jedinice za vreme trajanja opasnosti, ili pak opkoljavanje neprijatelja i njegovo potpuno uništenje, čime se takodje u priličnoj meri osigura tajnost, bar u pogledu broja i naoružanja, a sa odgovarajućom oprežnošću čak i dalji put. Načelno, nikad ne smemo propustiti priliku koja nam se pruža za uništavanje neprijatelja, ali će odluku, svakako, diktirati važnost zadatka.

U drugom slučaju je stvar jednostavnija. Stalna patrola koja je ugledala neprijatelja, utvrdila njegovu jačinu i pravac kretanja, obavesti o tome, po kuriru, komandanta prethodnice, a sama pristupa likvidaciji i uništavanju neprijatelja, ako komandir smatra da će mu to uspeti, inače sačeka pojačanje koje mu šalje prethodnica, pa onda pristupi uništenju neprijatelja, a u međuvremenu već pravi plan napada. Kod uništavanja malih odeljenja neprijatelja treba težiti za tim da ga bar sa tri strane opkolimo i onda napadnemo, što je lako izvršiti ako se neprijatelj kreće u pravcu prema nama, jer samo treba razmestiti strelce sa obe strane, a ostali se povuku malo unazad. Sam napad izvršiti iznenada jakom koncentričnom • vatrom, kako je to već objašnjeno kod zasede. Ako je pak odred ipak suviše jak, da ga ni pomoću prethodnice ne bi bdio moguće uništiti, onda se stalna patrola povuče do prethodnice, sa prethodnicom zauzme položaj i čeka sledeća naredjenja koja će izdati komandant. Bez obzira na sve drugo, pa kad nema nikakvog naročitog naredjenja, prethodnica koja je zauzela položaj otvara vatru iz neposredne blizine na neprijatelja i tako stvara mogućnost da komandant glavnine razvije svoje snage i stvori plan za dalju akciju. Postoji još jedna mogućnost, da se, naime, stalna patrola nadje tako iznenadno pred neprijateljem da se ne može povući a d[^] ne bude opažena, već mora otvoriti vatru i zbog svog vlastitog osiguranja. U tom slučaju, prethodnica, na prvi pucanj, žuri u pomoć stalnoj patroli, razvijajući se u međuvremenu u strelce, i na položaju stalne patrole ili pozadi nje (zavisu od položaja) počinje dejstvovati na neprijatelja.

U sva tri slučaja komandant prethodnice upotpunjuje podatke komandira stalne patrole i odmah ih šalje komandantu glavnine, ukoliko ovaj još nije stigao na lice mesta. Isto se tako brine za osiguranje bokova za slučaj iznenadjenja i pošalje krilne bojne patrole u jačini 2—3 čoveka na oba krila, ili samo na jedno, a možda i nikuda, što pak zavisi od situacije na terenu, ali nikako ne sme dozvoliti

da bokovi ostanu nezaštićeni. onde gde postoji velika verovatnoća da će neprijatelj pokušati s napadom na naš bok.

Komandant odreda odmah kreće na lice mesta da sam pregleda situaciju, i na taj način može dati najtačnija naredjenja. U prvom redu mora utvrditi slabe tačke neprijatelja, naročito njegovih bokova, gde mu je data najveća mogućnost iznenadjenja. Pred njim se uglavnom pojavljuju stalno tri mogućnosti taktičkog postupka:

1. čisto napadačkog manevra;
2. otstupno-ofanzivnog manevra, i
3. otstupnog manevra.

Pod 1. U tom slučaju ostaje prethodnica na izabranom položaju i produžuje borbu. Od glavnine joj se daje pojačanje do polovine glavnine, dok drugu polovinu komandant zadržava za eventualna pojačanja na pojedinim delovima, za sprečavanje neprijateljskih pokušaja manevrisanja i za izvodjenje iznenadjenja na neprijatelja prema zamisli i planu komandanta. Borbeni raspored (prethodnica i deo glavnine) brine se za to da sistematskom vatrom, ekonomski rasporedjenom, uništava najvažnije neprijateljske ciljeve — mitraljeze, starešine i najzad ljudstvo — i na taj način postepeno dobija premoć nad neprijateljem. U tom momentu počinje približavanje, koje se izvodi postepeno, od zaklona do zaklona, po vodovima, na taj način što se jedan deo u skoku približi neprijatelju dok ga drugi deo pri tome štiti pojačanom vatrom, d obratno, sve do jurišnog rastojanja koje iznosi 60—100 koraka. Sa tog mesta treba pojačanom vatrom pripremiti nadmoćnost nad neprijateljskom vatrom, ukoliko je usled približavanja trpela, i odmah zatim izvesti juriš s bombama i na nož. (Detaljnije o približavanju, biranju zaklona itd. u poglavlju: vežbanje strelaca i mitraljeza.) Posle uspelog juriša, goniti neprijatelja u povlačenju, odnosno bekstvu, i bezobzirno ga uništavati, da tako upotpunimo zadobijeni uspeh. Gonjenje neprijatelja je osobiti zadatak rezerve koja je odmorna, a razume se i svih ostalih, bez obzira na eventualni umor.

Komandant može rezervu upotrebiti za izvršenje iznenadjenja. Time znatno olakša rad i napor strelaca u borbenoj liniji. Zato treba težiti za tim da rezerva zaobidje neprijatelja i da mu udari u bok ih čak i u ledja, što će kod neprijatelja izazvati paniku i kolebanje koje će borbeni jedinica iskoristiti za juriš i njegovo uništenje.

Moguće je takodje da komandant upotrebi rezervu za pojačanje onog krila kojem pretila opasnost, ili pak onde gde se pruža najlakša mogućnost za napad na neprijatelja.

Pod 2. Jedinica se počinje povlačiti po odeljenjima na položaje koji su za nas podesniji i skrivenoj rezervi pružaju mogućnost napada u bok ih u ledja neprijatelja. Prema tome, povlačenje jedinice ima cilj da pripremi prostor rezervi za bočni napad na neprijatelja. Sve ostalo kao i pod 1.

Pod 3. Zbog nadmoćnosti neprijatelja prinudjeni smo na povlačenje. Odluku o povlačenju donosi komandant posle zrelog razmišljanja i procene, i preporučljivo je da se u takvim slučajevima izvrši blagovremeno povlačenje, koje znatno štedi naše snage i energiju. Odluku o blagovremenom povlačenju treba doneti odmah po sukobu sa neprijateljskim patrolama i dobijenim podacima o snazi neprijatelja. Mnogo je teža situacija kod prinudnog povlačenja, na koje nas je naterao neprijatelj svojom vatrom i nastupanjem, jer nam u takvim slučajevima preči razbijanje i rasturanje, koje se može promeniti u potpuni poraz. Zato kod prinudnog povlačenja komandant mora paziti na to da po svaku cenu očuva disciplinu, polako povuče glavninu, dok prethodnica — sada zaštitnica — istraje na položaju i odbija neprijatelja, da tako dobije u vremenu za povlačenje i sredjivanje glavnine, pa se najzad počne i ona povlačiti s položaja na položaj, sve dok najzad ne izgubi kontakt sa neprijateljem. Za prinudno povlačenje najbolje je upotrebiti noć, a u mnogim slučajevima, s nastupanjem noći, neprijatelj će se i sam povući. Zato nastojati da se istraje na položaju do noći. To će nam verovatno uštedeti žrtve i pružiti mogućnost da sa sobom odnesemo ranjenike i svu spremu.

Uopšte, za sve partizanske jedinice bez razlike važi: ne upuštati se u frontalnu borbu sa neprijateljem, nego stalno tražiti partizanski način borbe s neprijateljem, uvek se brinuti za to da se borba ne vodi na inicijativu neprijatelja, nego na našu.

Zato su iz iskustva preporučljive sledeće varijante o borbi s neprijateljem :

a) U šumovitom i ispresecanom terenu jedinica se podeli na pojedine grupe (vodove) u različitim pravcima, koje teže da napadaju i uništavaju neprijateljske patrole, straže ili pozadinu iz raznih tačaka. Napadnu, unište, oplene i iščeznu. Velika okretnost manjih grupa, laka mogućnost prikrivanja, iznenadnost pojave i iščezavanja, sve će to kod neprijatelja izazvati utisak da je opkoljen i on će vrlo brzo napustiti napadačke planove. U poredjenju s našima, njegovi će gubici biti ogromni, što će još povećati demoralizaciju neprijatelja.

b) Jedinica iskoristi razudjenost terena i zajednički se prebaci u pozadinu neprijatelja i napada njegove polazne položaje koji su skoro uvek slabo osigurani (automobili!). Time ćemo neprijatelju zadati osobito težak udarac i dovesti ga u toliku zabunu, da će nam direktno upasti u zasedu postavljenu u pravcu njegovog povlačenja ka polaznom položaju.

c) Izvlačenje kao pod b) i postavljanje zaseda na putu kojim će se neprijatelj sigurno vraćati iz polaznog položaja put garnizona.

Iz svega gore rečenog, možemo izvesti sledeće zaključke:

1. Ne čekati neprijatelja, već ga tražiti. Na taj način će se uvek smatrati ugroženim i biće prinudjen da se bori po našoj inicijativi.

Pojaviti se, uništiti neprijatelja i iščeznuti — to mora biti partizansko pravilo.

2. Nikad ne izbegavati borbu u susretu onde gde možemo neprijatelju naneti štetu, a uvek onde gde borba i njen uspeh ne bi bih u srazmeri sa našim žrtvama.

3. Nikad ne smemo zaboraviti na to da su iznenadjenje i brzina akcije najmoćnije partizansko oružje. Dakle, tajnost, snažan napad i na jačeg neprijatelja, lukavstvo.

4. Precenjivati vlastite snage je zločinstvo, a potcenjivati jeste sabotaža.

5. Da su u borbi uspesi i neuspesi, i da zbog trenutnog neuspeha ne smemo gubiti glavu i hrabrost!

Upotreba mitraljeza

Mitraljez je najvažnije oružje partizanskih jedinica i zato je njegovom dobrom iskorišćavanju potrebno posvetiti najveću pažnju.

Obično su u partizanskim jedinicama mitraljezi ravnomerno razdeljeni po vodovima. Ah to nije podesno:

1. jer se ljudstvo navikava na neposredno sadejstvo mitraljeza u svakoj akciji i više nije u dovoljnoj meri sposobno za samostalne akcije bez mitraljeza;

2. jer takav način podele mitraljeza otežava dobro iskorišćavanje njihovog dejstva (usled vezanosti). Zato je mnogo bolje da mitraljezi budu samostalni i neposredno na raspoloženju komandantu, koji ih može u svakom trenutku najbolje iskoristiti. To je naročito važno za manje samostalne jedinice, gde je dobro iskorišćavanje dejstva mitraljeza osobito važno.

Time što mitraljeze raspoređuje sam komandant prema potrebi koju diktira pojedina akcija, stvarno samo povećavamo podršku koju mitraljesci pružaju strelcima u borbi.

Raspored mitraljeza pretstavlja pitanje na koje se ne može odgovoriti kratkom rečenicom. Zavisi od najrazhčitijih okolnosti: položaja, oblika terena, dužine zauzetog fronta strelaca, jačine položaja i pravca nastupanja neprijatelja. Već iz toga proizlazi da se za to ne mogu dati tačna uputstva koja bi bila upotrebljiva u svakom momentu, već se mogu dati samo glavne smernice koje će komandantima olakšati njihov rad, planove i naredjenja.

Glavno načelo kod postavljanja mitraljeza jeste: postaviti mitraljez na takvo mesto koje mitraljezu daje:

1. najšire polje dejstva i
2. najbolje skrovište pred pogledom neprijatelja.

Pod 1. Postavljanje mitraljeza, s obzirom na njihovo dejstvo, može biti u tri osnovna načina:

a) frontalno, gde mitraljez dejstvuje direktno na neprijateljski položaj;

b) koso, gde mitraljez tuče koso neprijateljski položaj, i

c) bočno, gde mitraljez tuče sa strane neprijateljski položaj.

Skica⁸ nam najbolje pokazuje koji je od ova tri položaja najpodesniji i pretstavlja najbolje iskorišćavanje mitraljeza.

Iz toga nužno proizlazi da u izboru mesta za mitraljez treba uvek težiti za bočtim dejstvom, gde to nije moguće — kosim, a tek u poslednjem redu — za frontalnim dejstvom.

To je jedan deo, a drugi je visina mesta na koje se mitraljez postavlja, što je položaj mitraljeza viši, tim je veće polje njegovog dejstva, tim duže vremena može nesmetano, sa istog mesta, tući neprijatelja, nego što mu to dopušta kada dejstvuje preko glava naših strelaca, a, istovremeno, na takvom položaju najmanje ometa naše strelce, i obratno. Gde to, zbog oblika terena, nikako ne bi bilo moguće, treba mitraljeze postaviti u međuprostore naših strelaca, i to bilo u istom redu sa strelcima, bilo iza ili ispred njih. U tom slučaju je najbolje da se mitraljez postavi u međuprostor, malo pomaknut napred prema položaju neprijatelja, jer će u tom slučaju biti najmanje ometan od naših strelaca, i obrnuto, a ima i mnogo šire polje dejstva nego ako stoji između ili iza naših strelaca. Pored toga je postavljanje ispred ili iza naših strelaca korisno i zbog toga što vara neprijatelja u odmeravanju rastojanja i zavodi ga na pogrešno nišanje. Gde to dopuštaju mogućnosti i teren, preporučljivo je mitraljeze postaviti na krilima, unekoliko pomaknute napred prema položaju neprijatelja, jer time bolje štitimo naša krila i bokove i dajemo mitraljezu mogućnost flankiranja ispred celog našeg fronta. Kod zauzimanja položaja na ivicama šuma, mitraljezi se uvek postavljaju na ispupčenja šume, da im se na taj način osigura mogućnost flankiranja ispred vlastitog fronta.

Pod 2. Kod razmeštaja mitraljeza treba posvetiti pažnju i na njihovo dobro prikriivanje od neprijateljskog osmatranja, koje isto tako traži priliku da ga otkrije i uništi. Pored toga, dobar zaklon pruža mitraljezu mogućnost da neopažen od strane neprijatelja ostane što duže na istom mestu i tako što bolje plasira svoju vatru. Baš zbog toga je nužno da se kod dužih borbi brine za to da mitraljezi menjaju svoja mesta, i zbog toga treba već unapred pripremiti rezervne položaje za mitraljeze. Najbolji zakloni su mesta koja dobro zaklanjaju mitraljez i poslugu, tj. manji zaseci, žbunje, senke drveća, kuća, ograde i slično, ali nikad na tako uzdignutim mestima koja

⁸ U originalu pomenute skice nema.

svojom čistinom mogu izdati mesto, nego u takvim slučajevima uvek nešto izpod vrha ili sa strane padine. (Kod vrhova treba paziti na siluete u vazduhu koje se nadaleko vide.)

S obzirom na zadatak mitraljeza u borbi, često puta će se pokazati potreba koncentracije dva ili više mitraljeza na istom mestu, sa istim ih svaki sa svojim zadatkom. U takvim slučajevima, mitraljeze treba razmestiti po dubini, a nikako ih zbijati na istom mestu. Takvi slučajevi će se pokazati:

1. gde ustrebaju koncentracije mitraljeza sa istim pravcem dejstva ako neprijatelj osobito jako nadire na izvesnom otseku, ako treba razbiti koncentraciju neprijateljskih snaga, ako treba jakom vatrom zatvoriti glavni pristup neprijatelja i slično;

2. gde ustrebaju koncentracije mitraljeza na istom mestu sa različitim pravcem dejstva, kad je teren za postavljanje naročito podesan i daje mogućnost unakrsne vatre sa pojačanim dejstvom, jer su mitraljezi na istom mestu mnogo bolje skriveni a daju istu, pa čak i povećanu jačinu dejstva i slično. U napadima na transporte neprijatelja: vozove ili autokolone, koncentracija mitraljeza će osobito biti korisna.

Kod razmeštaja mitraljeza po dubini treba paziti na to da neprijatelj ne bude u stanju da dejstvom jednog od svojih mitraljeza učutka odjednom sve naše mitraljeze. Takvim razmeštajem mitraljeza ne samo što ne bi ništa iskoristili, već bi, naprotiv, sami sebi napravili ogromnu štetu.

Kod razmeštaja mitraljeza, od prilične je važnosti brisanje mrtvih uglova ispred linije naših strelaca, gde bi se neprijatelj mogao ukopati ih utvrditi. Dakle, mitraljeze uvek tako rasporediti da jedan tuče mrtvi ugao ispred drugog — i obratno, tako da neprijatelj ne može naći praznine gde bi se utvrdio, a da ga jedan od naših mitraljeza ne ometa u tome. Dobro povezivanje međusobnog dejstva i pomaganje flankiranjem naročito je važno u odbrani, jer se time ispred naše streljačke linije stvara zastor mitraljeske vatre, koji će biti u stanju sprečiti svako približavanje neprijatelja.

Pored svega dosad rečenog, mitraljezi imaju u borbi i posebne zadatke koje moraju što bolje izvršiti. U prvom redu je njihov zadatak da potraže i unište neprijateljske mitraljeze, otpornije tačke, koncentracije neprijatelja, prilaze neprijatelja, veće njegove grupice koje postaju opasne zbog prevelikog približavanja našim položajima, da mu košenjem zadaju najveće gubitke koji će oslabiti njegov nalet i nagnati ga na povlačenje. Svi ovi različiti zadaci će jasno diktirati pregrupisavanje ih premeštanje mitraljeza za vreme borbe i od mitraljeskog osoblja zahtevaju svestranu pažnju.

U napadu, mitraljezi ostaju na svojim mestima, ako sa tih položaja ne ometaju nastupanje naših strelaca, jer imaju mogućnost

dejstva preko njihovih glava, odnosno kroz međuprostore. Svojom vatrom štite napredovanje naših strelaca i na taj način im osiguravaju postignutu nadmoćnost vatre nad neprijateljem i u vreme njihovog nastupanja. U protivnom slučaju, prvo se pomaknu mitraljezi, zauzmu nov položaj i odatle vatrom štite nastupanje strelaca.

Kod juriša naših strelaca, mitraljezi obično ostaju na svojim mestima i odatle vatrom pomažu juriš. Tek tu dolazi do punog izraza bočno dejstvo naših mitraljeza, zato treba težiti tome da pre juriša naših strelaca mitraljezi zauzmu te položaje. Gde to nikako nije moguće, biće pokatkad korisno, naročito za dalje gonjenje, da juriša i puškomitraljez, koji u takvim slučajevima dejstvuje sa punim okvirom »s ruke«.

Kod odbrane, mitraljezi vrše najvažniji deo odbrane: razbijanje i uništavanje sile neprijateljskog napada i morala. Razbijaju najopasnija mesta neprijateljskog nastupanja i drže pod svojom vatrom sve važnije prilaze. U slučaju povlačenja, mitraljez ostaje na mestu i svojom vatrom krije povlačenje strelaca i povlači se tek kad strelci zauzmu nove položaje. U kritičnom slučaju, mitraljez se žrtvuje za spasenje ostalih.

Patrolama se dodeljuju pojedini mitraljezi samo u slučaju kad je patrola većeg sastava, ili kad ide u akciju radi veće sigurnosti i praktičnog vežbanja mitraljezaca.

Na stražarska mesta se mitraljezi obično ne postavljaju, izuzev u slučajevima velike opasnosti i kad je stražarsko mesto ujedno i borbeni položaj jedinice. Gde to ne bi bio slučaj i gde bi predviđeni borbeni položaj odreda bio na drugom mestu, mnogo je bolje mitraljeze sa odgovarajućom stražom unapred razmestiti na tim položajima, naročito na mestima koja dobro dominiraju najvažnijim prilazima.

Skoro uvek će se, pak, pokazati korisnim da se jedan ili dva mitraljeza dodele dežurnom odeljenju, isto tako »pod oružjem«, da bi u slučaju potrebe bili odmah pri ruci.

E. SABOTAŽNE AKCIJE

se izvršuju mnogo lakše, ali im se ipak posvećuje suviše malo pažnje, kako u njihovom izvršavanju tako i u pripremi. Jednom reći, kad se ide samo za akciju, sve ide više po domaće. Sreća koju su partizamski odredi u većini slučajeva imali u izvršavanju akcija ne sme nas zavoditi u površnost kod njihovih priprema i izvodjenja, jer ćemo inače doživeti teška razočarenja. U mnogim slučajevima bi se akcije, uz veću budnost neprijatelja, svršile sa teškim porazima za partizane. Takve greške se ni u kojem slučaju više ne smeju

ponavljati, i nužno je potrebno i akcije pripremati i izvršavati u vojničkom duhu.

Pre polaska u akciju potrebno je tačno podeliti zadatke: stražu, pripravno odeljenje, pomagače i, najzad, izvršioce same akcije, dati im tačna uputstva, kojih se moraju naročito strogo držati noću da ne bi došlo do nesporazuma, dati im znake međusobnog raspoznavanja i javljanja toka akcije, odrediti — na primerno udaljenom mestu od mesta akcije — zbornu mesto i odrediti red toka akcije.

Na taj način ćemo biti u stanju da akciju u redu i bez odugovlačenja izvršimo, bez nepotrebne buke i pričanja, jer će svaki tačno znati šta mu je dužnost i očuvati se tajnost u punoj meri.

Neće biti retki slučajevi kada će akcija biti vezana sa borbenom akcijom, sa napadom, jer će dotični objekat čuvati straža. U takvim slučajevima, po principima izvršavanja borbenih akcija, prvo izvršiti napad — likvidaciju straže i tek potom akciju.

U izvršavanju akcija dosta će nam koristiti lukavstvo, napr. kod akcija na železnice — preoblačenje partizana u železničare koji će akciju pomoći iznutra, u naseljima — upotreba okupatorskih uniformi da bi se maskirali kao neprijateljska patrola itd.

U izboru objekata za akcije treba u prvom redu misliti na one objekte koji su za neprijatelja izvanredno važni, jer bez njih ne može uredno izvršavati svoje zločinačke zadatke. Dakle, u prvom redu će doći u obzir njegove saobraćajne veze (drumovi, železnice), zatim transportna sredstva (automobili, kola, motocikli itd.), magazini, garaže, štale za teretnu i uprežnu stoku, fabrike koje rade za vojsku, fabrički magazini gotove robe ih polufabrikata i sirovina. -

1. Saobraćajne veze. O načinu uništavanja drumova smo govorili u poglavlju »zasede«, jer je to bilo u neposrednoj vezi sa predmetom.

Železnice možemo uništavati na najraznovrsnije načine. Sigurno je najjednostavnije miniranje pruge. Tu bi bilo preporučljivo, gde to dozvoljavaju prilike i materijal, da se miniranje vrši sa kontakt-nim upaljivanjem, t. j. da miniranje vrši voz kad naide na minu i zbog toga iskoči iz šina i poveća štetu. Zatim postavljanje paočanica na šine, zabarikadiranje pruge na mestima gde će vozovodja prepreku opaziti tek u poslednjem trenutku, rasklimatanje pruge odvijanjem spojnica, gde će voz dovršiti naš posao itd. (Upotrebljavanje naročitih' paočanica.)

Mostovi su dosta težak problem, ali je za obični partizanski odred lako rešljiv kod drvenih mostova. Izvlačenje poprečnih greda u tolikoj meri da se to ne pozna ah da se sruše u vodu na prvi pritisak veće težine. Takodje bi se i zapaljivanje drvenih mostova moglo uspešno primenjivati. Ali moramo napomenuti da se mostovi

iz hrastovih balvana vrlo teško upaljuju. Najjednostavniji način zapalivanja jeste stavljanje petrolejke pod most, ali pri tome treba paziti da se zastre cilindar i da se svetlost ne širi po okolini. Gvozdeni i betonski mostovi se mogu uništiti jedino miniranjem. (Preporučujemo, gde se to može, kod gvozdениh mostova postavljanje balvana između yeznica traverze.)

2. Transportna sredstva. Automobili se najlakše uništavaju zapalivanjem, zaletanjem u postavljene barikade, a u toku vožnje ubijanjem šofera. Zapaljivanje se može izvršiti polivanjem lako zapaljivim materijama (prvenstveno benzin, benzinske bombe), koje imamo sami, kao i gorivom koje ima automobil. Nikako ne treba zanemarivati naftu, o kojoj se priča da ne gori. Naftu treba prvo zagrejati do odgovarajuće temperature, pa će onda goreti. A to se postiže na taj način što se naftom natopi prvo krpa, koja se zatim zapali, i kada se razgori, počne goreti i nafta i tada se priključi ostaloj nafti.

Vagoni se uništavaju zapalivanjem, izbacivanjem voza iz šina ili pak time što se u komore za mazanje naspe korund (krupniji), oštar pesak, usitnjeno staklo i slično, što dovodi do samozapalivanja osovina vagona. Naročitu važnost treba polagati na promet tečnih goriva, koja su najnužnija potreba svake vojske. Takve kompozicije vozova se uništavaju mitraljiranjem, cisterni, čime se unište cisterne i gorivo isteče. (Isto tako treba iskoristiti svaku priliku za mitraljiranje svakovrsnih vojnih transporta. Pri tome odrediti i postaviti mitraljeze tako da tuku sve visine vagona u kojima bi se mogla nalaziti vojska.)

Kola i motocikle zaustavljati na koji bilo način i zapaljivati. Stoku koju neprijatelj upotrebljava za transport uništavati gde se god za to pokaže mogućnost. Mitraljirati je kad je u masi dognaju na pojilo, trovati pojila ako ih upotrebljava samo neprijatelj za napajanje svoje stoke, u bale sena i slame ubaciti strugotine gvoždja, zdrobljeno staklo i slično.

3. Magazini se napadaju, oplene i zatim zapale. Isto tako garaže i štale neprijatelja. Kod garaža i štala treba ulaze prethodno zabarikadirati tako da se oteža spasavanje koje bi neprijatelj eventualno pokušao. Isto treba raditi sa fabrikama i fabričkim slagalištima gde se izradjuje ili se nalazi roba za neprijatelja.

Svaki komandant mora odmah po dolasku u drugi kraj doznati od mesnih organa OF i NZ sve potrebne podatke u tom pravcu. Mora zahtevati da mu ti organi pribave sve potrebne detaljne podatke koji su mu potrebni za izradu plana i da kod izvršenja te akcije sudeluju samo kao najbolji poznavaoци svih okolnosti. Posle toga odmah pristupiti izvršenju akcija bez oklevanja i odugovlačenja.

F. NASELJENA MESTA

Nije baš na poslednjem mestu po važnosti pitanje načina partizanske borbe za naseljena mesta i njihovu eventualnu odbranu od neprijatelja. Pod naseljenim mestom se podrazumeva svako naselje, bez obzira na njegovu veličinu. Jasno je da će biti izvesnih razlika zbog veličine naseljenog mesta, ali je taktika uglavnom jednaka i u jednom i u drugom slučaju.

1. Borba za naseljena mesta

Naselje koje je zaposeo okupator napadaćemo tada kad se u tom pogledu nadamo važnom uspehu, ojačavanju naših jedinica regrutacijama u dotičnom mestu ili uništavanju uredjaja neprijatelja i njegovog garnizona. Taktika borbe za naseljena mesta je u suštini drukčija od taktike borbe na otvorenom terenu, jer u ovom slučaju imamo bezbroj novih mogućnosti koje će dobar komandant znati temeljito iskoristiti.

Borba za naseljeno mesto će zaista biti efikasna samo u slučaju da se priprema za borbu izvrši u potpunoj tajnosti i da za neprijatelja pretstavlja zaista pravo iznenađenje. Zato sve pripreme za napad treba izvršiti tako da se zauzimanje položaja izvrši noću, a sam napad rano u zoru.

Pripreme za napad na naseljena mesta jesu sledeće:

1. prikupljanje podataka:

a) posredno — preko organa i članova OF i NZ iz dotičnog mesta — o jačini posade;

— o rasporedu neprijatelja u naselju (kuće, prilazi, prostorije, broj pojedinih kuća, stanovi oficira), naoružanje, mere sigurnosti koje neprijatelj preduzima (straže, njihov razmeštaj, mitraljeska gnezda, ev. prepreke itd.);

— veze (telefon, telegraf, radio);

— patrole (da h se šalju i kuda, u kakvoj jačini i sa kakvim naoružanjem);

— izdajnici, njihove kuće i prilazi do njih;

— ev. vodiči iz redova NZ;

b) neposredno — preko samog komandanta ih patrola —

— teren i prilazi koje ćemo pri napadu upotrebiti;

— raspored jedinica kod napada i pravac njihovog napadanja, pravac povlačenja za pojedine jedinice.

2. Pristalicama OF i članovima NZ se dodele specijalni zadaci koje moraju izvršiti baš pred sam napad. Presecanje telefonske i telegrafske veze i uništavanje radiotelegrafske veze, ukoliko ova postoji. Treba ih podehti na manje grupe od kojih svaka za sebe ima specijalni zadatak. Odrediti im tačno pravac kretanja, da ne bi dolazilo do međusobnog ometanja i odugovlačenja.

3. Pred napad na naselje, treba tajno ubaciti nekoliko partizana naoružanih revolverima i bombama, čiji je zadatak da u trenutku napada spolja izvrše napad na posadu iznutra — iz samog naselja. Svakoj grupi bombaša odrediti tačan zadatak (tačku na koju treba da izvrši napad i pravac kretanja).

4. Za sve ostale jedinice odrediti tačno mesto njihovog napada, način izvršenja napada, kuda će naročito obraćati pažnju i koncentrisati vatru i pravac napredovanja u naselju. Urediti sve potrebne veze: sa komandantom, pojedinim jedinicama medju sobom i zbornom mesto posle svršene akcije.

5. Urediti i pripremiti sve potrebno da se neprijatelju spreči bekstvo ili pomoć. Zato treba na svim prilazima, odakle bi pomoć mogla doći, postaviti zasede, zaseke, barikade i slično. Prekinuti železničku vezu, pa i tamo postaviti zasedu na zgodnom mestu.

6. Noću, pred sam napad, izvesti sve pripreme izvan naselja: razbijanje komunikacija, postavljanje zaseda na prilazima i izvesti opkoljavanje naselja. Pre samog napada preseći telefonske i telegrafske žice. Sam napad mora biti brz, kratak i žestok tako da se neprijatelj ne može ni snaći, već da kod njega nastane panika, što će samo smanjiti naše napore i trud.

7. Odmah po upadu u naselje pristupiti likvidaciji pojedinih otpornih tačaka i čišćenju neprijatelja i petokolonaša, zapleni i uništavanju magazina i ostalih neprijateljskih sredstava itd.

8. Najveći red, disciplinovanost i bezuslovno izvršavanje komande jeste uslov uspeha, naročito u takvim akcijama.

2. Odbrana naseljenih mesta

Odbrana naseljenih mesta se ne vrši u samom naselju nego uglavnom izvan naselja. Zato treba glavne snage rasporediti na položajima oko naseljenog mesta, a u samom mestu ostaviti samo manji deo na dobrim položajima. Pošto je mesto samo po sebi vrlo dobar cilj neprijateljske artiljerije, treba odbranu mesta pripremiti tako da ne budemo neposredna meta neprijateljske artiljerije. Za to su najpripravniji položaji obronci i ivice naselja, jer se tu mogu dobro prikriti naši položaji (parkovi, voćnjaci i druge kulture).

Uprkos tome, treba organizovati i pripremiti gnezdo otpora u samom mestu i za to upotrebiti kuće i druge zgrade koje dominiraju prilazima i gde je data mogućnost što šireg dejstva našeg oružja, osobito mitraljeza.

U tom pogledu se mogu korisno upotrebiti u prvom redu podrumi čiji su prozori okrenuti u pravcu prodiranja neprijatelja, a isto tako i tavani koji zbog svoje visine predstavljaju vrlo dobre pozicije za mitraljeze. Sva ta gnezda otpora treba i naročito pojačati vrećama zemlje ili peska, gradjevinskim materijalom, zazidjivanjem

prozora i slično, a iz takvih kuća ukloniti sve što bi moglo služiti širenju požara.

Na svim prilazima u mesto, kao i u samom mestu, postaviti barikade, za čije će se gradjenje u naseljenim mestima uvek naći dovoljno materijala, a iza njih izgraditi gnezda otpora i položaje za strelce.

Na ivicama mesta iskopati rovove za odbranu mesta i kao polazne tačke za protivnapad, ako bi neprijatelj gde prodro u naselje.

Svako mesto otpora u naselju bori se nezavisno od ostalih čak do potpunog uništenja, ukoliko nije drukčije jiaredjeno. U protivnom slučaju, uvek već unapred pripremiti pogodne prolaze za povlačenje iz naseljenog mesta, koji će ljudstvo štititi od neprijateljske vatre.

U odbranu varoši i naselja zasada se ne treba upuštati, jer je naša snaga u poredjenju s neprijateljem suviše slaba, a nemamo ni dovoljno tehničkih sredstava. Takodje i zauzeta naselja držati samo toliko vremena ukoliko postoje za to naročiti razlozi. Posle zauzimanja i čišćenja istih, po potrebi ista napustiti i sa sobom povesti sve ono stanovništvo, naročito muškarce, koje bi bilo u opasnosti da iskusi neprijateljsku osvetu.

3. Odbrana oslobođene teritorije

Za odbranu oslobođene teritorije su potrebne mnogobrojne mere, i to:

1. Rušenje puteva i komunikacija. Svi putevi koji vode u oslobođenu teritoriju moraju se porušiti na najosetljivijim mestima (mostovi, vijadukti), na mnogim mestima treba iskopati jarke duboke 3 i široke 5 m, gde put vodi po zaseku ili useku treba ga zasuti na većoj dužini, napraviti barikade iz kamenja ih stabala, drum se surva u reku ih dubinu itd. Sve to rade mobilisani domaći stanovnici (NZ) pod zaštitom partizana koji osiguraju sve pravce iz kojih bi mogao neprijatelj doći.

Puteve kojima se ne može doći automobilima i tenkovima kontrolišu patrole, tako da ne ostane nijedan slobodan prelaz.

Rušenje železnica. Pri ulasku na oslobođenu teritoriju, železnice se ruše na ovaj način:

Kvare se blokovi, skretnice, telefonski i telegrafski vodovi i aparati.

Ruši se pruga, skidaju i odnose šine na većoj dužini.

Pruga se na većoj dužini zasipa šljunkom.

Uništava se vozni park (lokomotive i vagoni). Dobro je izazvati iskakanje lokomotiva i vagona iz šina na prugu bez šina i tamo ih prevrnuti.

Ruše se železnički mostovi i vijadukti, pruga se zasipa rušenjem strmih bregova iznad pruge.

I ovaj rad takodje vrši mobilisana radna snaga ili Narodna zaštita pod zaštitom naoružanih partizana.

Svaki porušeni objekat treba, po mogućnosti, držati pod vatrom (mitraljeza, puškomitraljeza, bombi i boca s benzinom), ako se u blizini mogu sakriti strelci i bombaši.

2. **Zasede.** Uz ono što je rečeno u odeljku o zasedama, ovde treba dodati da će kod većih borbi, kakve pretstavlja zauzimanje teritorije, zaseda postati naše glavno borbeno sredstvo, i zato zasede treba bolje organizovati i bolje ih opremiti.

Zasede treba postaviti na svim putevima kojima bi neprijatelj mogao doći sa tenkovima i kamionima. Zaseda može biti više — dve, tri ih čak i pet na istom putu, jedna za drugom. Kad zaseda ima više, onda prve otvaraju vatru one nazad, a poslednje one napred, tj. prva propusti neprijatelja bez pucanja, druga ih treća ga napadne спреда, a prva i druga straga kad je borba počela kod zadnjih zaseda.

Zasede treba da budu naoružane mitraljezima, puškomitraljezima, puškama i bombama. Kad se očekuju neprijateljski tenkovi ih kamioni, potrebne su boce s benzinom, svežnji bombi i neprimetne mine. U tom slučaju, zaseda mora biti postavljena tako da neprijateljska kolona dobije vatru s boka, koso i uzduž puta. Tenkovi i kamioni se propuste pored prvih partizana, tako da poslednji partizan napadne prvi tenk a prvi partizan poslednji tenk ili kamion istovremeno s bombama, svežnjem bombi i bocama benzina. (Kod svežnja bombi se zapali samo jedna bomba; boca s benzinom je začepijena, ah iz nje visi krpa pokvašena benzinom, i pošto ovu zapalimo, bocu bacimo na prednji kosi deo tenka pred kupolom ih na prednji prozor kamiona; svežnji bombi se bacaju pod gusenicu tenka.)

Zasede moraju doći na mesto neprimećene, noću zauzeti poziciju i ostati potpuno nevidljive. U zasedama se zabranjuje pušenje i razgovaranje, kretanje se zabranjuje ih se prikriva.

Osiguranje zasede sa strane. Iskustva srpskih partizana nam dokazuju da neprijatelj prvo, većinom, dolazi drumovima s motorima, tenkovima, kamionima i vojskom. Istovremeno avijacija izvidja teren i puca na slepo po šumi, šiblju, kukuruznim njivama pored drumova itd. A kad upozna našu snagu i taktiku, napada ovako :

— razvije se u manje grupe i približuje se kritičkim tačkama u streljačkom stroju, s namerom da zasede opkoh i uništi;

— avijacija bombarduje i mitraljira kao i pre napada sve krajeve gde bi mogli biti partizani;

— posle pešadije dolaze tenkovi, za njima kamioni s trupama koje pucaju na slepo, na sve strane, gde očekuju da su partizani.

Zbog toga je bočno osiguranje zaseda neophodno potrebno. To se postiže patrolama koje se šalju na sve pravce, patrolama koje zauzmu uzvišenja, grebene itd. i patrolama koje se rasporede na najboljim opservacionim tačkama.

3. **Protivavionska zaštita.** Kad neprijatelj počne upotrebljavati avijaciju, treba izbegavati veće koncentracije jedinica na istim mestima. Treba takodje misliti i na civilno stanovništvo i po mogućnosti isto evakuisati iz ugroženih naselja u dubinu slobodne teritorije, kuda treba skloniti takodje stoku i hranu.

4. **Obaveštajna služba** se mora organizovati, po mogućnosti, **iz** civila i delovati tako da agenti neprijatelja ne mognu zadržavati se na oslobođenoj teritoriji ni najkraće vreme. Po selima mora ostati deo Narodne zaštite pod oružjem za stražarsku službu i održavanje reda.

Naročito i posebice treba još jednom podvući **da odbrana oslobođene teritorije mora biti partizanska, vodjena s partizanskom taktikom. Nikad ne sine dovesti do stvaranja fronta. Osnovni način odbrane su porušeni prilazni putevi i sistem zaseda u širinu i dubinu.**

Nekoliko priiniedaba:

Radi veće jasnoće i boljeg razumevanja, ovde ćemo objasniti neke vojno-stručne izraze koji u samom tekstu nisu bili ili nisu mogli biti dosta jasno objašnjeni.

1. Položaj je teren, odnosno otsek ili deo terena, na kojem se nalaze rasporedjene naše snage ili pak snage neprijatelja. Za dobar položaj je potrebno sledeće:

- a) da dominira svim prilazima položaju i terenu ispred položaja;
- b) da ima što veći brisani prostor ispred sebe, tj. da bude lako nagnut, otvoren i pregledan i ne daje neprijatelju mogućnosti da iskoristi prirodne zaklone koje ima teren. Sve to, ukoliko vreme dopušta, prethodno ukloniti, jame zatrpati, a mrtve uglove pokušati da flankiranjem držimo pod kontrolom.

2. Položaj prethodnice je prostorija koju je odred već ranije izabrao da se na njoj odupre, odnosno prihvati borbu u slučaju dolaska neprijatelja. Taj položaj nije uvek istovetan sa borbenim položajem, jer njega može držati prethodnica toliko vremena dok se glavnina ne razvije za borbu na drugom položaju, pozadi prvog.

3. Borbeni položaj je položaj gde se glavnina odreda razvije za borbu. U slučaju različitosti sudarnog i borbenog položaja, prethodno treba narediti pravac povlačenja prethodnice da ne bi ometala dejstvo glavnine.

4. Pripravnost je način kako je odred pripremljen za upotrebu u slučaju iznenadnog nastupanja neprijatelja. Razlikujemo tri vrste pripremljenosti, i to:

a) običnu, kad nema osobite opasnosti. U takvom slučaju ljudstvo vrši svoje uobičajene poslove, a oružje se drži na određenom mestu. Jedinica spava uz uobičajene mere sigurnosti, onako kako joj je najpodesnije;

b) strogu, kad je povećana opasnost. U takvom slučaju se poštava stražarska služba, povećava jačina dežurnog odeljenja, a pola ljudstva spava dok je drugi deo u ratnoj spremi, pod oružjem;

c) pod oružjem, kad postoji neposredna opasnost. U takvom slučaju se sve ljudstvo nalazi na svojim zbornim mestima, s oružjem u ruci, tako da svakog trenutka može zauzeti položaje. Spava obučeno i s oružjem pored sebe. Pod oružjem se uvek nalazi straža i dežurno odeljenje, zato treba naročito strogo paziti na to.

5. Uzbuna je znak, određen od komandanta odreda, kojim se javlja opasnost, i u takvom slučaju je dužnost svakog partizana da što pre, u ratnoj spremi i s oružjem, dodje na zbornu mesto. Na uzbunu i brzo stizanje partizana na zbornu mesto mora se polagati velika važnost i zato uzbunu treba stalno vežbati.

III. NASTAVA I VEŽBANJE LJUDSTVA

Već smo u početku, u poglavlju »ljudstvo«, pomenuli kao drugi važni faktor održavanje ljudstva: »neprestano vežbanje i usavršavanje vojno-stručnog znanja partizana«. Ovom faktoru ćemo ovde posvetiti potrebnu pažnju i upozoriti komandante na osobito važne tačke koje će morati uvažavati u vojno-stručnom vaspitavanju svojeg ljudstva, ako ozbiljno budu želeli da njihovi odredi budu sposobni i dorasli i najtežim zadacima koji će im kao partizanima pripasti.

Reč »egzercir« je uopšte omrzruta, naročito kod partizana koji su u jugoslovenskim kasarnama služili svoj rok. Naime, egzercir je bio — a još i danas je — u svim buržoaskim vojskama prilika za oficire i podoficire za sadističko mučenje vojnika, za njihovo telesno i moralno ubijanje. Time je već jasno rečeno kakav egzercir ne sme biti u partizanskim jedinicama. Način vežbanja i usavršavanja partizana mora bazirati na drugarskom odnosu između učitelja i učenika, na volji da jedan drugom pomaže što mu je više moguće i, najzad, na svesti samih partizana da je to nužna potreba, jer će samo na taj način osigurati svoje vlastite živote i samo tako zaista postati sposobni da u najvećoj meri koriste svojem narodu u borbi za njegovo oslobođenje. U ne maloj meri će dobrim uspesima doprineti i izlaganje materije, koje mora biti svakome lako razumljivo i izloženo na takav način da privuče pažnju partizana.

Skoro u svakom partizanskom odreda ćemo naići na partizane koji su služili vojsku i one koji nemaju nikakvog vojnog obrazovanja. Jasno je da će se »starim vojnicima« činiti glupo i ponižavajuće da ponovo ispočetka obradjuju sastav pušaka, streljačke stavove i

slično, uprkos tome što nam iskustvo dokazuje da su rpnogi od njih mnogo čega važnog i korisnog zaboravili. Taj problem je mnogom komandantu zagorčao poneki sat i oterao ga u nepotrebnu srditost, ma da se to sasvim jednostavno može urediti. Uspeh učenja je tim bolji što je učenika manje. Dakle, »starim vojnicima« dati priliku da poučavaju nove pod stalnom kontrolom vodnika i četnih komandira: na taj će način »stari vojnici« drage volje ponoviti sve ono što im je poznato i ponovo će naučiti sve što su zaboravili.

Mesto autoritativnog objašnjavanja »svetih vojničkih istina«, primena diskusije o pojedinim pitanjima će zainteresovati sve partizane, i taj način primenjivati gde je god to moguće, na pr.: Kako bi ti, kao vodnik, sa svojim vodom zauzeo taj položaj? Kakve bi pripreme ili poboljšanja izvršio na samom položaju? — Ovde imamo više zaklona. Koji bi ti upotrebio kao najbolji i zašto? — Gde bi na ovom terenu postavio osmatračnicu ili objavnicu? itd. Na taj način će se uvek razviti živa diskusija i partizani će ogromno profitirati pri tome, jer će tako mnogo lakše zapamtiti pojedine važne stvari koje bi im drukčije umakle iz glave. Pored toga, takav način obrade gradiva u najvećoj meri gaji inicijativu i snalažljivost pojedinaca, što je samo u korist partizanstvu.

Uprkos tome, u obradi ne sme nastati anarhija i jurenje s predmeta na predmet, već i u tom pogledu moramo stvoriti sistem koji će rad ubrzati i olakšati.

I. Poznavanje oružja

Jasno je da ćemo rad uvek početi onim što je orudje našeg rada: oružjem. Dobro poznavanje i rukovanje s oružjem je preduslov svakog partizanskog uspeha i zato treba tome posvetiti naročitu pažnju. Svaki partizan mora poznavati sve oružje svoje jedinice i biti u stanju da po potrebi priskoči onde gde je nastala praznina. Ali u prvom redu mora poznavati osnovno naoružanje, a to je puška.

Puška s nožem pretstavlja glavno naoružanje partizana. Zato svaki bez izuzetka mora pušku poznavati u detalje. U prvom redu svoju vlastitu, a pored toga i sve druge koje se nalaze u jedinici, kao i sve puške kojima je naoružan neprijatelj. Mora naučiti pušku brzo rastaviti i sastaviti, pravilno čistiti i podmazivati, njome rukovati, najpre s praznom, zatim s punom (upotrebljavati siepe metke da ne dodje do nesreće), pravilno iskoristiti njeno dejstvo u svim mogućim stavovima i položajima, upotrebljavati bajonet i dobro izvežbati i borbu na nož, čemu se u partizanskim odredima posvećuje suviše malo pažnje.

Revolver treba da poznaje svaki partizan. Pored rastavljanja i sastavljanja, takodje i delovanje njegovog mehanizma i njegovu upotrebu u svim mogućim stavovima.

Mg.pištolj. Gde se god može, poučiti partizane i o njemu prema navodima za revolver.

Puškomitraljez, kao glavni deo automatskog oružja svakog partizanskog odreda, mora apsolutno poznavati svaki partizan: njegov sastav i funkcionisanje, čuvanje i mazanje, upotrebu u borbi, pojedinačnu, rafalsku i okvirsku vatru, punjenje i pražnjenje.

Mitraljez — gde je god u naoružanju odreda: način upotrebe, punjenje i pražnjenje, pucanje s njim, greške koje se obično događaju u njegovoj upotrebi, zbog kojih otkazuje delovanje.

Bombe su, pored puške, najefikasnije oružje partizana. Zato se nastavi o bombama mora posvetiti najveća pažnja. Opis najosnovnijih vrsta bomba: jug., nemačkih i italijanskih. Njihovo delovanje (posvetiti pažnju pravilnom razumevanju tempirnog dejstva), podela i tome odgovarajuća upotreba, primer dejstva pojedinih bombi.

Mine, njihov sastav i delovanje upalne i kontaktne (nagazne) mine, njihova izrada, postavljanje, maskiranje i mere opreznosti protiv neprijateljskih mina.

Rastavljanje, objašnjavanje rastavljanja i delovanja pojedinih vrsta oružja vršiti uvek, gde je to moguće, na taj način što će taj posao obavljati »stari vojnici«, a vodnici i komandiri četa vršiti samo kontrolu.

II. Upotreba oružja

Sa poznavanjem oružja je neposredno povezana njegova praktična upotreba. Veliku važnost polagati na to da partizani znaju pravilno zauzimati pojedine položaje, da pravilno biraju zaklone koji im ne pružaju samo dobro skrivanje (jer vazda je dobar pucanj najbolji zaklon), nego da im dobro izabrani zaklon u prvom redu dozvoljava dobro iskorišćavanje njihovog oružja. Prema tome, dobar zaklon mora strelce skrivati od pogleda neprijatelja, pružati im odgovarajuću sigurnost od neprijateljskih metaka i najveću mogućnost osmatranja i ubijanja neprijatelja. Zato navići partizane na to da je najgori onaj zaklon koji tako dobro skriva da ni partizan ne vidi neprijatelja i da je mnogo bolji slabiji zaklon koji, pak, pruža najbolji pregled i mogućnost ubijanja neprijatelja.

Odmah posle upoznavanja zaklona i njihove funkcije u borbi, preći na upotrebu tih zaklona u najraznovrsnijim stavovima (stojeći, klečeći, sedeći, ležeći) i pravilnom ocenjivanju koji je od tih stavova najbolji u datom trenutku. (Ako napr. klečeći stav zatvara u velikoj meri pregled i ako je na istom mestu moguć i stojeći stav, onda upotrebiti taj. Naprotiv, uvek težiti onom stavu koji pod jednakim uslovima preglednosti terena pruža što manji cilj neprijatelju.) U vezi sa iskorišćavanjem terena za zaklone u različitim stavovima, navoditi partizane na upotrebu zaklona i za naslone pušaka, što po-

većava tačnost naše vatre, jer je time povećana stabilnost u nišanjenju.

Svu ovu nastavu vršiti praktično na terenu i kombinovati je sa vežbanjem u merenju rastojanja i upotrebi zadnjeg nišana, u zajedničkom nastupanju i zauzimanju položaja, u pravilnom shvatanju komande »u strelce«: objašnjavati im što detaljnije i na primerima rad pojedinaca ili grupe u trenutku kad je ta komanda izrečena, da odmah potraži primeran zaklon, brzo priskoči do njega, otkoči pušku i odmah je iznese na nišan.

Pravilno, dobro ekonomično trošenje municije treba naročito izvežbati, tako da se ne oda nijedan pucanj bez potrebe, već da svaki partizan puca tek onda kad osmotri neprijatelja, kad ga nanišani i kad je siguran da će pucanj pogoditi. Svako pucanje na slepo samo je beskorisno trošenje municije.

U borbi je od odlučujuće važnosti izbor cilja. Partizane treba navikavati na to da hladnokrvno osmotre neprijatelja, odaberu cilj i zatim ga tuku toliko vremena dok ga ne unište. Odmah u početku ih treba odvići od uobičajene navike partizana da nervozno skaču s cilja na cilj i tako ostaju bez pravog uspeha. Za ciljeve uvek treba izabrati neprijatelja ih njegov položaj koji je partizanu najbliži, a kod jednake blizine onaj koji mu je najopasniji. Kod jednakih uslova, neka prvo cilja neprijateljski mitraljez, zatim starešine i najzad pojedine vojnike. Ako pred sobom nema više nijednog cilja, neka odmah priteče u pomoć svojem drugu i tuče ciljeve pred njim.

III. Približavanje i udaljavanje

Svaka borbena akcija se vrši u tri pravca. U napadu se vrši približavanje neprijatelju, a u odbrani i povlačenju — udaljavanje od njega, U principu su slični, s tom razlikom što se ovde radi o pravcu koji se pri tome upotrebljava: kod napada u pravcu prema neprijatelju — približavanje, kod povlačenja u pravcu od neprijatelja — udaljavanje.

Dok je strelac u zaklonu i iz njega upravlja svojom vatrom, još uvek je koliko toliko siguran. A čim se vrši pokret, pružamo neprijatelju velike mete i mogućnost jačeg dejstva. Zato ovde treba polagati važnost:

1. na pravilnost načina približavanja i udaljavanja od neprijatelja, i
2. na činjenicu da to nikako ne sme umanjiti naše dejstvo, i radi toga dati mogućnost neprijatelju da pojača svoje.

Ad 1. Približavanje i udaljavanje se uvek vrši po odeljenjima ih manjim grupama, brzim i energičnim skokovima u za to odredjenom pravcu. Čim padne komanda, koja sadrži i način na koji će ljudstvo izvršavati skokove, partizan na kojeg dodje red obustavlja vatru, dobro ogleda teren pred sobom, izabere zaklon i, kad dodje na red, hitro i sa najvećom brzinom skoči do novog zaklona, legne i odmah

otvori vatru protiv neprijatelja. Zatim mu ostali, u jednakim razmacima, slede.

Pod 2. Da se naše dejstvo ne bi smanjilo, skokovi se vrše po odeljenjima, ali oni koji ostaju na svojim mestima povećavaju vatru i time održavaju jačinu vatre i štite ostale koji vrše skokove i obrnuto.

Skokovi su najobičniji način približavanja neprijatelju u neposrednoj blizini i pod dejstvom njegove vatre. Izvan vatre je kretanje srazmerno lakše: može se kretati cela jedinica odjednom, pod jedinim uslovom najveće opreznosti od iznenadjenja. Gde je teren valovit, pokazaće se mrtvi uglovi koji pružaju zaštitu od neprijateljske vatre. Upotrebljavaju se za približavanje sa uspehom taleodje i po odeljenjima. Jaruga se prekorači na uobičajeni način, a što se više primičemo vrhu, tim potrebnije postaje savijanje, sve do puzanja, na koji način ćemo stići na vrh, na novi položaj. Puzanjem ćemo se uspešno dovući na bolja mesta, iskoristiti brazde i druga manja uzvišenja na terenu za približavanje, i zato je potrebno da se partizani treniraju i u puzanju, koje je samo po sebi vrlo naporno. Zato ga treba upotrebljavati samo na kraćim razmacima.

Svi ovi načini nas dovode do položaja kad smo:

1. kod približavanja u stanju da izvršimo juriš na neprijatelja, ili
2. kod udaljavanja da izgubimo kontakt sa neprijateljem.

Kod poučavanja nas naročito zanima prvo, jer drugo je sasvim obični marš.

Pod 1. Kod približavanja neprijatelju na 60 do 100 koraka juriš se izvrši odmah, pošto smo se uverili da je usled nadmoćnosti naše vatre u redovima neprijatelja nastalo kolebanje. Zato partizanima objasniti i pokazati značaj postizanja nadmoćnosti vatre za vreme pripreme juriša. Zatim ih temeljito vežbati na terenu, primenjujući sve moguće varijante za izvršenje juriša. Juriš mora biti kratak i silovit, pa će sigurno biti uspešan. Partizani moraju biti svesni toga da će kod juriša biti manje žrtava što silnije budu poleteli na neprijatelja. Tu dolazi u obzir kombinovano poučavanje o upotrebi puške kao hladnog oružja, noža, ašovčića, bombi i sličnog za što bolji uspeh juriša

Primedba: Iako je osnov svake uspešne borbene akcije najveća disciplina i tišina strelaca, radi lakšeg razumevanja komande u borbi, juriš se uvek vrši sa najvećom mogućom galamom, što moralno porazno utiče na neprijatelja. Na to ne zaboraviti kod poučavanja!

Prve borbene akcije su teške probe za nove borce. Zato paziti na to da se pomešaju medju već isprobane borce koji će im pomoći da prodju vatreno krštenje.

IV. Praktično uvođenje u službu

Ako se novi borci postepeno budu uvodili u partizansku službu, biće znatno manje žrtava i mnogo bolji uspesi. Taj cilj se delimično postiže već sa članstvom NZ, ali je uprkos tome preporučljivo, ukoliko to prilike dozvoljavaju, da se u društvu starijih, već isprobanih partizana, novi borci postepeno, sa lakšim akcijama uvode u posao.

Za tu svrhu odlično služe patrole i straže.

Patrole stavljamo na prvo mesto zato što se mogu vršiti pod komandom starijeg isprobanog druga. Zato uvek dodeljivati nove borce u patrole, jer će se tu najlakše naučiti partizanskom kretanju, skrivanju, upoznavanju terena, orijentaciji i izvidjanju, a naročito će bogata iskustva dobiti u manjim patrolnim sukobima.

Tek posle toga bi ih trebalo postavljati na samostalne straže i njihovo vršenje službe, naročito u početku, neprestano kontrolisati (sasvim neprimetno). Odmah u početku iskoreniti uobičajeno mišljenje novih boraca da je straža samo radi parade ili slično, brinući se za to da novi borac počne stražu smatrati kao osiguranje kojim preuzima odgovornost za bezbednost celog odreda.

U akcije novi borci treba da idu samo u društvu starijih drugova i po mogućnosti neka budu u manjini. Na svaki način pak, podelu treba izvršiti tako da novi borci budu u neposrednoj blizini starijih koji će tako imati priliku da ih drugarski upozoravaju na greške koje bi eventualno činili.

Takvim načinom poučavanja i uvođenja u službu novi borac će polagano ali sigurno dobiti ono samopouzdanje i odlučnost koji su potrebni svakom partizanu, razvije mu se u dovoljnoj meri samoinicijativa, a to će koristiti celom odredu.

Novim borcima, prilikom dolaska drugih novih boraca, davati zadatak poučavanja u osnovnim pojmovima, da bi tako obnavljali materiju, a s druge strane se vežbali za dalje zadatke koji čekaju svakog dobrog partizana.

Primerba: Što komandant bude veću važnost polagao na vežbanje novih boraca i svojeg ljudstva, tim bolji će biti uspesi. Stalna kontrola njihovog rada, nenajavljeni pregledi oružja i ostale spremne, neočekivane kontrole, obilasci straža, neodložno kažnjavanje svih grešaka a naročito površnosti, lenosti i lakomislenosti biće najbolja garancija da će se partizani razviti tako kako želi svaki komandant!

Još ovo! U vežbanju ljudstva za borbene akcije navikavati ljudstvo da se bori i bez mitraljeza. Tako neće doći do panike ili kolebanja ako mitraljez u toku borbe otkaže ili postane nužno da se izvrši koncentracija mitraljeza. S druge strane će, posle takvog vežbanja, jedinici dodeljeni mitraljez samo povećati moral i borbenu odlučnost dotične jedinice!

V. Vežbanje mitraljezaca

Najodlučnije partizane, dobre strelce, koji se odlikuju disciplinom i velikom inicijativnošću, samostalnošću, pravilnim i trezvenim ocenjivanjem situacije, treba dodeliti mitraljezima. Vežbanje mitraljezaca mora biti još mnogo detaljnije i savesnije nego vežbanje strelaca, jer će u mnogim teškim trenucima odlučni mitraljezac odlučiti situaciju u našu korist.

Mlade agilne partizane dodeljivati starim mitraljescima kao dodavače i pomagače. Pri tome budno pratiti njihovu predanost i napredak u rukovanju mitraljezom i po oceni im dodeliti samostalno mitraljez.

Naročitu pažnju pokloniti dobrom uvežbavanju mitraljezaca u radu sa mitraljezom. Cela posloga, bez razlike, mora znati rukovati mitraljezom i poznavati sve njegove »mušice«, tako da se ne bi moglo dogoditi da mitraljez ostane neiskorišćen zbog toga što je mitraljezac poginuo.

Zatim mitraljesce treba vežbati u pravilnom izboru položaja za mitraljez. To je potrebno zbog toga što je naš mitraljez baš tako trn u oku neprijatelja, kao što je njegov nama, a naredjenje komandanta će uvek biti samo opšte (mitraljez na levo krilo, mitraljez pozadi 3 voda za dejstvo preko glava itd.), dok će detalje postavljanja morati izabrati posloga sama. Izbor dobrog zaklona koji daje što širu mogućnost vatre, naročito kose i bočne, u smislu uputstava u poglavlju »upotreba mitraljeza«, moguć je samo kod zaista dobro izvežbane posloge mitraljeza. Isto tako treba paziti na stvaranje rezervnih položaja a, po mogućnosti, i lažnih za varanje neprijatelja. Mitraljesci moraju biti naročito izvežbani u merenju rastojanja, jer će to ubrzati dobro organizovanje vatre. Na sve ovo dobar mitraljezac mora uvek misliti, a pri tome raditi što brže i što skrivenije i u toku borbe izvršavati sve čime bi povećao dejstvo svojeg mitraljeza ih bar sprečio pogoršanje.

Mitraljesce treba naročito izučiti i za slučajeve kad moraju nastaviti borbu bez podrške strelaca, što je naročito važno u momentima izvlačenja iz borbe, gde se povlačenje najbolje potpomaže mitraljezima.

Izbor cilja je osobito važan za mitraljez, koji mora pri tome tražiti ciljeve koji su za strelce teško uništivi, dok im, naprotiv, mitraljez svojom vatrom brzo doskoči. Izabrani cilj sitematski držati pod vatrom do njegovog potpunog uništenja i tek posle toga preći na drugi cilj. Neprijateljski mitraljezi, naročito otporne tačke, mrtvi uglovi, polazni jurišni položaji, glavni prilazi, koncentracije ili veće grupe neprijatelja, glavni su ciljevi mitraljeza. Prilikom vežbanja za izbor cilja za mitraljez, davati podatke o neprijatelju, a zatim saslušati mišljenja mitraljezaca i izvršiti kritiku (napr. neprijateljski

položaj ovde i ovde, njegovi mitraljezi na tim i tim mestima, mrtvi ugao tu i tu, koncentracija neprijatelja tu i tu ; red ciljeva i postupak kod njihovog uništavanja).

Mitraljesce navikavati na što dužu primenu pojedinačne vatre, da mitraljez duže vremena ostane neprimećen i da, u cilju ekonomičnog iskorišćavanja municije, upotrebljava što kraće rafale (3—5 metaka odjednom), a samo u slučajevima krajnje potrebe, teških napada ili razbijanja koncentracije neprijatelja čitave okvire.

VI. Vežbanje bombaša

Kao što je već rečeno, bomba je jedno od najboljih oružja partizana. Zbog svoje efikasnosti i velikih prečnika dejstva (naročito defanzivki), bombe su vrlo pogodne u brzim iznenadnim napadima, jer uz veliku štetu izazivaju kod neprijatelja i veliku paniku.

Zato treba veliku pažnju posvetiti vežbanju kadrova bombaša. Za bombaše odabirati partizane poznate po svojoj neustrašivosti, srčanosti i bezobzirnosti i koji su se kao takvi pokazali i praktično u borbenim akcijama. A to zbog toga što će se često puta morati, pod zaštitom vatre naših strelaca i mitraljeza, privući neprijateljskim otpornim tačkama i mitraljeskim gnezdima da ih bombama razbiju. Zato za bombaše, uz gornja svojstva, uzimati dobrovoljce.

Prvo ih treba temeljito poučiti o bombama, njihovim vrstama i upotrebi u pojedinim položajima. Zatim o njihovoj izradi iz najjednostavnijih raspoloživih sredstava. Konačno će biti potreban stalan trening u bacanju bombi, da se tako što više smanji potrošnja i povećća njihovo dejstvo. Izvežbati se moraju u pripremanju bombi, njihovoj raspodeli i upotrebi u borbi, kao i u njihovom bacanju, tako da svaka od njih ima pogodak.

Ovako izučeni bombaši će u mnogo čemu olakšati napade odreda, jer će im izvršiti one pretpripreme koje u ratu obično vrši artiljerija, — stvaranje zaprečne vatre koja će neprijatelja prinuditi u zaklone i tako stvoriti mogućnost za izvodjenje juriša sa što manjim gubicima.

. Gde za to postoje mogućnosti, najbolje je bombaša, mesto sa puškama, snabdeti sa MG pištoljima, koji mnogo bolje odgovaraju njihovim specijalnim zadacima. U takvom slučaju je, svakako, nužno da se u upotrebi istih što bolje izvežbaju.

VII. Vežbanje za noćne akcije

Da su noćne akcije zbilja efikasne i skoro uvek uspešne dokazala su iskustva. Ali, njihov uspeh će biti potpun tek onda ako se ljudstvo svestrano izvežba u njihovom izvršavanju.

U prvom redu dolazi u obzir vežbanje u noćnom kretanju po poznatom i nepoznatom terenu, orijentacija i osmatranje. U tom pogledu sama teorija ništa ne koristi, zato je nužno potrebna što

veća praksa. Kretanje bez šuma i larme je važan preduslov uspeha. I u tom pogledu će praksa učiniti svoje.

Partizanima treba uliti svest da noću neprijatelj nema cilja i da je, pošto nas ne vidi, prinudjen da puca na slepo. Zato je približavanje mnogo lakše, pa nije potrebno tražiti ni potrebne zaklone, već je dovoljno da ljudstvo privilegne zemlji.

Isto tako ni mi nemamo najbolje ciljeve, iako, bar približno, znamo gde se nalazi neprijatelj. Zato je najefikasnije da se privučemo neposredno do njega i iz najveće blizine izvršimo napad bombama, pištoljima i hladnim oružjem.

Naročito su noćna iznenadjenja porazna za neprijatelja ako su samo izvedena sa brzinom, žestinom i bezobzirnošću. Zato odmah, čim je data komanda, jurnuti pravo na neprijatelja, koji neće ni čekati na naš napad, već obično pre pobegne.

Da je kod noćnih akcija potrebna безусловna disciplina, potpuna tišina, koncentracija pažnje na komandanta i neprijatelja. Da je pušenje, vika, larma i šum leglo neuspeha i da je u mnogim slučajevima doprinelo neuspehu, jer je davalo mogućnost orijentacije neprijatelju.

Da se u noćne akcije odlazi samo sa najpotrebnijim i na zbornim mestima ostavlja sav balast pod stražom.

IV. PIONIRSKA SLUŽBA

Prema predviđenoj novoj formaciji, svaka će jedinica imati po jedan vod inženjeraca, čiji je zadatak izvršavanje i priprema svih tehničkih radova pojedine čete. Dok će deo inženjeraca svake čete biti usposobljen i vršiće uglavnom poslove минера odreda, dotle će drugi deo uglavnom vršiti poslove pionira, a u prvom redu obavljati sve potrebne pretpripreme i radove u fortifikacionom pogledu.

Dosad se u partizanskim odredima fortifikaciji i njenom iskorišćavanju posvećivala suviše mala pažnja, čak je u velikoj meri zanemarivana. Kod upotrebe najosnovnijih fortifikacionih mera uspesi partizana bi bili mnogo veći i žrtve bi bile manje. Zato je nužno da se ovde pozabavimo radom budućih pionira partizanskih odreda, upozorimo ih na najvažnije stvari koje u svome radu moraju imati pred očima i pokažemo im osnovne načine za primenu fortifikacije na terenu.

Kao prve i najnužnije fortifikacione mere moramo smatrati uredjenje odbranbenog položaja odreda, kamuflažu stanovanja i stražarskih mesta i, najzad, zatvaranje glavnih prilaza k stanovanju, tako da neprijatelju što više otežamo nastupanje.

Odbranbeni položaj se u prvom momentu uredjuje za ležeći stav, za što je najbolje upotrebiti drveće, balvane, kamenje koje se nanesu na odredjena mesta, spredu ih zasuti zemljom i materijalom

koji se tamo nalazi, da se ne vide (isto kod kamenja — da se ne bi rasprskavalo), tako kako nam to pokazuje skica. Naročitu važnost polagati na mitraljeske položaje, koji treba uvek da budu u stanju da flankiraju na obe strane.

Odbranbeni položaj ni u kom slučaju nije zbijena linija, koja bi se u slučaju potrebe zbijeno posela. Svaki odbranbeni položaj je podeljen na odbranbene sektore, koje branioci zauzimaju, u većoj ili manjoj jačini, prema tome kakva je na dotičnom mestu mogućnost prilaska neprijatelja. Biće izvesnih mesta gde će, stvarno, i u trenutku napada biti dovoljna samo straža, kao i mesta na koja će biti potrebno koncentrisati veći broj boraca zbog važnosti dotičnog mesta. Prema tome, treba utvrditi i odbranbene položaje, prvo one osobito važne, a docnije tek one koji su manje važni.

U akciji su pioniri onaj deo čete koji će vršiti sve radove kod izrade zaseka, barijera, palisada, barikada, i vršiti sve tehničke radove u izvođenju sabotaža, napr. postavljanje paočnica za izbacivanje vozova iz šina ili miniranje pruga.

Za lakše izvršavanje svojih zadataka pioniri su snabdeveni potrebnim alatom, i to:

- 1 velika pila,
- 1 mala pila,
- 1 sekira na dugačkoj držaljici,
- 1 mala sekira,
- 2 obične lopate na kratkim držaljcama,
- 1 vrtarska lopata na kratkoj držaljici,
- 1 klešta — obična,
- 1 kombinirke,
- izvesna količina eksera raznih vrsta,
- lime za oštrenje alata, i
- 1 lak kramp na kratkoj držaljici.

Zbog opterećenja alatom, pionire (3) ne naoružavati puškama nego pištoljima, tako da budu u stanju da alat uvek nose sa sobom kad god je odred u pokretu. Pored toga, podelu alata treba izvršiti tako, da svi budu ravnomerno opterećeni i da im se što više olakša nošenje u pokretu.

Stalno vežbanje i usavršavanje znanja pionira je naročita dužnost vodnika pionirskog voda. Za pionire odredjivati partizane koji su za takve poslove naročito sposobni (stolari, tesari, zidari itd.) i koji su u stanju samoinicijativno rešavati probleme. Uprkos njihovoj stručnoj usposobljenosti za pionirske poslove, ipak je potrebno da se što bolje izvežbaju na samom terenu u izradi zaklona, izgradnji položaja, a naročito u upotrebi kamuflaže, jer će više puta kamuflaža biti važnija i bolja negoli utvrđivanje.

Zato sve slobodno vreme upotrebiti za usavršavanje u veštini kako da se položaji poboljšavaju, popravljaju, čine komotnijim i ka-

mufliraju. Naročitu pažnju posvetiti zaštiti strelaca, mitraljeza i bombaša protiv napada sa strane — s boka, što se u prvom momentu nikad ne može izvršiti, zatim produbljavanju samih položaja, izradi puškarnica za zaklon strelčeve glave i, najzad, ukoliko vreme dozvoljava, izradi nastrešnica sa zaklonima, čime se osiguravaju strelci i mitraljezi od neprijateljskih bombi. U tom radu preimućstvo uvek davati dobrom uredjenju položaja za mitraljeze i tek onda za strelce.

Stalnim usavršavanjem i vežbanjem, naročito kod pionira, razvije se inicijativa ' samostalnost u rešavanju pionirskih zadataka, a naročito osećanje razlike izmedju dobrog i slabog položaja i potreba za njihovo najvažnije uredjenje (postavljanje mitraljeza, povećavanje brisanog prostora i slično)".

⁹ Slede poglavlja: minerska služba, pionirska služba, opis naoružanja i sledeće skice: puška 7,9 mm Mauser, puškomitraljez 7,9 mm M. 37 (Zbrojovka), pištolj Browning 9 mm i ručnih bombi. Ta poglavlja i skice ne objavljujemo jer su strogo tehničkog značaja.

II

DOKUMENTA ITALIJANSKIH I NEMA:KIH
OKUPATORA '

(

BK. 82

**IZ VESTAJ KOMANDANTA PEDESETDEVETE ITALIJANSKE
FAŠISTIČKE LEGIJE OD 21 MAJA 1941 GOD. O RAZGOVORIMA
SA VISOKIM KOMESAROM LJUBLJANSKE POKRAJINE EMILI-
JEM GRAZIOLIJEM O FAŠIZACIJI OKUPIRANE SLOVENIJE¹**

DOBROVOLJNA MILICIJA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI
Komanda 59^e legije crnih košulja

Ured I sekcije II reda
Br. 153/POV/1 delov.

Sežana, 21 maja 1941-XIX g.
POVERLJIVO LIČNO

PREDMET: 59 » legija crnih košulja

GOSPODINU GENERALU gr. uff. BORGHI-u MARIU,
komandantu VI zone crnih košulja,

T r s t

Prekjuče sam ispratio u Ljubljano gospodina generala Pagani-a, komandanta 16 grupe legija crnih košulja, koji je želeo da poseti trščanskog federalnog sekretara Grazioli-a, sada ljubljanskog civilnog komesara, i

Tom prilikom komesar Grazioli saopštio mi je svoju nameru da za Ljubljano zatraži jednu komandu legije milicije i jedan odeljak jačine jedne čete oko 300 ljudi, potrebnu za popunjavanje službe javne bezbednosti u Ljubljani i u njenoj zoni.

Komesar bi želeo da se odredi 50-a legija iz sledećih razloga:

1) — 50-a legija crnih košulja sa Krasa, koja se sada nalazi u Sežani, obuhvata čedu teritoriju Krasa — već potpuno slovenačku zonu koja je zbog krvnih, rodbinskih, trgovačkih razloga itd. stalno težila ka Ljubljani. Ta legija bila bi naročito podesna za prebacivanje

¹ Objavljeno u publikaciji »Zločini italijanskoga okupatorja v Ljubljanski pokrajini — Internacije« — Ljubljana 1946 god., str. 107.

u Ljubljani, gde bi — imajući u svojim redovima mogućnost raspolaganja sa elementima koji poznaju sredinu, jezik i teritoriju mogla u zoni dobro izvršiti delikatni zadatak.

2) — 59-a legija je već od 1927 godine (osnivanje pogranične milicije) bila preuzela delikatni zadatak službe javne bezbednosti u kraškoj zoni, upravljajući svakim malim centrom, sa očiglednim rezultatima u političkom, patriotskom i fašističkom pogledu.

Oficiri komande 59 e legije poznaju vrlo dobro zonu i slovenački jezik, zbog čega bi im zadatak bio uveliko olakšan.

3) — Kasnijim osnivanjem jedne redovne legije u Ljubljani, 59-a bi se našla između ove i 58-e tršćanske na uskoj teritoriji koja joj ne bi dozvolila da se organski razvije, jer će se velik deo stanovništva pojasa oko Postojne iseliti prema Ljubljani zbog svojih interesa i prirodnog kretanja, što će 59-i prouzrokovati gubitak mnogih centara za regrutovanje.

4) — Uspostavljanje jedne legije služilo bi za to da se u njene redove smesta uključe svi nacionalni elementi koji se ovde zbog raznih razloga već nalaze; docnije, kad bi se osnovala Nacionalna fašistička stranka mogli bi se pridružiti svi ostali meštanski elementi zdravih shvatanja koji bi time, što bi prvi zatražili saradnju sa njom manifestovali svoju punu odanost.

5) — Prisutnost jednog odvažnog odeljenja crnih košulja, oružane straže revolucije, predstavljala bi dokaz političke pobede i za taj narod i taj predeo, dokaz fašističke pravde.

Aktivnost milicije, konačno, koristila bi ciljevima docnije pripreme slovenačkog naroda za vojnu službu.

U pogledu gore navedenog komesar mi reče da je s Vama razgovarao. Istovremeno me zamolio, da Vam saopštim njegove misli, kako bi Vi, gospodine generale, preneli ovo traženje generalštabu.

Legija, dodao je komesar, dobila bi potrebne prostorije i kasarske zgrade staranjem Komesarijata.

KONZUL KOMANDANT

Nicola de Rienzo s. r.

BK. 83

**NAREDJEXJE ITALIJANSKE KRALJEVSKE KVESTURE U
LJUBLJANI PODRUČNLM ORGANDIA OD 5 JUNA 1941 GOD.
O PRAĆENJU KOMUNISTIČKE AKTIVNOSTI¹**

KRALJEVSKA KVESTURA U LJUBLJANI

Br. 073 Kabin. Ljubljana, 5 juni 1941XIX
Predmet: Komunistička delatnost *i'*
Preporučeno
Poverljivo

GLAVNOM RUKOVODIOCU POLITIČKOG ODELJENJA	Sedište
GLAVNIM RUKOVODIOCIMA ODELJENJA JAVNE BEZBEDNOSTI	Kočevje—Novo Mesto
KOMANDAMA ČETA KR. KARABINJERA UNUTRAŠNJE — SPOLJNE	Ljubljana
KOMANDI ČETE KR. KARABINJERA	Novo Mesto
KOMANDI STRAŽE JAVNE BEZBEDNOSTI	Sedište
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA	Ljubljana

U ovom gradu kao i u drugim mestima Ljubljanske pokrajine, postoje udruženi ili usamljeni elementi; oni vrše komunističku delatnost, koja se sastoji u održavanju sastanaka i u rasturanju i sastavljanju subverzivnih letaka.

Pošto ovu aktivnost treba ugušiti sa najvećom čvrstinom i strogošću, mole se odeljenja i komande, kojima je ovaj akt upućen, da neprestano aktivno istražuju, sa najvećom brigom i sa svom mogućom pažnjom, kako bi otkrili eventualne postojeće komunističke grupe, identifikovali pojedine propagandiste a naročito rukovodioce, kako bi pratili njihova kretanja i sastanke i utvrdili najzad kojim sredstvima raspolažu i na koji način vrše propagandu.

Izuzev u slučajevima najveće hitnosti, neodložne potrebe postupka, gde se pokaže bojazan od javnih manifestacija, organi koji dejstvuju moraće da se ograniče na prikupljanje svih korisnih podataka i na dostavljanje ovome odeljenju, sa najvećom mogućom brzinom, razradjenih i opširno obradjenih izveštaja, kako bi ovo odeljenje bilo u stanju, koristeći se činjenicama kojima već raspolaže, da izda potrebna naredjenja.

Rado ćemo primiti vašu ljubaznu potvrdu prijema.

Kvestor
(Ettore Messana)

¹ Orginal u arhivi MNO.

BR. 84

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA OD 14 JUNA 1941 GOD. KOMANDI DRUGE
ARMIJE O INCIDENTU IZMEĐU STANOVNIKA I ITALIJANSKIH
VOJNIKA U GOLOM KOD ŽELIMLJA¹**

Kopija radio depeše

**OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE**

Br. 05/4076

Zadržavajući za sebe pojedinosti i preduzete mere, izveštavam da su 12 ov. mes., u 15 časova[^] trojica inženjera iz 85 čete telegrafista, na slobodnom izlazu, bili napadnuti i isterani iz krčme u Golom kod Zelimija od strane tridesetak civila. Priključivši se pomenutima, jedan kaplar i trojica inženjera iz 3 čete 7 radnog bataljona, koji su bili u blizini, pokušali su da se povrate u lokal, sa namerom da uzvrate nasilje, ali su bili smesta napadnuti i pogodjeni flašama i stolicama[^] Inženjerac Gramagnoni iz 7 radnog bataljona ranjen je u glavu. Prinudjeni da se povuku zbog nadmoćnog broja napadača, bili su poterani kamenjem i vatrom iz oružja, koja nije imala posledica, a na koju su inženjeri odgovorili upotrebivši puške i tako prisilili civile da se izgube. Ranjeni inženjerac odveden je u bolnicu u Ljubljanu, a smatra se da će ozdraviti u toku 15 dana, osim ako ne nastupe komplikacije. Komandiri četa, obavestivši o ovome kraljevske karabinjere, došli su na mesto sa jedinicama i zadržali oko 50 civila, od kojih je 15 najsumnjivijih predano kraljevskim karabinjerima.

General **Robotti**

VOJNA POŠTA 10. 14 juna 1941-XIX, u 1.30 časova.

Zr. tačnost:

Načelnik štaba

brigadni general

E. de Biasio

¹ Kopija depeše u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital, odeljenje, kutija 21 f., fase. 7).

BK. 85

**OBAVEŠTENJE ITALIJANSKE KARABINJERSKE KOMANDE
V LOGATECU OD 16 JUNA 1941 GOD. PODRUČNIM KARABI-
NJERSKIM STANICAMA O OSVOBODELNOJ FRONTI SLOVE-
NACKOG NARODA¹**

KOMANDA GRUPE KARABINJERA — LJUBLJANA
Tenenca² u Logatecu

B= 7/6 prot.

Logatec, 16 juna 1941-XK

Predmet: Komunistički pokret.

PODREDJENIM KOMANDAMA

Dostavljam radi znanja sledeći akt centra za C. S.³ u Ljubljani
br. 1182 od 12 tekućeg meseca.

»Dužnost mi je da Vas hitno obavestim da sam pri vršenju na-
ročitih istraga poverenih mom odeljenju imao prilike da saznam,
iz mnogih dobro obaveštenih izvora, da se iz dana u dan pojačava
po celoj Sloveniji, a naročito u Ljubljani i okolini, aktivnost jedne
široke komunističke organizacije, koja raspolaže i periodičnim listom,
bilo štampanim bilo u ciklostilu, na slovenskom jeziku, pod naslovom
»Slovenski poročevalec«.

Taj list se naveliko rastura u Ljubljanskoj pokrajini il u zoni
okupiranoj od nemačkih trupa.

Prema obaveštenjima koja sam primio, komunisti takodje pri-
kupljaju oružje i municiju radi osnivanja tajnih slagališta«.4

Poručnik, komandir tenence
(Filippo Falco)

¹ **Original u arhivi MNO.**

² Karabinjerska komanda kojom je komandovao poručnik. Njoj je
bilo podređeno i nekoliko karabinjerskih stanica. »Tenence« su se nala-
zile samo u većim mestima.

³ Centro per C. S. (Contra spionaggio) tj. centar za kontrašpijunažu.

⁴ Original glasi: »Reputo doveroso ed urgente segnalare che nel com-
pimento di speciali indagini devolute al mio ufficio, ho avuto modo di
apprendere, da molteplici fonti bene informate, come si vada da giorno
in giorno intensificando in tutta la Slovenia, e particolarmente a Lubiana
e dintorni, l'attività di una vasta organizzazione comunista, la quale dispone
anche di un periodico a stampa- o ciclostile in lingua slovena, dal titolo
»Slovenski poročevalec« (L'Informatore Sloveno).

Tale periodico viene largamente distribuito sia nella provincia di
Lubiana che nella zona occupata dalle truppe germaniche. Secondo le
informazioni a me giunte, i comunisti si occuperebbero altresì di raccogliere
armi e munizioni per costituire depositi clandestini.«

BK. 86

UPOZORENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA SVIM JEDINICAMA KORPUSA OD 23 JUNA 1941 GOD. O MOGUĆIM INCIDENTE«A U VEZI S OBJAVOM RATA PROTIV SSSR¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

V. P. 46, 23 juna 1941-XIX

Odeljenje za razne poslove

B = 06/550 prot. P. L.

Predmet: Komunistička aktivnost

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA LJUBLJANA
VIŠEM OFICIRU KR. KARAB. XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI STANA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI IX BATALJONA FINANSISKE STRAŽE
KOMANDI X BATALJONA FINANSISKE STRAŽE
KOMANDI KOHORTE GRANIČNE MILICIJE LJUBLJANA
KOMANDI KOHORTE ZELEZNIČKE MILICIJE LJUBLJANA
VOJNOJ SANITETSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
DIREKCIJI VOJNE INTENDANTURE XI ARM. KORP.
VETERINARSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.

na znanje:

VISOKOM KOMESARIJATU ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
KRALJEVSKOJ KVESTURI.

Moguće da našim ulaskom u rat protiv Rusije i usled dogadjaja na Istočnom evropskom frontu dodje do reperkusija kod mnogih komunističkih i drugih buntovničkih lokalnih elemenata.

Već juče, u nedelju, posle podne pojavili su se neki znaci i došlo je do nekoliko incidenata.

Molim naredite da se obaveste svi garnizoni i podredjene jedinice: da vrše najveći nadzor, da eventualne provokatore uhapsu i predaju kr. karabinjerima. Svaku manifestaciju ili **akciju energično onemogućiti.**

¹ Original u arhivi MNO (2/2-14).

Pre svega ne dopustiti da se vojnici pojedinačno udaljuju **iz** naseljenih centara.

(M. P.)		Civilni komesar za okupiranu slovenačku teritoriju Ljubljana Primljeno 23-6-41	
\	•	Pov.	1358
		Odg.	

Za tačnost prepisa
pukovnik, načelnik Štaba
A. Pricivalle
A. Pricivalle s. r.

General armiskog korpusa
komandant
M. Robotti

BR. 87

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 23 JUNA 1941
GOD. O DEMONSTRACIJAMA U ŠMARTNOM, POLJU, KAŠLJU
I ŠOŠTROM I O INCIDENTU U VEVČAMA I SNEBERJU¹

TELEGRAM
02/5769=

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2 ARMIJE

Saopštava se da je 23 o. m. izmedju 22 i 24 časa, došlo do pre-
vratničkih demonstracija u mestima Šmartno, Dev. Marija,² Kašelj,
Sostro u zoni istočno i severoistočno od Ljubljane.³ Javlja se o sle-
dećim incidentima: Prvo — U mestu Vevče, odmah južno od Dev. Ma-
rija, centurion⁴ Castino, sa ljudstvom bataljona »crnih košulja« i
kraljevskim karabinjerima, uhapsio je dve osobe od kojih je jedna
odgovorna što ga je ujela za ruku i time mu nanela lakšu ranu.
Drugo — U mestu Sneberje, istočno od s. Šmartno, grupa slovenač-

¹ Original u arhivi MNO.

² Kraj se zove Polje

³ U tom delu ljubljanske okoline bila je vrlo jaka partiska orga-
nizacija.

⁴ Kapetan fašističke milicije

kih demonstranata, na poziv patrole »crnih košulja« da stane, ispalila je tri hica iz vatrenog oružja bez posledica; vojnici su odvratili vatrom i ubili slovehačkog radnika Novaka Slavka, sina Antona, starog 20 godina, rođenog i nastanjenog u Sneberju, a zatim su uhapsili još tri Slovenca osumnjičena da su učestvovala u incidentu i odveli ih u Ljubljano. Naknadno će se dostaviti dalji podaci i po-droban izveštaj.

Preduzete su mere za strogi nadzor ove zone i ostale teritorije armiskog korpusa.

V. P. 46, 23 juni 1941/XIX

General Robotti ,

Ljubljanska grupa već vodi istragu po tome.⁵

BR. 88

IZVEŠTAJ KOMANDANTA SEKTORA ITALIJANSKIH KARA-BINJERA U CERKNICI OD 25 JUNA 1941 GOD. KOMANDI JE-DANAESTOG ARMISKOG KORPUSA O NALASKU LETAKA NAMENJENDI ITALIJANSKDI VOJNICIMA

KOMANDA GRUPE KR. KARABINJERA LJUBLJANA
Sekcija Cerknica

Br.: 12/17 prot. odeljenje Pov. Cerknica, 25-6-1941-XIX

Predmet: Komunistička propagandna štampa

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	V. P. 81
KOMANDI DIVIZIJE GRANATIERI DI SARDEGNA	V. P. 81
VISOKOM CIVILNOM KOMESARU	Ljubljana
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA PRI	
2. ARMIJI	- V. P. 10
KOMANDI GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA	Ljubljana
KOMANDI SPOLJNE ČETE KR. KARAB.	Ljubljana

Danas u 8 sati kaplar Casas Giuseppe iz 17 čete 2 inžinjerskog minerskog puka rasporedjenog u Grahovu, našao je u jednom po-rušenom bunkeru u polju kod Grahova, gde je išao na rad, dva dakti-lografisana letka komunističkog sadržaja štampana ciklostilom na italijanskom jeziku.²

Spomenuti kaplar predao je odmah pronadjene letke komandiru čete koji ih je dostavio svojim pretpostavljenima.

Karabinjeri u Grahovu, obavješteni odmah o tome, preduzeli su istragu radi pronalaženja lica koje je rasturalo letke ali do sada bez uspeha. Naredio sam komandiru stanice u Grahovu da pojača službu nadziranja i pretraživanja da bi se sprečilo i onemogućilo eventualno novo rasturanje letaka.

Primljeno 30-6-41.
Pov. br. 1387.

Stariji vodnik, komandir sekcije
(Adolfo Marras)

BK. 89

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTE ARTILJERISKE GRUPACIJE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 26 JUNA 1941 GOD. O KOMUNISTIČKOJ DELATNOSTI U ZONI VRHNIKE¹

11 ARTILJERISKA GRUPACIJA ARM. KORPUSA KOMANDA

Br. 23 prot. **Poverljivo** V. P. 46, 26 juna 1941-XIX
Predmet: Komunistička delatnost u zoni Vrhlike.

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE j GRANATIERI DI SARDEGNA«

V. P. 81

i na znanje:

KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA V. P. 46

Na osnovu poverljivih obavještenja koja je dobila ova Komanda, smatram za dužnost da izvestim o aktivnosti komunista u zoni Vrhlike:

Vodja komunista je neki Popit Franc,² rođen 1921, sa stanom u Staroj cesti 35, bivši student, isteran iz škole zbog svojih komunističkih ideja. Njegov brat Lenart, star 12 godina, pričao je u školi svojim drugovima da Franc krije oružje i municiju pod krevetom iza peći, dok je u vrtu zakopao jedan mitraljez i puške.

Pomoćnik je Paseta Franc, rođen 1919; stanuje na drumu koji iz Vrhlike vodi u Verd. Govori se da je on sakrio oružje, samo se ne zna gde.

¹ Original u arhivi MNO.

² Popit Franc-Jokl, član Okružnog komiteta KPS za Notranjski okrug.

Izgleda da komunisti iz toga mesta održavaju i dalje sastanke u šumi, u blizini izvora Ljubljanice, naspram puta za Logatec. Tačno mesto, dan i čas nisu poznati.

Prošle nedelje, u vezi sa većću o ratu protiv Rusije, neki komu ništi su javno na ulici ovo komentarisali i, između ostalog rekli da će oni, ako iz Vrhlike ode vojska i ostanu samo karabinjeri, priveriti u delo svoje planove o ustanku.

O prednjem su izvešteni kr. karabinjeri i pretstavnici mesne fašističke stranke, koji vrše istragu po ovom slučaju, shodno uputstvima dobijenim od svojih pretpostavljenih starešina.

Kr. karabinjeri su pretražili kuće pomenutih komunista i dosada su rezultati bili negativni. Kako Popit, tako i Paseta već dva dana nisu kod svojih kuća, i prema mišljenju kr. karabinjera izgleda da se sada nalaze u Ljubljani.

Za tačnost prepisa
potpukovnik na službi
A. Valtulina

Pukovnik, komandant grupacije
G. Mai

BR. 90

NAREDJENJE KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA KRANJ
ŽANDARMERISKOJ STANICI U JEZERSKOM OD 28 JUNA 1941
GOD. O PRESELJAVANJU SLOVENACA¹

2ANDARMERISKI OKRUG KRANJ. GORENJSKA

Dnevnik br. 198

Knanj, 28 juni 1941
Strogo poverljivo!

ŽANDARMERISKOJ STANICI
u

Jezerskom

Predmet: Evakuacija u Kranjskom okrugu.

5 jula 1941 počinje prvi talas evakuisanja lica iz Kranjskog okruga. Za ovo će se upotrebiti 181 rezer. policiski bataljon u Kranju.

Žandarmeriska stanica će pritom svom snagom potpomagati policiju i vodiće ovu do dotičnih stanova. U tome cilju potrebno je da žandarmi već unapred pribave tačne podatke o stanovima lica koja treba evakuisati. Pridavanje nekolicine ranijih jugoslovenskih žandarma kao tumača, bilo bi korisno, samo se istima unapred ne sme saopštiti cilj njihovog pridavanja.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 4).

Skrećem naročitu pažnju na mogućnost davanja otpora, vršenja sabotaza i na verovatna pljačkanja posle evakuacije. Za vreme ove službe naoružati se kratkom puškom. Upoznati raspoloženje stanovništva.

Skrećem pažnju na zapovest ove komande rat. dnev. br. 362/41 od 26-6-1941.

U prilogu šalje se spisak lica na tamošnjem području za nadziranje, koja će se evakuisati.

Prispelo	Komandant žandarmeriskog okruga:
9_7_41	(nečitak potpis)
Rat. dnev. br. 209	žandarm. potporučnik
potpis	
(nečitak)	

BR. 91

NAREDJENJE KOMANDE JEDANAESTOG ITALIJANSKOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENEVI KOMANDANTIMA OD 1 JULA 1941 GOD. O DRŽANJU OKUPACIONIH TRUPA PREMA STANOVNIŠTVU¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Ured za razne poslove

Br. 06/650 del.-prot. — Razno V. P. 46, dne 1 jula 1941-XIX.

PREDMET: Držanje u okupiranoj Sloveniji

GOSP. GENERALU FEDERICU ROMERU, komandantu peš. div. »Isonzo«	V. P. 59
GOSP. GENERALU TADDEU ORLANDU, komandantu peš. div. »Granatieri di Sardegna«	V. P. 81
GOSP. PUKOVNIKU BRUNU MARTENI-u, komandantu artiljerije armiskog korpusa	V. P. 46
GOSP. PUKOVNIKU ALBERTO NOTARI-u, komandantu inžinjerije armiskog korpusa	V. P. 46
a na znanje:	
KOMANDI II ARMIJE	V. P. 10

Nema sumnje da se držanje stanovništva slovenačke teritorije koju smo mi okupirali menja sporo, ali sigurno..² Možda manje na selu, nego li u gradu Ljubljani, ali je sasvim sigurno da se pokazuje i oseća na svakom koraku:

¹ Original u arhivi MNO.

- Znak od tri tačkice postoji već u originalu dokumenta.

a) neka hladnoća — često namerno potcrtavana — sve veća prema nama od strane većeg dela stanovništva;

b) sve brojniji i izrazitiji izlivi netrpeljivosti prema našim trupama od strane nižih slojeva (skori događaji u Golom: napad civila na inženjere; — u vozu Kočevje—Ljubljana: ismejavanje oficira na službi od strane nekog studenta; — u Polju: izrugivanje jednog centuriona milicije; prevratnički uzvici i otvaranje vatre na patrole milicije; — sve brojniji antifašistički, antiitalijanski, filoboljševički napisi; — psovke koje se jasno razumevaju ma da izgovorene gundjanjem slovenačkih reči; —podrugljivi gestovi, glupa klevetanja itd.).

Ovi ljudi uopšte, — koji zaista ni do sada nisu pokazivali premnogo oduševljenja prema nama, ali su se držali ispravno i prilagodljivo (možda i zbog uporedjenja postupka koji smo mi primenjivali prema njima i onog kojeg su podnosili od drugih trupa...), ma da se tradicionalna dobrota i ispravno držanje naših trupa uopšte, kao i dobro vaspitanje naših oficira nije izmenilo, — usineravaju svoje držanje u smislu preziranja, suprotstavljanja, u smislu netrpeljivosti, jednom reči, u takvom obliku koji sve više otkriva njihovu zluradost.

Da li tu stvar treba pripisati najnovijim evropskim događajima ili činjenici da se naša uravnotežena mera u postupku i opštem držanju smatra slabošću, ne može se još reći.

Ali, ako se u prvom slučaju ne može ništa preduzeti, u drugom postoji mogućnost da se suzbdju ova bezuspešna prkošenja. A to je da se »ne trpi nikakav gest otvorenog ili prikrivenog protivljenja prema našim vojnicima, režimu i našoj zemlji«, koja je uostalom u svako doba i svakom prilikom izišla u susret potrebama, a često i željama stanovništva, starajući se o tome uvek koliko je bilo moguće. Da se »uvek uguši — pa bilo to i odmerenim načinom, ali energično i strogo — svaka manifestacija koja je protivna italijanskom imenu, da se reaguje onako kako je propisano, o čemu su već upoznati vojnici (pritvor, predaja karabinjerima, tužbe, hapšenja, itd.) protiv svakog gesta koji vredja naš ugled, na što imamo pravo«.

Taj aktivni oblik reagovanja, nabavno, treba da prati ispravno držanje naših trupa u odnosu prema stanovništvu, držanje, koje je po koji put (iako retko) dalo povoda ispadima pojedinaca ili grupa najžešćih elemenata, što je imalo za posledicu incidente koji su bili ugušeni intervencijom oficira ili karabinjera.

Na osnovu onoga što sam gore naveo, neka se daju tačne i jasne **usmene** direktive oficirima u svakoj jedinici. Trupi neka se izdadu naredjenja i jasno skrene pažnja o neophodnosti da se prilikom kontakta s meštanima još uvek smatra da se radi o stanovništvu koje se još nije oslobodilo neprijateljskih osećanja prema nama, a dotle da se izbegava bilo kakav oblik bratimljenja i intimnosti. Uputiti trupu da neposredno uguši svaku grubost i vredjanje, izbe-

gavajući da u takvoj akciji pretrpi poraz ili da bi pristupila spro-
vodjenju mera, u zadocnjenju sa... »oblicima kaznenih ekspedicija«,
koje ne samo što ne postižu svoju svrhu, već uveliko koriste protiv-
niku. Sve je to stvar ubedjenja koje se za naše trupe pokazuje po-
trebnim sve dotle dok se držanje većine naroda pravilno ne orijentiše.

Molim da smatrate ove moje direktive strogo ličnim i molim
da mi Vaše gospodstvo saopšti što će po ovome poduzeti.

GENERAL ARMISKOG KORPUSA
KOMANDANT
potpisan: **M. Robotti s. r.**

BR. 92

**NAREDJENJE NEMACKOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO PODRUČJE
KORUŠKE I KRANJSKE OD 3 JULA 1941 GOD. O UPOTREBI
181 REZERVNOG POLICISKOG BATALJONA ZA KONTROLU
TERENA¹**

Šef civilne uprave
za okupirano područje
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije) Bled, 3 jula 1941 god.

Opravili broj: Delov. Br. 421/41.

Rezervnom policiskom bataljonu 181
(gospodinu potpukovniku zaštitne policije Hänisch-u)

u

Kranju

Predmet: Upotreba čete zaštitne policije u Jesenicama.

Talas hapšenja komunista, koji je u poslednje vreme nastupio,
je doveo do toga da je deo komunista pobjegao iz Jesenica. Oni
lutaju po alpiskom području Jesenice—Dovje. Od tog vremena dalje
(približno 10 dana) na tom području tako su se množile provale u
planinarske kuće, kradje ovaca i mazanje planinarskih kuća amble-
mima boljševizma, da žandarmi, koji tamo dejstvuju, nisu u stanju da
prilikom svojih obilaženja odlučnije tome stanu na put.

¹ Original u arhivi MNO.

Stoga molim da se naredi akcionim snagama rezervnog polici-
skog bataljona 181 sa sedištem u Jesenicama da uznemireno područje
pregleda i u saglasnosti sa nadležnim komandantom žandarmeriskog
okruga u Radovljici poduzme potrebne mere.

Komandantu žandarmeriskog okruga
u R a d o v l j i c i

Priloženi prepis dostavlja se na znanje.

Handl

Žandarmeriski okrug Radovljica
Primljeno 5 jula 1941 god.
Delov. Br. 258.

Uloženo.
(potpis nečitljiv)

BR. 93

**IZVEŠTAJ FEDERALNE KOMANDE CENTARA FAŠISTIČKE
PARTIJE VISOKOM KOMESARU LJUBLJANSKE POKRAJINE
OD 4 JULA 1941 GOD. O PRONALAZENJU LETAKA NAMENJE-
NIH ITALIJANSKIM VOJNICIMA¹**

NARODNA FAŠISTIČKA PARTIJA
Federalna komanda centara za pružanje pomoći
za Ljubljansku pokrajinu

Br. protokola 578
Predmet: Izveštaj.

Ljubljana, 4. juli 1941/XEX

VISOKOM KOMESARU ZA POKRAJINU

Ljubljana

Šef centra² u Logatecu saopštava:

Na dan 3-7-1941/XIX, na železničkoj stanici izvestio me je vojnik
SIDOLI Italo iz IV železničke čete VI bataljona, na službi na žele-
zničkoj stanici u Logatecu, da su, za vreme vožnje od Borovnice do
Logateca, neki vojnici, koji su se nalazili u njegovom kupeu, rasprav-
ljali o politici i o sadašnjim ratnim operacijama na sovjetskoj teri-
toriji. Jedan od ovih izvukao je iznenada iz džepa neku cedulju i
počeo da je čita a zatim je istu pokazao i drugima.

¹ Original u arhivi MNO.

⁴ Centro di assistenza — je ured fašističke partije, koji je imao za-
datak da organizuje i razvije u dotičnom kraju organizaciju fašističke
partije.

Sidoli je i sam zapitao ovoga vojnika da li bi i on mogao da pročitati cedula. Vojnik je pristao i dao mu cedula, koju je onaj pročitao, ostavši zapanjen njenom sadržinom. Cedula o kojoj je reč, bila je u stvari čisto komunistički letak potpisan od strane »komunističkog komesara Ljubljane«.

Upitao sam Sidoli-a da li je uzeo ovu cedula i ime vojnika, da bi o tome izvestio nadležne starešine, kao što je to bila njegova dužnost; odgovorio mi je da to nije učinio jer nije hteo da nanese zlo jednom svom drugu.

Zapitao sam ga još, kako je onaj vojnik došao do subverzivnog letka. Odgovorio mi je da mu je letak dao neki gradjanin u Borovnici.

Za federalnog komandanta
(potpis)

Stiglo 5-7-41
Pov.br. 1466

BR. 94

**BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJAN-
SKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 7 JULA 1941
GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹**

Prilog br. 3

VOJNOM ISTORISKOM DNEVNIKU OD 7 JULA 1941-XIX

KOMANDA XI ARM. KORPUSA

Obaveštajno odeljenje Arm. korpusa
7 jula 1941-XEX.

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 14
Ljubljanska pokrajina

Dok duž severnog dela demarkacione linije prema nemačkoj Sloveniji nemačka finansiska straža zahteva da neka naša mesta u zoni Polhov Gradec, St. Vid i Pečar budu uključena u njima dodeljenu teritoriju, dotle su duž severoistočnog dela nemački granični elementi saopštili našim vojnicima da će se brzo povući preko Save.

O nemačkoj okupaciji slovenačke teritorije severoistočno od Novog Mesta, koja je nedavno nama povraćena, primljene su ove vesti:

U prvo vreme policiski čas bio je odredjen od 21—5 časova, zatim od 22—5 časova; ali izgleda da je pritom bilo mnogo tolerancije, a isto tako i u pogledu zamračenja. Sastanci su bili zabra-

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 e, fase. 1). Original je prilog uz Vojnoistoriski dnevnik Jedanaestog armiskog korpusa za 7 juli 1941 godine.

njem, zabranjeno rasturanje novina i periodičnih časopisa, zatvoreni poštanski, telegrafski i telefonski uredi, zatvorene takodje škole; upravnik škole u Tržišću bio je pozvan da napusti mesto.

Bogoslužjenje je tolerirano. Sveštenstvo je nastavilo da vrši svoju službu i uopšte nije se prema njemu strogo postupalo. Župnik i kapelan u Mokronogu bili su pod prismotrom; župnik u Tržišću bio je odveden u Laško i zatim pušten. Župnik u Mirni pobegao je bojeći se progona, a isto tako i sveštenici u Sv. Križu gde se stoga nije moglo održavati bogoslužjenje. —

Bilo je racionirano brašno, meso, mast i šećer.

Nedostajalo je životnih namirnica i trgovina se teško odvijala pošto su bile iscrpljene rezerve.

Industriju (drveta, kože i kožne robe, vune i pamuka, rudokop lignita u Gorenji Vasi kod Mirne) bili su podstaknuli na rad, ali su mnoga preduzeća morala obustaviti rad zbog nedostatka sirovina.

Industrija nije bila stavljena pod kontrolu niti je uzeta mašinerija. —

Nemci su plaćah okupacionim markama; pored toga u prometu je marka i dinar.

Izvršene su mnoge rekvizicije život, namirnica, konja, goveda i svinja, automobila i nekoliko bicikla. Gotovo sve rekvizicije izvršene su bez plaćanja otštete i bez izdavanja bonova.

Demantuje se vest da su Nemci odneli zvona iz Mokronoga; naprotiv izgleda da je iz tog mesta odnešeno 118.000 dinara iz poreskog ureda, 100.000 dinara iz železničke blagajne, 14.000 dinara iz opštinske blagajne, 1000 dinara i jedna pisaća mašina iz kapelaneve kuće. —

Iz Mirne odnešeno je 7950 dinara i 3 vagona tračnica i pragova iz železničke stanice, te 1145 din. iz poštanskog ureda.

Iz Sv. Križa (10 km severno od Trebnja) odneseno je štofova i kože u vrednosti od 40.000 dinara i jedan motor nekom industrijalcu u mestu; oko 3800 dinara, nameštaj, odelo, rublje iz parohiskog stana, jedna pisaća mašina iz opštine, 600 dinara i maraka u vrednosti od 2600 dinara iz poštanskog ureda, kreveti, pokrivači i čaršavi iz žandarmerijske kasarne. —

Iz Kostanjevice odneseni su fondovi svih mesnih udruženja, preko 6000 dinara iz uprave crkvenog fonda, 5300 dinara iz opštine, 9000 dinara iz poštanskog ureda.

U zonama Velika Loka i Čatež izgleda da su odnesene dragocenosti iz crkava.

Započeto je nekoliko radova na putevima sa mesnom radnom snagom u Mokronogu, gde je upotrebljeno oko 500 radnika koji su dobili sajno neznatne akontacije, i na putu Mirna—Št. Rupert, gde neplaćene nadnice radnicima iznose do 300.000 dinara.

Propaganda za Nemačku je u poslednje vreme bila slabija, verovatno zato jer se proširila vest da će Nemci napustiti teritoriju. Prema tome i propaganda protiv Italijana bila je obustavljena. Poznati grof Margheri dao je izjavu lojalnosti i izjavio je sreskom komesaru u Novom Mestu da će biti veran podanik i da će poštovati italijanske zakone, pošto je vlada Reich-a, u sporazumu sa italijanskom vladom, odlučila da se zona preda Italiji. — Može se kazati da je takodje oslabila akcija drugih prijatelja Nemačke, pošto su uvideli da je uzaludna njihova aktivnost da teritoriju sačuvaju nemačkoj državi. Komunistička propaganda, koja je u početku bila umrtvljena, sada, posle objavljivanja rata Rusiji, dolazi do izražaja u izmeni misli i u predviđanjima, više-manje potajnim. Stanovništvo uopšte ne simpatije ni nas ni Nemce, ali ipak radije podnosi italijansku okupaciju. Nastavnici u Št. Jerneju izjavili su našim vlastima zahvalnost za dobročinstva primljena od Italije i želju da poHADJaju tečaj italijanskog jezika, i obećali su da će odgajiti omladinu u fašističkom duhu.

Komunistička aktivnost

Izgleda da studenti-komunisti skrivaju noću oružje i eksploziv u šumama Tivoli-Rožnik-Golovec, na periferiji Ljubljane. U toku su proveravanja.

Izgleda da u Mostama (mesto istočno od Ljubljane) postoji propagandni centar za štampu i za rasturanje komunističkih letaka. (Vrše se proveravanja.)

NExMACKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Slovenačko stanovništvo koje živi na teritoriji okupiranoj od Nemačke podeljeno je na sledeće kategorije:

- 1) stanovništvo čisto nemačkog porekla,
- 2) stanovništvo delimično nemačkog porekla,
- 3) stanovništvo slovenačkog porekla ali utvrđenih nemačkih osećanja,
- 4) stanovništvo slovenačkog porekla neodređenih osećanja,
- 5) stanovništvo protivno Nemcima,
- 6) propagandiste protiv Nemačke. —

Stanovništvo koje pripada 1-oj, 2-oj, 3-oj kategoriji ostaće u nemačkoj Soveniji; ono 4-e i 5-e kategorije moraće što pre napustiti

teritoriju, a tako isto svi oni koji su pripadali Sokolu; oni 6-e kategorije, mnogi iz 5-e kategorije, vodje Sokola i komunisti bili su uhapšeni. — Zainteresovanim licima nije saopšteno kojim kategorijama pripadaju i stoga svi žive sa spremljenim prtljagom, bojeći se da će iznenada morati napustiti svoje kuće, pa čak i stari i bolesni.

Odlasci iz mesta saopštavaju se sat pre, ili dva sata, ako se radi o porodicama sa decom. Dozvoljeno je poneti sa sobom jedno odelo za promenu, nekoliko komada rublja i iznos do 200 dinara. — Prtljag ne sme da bude teži od 50 kg. One koji odlaze ukrcavaju na kamione praćene od vojnika i prevoze ih u koncentracione logore (-jedan je od tih Št. Vid), odakle odlaze vozom.

Ne zna se kome su konačno upućeni i zašto su upotrebljeni, jer nije dozvoljeno dopisivati se sa rodbinom. Oni koji su određeni da otputuju moraju da napuste svoje imanje i da potpišu izjavu kojom imanje ustupaju državi.

Glavni razlozi masovnog preseljavanja stanovništva bili bi ovi:

- a) udaljiti iz Slovenije nepoželjne elemente,
- b) stvoriti mesta u Sloveniji za izbeglice iz velikih nemačkih gradova koji su izloženi bombardovanjima iz vazduha,
- c) stvoriti u Sloveniji slovenačku manjinu u odnosu na doseljene Nemce. —

Stanovništvo se je predalo svojoj sudbini, jer neki koji su pokušali da protestuju bili su strogo kažnjeni, a strah od Gestapo-a je toliki da se svi boje izražavati svoje mišljenje, čak i prijateljima. Mnogi upoređuju osećaj humanosti i ispravno držanje naših alpinaca, u zonama koje su pre Nemaca bile od naših okupirane, sa sadašnjom krutom strogošću; iako se, zbog straha od Gestapo-a, ne usudjuju da iskažu svoje misli; iako su potpisali izjave lojalnosti Nemačkoj, ipak bi, po svom unutrašnjem raspoloženju, bili srećni da su pod Italijom. Poštanska služba u unutrašnjosti ograničena je na dopisne karte sa kratkim pozdravima, a sa inostranstvom potpuno je obustavljena. Zbog toga ne primaju se vesti ni od lica koja su dobrovoljno pošla na rad u Nemačku.

Svi radio-aparati i lovačke puške oduzeti su stanovništvu i podeljeni nemačkim funkcionerima.

Ne mogu se unositi strane novine, niti italijanske, pa ni one iz Ljubljanske pokrajine. Poslednji Dučeov govor poznat je samo nekolicini prema pričanju lica koja su došla iz Ljubljane.

Obustavljanje saobraćaja sa inostranstvom daje povoda najrazličitijim vestima o italijanskoj Sloveniji, o sudbini mnogih žena koje su upućene na rad u Nemačku i o nametnutom cepljenju i lekarskim pregledima koje vrše Nemci, bez određene svrhe.

Izgleda da nemački oficiri šire glasine da će Ljubljana biti skoro okupirana od Nemaca i da će zatim biti okupirana teritorija do Trsta.

Svi natpisi na slovenačkom jeziku bili su uklonjeni i zamenjeni sa nemačkim.

Škole su zatvorene, a učitelji su delom oterani, a delom upućeni u Nemačku.

Svi slovenački funkcioneri bili su zamenjeni sa nemačkim.

Svi su sveštenici prikupljeni u Škofjoj Loki, gde očekuju sudbinu.

Vernicima je dozvoljeno da mole u crkvama, ali je obustavljeno svako bogoslužjenje.

Manastir u Boštanju (mesto na Savi severoistočno od Novog Mesta) bio je zatvoren, a redovnici uklonjeni. Neki od njih koji su pokušali da predju na italijansku teritoriju bili su uhapšeni i oduzeto im je sve što su bili sa sobom poneli.

Od zalaska sunca do zore vrši se zamračenje, od 22 do 4 časa na snazi je policiski čas. Svi su automobili rekvirirani i nijedno privatno lice ne može da se vozi autom, sem iz opravdanog razloga i uz posebnu dozvolu.

Naprotiv, nemački vojnici i nemačka civilna lica služe se mnogo automobilima.

Na snazi su vrlo stroga naredjenja za propusnice koje se samo daju u slučaju kada su razlozi stvarni i dokazani.

Ekonomska situacija

Zbog strepnje i neizvesnosti u pogledu na sutrašnjicu, u kojoj stanovništvo živi, malo je onih koji rade. Čak ni zemljoradnici se ne interesuju za posao, premda godina obećava da će biti dobra. Sve su najpotrebnije namirnice racionirane, a za ostale proizvode, koji nisu racionirani, treba imati za nabavku ovlašćenje od civilnog komesarijata. Cene su vrlo visoke i u dućanima retke mušterije.

Hieb je od belog brašna i vrlo dobar, ali dnevni obrok je jedan hlepčić po osobi. U restoranima se dobro i obilno jede, a uza svu nestašicu mleka može se dobiti bez teškoće kajmaka.

Život je vrlo skup, a plate su male.

Turizam je obustavljen i letovališta su pusta. Na Bledu su gotovo svi hoteli zatvoreni i personal nezaposlen.

CivHna i vojna organizacija

Uprava u zemlji poverena je komesarima koji direktno zavise od centralne vlade a kojima je podređen Gestapo i granični vojnici (slično našoj finansiskoj straži). Ispostave finansiske straže postoje i u Trati, Zeleznikama i Kaimniku. Komanda finan. straže u Sorici povezana je telefonom sa komandom prolaza Pakman i Davča.

Nemačke patrole za nadziranje granice imaju topografske karte i doglede i dugo se zaustavljaju na italijanskoj teritoriji radi orijentisanja i osmatranja.

Nisu zapažene noćne patrole.

Razmeštaj graničnih odeljenja na dan 1 jula 1941 nalazi se u prilogu br 1.²

Gestapo je vrlo aktivan i vrlo je strog nadzor nad licima druge narodnosti i nad strancima. Nacionalsocijalistička stranka stvorila je podružnicu »Kärntner Volksbund« u koju su pozvani da se upišu do 30 juna svi muškarci i žene Koruške — »da time posvedoče prisajedinjenje velikoj Nemačkoj i nameru da saradjuju u obnovi nacije, reda i socijalne pravde«. Nemačke trupe koje se nalaze u Sloveniji ograničene su na nekoliko alpskih jedinica (ukupno jedan bataljon u smanjenom organskom sastavu) i ne mešaju se u političke probleme. U Sv. zapažena je jedna četa SS trupa (120 ljudi).

Organizacija Todt³, što je obnovila mostove od drveta, koje su Jugosloveni digli u vazduh na drumovina Savske doline, sada ih zida od kamena.

• • -4

Načelnik štaba
— Annibale Gallo —

² Prilog nije očuvan.

* Nemačka organizacija za javne građevinske radove.

⁴ Sledi deo o situaciji na teritoriji Hrvatske.

BR. 95

IZVEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE OD 7 JULA 1941 GOD. O STANJU KOD STANOVNIŠTVA OKUPIRANE TERITORIJE KORPUSA¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI ARMISKOGR KORPUSA

Br. 3/18 prot. Poverljivo Vojna pošta (46), 7 jula 1941-XEX
Predmet: Izveštaj o duhu i moralu kod trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE
Vojna pošta 10

Moral i duh ovog stanovništva u sadašnjem trenutku su donekle kolebljivi: ustvari uznemiravani su jednom skrivenom neodlučnošću. Pre svega, u vezi sa navedenim premeštanjem komande XI armiskog korpusa iz Ljubljane, koja se mora do 14 tekućeg premestiti u zonu Planine i Logateca, ponovo se čuju glasovi o tenne da će uskoro nemačke trupe zameniti naše. Ti su glasovi verovatno zasnovani na činjenici da se još uvek njemačke trupe nisu povukle prema novoj demarkacionoj liniji na Savi, što je Duće nagovestio prilikom prve godišnjice rata u svom govoru u Fašističkom i Korporaciskom veću. Sa tog gledišta, očekujući da se odredi spomenuta nova demarkaciona linija, mera koja se odnosi na udaljivanje armiskog korpusa izgleda sada potpuno nepodesna.

Na drugoj strani, situacija u Rusiji doprinela je radjanju jedne prevratničke propagande koju vidno podržavaju engleski plaćenici. Činjenica je da je većina slovenačkog stanovništva vest o objavi rata Rusiji od strane sila osovine primila sa izvesnim ushićenjem, iako prikrivenim ili samo donekle prikrivenim. To stanovništvo nije moglo da poputno sakrije svoje zadovoljstvo. Iako se nije prepustilo otvorenom izražavanju neprijateljstva prema Italiji, ipak je ono na vidan način to manifestovalo svojim držanjem, koje je bilo izuzetno svečano i veselo, na ulici i po javnim lokalima koji su bili, kao nikada do sada, prepuni sveta. Drugi vidni zamah solidarnosti sa Rusima, stanovništvo Ljubljane je pokazalo time što je od početka neprijateljstva sa SSSR-om zauzelo još izrazitiji stav nezainteresovanosti i neosetljivosti prema Italijanima.

Komandant kraljevskih karabinjera
major:
(Gabriele Pianese)

¹ Original u arhivi MNO.

BR. 96

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U TRBOVLJU KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 10 JULA 1941 GOD. O USTANKU TRBOVLJANSKIH PARTIZANA¹

2ANDARMERISKA STANICA TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Trbovlje, 10 jula 1941

Komandantu policije bezbednosti i službe sigurnosti
u Donjoj Štajerskoj

Tajna državna policija

Ispostava Celje

u Celju

Sadržina: Komunističke spletke u Trbovlju i okolini.

Posle izvršenog hapšenja, 22-6-1941, bivših komunista i ujedno posle izvršenog iseljavanja raznih porodica, moglo bi se sa ovog mesta tvrditi da je počeo oštar stav i držanje protiv Rajha. Razlog ovome treba da je u tom što je, pre izvršenog hapšenja komunista 22-6-1941 godine, veliki deo već ranije pobegao i zbog toga nije bilo više mogućnosti da budu uhvaćeni. Ovi ljudi tumaraju, zasad, po šumama i uzvišicama ovdašnje okoline i treba smatrati da propagandom utiču na sadašnje stanje.

Na ovdašnjem području šire se, zasad, vesti da su Rusi već prodrli u Rumuniju i na Karpate i da će uskoro doći i ovamo. Kad stignu Rusi ovamo tad će oni poklati sve Nemce. Izmedju ostalog, priča se da će Rusi pustiti na ovdašnje industrisko područje velik broj padobranaca i tad će ovi početi akcije.

Iz sasvim poverljivog izvora od 5-7-1941, kako je obaveštena ovdašnja stanica, treba da se na Mrzlici — to je brdo na granicama područja stanice Trboivlje, Sv. Pavel i Hrastnik — zadržava velik broj ljudi. Tamo, kaže se, pevaju engleske i ruske pesme na slovenačkom jeziku. Izmedju ostalog, ovi ljudi pričaju da će igra početi za nekih 8 dana. Oružja i municije imaju dosta. Na ovim sastancima, gde su u pitanju, uglavnom, mladi ljudi, treba da učestvuju raniji sokolaši i socijalisti. Da bi se obezbedili od svakog iznenadjenja, smestili su stražarske stanice u svima pravcima. Poterà za izbeglim komunistima bila je, dosad, uopšte bez ikakvog uspeha. Traganja su, uostalom, otežana u znatnoj meri i zbog toga što oni već iz velike daljine zapaze uniformisanog žandarma na poteri i mogu da se, iz tog razloga, pravovremeno sklone u sigurne zaklone. Koliko se dosad moglo utvrditi, komunisti koji su napustili posao 22-6-1941 (72 radnika

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5—fase. 1).

potiču iz Trbovlja, Hrastnika i Zagorja) tumačaju po području stanice Trbovlje, Zagorje i Hrastnik. Zapažena je propagandna agitacija na području ovdašnje stanice, ne samo ovde u Trbovlju, već i na području stanice Zagorje i Hrastnik.

Hitno se umoljava pojačanje stanice s obzirom na sadašnje slabo brojno stanje stanice, koja broji, zasad, 3 žandarma, 3 pomoćna policajca i 2 tumača. Pa i premeštanje jedne ispostave službe bezbednosti u Trbovlje moglo bi uspešno pripomoći u osiguranju bržeg uspeha u tom pogledu.

Da bi se mogli pohvatati sakriveni komunisti u ovdašnjoj okolini, bilo bi od koristi da se za njihovo suzbijanje — kad bi se ono pozelelo — sprovede temeljito munjevito pretraživanje, kako bi se omogućilo da se zadrži propaganda koja se širi s njihove strane.

• U prepisu, upućuje se ovo: Komandantu policije za održanje reda alpinske zone u Mariboru na Dravi, komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Mariboru na Dravi, političkom komesaru za zemaljski okrug Trbovlje, komandantu žandarmeriskog okruga u Trbovlju i, kao koncept žandarmeriskom glavnom načelstvu u Celju.

	Komandant žand. stanice (
	Niihleder ¹
Žandarm. okrug Trbovlje	žandarm. vodnik narednik
ušlo 12-7-1941	
prešlo	
Regist. broj 164 — priloga —	

BK. 97

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDANTIMA DIVIZIJA OD 10 JULA 1941 GOD. O MERAMA PREDOSTROŽNOSTI POVODOM OČEKIVANOG USTANKA¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Odeljenje načelnika štaba

Br. Štab — 1 prot

V. P. 46 — 10-7-1941-XX

Predmet: Mere predostrožnosti za održanje javnog reda.

KOMANDANTU DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDANTU DIVIZIJE »ISONZO«

Dostavljam, radi obaveštenja, kopiju izveštaja načelnika »Odeljenja I«² 1. puka »Granatieri di Sardegna«³.

U cilju predostrožnosti naredjujem:

— sa sadržajem izveštaja upoznati — usmeno i ne stvarajući uzbunu — potčinjene oficire;

— od 12 t. m. ukinuti slobodan izlaz; vojnici koji moraju službeno da izlaze treba da obrazuju grupe ne slabije od tri vojnika i treba da budu potpuno naoružani;

— pojačati obilazne patrole; u garnizonu Ljubljana pojačati ih brojno toliko, da se sve ulice mogu obići;

— osigurati radio-veze kako u unutrašnjosti varoši Ljubljane tako i za vezu sa spoljašnjim garnizonima; divizija »Granatieri« neka preduzme mere da se poveže radiotelegrafski i sa komandom armiskog korpusa;

— u svakoj kasarni odnosno logoru treba imati spremna automatska oružja na kamionima i izdati potrebna naredjenja za njihovu brzu upotrebu;

— obavestiti potčinjene komande pismeno o gornjem, ne stvarajući uzbunu;

— svaki kamion treba da prate bar dva vojnika naoružana karabinom;

¹ Kopija originala, prilog br. 5 Vojnoistorijskom dnevniku XI armiskog korpusa za dan 10. juli 1941 god., nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta Citai, odeljenje, kutija 21 c).

² Obaveštajno odeljenje.

³ Taj izveštaj nije sačuvan. Verovatno se odnosi na vesti o ustanku, koji je trebao da izbiye, prema italijanskom dokumentu oko 14 jula (vidi dok. br. 99 i br. 104).

— u svakom automobilu pored šofera treba da sedi jedan karabinjer naoružan karabinom;

— stražu kod komande arm. korp., počev od sutra, pojačati jednom celom desetinom (dva puškomitraljeza i potrebna mimicija) snabdevenom sa jednim sandukom ručnih bombi. —

Potvrditi prijem.

Za tačnost prepisa
pukovnik, načelnik štaba
— Annibale Gallo —

General armiskog korpusa
komandant
— Mario Robotti —

BR. 98

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE ZAGORJE NA SAVI
KOMANDANTU POLICIJE SIGURNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ
OD 11 JULA 1941 GOD. POVODOM VESTI O IZBIJANJU USTANKA¹

ŽANDARMERISKA STANICA ZAGORJE NA SAVI,
OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA.

Dnevnik br. 241

Zagorje na Savi, 11 jula 1941

Komandantu policije sigurnosti (Sipo) i službe sigurnosti (S. D.)
u Donjoj Štajerskoj.

Tajnoj državnoj policiji

Ekspozituri u Celju.

Sadržaj: Komunisti, protivdržavna propaganda.

Veza: ./.

Prilozi: J.

Izveštava se da se u poslednje vreme, i to od početka rata sa Rusijom, medju ovdašnjim stanovništvom pronose obespokojavajuće glasine, naime da će 13 i 14 jula 1941 god. u svim industriskim oblastima predjašnje Slovenije izbiti planski komunistički ustanaik. Ustanaik su, izgleda, organizovali komunisti a uz pomoć klerikalaca, predjašnjih sokola i drugih nezadovoljnih elemenata; opšti znak za njegov početak treba da bude atentat na telefonske linije, važne komunikacije i tome slično. Sem toga, treba da budu smaknuta sva lica koja se osećaju kao folksdojčeri ili važe kao simpatizeri Nemačke, a koja su ovi elementi već uneli u svoje spiskove.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5 — fase. 6).

Uzrok širenju ovih glasina mogao bi biti taj što se oko 80 procenata stanovništva, koje je ranije pripadalo ilegalnim komunističkim organizacijama, ili pak legalnim sokolskim i klerikalnim društvima, oseća solidarnim sa Rusijom. Povod za to može biti takodje i strah od evakuacije.

Kao pronosioci ovih glasina dolaze u obzir uglavnom žene radnika koje, izgleda, slušaju strane radio emisije, ih koje po nalogu odbeglih komunista šire ovakve glasine, sa ciljem da se u stanovništvo unese nemir i da se ono huška protiv Nemačke.

Dosada se nije moglo doći do pozitivnih podataka o pronosiocima ovih glasina.

9-7-1941 trgovac Viktor Suscha, folksdojčer iz Zagorja, dobio je anonimno pismo na slovenačkom jeziku, u kome pored ostale sadržine stoji i sledeća pretnja: »Uskoro će doći na red nemački renegati i njima će ići isto onako kao što ide sada Slovencima koji se evakušu. To što Nemci rade, jeste pravo varvarstvo. Dole sa krvožednim banditom Hitlerom! Da živi Jugoslavija, da živi Soko, da živi Sovjetska Rusija!«

10-7-1941 trgovac Ivan Omerzu iz Loka, koji simpatiše Nemačku, saopštio je pismom folksdojčeru, trgovcu Viktoru Suschi u Zagorju, sledeće: »Pronose se glasine da će 13 i 14 jula 1941 u Zagorju i Trbovlju izbiti komunistička revolucija. Komunisti imaju vrlo mnogo oružja i oni će vršiti atentate na telefonske linije i saobraćajne uredjaje. Oni će nas sve postreljati. Svi već kritikuju, zašto se ne uhapsu ekstremni komunisti. Ipak bi moglo doći do žrtava. Mome nećaku Franji Basle-u, jedan je otvoreno pretio da će ga u roku od dva časa nestati. Obratite pažnju na Dušana Bobiča. Ovde u Zagorju mora se biti oprezan. Ima mnogo špijuna koji znaju nemački. Takodje i u opštini ima takvih. Ah ovo, gospodine Suscha, pišem vama u strogom poverenju!«

Trgovac Ivan Omerzu iz Loka, saslušan po ovome pismu, izjavio je: »Uputio sam pismo gospodinu Viktoru Suschi, u kome sam mu skrenuo pažnju na glasine koje se pronose. Ovo mi je u poverenju saopštila žena rudara Osojnika iz Loka. Tako isto pričao mi je 9-7-1941 posednik Franjo Klopčdč iz Ržišča, opština Zagorje, da se pronose glasovi da je za 13 i 14-7-1941 pripremljen komunistički ustanak, usled čega je stanovništvo uznemireno.

Mome nećaku, koji stanuje kod mene, Franji Basle-u, radnik Pavle Prosenc iz Kisoveca navodno je zapretio da će ga nestati u roku od dva časa. Ovo je mojoj prodavačici Stefaniji Hotko saopštio radnik Alojz Čopara iz Loka.

Pre nekih mesec dana brusač Dušan Bobič iz Zagorja kazao je u mojoj gostionici, u prisustvu više lica: »Svaki mora biti svestan toga da je on Slovenac i stoga ne sme da zaboravi svoj maternji

jezik. Moj otac je bio Dušan Silni i on je bio Slovenac. Pa i ja — jesam i ostajem Slovenac«.

Dušan Bobič vlada vrlo dobro nemačkim jezikom i sada je zaposlen kao palir na gradnji drumu u Zagorju.

Dostavljeno, u kopiji, komandantu policije Alpske zone u Mariboru na Dravi, komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj i Mariboru na Dravi, političkom komesaru pri sreskom načelstvu u Trbovlju i, u konceptu, žandarmeriskoj komandi u Celju.

Komandir stanice
žandarmeriski narednik Strauch s. r.

Zandarm. okrug Trbovlje

Primlj. 12-7-41

br. 161

Paraf

BR. 99

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI- SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 11 JULA 1941 GOD. O MERAMA PREDOSTROŽNOSTI PREDUZETIM POVODOM MOGUĆNOSTI USTANKA U SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Odeljenje načelnika štaba

Br. 3 prot. Štaba

V. P. 46, 11 jula 1941-XIX

Predmet: Mere predostrožnosti za održavanje javnog reda.

KOMANDI 2. ARMIJE

Vojna pošta 10

Dostavljam radi znanja prepis naredjenja² izdatih u vezi s jednim poverljivim izveštajem koji se odnosi na eventualne komunističke nemire, primljenog od komande 1. puka »Granatieri di Sardegna«.

Naredjenja o kojima je reč izdana su kao mere predostrožnosti i ostaju na snazi čitavo vreme neophodno potrebno dok se situacija razjasni.

¹ Kopija originala u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c). Kopija je priložena uz Vojnoistoriski dnevnik XI armiskog korpusa za dan 11 jula 1941 godine.

² Vidi dok. br. 97 od 11 jula 1941 godine.

Visoki komesar, odgovarajuća na ono što mu je postavljeno priloženim pismom koje mu je lično dostavio moj načelnik štaba, usmeno je javio sledeće:

— prema vestima kojima raspolaže, pobuna — ukoliko dodje do nje - izgleda da je odložena za dan 16;

— kr. kvestura, čije su akcije bile dosada usmerene na otkrivanje mreže komunističke organizacije, izvršiće hapšenje osumnjičenih lica pre dana 14.

Pored toga je naredio da se vrši cenzura novinskih izveštaja u odnosu na ono što sam mu javio.

Za tačnost prepisa
pukovnik, načelnik štaba
— Annibale Gallo —

General armiskog korpusa
komandant
— Mario Robotti —

BR. 100

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE »ISONZO«
FODREDJENIM JEDINICAMA OD 11 JULA 1941 GOD. O MEKAMA
PREDOSTROŽNOSTI POVODOM VESTI O MOGUĆNOSTI
USTANKA U SLOVENIJI¹

KOMANDA 14 PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO«

— Stab —

Br. 01/2063 prot. poverljivo V. P. 59, 11 juli 1941-XIX

Predmet: Mere predostrožnosti za održavanje javnog reda

KOMANDANTU GARNIZONA	Novo Mesto
KOMANDANTU 23 PEŠADISKOG	Zona
KOMANDANTU 24 PEŠADISKOG	Zona
KOMANDANTU 98 LEGIJE CR. KOŠULJA	Zona
KOMANDANTU 6 ARTILJERISKOG	Zona
KOMANDANTU XIV MINOBACAČKOG BATALJ.	Zona
KOMANDANTU DIVIZISKE EMŽINJERIJE	Sedište
KOMANDANTU IX BATALJ. KR. FTNAN-	
SISKE STRAŽE	Novo Mesto
KOMANDANTU 2 CETE KR. FINANSISKE	
STRAŽE	Trebnje
KOMANDANTU CENTURIJE GRANIČNE	
MILICIJE	Novo Mesto

¹ Kopija originala nalazi se i arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital odeljenje, kutija 21 c).

KOMANDANTU DIVIZISKIH KR. KARABINJERA	Sedište
NAČELNIKU SANITETSKOG ODELJENJA	Sedište
NAČELNIKU INTENDANTSKOG ODELJENJA	Sedište
KOMANDANTU STANA	Sedište

i na znanje:

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	Sedište
(veza štab. br. 1 od 10 tekućeg)	

U vezi i za potvrdu usmenih naredjenja

Naredjenja koja se moraju primeniti u vezi s poznatim slučajem su sledeća:

1) — Obustaviće se Slobodan izlazak od dana 12 do dana 15 uključno.-

Vojnici, takodje i posilni, koji se moraju službeno kretati, činiće to u grupama ne manje od tri vojnika i biće naoružani. Oficiri se ne smeju usamljeni kretati i moraju biti naoružani. —

2) — Pojačaće se straže i patrole kao i nadzor nad veštačkim objektima. — Treba vršiti česte inspekcije. —

Naročito velike patrole kr. karabinjera i vojnika iz trupe obilaziće danju, i naročito noću, ulice mesta u kojima su sedišta komandi garnizona. —

Naročito za grad Novo Mesto, komanda garnizona će se postarati da uspostavi sledeće velike patrole:

— 1 veliku patrolu od 8 vojnika iz trupe — u dnevnim časovima;

— 4 velike patrole od 8 vojnika iz trupe — u noćnim časovima.

Patrole će biti pod komandom karabinjera koje će dati komanda diviziskih kr. karabinjera; vojnike iz trupe će dati razne jedinice smeštene u Novom Mestu. —

3) — U svakoj kasarni ili kantonmanu neka se stalno drže spremne jedinice trupe (s n a g e). — Neka se izdaju potrebna naredjenja za njihovu upotrebu. —

Neka se naročito 24 pešadiski poštara za transport jedne čete organskim automobilskim sredstvima. —

4) — Jedinice snabdevene kamionima postaraće se da otsada postave automatsko orudje bar na jednom kamionu.

U službi će svaki kamion pratiti dva vojnika naoružana karabinom, a svako vozilo mora imati pored šoferu jednog karabinjera naoružanog karabinom. —

5) — Stražu komande divizije će od sutra sačinjavati jedna oružana desetina koju će dati 24 pešadiski (sa odgovarajućim oružjem). —

- Italijani su očekivali da će na dan 14 jula 1941 god., na godišnjicu Velike francuske revolucije, buknuti ustanak u Sloveniji. (Vidi dok. br. 97 i 133).

6) — Počev od sutra, 12-og, u 18 časova, uspostaviće se sledeće radio-telegrafske veze:

— Novo Mesto — Semič — Črnomelj	
— Novo Mesto — Trebnje — Št. Vid	
— Črnomelj — Vinioa — Metlika	staranjem komande
— Novo mesto (komanda 24 pešad.)	diviziske inženjerije
šmarjeta — Št. Jernej	

Komanda 6. artiljeriskog će snabdeti komandu diviziske inženjerije sa 6 potpuno ispravnih stanica RF2 i kompletnim osobljem. — Javiti o prijemu. —

Po naredjenju	Diviziski general
Pukovnik načelnik štaba	komandant
— Annibale Gallo —	Federico Romero

BK. 101

BILTEN OBAVJEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 12 JULA 1941 GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

Prilog br. 9

Vojnom istoriskom dnevniku od 12 jula 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
Obaveštajno odeljenje Arm. korp.

12 jula 1941-XIX

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 15
LJUBLJANSKA POKRAJINA

Kao što je već javljeno, stupanje Rusije u rat probudilo je u nekim slojevima stanovništva nade da će se situacija izmeniti. — Držanje stanovništva u okupiranoj zoni, a i u nekim mestima Postojnskog sreza, uglavnom je pasivno, a od strane nekih elemenata nije prijateljsko. Raspoloženje protiv Osovine izgleda da se manifestuje u mestu Grmulje (XV — CS) od strane nekolicine stanovnika srpskog porekla.

U Ljubljani se nastavlja širenje nemačke propagande koju vodi ^Kulturbund« i njegov predsednik u Ljubljani arh. Tönnies, koji stanuje na Tirševoj cesti. Pristalice ovog udruženja okupljaju se

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21c, fase. 1).

kod juvelira Eberle (Hotel »Slon«), u kafani istog hotela i u dućanu »Jelka«, koji je vlasništvo gospodje Verdebeš. Izgleda da je Tönnies u više navrata putovao u Maribor da u Kulturbundu referiše i primi uputstva i da je prilikom tih poseta izvestio da Ljubljanci živo priželjkuju nemačku okupaciju.

Komunistička propaganda nastavlja se pojavom amblema srpa i čekića i novog znaka »V«² ispisanih kredom ili ugljenom po zidovima ili na telefonskim stubovima na slabo nadziranim mestima, i izgleda da će se pristupiti i terorističkim akcijama.

1 doista, italijanski vojnici, dodeljeni za nadziranje želez. pruge Sušak—Škrljevo, našli su, 6 jula, 12 paketa eksploziva postavljenih pored koloseka, na 500 metara od stanice škrljevo.

U Radenci, na. Kupi, bio je uhapšen Slovenac iz Sodevca, jer je kod njega nadjena bomba sa dinamitom, a koji je izjavio da ju je dobio od nekog stanovnika iz Predgrada. Pretraživanjem u tom mestu nadjeno je 2 kg dinamita i vlasnici su uhapšeni.

Po celoj Sloveniji proširene su vesti prema kojima će 14 jula, na dan osvajanja Bastilje, buknuti revolucija na celoj teritoriji koju je okupirala Osovina.

U prvo vreme akoija će biti upućena protiv oficira. Komunisti će se međusobno prepoznavati pozdravom: prinoseći čelu dva rastavljena prsta u obliku slova V.

Stanovništvo je uzbudjeno i priprema se da se toga dana povuče u kuće, a mnogi nastoje da otputuju u Italiju.

Izgleda da je centrala otkud te glasine dolaze hotel Miklič u Ljubljani.

EKONOMSKA SITUACIJA

Trgovci i dalje povišuju cene i traže veliku dobit; ima mnogo slučajeva opozivanja obaveza i neizvršenja ugovora koji su ranije zaključeni.

Primećuje se među stanovništvom da se je spustio životni standard; gotovo više i ne postoji obilje i raznovrsnost jela, koja je bila tradicionalna; voće je gotovo nestalo sa trpeze, i kafane se sve redje posećuju.

NEMAČKA SLOVENIJA

Slovinci koji se nalaze koncentrisani u biskupskoj gimnaziji u Št. Vidu (vidi bilten br. 14) izgleda da se upućuju u Srbiju, gde ih stanovnici bratski dočekuju. Slovenačka kolonija u Srbiji, koja je pre rata imala oko 200.000 ljudi, od kojih u samom Beogradu 40.000, vrlo je bogata i imućna i prikupila je, pojedinačno upisujući, velike iznose za pomoć tim prognanicima.

Izgleda takodje da u Srbiji ima obilje hrane i da zbog toga taj priliv ljudstva nije izazvao poremećaj u ekonomiji.

² »Victoirec, pobeda.

Nemci su železničku stanicu u Št. Vidu povezali sa dvorištem gimnazije pomoću jednog ogranka želez. pruge, tako da oni koji odlaze mogu biti ukrcani noću u vozove u samom koncentracionom logoru.

Odatle vozovi, oko ponoći, odlaze preko Ljubljane, gde se kratko vreme zaustave, što je dalo povoda manifestacijama solidarnosti od strane građana Ljubljane, koji bacaju kroz prozor cigarete i hranu, i protivnemačkim manifestacijama od strane prognanika, uz neprijateljske povike i zviždanje.

Ovaj prolaz kroz našu teritoriju vrlo nepovoljno komentarišu mnogi Ljubljanci koji u tom vide gotovo prećutno odobravanje metoda koje Nemci upotrebljavaju.

U pogledu sveštenika koncentrisanih u Škofjoj Loki, izgleda da je zagrebački nadbiskup uspeo da budu primljeni u Hrvatsku i dodeljeni župama koje su tamo ostale upražnjene.

Imućniji Slovenci, koji su određeni da ostanu u Sloveniji okupiranoj od Nemaca, izgleda da su pozvani da uplate jače iznose radi upisivanja u nemačko patriotsko udruženje »Heimatsbund«. Vest saopštena u biltenu br. 13 o propagandi za eventualni plebiscit — nema osnova, pošto je izvršenim proveravanjem utvrđeno da se dvojezični leci odnose na upisivanje u »Kärntnerbund«. Takodje izgleda da je lekaiski pregled, kojemu je bilo podvrgnuto stanovništvo i koji je pomenut u istom biltenu, bio izvršen da bi se utvrdilo zdravstveno stanje prognanika, jer izgleda da će bolesnici, umesto da putuju, biti sklonjeni u lečilišta. U Žiri izgleda da je izdato naredjenje stanovništvu da preda u opštinu zlatne predmete.

RAZMEŠTAJ GRANIČNIH JEDINICA

— Granično mesto Trata (vidi bilten br. 13) ispravlja se sa Gorenja Vas.

— Primećena je u Žiri posada od dvadesetak vojnika planinskih trupa i od isto toliko finansa koji vrše službu na prelazu Osojnica, koji stanuju u mestu i u jugoslovenskoj maloj kasarni (karauli). U Ziri postoji takodje žandarmerijska stanica od 6 žandarma i jednog narednika.

— Primećeno je granično mesto na prelazu Mojstrovka, sa 8 finansa i 2 podoficira koji pripadaju ispostavi u Kranjskoj Gori.

— Odeljenja Gestapo-a postoje u krajevima Jesenice, Bled, Škofja Loka, Kamnik i Št. Vid.

...³

Načelnik štaba, pukovnik,
— **Annibale Gallo** —

³ Ostali deo teksta odnosi se na Hrvatsku.

BR. 102

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U TRBOVLJU KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 14 JULA 1941 GOD. O PISANJU PAROLA I SABOTAŽAMA U TRBOVLJU¹

TRBOVLJANSKA ŽANDARMERISKA STANICA, SREZ TRBOVLJE.
DONJA ŠTAJERSKA

Dnevnik br. 287/41

Trbovlje, 14 jula 1941

KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI I SLUŽBE BEZBED-
NOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

DRŽAVNOJ TAJNOJ POLICIJI — ISPOSTAVA CELJE

U Celju

Predmet: Komunistička propaganda u Trbovlju

Noću 14 jula 1941, u Loki, opština Trbovlje, komunisti su napisali crvenom bojom, u prilično velikom broju propagandne parole na zgradama za stanovanje i javnim objektima (kao bunari, plotovi oko vrtova, električne bandere). Natpisi uz sliku čekića i srpa, sadrže izraze: »živeo Staljin«, »drug Staljin«, »smrt hitlerizmu«, »živeo SSSR«, »smrt izdajnicima«, »živela Rusija«, »dole Nemačka« i razne druge rečenice, nacrtane minijumskom bojom.

Po ulicama Trbovlja prosuta je velika količina eksera, ali tu nisu vršena nikakva ispisivanja.

Ova stanica je odmah naredila da se uklone svi ti natpisi i da se očiste ulice od eksera.

Poveli smo odmah istrage da se neupadljivo pronadju krivci, a prikupljeni materijal će se sačuvati do pristizanja pojačanja. U koliko se moglo dosad utvrditi po izveštaju konfidenata, došli bi u pitanje kao rukovodioci ove akcije oni komunisti koji se od 26 juna 1941 kriju u Trbovlju i okolini.² S druge strane pak može se verovati da je ova akcija pripremljena iz inostranstva i to iz Zagreba i Ljubljane, te su je ovdašnji komunisti izvršili.

Komandir žandarmeriske stanice :

Nühleder,

žandarmeriski narednik

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5 — fase. 1, mapa 1).

² **Stvaranje Revirske čete.**

**IZVEŠTAJ KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE
KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 15 JULA 1941 GOD. O AKCIJI SA-
BOTAŽE I PISANJA PAROLA U TRBOVLJU¹**

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Pr. dnevniku Br. 15/41

Trbovlje, 15 jula 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD SEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zap. komandanta dnevnik Br. 15.038 od 26-4-1941 i 15.320
od 9-6-41.

Izveštaj za 15 juli 1941

a) **Opšta politička situacija** u ovdašnjem industriskom području od izbijanja rata sa Rusijom znatno se pogoršala. Dok se do ovog datuma ne samo celokupno seosko stanovništvo, već takodje radništvo velikih rudnika u Trbovlju, Zagorju i Hrastniku, potpuno lojalno držalo i nigde nije otvoreno neprijateljski istupalo, već krajem juna 1941 počela je prilično živa komunistička propaganda, povezana sa širenjem najludjih glasina o vojnim porazima nemačke vojske u Rusiji.

Noću između 13 i 14 jula 1941 usledila je u Trbovlju kom. akcija ispisivanja parola, pri tome su po zidovima kuća itd. ispisani kom. znaci srp i čekić — i različiti natpisi, kao: Dole Hitler, Živeo Staljin i si., sa minijumskom bojom.

U isto vreme veća količina eksera za cipele rasturena je po ulicama Trbovlja, radi oštećivanja automobilskih guma. Ovo verovatno zato što je 12-7-1941 mot. žandarmerija iz Celja ovde vršila patrolnu vožnju.

Centrala kom. propagandista nalazi se, po primljenim izveštajima, u Ljubljani, gde vlada vrlo jaka politička zategnutost.

Iz Trbovlja, Hrastnika i Zagorja posle 22-6-1941 pobeglo je ukupno 72, delom vodećih, komunista i sada lutaju po okolini. U svakom slučaju oni imaju vezu sa centralom i šire uznemiravajuće glasine. Takodje članovi Sokola priključili su se kom. partiji,

¹ Original u arhivi MNO.

Posle posedanja ovdašnjeg područja, ovi elementi nisu javno istupali iz straha pred nemačkom silom i energijom. Postepeno su postali uočljiviji, i sada je to došlo dotle, da ćemo ih morati u većem obimu napasti, da se ne bi držanje i čekanje državne vlasti ocenilo kao slabost.

. . .

Komanda žandarmeriskog okruga
(Potpis nečitljiv)
Potporučnik žandarmerije

BR. 104

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA BR. 16 OD 17 JULA 1941 GOD. O DOGAĐAJIMA U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI I SLOVENIJI OKUPIRANOJ OD NEMACA¹

Prilog br. 11)

VOJNOM ISTORISKOM DNEVNIKU 17 JULA 1941-XIX

Komanda XI arm. korpusa

17 jula 1941-XIX

Obaveštajno odeljenje arm. korp.

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 16

LJUBLJANSKA POKRAJINA

Unutrašnja situacija

Alarmanantne i tendenciozne glasine kruže u ovo poslednje vreme:

a) Proneo se glas da je u parku Tivoli nadjena devojčica, Slovenkinja, koja je ubijena udarcima bajaneta. Budući da se takav događaj nije nikada desio u Ljubljani, svaljuje se krivica na talijanske vojnike. —

b) Zbog toga događaja imala se izvršiti 14 jula odmazda protiv Italijana.

c) 14 jula trebalo je da dodje do komunističkog ustanka u svim krajevima okupiranim od Osovine (vidi bilten br. 15). Budući da se to nije desilo, govori se da je ustanak odgodjen do 20 jula.

d) Gradjani, a naročito žene, upozorile su vojnike da od 14 do 20 jula ne izlaze noću iz kasarni.

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 e, fase. 6).

e) Vest da su delovi Gestapo-a došli u italijansku Sloveniju radi pronalaženja i hapšenja svih onih koji su pobjegli sa teritorije okupirane od Nemaca — prouzrokovala je među stanovništvom i među elementima talijanske Slovenije, koji su protiv Nemaca, veliku paniku.

f) Ponovo se proširila vest o skoroj okupaciji Ljubljane od strane Nemaca.

Te vesti, zbog njihovog brzog i širokog raznošenja po provinciji, treba smatrati kao manifestacije organizovane u centralama za rasturanje vesti, koje imaju za cilj da seju paniku među stanovništvom i mržnju protiv Nemaca i Italijana kao i da prisile naše vlasti da preduzmu represivne mere koje bi mogle izazvati pobunu ili da barem prisile naše trupe da žive u neprekidnoj uzbuni i teškoj službi koja bi ih napokon iznurla.

Vrlo su česti atentati na vojna lica i materijal, te incidenti koji nastaju zbog izrugivanja i nedovoljnog poštovanja naših vojnika. Od 1 do 15 jula bilo je 9 slučajeva pucanja i napada na obilazeće patrole i tri incidenta između građana i vojnika zbog uvreda nanesenih vojnicima. 11 jula u blizini Studenca na više mesta bila je prekinuta telefonska linija Ljubljana—Polje; 12 jula bio je uhapšen neki student zbog toga što su kod njega nadjena klešta podesna za kidanje telefonske žice, a nije umeo da objasni zašto ih ima. Komunistička propaganda pomoću letaka, amblema crtanih po zidovima i na četvrtastim kartonima koji se rasturaju po ulicama, buntovnih uzvika i razgovora u javnim lokalima itd., razvija se sve jače i nastoji da obuhvati naročito vojnike, koje takodje pozivaju da dezertiraju i prodaju oružje. Primerak jednog subverzivnog proglasa pronadjen je u kasarni 13-og artiljeriskog puka u Ljubljani do zidića koji opkoljava kasarnu, u blizini pokrivene jahaonice (manježa).

Izgleda da su neki subverzivni propagandistički leci protiv Italije, koji su nadjeni na našem teritoriju, rastureni od hrvatskih emisara (agenata) i da je slovenačka komunistička organizacija zavisna od nemačke organizacije.

Pojačana je znatno komunistička propaganda putem radia, stanovništvo okupiranog teritorija otvoreno se poziva na oružani ustanak da se iza ledja napadnu borci na Istočnom frontu i da se tako pridonesu niskoj pobjedi.

Jedan od vodja mesne Komunističke partije izgleda da je neki Crnigoj (Ivan) koji stanuje u sobi br. 10 hotela »Slon« u Ljubljani, a u Partiji su takodjer sin vlasnika i sin direktora kafane tog hotela. Najveći broj radnika i pripadnika komunistički nastrojenih nalazi se u Ljubljani, u kvartu šiška. Sastanci komunista održavaju se na Krimu i u šumama oko Grosuplja; drugo mesto sastanka postoji u Ljubljani, u Florijanskoj ulici br. 13.

Aktivni komunistički organizatori i potstrekači stanovništva u provinciji izgleda da su neki Klemenčič iz Trebnja, gimnaz'jalac u Ljubljani; Jelk Alojzij iz Velikih Lašča, trgovac, Hočevan Ivan iz Velikih Lašča, krčmar i trgovac, Zajc Alojz iz Ribnice, bivši student medicine, vrlo buntovan elemenat. Izgleda da su stanovnici opštine Črmošnjice (XL-CD) sakrili oružje i municiju za eventualni ustanak protiv Italijana i Slovenaca koji su na strani Italije. Manifestacije protiv Nemaca i protiv Osovine u Ljubljani, prilikom prolaza vozova sa koruškim iseljenicima upućenim u Srbiju,- nastavile su se i s naše strane bile su potrebne oštre mere radi obezbedjenja javnog poretka.

Poslednja važna manifestacija desila se 9 ov. mes. pri dolasku voza u 0,12 čas. Već u 23 č. 8 o. m. masa gradjana sakupila se na stanici i duž želez. pruge. U taj čas ušao je u stanicu voz sastavljen od mešovitih kola sa članicama Crv. krsta i od dvaju zatvorenih vagona, krcatih paketima, koji su se imali predati iseljenicima; taj voz je poručen i plaćen od advokata Fetiha u Ljubljani dozvolom slovenačkog direktora železnica gosp. Goloba. Kad je stigao nemački voz, masa je nagrnula na ogradu uz neprijateljske poklike protiv Nemačke i Italije i veličajući Rusiju. Dok su naše snage nastojale da se suprotstave masi, pedesetak lica približilo se vozu nudeći hranu i cigarete, i tek po odlasku voza i posle mnogih hapšenja masa se rasturila.³

Razne vesti

— Pristalice bivše demokratske stranke i klerikalne stranke, koji su se bili spojili u Jugoslovensku nacionalnu stranku, u kojoj su bili bivši ban Pucelj i Kramer, izgleda da su naklonjeni Italiji ali su protiv Nemačke.

— U Ljubljani su postojala tri studentska udruženja: dva nepolitička — planinarsko udruženje i ferialni savez — i komunističko udruženje. Studenti koji su bili vodje ovog poslednjeg udruženja izgleda da su se sklonili u Srbiju pre dve-tri sedmice.

— Pretsednik Kulturbunda u Ljubljani izgleda da nije više arhitekt Tönnies (vidi bilten br. 15) nego neko drugo lice, koje nije utvrđeno, a stanuje u nemačkom konsulatu u Ljubljani.

— Dve pretstave ansambla Kr. oper. pozorišta u Ljubljani imale su vanredan uspeh i pobudile veliko interesovanje za italijansku umetnost.

² Misli se na iseljenike iz Gorenjske. Preseljavanje Slovenaca iz Gorenjske i Štajerske naredio je Hitler već 22-V-1941 godine. Po Hitlerovim i Ribentropovim direktivama održana je sednica u nemačkom predstavništvu u Zagrebu 4-VI-1941 god., a nekoliko dana posle toga odveli su prve iseljenike iz Štajerske u Srbiju. Transporti iseljenika iz Gorenjske su išli 1—3 jula i 7—9 jula 1941 godine. Vozovi su prolazili kroz Ljubljanu.

³ Hranu za iseljene Slovence je pripremio Crveni krst. U okviru te akcije je partiska organizacija Ljubljane organizovala jake demonstracije protiv okupatora i fašizma.

NEMAČKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Upisivanju Slovenaca u »Kärntnerbund« (vidi bilten br. 14 i 15) izgleda da se htelo dati političko značenje, kao da su Slovenci dobrovoljno zatražili da budu u sastavu velikog Rajha.

Prijave za upisivanje bile su potpisane i od lekara koji su izvršili poznate preglede radi kontrolisanja; mnogi su potpisali prijave ne znajući o čemu se radi. — 3 jula dva oficira, verovatno iz Gestapo-a, koji su stigli na raskršće Suhi Dol (nemačka teritorija) u autobusu i zaustavili se pred kućom u blizini blokadnog mesta, naredila su porodici koja je tu stanovala da pokupi svoje lične stvari i da se ukrca u autobus, što je izvršeno vrlo brzo. Nakon toga autobus je krenuo u unutrašnjost. —

8 jula stiglo je u Žiri odeljenje Gestapo-a sa nekoliko kamiona u koje je ukrcano 20 imućnih porodica iz Žiri koje ne simpatišu Nemačku i koje će biti deportirane na Kosovo Polje (Srbija), dok će njihovo imanje, izgleda, biti besplatno podeljeno nemačkim porodicama, verovatno onim iz predela Gornje Adiže, koje su optirale za nemačko državljanstvo i koje će se nastaniti u Sloveniji. Između 40 porodica koje su sada deportirane iz Žiri, tri su podoficira biv. jugoslov. finans. straže, jedan lekar i časne sestre. — Govori se da će kroz nekoliko dana biti deportirane sve devojke starije od 16 godina i da će ovoga meseca iz čitavog mesta Žiri biti evakuisano slovensko stanovništvo. Izgleda da se dešavaju užasni prizori pri odlasku transportnih kola u koja su internirci ukrcani i da se stanovništvo, obuzeto silnom panikom, sklonilo najvećim delom u Italiju i u talijansku Sloveniju. U Št. Vidu nedavno je glasnik pred crkvom saopštio gradjanstvu da su obustavljena hapšenja sumnjivih lica.

Razmeštaj graničnih jedinica (dopune i varijante razmeštaju — vidi priloženu skicu br. 1 uz bilten br. 14).

Beh. Jezero (u blizini mosta na Savici): odeljenje od 5 finansia i jednog podoficira koji su potčinjeni komesarijatu u Bledu. —

Sv. Janez (Tolmin, kvadrat PN-EH): odeljenje finans. straže od podoficira i 20 ljudi koji su potčinjeni komesarijatu u Bledu.

Orožnova koča (Tolmin, kvadr. OJ-DH): položaj samo u toku leta sa 8 — finansia i 1 kaplarom, potčinjenih Boh. Bistrici.

Nemački odred fin. straže nalazi se u Škofjoj Loki sa jednim oficirom i 170 ljudi. Taj odred ima svoje odeljenje u Žiri za blokadno mesto Lom i Dolinar; u s. Lučne za mesto Suhi Dol, u s. Gorenja Vas radi nadzora u toj zoni.

Kazne vesti

Izgleda da su nemački agenti koncentrisali u graničnim mestima ciganske karavane da ih upute na italijansku teritoriju preko šume ili preko drugih mesta koja nisu nadzirana od naših graničnih straža.

Za tačnost prepisa
pukovnik Annibale Gallo

BR. 105

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKOG
JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 23 JULA 1941 GOD.
KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE O OTPORU STA-
NOVNIŠTVA U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹**

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og A. K.

Br. 3/19 prot. Poverljivo Vojna pošta (46) 23 jula 1941-XIX
Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva.

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta (10)

Moral i duh trupa ostaje i nadalje uglavnom na visini. Tome doprinosi, u prvom redu, ishrana, koja je glavni faktor blagostanja. Hrana je zbilja zdrava, dovoljna, raznolika, dobro začinjena kod svih jedinica, a i hieb — koji je u poslednje vreme bio nešto teži pomanjkanjem kvasca i zbog toga što je nedovoljno pečen — sada je osetno bolji. Tome treba dodati i nedavnu naredbu Ministarstva rata koja se odnosi na davanje vina od strane odgovarajućili prehranbenih otseka pukovskim kantinama, mera uistinu ko od boga došla i sa visokim ciljem, po kojoj vojnici koji osećaju potrebu mogu da, pored redovnog snabdevanja koje dobiju, nabave uz doplatu više vina.

S obzirom na zainteresovanost koja se ispoljava kod starešina sviju činova i na visoki osećaj dužnosti koji se oseća kod sviju, takodje i podređeni podnose mnoge teškoće sa razumevanjem i požrtvovanim duhom. Vrlo se aktivno vrši obuka kod svih jedinica i vežbe se vrše svugde sa velikim zalaganjem. Disciplina je zdrava i dobro vodjena.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (italijansko odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

Primena prava odsustva na vojnike-zemljoradnike rasporedjene u ovoj okupacionoj zoni primljena je sa zadovoljstvom kod vojnika, tim više jer je trajanje takvog odsustva produženo od dvadeset na trideset dana. Ali izgleda da će biti teško primeniti tu povlasticu na sve one kojima to sleduje, pošto je veliki postotak zemljoradnika i kolona u raznim jedinicama.

Takodje i naredba o davanju specijalnog odsustva izazvala je veliko veselje kod vojnika svih kategorija koji, željni da vide svoje porodice, očekuju da se ta naredba, koja je zasada ograničena samo na pozvane, u dogledno vreme proširi i na sve druge kategorije.

Naprotiv, loš utisak je ostavio odlazak komande XI armiskog korpusa iz Ljubljane, i, uistini vojnici velikih jedinica ne mogu da protumače razlog jednog takvog pokreta koji je prouzrokovao povlačenje raznih službi rasporedjenih po potrebi u raznim mestima, odnosno u predelu Planina, Unec, Rakek i Logatec.

Pored činjenica da takvo cepanje koč i redovno funkcionisanje samih službi, smeštaj, koji je sam po sebi bio vrlo složen, kod nekih jedinica nije u potpunosti uspeo. U nekim mestima, vojnici koji su već bili tamo kao posadne trupe morali su napustiti svoja konačišta i smestiti se bilo gde da bi dali mesta službama Armiskog korpusa. Ipak nije došlo do većih neugodnosti zahvaljujući sadašnjem pogodnom godišnjem dobu.

Vojne operacije, koje su u toku, vodjene od Osovinskih sila, prate se sa interesovanjem i živim ushićenjem. Naročito je zapažena odbranbena akcija koju hrabro vrše italijanske trupe u istočnoj Africi i zajedno sa nemačkim snagama u severnoj Africi. Misli se da jedna takva akcija ima mnogo uticaja na situaciju pošto daje mogućnost drugim savezničkim snagama da konačno obračunaju sa Rusijom, čiji se potpuni slom očekuje svakog trenutka. Ali je primećeno da, dok su novine još pre nekoliko dana donele vest o zauzeću Smolenska — ključa za Moskvu, službeno je bilo potvrđeno tek 19 jula. Bilo kako, niko ne sumnja da pohod na Rusiju ide Nemačkoj u korist i da je na dobrom putu.

Učešće Italije u borbi protiv boljševizma — što se smatra neophodnim, pored toga što je u skladu sa trojnim paktom, radi stvaranja jedne nove Evrope — primljeno je dobro od vojnika, ma da mnogi oficiri misle da naše učešće ima samo idealni karakter, pošto Italija, koja ima da izvrši mnogo zadataka na drugim sektorima sukoba, ne raspolaže takvim snagama, naročito oklopnim, koje se traže u tom ratu da bi njima znatno i odlučno doprinela uništenju sovjetskog otpora.

Ostavka japanske vlade i njena rekonstrukcija sa elementima uglavnom vojničkim daju povoda za mišljenje da će uskoro i Japan ući u rat uz bok država Osovine da bi se borio protiv Engleske i Rusije. Još uvek se držanje Amerike smatra vrlo neizvesnim i s tim

u vezi postoji mišljenje mnogih da je američka politika unekoliko zastala zbog ruskih neuspeha, što je znak njenog ozbiljnog pomišljanja.

Naročito su pogodni komentari koji se odnose na govor koji je održao general Franco pred Savetom falange i s tim se u vezi mnogo ceni privrženost Španije prema Italiji i Nemačkoj.

Moral i duh ovog stanovništva nije uglavnom na visini pošto zavisi od ekonomske situacije koja preti da će se još više pogoršati. Ustvari postoje velike teškoće koje nastaju usled povećanja cena artiklima svih vrsta. Stanovništvo ne zna kako da protumači uzrok ovom poskupljenju i smatra ga veštačkim — pošto je samo poskupljenje mnogo veće nego što bi trebalo da proizlazi iz zamene dinara od 38%.

Nedostatak jedne pogodne kontrole koja bi imala uzde u svojim rukama i pre svega, nedostatak jedne efikasne intervencije odgovornih vlasti u odredjivanju pojedinih cena, izjednačivši ih pri tome sa vrednošću nove promene dinara i uzimajući u obzir lokalnu situaciju na tržištu, — izazivaju kod stanovništva, kod kojeg ima odraza i velika pohlepnost trgovaca, osećaj velikog nepoverenja prema italijanskim vlastima, a naročito prema Civilnom komesarijatu Ljubljanske pokrajine.

Pored toga, odlaganje započinjanja sa radovima na putevima i univerzitetskim zgradama, za što je već u svoje vreme javljeno da su odobrena potrebna novčana sredstva od strane Vlade, uzrok su nepovoljnim komentarima, vodeći računa pri tome da usled neizvršenja tih radova nije moguće odstraniti današnju nezaposlenost.

U poslednje se vreme oseća izvesno pogoršanje po predmetu komunističke propagande, koja dolazi do izraza najčešće u pesmama, parolama i crtežima antiitalijanske i antinemačke prirode a u korist Rusije.

Proširena je alarmantna vest o jednom komunističkom ustanku koji bi trebalo da izbije od 13 do 16 o. m. S tim u vezi, a pošto su poduzete sve mere potrebne za suprotstavljanje situaciji, ustanovljena je jedna opća nepomućena smirenost u svim glavnijim mestima. Posle izvesnog vremena ponovo su prošireni slični glasovi prema kojima je ustanak komunista odgodjen za dan 19 ili docnije. Jasno je da se radi o vestima koje su proturene samo iz razloga da uznemire stanovništvo a da italijanske vlasti drže u pripremnom stanju. Suviše je kazati da su te tendenciozne vesti lako primljene od slovenačkog stanovništva koje je, zavedeno radio-propagandom radio-stanice Moskve, Londona i tajnih stanica koje se skoro pobožno slušaju bez ikakve mogućnosti da ih vlasti kontrolišu, povećalo svoje indiferentno i netrpeljivo držanje prema Italijanima. Da bi se stato na kraj jednom takvom držanju i komunističkim i antiitalijanskim manifestacijama, naročito putem natpisa uzduž gradskih ulica, što

bi, kad bi se produžilo, značilo za italijanske vlasti njenu nesposobnost i slabost — bilo bi potrebno primeniti odlučne mere, medju kojima povećanje policiskog časa, tim pre što, sve više idući u ovo godišnje doba, dan je sve kraći.

Jednom rečju, držanje nekih civila koji se znaju ponositi crvenim karanfilom u zapučku, akt preziranja koje ide na račun vojnika, što je uvek zgodno sprečeno — i poverljive dojave pripadnika Komunističke partije ili simpatizera boljševičke Rusije potvrđuju jedno očito budjenje antinacionalnog² pokreta u Sloveniji, i upozoravaju da se primeni jedno neprestano i oprezno nadziranje da bi se tako izbeglo proširenje tog pokreta i iznenadjenje.

S tim u vezi ima žalbi da se imenovao u Ljubljani, posle tako kratkog vremena nakon okupacije Slovenije, jedan Visoki civilni komesar sa svojim organima policije koji su, suviše blagi i nedovoljno sposobni, svojim negativnim radom više doprineh propagandi nego osujećenju komunističkih smicalica. Naprotiv, da je bila i nadalje ostavljena uprava pokrajine vojnim vlastima,³ do ovoga ne bi došlo, pošto bi spomenute vojne vlasti, svojom vlašću i jednom bez sumnje odlučnijom akcijom uz pomoć svojih organa vojne policije, već u začetku otkrile svaku komunističku čehju, davši tako novoj pokrajini mogućnost da svoj život obnovi u jednoj atmosferi većeg reda i discipline.

Na kraju je Visoki komesar u Ljubljani nedavno naredio, potvrdivši tako svoje nerazumevanje i neopreznost obzirom na sadašnje stanje, da se povrate vlasnicima lovačke puške koje su im bile oduzele vojne vlasti.

Na taj je način stanovništvo, koje je već osumnjičeno da drži skriveno oružje, još jače naoružano i to voljom same vlasti o čijem načinu rada i cilju koji joj je postavljen nema diskusije.

/

Major komandant kraljevskih karabinjera
(Gabriele Pianese)
Pianese s. r.

² Tj. antiitalijanskog

³ Izmedju italijanskih vojnih i civilnih vlasti postojale su neprekidne jake trzavice zbog svojih različitih imperijalističkih ciljeva.

BK. 106

IZVEŠTAJ UNUTRAŠNJE CETE ČETRNAESTOG BATALJONA
KR. KARABINJERA VISOKOM KOMESARIJATU OD 23 JULA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA CIVILNOJ TELEGRAFSKOJ LINIJI
LJUBLJANA—DRAVLJE¹

KOMANDA XIV BATALJONA KRALJEVSKIH KARABINJERA
»MILANO«

Unutrašnja četa

Br. 75/66 prot.

Ljubljana, 23 jula 1941-XIX

Predmet: Izveštaj

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI GARNIZONA	V. P. 81
KR. KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARAB. 2. ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	Ljubljana

Danas dana 23, u 3 sata ujutro, nepoznata su lica u mestu
Dravije—Ljubljana prekinula oko 30 metara civilne telegrafske li-
nije od deset žica, odnela osam, ostavivši na zemlji ostale dve.

Veza izmedju Ljubljane i Št. Vida nije još uspostavljena.

Vrši se istraga.

(M. P.)

Kapetan komandir čete
— Salvatore Spatafora -
Spatafora

Primljeno 26 7 41

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana
24 VII 1941-XX
PRIMLJENO

Pov. br. 1596
Odg.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta ('tal. odeljenje. kutija
21 v, fase. 20).

BR. 107

**NAREDJENJE NEMAČKOG KOMANDANTA POLICIJE BEZBED-
NOSTI ALPISKE ZONE OD 23 JULA 1941 GOD. O SUZBIJANJU
ANTINEMAČKE PROPAGANDNE DELATNOSTI U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ¹**

Komandant Policije bezbednosti
Alpiske zone

Maribor na Dravi, 23-VII-1941 godine

M/I a

Predmet: Protivnemačka propagandna delatnost
u Donjoj Štajerskoj.

U poslednje vreme konstatuje se pojačani propagandni rad komunističkih elemenata u savezu sa panslavističkim krugovima, koji uglavnom obuhvata ispisivanje amblema i deljenje, odnosno prospanje letaka. Sa kojom se drskošću to vrši, vidi se iz toga da je neka nepoznata biciklistk'nja javno turila, pojedincima kao i nemačkim vojnicima, koji su stajali u grupama, komunističke letke a posle toga brzo se udaljila.

Policiskim i žandarmeriskim snagama treba narediti da prilikom svojih službenih kretanja, patroliranja i u svim drugim prilikama javnog dodira obrate naročitu pažnju na držanje stanovništva, posebno na delatnost pojedinaca.

Očekujem da će članovi policije bezbednosti takodje izvan zvaničnih časova bez ustezanja vršiti hapšenja tih, državi neprijateljskih, elemenata kako bi u zametku ugušili svako uznemiravanje stanovništva šaputanjem alarmantnih vesti ili deljenjem propagandnih sredstava.

Za komandanta:

L A.

potpisan Kröger,
major zaštitne policije

Po ovlašćenju:

(potpis nečitljiv)

Instruktor zaštitne policije

¹ Original u arhivi MNO

P o d e l j e n o :

I a, I b, II, IH, F, N, K, V. San,- BdO-K-Staffel	
je l ³	10
četa rez. pol. Wien.	2
1/124 rez. pol. bat	2
Rez. pol. bat. 72.	8
Rez. pol. bat. 181.	8
Komanda zaštitne policije Maribor	8
Pojedinačna služba Celje	3
Komandantu žandarmerije Maribor . . .	150
Komandantu žandarmerije Bled	20
Rezerva.	5

216

Šef civilne uprave
u okupiranim područjima
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije)

Bled, 27 jula 1941 godine

Delov. Br. 579/41.

Komandantima žandarmeriskih okruga

u

Kranju, Radovljici, Loki,
Kamniku, Dravogradu i Litiji

- Gornji prepis dostavlja se na znanje i upravljanje podređenim službenim mestima u smislu prethodne i poslednje stavke.

Po ovlašćenju
(potpis nečitljiv)

² Ove oznake Redakcija nije mogla objasniti, zbog toga ih objavljuje kako glase u originalu.
³ Isto.

BK. 108

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 25 JULA 1941 GOD. O UNUTRAŠNjem POLOŽAJU U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje

25 jula 1941-XIX

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 17

Ljubljanska pokrajina

Unutarnja situacija

Dobija se utisak da su vesti o neuspehu sovjetskih armija, koje su donele i radio-stanice neprijateljskih država, dosta umanjile entuzijazam, iluzije i nade koje su iskrsele u početku sukoba sa sovjetskom Rusijom.

Ipak traje protiv država Osovine, a naročito protiv Nemačke, slabo prikriveno neprijateljsko držanje koje podgrijava uvek aktivni i dejstvujući komunizam svojom propagandom, atentatima i sabotazom. Letak pisan na mašini na slovenačkom jeziku koji je nadjen u parku Tivoli prekoreva Ljubljančane što su prisustvovali pretstavi ansambla Kr. opernog pozorišta dok su puni vozovi sunarodnika iz nemačke Slovenije prolazili kroz stanicu.²

Nadjeni su drugi mnogobrojni leci, od kojih su neki na italijanskom jeziku direktno upućeni italijanskim vojnicima.

U krčmama često se izazivački govori ili peva u prisutnosti naših vojnika, koji su morali više puta intervenisati da se isprazne lokali i da se uhapsu odgovorna lica.

Uveče 16 jula ispaljena su tri hica **iz** pištolja od strane jednog buntovnika na patrolu karabinjera stanice Borovnica, koja je bila uhapsila dva komunista. Druga tri hica iz vatrenog oružja ispaljena su u noći uoči 20 jula na patrolu fin. straže koja pripada četi u Trebnju.³

Noću uoči 16 jula nepoznata lica prerezala su u Ježići žice telefonske linije, koja sada ne radi i koja vezuje Ljubljanu sa Kamnikom,

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

² Vidi dok. br. 94.

³ Akciju je izvela jedna diverzantskih grupa koje su svuda po terenu masovno nastajale.

Celjem i Mariborom. Noću uoči 19 jula kod Podkraja prekinute su telefonske linije između Studenca i Podpeči. Noću uoči 23 o. m. kod s. Dravlje prekinuta je za oko 30 metara civilna telegrafska linija od 10 žica između Ljubljane i Št. Vida.

U zoni Kočevja nemačka etnička grupa, zbog suprotnih mišljenja za i protiv masovnog seljenja u Nemačku, izgubila je u poslednje vreme svoju kompaktnost. Izgleda ipak da poznati grof Malgheri Villavicenzio, i predsednik opštine u Orehovici, ing. Herbert Schöpel, dalje vrše nemačku propagandu. Ovaj poslednji izgleda da je održao konferenciju sa svojim administrativnim osobljem na kojoj je izjavio da su Italijani već pod nemačkim jarmom i da su sada obmanuti, ali će sutra biti proterani iz ovih zemalja.

Neodgovorni nemački i slovenački elementi šire glasine o nezadovoljstvu i o manifestacijama komunističkog karaktera među našim vojnicima. Te se glasine šire u cilju propagande među slovenačkim elementom koji lako podleže trenutnim utiscima.

Kao centar komunističke propagande ukazuje se na bolesničku radničku blagajnu ugljenokopa u s. Šalka Vas. Direktor pomenute blagajne je neki Delpin koji je već bio uhapšen od srpske vlade zbog komunizma, a njegova starija kći bila je proterana iz gimnazije u Ljubljani zbog komunističke propagande.

Ekonomске teškoće u kojima se nalazi stanovništvo zbog preteranog poskupljenja namirnica i pomanjkanja istih jedan su od važnijih razloga nezadovoljstvu civilnog stanovništva, što subverzivne struje nastoje iskoristiti. Nasuprot aktivnoj komunističkoj propagandi treba istaknuti držanje sveštenstva koje se sve više slaže sa direktivama novih vlasti. Tom držanju pogoduje i rat protiv Rusije stvarajući od sveštenstva jako sredstvo za propagandu reda budući da je među Slovencima produbljen religiozni osećaj i da je još pre naše okupacije postojala zabrinutost među sveštenstvom zbog sve jačeg širenja mesnih komunističkih organizacija.⁴

⁴ Slovenački kler je počeo saradživati s Italijanima odmah po kapitulaciji Jugoslavije. Već prvih dana okupacije ljubljanski biskup dr Gregorij Rožman poklonio se visokom komesaru za Ljubljansku pokrajinu Emiliju Grazioliju i izjavio mu potpunu lojalnost i saradnju slovenačkog sveštenstva sa italijanskim okupacionim vlastima. Klerikalna i verska štampa počinje uzdizati fašističke okupatore kao uzorne katolike, a po crkvama se drže molepstvija za italijanskog kralja i Mussolinija, dok biskup Rožman služi u stolnoj crkvi zahvalnu misu za pobedu italijanskog oružja nad kraljevinom Jugoslavijom. Većina sveštenika i klerikalni krugovi uopšte počinje davati Italijanima informacije o narodnooslobodilačkom pokretu. Sveštenstvo, udruženo sa klerikalnim i liberalnim vrhovima buržoazije, zajedno sa mihailovičevskim agentima i uz potporu londonske vlade za nepunu godinu razviju kolaboraciju sa Italijanima do te mere da stvaraju belogardističke formacije za borbu protiv slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda. (O belogardističkom izdajstvu vidi knjigu Franček Šaje: »Zločin nad domovino«, prvi dio »Belogardizemc — Ljubljana 1951, izdanje slovenskog knjižnog zavoda.)

NEMAČKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da deportiranja Slovenaca još uvijek traju.

U Mariboru oko 600 lica ostavilo je svoje kuće i imanja otputovavši u unutrašnjost Nemačke gde će biti upotrebljena na radovima.

Na vratima stanova lepe se objave prema kojima imanja deportiranih prelaze u vlasništvo nemačke države koja s tim raspolaže po svom nahodjenju. Slovenci pak koji nisu deportirani smatra se da su postali nemački građani po svom traženju.

Nemački carinik sa službom u Pečaru, uputivši se 19 jula u Bešnicu,⁵ bio je pogodjen sa šest hitaca iz karabina i izboden bajonetima od strane četvorice koji su bili u zasedi u šumi i za koje se misli da su komunisti koji su pobjegli sa talijanskog teritorija.

Znaku »V«, koji su upotreбили komunisti i slovenački nacionalisti (dajući mu značenje: vaskrese-uskrsnuće ili uskrsnućemo), sada su Nemci oduzeli subverzivno značenje upotrebivši ga kao simbol nemačke pobeđe — kao prvo slovo stare teutonske reči »Viktoria«. Taj se znak crta u velikim dimenzijama na pločnicima trgova i po zidovima kuća, a u manjim dimenzijama na lokomotivama, na automobilima, na novinama, na proglasima, na hartiji za pisma, na markama itd.

Vojne vesti

7 i 8 jula nemački general pregledao je neka mesta u zoni Bled, i otputovao 9 jula.

Utvrđeno je da se vrše radovi na opravci karaule bivših granica u Planini na Kraju.

⁵ Vidi dok. br. 8, primedba 4.

⁸ Produženje dokumenta odnosi se na situaciju u Hrvatskoj.

BR. 109

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I
KRANJSKOJ OD 28 JULA 1941 GOD. O UVODJENJU POLICISKOG
ČASA ZBOG DELATNOSTI PARTIZANSKIH JEDINICA¹**

Objava

Komunistički elementi izvršili su, odnosno pokušali su da izvrše u noći 27 28 jula 1941 dela sabotaže na okupiranoj teritoriji. Tom prilikom policija je streljala dva sabotera. Stoga u cilju odbrane od takvih dogadjaja, sa važnošću od danas, naredjujem:

Zabranjeno je do daljega da se u vremenu od 22 časa do 4 časa na okupiranoj teritoriji napušta kuća u kojoj se stanuje.

Ko se u ovome vremenu zatekne van kuće u kojoj stanuje i na poziv organa bezbednosti ne stane, biće streljan.

Policiski čas u gostionicama, kafanama itd. utvrđuje se za 21 čas. Produženje policiskog časa nije dozvoljeno. Bioskopi moraju biti zatvoreni najdalje u 21 čas.

Sinene radnika u preduzećima u kojima je zaveden noćni rad treba tako regulisati, da radni ljudi nemaju potrebe da u vremenu od 22 do 4 časa izlaze na ulicu.

Veldes,² 28 jula 1941

Šef civilne uprave
KUTSCHERA

¹ Originalni letak nemačkih okupacionih vlasti na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Bled. Geografska imena i imena lica objavljujemo onako kako glase u originalu.

BR. 110

ODLUKA ŠEFA CIVILNE UPRAVE U OKUPIRANIM PODRUČJIMA KORUŠKE I KRANJSKE OD 29 JULA 1941 GOD. O OBRAZOVANJU VANREDNOG SUDA PROTIV USTANIKA¹

ŠEF CIVILNE UPRAVE
U POSEDNUTIM PODRUČJIMA
KORUŠKE I KRANJSKE
Bled, 29 jula 1941

Političkom komesaru u Radovljici, Kranju,
Škofjoj Loki,
Kamniku i Litiji,

Gospodinu komandantu policije bezbednosti i službe bezbednosti
(sa 12 kopija)

Gospodinu komandantu žandarmerije (sa 5 kopija)

Gospodinu sudskom savetniku dr Kurtu Messiner-u, kod političkog komesara u Kranju

Gospodinu SS-Sturmbannführeru, vladinom savetniku,
Dr Bauern u Park hotelu

Gospodinu kapetanu zaštitne policije Heinzu Hübneru komandiru 2. čete rez. pol. bat. 181 u Št. Vidu na Savi.

Sadržaj: Obrazovanje vanrednog suda za sudjenje komunističkim elementima.

Komunistički elementi u posednutom području izvršili su dela sabotaže i pokušavaju da ih vrše. Za kažnjavanje ovih elemenata obrazovaće se zato jedan vanredni sud.

Vanredni sud sastavlja:

i
sudski savetnik dr Kurt Messiner, kao predsednik, SS-Sturmbannführer vladin savetnik Dr Bauer i kapetan zaštitne policije Heinz Hübner — kao članovi.

Tužbu kod ovog vanrednog suda zastupa jedan od komandanata policije bezbednosti kod šefa civilne uprave u posednutim područjima Koruške i Kranjske odredjeni SS-vodja.

Vanredni sud sastaje se prema potrebi u mestu odredjenom od predsednika.

O toku rasprave, o presudi i izvršenju presude sastaviti zapisnik iz kojeg će se videti imena sudija, osudjenih i svedoka na čije se izjave osuda oslanja.

Presude kojima se izriče smrtna kazna, dostaviti meni na odobrenje.

¹ Original u arhivi MNO.

Zadržavam sebi pravo da u pojedinom slučaju naredim drugačiji način izvršenja smrtne kazne.

iq15 3 A I

NAREDJEN JE KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA KRANJ SVIM ŽANDARMERISKIM STANICAMA U OKRUGU OD 29 JULA 1941 GOD. O POOŠTRENIM MEKAMA BEZBEDNOSTI ŽANDARMERIJE ZBOG AKCIJA SABOTAŽE I ATENTATA NA ORGANE BEZBEDNOSTI¹

Veza: Zapoved komande žandarmerije Bled od 28-7-1941, br. dnevnika 582/41.

Sve što se dozna o komunističkom delovanju, izvestiti me obratnom poštem (po potrebi kurirom).

(p o t p i s n e č i t a k)

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 4).

BR. 112

IZVEŠTAJ KOMANDE SPOLJNE "ČETE ČETRNAESTOG KARA.
BINJERSKOG BATALJONA U LJUBLJANI KOMANDI JEDA-
NAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 29 JULA 1941 GODINE 0
DIVERZIJI NA TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ LINIJI
LJUBLJANA—KAMNIK¹

KOMANDA GRUPE KR. KARAB. LJUBLJANA — 14. BATALJ. KR
KARAB. »MILANO«
Spoljna ljubljanska četa

Br. 34/104 prot. - . Ljubljana, 29 juli 1941-XIX
Predmet: Izveštaj. —

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	V. P. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	Ljubljana
KOMANDI GARNIZONA	Ljubljana
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARAB. 2. ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	Ljubljana

Noću uoči 29 t. m. nepoznata lica popela su se, na 3.400 kilo-
metru pruge Ljubljana—Kamnik, na stub i presekla 24 telefonske i
telegrafske žice na liniji koja spaja nemačku teritoriju, od kojih samo
dve služe za upotrebu železnica.
Direkcija pošte je obaveštena.
Vodi se istraga. —

Visoki komesarijat
za Ljubljansku pokrajinu
29-VII-1941-XX
STIGLO

<M- P-)

Stiglo 31-7-41 —	Kapetan, komandir čete
Br,	— Mario Marchetti —
P o v	Marchetti s. r.
Odg.	

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 v, fase. 20).

Bekanntmachung

Im Zusammenhang mit kommunistischen Untrieben wurden gestern in der Untersteiermark folgende Personen festgenommen:

Josef Graber, Strassenarbeiter	aus Gurkfeld
Peter Jernejec, Forstbeamter	" "
Felix Kaplan, Gemeindeangestellter	" "
Emil Kaplan, Friseurgehilfe	" "
Fritz Kaplan,	" "
Franz Kastelic, Strassenarbeiter	" "
Raimund Kastelic,	" "
Johanna Uranjek, Lehrerin	aus Greis bei Cilli
Anton Preska, Uhrmacher	aus Gurkfeld
Franz Preska, Friseurgehilfe	" "

Diese Personen wurden im Besitz von Waffen, Munition und Sprengmitteln (Sprengpatronen und Zündschnüren) gemeinsam angetroffen und hatten ausserdem aufrührerische Druckschriften in grosser Anzahl bei sich. Sie haben hierdurch gegen die Anordnungen des Chefs der Zivilverwaltung verstossen und haben nach der Verordnung über Waffen, Munition, Sprengmittel und Kriegsgesetz vom 17. Mai 1941 (V. u. A. Bl. Nr. 15, S. 104) die Todesstrafe verwirkt.

Die Todesstrafe wurde heute früh vollstreckt.

So wird auch in Zukunft jede Auflehnung gegen die bestehende Rechtsordnung sofort geahndet werden.

Marburg a. d. Drau, den 30. Juli 1941.

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

Razglas

V zvezi s komunističnim rovarjenjem so prijeli včeraj na Spodnjem Štajerskem naslednje osebe:

Josef Graber, cestni delavec	iz Gurkfelda
Peter Jernejec, gozdarski uradnik	" "
Felix Kaplan, občinski nameščene	" "
Emil Kaplan, brivski pomočnik	" "
Fritz Kaplan,	" "
Franz Kastelic, cestni delavec	" "
Raimund Kastelic,	" "
Johanna Uranjek, učiteljica iz Greisa bei Cilli	
Anton Preska, urar	iz Gurkfelda
Franz Preska, brivski pomočnik	" "

Te osebe, ki so jih zločili v skupini, so posedovale orožje, municijo in razstrelivo (razstrelilne patrone in zažigalne vrvi) in so imele pri sebi razen tega veliko število upornih tiskovin. S tem so te osebe prekršile odredbe šefa civilne uprave, za kar določa odredba o orožju, municiji, razstrelivu in vojnem orodju s dne 17. maja 1941 (V. u. A. Bl. Nr. 15, S. 104) smrtno kazen.

Smrtna kazen je bila izvršena danes zjutraj.

Tako bo tudi vnaprej vsakršno upiranje proti obstoječemu upravnemu redu takoj kaznovano.

Marburg a. d. Drau, dne 30. julija 1941.

Šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem

BR. 113

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 30 JULA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET
ČLANOVA SABOTAŽNE GRUPE U KRŠKOM

Objava

U vezi sa komunističkim rovarenjima juče su u Donjoj Štajerskoj uhapšena sledeća lica:

Josef Graber, drumski radnik	iz Gurkfelda-
Petar Jernejec, šumarski činovnik	„ „
Felix Kaplan, opštinski nameštenik	„ „
Emil Kaplan, frižerski pomoćnik	„ „
Frite Kaplan, „ „	„ „
Franz Kastelic, drumski radnik	„ „
Raimund Kastelic, „ „	„ „
Johanna Uranjek, učiteljica iz Greisa bei Cilli ³	
Anton Preska, časovničar iz Gurkfelda	
Franz Preska, frižerski pomoćnik iz Gurkfelda	

Ova lica zatečena su na skupu i imala su kod sebe oružje, municiju, eksplozivna sredstva (eksplozivne metke sa fitiljem za paljenje), a sem toga i veliki broj štampanih buntovničkih letaka. Oni su ovim prekršili odredbe šefa civilne uprave, te su na osnovu uredbe o oružju, municiji, eksplozivu i ratnoj spremi od 17 maja 1941 (»Službeni list« br. 15, stav 104) osudjeni na kaznu smrti.

Smrtna kazna izvršena je danas ujutro.

Tako će i ubuduće biti kažnjena svaka pobuna protiv postojećeg pravnog poretka.

Marburg a. d. Drau,⁴ 30 jula 1941

**Šef civilne uprave u Donjoj
Štajerskoj**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku se nalazi u arhivi MNO. Format velikog plakata (92X63).

Nemački okupator, u cilju slamanja borbenog duha slovenačkog stanovništva, objavljivao je preko plakata, na svim javnim mestima u gradu i na selu, smrtne presude i odluke o streljanju lalaca, koja su vršili kao odmazdu za svaki partizanski napad ili akciju.

² Krško

³ Griže pri Celju

⁴ Maribor na Dravi

BR. 114

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 30 JULA 1941
GOD. O ČIŠĆENJU ZONE ZALOG—PODLIKOGLAV — NEMACKO-
ITALIJANSKA GRANICA POVODOM UBISTVA NEMAČKOG
GRANIČARA 19 JULA 1941 GOD. U PECARU¹

Operativno V. P. 46 30 jula 1941 XIX
02/6743 op. Izveštaj o čišćenju
Prilog: 1 skica

KOMANDI 2. ARMIJE

Z O N A

Dostavlja se, radi znanja, sledeći izveštaj divizije »Granatieri« o operaciji čišćenja izvršenog u graničnoj zoni između Save i Panske reke:

»Komandant 55 legije crnih košulja javlja sledeće:

Jutros, u 3 sata, posednuta je demarkaciona linija od Save do Panske reke.

Posedanje su izvršile:

- a) — od Save na jug od kote 455 2 četa 80 bataljona pojačana sa 50 crnih košulja 55 legije;
- b) — na jug od kote 455 do Tabora 1 četa 80 bataljona pojačana sa 100 ljudi 55 legije;
- c) — od Tabora do r. Panske 2 četa 3 planinskog bataljona crnih košulja.

Uzduž celog rasporeda postavljen je još 31 karabinjer i 10 policajaca.

Posedanje na celoj liniji je izvršeno rasporedjivanjem patrola od po 3 vojnika koje su bile jedna drugoj u vidokrugu i kretale se potrbuške.

Istovremeno je naredjeno čišćenje granične zone između Zaloga i Sp. Kašolja—Zg. Kašelj—Slape—Vevče—Zadvor—Sv. Lenart—Sadinja Vas—Podlipoglav i demarkacione linije. Tu operaciju su izvršile patrole pod komandom oficira 38 bataljona, kr. karabinjera i Kvesture sastavljene od kr. karabinjera, policajaca i crnih košulja iz 3 i 4 čete 80 bataljona.

U 11 sati čišćenje je završeno. Uhapšeno je nekoliko lica, od kojih su zadržana 4 lica.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 p, fase. 1).

U 14.30 pomoćnik kvestora javlja da je služba završena i stoga je komandant 80 bataljona naredio povratak jedinica u svoja sedišta.

Operacijama je rukovodio pomoćnik ljubljanskog kvestora koji je bio zadovoljan sa disciplinom, ozbiljnošću i držanjem crnih košulja 55 legije, 3 i 38 bataljona«.

Prilaže se skica 1 : 100.000 radi lakšeg iznalaženja mesta.

Spomenuta operacija čišćenja je izvršena po prethodnom sporazumu između Kr. kvesture u Ljubljani i nemačkih policiskih vlasti. Imala je za cilj pronalaženje krivaca za ubistvo nemačkog carinika, o čemu u aktu 1/1700 od 23 tekućeg.²

Po naredjenju
pukovnik načelnik štaba
— **Annibale Gallo** —

BK. 115

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 31 JULA 1941 GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje

OBAVESTAJNI BILTEN BR. 18

31. juli 1941-XIX

Provincija Ljubljana

Unutrašnja situacija

Usporenje nemačkih operacija na ruskom frontu opet je razbuktalo nade komunista i slovenačkih nacionalista. Znakovi tome su pesine i bučne terevenke u ponekoj krčmi, a ima ih čak koji tvrde da su vesti o nemačkom napredovanju u Rusiji neosnovane.

Nastavlja se širenje alarmantnih vesti, o demonstracijama i o boljševičkim i antitalijanskim sastancima, o evakuaciji teritorija od strane talijanskih trupa i nakon toga o nemačkoj i hrvatskoj okupaciji, o nasiljima i bahatosti Nemaca protiv Talijana, o eksproprijaciji privatnih dobara.

² 19 jula 1941 god. kod Pečara (Zalog) ubijen je nemački graničar od nepoznatih lica. Vidi dok. br. 8.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c. fase. 1).

21 jula bio je uhapšen neki Türk Josip iz Višnje Gore, jer je u vozu prevratnički govorio i vredjao Italijane i jer je zlostavio dva gradjanska lica iz Kočevja, koja su poreklom Nemci.

Izvršena su druga hapšenja lica zbog uvredljivih reči protiv Dučea, zbog nipodaštavanja slike Nj. Vel. Kralja i Cara i radi širenja tendencioznih vesti. Slova »V« u crvenoj i modroj boji na belom polju (jugoslovenske boje) pojavila su se u Novom Mestu, Zužemberku, Kostanjevici i Št. Jerneju. U ovom poslednjem mestu iza znaka je ispisan arapski broj 1 i reči »Jugoslavija i Kralj Petar«.

Komunistički amblemi i natpisi pojavili su se u Novom Mestu, Toplicama (Ljubljana), Starom Trgu, Rakeku. U Novom Mestu bio je uhapšen tamničar u aktivnoj službi, zatečen dok je na zidu pisao: »Živeo Lenjin«.

Propaganda pomoću letaka, koja je u početku bila ideološkog značaja, sada je pojačana i prešla ka akciji pozivajući stanovništvo na ustanak i sabotažu, a vojnike na pobunu i pristupanje komunističkim snagama.

Drugi propagandni leci, posle onih spomenutih u biltenu br. 17, nadjeni su u Ljubljani, Logatecu, Grosuplju, Mokronogu, Novom Mestu i Črnomelju.

Mali leci sa natpisom »Italijani, Nemci, obračun će da bude krvav« nadjeni su u Ljubljani na Napoleonovom trgu; u Grosuplju nadjeno je 12 drugih malih letaka na slovenačkom jeziku koji pozivaju na sabotažu železničkih pruga i telefonskih linija, na uništavanje namirnica, motora, slagališta i svega što je potrebno okupatorskim trupama, da se tim trupama ništa ne prodaje uz pretnju kazne prestupnicima, da se ubijaju karabinjeri, policiski agenti, vojnici Gestapo-a, da se razoružaju i unište sve okupatorske jedinice, da se vrše atentati prilikom pretstava talijanskih i nemačkih opera na kojima su prisutni vojnici Osovine, da se vrše atentati protiv pretstavnika nemačke i talijanske vlade itd.²

Efekti takve propagande pokazali su se u sve češćim atentatima i delima sabotaže.

Noću uoči 24 jula skinuti su zaivrtnji i odvojene tračnice na želez. pruzi Ljubljana—Postojna, između Brezovice i Vica¹ iste noći prekinuta je telefonska linija Ljubljana—Ježica; 25 jula, kod želez. viadukta, 2 km severozapadno od Črnomelja lica sumnjiva držanja na samom viaduktu ispalila su dva metka iz pištolja na stražu.

Dana 26 jula gadjali su mecima iz vatrenog oružja na jednu kolonu komore Hl-eg planinskog bataljona crnih košulja i ranili su

² Po celoj Sloveniji bile su masovne akcije rasturanja letaka i listića. U tom vremenu leci su se, na primer u Ljubljani, štampali u ilegalnim štamparijama u 60.000 primeraka jedan. Vidi dodatak u knjizi.

³ Vidi dok. br. 8, primedba 2.

er. koš. Pietra Lupa.⁴ Istoga dana u Ljubljani, ispod cevi za grejanje na kolima voza 9214, koji je dolazio iz Kočevja, službenik kome je bilo povereno čišćenje našao je 5 eksplozivnih patrona.

Noću uoči 28 jula nepoznata lica digla su u vazduh sa malom količinom eksploziva oko 50 cm tračnica između Škofljice i Šmarja⁵ i prekinula su telefonsku liniju u blizini želez. stanice Lavrica, između Škofljice i Rudnika.

Dana 28 jula na želez. pruzi Ljubljana—Zalog, oko 2 km od stanice Ljubljana bila su odvrnuta tri zavrtnja a drugi mnogo oštećeni.

U noći 29 jula kod 3.400 km želez. pruge prerezali su 24 žice na telefonskoj liniji koja veže Ljubljanu sa Kamnikom.⁶

Uveče 29 jula u Ljubljani nepoznato lice, metkom iz revolvera, ubilo je jednog nemačkog vojnika.

Sva ta dela, koja se podudaraju sa sličnim događajima na ostaloj teritoriji bivše Jugoslavije, treba smatrati dejstvima sadašnje propagande komunističkih oentrala, subvencionisanih jevrejskim zlatom.

Ta dela nemaju obeležja otvorenog pokreta masa, nego su to podmukle akcije mnogobrojnih subverzivnih čelija.

Najveći deo stanovništva želi živeti u miru i prati u očitom strahu razvoj ekstremističkih pojava.

Pored toga treba ponovno naglasiti antikomunističko i italijanofilsko držanje sveštenstva. Župnik u Semiču, franjevci u Novom Mestu i mnogo drugih sveštenika otvoreno vrše italijanofilsku propagandu: Župnik u Metliki prilikom neke nedeljne propovedi rekao je: »Najzad je Bog rešio da boljševičku Rusiju briše sa karte Evrope«.

Situacija uopšte, iako naginje pogoršanju, ne može se smatrati da daje povoda velikoj zabrinutosti: mnogo će zavisiti od razvitka operacija na Istočnom frontu i od energičnog provodjenja mera poddesnih da se predusretnu i uguše zločini i da se iskoreni komunistička aktivnost.

NEMACKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da prestaje iseljavanje Slovenaca; saopšteno je da je 13 jula u župi Žiri objavljeno da se neće više vršiti interniranja. Neke časne sestre u Žiri, koje su bile internirane, povratile su se kod svojih porodica.

— Komunistički i protivnemački elementi izvršili su ovih dana mnoga i teška dela sabotaže.

⁴ Vidi dok. br. 11, primedba 5.

⁵ Vidi dok. br. 11, primedba 3.

⁶ Vidi dok. br. 11, primedba 4.

— Pooštrenjem policiskih mera protiv bivših srpskih vojnika koji su izbegli zarobljavanju, zbog straha od komunističke agitacije izgleda da se na celom teritoriju okupiranom od Nemaca dešava veliko kretanje tih lica prema talijanskom teritoriju, gde namera-
vaju da se prijave našim vlastima tražeći da budu redovno uzeti **kao** zarobljenici i tvrdeći da ih je primirje zateklo u zoni okupiranoj **od** Italije.

BR. 116

IZVEŠTAJ KOMANDE SAMOSTALNE KOHORTE ITALIJANSKE
ŽELEZNIČKE MILICIJE VISOKOM KOMESARIJATU ZA LJUB-
LJANSKU POKRAJINU OD 31 JULA 1941 GOD. O DIVERZIJI NA
TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ LINIJI IZMEDJU ITALIJE I
NEMAČKE U BLIZINI LJUBLJANE¹

(Grb)
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA Ljubljana, 31 jula 41-XIX
Železnička narod, milicija Br. I. 3135/125
Komanda samostalne kohorte
Predmet: Dela sabotaže

VISOKOM KOMESARIJATU
LJUBLJANSKE POKRAJINE

Prošle noći oko 23.30 č., u visini kilometraže 568, 900, na deo-
nici izmedju stanice Ljubljana—šiška i sadašnje italijansko-nemačke
granične linije, nepoznata lica presekla su poštanski telefonski kabel,
kao i poštanske i železničke telefonske i telegrafske žice, prerezavši
16 a ostavivši samo jednu. Prekid je izvršen izmedju stubova br. 36
i 37 u dužini od 70 metara.

Drugo slično delo sabotaže izvršeno je na pomenutom kabl u
visini km 568 + 700 i baš na stubu označenom brojem 32. —

Nema traga izvršiocima. —
Železnička direkcija izdala je naredjenje **da** se odmah popravi
železnička mreža.

Saopštava se prednje po dužnosti.
Stiglo 4 vn 41

	Br. 1692
Pov.	Odg.

Komandant samostalne
kohorte
kap. faš. mü. M. De Felice s. r.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 w, fase. 1).

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 1 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA SABOTAŽE U OKOLINI TRBOVLJA¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE. DONJA ŠTAJERSKA

pr. dnevnika Br. 15/41.

Trbovlje, 1 avgusta 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD
ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi.

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zapovest komandanta, dnevnik br. 15.038 od 26-4 i 15.320 od 9-6-41.

Izveštaj za 1. avgust 1941.

a) **Opšti politički položaj** u industriskom području Trbovlje, Hrastnik, Zagorje, Zidani Most i Radeče, kao i ranije, krajnje je zategnut. Dok se do izbijanja rata sa Rusijom, ne samo stanovništvo iz ravnice, već i radništvo u napred navedenim mestima lojalno držalo, ili u najmanju ruku nije otvoreno neprijateljski istupalo, od kraja juna o. g. oseća se jaka komunistička propagandna delatnost, koja se uglavnom bavila širenjem najduljih glasina protiv Rajha, kao i napisa kom. znakova (srp i čekić i t. d.) na zidovima.

U Zidanom Mostu, u noći 29-7-1941, lepljeni su kom. propagandni listići. Kao izvršioci tamošnja žandarmerija pronašla je 2 mladića: Leopolda Webera, rođj. 6-10-1924, studenta i Alojza Mlinara, rođjen 24-9-1928, sin železničara, uhapsila ih i predala u Celje Gestapo-u. Oni su odali da su primili propagandni materijal od omladinca Milana Supana iz Celja.

U vremenu između 26 i 27-7-1941, uveče, provaljen je ručni magacin dnevnog gradilišta firme Dukića u Trbovlju i ukradeno 22.5 kg eksploziva (Amniktit-Amonal). Kao izvršioci dolaze u obzir samo kom. članovi partije, koji su u bekstvu.

Najradikalniji elementi KP ne plaše se takodje nasilnih dela, kao što dokazuju izvršeni napadi sa eksplozivom na železničke pruge. 27-7-41, oko 23.20 časova, u blizini električne centrale Trbovlje, kod km 512.56, izvršen je eksplozivom napad na prugu pri čemu je otkinut komad šine u dužini od oko 50 cm. Na drugom kolo-

¹ **Original u arhivi MNO.**

seku nije došlo do eksplozije dinamičnog punjenja, zbog neispravnosti štapina. Još iste noći šteta se mogla otkloniti.

10 minuta kasnije, 300 m izvan železničke stanice Zagorje, miniran je bio na 2 mesta 7 m visoki potporni zid železničke pruge, pri čemu su nastale na zidu dve rupe od oko 1 m dubine i 2 m u prečniku. Železnički saobraćaj, radi sigurnosti, tu je vršen samo jednim kolosekom.

28-7-1941 uveče, na pruži između Hrastnika i Zidanog Mosta, iz jedne šume bačen je eksplozivni predmet, verovatno ručna granata, na jedan teretni voz. Pošto je eksplozija usledila pre vremena, nije prouzrokovala nikakve štete. U ovim slučajevima nije se moglo ustanoviti, ko su izvršioci, uprkos tome što su se odmah za traganje upotrebile sve snage.

Po primljenim izveštajima, moguće je da se centrala ovih najradikalnijih nalazi u Ljubljani. Blizina, kao i nepreglednost i neprohodnost granice Rajha, olakšava delatnost propagandistima. Zadnjih dana, u Trbovlju, Zidanom Mostu i Radečama uhapšen je veći broj komunista, u Trbovlju takodje i pripadnika [porodica] odbeglih komunista, i moguće je pretpostaviti da su time sprečena dalja teroristička dela.

31-7-1941 objavljeni plakati o streljanju 10 lica u Krškem svugde su čitani sa pažnjom. Reakcija na ove potrebne mere do sada se još nije mogla uočiti, ali se sa sigurnošću može pretpostaviti da one zastrašujuće deluju i da odavle odbegli komunisti, koji sad moraju da lutaju po šumama, ne smiju više da se pojavljuju.

b) Ekonomsko stanje je uopšte zadovoljavajuće. Velika većina zaista siromašnog seoskog stanovništva pomognuta je izjednačavanjem cena, ali je ponovo pokušano da se povisi cena polj. proizvoda, zbog čega su preduzeti odgovarajući koraci.

c) Raspoloženje i držanje stanovništva nije naročito dobro, jer mnogi stanovnici su pristalice kom. ideja ili slovenački nacionalisti i nalaze se u opoziciji. Najveći deo, doduše, drži se mirno i lojalno.

Vodja okružne žandarmerije
(Potpis nečitljiv)
potporučnik žandarmerije

BK. 118

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU ČE-
TIRI USTANIKA U KAMNICKOM SREZU¹

Objava

Vanredni sud,² postavljen u cilju sudjenja komunističkim zlo-
čincima na okupiranim područjima, osudio je 1 avgusta 1941 zbog
zabranjenog nošenja oružja i zbog učešća u komunističkim sabota-
žnim akcijama³ na

smrt

32 godine starog kožarskog majstora
Ignaca Hrena iz Steina⁴
20 godina starog frizerskog pomoćnika
Leopolda Dremeija iz Steina
20 godina starog trgovačkog pomoćnika
Mirkota **Ekslera** iz Steinbiichla⁵ i
27 godina starog lončarskog pomoćnika
Alojza Glavica iz Mannsburga.⁶

Presuda je odmah izvršena.

VELDES,⁷ 2 AVGUSTA 1941

**Šef civilne uprave
Kutschera**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO. .

² Vidi dok. br. 110.

³ Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20. Taoce su doveli iz kaznionice Begunje.

⁴ KamnLk

⁵ Kamna Gorica

⁶ Mengeš

⁷ Bled

BK. 119

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 5 AVGUSTA 1941 GOD. O UNIŠTENJU DELA
KRANJSKE CETE U LOVAČKOJ KUCI POD STORŽICEM¹**

Objava

Policiske snage sukobile su se sa jednom naoružanom komunističkom bandom,² koja se skitala po šumama sreza Krainburg.³

Na poziv da odloži oružje, ona je pružila oružani otpor. Otpor je bio odmah slomljen i banda uništena.

Tom prilikom ubijeno je 8 buntovnika.

Tako će ubuduće biti kažnjena svaka pobuna.

Istu kaznu iskusiće svaki onaj koji buntovnicima pruža pomoć, a' naročito u davanju stana, hrane i odela, ih im služi kao kurir za prenošenje vesti, ih pak onaj koji zna njihove namere, odnosno za njihove akcije koje su preduzeli, a o tome nije obavestio policiske vlasti.

Veldes,⁴ 5 avgusta 1941

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 5 dok. br. 13.

³ Kranj

⁴ Bled

BK. 120

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 6 AVGUSTA 1941 GOD. O SMRTNOJ PRESUDI
I STRELJANJU ČETIRI SLOVENCA U BEGUNJAMA¹**

Objava

Vanredni sud, koji je obrazovao šef civilne uprave za okupiranu teritoriju Koruške i Kranjske, osudio je 6 avgusta 1941

dvadeseto godišnjeg firmopisca

MILANA KOLARICA iz Perau-a²

dvadesetosmo godišnjeg mašinskog bravara

STANKOTA KALIŠNIKA iz Perau-a

trideseto godišnjeg mašinskog bravara

KAZIMIRA CERNE-a hz Steinbüchel i

tridesetjedno godišnjeg zidara

IVANA FINŽGARA iz Jauerburg-a⁴

zbog učestvovanja na komunističkim skupovima, na kojima su bile pripremane terorističke akcije, zbog potpomaganja pri oštećenju javnih uređaja i postrojenja i zbog zločinačkih dela uperenih protiv bezbednosti pojedinih lica i imovine, kao i zbog nedozvoljenog nošenja oružja — na

smrt

Presuda je odmah izvršena.

Veldes,⁵ 6 avgusta 1941

**Šef civilne uprave
Kutschera**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Perovo

³ Zaprice

⁴ Javornik

⁵ Bled

BK. 121

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDAMA DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« I »ISONZO« OD 6 AVGUSTA 1941 GOD. O POSTAVLJANJU NOĆNIH ZASEDA U CELJU SPREČAVANJA DIVERZIJA NA ŽELEZNIČKIM LINIJAMA¹

Vojnoistoriskom dnevniku od 6 avgusta 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje

Br. 02^051 op. prot. - V. P. 46, 6 avgusta 1941-XIX.

Predmet: Čuvanje železničkih pruga.

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«

Poslednjih dana znatno su se povećale sabotaže na železničkim prugama, naročito na teritoriji u nadležnosti divizije »Granatieri di Sardegna«. —

Da bi se definitivno stalo na put ovim delima, naredjujem da se, pored redovnih nadzornih patrola, organizuju noćne zasede na onim mestima na pruzi koja su najviše izložena mogućnosti sabotaža.

Molim da izdate naredjenje ljudstvu koje će vršiti zasede da postupa promišljeno, odlučno i energično. Dobar udarac zadan saboterima, pretstavljajući dobru pouku za sve njih.

U isto vreme naredite da zasede budu tako postavljene, da ne dodje do nesporazuma između ljudstva u nadzornim patrolama i ljudstva u zasedi. —

Za tačnost prepisa
pukovnik načelnik štaba

— **Annibale Gallo** —

General armiskog korpusa
Komandant

— **Mario Robotti** —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital odeljenje, kutija 21 e, fase. 1).

BK. 122

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
DESET TALACA ZBOG UBISTVA JEDNOG PRIPADNIKA NE-
MACKE POLICIJE SIGURNOSTI¹**

Objava

**Za vreme vršenja svoje službe, verno ispunjavajući dužnosti,
poginuo je od komunističke razbojničke ruke**

jedan pripadnik nemačke policije sigurnosti.

Kao odmazda za ovo ubistvo danas je

streljano

10 komunističkih kolo vod ju-

**Ovako će ubuduće biti kažnjeno svako ubistvo izvršeno nad
onima koji se zalažu za red i bezbednost na okupiranoj teritoriji.**

Veldes,³ 9 avgusta 1941

Šef civilne uprave

Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Streljani su bili sledeći drugovi: Močilnik Johan iz Čme, Joksović Ljubo iz Beograda, Babnik Frane iz Medvoda, Eržič Anton iz Goriča kod Golnika, Zadnik Martin iz Vrha kod Velikih Lašča, Noe Andrej iz Javornika kod Jesenica, Dacar Anton iz Črniveca, Podlipnik Franc iz Bohinja, Švegelj Franc iz Sv. Katarine i još jedan nepoznati.

³ Bled

BR. 123

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA DIVERZIJE I SABOTAŽE U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

VOJNOISTORISKI DNEVNIK OD 9 AVGUSTA 1941-XIX

OBAVESTAJNI BILTEN BR. 19

Ljubljanska pokrajina

Unutrašnja situacija.

E-azne antiitalijanske i revolucionarne manifestacije koje su se desile u Ljubljanskoj pokrajini do 31 jula 1941 god. mogu se uočiti iz priloga ovog biltena br. 1 i 2.

Ispitivanjem grafikona iz priloga br. 2² utvrđuje se sledeće:

1) Pucnjava i napadi protiv vojnika. Počevši od aprila, manifestovalo se na čitavoj teritoriji pokrajine, a najviše slučajeva bilo je u mesecu julu u zoni Ljubljana.

2) Uvrede protiv vojnika. Dostigle su svoj maksimum u mesecu junu u zoni Ljubljana. Mogu se smatrati kao pripremna faza onoga pod rednim brojem 1.

3) Sramoćenje kralja, Duče-a i ustanova. Mogu se smatrati kao retki slučajevi, izvršeni od zagrejanijih i uglavnom pijanih lica.

4) Atentati na veštačke objekte. Desio se samo jedan pokušaj napada na vijadukt u blizini Črnomelja. Očevidno, ovakva dela zahtevaju prikladna sredstva od strane onih koji se s njima služe i povoljne uslove nedovoljne pažnje sa naše strane, na što se kod nas teško nailazi.

5) Napadi na telefonske linije i železničke pruge. Svi su izvršeni u mesecu julu i svi u zoni Ljubljane osim jednog slučaja u zoni Kočevja. Dakle, treba smatrati da su delo organizacije čije je sedište u Ljubljani i da su plod potstreka subverzivnih letaka koji su se pojavili u mesecu julu.

6) Napadi na železničke pruge. Svi su izvršeni u mesecu julu i u zoni Ljubljane, o čemu je razmotreno u prethodnom broju.

7) Crteži i komunistički znaci. Pojavili su se naročito u velikom broju u mesecu julu u zoni Ljubljane i Črnomelja. Slučajeve u prvoj zoni treba smatrati kao delo lokalnih komunističkih ćelija; ostale slučajeve treba smatrati da su rad i plod propagande emisara koji dolaze iz Hrvatske.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

³ Vidi dodatak u knjizi str. 526.

8) Rasturanje letaka. Isto kao i gore. Istovetnost pronadjenih **letaka**, znatna udaljenost medju raznim mestima gde su pronadjeni skoro jednovremeno, dokazuje da postoje mnogi centri koji šalju brojne emisare, ovlašćene da ih rasturaju u pokrajini.

9) Govori i revolucionarne pesme i širenje alarmantnih vesti. Počelo je u junu i malo opada u julu. Može se većim delom smatrati kao plod radio-propagande iz Londona i Moskve, i kao pripremna faza za ozbiljnije akcije.

10) Nacionalistička propaganda i manifestacije protiv Osovine. U pitanju je mali broj slučajeva, većim delom u zoni Ljubljane, koji se pripisuju intelektualnim protivnemačkim i srbofilskim krugovima.

11) Germanofilska propaganda. Ograničena je na etničke grupe Nemaca i postigla je svoj vrhunac u mesecu maju, a sada je u potpunom opadanju.

12) Sakrivanje oružja i eksploziva. Do pronalaska oružja i eksploziva i do hapšenja onih koji su ga sakrivali došlo je naročito u mesecu julu, zbog pojačanja političkih mera i prijava gradjana koji su se bojali nereda. Zone gde je to pronadjeno jesu: Ljubljana, Grosuplje i Ribnica; oružje u prvoj zoni treba smatrati da je većim delom uneto, dok je u ostalim dvema (zonama) verovatno u pitanju oružje koje je ostavila bivša jugoslovenska vojska i koje nije predata našim vlastima.

Od 1 avgusta pojavili su se novi slučajevi od sve većeg značaja po količini i težini.

1 avgusta. — Prekid telefonskih linija kod Savija i Semiča. Napad na železničku prugu Novo Mesto—Karlovac, kod Semiča. Leci i komunističke parole u Ježici. Komunistički leci u Logu i na drumu Livold—Črnomelj, na 7 km od Mozolja. Psovke protiv vojnika i Italije od strane jednog civila u šiški.

Noću 2/8 avgusta. — Antiitalijanske parole i amblemi srpa i čekića u crvenoj boji nadjeni su na mnogim kućama u Sodražici. U istom mestu nadjena su dva komunistička letka.

3 avgusta. — U 1.30 časova — 4 vojnika iz 21 minobacačkog bataljona kod kućice br. 42 na željezničkoj pruzi Škofljica—Šmarje napadnuti su rafalima iz puškomitraljeza, kojom je prilikom lako ranjen jedan stariji kaplar. U neposrednoj okolini pronadjena je jedna torba sa šaržerima i mnogim mecima za pušku i za mitraljez, kao i dve epruvete sa zapaljivom smesom, jedna busola i kratak fitilj.

Smatra se da je nameravan napad na vojni transport koji je prolazio u 2,08 časova.

Jedan civil vozeći kola udario je bičem jednog stražara u blizini Potpeči i bio je uhapšen.

Pronadjeni su komunistički propagandistički leci u Mostama (Ljubljana), u Logu, Velikim Laščama i Videmu, a jedna cedulja

, sa srpom i čekićem pronadjena je prilepljena na ulaznim vratima ljubljanske stanice.

U Stični uhapšeno je jedno hce koje je sa prezirom bacilo na zemlju i pogazilo nekoliko novčanica od jedne lire.

Na drumu Fužine—Moste uhapšena su dva radnika koji su pevali »Bandiera rossa«.³

U blizini ulaza u park Tivoli, uhapšena su tri civila zbog revolucionarnih pesama i još jedno lice koje se umešalo da bi ih zaštitilo.

Noću 3/4 avgusta. — Izmedju šiške i Št. Vida pronadjeno je 7 presečenih električnih žica — U jednoj izgoreloj kući u blizini pronadjena su 4 pištolja i razni meci.

4 avgusta. — Ceduljice komunističke propagande pronadjene su na drumu Fužine—Moste.

Noću 4 5 avgusta. — Kod Stožica izazvana je eksplozija jedne male mine sa crnim barutom na jedan metar od podnožja stuba telefonske linije Ježića—Ljubljana.

5 avgusta. — U Ljubljani je uhapšeno jedno lice koje je imalo dva prevratnička letka.

Crtanje komunističkih znakova i revolucionarnih parola u Vavpči Vasi (Semič).

U jednoj kući u Škofljiti. pronadjeno je mnogo ratnog materijala.

6 avgusta. — Pronadjena dva propagandna letka u naselju Rakek.

U jednom vagonu kojim su putovali italijanski vojnici, u blizini Borovnice, dva lica, od kojih je jedno bilo železničar, izražavala su se neprijateljski o Italijanima a govorila su u prilog Rusiji.

7 avgusta. — Pronadjeni su leci komunističke propagande u naselju Rovte, a u Semiču uhapšeno je 11 lica, koja su imala letke prevratničke propagande.

Na pruzi Ljubljana—Škofljica, na 1 km i 400 m severno od stanice Lavrica, pri prolazu teretnog voza, eksplodirala je jedna mina koja je prekinula kolosek za 34 cm, ne oštetivši voz. Druga mina, koja je bila postavljena na 1,50 m od prve, nije eksplodirala.

U jednoj kući u Škofljici pronadjeni su meci za puške i eksploziv.

8 avgusta. — Atentat s eksplozivom na električni transformator stanice u šiški.

Odvijeni su zavrtnji na koloseku kod Viča.

Kod Semiča oštećenje eksplozivom železničke pruge Metlika—Črnomelj.

Kod železničke stanice u Ljubljani iznenadjeno je jedno hce sa jednom flašom petroleja, koje je imalo verovatno nameru da zapali barake na stanici.

Mere predostrožnosti koje primenjuju vojne vlasti i policiske mere koje primenjuju civilne vlasti, nisu umanjile krizu odnosa iz-

³ Italijanska revolucionarna pesma.

medju stanovništva i okupacionih trupa koju komunistički i nacionalistički elementi žele da stvore sa pojačanom propagandom. Medjutim, pomenute mere stvorile su podvojenost izmedju konzervativnog relativno mirnog dela stanovništva i nemirnih struja; prvi optužuju ove druge da su bez korisnog rezultata i bez premišljanja zaoštrili odnose sa pobediocem, čime su izazvali samo lošiji postupak i ograničenja, što sve ide isključivo na štetu podređenog stanovništva.

Prokomunistički sastanci za saopštavanje radio-vesti iz Londona i Moskve verovatno se vrše u Dolžu (XR-CK). Rušenje spomenika kralja Alaksandra u Ljubljani stvorilo je snažan utisak i utučenost medju stanovništvom, koje se nadalo da će isti biti premešten ili postavljen u neki drugi gradski muzej ili park.

Spomenik, koji je umetnički rad Sličanina Meštrovića, stajao je 2 miliona dinara, koji su bili skupljeni medju stanovništvom Provincije; činjenicu, što je srušen sa zadocnjenjem, neki pripisuju nemačkom zahtevu.

Slovenački nacionalisti i komunisti iskoristili su ovaj događaj i počeli da šire glasine da će narod uskoro doživeti i rušenje spomenika svojih dragih pesnika i pisaca, da bi ga nagovorili da nam se odupre sabotažnim akcijama, prenoseći vest da će Italijani platiti krvlju uništenje spomenika.

Opet kruže glasovi, i to pojačanom snagom, o skorim ustamičkim pokretima na teritorijama okupiranim od strane trupa Osovine (Slovenija — Hrvatska).

Ovakvi pokreti — koji bi bili izvršeni sredinom idućeg meseca — imali bi za cilj iznenadne napade na male garnizone, na patrole, stražarska mesta, kao i vršenje prekida na komunikacijama; dakle, oni bi bili početak prave gerile, vodjene pomoću »trojki« koje oficiri i podoficiri bivše jugoslovenske vojske stalno organizuju i kojima bi se u zgodnom momentu, podelilo oružje koje je već sklonjeno u znatnoj količini na prikladno odabranim mestima.

Istovremeno bi Rusi bacili padobranske snage (200.000 ljudi) na teritorije koje je Osovina okupirala, dok bi ruske trupe počele jednu veliku protivofanzivu na Istočnom frontu, koja bi usloвила neizbežan proboj nemačkog fronta. Usled toga došao bi za Italijane »dan trke«.

Znak za akciju biće jedan ili više atentata veće važnosti, koji će se izvršiti u Ljubljani do 15 o. m.

Primećeno je da mnogi istrajni posetioци kafane »Emona« u Ljubljani ne posećuju više pomenutu kafanu u časovima kad se tamo nalaze italijanski oficiri; a neke slovenačke devojke koje su se mogle primetiti u društvu Italijana — izgleda da su tukli nacionalistički omladinci. Širi se takodje glas da su neki civili tukli jednog žandarma

što je dao našim funkcionerima neke podatke o komunistima. Drugi kažu da se ništa neće desiti našim vojnicima, pošto je njihovo dosadašnje vladanje prema stanovništvu bilo ispravno i čovečno, ali da će mržnja prema Nemačkoj biti sve jača. Na formiranje pokrajinske komisije za italijansko-nemačku granicu, što je probudilo kod nekih nadu o priključenju dela gornje Slovenije Ljubljanskoj pokrajini, gleda se sad s strahom, pošto se govori da Nemci nemaju nameru da ustupe ni pedalj zemlje i da naprotiv zahtevaju neku ispravku u svoju korist. Još uvek postoji beda i nezadovoljstvo, do čega je došlo usled porasta cena i smanjivanja zaliha namirnica, naročito onih najneophodnijih.

NEMAČKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da su u Srbiji i Nemačkoj internirana samo ona lica iz klase intelektualaca koja nisu materijalno produktivna; tako su naprimer ostavljeni sveštenici, koji su imali zemlju i koji dakle mogu proizvoditi, čak im je odobreno da vrše svoju službu.

Medjutim, u Št. Vidu se vrši prikupljanje mnogih sumnjivih radnika iz fabrika u Jesenicama radi naknadnog odašiljanja u Srbiju. Izgleda da je šef železničke stanice u Bistrici potkazao nemačkoj policiji stanovnike iz zone koji gaje simpatije prema Italiji. Medju stanovništvom koje je ostalo u zoni Žiri izvršen je drugi plebiscit, koji je ispao potpuno u korist Nemačke. U Suhi Dol stigao je već jedan nemački kolonist da bi preuzeo imanje jednog proteranog Slovenca; druge obitelji seljaka i nemačkih radnika stigle su već u neka mesta nemačke Slovenije.

Da bi se izbeglo širenje komunističke propagande, nemačka komanda je, u sporazumu s »Visokim komesarijatom« u Ljubljani, naredila da se do 28 jula zatvori severna granica Ljubljanske pokrajine do Gobnika (istočno od s. Moravče). Usled toga, vlasnici graničnih propusnica neće moći da obradjuju zemlju koju imaju preko granice.

Mnogi radnici i činovnici koji svakodnevno idu na posao iz Ljubljane u nemački deo Slovenije obavešteni su da moraju ili da se nastane na nemačkoj teritoriji ili da napuste posao. Izgleda da je stanovništvo mnogo mrzelo nemačkog carinika na mestu kod Pečara, koji je ubijen 19 jula (vidi Bilten br. 17), jer se grubo ponašao prema zemljacima i kažu da je čak i pucao na seljake koji su obrađivali zemlju.

Iz letka koji je prilepljen 31 jula u s. Savije proizlazi da su noću izmedju 27 i 28 t. m. komunistički elementi izvršili sabotažne akcije i da su dvojica od njih streljana. Kao posledica ovoga, streljače se svaki onaj ko bude zatečen izvan kuće od 22 časa do 4 časa ujutru. U drugom letku, koji je prilepljen na Bledu 1 avgusta, navedena

su imena četvorice mlađjih Slovenaca komunista koji su po specijalnom hitnom postupku streljani zato što su imali oružje. Broj streljanih Slovenaca u nemačkoj Sloveniji, zbog sabotažnih dela ili zbog držanja oružja, penje se dosada na 12; to su većim delom omladinci od 20 godina.

VOJNA SITUACIJA

Razmeštaj graničnih jedinica

Na Bledu postoji jedna žandarmeriska komanda, jedan carinski potkomesar-poručnik, kao i jedan komesar sudske policije koji ima istu ulogu kao i naši organi Javne bezbednosti i koji je potčinjen komesarijatu u Radovljici. Na fortifikaciskim objektima koje je izradila jugoslovenska vlada, kako se vidi, nema posade.

Dislokacija nemačkih graničnih jedinica na dan 1 avgusta 1941 god. vidi se u prilogu br. 3 ovog Biltena.⁴

Radovi

Vrše se poslovi na proširenju drumova koji se granaju od Bleda, kao na popravci mosta na Savi, na 200 metara od železničke stanice u Bistrici, gvozdеноg mosta u blizini pl. Babji Zob, gde se sad vrši saobraćaj preko privremenog drvenog mosta. Za taj rad dodeljeni su lokalni majstori, kojima rukovode nemački inženjeri i pomoćnici. Od mesta Podgrad, na Savi, istočno-severoistočno od Ljubljane, duž demarkacione linije, nemački carinici posekli su drveće na visini od 2—3 metra od zemlje, na dužini od 600—700 metara, da bi postavili zapreke od bodljikave žice. Misli se da će se ovaj rad proširiti do k. 410 (1500 m jugoistočno od Št Vida).

Razno

Sva mesta u Sloveniji koja su okupirali Nemci dobila su nemačka imena. Ponovo su otvorene škole s nemačkim učiteljima, uz obavezno učenje nemačkog jezika.

U poslednjim izmenama gledišta između naših i nemačkih vlasti, na Bledu i u Podbrdu, izražena su prema nama osećanja istinskih simpatija i otvorene srdačnosti.

U blizini Nomenja (Podbrdo, kvadrat OM-EI-Vm 8) nalazi se 5 velikih kasarni, koje mogu primiti 4—5000 vojnika, a koje je zaposela vojska. Verovaitno je u pitanju jedno oporavilište za bolesne ili ranjene vojnike. Ženama nemačkih vojnika isporučuje se 120 maraka mesečno, a na svakog sina još 50 maraka. Ne daju se odsustva ni izlazak.

Nemci konfiskuju konje i volove i plaćaju za svaki kg žive vage 6,50 lira.

⁴ Ovim prilogom Redakcija ne raspolaže.

BR. 124

**L'PUTSTVO KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA O PO-
OŠTRAVANJU MERA SIGURNOSTI¹**

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odelj. armiskog korpusa

Pr. prot. 1/1943

V. P. 46, 9 avgusta 1941-XIX

Predmet: Situacija u Sloveniji

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« **V. P. 81**
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »IZONZO« **V. P. 59**
i na znanje:
KOMANDI 2. ARMIJE **V. P. 10**
VISOKOM KOMESARIJATU ZA POKRAJINU **Ljubljana**

Istrajno se ponovo šire vesti o skorašnjim ustancima na teritoriji koju su zaposle snage Osovine (Slovenija i Hrvatska).

Ovi ustanci treba da počnu sredinom ovog meseca iznenadnim napadima na manje garnizone, patrole i straže i prekidom komunikacija; počeo bi pravi gerilski rat koji bi se vodio sa svom odlučnošću i sa predviđenom velikom količinom raspoloživih sredstava koja su — kako se čini — sakrivena u odredjenim izabranim mestima.

Znak za početak tog pobunjeničkog pokreta trebao bi da bude jedan veći atentat ili više manjih atentata.

Elementima daje potstreka i priprema ih za pobunu ruska i engleska radio-propaganda koja vrlo vešto proširuje glasine o nekim izmišljenim ruskim poredama i o skoroj protivofamzivi oružanih snaga SSSR.

U borbi trebali bi učestvovati i padobrancii koji bi potpomogli ustanak u celoj pokrajini.

Ovako govore sabrane vesti. Možda će se one stvarno obistiniti samo delimično, možda u celini, ali je takodje moguće da će sve ostati samo kod namere. Ali, bez sumnje su ovakve glasine, ako ne drugo, bar simptomatične za nenormalnu situaciju u Sloveniji, situaciju, koju trebaju vojne vlasti hladnokrvno ocenjivati i sa svom odlučnošću savladati.

Sadašnje vojne mere — koje u svakom trenutku mogu biti pojačane — dosada su dale dobre rezultate utoliko, što su omogućile samo »mestimičan« i nepovoljan rad ustanicima i onemogućile da pokušaji sabotaže prouzrokuju nesreće ili incidente.

¹ Original u arhivi MNO (1—14).

Želim da se sprovedu sledeća načela koja moraju inspirisati našu akciju i predstavljati uputstvo za komandante garnizona:

— Napadači na život drugih, ako se uhvate na delu, moraju odmah platiti svojim životom svoj kriminalni pokušaj.

— Sporazumeti se sa policiskim vlastima da bi njihova zakonita intervencija, u potrebnom momentu, bila što je moguće brža.

— Otvoriti dobro oči i pojačati rad konfidenata.

— Izbegavati na svaki način iznenadjenja: patrole i straže moraju biti uvek u stanju da se međusobno pomognu ako budu napadnute.

— Potrebno je održavati na dostojnoj visini borbeni duh našeg vojnika pred uvredama koje su upućene ili njemu lično, ili našoj državi ili našim institucijama. Nikakvih provokacija, već hitno i odlučno protivdejstvo. Neka neposredne nagrade i kazne potkrepe uputstva.

— Komunistička propaganda, koja je svakim danom sve jača, ne sme ni okrznuti kompaktnost jedinica. Vojnici sumnjivog političkog ubedjenja treba već da se znaju i nad njima se mora voditi brižljiv nadzor. Ne treba se ustručavati od predloga za udaljenje iz Armiskog korpusa, ako se ovo smatra potrebnim. To isto važi i za lica druge narodnosti.

— Padobranci mogu se pojaviti različito: u grupama ili pojedinačno. Treba voditi računa da se odmah opaze (straže danju, osmatranje noću) i da se onemogući brzo svaka akcija. Jasnije rečeno — uništiti ih!

— Mreža veze (telefonska služba) mora biti svaki momenat spremna za dejstvo. Stalno nadziranje telefonskih komunikacija može da da podatke da su koji garnizon ili posada ostali izolovani.

— Treba izbegavati da vojnici koji imaju slobodan izlazak odlaze pojedinačno u usamljena mesta. Oficiri moraju poduzeti potrebne mere da ne bi bili iznenadjeni.

— Komande divizija će se postarati, u odnosu na situaciju pojedinih garnizona, da vojnici koji imaju slobodan izlazak budu naoružani (napunjene puške ili karabini — meci u celim paketima u fišekliijama).

Neka se, ukratko, izvrše sve mere predostrožnosti i opreznosti da bi se održala neprekidna kontrola nad situacijom.

General armiskog korpusa

K o m a n d a n t

— **Mario Robotti** —

Za tačnost prepisa

Kapetan, načelnik obavešt. odelj. arm.
korpusa

— Ugo de Celso —

Ugo de Celso s. r.

BK. 125

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 10 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
ŠEST LICA U MARIBORU¹

Objava

Zbog priprema komunističkih terorističkih akcija, odnosno
zbog nedozvoljenog nošenja oružja, sledeća lica:

Tršek Josef, trgovački pomoćnik u Pettau²
Plaskan Ivan, zemljoradnik u St. Ruprecht⁸
Jereb Alois, pomoćni radnik u Greis⁴
Božič Josef, tehničar u Cilli⁶
Nemec Marjan, student u Ratschach⁰
Planine Franc, pomoćni radnik u CUh

streljana su 10 avgusta 1941 god.

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Ptuj

³ Sv. Rupert

⁴ Griže

⁵ Celje

⁶ Radeče

BK. 126

**NAREDJENJE NEMAČKOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO PODRUČJE
KORUŠKE I KRANJSKE OD 12 AVGUSTA 1941 GOD. O DODELJI-
VANJU BORBENIH SEKTORA POLICISKIM BATALJONIMA ZA
BORBU PROTIV PARTIZANA¹**

Šef civilne uprave
za okupirano područje
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije)

Radovljica, 12-VTH-1941 god.

Delov. Br. 582 ad/41.

Komandantu žandarmeriskog okruga

u

Radovljici

Predmet: Priprema vodova policiskih bataljona za strožu pripravnost na uzbunu.

Nadležnost: Komandant policije za održavanje reda Alpiske zone, sedište komande — Bled.

Policiskim bataljonima koji se nalaze u okupiranim područjima Kranjske odredjuje se sledeća uža borbena prostorija:

Rezervnom policiskom bataljonu 72 — područje žandarmeriskog okruga Radovljica, uključivši Bled;

Rezervnom policiskom bataljonu 181 — područje žandarmeriskog okruga Kranj, i

Rezervnom policiskom bataljonu 171 — područje žandarmeriskog okruga Kamnik i Litdja.

Svaki bataljon neka drži u stalnoj pooštrenoj pripravnosti za uzbunu po jedan vod, koji mora ostati u garnizonu takodje kad je bataljon u akciji, uz snage koje su potrebne za obezbedjenje stana da bi u nepredvidjenim hitnim slučajevima mogao smesta nastupiti u svojstvu napadne jedinice.

Kad je u izgledu odugovlačenje komandant bataljona, a u odsutnosti komandanta bataljona izvan sedišta, najstariji oficir u garnizonu, ovlašćen je da vod pošalje u akciju.

U slučaju opasnosti odugovlačenja, žandarmeriske stanice trebaju da izveste ne samo komandanta žandarmerije kod šefa civilne

¹ Original u arhivi MNO.

uprave (dežurnog) na Bledu, nego istovremeno i nadležni bataljon.

Ako je angažovanje voda odredio neposredno bataljon, treba da se o tome najkraćim putem izvesti komandant žandarmerije.

Drugi, sem gore imenovanih nadleštava, ne mogu raspolagati vodom.

potpisan Handl

Po ovlašćenju:

Kohlmaier,

žandarmeriski potporučnik

2ANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

Delov. Br. 395.

Radovijiva, 14 avgusta 1941 godine

S v i m

žandarmeriskim stanicama

Na znanje i upravljanje po gornjoj naredbi u slučaju potrebe koja zahteva angažovanje jedne policiske jedinice rezervnog policiskog bataljona.

F. d. R. d. A,

(potpis nečitljiv)

žandarmeriski potporučnik

Dasebök,

žandarmeriski poručnik

BR. 127

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOG KORPU-SA OD 13 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJI NA VOJNOJ TELE-FONSKOJ LINIJI IZMEDJU STUDENEC-IGA I ŠKOFLJICE¹

HITNO

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« (21)

Odeljenje nač. Štaba

Sekcija za operacije i službe

Fonogram

V. P. 81, 13 avgusta 1941-XIX

Br. 5193-op. prot.

KOMANDI XI ARM. KORPUSA
VISOKOM KOMESARIJATU LJUBLJANSKE POKRAJINE
(u ruke)
KR. KVESTURI U LJUBLJANI (u ruke)
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA U LJUBLJANI (u ruke)

Noćas u neutvrđeno vrane, prekinuta je vojnička telefonska li-nija izmedju Studenec-Ig i Škofljice i odneseno je oko 50 metara žice. Linija opravljena. Dela sabotaže koja se neprekidno ponavljaju izmedju škofljice i Studenca u vezi su sa žarištima komunista u zoni.

za tačnost prepisa
potpukovnik načelnik Štaba
(R. BROCCOLI)
R. Broccoli s. r.

General ORLANDO

(M. P.)

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana

Stiglo 14-VIII-41

13-VIII-1941-XIX

Pov. Br. 1787
odgovor

primljeno
• >
i. • t

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje. kutija br. 34 a, fase. 2).

BK. 128

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE GENERALŠTABU KRALJEVSKE ITALIJANSKE VOJSKE OD 13 AVGUSTA 1941 GOD. O SABOTAŽAMA NA OKUPIRANOJ TERITORIJI U JULU I POČETKOM AVGUSTA¹

— Operativno odeljenje —

7419

V. P. 13 avgusta 1941-XIX

PREDMET: SABOTAŽE.

AR

13

GLAVNOM GENERALŠTABU KRALJEVSKE VOJSKE

— OPERATIVNOM ODELJENJU —

— Vojna pošta 9 —

U vezi s izveštajima koji su podnošeni s vremena na vreme tome generalštabu, dostavljam pregled sabotaža koje su se desile na teritoriji u nadležnosti Armije a koje, zbog manjeg značaja, nisu bile predmet pojedinačnih izveštaja.

Sabotaže na prugama:

28 juli — Nepoznata lica bacila su u vazduh prugu izmedju Škofljice i Šmarja i prekinula telefonsku liniju Novo Mesto—Karlovac—Ljubljana; železnički saobraćaj uspostavljen je za dva sata. — Nepoznata lica odnela su neke zavrtnje kojima se utvrđuju šine i delimično su odvrnuli druge zavrtnje, na delu pruge Ljubljana—Zalog.

1 avgust — U prvim časovima jutra, nepoznata lica odvila su nekoliko zavrtnja za utvrđivanje šina na pruzi Ljubljana—Karlovac, na otseku Semič—Črnomelj, i presekla su poštanske i železničke telegrafsko-telefonske kablove; opravka je izvršena u toku dana.

8 avgust — Na pruzi Ljubljana—Karlovac, izmedju Metlike i Črnomelja prekinuta je železnička pruga usled eksplozije mine koju su postavila nepoznata lica.

U mestu Vič (zapadno od Ljubljane), na dva poznata mesta, nepoznata lica su odvrtila mnoge zavrtnje za utvrđivanje šina na železničkoj pruzi.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 1 i, fase. 2). Redakcija je izostavila deo teksta koji se odnosi na hrvatsku teritoriju.

— U* mestu Primostek (južno od Metlike), eksplodirale su, odmah po prolazu voza, dve mine postavljene na šinama; dve spojnice su iščupane. Opravka je odmah izvršena.

Sabotaže na telefonskim i telegrafskim linijama:

6 juli — Nepoznata lica izazvala su prekid svih direktnih linija koje iz pokretne telegrafsko-telefonske stanice 2 armije u Karlovcu idu prema Zagrebu i Ljubljani; veza je uspostavljena u toku dana.

Nepoznata lica su presekla sprovodnike i neke stubove na telefonskoj liniji Karlovac—Ljubljana.

— Nepoznata lica su presekla telefonsku vezu u blizini Gradaca (jugozapadno od Metlike). —

29 juli — U blizini Ježice, nepoznata lica su presekla 24 telefonske i telegrafske žice duž pruge Ljubljana—Kamnik (na nemačkoj teritoriji), prekinuvši sve telegrafsko-telefonske veze sa nemačkim delom Slovenije.

Odredjeni komandant armije,
general

— V. Ambrosio —

BK. 129

NAREDBA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O UVODJENJU
SMRTNE KAZNE¹

Naredba

Povodom pojave pojedinih naoružanih komunističkih bandi, u cilju zaštite stanovništva a na osnovu datih mi ovlašćenja naredjujem:

- 1) Ko uzme učešća u naoružanoj zavereničkoj organizaciji kazniće se prema uredbi od 14 aprila 1941 kaznom smrti. Istoj kazni podleži onaj koji članovima takvih bandi daje stan, snabdeva ih hranom, pomaže ih na neki drugi način ili održava sa njima vezu. Imovina tih pobunjenika, njihovih pomoćnika i porodica biće konfiskovana. Ko ma šta dozna o pojavi bandi i propusti da o tome najkraćim putem izvesti najbližu policisku vlast biće kažnjen najtežom kaznom.

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku, veličine 84 X 60 sm nalazi se u arhivi MNO.

- 2) Onaj kod koga se najde da poseduje bez dozvole vatreno oružje, municiju, ratnu opremu i eksplozivna sredstva kazniće se smrću po uredbi- od 17 maja 1941. Istoj kazni podleže, shodno uredbi od 14 aprila 1941, i onaj koji vrši sabotažu ili paljenjem uništava žetvene zalihe.
- 3) Lica koja su posle 6 aprila 1941 pobegla iz Donje Štajerske u inostranstvo, pa se bez dozvole vrate nazad u Donju Štajersku, zaslužila su tešku kaznu. U težim slučajevima može biti izvršena i smrtna kazna. Istim kaznama će se kazniti i onaj ko bez potrebnih dokumenata za prelaz granice predje iz inostranstva. Granični organi dobili su direktivu da vatrenim oružjem spreče svaki pokušaj prelaza obeleženog graničnog pojasa.
- 4) Svi rukovodioci preduzeća prijavijivaće odmah najbližoj policijskoj vlasti svaki neopravdani izostanak radnika sa posla. Prekršaji biće kažnjeni.

Marburg na Dravi,² 16 avgusta 1941

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

BK. 130

BILTEN* OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 17 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA I SABOTAŽAMA U SLOVENIJI OKUPIRANOJ OD ITALIJANSKIH TRUPA¹

Prilog br. 33

VOJNOISTORISKOM DNEVNIKU ZA 17 AVGUST 1941-XIX
KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje armiskog korpusa

INFORMATIVNI BILTEN BR. 20

Provincija Ljubljana

UNUTRAŠNJA SITUACIJA

1 dalje še pojavljuju slučajevi komunističke propagande i akcija. Spisku događaja u avgustu, koji je priložen prethodnom biltenu, treba dodati i sledeće:

² **Maribor**

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

- 3 avgust — Na jednu patrolu graničnih trupa koja je izvidjala, na sektoru Žilje—Grduni (XV-BH), bačeno je kamenje sa jedne visoke stene kod obale Kupe. Neki poznati komunista ukrao je u Kamen Vrhu pušku, koju je samo za čas ostavio jedan artiljerac u nekom javnom lokalu.²
- 4 avgust — Jedna ručna bomba pronadjena je na železničkom nasipu kod železničke stanice Čušperk (pruga Ljubljana—Kočevje).
- 5 avgust — Uhapšen je jedan Slovenac iz Ljubljane, pošto je kod njega pronadjen komunistički letak.
- 6 avgust — U baraki na železničkoj stanici u Šiški, gde je bilo skladište železničkih signala, nadjena je zapaljena bomba puna zapaljive smese, zavijena u krpu. U Kočevju, na zidovima nekih zgrada kod rudnika Šalka Vas, pronadjeni su natpisi koji veličaju SSSR i Stalj'na i crteži komunističkih amblema. U blizini pronadjeni su komunistički propagandni leci.
- Noću 7-8 avgusta — Nepoznata lica presekla su telefonske veze između dva studija Radio-Ljubljane.
- 8 avgust — Patrola kraljevskih karabinjera iznenadila je u Ljubljani jednu grupu od 12 sumnjivih lica. Dvojica su pobjegli; na njih su ispaljena 4 metka a oni su odgovorili sa dva; ostali su uhapšeni. U Dravljama su uhapšena tri lica, pošto su držala kod sebe oružje i ratni materijal. Tri nepoznata lica pokušala su da zapale skladište železničkih signala na železničkoj stanici u Šiški.

² Akciju je izvršio Ivan Bartol, tekstilni radnik u Novom Mestu, član Partije. Italijanski vojnici bili su u vinarnici kod Potočara-Jankla u Kamen Vrhu pod Trskom Gorom. Bartol je tada zaista uzeo dve italijanske puške. 4 avgusta pre podne četa italijanskih karabinjera opkolila je kuću Ivana Bartola pošto je bio osumnjičen, da je on izvršio pomenutu akciju. Bartol se probio kroz italijanski obruč i otišao u šumu poviše Luknje kod Prečne, gde mu se posle nekoliko dana pridružilo još nekoliko drugova pod voćstvom Maksa Henigmana iz Dolenjskih Toplica. Tako se formiralo jezgro Novomeštanske čete. Ubrzo je brojno stanje naraslo na 8 boraca. Komandir čete bio je Niko Šilih-Boris Nikič a politički komesar Jože Slak. 26 oktobra 1941 god. otišla je u Dolenju Stražu patrola od 6 ljudi i u Petretovoj gositionici održala miting. Na povratku naišla je na italijansku konjičku patrolu i sukobila se s njom. Istog dana četa se preselila iz šume, koja se nalazi između Luknje i Brezove Rebre u selo Brezova Reber kod Ajdovca gde je ostala do kraja oktobra. Tako je Brezova Reber prvo oslobođeno selo u Dolenjskoj. Tih dana četi se priključilo još pet boraca koji su stigli iz Ljubljane, te su svi zajedno pošli pored Novog Mesta prema šumi iznad šmarjeških Toplica, gde im se priključila skupina Narodne zaštite. (Podaci drugova Frančka Saje i Nika Šiliha). Vidi i dok. br. 59 i 63.

- U Fužinama uhapšeno je jedno lice koje je imalo komunističke letke. Komunistički leci pronadjeni su i u Ljubljani.
- 9 avgust — U jednom stanu u Rudniku pronadjeno je oružje i eksploziv.
Jedna mina eksplodirala je na stanici u Ljubljani i oštetila jednu lokomotivu.
Presečeno je 5 telefonskih žica u blizini Mirna Peč—Novo Mesto,³ na pola puta između tih mesta, i prekinuta je telefonska linija Studenec—Vič.
Komunistički leci nadjeni su na mostu u Mostama i kod železničke stanice u Rudniku.
- 10 avgust — Jedna patrola, u čijem su sastavu bili jedan slovenački i dva italijanska agenta, pronašla je u šiški jednog opasnog prevratnika koji je pobjegao pre nekoliko dana iz zatvora u Ljubljani. On je pucao dva puta iz pištolja 1 smrtno ranio slovenačkog agenta, ali su njega ubila ostala dva agenta.⁴
U Polju ranjen je i uhapšen jedan poznati komunista, koji je govorio neke prevratničke izraze u prisustvu jednog grenadira.
Za vreme čišćenja, koje je izvršeno u naselju Škofljica, pronadjeno je oružje i eksploziv u 10 kuća; uhapšeni su oni-koji su ga skrivali. U jednoj kući u Dobravici pronadjeno je 1200 kg eksploziva i 4 m fitilja.
Kod mesta za parkiranje automobila 14. bataljona kraljevskih karabinjera u Ljubljani, pronadjene su 2 bombe.
Posečena su dva stuba i žice na civilnoj telefonskoj liniji Tomišelj—Podpeč.
Uhapšena su u Ljubljani tri civila, koji su imali kod sebe dokumenta, na osnovu kojih se može utvrditi da su pripadnici Komunističke partije Hrvatske.
Komunistički leci na nemačkom jeziku pronadjeni su na putu Livold—Mozelj i na raskrsnici Kočevje—Stari Log.
Kod ulaza u IH artiljerisko (slagalište u Ljubljani) pronadjen je jedan komunistički letak.
- Noću 10/11 avgusta — Jedno sumnjivo hce ispalilo je u Verdu, u cilju uznemiravanja, dva metka iz karabina i bacila je dve ručne bombe.

³ To je prva akcija Novomeštanske čete, koja je posle često rušila železničku prugu između Novog Mesta i Mirne Peči.

⁴ Bio je Marijan Majcen. Vest o njegovoj smrti objavio je »Slovenski poročevalec« u br. 12 od 16 avgusta 1941 godine.

- 11 avgust — Neki mladi Slovenac bacio je jedan komunistički letak u ki-ug kasarne 13 artiljeriskog puka. — Pošto je uhapšen, utvrđeno je da se zove Vovk Albin, koji je pre izvesnog vremena pljuvao u kasarnski krug i dobacivao uvrede vojnicima a zatim pobegao. Kod njega je pronadjena jedna pesma, pisana na slovenačkom jeziku, protiv italijanskih, nemačkih i hrvatskih vojnika.
- 12 avgust — Nepoznata lica ispalila su nekoliko metaka iz vatrenog oružja na stražarski šator kod podvožnjaka kod k. 165 izmedju Gradaca i Črnomelja. Izmedju Metlike i Gradaca, na 500 m od ove poslednje stanice, presečena je vojna telefonska linija. Kod prelaza, severoistočno od Primosteka, na železničkoj pruzi Metlika—Gradac, pronadjeno je 16 sakri-venih manjih punjenja sa eksplozivom. Jedan Slovenac je uhapšen pošto je ismejavao dvojicu podoficira koji su brisali prevratničke crteže na zidovima kasarne. Jedna ilegalna raddo-stanica, koja je u vezi sa ruskim radio-stanicama, postoji u Ljubljani u podzemnim prostorijama Šmartinske ceste, kod nekog Morè-ja. Primećen je veliki priliv gradjana u ljubljanske knjižare, gde nabavljaju ilustrovane razglednice sa slikama spomenika kralja Aleksandra, prilikom njegovog svečanog otkrivanja. Razglednice su zaplenjene. — U Ljubljani se raširila vest da naše vlasti imaju nameru da izbeglice iz nemačkog dela Slovenije upute u Nemačku. — Ovaj događaj bi izazvao odlazak nekih lica u Julisku Krajinu. — Širi se takodje vest da su Nemci, koji stanuju u Ljubljanskoj pokrajini, pozvani od nemačkih vlasti da što pre prodaju svoja imanja i da se premeste na nemačku teritoriju. Primećeno je da su neka pdsma, koja idu iz Ljubljane u ostale italijanske provincije ili obratno, podvrgnuta nemačkoj cenzuri. — Ovaj događaj neprijatno je primljen kod slovenačkog stanovništva.

NEMAČKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Komunistički pokret je zahvatio toliko zabrinjavajuće razmere, da se pojavila potreba za dovlačenjem vojnih i policiskih trupa iz Nemačke, radi pojačanja.

U Staroj Fužini, u sukobima sa komunistima, našli su smrt desetak finansiskih nemačkih stražara. — U Škofjoj Loki ubijena su

dva žandarma i desetak vojnika, u Kranju 2 žandaima, u Litiji 2 finansiska stražara.

Izgleda da pokretom rukovode bivši srpski oficiri i pravoslavni sveštenici. — Oko hiljadu pobunjenika organizovalo se u oružane bande, u zoni brda Repikovec (k. 1539 — severozapadno od Bleda).

Komunisti su bacili u vazduh šest mostova, od kojih dva u blizini Jesenica.

Svuda su rasturani propagandni leci, koji pozivaju na mržnju protiv Nemaca.

Na dan 8 avgusta na Jelovici, Nemei su upotreбили mitraljeze i artiljeriju pucajući na obližnja brda, gde su se ugnezdili prevratnički elementi.⁵

Vojna situacija

Pojačana su granična mesta i garnizoni na okupiranoj teritoriji usled komunističkih akcija.

Na Bled je stiglo oko 1000 vojnika Gestapoa.

U Škofju Loku stigla je jedna planinska četa, koja je hitno pozvana zbog poznatih događaja.

U Staru Fužinu je stiglo 200 ljudi iz SS jedinica, pod komandom oficira.

U Begunje (severno od Radovijice) stiglo je 7 avgusta oko 200 nemačkih vojnika.

U Jesenicama formiran je vojni sud.

Odeljenje carinika u Sv. Katarini je sastavljeno od 20 ljudi. Na oko 3 km od ovog mesta/, na neutvrđenom položaju, nalaze se sada jedinice vojske sa žandarmerijom i policijom, u nama nepoznatoj jačini (stvar se ispituje).

U Št. Vidu nalazi se 35 carinika za službu na raznim prolazima u zoni.

U fabrici na Ježici nalazi se jedno odeljenje od 8 carinika i 7 žandarma, pod komandom jednog podoficira, pored blokadnog mesta kod mosta, iste jačine. Slično odeljenje nalazi se u črnučama.

U Dolu kod Ljubljane (utok Kamniške Bistrice u Savu) nalaizi se jedan vod carinika, oko 40 ljudi, i jedno žandarmerisko odeljenje, oko 15 ljudi. — U blizini s. Kleče nalazi se komanda jedne vojničke čete, oko 50 vojnika. — Ostali ljudi iz čete nalaze se u pozadini na neutvrđenom mestu. — U sastavu odeljenja u Podgradu nalazi se oko 40 ljudi, carinika i vojnika, sa jednom desetinom policidskih agenata koji se povremeno upotrebljavaju. Svi vrše kontrolnu službu na prelazima Zalog i Podgrad.

U zoni Besnice nalazi se 8 carinika. 22 vojnika i 8 policajaca vrše službu na blokadnom msstu Pečar.

⁶ Vidi dok. br. 13.

U Sovodenju, gde je bilo javljeno da se nalazi jedan vod, nalazi se, međutim, jedno odeljenje sastavljeno od jednog podoficira i 22 vojnika, potčinjeno komandi voda u Trati (Gorenja Vas), sa nadležnošću od prelaza Podpeč do prelaza Podlanišče i sa jednim blokadnim mestom kod ovog poslednjeg prelaza.

U Sorici, gde je bilo javljeno da se nalazi jedna četa, nalazi se međutim jedan vod, kome je potčinjeno blokadno mesto na prelazu Pakman. — Vojnici ovog blokadnog mesta (7 ljudi i 1 podoficir) nalaze se u nedavno opravljenoj karauli bivših graničara, na istom prelazu.

BR. 131

IZVESTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA RADOVLJICA ZAMENIKU KOMANDANTA POLICIJE BEZBEDNOSTI NA OKUPIRANOM PODRUČJU KORUŠKE I KRANJSKE OD 19 AVGUSTA 1941 GOD. O SITUACIJI U GORENJSKOJ¹

ŽANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

Broj dnevnika 2

Radovljica, 19 avgusta 1941

Zameniku komandanta policije bezbednosti alpske zone kod šefa civilne uprave na okupiranom području Koruške i Kranjske

ila Bledu

Izveštaj o stanju od 19-8-1941

1) Opšte stanje: Od događaja u minulom mesecu, u okrugu Radovljica, u centru pažnje su bile komunističke akcije sabotaže i akcije ometanja javnog poretka.²

Komunističke akcije otpočele su već u poslednjim danima jula i to sa akcijom propagandnih natpisa na Bledu.

Noću 1 avgusta izvršeno je eksplozivom rušenje drumskog mosta kod s. Moste, kojom prilikom je, doduše, most lako oštećen, ali saobraćaj nije ometen. Osumnjičene izvršioce ovog napada, 3 navodna pripadnika Komunističke partije, uhapsili su žandarmi u Besnici.

Noću 3 avgusta, oko 10 naoružanih komunista opljačkali su kod tunela Globoko životne namirnice iz radničke kuhinje.³ Sledeće noći opet više naoružanih komunista ukrali su iz vile u Begunjama više predmeta kućile opreme.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 12.

³ U tunelu, kojeg je oštetila nekoliko dana pre kapitulacije Jugoslavije bivša jug. vojska, Nemci su vršili gradjevinske radove. U cilju ometanja tih radova je izvršila pomenutu akciju grupa skojevaca iz Dobrave kod Kroke uz pomoć dvojice partizana.

Petog avgusta oko 1,30 časova, razorena je jedna vodovodna cev elektrane u Zasipu. Elektrana je zbog toga prestala da radi.

Noću 6 avgusta, izvršen je napad eksplozivom na železnički most kod Kranjske Gore. Eksploziv je, međutim, imao samo slabo dejstvo, tako da železnički saobraćaj nije bio ometen. Eksplozivno punjenje, koje je bilo postavljeno na istom mostu, nije se upalilo.

Sedmog avgusta oko 6.30 časova, komunisti su rta drumu Bohinjska Bela ubili puškom jednog »folksdojčera« koji se vozio velosipedom.

Noću 4 avgusta prekinuta je telefonska linija državne železnice na više mesta između Jesenica i Hrušice.

Od 7 avgusta pa do danas, u okrugu Radovljice nije vršena nikakva sabotaža.

Za otklanjanje ovih komunističkih zavera angažovane su u borbi 8 avgusta 1941: jedan polioiski bataljon, jedinice vojske, jedinice SS trupa, i jedinice vazduhoplovstva. Jedan krstareći odred ovih snaga sukobio se ovoga dana u predelu Jelovice sa komunistima, otvorio na njih vatru, kojom prilikom su komunisti ostavili iza sebe 5 mrtvih. Jedan policajac je poginuo, a jedan ranjen. U predelu Mežaklje nije bilo dodira sa neprijateljem, sem što je jedno krstareće odeljenje naišlo na dva navodna šumska radnika, koji su — pošto na prvi poziv nisu stali — ubijeni.

Izgleda da je uglavnom slomljen otpor komunista koji se zadržavaju u šumi. Poslednjih dana već se vratilo svojim kućama nekoliko odbeglih lica. Tako se već 8 lica nalazi u kaznenom zavodu u Begunjama, koja su se još pre nekoliko dana nalazila u šumama zajedno sa naoružanim komunistima.

Broj begunaca u okrugu Radovljica iznosi okruglo 200 iica. Najviše ljudi pobjeglo je iz Jesenica i okoline.

Stanovništvo je sasvim potišteno. Osamnaest smrtnih presuda, izvršenih poslednjih dana, ostavile su jak utisak.

Stanovništvo strahuje da će se zbog komunističke sabotaže, preduzeti još strože mere koje će doneti pre svega iseljavanja u velikom obimu.

* • "

Komandant žandarmeriskog okruga.
Daseböck
žandarmeriski poručnik

Gendarmeriekreis Radmannsdorf.

Tgb.Nr.2.

Radmannsdorf, den 19. August 1941.

An den

Stellvertreter des Befehlshabers der Ordnungspolizei
Alpenland beim Chef der Zivilverwaltung in den besetzten
Gebieten Kärntens und Krains

in

V e l d e s .

Lagebericht vom 19.8.1941.

- ✓ 1.) Allgemeine Lage: Von den Ereignissen des vergangenen Monats standen im Kreise Radmannsdorf die von Kommunisten verübten Sabotageakte und sonstigen Störaktionen im Vordergrund.
- Die kommunistischen Umtriebe wurden bereits in den letzten Julitagen mit Schmieraktionen in Veldes eingeleitet.
- In der Nacht zum 1.8. wurde auf die Strassenbrücke bei Moste ein Sprengstoffanschlag verübt, durch den die Brücke zwar leicht beschädigt, der Verkehr aber nicht gestört wurde. Der Verdacht diesen Anschlag verübt zu haben, richtete sich auf 3 angebliche Anhänger der KP., die vom Posten Bresnitz in Haft genommen wurden.
- Beim Globokno-Tunnel wurde in der Nacht zum 3.8. von ungefähr 10 bewaffneten Kommunisten aus der Arbeiterküche die Lebensmittelvorräte geplündert. In der darauffolgenden Nacht wurden aus einer Villa b. Vigau ebenfalls von mehreren bewaffneten ~~Kommunisten~~ Kommunisten mehrere Einrichtungsgegenstände gestohlen.
- Am 5.8. gegen 1 Uhr 30 wurde ein Wasserleitungsrohr zum E-Werk bei Asp gesprengt. Das E-Werk wurde dadurch ausser Betrieb gesetzt.
- In der Nacht zum 6.8. wurde ein Sprengstoffanschlag auf eine Eisenbahnbrücke b. Kronau verübt. Die Sprengung hatte jedoch nur geringe Wirkung, so dass der Eisenbahnverkehr nicht gestört wurde. Eine auf der gleichen Brücke angelegte Sprengladung war nicht zur Explosion gekommen.
- Am 7.8. gegen 6 Uhr 30 wurde auf der Strasse nach Wochein-Vellach von Kommunisten ein Volksdeutscher vom Fahrrad herunter geschossen und ermordet.
- In der Nacht zum 4.8. ist die Fernsprechleitung der Reichsbahn zwischen Assling und Birnbaum an mehreren Stellen durchschnitten worden.
- Seit 7.8. sind im Kreise Radmannsdorf keine Sabotageakte mehr verübt worden.

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 20 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
ŠEST ČLANOVA PARTIJE 19 AVGUSTA 1941 GODINE¹

Objava

Vanredni sud, koji je za posednute oblasti Koruške i Kranjske obrazovao šef civilne uprave, 19 VIII 1941 osudio je zbog pripremanja komunističkih sabotažnih akcija, zbog nedozvoljenog nošenja oružja i rasturanja komunističkih letaka² na

- smrt**
- pomoćnog radnika
FRANCA STERNA, starog 28 godina,
iz Pfarrdorf-a kod Unterdrauburg-a³
časovničara
HENRIKA SAGERNIKA, starog 29 godina,
iz Pfarrdorf-a kod Unterdrauburg-a
mašinistu
JURIJA MESSNERA, starog 26 godina,
iz Aichdorfa⁴
zidara
RAFAELA PAULINA, starog 34 godine,
iz Homberga kod Prävali-a⁵
zidara
MIHAELA SPACAPANA, starog 35 godina,
iz Polein-a" kod Prävali-a
i pomoćnog radnika
ANTONA JERITSCIIA, starog 22 godine,
iz Homberga kod Prävali-a.
Kazna je odmah izvršena.

Veldes, 20 avgust 1941. Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original u arhivi MNO. Letak u formatu 65 X 48 cm je napisan na nemačkom i slovenačkom jeziku.

² Ovi su bili streljani u Jancovoj Drmci, a sahranjeni u Begunjama. U Slóvenačkoj Koruškoj, u celoj dolini Mežice, članovi Partije — odmah posle kapitulacije Jugoslavije — počeli su sakupljati oružje i širiti među narodom otpor protiv okupatora. Krajem jula, pokušali su članovi Partije iz Leša. Prevalja i Holmeca da miniraju most kod fabrike kartona u Dobjoj Vasi. Zbog izdaje bili su pohapšeni i odvedeni u Begunje. Od trideset i pet drugova streljani su šest. Ostali su poslani u logor Auschwitz. (Podaci MNO).

³ Farna Vas kod Dravograda

* Dobja Vas

⁵ Prevalje

⁶ Poljana

PREGLED LJUDSTVA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA UPOTREBLJENOG ZA SLUŽBU JAVNE BEZBEDNOSTI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U DRUGOJ POLOVINI JULA I POČETKOM AVGUSTA 1941 GODINE¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
OPERATIVNO ODELJENJE

Prilog br. 34

Snaga, upotrebljena u službi javne bezbednosti iz diviz. »Granatieri di Sardegna«

	D o d e l j e n o l j u d s t v o					
	Za čuvanje železničkih pruga i veštačkih objekata		Za čuvanje granice		Za službu javne, bozbednostii stalnog karaktera	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
Garnizon Laze	193	11 %				
LI artidjer. firupa korpusne artiljerije	36	8°o	—	—	—	—
Inžinjerska železničarska grupacija	138	15°o	—	—	.	.
221 teritor. mobilni bataljon	148	31°o	—	—		
208 posadna četa	22	26%	—	—		
162 bataljon »cr. košulja«	108	22%	.	—		—
38 bataljon planinskih »cr. košulja«	51	12%	52	12%	—	—
III. bataljon plaininskih »cr. košulja	104	31%	30	12%	.	
301 teritor. mobilni bataljon	105	25%	—	—		
XI mitraljeski bataljon arm. korp.	80	16%			"	1 ~ i

	D o d e l j e n o l j u d s t v o					
	Za čuvanje železničkih pruga i veštačkih objekata		Za čuvanje granice		Za službu javne bezbed- nosti stalnog karaktera	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
239 teritor. mobilni bataljon	137	31%	56	15%	50	2 %
144 teritor. mobilni bataljon	87	22%				
IV planinski bataljon »cr. košulja«	40	11%				
XXI spec. bataljon gran, straže	5					
13 diviziski artiljer,, puk			198	20%	183	6 %
1 grenadirskii puk						
Visoki komesarijat je pored toga tražio od divizije »Granatieri« za službu javne bezbednosti						1
od 15 do 17 jula		1217 ljudi (dnevno)				
— „ 26 jula do 31 jula		63 čoveka (dnevno)				
31 jula		163				
— 1 avgusta		1163				
— 2 avgusta		265 ljudi (dnevno)				
3 avgusta		465 „ ..				
— od 7 do 17 avgusita		333 čoveka (na dan)				
17 avgusta		3483				
— 18 avgusta		233				
19 avgusta		233				

¹ Kopija originala je priložena uz Vojnoistoriski dnevnik XI armiskog korpusa kao prilog br. 34. Nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta Jugoslovenske armije (ital. odeljenje, kutija 21 c).

KOMANDA XI ARMISKOGR KORPUSA OPERATIVNO ODELJENJE

Snaga u potrebi jena za službu javne bezbednosti iz diviz. »Isonzo«

	D o d e l j e n o 1 j u t i s t v o					
	Zu čuvanje želozirčkih pruga i veštačkih objekata		Za čuvanje granice		Za službu javne bezbednosti stalnog karaktera	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
23 pešadiski puk	595	30°o	37	2»/.	18	1%
24 pešadiski puk	237	11Vo	117	36»/.		—
6 artiljeriski puk	154	16.5%	—			—
98 legija »crnih košulja«	I			v		
3 četa 307 teritor. mobil, bataljona	387	34.5°o	60	5.5°»		
4 četa 307 teritor. mobil, bataljona						
2 vod 146 batalj. »cr. košulja«						
23 posadna četa 18 bataljona	30	31%	—	—	—	—
2 četa 307 teritor. mobil, bataljona	38	38°o			—	—
CXI korpusni mitraljeski bataljon	—	—	11	3°o	—	—
XIV bataljon minobacača	168	53°o	4	1.2®o	7	2%
146 bataljon »cr. košulja«	95	27°o	—		15	4%
4 četa 239 teritor. mobil, bataljona	7	1 1°o	—		—	—
1 četa 307 terito>r. mobil, bataljona	27	25°o	—	—	—	—
Divizija »Isonzo« je pored loga dala za službu javne bezbednosti — 12, 13, 14, 15, 16, 17 jula 42 čoveka dnevno — 27 i 29 jula 18 ljudi dnevno (još za tri dana) 25 ljudi dnevno						

BR. 134

IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE U LOGATECU VISOKOM
KOMESARIJATU LJUBLJANSKE POKRAJINE OD 21 AVGUSTA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ
LINIJI U BLIZINI PRESERJA¹

Kraljevina Italija

VISOKI KOMESARIJAT ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU

Fonogram

Ljubljana, 21 avgust 1941-XIX

STANICA KR. KARAB. LOGATEC
VISOKOM KOMESARIJATU LJUBLJANA

Br. 19/8 — Danas, 21 avgusta u 6 časova, patrola vojnika 3 čete
221 bataljona za nadzor železničke pruge Preserje—Borovnica pri-
metila je da je u blizini Preserja presečeno 19 telefonskih i telegraf-
skih žica.² Linija je popravljena. Vodi se istraga.

potpisan poručnik Falco Filippo

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana
21-VIII-1941-XX
PRIJEM

Šalje: Cannata
Primio: D' Agostino
D'Agostino s. r.

Stiglo 23 - 8 -1941

br. 1838
POV.
Odg....

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 w, fase. 1).

² Akciju je izvršila Borovnička četa.

BK. 135

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 22 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET
TALACA POVODOM PARTIZANSKIH AKCIJA U KAMMCKOM
SREZU¹

Objava

U poslednje vreme komunističke terorističke grupe nanele su opet mirnom stanovništvu patnju i nesreću.² Tako su postale žrtve ovih nahuškanih razbojničkih bandita žene i deca koja se ne mogu braniti, kao i radnici i seljaci koji mirno vrše svoje dužnosti. Ovi elementi, doduše, nisu u stanju da na okupiranoj teritoriji ozbiljno poremete red i mir, ali ipak prouzrokuju ogromne patnje mirnom stanovništvu.

Ja nisam voljan da takva teroristička dela ostanu bez osvete.

Stoga je danas, za razbojnička dela koja su poslednjih dana izvršena u opštinama Flödnig¹ i Aich⁴, pogubljeno po 5 komunističkih buntovnika za koje je dokazano da su učestvovali u nasilnim akcijama.

Na mestu izvršenih zločinačkih dela **streljani su:**

1. Mlinarski radnik
POĆNIK FRANZ iz Steina,' star 41 godinu
2. Strugar
PREGEL IVAN iz Stednbüchela,⁶ star 36 godina
3. Pomoćni radnik
GRUDEN STEFAN iz Stollnig-a,⁷ star 36 godina
4. Pomoćni radnik
SITAR GENEROZ iz Jeranovog, star 41 godinu
5. Keramičar
SEŠEK FRANZ iz Bukowitze,⁸ star 20 godina
6. Livac
JEGLIC ANTON iz Steina, star 20 godina

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

³ Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20. Od navedenih, pet je streljano u Dobu, a pet u Smledniku. Nije poznato gde su sahranjeni.

³ Smlednik. Partizani Rašičke čete su 19 avgusta napali automobil grofa Lazzarini-a.

⁴ Dob

⁵ Kamnik

⁶ Zaprice

⁷ Stolnik

⁸ **Bukovica**

7. Zemljoradnik
OREHEK ANTON iz Morautsch-a," star 19 godina
8. Metalurgiski radnik
SUŠNIK JANEZ iz Jeranovog, star 43 godine
9. Pomoćni radnik
REPIĆ BOŽIDAR iz Štedna, star 42 godine
10. Bravar
DROLZ FRANZ iz Steina, star 27 godina.

Sa istom strogošću biće kažnjavano i ubuduće svako terorističko delo. Mirnom stanovništvu pružiće se zaštita koja mu je potrebna.

Sve što se primeti a što bi moglo poslužiti za rasvetljavanje komunističkih nedela ima se bez odlaganja prijaviti najbližoj policijskoj vlasti. Ko se o ovo ogreši ili u ma kom vidu potpomogne terorističke bande neka očekuje najtežu kaznu.

Veldes, 22 avgust 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 136

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O VEŠANJU KOMANDIRA KRANJSKE CETE MILORADA STOŠICA¹

Objava

Vanredni sud za sudjenje komunističkim zločincima, koji je obrazovao šef civilne uprave, osudio je 19 avgusta 1941

noćnog stražara **STOŠICA MILORADA**, rođenog 9 II 1904, nastanjenog u Neumarkt-u² na

smrt

vešanjem

Presuda je izvršena danas javno u Kramburg-u.³

Stošić je kao član komunističke terorističke bande ubio državljanina nemačkog rajha Waltera Hecker-a⁴.

Veldes, 23 avgusta 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

⁸ Moravče

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO

² Tržič

³ Kranj

⁴ Komandir Kranjske čete Stošić Milorad iz Vranja (Srbija) bio je zarobljen prilikom napada Nemaca na Kranjsku četu, 19 avgusta 1941 god., osuđen na smrt, a 23 avgusta javno obešen u Kranju. Walter Hecker.

BK. 137

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O UNUTARNJOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U MESECU AVGUSTU¹

Prilog br. 35

Vojnoistoriskom dnevniku za 23 avgust 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje armiskog korpusa

23 avgust 1941-XIX

INFORMACIONI BILTEN BR. 21

Ljubljanska pokrajina

Od 11 avgusta primećuje se osetno smanjenje sabotaza na železničkim prugama i telefonskim linijama.

Ovo verovatno treba da se pripiše:

a) akciji čišćenja koja je izvršena 10 avgusta ujutro u naselju Škofljica, u zoni gde su se najčešće dešavali napadi,

b) hapšenju mnogih prevratničkih elemenata,

c) brzom upotrebi oružja od strane naših kontrolnih patrola, protiv atentatora, zlonamernika i onih koji se nisu odazivali pozivima.

Sve to — a naročito ono što je izneto pod tačkom c) — dovelo je do obeshrabrenja mnogobrojnih izvršilaca, od kojih nisu svi bili spremni da rizikuju svoje živote.

Komunistički centri, koji rade prikriveno, upiru sve sile da bi uzbudili masu i stvorili nove pristalice znatno uvećanim širenjem letaka. Kao rezultat ovakve propagande, dosada je primećeno samo da se opet dobacuju uvrede vojnicima i da se vrše atentati na njih, kao i da se drže prevratnički govori, koji imaju za cilj da oslabe utisak pobeda antiboljševičkih vojski a da veličaju SSSR.

Navode se novi slučajevi propagande i prevratničkih akcija u drugoj polovini avgusta:

11 avgusta. — Pronadjen je jedan prevratnički letak zakačen na jedno stablo ljubljanskog drvoreda. — U Dobravd je uhapšen jedan omladinac koji se rdjavo odnosio prema jednom našem stražaru.

12 avgusta. — Pronadjen je jedan komunistički letak na groblju u Polju. — Razni drugi leci su pronadjeni na periferiji Ribnice.

direktor banke u Kranju, gestapovski agent, ubijen je u Velikoj Poljani ispod Storžiča, gde se tada nalazila Kranjska četa.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (kal. odeljenje, kutija 21 e, fase. 1).

13 avgusta. — U Ljubljani je uhapšen jedan mlađji činovnik kod koga je pronadjen jedan prevratnički letak. — Jedan komunistički letak pronadjen je izmedju železničkih šina u blizini železničke stanice u Ljubljani.

14 avgusta. — Pronadjen je jedan prevratnički letak u Ljubljani u naselju Kodeljevo, drugi u blizini Komande garnizona Novog Mesta, jedan u blizini železničke stanice u Preserju; a drugi leci pronadjeni su noću u blizini logora 2 bataljona 6 artiljeriskog puka u s. Straža.

15 avgusta. — Na ulicama Ljubljane pronadjeni su komunistički leci, kao i neke cedulje sa slovom »V« i jugoslovenskim bojama. Prevratnički propagandni leci pronadjeni su u blizini Borovnice i rudnika uglja u Kočevju. Pronadjeni su razni prevratnički leci u Novom Mestu i na putu Polje—Ljubljana. Mnogi drugi su pronadjeni u Šent Jerneju, gde su uhapšena dva lica koja su ih imala. — Jedna crvena zastava pronadjena je na žicama visokog napona u blizini škole u šiški.² — Nepoznato lice pokušalo je da udje u krug konjušnice 121 čete topova u Ljubljani. Čim je ovo lice primećeno, ispaljen je jedan hitac iz puške, ali je ovo lice uspelo da pobegne. — U Babnom Polju uhapšena su četiri civila što su govorili protiv Italijana. — U Straži (8 km istočno od Novog Mesta) uhapšeno je jedno lice koje je zaustavilo nekoliko artiljeraca u patroli, izražavajući se protiv fašizma i nacizma.

16 avgusta. — Ceduljice slične onim od prošlog dana pronadjene su na ulicama Ljubljane i u blizini Dravske kasarne.

17 avgusta. — Nekoliko prevratničkih listića kucanih mašinom i ceduljica otštampanih crveno pronadjeno je na ulicama Ljubljane: jedan komunistički letak, koji je ubačen spolja, pronadjen je u krugu kasarne 13 artiljeriskog puka; još jedan komunistički letak pronadjen je u blizini železničke stanice Preserje, zatim jedan kod železničke stanice Šent Rupert. U s. Studenec izmedju s. Moste i s. Polje, prekinuta je eksplozivom železnička pruga. — Izmedju Soteske i G. Polja presečeno je 6 žica telefonske linije Novo Mesto—Kočevje.

18 avgusta. — Pronadjeni su mnogi komunistički leci i ceduljice na ulicama Novog Mesta i Šent Jerneja. — Na naslonu jednog prozora na maloj kasarni u Ljubljani pronadjen je jedan letak. — U blizini Vrhlike presečeno je 13 telefonskih vojnih žica. — Jedan komunist ubio je, sa dva hica iz pištolja, žandarmeriskog narednika Jožefa Sniskog iz Polja. — Eksplođirala je jedna železnička signalna petarda prilikom prelaza električnog voza kod vijadukta Breg (severno od Borovnice).

19 avgusta. — Dva uhapšenika pobegla su iz zatvora u Kostanjevici; jednoga od njih ubila je jedna graničarska patrola kod Orehovice. — Tri lica su pokušala da odnesu daske jedne vojne barake u

² Akcija omladinaca, članova VOS OF.

blizini Nemške Vasi. Pošto ih je iznenadila jedna patrola, pobe'gli su ispalivši nekoliko hitaca iz pištolja na vojnike, koji su odgovorili na vatru ne pogodivši nikog. — U Bučni Vasi (2 km severno od Novog Mesta) uhapšeni su jedan civil koji je pokušao da širi među našim vojnicima vesti o ruskim poredama i vesti protiv Italije i još jedan koji se neprijateljski izražavao protiv naših vojnika. Uhapšena su dva civila u Ljubljani zato što su zviždala prilikom prolaza jednog transporta italijanskih vojnika, a druga trojica uhapšena su u Novom Mestu zbog defetističke propagande protiv osovinskih armija. — Pronadjene su 3 bombe jugoslovenskog tipa ispod jednog drveta na putu Vrhnika—Brezovica, između Drenovog Griča i Loga. Po Ljubljani je kružila vest da su Pavelić, Kvaternik i drugi pobe'gli u Italiju; stanovništvo stoji na stanovištu da će skoro oslobodjenje Hrvatske od režima Pavelića uticati na razvijanje drukčijeg političkog uređenja Dalmacije i Slovenije. Stanovništvo očekuje sa velikom zabrinutošću odluke italijansko-nemačke komisije za razgraničenje s Nemačkom. U tom pogledu kruže protivrečne vesti, među kojima i ta da će se sadašnja demarkaciona linija pomaći za nekoliko kilometara prema severu, što je primljeno sa živim odobravanjem od mase stanovništva, dok komunistički i nacionalistički elementi pokušavaju, na osnovu ove vesti, da agituju s ciljem da sruše moral kod stanovništva, ističući da bi, i pod boljom pretpostavkom, veliki deo Slovenije opet ostao pod Nemačkom. Izgleda da je nemački ministar spoljnih poslova potvrdio neinteresovanje nemačkih vlasti za etničku grupu u zoni Kočevja. Ovakva potvrda je, kako izgleda, izbrisala svako neodredjeno stremljenje vodja ove etničke grupe, koji su sada uperili svoju propagandu u potstrekanje emigriranja u Nemačku. Jedno od opravdanja ove propagande jeste i vest proturena među seljacima da Italija hoće da ih preseli u Afriku i Siciliju. Ovakva propaganda nije dala očekivane rezultate, a i crkva joj se'suprotstavila. — Civilne vlasti organizuju s naročitom pažnjom popis po narodnostima, koji će biti osnov za iseljenje. Onome koji bude izjavio da je nemačke nacionalnosti biće dat jedan formular u kome će se izjasniti za Nemačku ili za Italiju, pa se može predvideti da će emigracija početi u prvim danima septembra. — U pogledu kupovanja imovine emigriranih lica, biće data prednost slovenačkom kapitalu, što je vrlo dobro primljeno od meštana. Time se podigao njihov moral.

Bazno. — 18 avgusta u 15.15 časova, jedan dvokrilni avion, koji je dolazio sa severoistoka, preleteo je Novo Mesto i zatim uzeo pravac prema istoku. 19 avgusta u 12.05 časova, jedan avion nepoznate pripadnosti, koji je dolazio sa severa, prešao je na velikoj visini Novo Mesto i zatim se vratio istim pravcem. Verovatno su u pitanju nemački vojni avioni sa zagrebačkog aerodroma u izvidjanju ili avioni nemačke Lufthanze (Deutsche Lufthansa) na probnim letovima na novoj liniji Zagreb—Venecija—Milano.

BR. 138

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 24 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
PET TALACA POVODOM NAPADA NA GESTAPOVSKOG AGENTA
GIRILA PRAPROTNIKA¹

Objava

22 VOI 1941 uveče, jedan komunistički razbojnik u Laufen-u²
opština Bressiach³, ubio je vatrenim oružjem obučarskog majstora

CIRILA PRAPROTNIKA⁴

u njegovom stanu.

Kao odmazda za ovo ubistvo

streljani su

na mestu izvršenog ubistva:

1. 36 godina star obučarski pomoćnik
KVUTSCHITSCH FELIKS iz Maria-Laufena⁵
2. 36 godina star
STULLER MIHAEL iz Maria-Laufena
3. 33 godine star obučarski pomoćnik
KRIWIC JOSIP iz Maria-Laufena
4. 40 godina star obučarski pomoćnik
KRIWIC ANTON iz Maria Laufena »
5. 31 godina star pomoćni radnik
SNEDIC ANTON iz Posautz-a,¹

jer je dokazano da su učestvovali u komunističkim akcijama.

Veldes,⁷ 24 avgusta 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku naiazi se u arhivi MNO.

² Ljubno

³ Brezje

⁴ Ciril Praprotnik bio je nemački dostavljač i špijun.

⁵ Ljubno

⁶ Posavec

⁷ Bled

BR. 139

UPUTSTVA NEMAČKOG KOMANDANTA POLICIJE ZA ODRŽAVANJE REDA ALPISKE ZONE OD 25 AVGUSTA 1941 GOD. ZA BORBU NEMAČKE POLICIJE PROTIV PARTIZANA¹

Komandant policije za održavanje reda
Alpiske zone
Komandno mesto B l e d

Bled, 25 avgusta 1941 god.

Poveri jrvo!

UPUTSTVA

za angažovanje policije za održavanje reda u okupiranim područjima
Koruške i Kranjske

1. Dok komandant angažovanih jedinica ne poveri posebne akcije jedinicama zaštitne policije ili ih u tom cilju ne upotrebi, komandanti bataljona u punom opsegu odgovaraju za uspostavu reda u dodeljenim im područjima za akciju koja ne treba da se poklapaju sa granicama okruga. Zbog toga oni moraju samostalno preduzimati, ne čekajući u pojedinom slučaju uputstva, sve mere koje im se ukazuju kao potrebne u okviru opštevažećih odredaba i uputstava koje je izdao komandant angažovanih jedinica. Prepušteno je njihovom naodjenju da četama, odeljenjima i čak pojedinim grupama u granicama bataljonskog područja sami dodeljuju, trajno ili prelazno, sopstvena područja i povere im u tim granicama opštu uspostavu reda ili daju ograničene naročite zadatke.

2. Komandant angažovanih snaga odredjuje jedinicama sedište. Komandantima bataljona prepušteno je da predlažu komandantu angažovanih snaga razmeštaj sedišta svojih jedinica. Angažovanje jedinice koje traje samo nekoliko dana, ne smatra se premeštanjem garnizona i stoga ga može odrediti samostalno komandant bataljona.

3. Komandanti bataljona rešavaju u kojem opsegu jedinice treba da se nalaze u stanju pooštrene pripravnosti za uzbunu radi izvođenja zadataka navedenih pod brojem 1. Svakako mora biti obezbeđeno da pri primitku obaveštenja o zapažanju ili o događajima, koji zahtevaju hitnu akciju, potrebne snage mogu smesta krenuti.

4. Mora se obezbediti da se obaveštenja i izveštaji, koji dolaze kod jedinica zaštitne policije, **neodložno** ocene i da komandant jedinice donese odluku odgovarajuću situaciji. Uslov za to jeste da u

¹ Original u arhivi MNO.

sedištima (bataljona, detašovanih četa i odeljenja) stalno bude rukovodilac koji je u stanju da naredi akciju.

5. Između komandanata jedinica zaštitne policije i žandarmerijskih stanica treba uspostaviti obostranu tesnu saglasnost, naročito između komandanata bataljona i komandanata žandarmerijskih okruga. Komandant žandarmerijskog okruga mora komandante bataljona i vodje manjih jedinica ako se nalaze u njegovom okrugu stalno obavestavati o svim važnim događajima i zapažanjima u svojem okrugu. I obrnuto, žandarmerijska službena mesta moraju takodje biti obavještena o akcijama zaštitne policije.

6. Svakom žandarmeriskom službenom mestu sve do žandarmerijske stanice mora biti poznata jedinica zaštitne policije koja je nadležna za dotični žandarmerijski okrug i kojoj treba da javi važna zapažanja i događaje koji traže brzu, udarnu akciju. Na koje jedinice će se vezati žandarmerijske stanice, neka odrede komandanti bataljona i komandanti žandarmerijskih okruga.

7. Angažovanje jedinica zaštitne policije u prvom redu oslanjaće se na zapažanja i događaje koje je saopštila žandarmerija. To će da bude tim efikasnije ukoliko će brže uslediti posle napada ili zapaženog pojavljivanja neke bande. Stoga svaka žandarmerijska stanica mora znati da je njen prvi i važan zadatak da smesta, čim sazna o napadu koji je u toku ili tek preti, ili ako se na osnovu zapažanja može zaključiti da postoje bande, bez odlaganja i najkraćim putem o svemu izvesti jedinicu odgovornu za njen okrug. Predaja izveštaja ne sme se odugovlačiti sporim preslušavanjima svedoka i sličnim zvaničnim poslovima koji se docnije isto tako mogu dobro obaviti. Na koji način izveštaj treba najbrže poslati (telefonom, motorom itd.) — mora biti utvrđeno jednom zauvek.

S tim se ne misli na slanje iscrpnih izveštaja preko žandarmerijske službe.

8. Pošto do sada nije pošlo za rukom da se uhvati jedna od tih bandi ili kojeg od pojedinih izvršilaca, moraju se iscrpsti svi izvori bolje nego do sada kako bi saznali o sedištu, držanju i sastavu bandi. Pri tome treba da se iskoriste pored do sada već primenjenih sredstava takodje zapažanja pograničnih carinskih stanica. Lica, koja ocenjuju i iskorišćavaju sve primljene izveštaje, u prvom redu jesu komandanti bataljona.

9. Glavni cilj akcije prilikom pojavljivanja neprijateljskih bandi mora biti taj da se one uhvate, a ako to zbog okolnosti ne podje za rukom, da se unište ili im se bar nanese osetljivi gubici. Nije dovoljno da se bande samo razbiju i da imaju mogućnost da se ponovno okupe i ugnezde na drugom mestu.

Polazni položaj za napad ne sme se zbog toga prenatrageno postavljati samo s jedne strane, već treba snage rasporediti koncentrično ili barem na takav način, da se neprijatelju onemogućí bek-

stvo. Za postignuće tog cilja preporučuje se pre svega izvesna opreznost; planski pripremiti polaznu tačku za napad i takodje ne izbegavati marševe u cilju opkoljavanja koji zahtevaju mnogo vremena.

10. Komandantu angažovanih jedinica treba potom poljskog telefona ukratko javiti svaki veći podvig, navodeći približno mesto akcije i angažovane snage. Po svršetku svake veće akcije treba komandantu angažovanih snaga predložiti pismeni izveštaj, koji treba da sadrži takodje stečena iskustva.

11. Utvrđeno je da neprijatelj često nastupa u manjim grupama koje često menjaju boravište, — pa se danju zadržavaju po šumama i teško pristupačnim gorskim predelima, a otuda, po pravilu, noću napadaju. Zbog toga, poznato je najčešće samo područje šireg opsega gde se neprijatelj kreće, dok uže boravište treba tek pronaći. Da bi neprijatelju doskočili treba sastaviti mešovita odeljenja koja su po svom ličnom i materijalnom dejstvu u jednom ograničenom području u mogućnosti da neprijatelja pronadju, uhvate ili unište. Takva mešovita odeljenja, prema svrsi, sastavljaju :

1 odeljak zaštitne policije, uvek prema naredjenju, u jačini od grupe do čete,

1 tumač,

1 vodič koji poznaje teren, / može biti 1310 hce.

1 činovnik krivične policije ili žandarmerije,

1 vodič policiskog psa sa psom, — i po potrebi

1 odeljak sa prenosnom radio-stanicom.

Mešovito odeljenje mora biti tako opremljeno i snabdeveno hranom da u slučaju potrebe može ostati na putu i nekoliko dana.

Odeljenje se u njemu odredjenom području mora kretati što je moguće više neopaženo, sad ispitivajući, sad opet zauzimajući položaj zasede (osmatranja). Delatnost policije za održavanje reda mora se upotpunjavati sa delatnošću činovnika krivične policije, sa delatnošću vodiča kojima je teren poznat i vodiča policiskog psa. U biranju sredstava treba odeljenju prepustiti potrebnu slobodu. Da li je najbolje da se odeljenje uputi na polaznu tačku motornim vozilima te otuda počne svoju akciju, ili da podje sa mesta boravka pešice, neka se sa nadležnog mesta pažljivo oceni. Mogu se povzati na sudelovanje i žandarmi, koji poznaju teren.

Ako odeljenje otkrije bandu koju ne može savladati, treba da najkraćim putem to javi kako bi se mogla angažovati pojačanja. Osmatranje neprijatelja, međutim, mora se, ukoliko je to moguće, produžiti.

Odredjivanje mešovitih odeljenja uopšte, stvar je komandanta bataljona, ali se ipak za to mogu ovlastiti i samostalne čete.

F. d. R. d. A.

Jobst

žandarmeriski viši narednik

Potpisan Mascus s. r.

BK. 140

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 26 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
TRINAEST TALACA POVODOM NAPADA NA ŽANDARMERISKU
STANICU U RIBNICI I ZAGORJU¹

Objava

Zbog učestvovanja u prepadu bande koji je izvršen 11 avgusta
1941 na žandarmerisku stanicu u Reifnigu,²

zbog učestvovanja u prepadu bande koji je izvršen 9 avgusta
1941 na žandarmerisku stanicu i rudarsku stražu u Sagor-u,³

zbog učestvovanja u komunističkim nedelima i zbog nedozvolje-
nog nošenja oružja, kao i zbog priprema akcija sabotaže

streljani su 24 i 25 avgusta 1941:

GRUBELNIK EDUARD, pomoćni radnik, rođen 3 XI 1911 u Reif-
nig-u, nastanjen u Reifnig-u

ECKHARDT FRANZ, pomoćni radnik, rođen 14 XI 1919 u Rogeds-u,⁴
nastanjen u Rogeis-u kod Kötsch-a⁵

BABIČ BRANKO, rudar, rođen 29 VII 1922 u Kisovetz-u,^c nastanjen
u Sagor-u, Kisovetz 61,

GRAHEK LEOPOLD, rudar, rođen 22 X 1920 u Loki, nastanjen
u Sagor-u, Töplitz' 112,

TOVORNIK JOSEF, student, rođen 2 I 1920 u Trifail-u⁸ nastanjen
u Römerbad-u,⁹

KLAVORA SLAVA, studentkinja, rođena 11 V 1921 u Marburg-u,¹⁰
nastanjena u Marburg-u,

KOČEVAR SVETOZAR, bravarski pomoćnik, rođen 31 XII 1922 u
Marburg-u, nastanjen u Marburg-u,

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Ribnica na Pohorju. Napad na žandarmerisku stanicu u Ribnici
izvršila je Pohorska četa. Vidi dok. br. 34. primedba br. 3.

³ Zagorje. Napad na žandarmerisku stanicu u Zagorju izvršila je
Revirska četa. Vidi dok. br. 14, primedba br. 2.

⁴ Rogoza

⁵ Rogoza kod Koča

^c Kisovec

⁷ Toplice

⁸ Trbovlje

⁹ Rimske Toplice

¹⁰ **Maribor**

WEBER FRANZ,¹¹ šumar, rođen 17 IH 1909 u Bischofdorf-u, nastanjen u Bischofdorf-u kod Cilli,¹⁻
VRUNC FRANZ,¹³ učitelj, rođen 12 II 1910 u Windischgraz-u,^{1«}
nastanjen u Windischgraz-u,
KOWATSCH JOSEF, pomoćni radnik, rođen 3 III 1919 u St. Lorenzen-u am Bachern,¹⁶ nastanjen u Trifailu-a, Heiligenuhr,
KOLARIC FRANZ, tkač, rođen 20 IX 1921 u Windisch-Feistritz-u¹⁶
nastanjen u St. Lorenzen-u am Bachern, gostionica Koter,
BRESOVNIK STANISLAUS, trgovački nameštenik, rođen 13 IV 1920 u Maria-Rast-u,¹⁷ nastanjen u St. Lorenz-u am Bachern br. 30,
WRESNIG ANTONIA, rođena 18 IV 1914 u Maria i. d. Wüste,¹⁸
nastanjen u St. Lorenzen am Bachern br. 151.

Šef civilne uprave
u Donjoj štajerskoj

¹¹ Slavko Šlander, prvi član CK KPS koji je dao život u Narodno-oslobodilačkoj borbi slovenačkog naroda. Nemci nisu znali koga su streljali pošto je on imao lažnu legitimaciju na ime Weber Franc. (Mica Šlander, usmeni izvor)

¹² Škofja Vas kod Celja

¹³ Franc Vrunč-Buzdo bio je sekretar celjskog okružnog komiteta KPS i komandir Celjske čete.

¹⁴ Slovenj Gradec

¹⁵ Sv. Lovrenc na Pohorju

¹⁶ Slovenska Bistrica

¹⁷ Ruše

¹⁸ Puščava

RAZGLAS

Radi udeležbe pri dne 11. avgusta 1941 izvršenem banditskem napadu na orožnika v **Reifnig-u**,
radi udeležbe pri dne 9. avgusta 1941 izvršenem napadu sodrge na orožnika in stražo podjetja v **Sagor-u**,
končno radi udeležbe pri komunističnih spletkah in radi nedovoljene posesti orožja, kakor tudi zaradi pripravljanja sabotažnih akcij

so bili dne 24. in 25. avgusta 1941 ustreljeni:

Grubelnik Eduard, pomožni delavec, roj. dne 3. XI. 1911 v Reifnig-u, stanujoč v Reifnig-u,
Eckhardt Franz, pomožni delavec, roj. 14. XI. 1919 v Rogeis-u, stanujoč v Rogeis bei Kötsch,
Babič Branko, rudar, roj. dne 29. VII. 1922 v Kisovetz-u, stanujoč v Sagor-u, Kisovetz 61,
Grahek Leopold, rudar, roj. dne 22. X. 1920 v Loke, stanujoč v Sagor-u, Toplitz 112,
Tavornik Josef, dijak, roj. dne 2. I. 1920 v Trifail-u, stanujoč v Römerbad-u,
Klavora Slava, dijakinja, roj. 11. V. 1921 v Marburg-u, stanujoča v Marburg-u,
Kočevar Svetozar, ključavničarski pomočnik, roj. dne 31. XII. 1922 v Marburg-u, stanujoč v Marburg-u,
Weber Franz, gozdar, roj. 17. III. 1909 v Bischofdorf-u, stanujoč v Bischofdorf-u bei Cilli,
Vrunc Franz, učitelj, roj. 12. II. 1910 v Windischgraz-u, stanujoč v Windischgraz-u,
Kowatsch Josef, pomožni delavec, roj. 3. III. 1919 v St. Lorenzen am Bachern, stanujoč v Trifail-u, Helligenuhr,
Kolarič Franz, tkalec, roj. 20. IX. 1921 v Windisch-Feistritz-u, stanujoč v St. Lorenzen am Bachern, gostilna Koter,
Bresovnik Stanislaus, trgovski pomočnik, roj. 13. IV. 1920 v Maria Rast, stanujoč v St. Lorenzen am Bachern št. 30,
Wresnig Antonia, roj. dne 18. IV. 1914 v Maria i. d. Wüste, stanujoča v St. Lorenzen am Bachern št. 151.

**Der Chef der Zivilverwaltung
in der Untersteiermark**

AKTUELLE DRUCKSACHE

Fotokopija desne strane dokumenta br. 140 za tekstom na slovenačkom jeziku

BR. 141

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 27 AVGUSTA 1941 GOD. O PARTIZANSKOM NAPADU NA RUDNIČKU SEPARACIJU I ŽANDARMERISKU STANICU U ZAGORJU¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Prilog dnevnika br. 15/41

Trbovlje, 27 avgusta 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD SEFA CIVILNE
UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zapovest komandanta br. dnevnika 15038 od 26-4 i 15320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 27 avgusta 1941

1. Opšte stanje:

a) **Političko:** Opšta situacija u političkom pogledu u ovdašnjoj' industriskoj oblasti još uvek je krajnje zategnuta. Radikalni komunisti, koji su posle izbijanja rata sa Rusijom pobjegli iz Trbovlja, Zagorja i Hrastnika, skitaju se većim delom još u besputnim brdima, održavaju očigledno vezu sa drugim odbeglim komunističkim bandama i terorom i delima sabotaže kao i širenjem najglupljih glasina, uznemiravaju celu oblast. U jako komunistiziranom radništvu, oni nalaze ne samo simpatije već sigurno dobijaju od njih i snažnu pomoć — u najgorem slučaju formalnu — tako da isti u svojim skrovištima mogu biti blagovremeno obavešteni o policiskim akcijama i da mogu pobeći. Neprekidna policiska patroliranja većeg obima ne puštaju na miru ove bande i dosada su ona imala uspeha utoliko što su pojedini teroristi bih ranjeni ih zarobljeni, što su se neki sami vratili kućama, i što je bilo nekoliko slučajeva, da su isti, usled naglog napuštanja svojih skrivenih logora, morali ostaviti tu svoje oružje, koje je potom policija uspela da pokupi i skloni.

Noću 2-8-1941 izvršeno je u Sv. Marku kod Trbovlja obijanje tamošnjeg magacina celjskog nadleštva za gradjenje puteva.² Tom prilikom ukradene su, na štetu radništva razne životne namirnice, zatim kuhinjsko posudje, i pored toga još i jedan sanduk sa 25 kg

¹ Original u arhivi MNO.

- Ova, kao i dole pomenute napade izvršila je Revirska četa. Namirnice i kuhinjsko posudje bilo je svojina pomenutog nadleštva za gradjenje puteva.

eksploziva. Ovu kradju izvršili su, po nalogu komunističkog vodje Alojza Hochkraut-a, iz Trbovlja pobjegli komunisti Vladimir Majcen, Ciril Curk, Anton Vrdanar, Vinko Žagar, Alojz Ribič i Franjo Kastelič, koji su se tada nalazili u logoru na pl. Čemšenik. 23-8-1941 trbovljanska žandarmerija, u sporazumu sa ekspoziturom tajne državne policije, uhapsila je gradjevinskog nadzornika (palira) Franca Saksida i radnike Gustava Jordana i Vasilija Milovanovića, iz razloga što su isti prikupljali novac za odbegle komuniste i što o kradji eksploziva, izvršenoj 2-8-1941, uopšte nisu podneli prijavu, iako im je sigurno bilo poznato, da su ovu kradju izvršili komunisti. 3-8-1941, između 3 i 6.30 časova ujutro, izvršen je atentat sa eksplozivom na rudnički objekt za separaciju uglja u Zagorju, na mestu gde se nalazi uredjaj za glavni pogon električnog motora, kojom prilikom je oštećen motor i pričinjena šteta od oko 600 rajhsmaraka. Ipak nije došlo do prekida rada, što je bila očigledna namera napadača, pošto se raspolagalo sa rezervnim motorom. U toku istrage koju je izvršila žandarmerija u saglasnosti sa tajnom državnom policijom i službom sigurnosti (SD), uhapšeno je i sprovedeno u Celje 37 lica, koja su osumnjičena da su znala za ovaj atentat.

9-8-1941, u 0,30 časova, oko 30 naoružanih komunista izvršili su planski prepad puškama i ručnim bombama na žandarmerisku Stanicu u Zagorju i na čuvare rudnika uglja u Zagorju, dejstvujući na njih vatrom oko 25 minuta. Pritom je bio teško ranjen, verovatno parčetom rasprsnute ruč. bombe, u desnu butinu narednik motoriz. žandarmerije Otto Tharra, koji se sa dva druga nalazio u patrolirar nju u blizini žandarmeriske kasarne. Sama kasarna oštećena je usled jakog vatreneog dejstva.

Oko pola časa posle ovog tučenja vatrom, razoren je eksplozivom drum na njegovom brdovitom delu između Trbovlja i Zagorja, sa verovatnom namerom da se uspori dovlačenje policiskih pojačanja. Saobraćaj je stvarno bio ometen, a naročito usled toga što se sanitetski auto, koji je bio poslan da preveze u Zagorje teško ranjenog narednika Tharra, survao u jedan levak koji je nastao usled eksplozije i bio 5 m dubok.

Kao izvršioci ovog atentata eksplozivom dolaze u obzir iz Trbovlja pobjegli komunisti Josip Umek, Alojz Ribič i Milan Mrzelj. A zbog sumnje da je za ovaj atentat znao, žandarmerija u Zagorju uhapsila je Dušana Bobića, kvalifikovanog radnika na izgradnji drumova, koji je ranije stanovao u Zagorju. Prilikom izvršenog ličnog pretresa nadjena su u njegovom džepu od kaputa dva bojeva upaljača. Isti je potom predat u međuvremenu prispelom činovniku tajne državne policije, koji ga je poveo na mesto gde je delo izvršeno. Ah je on pokušao da beži, te je tom prilikom ubijen.

U toku 9-8-1941 žandarmerija u Zagorju uhapsila je zbog komunističke delatnosti rudarskog radnika Karla Raganzina iz Loke

kod Zagorja, koji se već duže vremena nalazi u bekstvu. On je pokušao da beži, zbog čega je zaštitna policija upotrebila vatreno oružje i pritom ga ubila.

Zbog atentata na žandarmerisku stanicu u Zagorju uhapšeno je u toku 9-8-1941 — u saglasnosti sa kriminalnom policijom, tajnom državnom policijom, službom sigurnosti (SD), zaštitnom policijom i žandarmerijom — oko 50 lica.

Sem toga, policija bezbednosti i žandarmerija u Zagorju, u vremenu od 15 do 22-8-1941, uhapsile su 7 komunista, od kojih je dvojicu ubila zaštitna policija pri pokušaju bekstva. Žandarmeriska stanica u Radečama uhapsila je i predala tajnoj držav. policiji u Celju u mesecu avgustu ukupno 19 lica, zbog prikupljanja oružja i municije za vršenje atentata, kao i zbog komunističke delatnosti i slušanja ruskih radio-emisija.

Žandarmeriska stanica u Zidanom Mostu uhapsila je 9 lica zbog komunističke delatnosti.

U Polšniku je 9-8-1941 pronadjen jedan komunista koji je pobe-gao iz Zagorja, a 14-8-1941 zaštitna policija, žandarmerija i tajna držav. policija uhapsile su 7 lica zbog protivdržavne delatnosti.

U ostalim mestima u okrugu, kao i u industriskoj oblasti Hrastnika, ovog puta nije se pojavila neka otvorena komunistička propaganda — niti teroristička delatnost.

b) Privredno stanje, koje se naročito popravilo kod nadničara, može se označiti uglavnom kao dobro. Izdavanje radničkih karata za radnike teške i najteže kategorije izazvalo je zadovoljstvo u dotičnim radničkim krugovima.

2) Snage: Žandarmeriski okrug Trbovlje ima 9 žandarmeriskih stanica sa, zasad, 32 žandarma, računajući tu i 3 privremeno dodeljena lica za dresuru pasa.

Od 21 lica pomoćnih policajaca, koji su u okrugu primljeni u službu, upućeno je 25-8-1941 njih 14 na kurs za obuku u Lannach, a 4 na isti takav kurs u Ptuj, jedan pomoćni policajac je zbog slabog morala otpušten, tako da se trenutno u okrugu nalaze na licu samo dva pomoćna policajca. Očekuje se a i neophodno je potrebno, da se navedeni pomoćni policajci po svršetku kursa vrate odmah u svoje odgovarajuće žand. stanice, pošto se iste, zbog malog broja takvih žandarma koji poznaju mesne i personalne prilike kao i takvih koji poznaju oba jezika, nalaze u teškoj situaciji.

Jedan vod zaštitne policije iz 72 policiskog bataljona, jačine od 1 oficira i 30 ljudi, nalazi se od 13-7-1941 u Trbovlju i njegovo ljudstvo smešteno je u zgradi žandarm. stanice.

12-8-1941 došla su u Trbovlje tri voda zaštitne policije pod komandom komandira čete kapetana Mechels-a. Jedan vod je zadržan u Trbovlju, ah je isti u medjuvreihenu već otišao u Maribor, a dva voda

u jačini od oko 60 ljudi premešteni su u Zagorje. Jedan vod motorizovane rezervne žandarm. čete iz Celja bio je takodje privremeno raizmešten u Zagorju i Trbovlju.

11. Narednik Otto Tharra, iz motor, rezerv. žandarm. čete u Celju, teško je ranjen ručnom bombom u desnu butinu prilikom prepada naoružanih komunističkih bandita na žandarmerisku stanicu u Zagorju, a narednik Kipferhng iz iste jedinice ranjen je u butinu na taj način što je njegov mašinski pištolj okinuo prilikom patroliranja na brdovitom terenu. Obojica se nalaze na lečenju u celjskoj bolnici. Izveštaji o tome dostavljeni su zasebno.

Dostavlja se radi znanja političkom Komesaru za zemaljski okrug Trbovlje i žandarmeriskoj komandi u Celju.

Komandant žandarmeriskog okruga:
(potpis nečitljiv)
Žandarm. potporučnik

BR. 142

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 28 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU PET TALACA U DONJDI GORJAMA¹

Objava

u noći 25/26 avgusta ubijen je kovač

FLORIJAN ULČAR

u svome stanu u Untergoriaĥh-u.²

Kao odmazda za ovaj zločin streljani su danas ujutru na mestu zločina

- 1. 38-godišnji bravar
FRANC SOKLIC, iz Obergöriacha-a³
- 2. 42-godišnji baštovan
GOTTFRIED REPE, iz Göriach-a⁴

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Ovi taoci su streljani na zahtev dr Bauera u Sp. Gorjama.

² Donje Gorje

³ Gomje Gorje

⁴ Gorje

3. 44-godišnji baštovan
KARL REPE, iz Göriach-a
4. 52-godišnji radnik
IVAN SUPAN, iz Neuming-a⁵
5. 47-godišnji fabrički radnik
JOŽEF PIKON, iz Göriach-a

za koje je dokazano da su bili saučesnici u komunističkim nasilnim delima.

Veldes,⁸ 28 avgusta 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 143

**UPUTSTVO NEMAČKOG KOMANDANTA ANGAŽOVANIH SNAGA
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE OD 28 AVGUSTA 1941 GOD. ZA
BORBU PROTIV PARTIZANA¹**

Komandant žandarmerije
kod šefa civilne uprave
na Bledu
(Komandant angažovanih snaga)

Delov. br. 778/41.

Bled, 28 avgusta 1941 godine

Rezervnom policiskom bataljonu 181 u K r a n j u
Rezervnom policiskom bataljonu 171 u K a m n i k u

i svim žandarmeriskim stanicama na okupiranoj teritoriji.

Predmet: Uputstva za angažovanje policije za održavanje reda na
okupiranoj teritoriji Koruške i Kranjske.

Prilog: 1.

Način dosadašnjeg suzbijanja banditske svireposti na okupiranoj teritoriji do sada nije doveo do zadovoljavajućeg rezultata.

Komandant policije za održavanje reda Alpiske zone sa sedištem komande na Bledu izdao je radi što boljeg angažovanja policije uputstva, koja su iscrpna i u svakom pogledu zaslužuju posebnu pažnju, te se dostavljaju na znanje i najstrože pridržavanje.

⁵ Nomenj
« Bled

¹ Original u arhivi MNO.

K tome se napominje, odnosno naredjuje:

Sedište Rezervnog polieiskog bataljona 181: Komandant i štab komande u Kranju.

Vodovi u Begunjama, Št. Vidu i Kamniku (čuvanje barutane) ne mogu se tražiti.

Sedište Rezervnog polieiskog bataljona 171: Komandant i štab komande u Kamniku:

Dalje mogu se zahtevati snage rasporedjene u Domžalama i Mengešu.

Treća četa 171 bat na Bledu, u čiju nadležnost spada bezbednost kraja, normalno ne dolazi u obzir za angažovanje izvan područja Bleda.

Žandarmeriski policiski psi nalaze se u žandarmeriskim stanicama Kranj, Radovljica, Kamnik i Št. Vid.

Kao operativno područje dodeljuje se:

Rezervnom policiskom bataljonu 181 okrug Kranj, Radovljica i [škofja] Loka, a

Rezervnom policiskom bataljonu 171 okrug Kamnik i Litija.

U granicama tog područja, komandant rezervnog polieiskog bataljona upravlja akcijama svojih snaga, po svojoj inicijativi i prema potrebi, u smislu uputstava komandanta policije za održavanje reda Alpiske zone, sa sedištem komande na Bledu.

Granice ovog područja delovanja uopšte treba uvažiti, ali ipak ove granice ne smeju da budu nikakva zapreka da se ne produži akcija koja je u toku.

Ako se u toku ovakve akcije dobiju zapažanja koji traže neodložno da se preduzme neka mera, mora se o tome izvestiti najkraćim putem komandant susednog područja.

O svim događajima, slučajevima i zapažanjima koji zahtevaju da se odmah poduzme akcija, žandarmeriske stanice moraju bez odlaganja obavestiti najbližeg komandanta rezervnog bataljona ili isto tako odeljenja policije koja se nalaze još bliže.

Dalja obaveštavanja komandanta žandarmeriskog okruga i komandanta žandarmerije na Bledu itd. pri tome ne dolaze u obzir.

Najstrože se naredjuje najuža saradnja izmedju žandarmeriskih stanica i komandi rezervnih policiskih bataljona (komandanti i potkomandanti rezervnih policiskih bataljona) sa organima pograničnih carinskih straža, sa SD (Gestapo) i kriminalnom policijom. Potpuno treba izbegavati sitničarska shvatanja koja se pojavljuju u pogledu pitanja o nadležnosti.

Sve misli i rad treba okrenuti ka jedinom konačnom cilju - uspešnom suzbijanju nesigurnosti u zemlji.

Naročita snalažljivost u tom pogledu jeste neminovan uslov za postignuće rezultata.

Na kraju moram primetiti da opšta noćna obilaženja u cilju izvidjanja u nepreglednoj pokrajini zbog odličnog prikrivanja neprijatelja, po iskustvu, ne daju nadu na odgovarajući uspeh. S time nikako nije rečeno da se obilaženja ne bi vršila ako sigurni podaci daju nadu na uspeh nameravane akcije u toku tog obilaženja.

Naprotiv, posebnu pažnju treba polagati na iskorišćavanje osmatračkih položaja, dakle zaseda na prometnim linijama i prometnim raskrsnicama. Pri tome ie samo po sebi razumljivo da se odgovarajući dolazak, odnosno zauzimanje osmatračkog položaja mora izvršiti što prikrivenije i u tami.

Rezervnim policiskim bataljonima su sva sredstva žandarmerije na raspoloženju za njihove potrebe.

Overava :

Jobst

žandarmeriski viši narednik

potpisan **Handl**

Zandarmerisko okružje Radovljica

Došlo : 2-IX-1941 g.

Delov. br. 447. Prilozi

(potpis nečitljiv)

BR. 144

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA KAMNIK KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA KORUŠKU I KRANJSKU OD 29 AVGUSTA 1941 GOD. O USTANKU U KAMNICKOM SREZU¹

ŠEFU CIVILNE UPRAVE
U OKUPIRANIM PODRUČJIMA KORUŠKE I KRANJSKE

— Komandantu žandarmerije —

Žandarmeriski okrug u Kamniku

U Kamniku, 29 VIII 1941

Izveštaj od 19-8-1941

1. **Opšte stanje:** Političko stanje u okrugu Kamnik nije zasad povoljno. Od 27 jula 1941² počeo je ustanički talas koji ne polazi samo od komunističke, već i od nacionalne slovenačke strane, i kao takav se razvija. Zahvaljujući primenjenim zaštitnim merama mogla se u Kamniku sprečiti veća šteta i ljudski životi nisu došli u opasnost. Ustanički pokret obuhvata u okrugu uglavnom područja

¹ Original u. arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20.

opština: Kamnik, Homec, Radomlje, Domžale, Mengeš, Trzin. Ihan, Dob i Moravče. Udar na ustanika bila je, pre svega, u obrazovanju bandi čije se dejstvo proširuje na akcije sabotaže protiv javnih uredjaja, na pljačku i oružane napade protiv organa bezbednosti i protiv folksdojčera. Članovi bandi regrutovani su većinom od mlađih ljudi, naoružanih vojničkim puškama, a imaju sa sobom i ručne granate, kao i automatsko oružje. Primenjene odbranbene mere ukazuju, zasad, samo na pojedinačan uspeh. Iako u poslednjim danima nismo izveštavali o značajnim događajima, još uvek se, kao i pre, vrše napadi i vatreni prepadi na folksdojčere i konfidente. To opet dokazuje da ustanici potiču iz sredine ovdašnjeg stanovništva.

Pretežni deo stanovništva ponaša se lojalno; nisu retke prijave i dostave o banditskom delovanju i štaviše, taj deo pomaže i sam prilikom izviđanja. Ovde ne treba izgubiti iz vida da i jugoslovenski žandarmi hrabro i neustrašivo, svakog trenutka, stoje na raspoloženju. Stanovništvo, naročito ono sa sela, plaši se od pljačke i napada na živote i imovinu. Nasuprot slučajevima na industriskom području Kamnika sve do Domžala, Mengeša i Trzina, u oblastima žandarmerijskih stanica Vodice, Dol pri Ljubljani, Blagovica, Motnik i Šmartno vlada mir.

Ekonomsko stanje u vremenu ovog izveštaja poboljšalo se i zadovoljava. Stanovnici su navikli na sistem karata, prihvataju preduzete mere a se žale da se neće moći potpuno iskoristiti karte usled nedostatka dovoljnih zaliha. Izgleda da više ne postoji nezaposlenost, pošto se još uvek šalju znatni transporti iz svih zanatlijskih redova u stare granice Rajha.

2. Snaga: 1 okružni komandant, 11 komandanata žand. stanica i 66 žandarma.

3. Mesne komandanture: Prema izveštaju od 19 jula 1941 policiski rezervni bataljon br. 171 ima svoju komandanturu u manastiru Mekinje, telefonski broj 27.

4. Obaveštavanje: Kad je smešten polic. rez. bataljon br. 1 [71], tada je ujedno podignuta u Kamniku i radio-stanica. Neko poboljšanje u telefonskom saobraćaju nije još nikako nastupilo. Ovaj saobraćaj trpi i u mesecu izveštavanja zbog stalnih sabotažnih akcija terorista. Sve se važne zapovesti i obaveštenja pretpostavljenih, kao i političke uprave, moraju donositi do žandarmerijskih stanica preko žandarmerijskih kurira pod odgovarajućom zaštitom.

5. Izveštaj o delatnosti: Pohciski rezervni bataljon br. 171, koji se 9 avgusta 1941 smestio u Kamniku da bi obezbedio ugroženo područje, preduzima i dalje krstarenje po opasnom području. Jedna četa ovoga bataljona prebačena je u Bled, a po jedan vod u Domžale i Mengeš. Jedan od vodova vrši stražarsku i krstareću službu oko Kamnika. Preduzimaju se i hapšenja svih sumnjivih lica

An den

C h e f d e r Z i v i l v e r w a l t u n g
in den besetzten Gebieten Kärntens und Krains
- Kommandeur der Gendarmerie -

Gendarmeriekreis Stein.

Stein, den 29. August 1941.

B e r i c h t v o m 19.8.1941.

1. Allgemeine Lage: Die politische Lage ist zur Zeit im Kreise Stein nicht günstig. Mit 27. Juli 1941 begann eine Aufstandswelle, die nicht allein von kommunistischer- sondern auch von nationalslowenischer Seite ausging und gefördert wird. Dank der getroffenen Abwehrmassnahmen konnte in Stein grösserer Schaden verhütet und Menschenleben nicht in Gefahr gebracht werden. Die Aufstandsbewegung umfasst im Kreise vorwiegend die Gebiete der Gemeinden Stein, Homez, Radomle, Domschale, Marnsburg, Terssien, Jauchen, Aich und Morautsch. Die Stosskraft der Aufständischen lag vorerst in der Bandenbildung deren Tätigkeit sich auf Sabotageakte gegen öffentliche Einrichtungen, Raub und Angriffe mit Feuerwaffen gegen Sicherheitsorgane und Volksdeutsche erstreckte. Die Mitglieder der Banden rekrutieren sich aus meist jüngeren Leuten, die mit Militärgewehren bewaffnet, aber auch Handgrenaten und Maschinenwaffen mit sich führen. Die getroffenen Abwehrmassnahmen zeigten bis nun nur einen Teilerfolg. Wenn auch bedeutendere Vorkommnisse in den letzten Tagen nicht zu melden sind, werden nach wie vor Angriffe gegen und Feuerüberfälle gegen Volksdeutsche und Vertrauensleute verübt. Dies gibt auch den Beweis, dass die Aufständischen aus den Kreisen der hiesigen Bevölkerung stammen.

Der überwiegende Teil der Bevölkerung verhält sich loyal, spart nicht mit Anzeigen und Hinweisen auf das Treiben der Banditen, ja hilft mitunter selbst bei der Ausforschung mit. Hier sollen auch die jugoslawischen Gendarmen nicht unerwähnt bleiben, die mutig und unerschrocken sich jederzeit in den Dienst stellen. Die Bewohner, namentlich die ländliche Bevölkerung, befürchtet Plünderungen und An-

uz pomoć policiskih snaga. Napominjem, u nadi da će se uvažiti, da je potrebno pružiti i obezbediti, bezuslovno, nužna motorna vozila.

Stražarsku službu u fabrici baruta, sad kao i pre, vrši jedan vod oružanih snaga. Sem toga, stražu je pojačao jedan vod zaštitne policije policiskog rezervnog bataljona br. 181.

Žandarmeriska delatnost pojedinačne službe obuhvatala je, u mesecu izveštavanja, odbranu od sabotažnih akcija terorista, naročito putem opsežnog krstarenja. Zandarmi pojedinih stanica stanuju u službenim prostorijama, da bi izbegli napade. Pa i nastavne snage, koje rade u udaljenijim školama, bile su privučene i smeštene u mesto stanica da bi bile osigurane od napada. Opšta služba bezbednosti nije mogla, zbog sabotažnih akcija od strane terorista, da dolazi u obzir i nije bilo uopšte značajnog delovanja s obzirom na kriminal. U okrugu Kamnik, posebno na području stanica Kamnika, Mengeša, Domžala i Moravča, uhapšeno je u toku ovoga meseca približno 200 ljudi koji su ih učestvovah u sabotažnim akcijama ili pak, treba smatrati da su sumnjivi na osnovu utvrđenih dokaza. Pri borbenim akcijama, na području Kamnika, žandarmerija i Gestapo ubili su 4 terorista. Jedan je terorist ranjen i upućen u bolnicu u Golniku, i otud je pobjegao.

Komandir stanice u Moravčama, žandarmeriski narednik Innerkofler, ranjen je jednim metkom prilikom krstarenja, 6 avgusta 1941, u svom području stanice — u vreme oko 21 čas. Žandarmeriski podoficir Wenninger, iz stanice Domžale, ranjen je metkom kroz nadlakticu 6 avgusta 1941 godine, oko 23 časa, kad je sa žandar, podoficijom Viktorom Theuermann-om, kao vozačem motorizovane žandarmerije i krstarećeg odreda Gestapoa, predvodio na čelu osiguranja, u momentu kad su teroristi, blizu Doba, pripucali iz svojih izgradjenih drumskih prepreka. Motorni točak je oboren i usled toga je bio lakše ranjen takodje viši narednik Theuermann, iz stanice u Moravčahia. Smrvljen mu je prst na desnoj ruci.

Samo delimice uspešno je bilo krstarenje preduzeto ovog meseca, od strane žandarmerije, kao i uz sadejstvo jedinica Gestapoa u Kamniku, a docnije i uz podršku policiskog rezervnog bataljona br. 171. Nije- uspelo ni u jednom slučaju da se pohvataju banditi, ali su nadjeni logori i zalihe životnih namirnica. U blizini Tunjica 24 avgusta 1941 godine, nije, doduše, jedinica poslata u akciju naišla na bandite, ah je ipak zaplenila svu njihovu zalihu: 3000 metaka, životne namirnice i opremu za naoružanje. Teroristi su u mesecu avgustu streljali 3 muškarca koji su bili u službi Nemačke, a 2 muškarca i jednu ženu su teže ranili.

U akcijama sabotaže bio je dignut u vazduh most u blizini Kamniške Bistrice, na više je mostova raskinut potporni stub, oborene su mnogobrojne telegrafske bandere, sprovodnici pokidani i dignuta je u vazduh jedna bandera za visoki napon, i zapaljena tri

ambara, čiji su vlasnici iseljeni. Od svojine evakuisanih lica ukradene su dve svinje i jedno tele. Jedno tele i svinju policiska patrola našla je u logoru neke bande na području stanice Moravče.

Jedan policajac zaštitne policije dobio je, prilikom krstarenja, metak u glavu, jedan drugi dobio je prilikom šetnje u Mengešu metak u vrat, a na trećeg je izvršen prepad prilikom stražarenja kod barutane u Kamniku; bio je napadnut i oboren. Ova se tri čoveka nalaze u bolnici u Golniku.

Pada u oči da, dosad, još nisu nikad napadali ili pripucali na motorizovane žandarmeriske kurire i patrole koje se stalno nalaze na putu. Međutim, s druge strane, pripucano je na motorizovanu saobraćajnu patrolu iz Kranja na teritoriji opštine Ihan, u okrugu Kamnik. Odmah je preduzeto krstarenje iz stanice, ali bez uspeha.

6. Motorna vozila: Žandarmeriske stanice u okrugu raspolažu motociklima. Pogonski materijal daje politički komesar vrlo rado. Za slučaj potrebe, stavlja policiski rezer. bat. 171 u svako doba tražena motorna prevozna sredstva na raspoloženje.

7. Ekonomsko snabdevanje: Zidanje kasarne žandarmeriske stanice u Kamniku približava se kraju. Pitanje stanova za žandarmeriske stanice okruga, zahvaljujući predusretljivosti političkog komesara, regulisano je za duže vreme. Za bezuslovno potrebne stanove odobrene su i kapelanije. Obezbedjeni su i privatni stanovi za oženjene žandarme, odnosno, dodeljeni žandarmeriskoj administrativnoj upravi.

I ovom prilikom treba podvući naročitu predusretljivost političkog komesara.

8. Samoodbrana: SA-puk, razmešten u Kamniku, počeci je da radi kanoelariske poslove, ma da formacije nisu obrazovane. I ja smatram da bi to bilo suviše rano.

9. Pomoćna policija: Od pet lica regrutovanih u okrugu Kamnik samo su dvojica stupili u službu kao pomoćni policajci. Ostala trojica pošto nisu hteli da čekaju, uzeli su drugo zvanje koje nisu hteli da napuste.

”

10. Razno: 25-8-1941 dodeljen je stanici Kamnik vodič policiskih pasa Kaiser sa policiskim psom Billom. Kad je odmah idućeg dana izvršena upotreba psa, prilikom jednog prepada na tehničkog rukovodioca fabrike lana u Jaršama i istovremeno rukovodioca mesne grupe koruškog Volksbund-a, po imenu Mladena Halužana, nije on mogao da pronadje trag. 171. polic. bataljonu dodeljen je policiski planinski vodič.

II avgusta 1941 izvršen je policisko-lekarski pregled jugoslovenskih žandarma u Kamniku, i štaviše, naredjeno je da se upute u Celovec na tečaj za prevaspitanje. Isti su ponositi, što su primljeni

u nemačku policiju. Delatnost ovih žandarma ne samo da se ne srne zaboraviti, već, ukoliko to posebice ulazi u mesečni izveštaj, ako ja smem da ovde podnesem molbu, trebalo bi ih nagraditi. Ne beše ni jedan žandarm u mome okrugu koji ne bi, u datom slučaju, na zahtev, stavio na raspoloženje državnoj vlasti bez predomišljanja svoju službu pa i svoj život. Ja sam bio često prinudjen, u poslednje vreme, u vezi sa napadom na Slovence koji su Nemcdana naklonjeni, bez obzira na stepen borbene spremnosti ovih ljudi, da povučem jugoslovenske žandarme sa položaja gde bi bih suviše izloženi opasnosti. Ovo uvek protiv njihove volje. Medju jugoslovenskim žandarmima, koji nisu primili poziv za prevaspitanje, pojavila se zabrinutost.

11. **Gubici i oboljenja:** Već ranije pomenuti ranjenici, pa i povredjeni žandarmi, otišli su 29 avgusta 1941 iz bolnice Golnik kući na domaću nogu.Inače nije bilo drugih slučajeva oboljenja.

12. **Raspoloženje trupa:** vrlo dobro.

Komandant žandar, okruga
(Nečitko)
Žandarmer. poručnik

BR. 145

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 29 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU PET TALACA U JARŠAMA¹

Objava

26 avgusta 1941 god. ujutru ranjen je vatrenim oružjem

MLADEN HALUSZHAN,

rukovalac tkaonice u Jarsch-L²

. Kao odmazda za ovaj zločin danas su na mestu zločina

streljani

1. 27-godišnji kovač
JAKOB DACAR, na Velikem Hribu
2. 21-godišnji obućar
JOSIP VINAR, iz Radomlja
3. 55-godišnji nabavljač drva
FRANC VIDMAR. iz Steinbüchel-a³

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Jarše. Mladen Halužan bio je poznat u celom Kamničkom srezu kao izdajnik i agent Gestapo-a.

³ Zaprice

5. 19-godišnji rudar
MERZELJ, u Trifail-u³

za koje je dokazano da su bili saučesnici u komunističkim nasilnim delima.

Veldes, 29 avgusta 1941 god.

g e f c i y i l n e u p r a v e

Kutschera

BR. 146

**IZVEŠTAJ 210 MEŠOVITE SEKCIJE KARABINJERA KOMANDI
KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD
1 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA PATROLU POGRANIČNE STRAŽE KOD VRHNIKE¹**

Vojna pošta 46, 1-9-1941-XIX

210. MEŠOVITA SEKCIJA KR. KARAB.

Br. prot. 9 64 — Pov.

Predmet: Dnevni izveštaj

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARMISKOGR KORPUSA

Vojna pošta 46

Na delu železničke pruge između čuvarske kućice 429 i 430 u opštini Vrhnika (Ljubljana), 1. septembra ujutro u 3 časa, nepoznata lica, sakrivena u šumarku, ispalila su 3 metka iz karabina, 2 iz pištolja i bacila 3 ručne bombe, od kojih su dve eksplodirale, na patrolu od 4 vojnika iz 9 grupacije granične straže koja čuva železničku prugu.² Vojnici su odmah odvratili hicima iz karabina ne postigavši nikakav rezultat. Napadnuti vojnici su nepovredjeni. Pruga nije uopšte oštećena. Pronađen je jedan automatski pištolj i 3 čau're jugoslovenskog karabina. Nadležni karabinjeri vrše istragu.

Stiam freschi!³

Komandant sekcije,
viši narednik
(Amadeo Tommasini)
A. Tommasini s. r.

4 Podgorica

⁵ Trbovlje

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 149.

³ Dopisano Robottijevom njkom. Izraz koji ima ironičan smisao približno znači: »No, sad smo gotovi!«

BR. 147

PROGLAS NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O UVODJENJU
KOLEKTIVNIH KAZNI NAD STANOVNIŠTVOM¹

Stanovništvu !

Komunističke bande i dalje napadaju i ubijaju miroljubivo stanovništvo. Bez potrebe morali su opet izvesni ljudi žrtvovati svoje živote.

Ovi prepadi omogućeni su samo zato što jedan deo stanovništva pomaže bande razbojnika. Tako je tačno utvrđeno da ih stanovništvo sklanja, daje im hranu i izveštaje.

Stoga sam prinudjen da preduzimam

najoštrije mere,

koje će

celokupnom stanovništvu

donositi veliku bedu i koje će i nevine pogoditi.- Kriv je svaki koji svim sredstvima ne saradjuje s nama da bi se sprečilo ovo zločinačko ubijanje.

Ko je, dakle, voljan da ovu zemlju još u poslednjem času sačuva od još veće bede, taj mora odmah da učini sve za sprečavanje zločinačke delatnosti ovih elemenata.

Veldes,³ 3 septembra 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Format plakata 90 X 60 cm.

² Uprkos uvodjenju posebnog suda i njegovog rada, uprkos pretnjama i smrtnim presudama okupator nije mogao uništiti ustanak slovenačkog naroda.

³ Bled

BR. 148

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU
DESET TALACA U DOMŽALAMA¹**

Objava

1 septembra 1941 god. streljan je kod Domschala-

IVAN WUTTE,

pomoćni carinski asistent.

Kao odmazda za ovaj slučaj

streljani su

jutros na mestu zločina:

- 1. 34-godišnji pomoćni radnik
DRAGAR LORENC," iz Podgoritz-e³**
- 2. 44-godišnji pomoćni radnik
KOS FRANC, iz Sallog-a⁴**
- 3. 46-godišnji pomoćni radnik
SPAROVIC PETER, iz Primskau-a⁵**
- 4. 28-godišnji magacinski radnik
KOROŠEC ANDREJ, iz Domschal-a**
- 5. 28-godišnji moler
GOLOB FRANC, iz Unterdrauburg-a⁶**
- 6. 19-godišnji limar
SLEMNIG OSKAR, iz Windischgraz-a'**
- 7. 29-godišnji rudarski tehničar
HROVAT FERDINAND, iz Miinkendorf-a"**
- 8. 28-godišnji pomoćni radnik
KOROŠEC PAVEL, iz Kraksen-a⁹**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Domiale

³ Podgorica

⁴ Zalog

⁶ Primskovo

⁸ Dravograd

⁷ Slovenj Gradec

⁸ Mekinje

⁸ Krašnja

9. 20-godišnji student
PIBNAT MIRKO, iz Jarsch-a¹⁰
10. 19-godišnji kovač
VERTMK LUDOVİK, iz Maria-Rast-a¹¹

za koje je dokazano da su bili saučesnici u komunističkim nasilnim delima.

Veldes¹² 3 septembra 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 149

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOĞ KOR-
PUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD.
O POTREBI UVODJENJA SISTEMA TALACA I SMRTNIH PRE-
SUDA U CILJU SAVLADJIVANJA VANREDNOG POLOŽAJA U
LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

Operativno

02/7734 op.

V. p_____4 septembar 1941-XIX

Predmet: Akcije ustanika na slovenačkoj teritoriji

KOMANDI 2 ARMIJE

Vojna pošta 10

Na osnovu nedavnih događaja i prema istrazi koju su izvršile komande potčinjenih velikih jedinica, situacija u Sloveniji se može oceniti na sledeći način:

Pošto je bilo teško postići plodne rezultate sabotazom železničkih i telefonskih linija (tokom dva meseca, uprkos uzastopnim pokušajima, nijedan voz nije iskliznuo iz šina a nekoliko sabotera telefonskih linija je platilo životom), sada su otpočeli sa atentatima na ljude, a napustili su napade na objekte.

Za ovo postoje najnoviji i nepobitni dokazi i to:

— bacanje ručne bombe na stan jednog oficira iz I formacijskog bataljona XXI zaštitnog sektora;

¹⁰ Jarše

¹¹ RuSe

¹² Bled

¹ Original u arhivi MNO.

— hici iz vatrenog oružja ispaljeni na sedište kr. karabinjera u Turjaku;²

— oružani napad na patrolu koja je vršila službu nadzora duž železničke pruge u blizini Vrhlike;³

— ubistvo p. poručnika Zannini Livia i vojnika Mattioli Giuseppa iz peš. div. »Isonzo« koje je izvršeno za vreme njihovog noćnog obilaska železničke pruge u Št. Vidu kod Stične;⁴

— polaganje razorne bombe na ispust jednog prozora u stanu dva slovenačka agenta.

Zato mi je dužnost predložiti toj komandi da je za normalizovanje izuzetne situacije koja se stvorila u ovoj provinciji, a do čega nije došlo ni u jednoj drugoj provinciji kraljevstva (postojanje oružanih grupa koje napadaju smelo i okrutno, prezirući vlastite živote; sabotaža na železničkim, telefonskim i telegrafskim linijama; napadi na vojnike i policijske agente; pljuvanje na oficire i stražare; intenzivna neprijateljska propaganda), neophodno potrebno preduzeti naročite mere:

— preventivne: taoci, proširenje odgovornosti za zločinačka dela na lokalne vlasti i stanovnike zone;

— represivne: neposredne smrtne kazne na samom mestu zločina, bez ikakvog dugotrajnog sudskog postupka.

S obzirom na lukavstvo zločinaca, na njihovo savršeno poznavanje zone, na blizinu granice koju vrlo lako prelaze, uz dokazano saučesništvo većeg dela stanovništva, na mestima gde se nadzor ne može efikasno vršiti, vrlo je teško uništiti zločince na samom licu mesta. Ovo se dešava i pored toga što su izdata jasna naredjenja u tom pogledu i premda se naša služba, u težnji da uhvati zločince na delu, sve više poboljšava.

Medjutim, ipak su postignuti izvesni rezultati: ranjen je po neki od sabotera (jedan je bio ubijen sa kleštama za kidanje telefonskih žica u ruci, pošto je prekinuo žice), uhapšeno je mnogo lica u čijim je kućama posle brižljivih akcija pronadjeno oružje i eksploziv, uhapšeni su oni koji su vredjali. Medju tim ljudima ima i takvih koji zbog očiglednog kršenja — proglasa, zakona itd. zaslužuju takve kazne koje bi mogle biti jasan primer i opomena za ostale; ako bi se mogao dati ovakav primer, ma i po cenu povećanja strogosti, smatram da bi se postiglo i nešto više u pogledu javne bezbednosti, u pogledu smanjenja sabotaža i u pogledu ograničenja zločina koji se hladnokrvno izvršavaju.

Samo na taj način, prema mome mišljenju, moći će se uticati na stanovništvo, koje mi se čini pretežno mirno i ne potpuno nepri-

² Akciju je izvršila Mokrečka četa 30-VIII-1941 godine. Vidi dok. br. 25.

³ Vidi dok. br. 146.

⁴ Napad je izvršen 2-IX-1941 godine. O tome javlja i partizanski izvor. Vidi primedbu 4 uz dok. br. 25.

jateljsko, da će ono bar znati da odvaja svoju odgovornost od odgovornosti zločinaca ako već ne bude nudilo pomoć kod pronalaženja istih, a ne da bude — kao što se događalo do sada — olakšavalo sa snabdevanjem, šutnjom i moralnom podrškom izvršavanje njihovih zločinačkih planova.

Pored toga, uzimam slobodu da skrenem pažnju te komande na sledeće činjenice od velikog moralnog i političkog značaja:

1) na neprekidno i sve veće opadanje prestiža naših oružanih snaga koje, i pored toga što raspolažu divizijama u punoj ratnoj opremi, ne mogu dovoljno strogo reagirati na ubistva i ranjavanje vojnika i oficira;

2) na sve veće i upornije pronošnje vesti s one strane nemačke granice: da se sedište centrale koja upravlja i organizuje sva ova dela sabotaze, ne samo u Sloveniji već i na pograničnim teritorijama, nalazi u provinciji Ljubljana.

Ovo su posledice jedne preventivne i represivne akcije koja je apsolutno nedovoljna, zbog toga što se primenjuje potpuno normalni sudski postupak u jednoj sredini koja je, kao ova, uznemirena i uzburkana, a u izvesnim slojeviiha čak i uporno i žestoko neprijateljski raspoložena.

Sa sadržajem ovog pisma usmeno ću upoznati Visoki komesarijat za Ljubljansku pokrajinu.

General armiskog korpusa

Komandant

— Mario Robotti —

BK. 150

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STREUANJU
PET TALACA U LESCAMA¹**

Objava

U noći 2/3 septembra 1941 ubijen je

SUPAN GABRIJEL,

noćni čuvar fabrike lanaca u Lees-u,² za vreme vršenja svoje dužnosti.

Kao odmazda za ovaj zločin -

streljani su

jutros na mestu zločina:

- 1. 38-godišnji zidar
BERNARD JOSIP, iz Lees-a**
- 2. 55-godišnji mašinista
POJE ANTON, iz Lees-a**
- 3. 40-godišnji radnik
DACAR JOSIP, iz Tscherniutz-a³**
- 4. 41-godišnji radnik
MOCHORITSCH ANTON, iz Jauerburg-a⁴**
- 5. 33-godišnji berberin
KRASTEK FRANZ, iz Jauerburg-a**

za koje je dokazano da su bili saučesnici u komunističkim nasilnim delima.

Veldes⁵ 4 septembra 1941 god.

**Šef civilne uprave
Kutschera**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

• Lesce. Gabriel Supan bio je nemački dostavljač.

³ Čemivec

⁴ Javornik

⁵ Bled

BR. 151

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU
PET TALACA U KORUŠKOJ BELI¹**

Objava

2 septembra 1941 god. ubijen je

IVAN HROVAT

u svome stanu u Karner-Vellach-u.²

Kao odmazda za ovaj zločin,

streljani su

danās popodne na mestu zločina;

- 1. 38-godišnji zidar ,
FRANC PODGORNIK, iz Jauerburg-a³**
- 2. 27-godišnji mašinista
ALBIN SAVLI, iz Assling-a⁴**
- 3. 32-godišnji šeširdžija
FRANC FRÖHLICH, iz Assling-a**
- 4. 29-godišnji fabrički radnik
LUDVIK STRA2IŠAR, iz Assling-a**
- 5. 20-godišnji obučarski pomoćnik
KARL KRAGOLNIK, iz Jauerburg-a**

za koje je dokazano da su bili aaučesnici u komunističkim nasilnim delima.

Veldes⁵ 4 septembra 1941 god.

**Šef civilne uprave
Kutsche ra**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Koroška Bela. Ivan Hrovat bio je izdajnik i nemački špijun.

³ Javornik

* Jesenice

⁶ Bled

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA U CELJU¹

Objava

Pri vršenju svoje dužnosti ubijen je 3 septembra 1941 od jednog komuniste jedan policiski narednik.

4 septembra 1941 streljani su u Cilli- sledeći komunistički razbojnici :

- STANISLAUS BENKO,**
rodjen 18 decembra 1910 god., radnik u **Pobersch⁵**
- JANKO AUDIČ,**
rodjen 27 decembra 1918 god., mehaničar u **Marburg⁴**
- MILAN KNUPLESCH,**
rodjen 10 avgusta, bravar u **Maria-Rast⁶**
- JOSEF PERSE,**
rodjen 24 februara 1923 god., radnik u Trifali'
- ALOIS SCHAUBI,**
rodjen 10 maja 1922 god., rudar u **Trifail**
- THOMAS MEŠKO,**
rodjen 12 decembra 1910 god., keiner u **Dornau⁷**
- THOMAS KLEPAČ,**
rodjen 19 novembra 1898 god., sedlar u **Pettau-**
- VLADIMIR SATTLER,**
rodjen 19 septembra 1914 god., finans u **Pettau**
- ALOIS AUSEC,**
rodjen 25 februara 1922 god., rudar u **Trifail**
- JOSEF RADEJ,**
rodjen 6 jula 1922 god., pom. radnik u **Trifail-Retje.**

Marburg a. d. Drau,⁹ 4 septembra 1941 god.

**Šef civilne uprave
Donje Štajerske**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
* ² Celje
³ Pobrežje
⁴ Maribor
⁶ Ruše
⁰ Trbovlje
⁷ Domava
⁸ Ptuj
⁹ Maribor

BK. 153

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE JESENICE NEMAČKOM POLITIČKOM KOMESARU U RADOVLJICI OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O PREPADU NA UNIFORMISANOG FABRIČKOG ČUVARA I PRONALAZENJU LETAKA U IVVORMKU KOD JESENICA¹

Žandarmeriska stanica Jesenice

Br. dnev. 903

Jesenice, 4 septemb. 1941

Politič. komesar u Radovljici

Zavedeno 5 IX 1941

Prilog 1

POLITIČKOM KOMESARU
u Radovljici

Sadržaj: Komunistički letak u Jesenicama-Javornik

Veza: Zapovest komande žandarmerije hr. dnev. 472/41 od 12-7-1941

Prilozi: 1-

3 septembra 1941, po prilici u 21 čas, dva nepoznata čoveka izvršili su prepad i oborili na zemlju uniformisanog fabričkog čuvara ratne industrijske oblasti u Jesenicama, Gottfried-a Blatnig-a, rođenog 28-10-1920 u Jesenicama, nastanjenog u Podmežaklji br. 52, i to dok je vršio svoju službu na fabričkom rejonu duž Save. Fabrički čuvar zadobio je, usled udarca i gaženja nogama kao i zbog jednog uboda nožem, na levoj nadlaktici, više povreda lakše prirode.

Prema dosadašnjoj istrazi, pretpostavlja se da su napad izvršili radnici komunisti. Traganje za napadačima je u toku.

4-9-1941, oko podne, odmah posle streljanja razbojničkih napadača,³ nadjeni su, pobacani na drumu, u predgradju Javornik, grad Jesenice, komunistički leci, veličine 4X6 cm, napisani na slovenačkom jeziku. U lecima se poziva slovenačko stanovništvo da vrši

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/3 — fase. 1).

² Izveštaju je priložen tekst letka, koji poziva radnike Jesenica na sabotažu.

³ Vidi obaveštenje o streljanju talaca od 4 septembra 1941 god., dokumenat br. 150.

atentate na konfidente, sabotazu u rudnicima i rušenje saobraćajnih sredstava. Prema stanju dosadašnjih traganja, napadači još nisu pronađeni.

Dostavljeno :

Komandantu žandarmerije na Bledu,
Zandarmeriskom načelstvu, Kranj
Zandarm. okrugu, za politič. komesara, u Radovljici

Po prijemu k znanju
u akta

6-9-1941

Paraf

(Potpis nečitak)
Komandir stanice

BR. 154

**SAOPŠTENJE KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA SVIM PODREDJENIM ORGANIMA OD 6 SEPTEMBRA 1941
GOD. O NAPADU BELOKRAJINSKE ČETE NA ITALIJANSKU
KOLONU IZMEDJU ČRNOMELJA I GRIBALJA¹**

Fonogram

V. p. 46, 6 septembar 1941-XIX

OD KOMANDE XI ARMISKOG KОРPUSA,
KOMANDAMA OBEJU DIVIZIJA, ZA UPUĆIVANJE SVIM
GARNIZONIMA.

1/2334

Saopštavam da su danas oko podne, na putu Čfnomelj—Griblje, komunistički zločinci postavili zasedu graničarima i finansima koji su prenosili hranu u svoje jedinice, ubivši dva vojnika i ranivši trojicu.² Okrutnost odmetnika zahteva veoma efikasne i potpune mere predostrožnosti, kao i protivmere, isto tako odlučne i uporne protiv svakog pokušaja napada. Preduzeti sve mere sigurnosti; svaki pokret trupa, zaključno sa patrolama, neka bude tako pripremljen da zagaruje potpunu zaštitu naših vojnika. Potvrdite.

Za tačnost prepisa
Kapetan na službi
— **A. Varrone** —

General **Robotti**

¹ Original u arhivi MNO.

² Zasedu je postavila Belokrajinska četa. Vidi dok. br. 26. O Belo krajinskoj četi govore primedbe uz dok. br. 63.

BR. 155

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD
7 SEPTEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE
ARMIJE O POLITIČKOM I VOJNOM POLOŽAJU NA TERITORIJI
KORPUSA¹**

KOMANDA KR. KARAB. XI-og ARMISKOG KORPUSA

N 3/24 prot. Pov.

V. P. 46, 7 sept. 1941-XIX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KR. KARAB. 2-e ARMIJE

Voj. P. 10

Nastavlja se komunistička aktivnost, osobito od strane vrlo mladih ljudi, većinom studenata. Povećava se broj atentata na telefonske i telegrafske linije, koji se vrše ne samo faktičkim prekidom linija nego i stvaranjem kontakta koji prouzrokuju smetnje i kratke spojeve.

U porastu je i vredjarije vojnika i napadi na njih, često nažalost, sa tragičnim svršetkom, te atentati na vojničke stanove i kasarne. Vršenje takovih zlodela, koja gotovo uvek ostaju nekažnjena zbog teškoća da se zateče na delu ili otkrije izvršilac, jako umanjuje prestiž oružanih snaga, kojima, s druge strane nije omogućeno da primene vanredne sankcije koje, iako ne bi pogodile baš odgovorna lica, ipak bi bez sumnje sprečila one koji bi hteli da spremne i izvrše nove atentate.

Takovo stanje jasno očituje slovenačkom stanovništvu nesposobnost i slabost italijanskih vlasti, osobito političkih i javne bezbednosti, koje u teškoj situaciji ne znaju prkneniti potrebne blagovremene i energične mere, pa bilo i represalije, koje bi ipak uvek bile opravdane u ratnom stanju.

Zbog toga smatra se potrebnim da se uzme u razmatranje ova posebna situacija koja se stvorila u Ljubljanskoj pokrajini zbog toga što na ovom teritoriju, kao što događaji pokazuju, osim subverzivne propagande koja je pokušana i kod trupa, naoružane i drske grupe razvijaju svoju zločinačku aktivnost i grde, ubijaju i vrše atentate.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Redakcija je isпустиła početak teksta. On govori o stanju kod ljudstva italijanske vojske, kako vojnici komentarišu medjuharodne događaje i slično.

Prema tome, situacija gotovo u čitavoj pokrajini stvarno je zabrinjavajuća i zbog toga su dve čitave divizije, gotovo uvek alarmirane.

Odjek takove situacije kod nemačkih oficira, u delu Slovenije od njih okupirane, je takav da se kod njih stvara nimalo povoljno mišljenje o vlastima u Ljubljani, tvrdeći da je ovde³ moguće organizovanje i vršenje zločina i dela sabotaže saano zbog toga što se ne primenjuju stroge mere koje su u nemačkoj Sloveniji dale vrlo efikasne i korisne rezultate.

Prema izloženom, izvodi se zaključak da je jedino sredstvo za rešenje te situacije — koja ako bi potrajala teško bi pogodila prestiž oružanih snaga i same Vlade — da se Ljubljanska pokrajina smatra kao da je u ratnom stanju i da se prema tome primene odredbe čl. 217 Zakona o javnoj bezbednosti poverivši održavanje javnog poretka vojnim vlastima. Samo tako, po mišljenju mnogih oficira, biće očuvan prestiž naše nacije i vojske, pa i interesi zdravog dela slovenačkog stanovništva.⁴

Uopšte odnos izmedju vojnika i stanovništva je prilično dobar i prožet je obostranom korektnošću.

Zapaženo je slabije pohađanje bioskopa u Ljubljani bilo zbog bojkota talijanskih filmova, bilo zbog straha od nekog komunističkog atentata.

• • •⁵

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KR. KARAB.
— Luigi Brucchiatti —
(paraf)

³ U Ljubljanskoj pokrajini

⁴ Slovenačke buržoazije

⁵ Redakcija je izostavila kraj teksta koji govori o privrednim odlukama italijanskih vlasti.

BK. 156

**NAREDBA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 8 SEPTEMBRA 1941 GOD. SVIM JEDINICAMA O POOŠTRE-
NIM MERAMA PROTIV NARODNOOSLOBODILAČKIH ODREDA¹**

K O P I J A

>

**KOMANDA XI ARM. KORPUSA
OPERATIVNO ODELJENJE**

Prot. 07/7820 op.

V. P. 46, 8-IX-1941-XIX

Predmet: Ustaničke akcije na
slovenačkoj teritoriji

. . . adrese . . .

Pošto nisu mogli postići efikasne rezultate sabotazom železničkih i telefonskih linija, ustanici su zadnjih dana okrenuli svoju akciju protiv osoba.

To nepobitno dokazuje:

- napad, noću uoči 2 tekućeg, na jednu patrolu u blizini Št. Vida, kojom prilikom su ubijeni jedan oficir i jedan vojnik;²
- napad od 6 tekućeg, duž puta Črnomelj-Griblje, u kom su ubijena dva graničara, a druga tri ranjena.³

Ponavljam da je potrebno sa najvećom energičnošću i strogošću reagirati na akcije ovih komunističkih ubica.

Neka se ponovo predoči svim potčinjenim vojnicima da smo stalno u ratu i da u Sloveniji ta činjenica, da se ne vodi pravi rat, ne isključuje ogorčene i žestoke napade koje vrše okrutni komunistički elementi u ludoj nadi da će tako pomoći boljševizmu koji se bori i neprekidno trpi poraze. Neka zato svaka službena operacija bude prilagodjena, u svakom mestu i u svako doba dana i noći, **potpunim** potrebnim merama i svim merama bezbednosti koje se moraju primeniti u neprijateljskoj zemlji. Samo tako će život naših oficira i naših vojnika biti potpuno zaštićen i samo tako će akcija koju momenat zahteva — prava taktička akcija koju vrši trupa za održavanje javnog reda — moći i da da efikasne rezultate.

Neka se zato — ponavljam — uvek krajnje odlučno reagira na svaki pokušaj napada.

¹ Original bez potpisa u arhivi MNO (1—14).

² Napad na patrolu poručnika Zanninija. Vidi primedbu 4 uz dok. br. 149 i primedbu 4 uz dok. br. 25.

³ Vidi dok. br. 154.

Bolje je da po neki od ovih komunističkih elemenata plati, iako nije baš potpuno kriv, nego da naši vojnici i dalje snose **posledice** njihove sabotažne akcije.⁴

Uvek će imati moju potpunu podršku svi oni koji budu **pokazali** potrebnu odlučnost ne samo prilikom suzbijanja, već i prilikom sprečavanja namera ovih zločinaca.

General, komandant arm. korpusa
potpisan Mario Robotti

KOMANDA INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA

Prot. br. 01/5649 Pov.

V. P. 46, 10-IX-1941-XIX

SVIM POTČINJENIM JEDINICAMA

Njihovo sedište

. . . na savesno izvršenje i da se svi potčinjeni vojnici upoznaju s namerama Ekselencije komandanta XI armiskog korpusa.

U vezi s tim potsećam na naredjenja izdata aktom ove komande br. 01/4742 od 25 avgusta 1941-XIX.

Komandant inžinjerije
(Pukovnik A. Notari)
Notari s. r.

⁴ Komanda II armije, u svojem cirkularu »3 C< od 1-III-1942 god., tačno je precizirala način borbe protiv partizana, kao i oblike terora protiv civilnog stanovništva. Cirkular je bio pristupačan samo oficirima u rangu komandanta bataljona i višim. Obuhvata 76 strana malog formata. Komanda II armije izdaje 1-XII-1942 god. novi prošireni i potpuniji tekst okružnice »3 C« koja već obuhvata 199 strana. 1-V-1943 god. su izdali ponovo prošireni cirkular, sada već na 492 strane, u obliku knjige. »3 C» dozvoljava komandantima potpunu slobodu, u okviru propisanih normi, da pale sela i ubijaju stanovnike.

BR, 157

**BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANA-
ESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 10 SEPTEMBRA 1941 GOD. O
UNUTRAŠNJOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U
DRUGOJ POLOVINI AVGUSTA I POČETKOM SEPTEMBRA¹**

(grb)

Tajno

KOMANDA XI ARM. KORPUSA
OBAVEŠTAJNO ODELJENJE ARM. KORP.

10 septembar 1941-XIX

INFORMATIVNI BILTEN BR. 23

LJUBLJANSKA POKRAJINA

UNUTRAŠNJA SITUACIJA

1 dalje kruže tendenciozne i alarmantne vesti.

Pronosi se vest da se nemačke i italijanske trupe spremaju da okupiraju Tursku.

Trebalo je da komunistički ustanci buknu 6 septembra na čitavoj teritoriji bivše Jugoslavije, povodom rođendana kralja Petra. Taj događaj trebalo je da se proslavi u Ljubljani verskim obredom koji bi se vršio u katedrali prepunoj naroda.

Drugi ustanci, kao što je to već naznačeno u biltenu br. 22, trebalo je da otpočnu 9 septembra u 9 časova; tom prilikom je trebalo »likvidirati izvesne dugove sa oficirima ljubljanskog garnizona« koji su, izgleda, reagirali na provokatorsko i uvredljivo držanje neprijateljskih elemenata.

Govori se da će, pcd zaštitom gustih magli koje se spuštaju nad ovim krajem počevši od septembra, biti lakše saboterima i napadačima da zavaraju i iznenade budnost naših organa za nadziranje.

Italijanska okupacija demilitarizovane hrvatske zone još uvek je predmet šireg komentarisanja; govore da će ropstvo opametiti Hrvate i da će ih primorati da se priključe bratskim narodima i da zajedničkim naporima i snagama otpočnu borbu za slobodu. Ni na jedan drugi način Italija nije mogla bolje potpomoći jedinstvo Južnih Slovena koje je bilo razbijeno hrvatskim otcepljenjem.

Neprijateljska propaganda putem radija je uvek jaka i teži da umanji dejstvo pobjedničkih biltena Osovine šireći vesti o ruskim

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 2! w, **fase.** 1).

pobedama, o skorim gigantskim ratnim akcijama protiv Nemačke i o velikim pobunama na teritoriji koje su zaposele sile Osovine.

6 septembra je radio London preneo jedan govor (ili poruku) kralja Petra II i jedan govor Simovića kojima se narod poziva da se odupre osvajaču, i nagoveštava se skoro oslobodjenje Velike Jugoslavije.

Studentska masa, kompaktna, nezaposlena, privržena političkim spletkama, radi svog slabog iskustva i mladalačkih iluzija, pogodno je sredstvo u rukama mračnih i plaćenih elemenata koji rade u saradnji i prema naredjenjima neprijatelja.

Ustanike u šumi izgleda da snabdeva i udruženje slovenačkih studenata, koji kao izletnici kruže takodje u radnim danima, sa alpin-skim rancima punim namirnica.

Dalje je javljeno da je čitav studentski elemenat snabdeven automatskim pištoljima.

U okolini Hmeljčiča (XI-CS), severodstočno od Mirne Peči, navodno su opaženi mladići sa rancima, koji traže hieb, kukuruz, odelo itd. govoreći da dolaze iz drugih mesta gde su im kuće popaljene, ah da verovatno time pomažu ustanike u šumi. Vrš se proveravanje.

I u okolini Temenice (severoistočno od Radohove Vasi /XI-DE/) izgleda da su opažena slična lica, koja, prema mišljenju pojedinaca, treba da su izvršio napada koji se desio 1 septembra i koja se kreću u blizini granice, da bi, u slučaju čišćenja, mogla preći s druge strane, prema tome da li ta čišćenja vrše itahjanske ili nemačke vlasti, članovi Komunističke partije ovih dana su se, izgleda, kretali zonom Logatec-Vrhnika, obraćajući se ljudima iz mesta, naročito dečacima, pozivajući ih da im nabave oružje i municiju, nudeći za jednu pušku 150—200 lira.

Izaslanici koji su potajno došli iz Hrvatske navodno su prilazili mnogim bivšim jugoslovenskim oficirima i pozivali ih da predju u Srbiju, da bi pojačah gerilski rat ih da se stave na raspoloženje kako bi operisah u drugim krajevima. Izgleda da nisu imah mnogo uspeha i da je poneki oficir odgovorio da bi više voleo da se sačekaju bolji uslovi.

Poslednje vesti koje govore o manifestacijama u mesecu avgustu su sledeće:

17 avgusta — Po ulicama Kočevja su primećeni manifesti i komunistički znaci, nacrtani kredom.

18 avgusta — Pronadjeno je pet neprijateljskih letaka u blizini električne centrale u Kočevju, drugi leci su bih pronadjeni u istoj zoni 7 tekućeg, u blizini rudnika uglja, a devetog tekućeg na putu za Stari Log.

24 avgusta — Na mostu kod s. Moste je pronadjeno pet neprijateljskih letaka sa crvenim pečatom. U Lipoglavu je uhapšen jedan Slovenac, koji je osumnjičen da je oštetiо natpise koji uzdižu Nj. Veličanstvo kralja i imperatora i Dučea.

25 avgusta — Na stazi od Cerknice do Male Slivnice, pronadjena su dva neprijateljska letka.

28 avgusta — U blizini Dvora odnešeno je oko 200 metara cinkane žice sa telegrafске linije Ljubljana—Polhov Gradec.

29 avgusta — Jedna neeksplozirana bomba je pronadjena u Ljubljani, na ispustu prozora sobe u kojoj su stanovala dva agenta, Slovenca, koji su, čuvši korake, naterali u bekstvo atentatore. Navodno su u noći primećene dve svetlosne rakete, u blizini naselja Mirna. U Ljubljani je uhapšen sekretar nemačke etničke grupe, jer su kod njega pronadjeni leci neprijateljske propagande.

30 avgusta — U Iga Vasi (Stari Trg) jedno nepoznato lice, umesto da stane na poziv jedne patrole, otpočelo je da beži i uzalud je na njega ispaljen puščani metak.

U Ježici su, eksplozijom dignuta u vazduh dva stuba električne mreže visokog napona, ali ipak nije prekinuta linija. Na klupi javnog parka u Ljubljani, pronadjena su dva letka neprijateljske propagande.

31 avgusta — U Crnoj Vasi (Ljubljana) uhapšeno je jedno lice koje je, prolazeći na biciklu, ispustilo neprijateljske letke blizu jedne čete vojnika u maršu. Prilikom pretresa, kod njega su pronadjene neprijateljske brošure.

Iz priloga br. 1 vidi se zbir neprijateljskih i antiitalijanskih manifestacija, koje su vršene meseca avgusta u raznim zonama pokrajine; iz priloga br. 2- se vidi statističko poredjenje sa manifestacijama prethodnih meseci.

Povodom raznih manifestacija, mogu se učiniti sledeća razmatranja:

1) Pucanje i napadi na vojnike: U mesecu avgustu, u poredjenju sa julom, primećuje se izvesno brojno smanjenje; ali se primećuje da su napadi bolje pripremljeni. Oni nisu više delo usamljenih lica, već grupe ljudi (verovatno trojke). Uglavnom su se vršili:

a) na periferiji Ljubljane;

b) duž granice sa Hrvatskom, istočno od Črnomelja.

U toj zoni, za centar neprijateljske aktivnosti naznačeno je mesto Adlešiči (XV-BN).

2) Vredjanje vojnika. U odnosu na juli, ono je učetvorostručeno: i razni slučajevi su se desili skoro svi u Ljubljani i okolini.

² Vidi grafikon br. 2 u dodatku.

3) **Vredjajije kralja, Dučea i ustanova.** Nešto je umanjeno. Kao što je rečeno (vidi bilten br. 19), većinom se mogu uzeti u obzir kao retki ispadi napitih osoba.

4) **Napadi na veštačke objekte.** Nisu se vršili, i biće teško da se vrše s obzirom na broj potrebnih radova i s obzirom na nadzor koji se vrši nad pomenutim objektima.

5) **Napadi na telefonske linije.** U poredjenju sa mesecom julom, gotovo su se utrostručili.

Najviše se cilja:

a) na telefonske linije koje od Ljubljane vode prema nemačkoj granici;

b) na liniju izmedju Cerknice i Starog Loga.

6) **Napadi na železničke pruge.** I oni su utrostručeni.

Najviše se cilja:

a) na prugu oko raznih stanica Ljubljane;

b) na železničku prugu u blizini Semiča.

7) **Crteži sa komunističkim znacima.** Smanjuju se.

To je usled činjenice što je lako uhvatiti krivca na delu i usled neznatnog doprinosa. Nije isključeno da se stanovnici kuća na kojima su nacrtani znaci odmah pobrinu da ih uklone, iz straha od represalija.

8) **Neprijateljski leci.** Njihovo deljenje je poprimilo zadržavajući razvoj u čitavoj pokrajini i broj slučajeva je više nego učetvorostručen u odnosu na mesec juli, kada je već bilo naznačeno njihovo znatno povećanje. Najveći broj slučajeva se desio u zoni Ljubljane i u zoni Novo Mesto—Kočevje. Do sada još nisu pronadjene štamparije, uprkos hapšenju mnogih lica koja su sakrivala i delila te letke.

9) **Neprijateljske pesme i govori.** Važi orno isto što je rečeno pod 3).

10) **Nacionalistička propaganda.** Nije se manifestovala, pošto se nacionalistički pokret sad već sjedinio sa komunističkim pokretom, od čijeg preovladjivanja, zbog očekivane ruske pobeđe neki očekuju ostvarenje slovenačke nezavisnosti, a ostali — ponovno osnivanje bivše jugoslovenske države.

11) **Pronemačka propaganda.** Može se reći da je prestala. Izgleda da željene rezultate ne postižu napore propagatora, koji se sada jedino trude da omoguće sehdbu nemačkih etničkih elemenata na nemačku teritoriju. Nemački upravnici rudnika u Salkoj Vasi (Kočevje) znajući da će morati da napuste rudnik, ne interesuju se više za radnike i ne povećavaju plate, stvarajući time medju radnicima nezadovoljstvo, koje iskorišćava neprijateljska propaganda.

12) Sakrivanje oružja i eksploziva. Usled pojačanja službe nadzora i čišćenja, ovog meseca je pronadjeno mnogo sakrivenog oružja, municije i eksploziva. Medjutim se smatra da je ono što je pronadjeno samo jedan vrlo mali deo onoga što su neprijateljski elementi sakrili.

Primećeno je da su neprijateljske manifestacije najjače od subote uveče do ponedeljnika ujutru svake sedmice.

Vesti koje su dosada dobijene o neprijateljskim manifestacijama za prvih deset dana meseca' septembra su sledeće:

1 septembar — U blizini s. Breg (ZI-CZ), napadnuta je jedna naša izvidjačka patrola, kojom prilikom je ubijen poručnik Livio Zanini koji je komandovao patrolom i jedan od dvojice vojnika iz pratnje. U blizini Vrhnike, nepoznata lica, sakrivena u jednoj šumici koja se proteže duž železničke pruge, ispalila su tri metka iz karabina, tri iz pištolja i bacila su tri ručne bombe na jednu našu patrolu. Pronadjen je jedan pun automatski pištolj i razne čaure jugoslovenskog karabina.

Izazvana je eksplozija jedne petarde, za vreme prolaza jednog vojničkog konvoja, 300 metara severoistočno od stanice Metlika. Eksplozija je na terenu napravila rupu prečnika 40 cm a dutine 5 cm i prekinula gvozdenu žicu koja služi za rad skretnica.

Noću je oboren stub električne linije ispred opštinske kuće u Ježici.

U blizini s. Moste je pronadjen jedan svežanj letaka naštampanih crveno, koji veličaju slobodnu Jugoslaviju.

2 septembar — U blizini jedne kasarne u Ljubljani, pronadjeni su leci koji veličaju Jugoslaviju.

3 septembar — U blizini stanice šiška, uhapšeno je jedno lice sumnjivog držanja. Pošto je utvrđeno da se radi o bivšem p. poručniku bivše jugoslovenske vojske, vlasti Javne bezbednosti su ga pustile na slobodu sa primernm upozorenjem.

Jedna patrola granične milicije, koja je bila upućena da pronadje jednu neprijateljsku grupu, otvorila je vatru na dva lica koja su pokušavala da se izgube. Jedno od ta dva lica je odgovorilo revolverskim metkom.

Nepoznata lica su odnela 50 metara telefonske žice sa vojne linije Studenec-Ig—Tomišelj. U šumi koja se nalazi u blizini vijadukta kod Otoveca (XL-BS) pronadjeno je 135 šaržera za pušku »Mauser«.

6 septembar — Duž pruge Črnomelj—Griblje, postavljena je zaseda ljudima iz granične milicije i finansiske straže koji su transportovali kupljenu hranu za svoje kantonmane. Ubijena su dva milicionera, a ranjena druga dva i jedan finansiski stražar.

U okolini Otoveca (XL-BS), pronadjen je, sakriven u kamenju, jedan sanduk za municiju u kome se nalazilo 28 šaržera za pušku »Mauser« i »Mannlicher« i jedna nožnica za dugački bajonet.

Na ljubljanskoj stanici, medju partijom od 19 sanduka gvozdenog lima koje je firma »Slovenija Transport« iz Ljubljane uputila firmi »Kreditanstalt Bankwesen« u Kranju, pronadjena su tri sanduka sa neprijateljskim propagandnim materijalom.

7 septembar — U naselju Ježica, nepoznata lica su napala revolverskim mecima 3 granična mihcionera i dva finansiska stražara, ranivši dva milicionera. U Viču (Ljubljana) dva podoficira su bila zaustavljena od strane dva ustanika (prethodno skrivena iza jednog drveta) koji su im, sa pištoljima u rucd, naredili da dignu ruke uvis. Dok je jedan od njih oduzimao pištolj jednome od podoficira, drugi podificir je uspeo da podje nekohko koraka unazad i da ih, iako gadjan, vatrom natera u bekstvo.

U Ljubljani je jedno nepoznato lice kroz prozor bacilo bombu u stan jedne žene, poreklom Nemice.

Četiri nepoznata lica su pucala na stražara slagališta furaži u Vrhniki.

U blizini podvožnjaka, odmah zapadno od železničke stanice Crnomelj, pronadjena je jedna kutija tritola.

8 septembar — Jedna patrola cr. košulja garnizona Sv. Križ, srela je u blizini Klaneca (ZP-DH) i ubila dva sumnjiva lica, koja su na poziv »Stoj!«otpočela da beže, pucajući.

Noću, izmedju železničke stanice Rakek i stanice Planina, nepoznata lica su, pomoću mine koja se pah električnom strujom, digla u vazduh 50 cm šine pobočnog koloseka, onog kojim prolazi teretni voz u pravcu Ljubljane.

10 septembar — Otvorena je vatra na jednu izvidjačku patrolu, koja je vršila službu na železničkoj pruzi Rudnik—Škofljдца.

Komanda granične straže XI arm. korpusa Sekretarijat	Komanda granične straže XI arm. korpusa Obaveštajno odeljenje
datum prijema 13 sept. 1941	datum prijema 14-IX-1941
	Br. Kategor. Vrsta 3830 Inf.

**UKEDBA VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
OD 11 SEPTEMBRA 1941 GOD. O UVODJENJU VANREDNOG
VOJNOG SUDA I SMRTNE KAZNE¹**

VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU

— na osnovu člana 3 kraljevskog ukaza od 3 maja 1941-XIX, br. 291,
— na osnovu člana 1 kraljevskog ukaza od 7 juna 1941-XIX, br. 454, u vezi sa članom 6 kraljevskog ukaza od 18 maja 1941-XIX,
— u vezi sa objavom komandanta XI armiskog korpusa od 15 aprila 1941-XTX,
— u vezi sa vlastitim naredbama od 4 juna 1941-XIX, br. 38, od 12 jula 1941-XIX, br. 65 i od 31 jula 1941-XIX, br. 75 i
— na osnovu zakona od 6 januara 1929 i njegovih kasnijih izmena,

odredjuje:

Član 1

Organi kojima je povereno čuvanje granice upotrebiće oružje protiv svakog ko se zatekne pri prelasku granice izvan propisanih prolaza u vremenu od zalaska sunca do zore, a takodje danju, ako ne stane na prvi poziv.

Clan 2

Ko god ima, bez propisnog ovlašćenja, vatreno oružje, municiju ili eksploziv, takodje ako nisu njegova svojina, mora ih predati u toku drugog dana, kad ova naredba stupa na snagu, najbližoj komandi Kr. karabinjera.

Lice kod kojeg se nadje vatreno oružje, municija ili eksploziv posle ovog roka, kazniće se smrću.

Ista kazna će se upotrebiti, ako se nadje oružje, municija ili eksploziv u kućama sa privatnim stanovima ili u drugim prostorijama, prema starešini porodice čiji je stan, odnosno prema onome koji je odgovoran ili vrši nadzor nad lokalom gde je bila stvar nadjena, a ako nema njega, prema onome koji ga zastupa.

Clan 3

Pored toga, primeniće se smrtna kazna:

a) prema svakome koji bi ugrozio bezbednost italijanske oružane snage, organa civilne uprave ili policije;

¹ »Slovenec« br. 216 od 14 septembra 1941-XIX.

b) prema svakome koji bi izvršio ili pokušao da izvrši dela koja ciljaju na to da se oštete industriski ili železnički uređaji ili bilo kako ometaju redovno poslovanje javnih uređaja;

c) prema svakome koji izvrši ih pokušava izvršiti kažnjivo delo prema hcu ili svojini sa namerom da ugrožava javni poredak ih ako je iz dela nastalo ih moglo nastati grubo kršenje javnog poretka;

d) prema svakome kod kojeg se nadju proglašeni, amblemi, oznake ili drugi prevratnički propagandni materijal, ih koji bi učestvovao na zborovima ili sastancima takvog značaja ih bilo kako delovao u pravcu rušenja javnog poretka;

e) prema svakome koji daje sklonište ih uzima pod krov osobe pomenute u ovom ih u prednjem članu ih osobe koje traži policiska vlast zbog kakvog kažnjivog dela iz ovih članova.

Jednaka kazna upotrebljava se prema pokretačima, saradnicima i pomagačima.

Član 4

Kažnjiva dela iz prednjih članova sude po prekom postupku vanredni sudovi od tri člana.²

Sud formira, od slučaja do slučaja, Visoki komesar, koji određuje i predsednika. Istom odlukom imenuje takodje državnog tužioca i službenika koji će vršiti poslove zapisničara.

Na raspravi optuženika brani branilac, kojeg izabere sam, a ako to ne učini, zvanično ga imenuje predsednik suda.

Član 5

Ako se sud na osnovi podataka iz rasprave uveri da su dati svi znaci kažnjivosti, izriče smrtnu presudu; smrtna kazna će se izvršiti streljanjem u toku sledeća 24 časa, i to, ako je samo moguće, na mestu gde je kažnjivo delo bilo izvršeno ih otkriveno.

U suprotnom slučaju, sud ustupa materijal nadležnom kaznom organu.

Član 6

Bez specijalne dozvole, koju izdaje organ javne bezbednosti, ne sme niko izaći iz kuće:

u ljubljanskoj opštini od 22 do 5 sati,

u drugim opštinama pokrajine od 21.30 do 5 sati.

Shodno ovome, skraćeno je i vreme u kojem je dozvoljen saobraćaj motornim vozilima, određen u članu 1 naredbe od 12 jula 1941-XIX, br. 65.

² Sud je formiran tek 7 oktobra 1941 godine. Prvu presudu izrekao je 16 oktobra 1941 godine (Vidi dok br. 214, primedba 2).

Prestupnici kažnjavaju se u novcu od 100 do 1000 lira, a u težim slučajevima takodje zatvorom do tri meseca. U slučaju iz prednjeg pasusa, pored toga, oduzima se saobraćajna dozvola, a u težim slučajevima zaplenjuje se takodje i motorno vozilo.

Član 7

Vreme za zatvaranje ugostiteljskih preduzeća odredjuje se ovako :
za hotele, restorane i kafane u gradu Ljubljani u 21.30 sati;
za druga ugostiteljska preduzeća (bifei, gostione, vinski podrumi, krčme itd.) u gradu Ljubljani, i za sva ugostiteljska preduzeća u drugim mestima uopšte u 20.30 sati.

Prestupnici se kažnjavaju u novcu od 50 do 5000 lira, u težim slučajevima zatvorom do tri meseca, kao i privremenim i potpunim oduzimanjem preduzetničkog prava.

Član 8

Obaveza da prijave doseljenike u Ljubljansku pokrajinu, prema naredbi od 4 juna 1941-XEX, br. 38, važi takodje za one koji gore pomenuta lica uzmu na stanovanje.

Prijava se mora izvršiti u roku od tri dana posle stupanja ove naredbe na snagu; ako se pak primi na stan takvo lice posle tog datuma, — onda u toku sledećeg dana posle primanja na stanovanje.

Prestupnici se kažnjavaju zatvorom od tri do 6 meseci i u novcu od 1000 do 5000 lira. Na istu visinu se povisuju kazne iz člana 4 pomenute naredbe.

Član 9

Ova naredba, koja ukida sve propise koji su joj suprotni ili su sa njom nepodudarni, stupa na snagu na dan objavljivanja u službenom listu za Ljubljansku pokrajinu.

Ljubljana, dana 11 septembra 1941-XIX.

Visoki komesar za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

BR. 159

UPOZORENJE NEMAČKOG SEFA CIVILNE UPRAVE ZA KORUŠKU I KRANJSKU OD 11 SEPTEMBRA 1941 GOD. SLOVENAČKOM STANOVNIŠTVU POVODOM PALJEVINE FABRIKE NAMEŠTAJA KOD KAMNIKA¹

Stanovništvu !

Bezobzirna paljevina fabrike nameštaja REMEC kod Stein-a² donela je bedu i nevolju 450 radnika sa njihovim porodicama. Slična dela sabotaže počinili su neodgovorni elementi u ovoj zemlji koja je mogla biti pošteđena strahota rata. Sada se jasno pokazuje da se svi ovi udarci okreću protiv stanovništva ove zemlje.

Ja neću dopustiti da mirno stanovništvo u ovoj zemlji ostane izloženo ovim bezobzirnim udarcima i najavljene najstrožije mere biće energično primenjene. Meni je još poznato da su se zločinačkim elementima pridružile osobe koje su samo žrtve huškanja ili su pobile iz neosnovane bojazni. Svim ovim ljudima, koji više cene porodicu i rad nego veze sa zločincima, dajem zadnji rok da se odvoje od ovih nesvesnih elemenata.

Svaki koji je bežao, a dobrovoljno se javi najbližoj žandarmerijskoj stanici do 25 septembra ove godine, oslobođen je kazne ako sam nije izvršio teroristička dela.

Ah oni koji budu uprkos ovom naredjenju kao i ranije saradjivah sa zločincima, pored zaplene celokupnog imanja, moraju računati sa najstrožijim merama koje će biti preduzete protiv njih i njihovih porodica.

Veldes,³ 11 septembra 1941.

šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Kamnik. Fabriku nameštaja »Remec« u Duplici kod Kamnika, koja je radila za nemačke okupatore, zapalili su 3 septembra 1941 god. borci Radomeljske čete Kamničkog bataljona.

³ Bled

**IZVEŠTAJ KOMANDE NEMAČKOG 171 POLICISKOG REZERV-
NOG BATALJONA ZAPOVEDNIKU POLICIJE ZA BEZBEDNOST
ALPSKE ZONE OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O DELATNOSTI
BATALJONA OD 9 AVGUSTA DO 5 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹**

Policiski rezervni bataljon 171

— 1 —

U Kamniku, 17 sept. 1941

ZAPOVEDNIKU POLICIJE ZA ODRŽAVANJE REDA
ALPSKE ZONE

Maribor

Izveštaj sa položaja za 9-8-1941 — 5-9-1941

1) Opšte stanje:

a) Političko:

Bataljon je, po svom dolasku u Kamnik 9-8-1941, našao sasvim zategnuto, nemirno stanje u okrugu Kamnik i Litija, na području gde on dejstvuje. Već prvih dana usledila je velika akcija zajedno sa 181 bataljonom, sa zadatkom da se suzbiju najavljene bande. Otada dešavale su se skoro svakog dana terorističke akcije na vrlo različit način² (ubijanje folksdojčera ili Slovenaca naklonjenih Nemcima, akcije tobože nad telegrafskom mrežom i sprovodnicima osvetlenja, provale, pripucavanje na kamione, udešavanje da se stropošta auto i u jednom slučaju, štaviše, i palež itd.). Glavno područje nemira je: Smlednik—Gor. Pirniče—Medvode—Šmartno pod Šmarnom Gorom—črnuče—Trzin—Jarše—Radomije—Dob—Moravče—Paloviče i Tunjice.

Bande se sastoje, uglavnom, od komunistički nastrojenog dela industriskih radnika i zemljoradnika; međjutim sudeluju, svakako, i nacionalni slovenački elementi. Članovi bande pri svojim napadima, redovno nose uniforme, dobro su naoružani, a utvrđeno je u vatre-nim borbama bataljona sa bandama da postoje kod njih i mašinske puške. Po logorima, koji su pronadjeni, našla su se razorna sredstva u velikoj količini kao i ručne granate. Blizina granice (Ljubljana) dobro je došla bandi, pošto se ona, van svake sumnje, snabdeva preko granice oružjem i municijom, odnosno ima mogućnosti, kad se pojavi policija da pobegne preko granice.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20.

Centrala za ustaničke akcije izgleda da je u Ljubljani. Bande dejstvuju najviše u malim grupama, stalno menjaju svoje mesto logorovanja, a osiguravaju se protiv iznenadjenja putem isturenih pretstraža. Ustanicima dobro dolazi sklop planinskog zemljišta i poznavanje okoline. Gusta šumska podrast i paprat čoveče visine otežavaju svako proganjanje.

b) Ekonomsko:

Nezaposlenost je opala na minimum, pošto od dana okupacije zemlje postoji program za veliku izgradnju i radove. Radnici za izgradnju kuća i drumova, kojih ima u velikom broju, detaširani su u Mežičku Dolinu za hitnu izgradnju mostova i puteva, a prekobrojne stručne snage za specijalne radove upućeni su u stari Rajh. Usled podmetnutog požara, krajem avgusta, u fabrici pokućstva Remec kod Kamnika, iznenada je ostalo nezaposleno oko 200 stručnjaka-stolara, koji su većim delom već smešteni u drugim preduzećima okruga, delom će biti prebačeni za stolarske radove u stari Rajh.

Privredno stanje jedva da se izmenilo. Preduzeća rade punom parom, štaviše, radi se u tri smene. Nabavka kredita ide uredno, industrija će za kratko vreme doći u svoj kolosek. Zasad prouzrokuje poteškoću potpuno zatvorena granica prema Ljubljanskoj pokrajini i unekoliko neshvatljivo držanje tamošnjih nadležstava. Na ovaj način pojavljuju se stalno poteškoće po pitanju nabavke vagona i nabavke odobrenja za uvoz i izvoz. Rdjavo stanje drumova i oskudno stanje u materijalu za pogon sprečavaju, zasad, življi poslovni saobraćaj.

Sanje ishrane se poboljšalo. Smanjile su se teškoće oko nabavke brašna, masti, šećera i variva; prestalo je ograničenje u ovim životnim namirnicama. Žetva se može podneti, berba voća je sasvim rdjava.

c) Držanje i raspoloženje stanovništva:

Protivmere protiv terorista — uzimanje talaca, javno streljanje komunista — nisu, dosad, ukazale na očekivane posledice. Velik deo stanovništva gaji simpatije prema teroristima, potpomaže ih, naročito životnim namirnicama i dr., pošto ono gleda u akcijama terorista ujedno i oslobodilačku borbu nacionalnih Slovenaca.

Ima, međjutim, i veliki broj Slovenaca koji osudjuju terorističke akcije i priželjkiju da u miru i redu prionu na posao. Stvarna činjenica, da se po naredjenju Führer-a neće više, do daljeg, vršiti evakuisanje, nije još dovoljno poznata stanovništvu; bez sumnje da bi obaveštenje u tom pogledu moglo dovesti do izvesnog smirenja kod stanovništva. Dosad se nije pružila mogućnost da se dodje do saradnje stanovništva u suzbijanju bandi. Razlog će biti pre svega, što se plaše osvetničkih akcija. Broj konfidenata, sa kojima se raspolaže, suviše je malen. Konfidenti budu, u najviše slučajeva, zaplašeni pretećim pismima tako da ubrzo zatim prekidaju svoj »rad za policiju, strahujući za svoj život.

2) Snage:

Bataljon je stigao u Kamnik 9-8-1941 godine, i to: štab, 3 čete, ekonomsko odeljenje, blagajna, obaveštajni vod i sanitetsko odeljenje. Najpre je smešten bataljon u Kamniku, i to u osnovnoj školi, fabrici baruta u Kamniku, manastiru i društvenom domu u Kamniku-Mekinje.

14-8-1941 premešten je jedan vod prve čete u Domžale, jedan vod druge čete u Mengeš.

16-8-1941 detašovana je po jedna grupa (1/9) prve čete na žandarmerisku stanicu črnuče i št. Vid, po jedna grupa (1/9) druge čete na žand. stanicu Šmartno pod Šmarnom Gorom i Medvode (raspis komandanta žandarmerije u Bledu, regist. broj 582/41 od 16-8-1941). Ove su grupe vraćene u jedinice 25-8-1941.

18-8-1941 premeštena je treća četa u Bled. Treća četa je preuzela 19-8-1941 obezbeđenje mesta, a 29-8-41 stražarsku dužnost kod komande policije i osiguranje na području mesta Bled.

1 i 2 četa smeštene su u Kamniku, izuzev vodova u Domžalama i Mengešu. 3 četa smeštena je definitivno u Bledu. Ova četa ne može se ni u malim delovima koristiti za borbene akcije. U Kamniku su zatim smešteni: štab, ekonomsko odeljenje, blagajna, sanitetsko i obaveštajno odeljenje.

3) Komandna mesta:

- a) Štab bataljona — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- b) 1 četa — Kamnik, fabrika baruta,
- c) 2 četa — Kamnik-Mekinje, manastir,
- d) 3 četa — Bled, Hotel Petran,
- e) Ekonomsko odeljenje — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- f) Blagajna — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- g) Sanitetsko odeljenje — Kamnik, osnovna škola.

4) Obaveštajne veze:

- a) Radio-veza preko komande policije Maribor,
 - b) Rez. pol. bat. 171 u Kamniku (štab, 1, 2 četa) pod br. 27, 3/171 u Bledu, pod Bled br. 217.
- Vod u Domžalama (1/171) u Domžalama pod br. 10.
Vod u Mengešu (2/171) dobija se preko žand. stanice Mengeš.
Obaveštajne veze: Tel. centr. i pomoćne stanice u Kamniku.
Posredovanje: oirmanče sa kopcima sa 10 kablova.
Pomoćna stanica: Na prvi kapak — pošta Kamnik,

- 2. Stan majora Völkerja,
- 3. Batalj. kancelarija,
- 4. Ekonomsko odeljenje,
- 5. Blagajna,
- 6. 1 četa,

7. 2 četa (i obaveštajni vod),
8. Stan kapet. Kröhla,
9. Adjutantura,
10. stražarsko mesto (i sanitet, odeljenje).

5) Izveštaj o radu:

a) U vreme kad je pisan ovaj izveštaj bataljon je bio četiri puta kao celina u akciji, tako 20-8-1941 na području Repnje—Smlednik—Šmartno, 24-8-1941 kod Tunjica, 26-8 i 27-8-1941 u velikoj stražarskoj službi prilikom velikog požara u pilani Remec Duplica (zapaljenje). Zatim su čete, odnosno vodovi bataljona, angažovane u 11 slučajeva pri akcijama protiv najavljenih bandi, pri krstarenju po šumama, odabiranju talaca, za davanje straža. U jednom slučaju, bataljon je obrazovao ekzekuciski odred prilikom streljanja 10 komunista. Skoro svakodnevno je više grupa upućivano u naročito opasne krajeve kao prethodnice. U Kamniku je određeno, u jačini jednog voda, osiguranje mesta posle zamračenja — u Bledu stalno, U pojedinostima sprovedeni su ovi službeni postupci, odnosno postignuti su ovi uspesi:

13-8-1941: Hapšenje 7 lica, osumnjičenih da su učestvovala pri umorstvu sekretara opštine Sela pri Kamniku.

14-8-1941: Hapšenje 25 komunista i nacionalnih Slovenaca kao talaca.

16-8-1941: Hapšenje 2 lica koja su se ogrešila o zabranu izlaza civilnih lica.

17-8-1941: Hapšenje 2 muškarca, osumnjičenih da su pretili mesnom grupnom vodji koruških Volksbunda u Mengešu.

21-8-1941: Zauzimanje napuštenog logora u prostoru Mengeša; pronadjeni su isecci karata za snabdevanje i pisma.³

23-8-1941: Hapšenje 3 sumnjiva lica u toku noći.

24-8-1941: Vatreći sukob sa bandama kod Tunjica;⁴ pronadjen logor, zaplenjeno vrlo mnogo oružja, velike količine eksploziva, ručnih granata, municije, oružni pribor, životnih namirnica, dokumenata i dragocenosti. Hapšenje 2 lica koja traži Gestapo u Kamniku. Hapšenje 2 lica koja su nosila oružje bez dozvole.

Hapšenje jednog seljaka, osumnjičenog da je pružio skrovište banditima.

20-8-41: Hapšenje 5 lica osumnjičenih da su pripucala na oklopna motorna kola. Pronadjen je napušten logor, municija i prazne čaure (patrone).

25-8-1941: Hapšenje 6 lica, osumnjičenih da su učestvovala pri ubistvu kovačkog majstora Ulčara. Pronadjene su dve planinske peći-

³ Logor Mengeško-moravčanske čete Kamničkog bataljona.

⁴ Napad na Kamničku četu Kamničkog bataljona.

ne, koje su, bez svake sumnje, služile banditima kao logorska stanica, **sudeći** po pronadjenim tragovima vatre.

3-9-41: Aktivnost bataljona pri suzbijanju vatre (požar u pilani Remec i komp.) i brzim i delotvornim angažovanjem bilo je moguće da se spase skoro 1 i po milion rajhsmaraka. Uhapšena su dva sumnjiva lica.

Vatrena borba sa banditima severno od Šmarne Gore,⁵ pronadjen logor, zaplenjeno vrlo mnogo oružja, ručnih granata, municije, materijala za naoružanje i dokumenata.

Usled toga što je bataljon bio mnogo zauzet, to se obuka mogla izvoditi samo u manjem obimu — većim delom bio je na raspoloženju za to samo 1 vod. Obuka je, uglavnom, obuhvatila borbenu obuku (nastupanje prema bandama) i izučavanje pogleda na svet.

Za ubuduće predviđa se intenzivna škola gadjanja.

d) U vreme kad je pisan izveštaj, bataljon je uspeo u 2 slučaja da razbije bande na položajima i da im otme skoro celokupno oružje i oružni pribor. Tim je, bez sumnje, u znatnoj meri oslabljena borbena moć ovih bandi. Ukoliko se, pored svega toga, još jednako pojavljuju teroristi, to treba tražiti u tom što oni dobivaju novo oružje, i dr. preko granice. Okrug Kamnik (Litija) se još ne može smatrati smirenim.

e) Obezbedjenje najvažnijih industriskih preduzeća izvršeno je u Kamničkom okrugu u saglasnosti sa političkim komesarom.

Major zaštitne policije
i komandant bataljona
(Potpis nečitak)

⁶ Napad na Rašičku četu Kamničkog bataljona.

BR. 161

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU ČETI
TAOCA U TRBOVLJU¹**

Objava

16 septembra 1941 god., u Barbari bei Trifail,² mučki je ubijen na ulici jedan pripadnik Wehrmannschaft-a štajerskog Heimatsbunda.³

Dana 17 septembra 1941 god. bih su u Trifail-u⁴ streljani sledeći komunistički zločinci:

DUŠAN KREN, rodjen 10 februara 1922 god., frizer u Trifail-u, STANISLAUS KUDER, rodjen 5 juna 1911 god., bez zanimanja, stanuje u St. Leonhard,⁵

FORTUNAT POGORELSCHNIK, rodjen 23 maja 1909 god., sin posednika u St. Martin,⁶

FRANZ DROBNIC, rodjen 6 maja 1917 god., trgovački pomoćnik bez stalnog boravišta.

**ŠEF CIVILNE UPRAVE
Donje Štajerske**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Barbara kod Trbovlja

³ Pripadnik Wehrmannschafta Štajerskog domovinskog saveza. Wehrmannschaft je vojnička organizacija Domovinskog saveza. Vidi primedbu 3 uz dok. br.69.

⁴ Trbovlje

⁵ Sv. Lenart

⁶ Sv. Martin

BK. 162

**IZVEŠTAJ 85 ČETE TELEGRAFISTA KOMANDI STANA ITALI-
JANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O PALJENJU LOGORA MO-
KREČKE ČETE IZNAD IŠKE¹**

XI ARMISKI KORPUS
85 TELEGRAFSKA ČETA

Vojna pošta 46, 17 septembra 1941-XIX

18-9-1941
01/6082 Pov.

KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA«

komanda stana

V. P. 81

i na znanje:

KOMANDI INŽINJERIJE XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Predmet: Obaveštenja o incidentu u Iški, u vezi s »obaveštenjem«
od 16-9-1941 pod br. 01/4102 pov. protokola.

U vezi s događajem od 14 i 15, kada sam stavio kr. karabinje-
rima na raspoloženje šesdeset ljudi za čišćenje zone Iška,⁸ uputio
sam, na osnovu sporazuma zaključenog sa komandrom čete kr. ka-
rabinjera, 16-og u 15 časova, potporučnika Simonutti-a sa oko trideset
inženjeraca na lice mesta, radi daljeg pretraživanja i prikupljanja
drva koja su ostavili sumnjivi elementi. Kad je potporučnik Simo-
nutti stigao u mesto, ostavivši kamion sa nekoliko ljudi na straži i
preduzevši mere bezbednosti, podelio je ljude u dve grupe i nad
jednom preuzeo komandu lično, dok je komandu nad drugom grupom
poverio starijem kaplaru Azzini Gado. Zatim je otišao na lice mesta
gde je dan ranije bila zapaljena baraka nastanjena sumnjivim ele-
mentima. Za vreme ovoga kretanja potporučnik Simonutti je video
kako je na obali potoka, koji prolazi kroz mesto, iskrcao jedan čovek
u civilnom odelu sa nekim svežnjem. Na uzvik stoj, on se nije za-

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 37. Kvestura i ital. vojska su 14 i 15 septembra vršile
ofanzivu na sektoru Mokreca. 16 septembra, na osnovu dobijenih infor-
macija 85 četa telefonista je izvršila naknadno pretraživanje omanjeg te-
rena. Tamo su zapalili pronadjene partizanske barake.

ustavio već je počeo da beži u trku. Potporučnik Simonutti je na to odmah otvorio vatru na begunca, koji je odvratio vatrenim oružjem, stalno bežeći, iščeznuo u šumu.

Vojnici su odmah intervenisali pucanjem iz karabina i gonjenjem koje je bilo bezuspešno. Istovremeno otvorena je vatra iz mitraljeza na grupu kojom je komandovao potporučnik Simonutti, dok je grupa vojnika pod komandom starijeg kaplara Azzini napadnuta jednim drugim automatskim orudjem kada je stajala u blizini jedne napuštene mesne krčme čija vrata behu otvorena. Rafali su dolazili od šume i sa stenovitih litica Iške Doline. Skoro odmah napadnut je vatrom iz automatskog orudja i kamion sa grupom odredjenom da ga brani. Sofer je po naredjenju potporučnika Simonutti, u pratnji dva vojnika', otišao u stan da traži pojačanje. Hitno je obaveštena komanda kr. karabinjera, te je naredjeno da se uputi osamdeset ljudi.

U putu su slučajno naišli na 1 četu 1 grenadirskog puka, koja je bila na vežbi u Iškoj Vasi. Komandir ove čete izvešten je o događaju i odmah je intervenisao.

Naredjeno je da se opkoli selo gde je došlo do napada i da se detaljno pretraže kuće.

U ovoj operaciji grenadiri i inžinjerci su uhapsili sumnjivo lice koje se zatvorilo u kuću i nije se pokrenulo ni posle više uzastopnih hitaca na zidove i prozore, već se sakrilo u jednoj sobi u mraku. Ovo lice predato je naredniku kr. karabinjera.

Za vreme ove operacije primećena su dva lica na vrhovima brda, koja su davala znake zastavicama. Na njih je otvorena vatra, ali se rezultat nije mogao proveriti.

Po završenom pretraživanju i čišćenju terena, zapaljene su četiri drvene barake podesne za stanovanje komunista. Pronadjen je jedan radio i predat naredniku kr. karabinjera.

Po završetku operacije, na lice mesta je došao komandant artileriskog puka divizije »Granatieri« pukovnik, kojeg smo obavestili o događaju.

Uprkos pretraživanja šuma oko sela, za vreme operacija nije se moglo ući u trag položaju automatskih orudja niti pohvatati druga lica jer su ista pobjegla.

Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Komandir čete
(kapetan Gino Mittoni)
G. Mittoni s. r.

BR. 163

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 23 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA 23 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

Objava

23 septembra 1941 streljani su sledeći komunistički zločinci:

ANTON KUDER, rođj. 26 maja 1904, radnik u **St. Leonhardu**² br. 6, okrug Trifail®
ZYRILL KUDER, rođj. 12 februara 1901, radnik u **St. Leonhardu**, br. 6, okrug Trifail
FRANZ KUDER, rođj. 4 oktobra 1902, radnik u **St. Leonhardu** br. 6, okrug Trifali
BOJAN ILICH, rođj. 8 oktobra 1922, student u **Marburg**, Burggasse br. 6
BRUNO GOBEC, rođj. 28 septembra 1913, poslastičar u **Brunndorfu**,³ Schulgasse br. 16
CHRISTIAN BALCIC, rođj. 30 septembra 1920, bravar, pomoćnik u **Brunndorfu**, Agnes-Elisabeth-Strasse br. 5
MARTIN PERSCHE, rođj. 6 avgusta 1908, radnik nestalnog boravka
VINZENZ SPEGEL, rođj. 19 jula 1922, instalater u **Hundsdorfu**⁴ br. 26 opština Wöllan⁶
DUŠAN RASOVIC, rođj. 15 januara 1902, radnik u **Ober-St Kunigund**⁷ br. 18
ALOIS STRAFELA, rođj. 18 maja 1920, mašinbravar u **St. Marxen** br. 49, okrug Pettau.⁸

Marburg a. d. Drau,⁰ 23 septembra 1941

**ŠEF CIVILNE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj**

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Sv. Lenart

³ Trbovlje

⁴ Studenci

⁶ Pesje

^c Velenje

⁷ Gornja Sv. Kunigunda

⁸ Ptuj

⁰ Maribor

BR. 164

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 24 SEPTEMBRA 1941 GOD. O AKCIJI NA ČEMŠENEKU¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE — DONJA ŠTAJERSKA

Prilog dnev. br. 15/41

Trbovlje, 24 septembra 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA
CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Komandantova zapovest br. dnevnika 15-038 od 26-4 i 15.320 od 9-6-41.

Izveštaj od 24 septembra 1941

1. Opšte stanje: Opšte stanje u ovdašnjoj industriskoj oblasti u političkom pogledu je još uvek zategnuto. Od poslednjeg izveštaja naovamo nastupilo je, doduše, osetno poboljšanje, što se može pripisati tome što je policiska četa, koja je upotrebljena u cilju vratanja mira na teritoriji Trbovlja i Zagorja, više puta prokrstarila, zajedno s mesnom žandarmerijom, kroz celu okolinu; da je delimično pohvatala, oduzela im oružje, Di je pak, pošto su se ovde osećali nesigurnim, većim delom proterala sa ovog područja, one radikalne komuniste koji su u junu tekuće godine odbegli, i koji su, u svome skitanju po okolnim brdima, vršili terorističke akcije, širili zlonamerne laži i rovarili, te su time stanovništvo jako uznemiravali.

Na industriskom području Trbovlja, Zagorja i Hrastnika, postoji pak i. jedna jača komunistička ćelija, koja se još nije mogla pronaći ni uništiti.

16-9-1941 u 5 časova i 40 minuta jedan nepoznati komunista sledio je i ubio jednim metkom u trbuh pripadnika Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda Franju Tausela, elektrozavarivača u Trbovlju, nedaleko od njegovog stana, u momentu kada je pošao na rad. Jedan dan posle toga streljana su, za odmazdu, 4 komunista koji su već ranije bili uhapšeni.

26-8-1941 uhapšeni su od strane žandarmerije u Trbovlju radnici Alojz Šaubi i Alojz Avseč, a 30-8-1941 Josip Rađaj. Oni su

¹ Original u arhivi MNO.

uzeli učešća u terorističkim akcijama komunista u Trbovlju i okolini, te su zbog toga streljani.

4-9-1941 žandarmerija u Trbovlju, u sadejstvu jedinica policije bezbednosti dislociranih u Trbovlju i Zagorju, pod rukovodstvom potporučnika Balek-a i Geiger-a, izvršila je jednu akciju na Čemšeniku, kojom prilikom je uhapšeno 10 lica i pronadjeno i zaplenjeno 9 kg eksploziva i jedan kotur sporogorućeg fitilja, koji je materijal bio u svoje vreme ukraden iz magacina drumskog gradilišta u Sv. Marku kod Trbovlja. Od ovih 10 lica, streljani su 17-9-1941 seljak Stanislav Kuder i frizer Dušan Hren. Noću, 10-9-1941, rastureni su komunistički leci u pojedinim radničkim kvartovima u Trbovlju. Nekoliko primeraka nadjeno je u Hrastniku. Pisci i rasturači letaka nisu mogli biti utvrđeni. Ah se sumnja da je ovo delo mesnih komunista.

- U Zagorju i takodjer u Polšniku, u mesecu septembru, uhapšena su zbog komunističke delatnosti tri lica i ista su predata tajnoj državnoj policiji.

Privredno stanje u celom okrugu je zadovoljavajuće. Ako nekih artikala povremeno nema ih ima u nedovoljnoj meri, onda je to nastupilo kao posledica rata ih usled saobraćajnih teškoća.

Raspoloženje stanovništva — s obzirom na terorističke akcije koje se dešavaju, kao i zbog neminovnih policiskih mera kao odgovor na te akcije, dalje zbog iseljavanja, odnosno iz straha od evakuacije — prilično je potišteno. Pogoršanju pak toga raspoloženja doprinose i glasovi o bitnim promenama granica, koje se još uvek šire sa nepoznate strane.

U trbovljanskoj fabrici cementa raspoloženje radnika navodno nije dobro i izgleda da nisu zadovoljni, pošto se uspeh u radu pojedinaca ceni samo prema subjektivnim gledištima a ne prema principu stvarnog uspeha u radu.

Komandant žandarmeriskog okruga
(potpis nečitljiv)
žandarmeriski potporučnik

BR. 165

**RASPIS NAČELNIKA ŠTABA 21 ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 26 SEPTEMBRA 1941
GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA¹**

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA<

Odeljenje načelnika štaba

Sekcija za operacije i službe

Br. 6897/Op. prot.

V. P. 81, 26 septembra 1941-XIX

USTANOVE KAO U POSLATOJ KOPIJI

i na znanje:

Komandi XI armiskog korpusa

„ diviziske pešadije

Juče uveče, u 20.45 časova, u Ljubljani, napadnuta su vatrenim oružjem tri podoficira iz divizije »Granatieri di Sardegna«, od kojih je jedan ranjen.

Napadači su još u životu.

Naredio sam strogu istragu da bi se proverilo držanje i reagi-ranje trojice podoficira.

Neka svi dobro zapamte da ne želim da ljudi koji imaju čast nositi epolete sardinskih grenadira budu napadnuti a da pri tom napadač ne bude oboren na tlo metkom u stomak.

Za postupak po ovome snose punu hčnu odgovornost komandanti trupa i samostalnih jedinica, koji, s obzirom na situaciju, mesne prilike i borbenost svojih potčinjenih, treba da ih primoraju da se kreću svi zajedno, tako da u slučaju oružanog napada napadači plate na hcu mesta — životom — svoju smelost.

Diviziski general komandant

(Taddeo Orlando)

(M. P.)

Taddeo Orlando s. r.

¹ Original u arhivi MNO.

BR. 166

IZVEŠTAJ NEMAČKE ŽANDARMERISKE STANICE RUŠE ŽANDARMERISKOM OKRUGU MARIBOR II OD 26 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STANJU U MESECU SEPTEMBRU I AKCIJAMA POHORSKE PARTIZANSKE CETE¹

Dnev. br. 38

Ruše, 26 septembra 1941

IZVEŠTAJ

za mesec septembar 1941

1. Opšte stanje:

a) Političko stanje u Rušama je u glavnom bez promene. Slovenačko stanovništvo je većinom rezervisano i neljubazno. 31-8-1941 teroristička grupa na Pohorju izvršila je prepad na rekviriranu stambenu zgradu kao i zgradu Osetovog poseda u Logu, opština Ruše, istu opljačkala i zapalila.- 3-9-1941 jedan član bande na Pohorju ubio je vatrenim oružjem jednog stražara policije bezbednosti za vreme patroliranja u blizini Ruške planinarske kuće, na području istoimene opštine. U sporazumu sa stanicom državne tajne policije u Mariboru, u mesecu septembru, na ovome području, uhapšeno je 16 lica kao taoci. Ova stanica je izvršila više puta patroliranja po ugroženoj oblasti u cilju uništenja bande na Pohorju i za te zadatke je primila u službu i upotrebila takodje i 15 članova Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda. Ali se nijedanput nije moglo naići na ovu terorističku grupu. Ljudstvo stanice žali se da država nije obezbedila dovoljnu zaštitu u Rušama, usled čega se oni osećaju ugroženi od ponovnih banditskih napada na Pohorju.

b) Mogućnosti za zaposlenje u Rušama ima dovoljno. Stanovništvo pokušava da diže već utvrđene cene svim proizvodima. U mesecu septembru, ova stanica je podnela prijavu protiv 3 lica zbog dizanja cena. Nedostatak projinog brašna svuda se oseća.

2. Brojno stanje ove stanice iznosi 3 aktivna žandarma i 4 pomoćna policajca.

3. Na području ove stanice nema nikakve druge vlasti sem vlasti ove stanice.

5. a) ...

b) Ova stanica vrši danonoćna patroliranja svog područja i vodi računa o saobraćajnoj disciplini na drumovima.

c) Pomoćni policajci obučavaju se redovno u policiskoj službi i upotrebljavaju se za patroliranja.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/2 — fase. 2).

² Vidi dok. br. 34. Akciju je izvršila Pohorska četa.

d) Završeno je razoružanje stanovništva. Stvarno umirenje nastupiće tek onda kada bude završeno sa iseljavanjem ili preseljavanjem svih nepodnošljivih elemenata. U najnovije vreme više lica, od onih koja su ranije bila uhapšena i kao nepodnošljiva bila naznačena za iseljavanje, ponovo se vratilo svojim kućama, te je ovaj događaj kod malog broja folksdojčera u Rušama izazvao najveće negodovanje. Celokupna zemlja i imovina nalazi se ovde potpuno u slovenačkim rukama.

6. Ovdašnja stanica ima na svom raspoloženju jedan motocikl.

7. Intendantsko snabdevanje ove stanice regulisano je.

8. 20 članova Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda, naoružani su puškama i municijom, i stoje u slučaju potrebe na raspoloženju ove stanice.

9. Ova stanica je vrbovala i primila u službu 11 pomoćnih policajaca. Vrbovanje će se produžiti. 7 pomoćnih policajaca otkomandovano je u kurseve za obuku u Ptuj i Lannach.

10. ...

11. Ova stanica do sada nije imala ni gubitaka ni nesrećnih slučajeva i svi ljudi su zdravi.

12. Raspoloženje ljudstva je dobro.

Komandir stanice:

BR. 167

IZVEŠTAJ KOMANDANTA PUKA WEHRMANNSCHAFTA »CELJE-ZAPAD« OD 10 OKTOBRA 1941 GOD. KOMANDANTU WEHRMANNSCHAFTA U MARIBORU PUKOVNIKU BLASCHI O NAPADU PRVOG ŠTAJERSKOG BATALJONA NA ŠOŠTANJ¹

**KOMANDANTU WEHRMANNSCHAFTA²
PUKOVNIKU BLASCHU**

Maribor

KOMANDANT PUKA
»CELJE-ZAPAD«

10 oktobar 1941

WFX) 1 635 41
W/B

okružni dom, I sprat

Izveštaj o akciji

Noću između 7 i 8 oktobra, jedna jača komunistička banda izvršila je napad na mesto šoštanj,³ kojom prilikom su ranjena 3 lica, među njima jedan starešina Wehrmannschafta.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu 3 uz dok. br 69.

³ Vidi dok. br. 54.

O ome me je izvestio telefonom 8 ov. mes. u 10 časova pre podne vodnik 2 voda u šoštanju Wehrmann Gruber Hans. Jednovenom izvestio je da su delovi te bande provalili u njegov stan i tom prilikom ukrali njegovo službeno odelo, kao i njegova dokumenta, medju njima i putnu ispravu.

Na licu mesta informisao sam se o stanju i nalogu Wehrmanna. Napad je izvršila jedna banda, jaka 60 ljudi, koja je vrlo dobro naoružana, odevena delimično srpskim uniformama sa šlemovima i kojima po izjavi svedoka, komanduje srpski major. Ovde se radi o napadu koji je dobro smišljen i planski izveden. Da bi zaplašila stanovništvo, banda je gadjala divlje svuda po okolini, sakupila po raznim kućama hrane i odela, digla u vazduh jedan most, presekla telefonsku liniju i zapalila strugaru starešine mesne grupe. Posle dva časa, banda je, pevajući odmaršovala dalje marševskim strojem na komandu »prva četa«.

Komandant puka
»Celje-zapad«
(Wolf)

BR. 168

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 10 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA POVODOM NAPADA PRVOG ŠTAJERSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA NA GARNIZON ŠOŠTANJ¹

Objava

7 oktobra 1941 komunističke bande napale su grad Schönstein² i pri tome izvršile teroristička dela.

10 oktobra 1941 sledeći komunistički zločinci streljani su u Schönstein-u :

ALOJZ ROZMAN, rođ. 29 XII 1915, kamenorezač, nestalnog boravka,

FRANZ BRGLEZ, rođ. 18 IX 1921, bez zanimanja, sa stanom u Pragerhof-u³ 34,

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² šoštanj. Prvi Štajerski partizanski bataljon napao je Šoštanj noću. 8 oktobra 1941 godine. Vidi dok. br. 54. Nemci su zatim streljali 10 talaca koje su doveli iz zatvora u Celju.

³ Pragersko

MAKS BRGLEZ, rođ. 10 X 1917, pomoćni radnik, sa stanom u Pragerhof-u 34,
MIHAEL ANZEL, rođ. 17 IX 1911, student, sa stanom u Krottendorf-u⁴ 39 kod Pettau-a,
ALOJZ ZORMAN, rođ. 8 V 1921, student, sa stanom u Sakuschak-u⁵ 61 kod Lorenzen i. d. Biicheln,⁶
IVAN KESE, rođ. 3 IV 1905, pomoćni radnik, sa stanom u Trifailu-u⁷ 481,
DUŠAN FESŽGAR, rođ. 2 Xn 1919, tekstilni radnik, nestalnog boravka,
FRANZ BIZJAK, rođ. 5 V 1921, pisar, sa stanom Pragerhof-u 12,
FRIC NOVAK, rođ. 21 VII 1908, elektrozavarivač, sa stanom u Oberrotwein-u⁹ 12, Marburg a. d. Drau,⁹
JOSEF PETRIČ, rođ. 3 XII 1924, radnik, sa stanom u Trifail-u, Loke 187,
Marburg a. d. Drau, 10 oktobra 1941

ŠEF CIVILNE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj

⁴ Zah. ješk
⁵ Sakušak
⁶ Sv. Lovrenc u Slovenskim Goricama
⁷ Trbovije
⁸ Zg. Radvanje
⁰ Maribor

Razglas

Dne 7. oktobra 1941 je komunistična sodrga napadla mesto Schönstein in izvršila zločine.

Dne 10. oktobra 1941 so bili sledeči komunistični zločinci v Schönsteinu ustreljeni:

Alois Rosmann, roj. 29. XII. 1915, kamnosek, brez stalnega bivališča,
Franz Bergles, roj. 18. IX. 1921, brez poklica, stanujoč v Pragerhof šte. 34,
Max Bergles, roj. 10. X. 1917, pomožni delavec, stanujoč v Pragerhof šte. 34,
Michael Anzel, roj. 17. IX. 1911, dijak, stanujoč v Krottendorf šte. 39 pri Pettau,
Alois Zormann, roj. 8. V. 1921, dijak, stanujoč v Sakuschak šte. 61 pri Lorenzen i. d. Büheln,
Ivan Kese, roj. 3. IV. 1905, pomožni delavec, stanujoč v Trifail šte. 481,
Dušan Finžgur, roj. 2. XII. 1919, tekstilni delavec, brez stalnega bivališča,
Franz Bizjak, roj. 5. V. 1921, pisar, stanujoč v Pragerhof šte. 12,
Fritz Novak, roj. 21. VII. 1903, elektrovarilec, stanujoč v Oberrotwein šte. 12, Marburg an der Drau,
Josef Petrič, roj. 3. XII. 1924, delavec, stanujoč v Trifail, Loke šte. 187.

Marburg an der Drau, den 10. Oktober 1941.

**Der Chef der Zivilverwaltung
in der Untersteiermark**

WACHENSTEIN PRAGERHOF

Fotokopija desne strane dokumenta br. 168 sa tekstom na slovenačkom jeziku

BR. 169

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG AR-
MISKOGRUPA OD 14 OKTOBRA 1941 GOD. O NEMOGUĆ-
NOSTI ANGAŽOVANJA KONFIDENATA ZBOG AKCIJE OSVO-
BODILNE FRONTE I PARTIZANSKIH JEDINICA¹**

21 PEŠADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«
Komanda kr. karabinjera

Br. 107/1 prot. Poverljivo V. p. 81, 14 oktobra 41-XDC
Odnosi se na akt. br. 58/1 od 12 okt.

Predmet: Krivična delatnost oružanih grupa

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Ova komanda, i pored najživljeg interesovanja, još nije uspela da nabavi konfidente, jer one osobe koje bi bile u stanju da pribavljaju korisne vesti, nisu voljne da nam ih dostavljaju bojeći se grubih represalija od strane komunističkih elemenata.

U svakom slučaju, autor ovoga će i dalje nastaviti sa traženjem i naknadno će, u pozitivnom slučaju, o tome javiti.

(M. P.) Kapetan
Komandant kr. karabinjera
(Vito Guarglia)
V. Guarglia s. r.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a, fase. I).

BR. 170

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANU
TERITORIJU KORUŠKE I KRANJSKE OD 16 OKTOBRA 1941
GOD. O STRELJANJU DVADESET PRIPADNIKA NARODNO-
OSLOBODILACKOG POKRETA¹**

Objava

Vanredni sud, kojeg je odredio šef civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske, 16-10-1941 osudio je na

smrt

- 20 godišnjeg Bogomila **LEBANA**, iz Ototsche,²
- 20 godišnjeg Silvestra **GROBOVŠEKA**, iz Ototsche,
- 26 godišnjeg Rada **BENEDICICA**, iz Ober-Dobrave,³
- 24 godišnjeg Stanislava **LEBANA**, iz Ototsche,
- 23 godišnjeg Janeza **BREŠIČA**, iz Obersenice,⁴
- 19 godišnjeg Stefana **LOSCHARA**, iz Gmedner-a/'
- 18 godišnjeg Alojza **PETSCHNIKA**, iz Gamling-a,⁶
- 21 godišnjeg Vida **KNESA**, iz Gamling-a,
- 42 godišnjeg Petra **KOSEČA**, iz Uranschitz-a,⁷
- 19 godišnjeg Dušana **TREBUSCHAH**, *iz* Poljane kod St. Veit-a,⁸
- 21 godišnjeg Mirka **DOMŠIČA**, iz Tatzen-a,⁹
- 42 godišnjeg Mihaela **NOVAKA**, iz Tatzen-a,
- 28 godišnju Tereziju **DRAGER**. *iz* Tschernutsch-a,¹⁰
- 28 godišnjeg Stanislava **KOSECA**, iz Uranschitz-a,
- 37 godišnjeg Viktora **KALJA**, iz Laak-a,¹¹
- 29 godišnjeg Janeza **PLANINCA**, iz Laak-a,
- 39 godišnjeg Janeza **SCHWEGELA**, *iz* Visokog,

zbog toga što su učestvovali na komunističkim skupovima, saradji-
vali prilikom ubistava, banditskih napada i provala, uprkos zabrane

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog inst. (ital. odeljenje, 34 a, fase. 2).

² Otoče

³ Gornja Dobrova

⁴ Gornja Senica

⁵ Gmajnica

" Gameljne

⁷ Rasica

⁸ Poljane kod Št. Vida nad Ljubljanom

⁹ Tacen

¹⁰ Crnuče

¹¹ Loka

— imali oružje, vršili paljevine, organizovali pomoć komunistima i agitovali za komuniste, odnosno kod tih zločina pomagali.

Smrtna kazna bila je odmah izvršena.

Osim njih bili su streljani, kad je pohvatana ova banda, još sledeći pripadnici:

Maks CERNE, iz Tschernutsch-a.

Franc KREMLJ, iz Pirnitz-a,¹²

Ciril KNAPIC, iz Tatzen-a.

Streljani su pripadnici dveju bandi, odnosno oni koji su ih potpomagali u njihovom radu obaveštenjima, novcem i namirnicama.

Izvršenjem smrtne kazne bar delimično plaćeni sif sledeći zločini: 16 ubistva od kojih je našlo smrt 17 lica, najviše Slovenaca; napad na pilanu Remec, kojom prilikom su odveh sobom 2 taoca;¹³ mnogo-brojna dela sabotaže, medju kojima i uništenje montažnog automobila Telegrafске gradjevinske sekcije u vrednosti 30.000.— RM; brojne provale, pljačkaški napadi, paljevine itd.

Veldes,¹⁴ 16 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
za okupirano područje Koruške
i Kranjske
Kutschera

¹² Pirniče

¹³ Vidi dok. br. 26.

" Bled

BR. 171

**PROGLAS NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 20 OKTOBRA 1941 GOD. O PRESELJAVANJU
SLOVENACA¹**

Proglas

o državno-političkim merama u graničnoj teritoriji

**Iz državno-političkih razloga moraće se izvršiti preseljenje iz
dole navedenog graničnog pojasa.²**

Taj pojas obuhvata sledeća područja i opštine:

1. Od okruga Rann:³

Cela teritorija južno od Save sa političkim opštinama Sawenstein, Bründl, Radelstein (prije Butschka), Arch, Haselbach bei Gurkfeld, Gurkfeld (deo opštine koji leži južno od Save), Zirkle, Munkendorf (prije Tschatesch), Weiental (prije Grossdolina).⁴

Severno od Save političke opštine: Briickel (prije Dobowa), Rann, Kapellen bei Rann, Wisell, Arnau (prije Artitsch), Königsberg am Sattelbach (prije St. Peter bei Königsberg), Pirschenberg (prije Globoko) sa izuzetkom poreske opštine Blatno, Gurkfeld (deo opštine koji leži severno od Save) sa izuzetkom poreskih opština Pleterje, Anowetz i Sremitsch i, od političke opštine Drachenburg, poreske opštine Fautsch i Wrenskagorza.⁵

2. Od okruga Trifail:⁶

Čitavo područje južno od Save sa političkim opštinama Ratschah, Johannistal, Kumberg bei Trifail (prije St. Georgen), Mariatal i Billichberg.⁷

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 59.

³ Brežice

⁴ Boštanj, Studenec, Bučka. Raka, Leskovec kod Krškog. Krško, Cerklje, Krška Vas (prije Čatež), Velika Dolina.

⁵ Dobova. Brežice, Kapela kod Brežica, Bizeljsko, Artiče, Sv. Peter, Globoko sa izuzetkom poreske opštine Blatno, Krško (deo opštine koji leži severno od Save), sa izuzetkom poreskih opština Pleterje, Anovec, Sremič i, od političke opštine Kozje, poreske opštine Buče i Vrenska Gorica.

⁶ Trbovlje

⁷ Radeče, Št. Janž, Sv. Jurij pod Kumom, Dole i Polšnik

Preseljavaće se u Nemačku.

Svi preseljeni će zadržati svoje imanje ili će primiti otštetu.

Rublje, odelo, krevetsko rublje i predmeti za svakodnevnu upotrebu moći će se, u koliko će dozvoljavati transportne mogućnosti, uzeti sa sobom. Novac i skupocenosti ostaće u rukama sopstvenika. Vlasnici će za imanje, koje ostaje u zemlji, dobiti otštetu, ako budu radili prema uputstvima o preseljavanju i ako budu ispunjavali svoju dužnost u svome novom boravištu.

Otpor i sabotaža kažnjavaće se strogo prema mojoj odredbi od 14 aprila 1941 god. Izvršioći će izgubiti svako pravo na otštetu. Pravo na otštetu izgubiće takodje i onaj koji bi hteo da se bekstvom izvuče od preseljenja. Bez moje dozvole povratak u označeni granični pojas je zabranjen.

Preseljenje je ograničeno na naznačene opštine.

Preseljenje se nikako ne odnosi na stanovništvo u okružjima Marburg-Stadt, Marburg-Land, Pettau, Cilli,⁸ stanovništvo u sreskom načelstvu Luttenberg¹ i stanovništvo u svim opštinama Rann i Tri-fail koje nisu gore navedene.

Marburg an der Drau,¹⁰ 20 oktobra 1941 godine.

Šef civilne uprave
Donje Štajerske

⁸ Maribor-mesto, Maribor-okoliea, Ptuj, Celje.

⁹ Ljutomer

¹⁰ Maribor

BR. 172

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 21 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU ŠEST
TALACA U MARIBORU¹

Objava

U Sankt Hermagoras-u² kod Tiiffer-a,³ jedna komunistička banda ponovo je izvršila zločinstvo i tom prilikom su dva lica pala kao žrtve.

21 oktobra 1941 streljani su sledeći komunistički zločinci:

Balgavi Stefan, rođen 22 VII 1915, metalostrugar sa stanom u Marburg-u, Brunndorf,⁴ Uferstrasse br. 11,
Schmerz Anton, rođen 12 VI 1921, radnik, sa stanom u Tschret-u,⁵ okrug Cilli,⁶
Gulitsch Andrej, rođen 3 V 1905, bravar, sa stanom u Marburg-u d. Drau, Etzelgasse br. 7,
Sodin Alois, rođen 4 VII 1914, pomoćni radnik, sa stanom u Stranitzen⁷ br. 76, srez Gonobitz,⁸
Schoster **Martin**, rođen 12 X 1922, stolarski pomoćnik, sa stanom u Vrhlogu br. 17 kod Kerschdorf-a.⁹
Korošec Johann, rođen 15 IV 1907, mlinarski pomoćnik, sa stanom u Oberisch-u¹⁰ br. 11, okrug Pettau.

Marburg an der Drau, 21 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Šmohor
³ Laško. Akciju je verovatno izvršila Revirska četa. Taoce su streljali u Mariboru u dvorištu sudskog zatvora.
* Maribor, Studenci
⁵ Creta
⁶ Celje
⁷ Stranice
⁸ Konjice
⁹ Črešnjevec
¹⁰ Obrež

BR. 173

UPUTSTVO KRALJEVSKE KVESTURE U LJUBLJANI SVIM
SRESKIM KOMESARIMA, ODELJENJIMA JAVNE BEZBEDNO-
STI I KARABINJERSKIM KOMANDAMA U LJUBLJANI OD
21 OKTOBRA 1941 GOD. ZA PREUZIMANJE ISTRAGE POVODOM
NAPADA KRIMSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA NA LOŽ¹

KR. KVESTURA U LJUBLJANI

Br. 06633 Kab.

Ljubljana, 21 oktobra 1941-XIX

Predmet: Napad na garnizon u Ložu.

I'overljivo

SRESKIM KOMESARIMA U
LOGATECU — NOVOM MESTU — KOČEVJU — ČRNOMELJU
ODELJENJIMA JAV. BEZBEDNOSTI"
LJUBLJANA ŽELEZNICA — NOVO MESTO
KOCEVJE --ČRNOMELJ — TREBNJE — METLIKA
POLITIČKOM ODELJENJU
SEDIŠTE
KOMANDAMA ČETA KR. KARAB.
UNUTRAŠNJOJ I SPOLJNOJ

Ljubljana —

Novo Mesto — Kočevje

i radi znanja

KOMANDI GRUPE KR. KARAB.

Ljubljana

Uveče 10 o. m., u mestu Lož, opština Stari Trg, naoružana
banda napala je garnizon, s kojim je zametnula borbu.² Ubijena
su tri zločinca i nekoliko gradjana, a ranjeno je nekoliko vojnika.

Zločinci su uzeli za taoce artiler. kapetana Pivotti-a i dva voj-
nika, i dosada preduzeta istraga dala je negativne rezultate. Vrlo
je verovatno da su zločinci prisvojili uniformu oficira i vojnika da
se njom posluže u kakvom zločinačkom pothvatu koji nameravaju
izvršiti, tim pre što su komunisti izvršili veliku kradju prenošeni u
odela opštinskih činovnika i tim pre — ponavljam — što poverljive
vesti potvrđuju da se spremaju da izvrše jedan drugi napad na neku
banku, prerušeni u vojnička odela.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje. kutija
21 w, fase. 9).

² Vidi primedbc uz dok. br. 54.

Moram smatrati da su oficir i dva vojnika koji su uzeti za taoce, ako nisu već pali kao žrtve zločinačke okrutnosti, sigurno zatvoreni u nekoj izolovanoj poljskoj kući ili u naseljima, uzevši u obzir da su sami zločinci, zbog oštrog zime, napustili šume da se sklone u obližnjim naseljima, odakle se pokreću radi masovnih izvršenja zločinačkih pothvata.

Zbog toga je potrebno:

1. da sve policiske snage izvrše pretraživanje šireg obima, ne izostavivši nijednu kuću u naseljima i poljima, da se eventualno pronadje zarobljeni oficir i dva vojnika i da se uhapsu svi (ponavljam: svi) koji se ne nalaze u svom mestu i drugi koji bi dali povoda najmanjoj sumnji.

Suvišno je reći da pretraživanje treba proširiti i radi toga da se pronadje i zapleni oružje, municija i uopšte svaki eksploziv;

2. da gospoda sreski komesari, odeljenja Javne bezbednosti, komande karab., koristeći se naročito poverljivim licima, upotrebivši skroz pouzdane slovenačke elemente i obećavši i novčane nagrade, prikupe sve moguće vesti radi utvrđivanja mesta gde su zatvoreni oficir i dva vojnika i da se dobiju vesti o privatnim stanovima u kojima se nalaze zločinci;

3. da se najpre ubedjivanjem, a zatim i odlučnim pretnjama, nagovore istaknutija lica, sveštenici, da saradjuju u akciji za brzo oslobodjenje oficira i vojnika, upozoravajući da će svaki njihov propust ili protivljenje ubrzati sprovođenje strogih mera koje ovo nadležstvo ima protiv njih već u pripremi, ako kroz najkraće vreme ne budu zarobljenici oslobodjeni. U tu svrhu neka sva nadležstva i komande drže pripremljene spiskove tih lica, uključivši i sveštenike, te da ih odmah nakon mog telegrama uhapsu i zaplene njihov novac, vrednosti i namirnice.

Treba ih već sada urazumiti — da je vlast odlučila da uguši svako pomaganje bandi, bilo u kom obliku, jer one pod maskom politike postupaju kao najgori prosti zločinci, budući da sam uveren da te bande ne bi mogle održati se u polju niti preduzimati tako smeće zločinačke pothvate da nisu sigurne da su im blagonakloni posednici i mesni upravljači.

Sve mesne vlasti, radeći sporazumno i tražeći pomoć od vojnih jedinica, postupiće prema tome vrlo oprezno, spremno i energično.

Želim da komande kr. karabinjera upoznaju sve potčinjene sa sadržinom ovog akta strogo poverljive prirode, u oelini, dopunjujući ga sa uputstvima koja budu smatrale potrebnim, da bi odmah, promišljeno i sa sistemom, bilo po njemu postupljeno.

Želim da me hitno obavestite o svakom događaju.

Kvestor
Ettore Messana
s. r.

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KO-
MANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE OD 24 OKTOBRA
1941 GOD. O POLOŽAJU NA TERITORIJI KORPUSA I POTREBI
OŠTRIJIH MERA PREMA NARODNOOSLOBODILAČKOM
POKRETU¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA XI ARMISKOG KORPUSA

N 3/27 prot Poverljivo

V. P. 46, 24 oktobra 1941-XIX

Predmet: Izveštaj o moralnom stanju trupa i stanovništva.

KOMANDI KR. KARABINJERA 2-e ARMIJE

V. P. 10

Duh i moral trupa ostaje visok uprkos teških službi kojima su one izložene, naročito noću, za vreme čuvanja železničkih, telegrafskih i telefonskih pruga, pri osiguranju puteva i pri čišćenju brdovitih i planinskih zona kroz koja se kreću naoružane bande ustanika.

²

Komunistička aktivnost znatno se ojačala.

Oružani sukob od 14 o. m. u blizini Zapotoka, u kojem su ubijena dva ustanika, česti atentati na železničke pruge i dogadjaji, tako neugodni, koji su se desili 19 o. m. posle podne i u prvim časovima sledećeg dana u Ložu i u Bezuljaku³ i imali za posledicu: mrtve i ranjene u našim redovima i zarobljavanje kapetana i 3 vojnika — jasno dokazuju da su se naoružane bande, osim što su čvrsto organizovane i dobro vodjene, toliko osilile usled naše slabe represivne akcije, da se usudjuju izazivati talijanske oružane snage napadajući usred dana vojničke garnizone. Takvi dogadjaji stvaraju, očito, najnepovoljnije utiske kod stanovništva i među trupama, koje se osećaju izložene strašnim pogibeljima, a da, na ustuk tome, nema primene izvanrednih mera protiv krivaca, protiv osumnjičenih ni protiv pomagača.

Nema sumnje — barem takvo se mišljenje ukorenilo u vojnim krugovima — da pojačanu aktivnost ustanika treba, velikim delom, pripisati slabosti koju je pokazao Visoki komesarijat u Ljubljani prilikom smrtne kazne koju je 8. o. m. izrekao Vanredni sud nad

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Redakcija je izostavila tekst koji tretira pitanje snabdevanja ital. vojske.

³ Misli se na napad Krimskog bataljona na Lož (19-X-1941 god.) i Bezuljak (20-X-1941 godine).

poznatom trojicom slovenačkih mladića koji su zatečeni sa oružjem i municijom.⁴ Da je dotična kazna — koja je potpuno pravilno presudjena — bila izvršena, bez sumnje bi izazvala koristan odjek kod ustanika i kod samog stanovništva koje saradjuje s ustanicima i pomaže im na sve moguće načine. Ako je istina da ranije greške služe za pouku u budućnosti, nameće se danas potreba da se primene najstrože mere u cilju da se izbegne dalje ponavljanje slučajeva koji u našim redovima stvaraju bolne gubitke i koji jako umanjuju naš prestij kao jake i ratničke nacije, osobito kod onih koji iz solidarnosti ili iz straha od represalija daju pomoć ustanicima. Doista, Slovenci, naoružani i maskirani izišli su iz nekoliko kuća u Ložu da napadnu ovaj garnizon.

Da se takav događaj desio u nemačkoj Sloveniji, mesto Lož bi bilo spaljeno. Iako se neće da pristupi takvim krajnostima, ipak bi trebalo preduzeti mere po zakonu odmazde. Nakon nekoliko takvih primera stanovništvo bi uvidelo potrebu da saradjuje sa talijanskim vlastima i da daje korisna obaveštenja o naoružanim bandama i njihovim organizatorima.

Na ljutu ranu ljutu travu. Sada je već jasno da nisu dovoljni proglasi i naredbe i da se Ljubljanskom pokrajinom ne može upravljati kao svakom drugom pokrajinom u Kraljevini. Svako odugovlačenje moglo bi da bude vrlo opasno po život naših trupa i porazan primer nesposobnosti i slabosti upravljanja.

Drugo pitanje koje treba resiti, to je problem piata činovnika Slovenaca koji su zadržani u našoj službi. Doista nije moguće da oni dalje primaju plate od 500 do 1000 lira uz sadanju veliku skupoću.

Raniji kurs dinara prema liri danas ne može se uzimati u obzir. Pre je jedno jaje koštalo dinar (trideset i trideset osam santima), danas košta najmanje L 1.50, i tako je sa svima najpotrebnijim namirnicama. Stoga nije dovoljno tražiti privrženost tih činovnika, njima treba dati i mogućnost za život.

Situacija u susednoj Hrvatskoj smatra se i dalje vrlo nesigurnom.

Vlada je slaba, trupe nisu disciplinovane, narod pod terorom i na milost i nemilost ustaša, koji vrše sva moguća nasilja.

Govori se da je Poglavnik odlučio, zbog mutne situacije, da preseli svoju porodicu u Italiju, i da je ta vest uznemirila stanovništvo ove pokrajine.

POTPUKOVNIK KOMANDANT KR KARAB.

— Luigi Brucchiatti —
(Paraf)

⁴ Vidi dok. br. 158 i primedbu br. 2 uz dok. br. 214.



11F
 2

Comando XI Corpo d'Armata

Ufficio PERSONALE P.M. 46, N. 24 ott. 1941 Anno XIX
 N. 05/6507 di prot. Risposta al foglio N. _____ del _____

OGGETTO: Relazioni sulle aggressioni a Loz e Bazuljak da parte di nuclei ribelli.

AL MINISTERO DELLA GUERRA - Gabinetto -	<u>ROMA</u>
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Direz. Generale Ufficiali in Congedo-	<u>ROMA</u>
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Direz. Gen. Leva Sottufficiali e Truppa- -Divisione Sottufficiali Sezione 1 ^a -	<u>ROMA</u>
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Direz. Generale Leva Sottufficiali e Truppa- -Divisione Truppa - Sez. 1 ^a -	<u>ROMA</u>
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Direz. Generale dei Servizi Amministrativi-	<u>ROMA</u>
AL COMANDO DELLA 2 ^a ARMATA	<u>POSTA MILITARE 10</u>

Trasmetto le unite due relazioni circa le aggressioni ai nostri presidi di Loz (UH - CF) e Bazuljak (TP - CQ), avvenute nei giorni 19 e 20 corrente.

A ciascuna delle relazioni stesse è unito l'elenco dei militari deceduti, feriti e catturati.

Riserva di ulteriori comunicazioni ed eventuali proposte non appena il generale comandante la divisione Granatieri di Sardegna, da me interessato, mi fornirà in proposito concreti elementi di giudizio.

IL GENERALE DI CORPO D'ARMATA
 -COMANDANTE-
 M. Roberti

Manicotto

Si prega di trattare per ogni lettera un solo argomento e di indicare nella risposta il numero di prot. e l'Ufficio cui si risponde.
 C/C postale N. 9/4880.
 Indirizzo telegrafico: Corpaalila.

*Tutte le parti, anche quelle, migliori, che sono state - che
 al mittente di buona fede, dopo un'ispezione, nella notte stessa, dovranno essere
 messe in tutte le relazioni, anche
 per l'azione di informazione e di
 controllo che ne è prevista al
 G. S. S. S. - per essere subito inoltrate
 alla autorità di polizia, giunte a
 loro e senza alcun ritardo.*

Fotokopija propratnog pisma komande italijartskog XI armiskog korpusa
uz dokumenat br. 175

BR. 175

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PARTI-
ZANSKOM NAPADU NA LOŽ'**

IZVEŠTAJ O NAPADU IZVRŠENOM 19 OKTOBRA 1941/XIX
NA LOZ

Dana 19 o. m., oko 17,30 časova, u naselju Lož,² gde je smeštena 156 baterija granične straže 17 armiske artiler. grupe, jedna grupa ustanika, podeljena na manje grupe, istovremeno je napala sledeće objekte:

— oficirsku menzu; poštanski ured; vojničke stanove 156 baterije; kancelariju baterije; konjušnicu baterije.

a) Oficirska menza. U njoj su bili svi oficiri sem kapetana Pivotti-a, komandira baterije, koji je izašao iz menze u pratnji žene i dveju kćeri i nalazio se u blizini konjušnice.

Grupa koja je određena za napad nai oficire otvorila je vatru na jednog artilerca koji se nalazio napolju. Oficiri su odmah znali šta se dešava, i da bi uspešno uzvratili vatru, premestili su se iz sale u prizemlju na gornji sprat i sa prozora istoga otvorili su vatru pištoljima na ustanike, kojih je bilo oko petnaest.

Poručnik Manzo Massimo smrtno je ranio jednog ustanika, koji je bio naoružan puškomitraljezom, a drugog ranio; puškomitraljez je pao u naše ruke.³

Napad ustanika izveden je bacanjem ručnih bombi na krov i na prvi sprat zgrade i rafalima iz puškomitraljeza i karabina, ne zadavši nam gubitaka.

Artilerci, koji su se nalazili u blizini, u prostorijama i u šetnji, čuvši eksplozije, intervenisali su puškomitraljezom i poterali grupu.

b) Stanovi ljudstva baterije. Nalaze se donekle daleko od oficirske menze.

Kroz jedan prozor ubačeno je nekoliko bombi u prostoriju prizemlja, gde je smešteno ljudstvo baterije. Tu se nalazilo dvadesetak artileraca.

Najpre straže na ulazu, a posle i svi artilerci smesta su reagovali i ubili 2 napadača. Naoružani jednim puškomitraljezom,

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 e, fase. 2.). Dokumentat je, s propratnim pismom br. 05/6507, poslat komandi II armije i Ministarstvu rata u Kimu. Na propratnom pismu je vlastoručna primedba gen. Robotti-a: da je naredio da se zarobljenici, koji su bili civili, postave na čelo njegovih kolona za gonjenje i čišćenje

² Vidi dok. br. 54.

³ Mitraljez nije pao u ruke Italijana, a naše snage su ukupno zaplenile u toj akciji oko 15 pušaka. (Stanko Semić-Daki)

trčali su prema oficirskoj menzi, privučeni pucnjavom. U naše ruke pala su dva karabina tipa »Mauser«.

c) Poštanski ured. Nalazi se u centru naselja, u blizini oficirske menze. Tu je druga grupa napadača bacila jednu bombu u spavaću sobu inženjera, koji su bili dodeljeni telefonskoj centrali, ranivši dvojicu od četvorice prisutnih. Jedan metak iz pištolja opaljen je na poštanskog činovnika (jer je isti bio pristalica Italijana), koji je ranjen u glavu. Povlačeći se ustanici su odveli sobom tri inženjera, od kojih su dvojica puštena, kada je grupa ustanika stigla do ruševina starog dvorca (k. 706 istočno od Loža), pošto su obojica bili ranjeni.

d) Kancelarija baterije. Nalazi se na seoskom trgu. Tu su bila dva artileraca, koji iznenadjeni i teško ranjeni nisu mogli reagovati. Ustanici su ušli u kancelariju, odneli 4 karabina i jedan pištolj, malu kasu za novac, pisaću mašinu kao i telefonski aparat komande baterije, posle čega su se udaljili.

Ranjenicima, koji su ostavljeni na mestu, bila je smesta ukazana pomoć i zajedno sa ostalima odvedeni su u vojnu bolnicu u Logatec.

e) Konjušnica baterije. Nalazi se na kraju sela. U njoj su bili kaplar Bellomo Gino, iz bateriske posluge i artilerac Vignuda Domenico. Napolju je bio kapetan Pivotti sa ženom i dvema kćerkama, kao i artilerac Romanello Angelo.

Ustanici, njih dvadesetorica, (nekoliko od njih maskirani) otvorili su vatru na kapetana Pivotti-a i artilerca Romanella. Oficir, iako ranjen, izvadio je pištolj u namjeri da uzvratu vatru, ali nije uspeo, jer je bio odmah savladan od napadača i zarobljen, zajedno sa artilercem, koji nije imao dovoljno vremena da bi ušao u konjušnicu po oružje.

Kaplar Bellomo, koji je prije primetio, ne pridavajući tome naročitu važnost, da su male grupe od po dva ili tri lica ušle u obližnju kuću notara nekog Poznik Viktora, prepoznao je odmah napadače čim su izišli naoružani iz kuće, od kojih neki maskirani, vičući na italijanskom jeziku : 2IVELA RUSIJA, 2IVELA ENGLESKA, DOLE FAŠIZAM I RUKE UVIS.

Kaplar je uzeo pušku i pucao prema grupi, koja je navalila na konjušnicu, gde je bacio ručne bombe, koje su odmah ranile artilerca Vignuda, ubile jednog konja i ranile drugog. Bellomo je legao na zemlju i nastavio paljbom kroz jednu pukotinu na vratima, odbacivši na vreme nekoliko bombi pre nego što su eksplodirale.

Povlačeći se ustanici su odveli, pored kapetana, artilerca Romanella i dva konja, koji su se docnije sami povratili natrag u konjušnicu.

Smatra se da je ranjeno više od jednog ustanika, ali su isti uspeli da se povuku uz pomoć svojih drugova.

RELAZIONE SULL'AGGRESSIONE AVVENUTA IL 19 OTTOBRE 1941 XIX.

A LOZ

Il giorno 19 corrente, alle ore 17,30 circa, nell'abitato di Loz ove trovavasi dislocata la 156^a btr. G.A.F. del 17° RGPT un nucleo di ribelli suddivisi in gruppi hanno agito contemporaneamente sui seguenti obiettivi :

- mensa ufficiali;
- ufficio postale;
- accantonamenti della 156^a btr;
- ufficio di btr.;
- scuderia della batteria.

a)- Mensa ufficiali

Vi si trovavano tutti gli ufficiali ad eccezione del capitano Pivotti comandante della batteria, il quale, uscito dalla mensa accompagnandosi con la moglie e le sue due bambine, trovavasi nei pressi della scuderia.

Il gruppo destinato ad aggredire gli ufficiali, aprì il fuoco contro ~~una~~ un artigliere che si trovava all'esterno; gli ufficiali ebbero subito la sensazione di ciò che stava accadendo e per meglio reagire, dalla sala mensa al pianterreno, si portarono al piano superiore, dalle cui finestre aprirono il fuoco con le pistole contro i ribelli che erano circa una quindicina.

Il tenente Manzo Massimo colpiva mortalmente uno dei ribelli armato di fucile mitragliatore e ne feriva un secondo; il fucile mitragliatore è caduto nelle nostre mani.

L'azione dei rivoltosi si è esplicata con lancio di bombe a mano sul tetto, e nel primo piano dell'edificio unitamente a raffiche di fucile mtr. e colpi di moschetto senza cagionare perdite.

Al rumore delle detonazioni gli artiglieri che si trovavano nelle vicinanze, negli alloggiamenti e a diporto, sono intervenuti muniti di mitragliatrice fucendo il nucleo.

b)- Accantonamenti della batteria

Sono alquanto discosti dalla mensa ufficiali.

Attraverso ad una finestra vennero lanciate alcune bombe nel locale al piano terreno, ove alloggia la truppa della batteria. Nel locale trovavasi una ventina di artiglieri.

La sentinella all'ingresso, prima, e poi gli artiglieri tutti, reagirono tempestivamente uccidendo due degli aggressori. Armatisi quindi con una mitragliatrice accorsero verso la mensa ufficiali richiamati dai rumori degli spari. Cadevano nelle nostre mani due moschetti Mauser.

c)- Ufficio postale

E' ubicato al centro del paese vicino alla mensa ufficiali.

Qui altro gruppo lanciava una bomba nel dormitorio dei genieri addetti al centralino telefonico ferendone due dei quattro presenti; un colpo di pistola venne sparato nell'ufficio contro il titolare (perchè filo-italiano) che rimaneva ferito al capo. I ribelli allontanandosi portarono seco tre genieri di cui due venivano poi lasciati quando il gruppo raggiunse i ruderi del castello (q.706 ad est di Loz), perchè feriti.

d)- Ufficio di batteria

E' situato nella piazza del paese.

f) Zaseda protiv pojačanja koje je došlo iz Staroga Trga. Prvi rafali puškomitraljeza ispaljeni na oficirsku menzu privukli su pažnju komandanta obližnjeg garnizona Stari Trg, potpukovnika Arangio Ruiza, koji je bez oklevanja sakupio oko petnaest vojnika, i sa kamionom se uputio odmah u pratnji načelnika Centra za pružanje pomoći tog mesta u pomoć prema Ložu.

Stigavši u blizinu kapelice koja se nalazi pred Ložom, kamion je pogodjen rafalima puškomitraljeza, koji su ga zaustavili, pogodili u gume i teško ranili potpukovnika Arangio, načelnika Centra za pružanje pomoći, i desetericu vojnika. Rafali su ispaljeni na udaljenosti od oko 50 metara.

Ranjenici su prihvaćeni od drugog ešelona za pomoć, koji je dolazio iz Starog Trga, pod komandom komandanta CX teškog mitraljeskog bataljona, koji je uspeo da mitraljeskom vatrom drži u šahu grupu ustanika, koji su se odmah izgubili u šumu.

Izvidjanjem je ustanovljeno da je ova grupa bila sastavljena od dva odeljenja puškomitraljezaca i trećeg odeljenja strelaca. Ova odeljenja bila su u zasedi u blizini jedne barake, koja je gltedala na cestu, gde stanuje jedan izradjivač harmonika, koji je bio tada odsutan.

Pored zarobljenih vojnika, na prozivu nisu bila tri artileraca i to:
artilerač Berti Orfeo;
artilerač De Conto Eugenio;
artilerač Milanesi Pietro.

Po recima jednog od vraćenih ranjenika, Milanesi je zarobljen na severnom ulazu u selo, u blizini kasarne, u času kada se vraćao na točku iz Grahova, kad su ustanici izvršili napad.

Milanesi je podigao poštu 62 grupe u Grahovu.

Kako je posle ustanovljeno, Berti je zarobljen u poljskom nužniku, na ivici šume, koja se spuštala od starog dvorca do na 30 metara od stanova.

Verovatno se i De Conto nalazio tu u blizini u momentu zarobljavanja.

U prilogu su popisani ranjeni i zarobljeni vojnici.

Iz onoga što je gore navedeno, prema skicama koje su nadjene kod pobijenih ustanika kao i od mnogih okolnosti, nesumnjivo je ustanovljeno da je akcija organizovana do najmanjih pojedinosti i vodjena od ljudi iz mesta.

Pored ovoga treba imati u vidu da je jednom delu stanovništva bilo poznato na vreme što će se dogoditi. Značajno je što u vremenu napada nije bilo ni jedno civilno lice napolju i da su se mnogi ljudi, pod izgovorom nedeljnog praznika, udaljili iz mesta već u prvim časovima poslepodneva.

Kako je gore navedeno, napad je bio odlično organizovan do svih pojedinosti njegovog izvršenja i imao je za cilj da potpuno uništi

garnizon na način koji je karakterističan za četničke akcije: iznenadan napad, kratak i žestok.

Način izvršenja napada:

1. Napad je izveden istovremeno od pet grupa bandita, naoružanih puškomitraljezima, puškama i ručnim bombama, protiv svih delova garnizona;

2. Zatvaranje ceste Stari Trg—Lož, sa ciljem sprečavanja dolaska pojačanja iz našeg najbližeg garnizona i potrebe istog.

Što taj kriminalni plan nije uspeo treba zahvaliti držanju svih oficira i vojnika iz Loža.

Četiri ubice platile su ovog puta svojim životom pokušaj da oduzmu život našim vojnicima.

Dokaz energičnog stava našeg ljudstva vidi se iz broja ranjenika u Ložu, koji je minimalan. Najveći broj gubitaka nanela je zaseda u koju je upao potpukovnik Arangio Ruiz u svome plemenitom i hrabrom pokušaju da interveniše.

Jačina baterije: 62 čoveka; bandita: oko stotina.

Odmah posle napada, jedinice su pohapsile nekoliko civila u Starom Trgu i Ložu.

Ujutro 20 o. m. izvršena je operacija čišćenja, te smo pronašli sandučić za novac i drugi materijal, otet 156 bateriji. Ovaj materijal ostavljen je u ruševinama starog dvorca, koji stoji iznad Loža. Naša patrola je ubila jednog civila, koji je, na poziv »stoj!« pokušao da pobjegne.

Uhapšeni civili, zajedno sa onima koji su zadržani naveče 19 o. m., stavljeni su na raspoloženje organima Javne bezbednosti.

Ništa nam nije poznato o sudbini kapetana Pivotti-a i vojnika, koje su odveli banditi.

Istraga se nastavlja uporedo sa gonjenjem bandita.⁴

Vojna pošta 46, 24 oktobra 1941-XIX⁵

Komandant
general Armiskog korpusa
— Mario Robotti — s. r.

⁴ Poslednju rečenicu je Roboti dopisao rukom.

⁵ Dokumentu je priložen spisak ranjenih i zarobljenih Italijana, sa podacima o jedinicama kojima su pripadali, o godištu i o bolnici u kojoj se nalaze. Spisak navodi 18 ranjenika i 7 zarobljenika. Spisak mrtvih, koji je takodje bio priložen dokumentu, nije sačuvan. Po izjavama očevidaca, u borbi u Ložu poginulo je 20 Italijana. Zajedno s onima koji su poginuli u zasedi kod Loža, idući u pomoć iz Starog Trga, Italijani su — prema izjavama svedoka — imali oko 35—40 mrtvih.

BR. 176

IZVEŠTAJ KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PARTIZANSKOM NAPADU NA BEZULJAK¹

IZVEŠTAJ O NAPADU IZVRŠENOM 20 OKTOBRA 1941 GOD. NA BEZULJAK

Dana 20 o. m., u 2,15 časova, posle jednog ispaljenog metka iz puške, kojemu su odmah sledili mnogobrojni rafali i eksplozije ručnih bombi, počeo je napad na 112 četug radnika inženjeraca smeštenih u Bezuljaku.²

Posle desetak minuta takve vatre, jedna jaka eksplozija nagovestila je da je bačena u vazduh baraka koja se nalazila severozapadno od sela, a u kojoj je bilo poslednjih 300 kg eksploziva, preostalih od radova na rušenju.

Komandir čete, kapetan Lado, tvrdi da je bio, čim se pojavio na jednom od dva prozora svoje sobe, napadnut rafalom puškomitraljeza i jednom ručnom bombom, od koje se još uvek vide tragovi na ispustu prozora.

Kad je kapetan bio u mogućnosti da podje u komandu čete, koja se nalazila vrlo blizu, da bi izdao naredjenja i prikupio prve vesti, on je odmah uvideo da su napadnuti svih pet malih lokala, u kojima su se nalazili radnici i podoficiri, bacajući ručne bombe na prozore, posle čega su usledili rafali iz puškomitraljeza.

Prikupivši prve ljude sa kojima je mogao raspolagati i podoficire (smeštene u blizini Komande), kapetan Lado uputio se ka baraci-barutani, i utvrdio da je stražar Elefantini Amedeo, vojna knjižica br. 15203, sin Evgenija, klase 1898, vojni okrug Bologna, bio napadnut i izboden nožem po licu i drugim delovima tela.

Drugi stražar, smešten na suprotnoj strani male barake, izjavio je da nije čuo žagor, već jedino krik druga i gužvu tuče, i da je obišavši baraku stigao upravo da vidi druga oborenog na zemlju i čuje korake koji su se udaljavali. Otvorio je vatru u pravcu koraka, dok su na zapostavljanje ranjenika pritrčali komandir straže i drugi stražari.

U tom trenutku došlo je do eksplozije barutane, verovatno proizrokovane paljbom iz oružja koju su komunisti na nju otvorili ih ručnim bombama koje su oni bacili.

¹ Izveštaj je poslat ujedno s izveštajem o napadu na Lož i propratnim pismom 05/6507. Vidi primedbu 1 uz dok. br. 175.

² Vidi dok. br. 54.

Stražari su bili oboreni na zemlju, ali, srećom, svi su ostali nepovredjeni. U vojničkoj zgradi koja se nalazi na severnoj ivici mesta, gde su u jednoj sobici prizemlja spavala šestorica vojnika, utvrđeno je da je napad zadao teške gubitke.

Trojica su među njima ležala mrtva, a trojica teško ranjena. Ovi poslednji izjaviše da su ih, dok su bili rasporedjeni po prozorima i odgovarali na vatru, sa ledja napali komunisti, koje u mraku nisu mogli raspoznati, već su mislili da su to njihovi drugovi. Oni su se, pošto su vatrenim oružjem i noževima oborili šestoricu radnika, povukli i odneli sobom 5 pušaka.

U ostalim dvema prostorijama, koje se nalaze u centru naselja, komunistički napad nije prouzročio gubitaka.

Zločinačka akcija bila je pažljivo pripremljena i ustanici komunisti morali su biti u velikom "broju pošto su dejstvovali skoro istovremeno bez pogreške protiv:

- kapetana, komandira čete, u njegovom stanu;
- komande čete;
- stana podoficira;
- kuhinje;
- straže barutane;
- dva mala stana za vojnike, gde je bilo smešteno u jednom 10 i u drugom 8 vojnika (od kojih su dvojica bila odsutna).

Mogućno je da je samo jedna grupa dejstvovala protiv tri prva objekta pošto su se oni nalazili jedan do drugoga vrlo blizu, ali imajući u vidu način na koji su oni izveli svoju akciju, mora se zaključiti da je bilo tridesetak komunista.

Čim su stigla pojačanja iz Begunja, izvršen je pretres, za vreme koga su pronadjeni samo tragovi krvi duž konjske staze kojom su se napadači povlačili. Ovim tragovima pak poslužili su se policijski psi u traganju i prikupljanju indicija koje teško terete jednog Slovenca, sa stanom u Dobecu, koji je bio uhapšen i odveden u Cerknicu.

Pored toga, istraga izvršena u selu Bezuljak omogućila je da se utvrdi krivica dole navedenih lica, koja su uhapšena i odvedena u Cerknicu:

Andrej Zaler, sin Ivana i pokojne Lize Škrl, rođen u Bezuljaku 16-11-1892 i nastanjen tamo u kući br. 36 (imao je u kući malu vrećicu punu eksploziva).

Franc Kosančič, sin Janeza i Marije Rudolf, rođen 4-1-1875 u Osredeku, nastanjen u Bezuljaku u kući br. 44, i kći Frančiška rođena 9-5-1910 (imali su u stanu eksploziv).

Josip Obrega, sin Jakoba i pokojne Marije Debenk, rođen 19-3-1882 u Bezuljaku i nastanjen tamo u kući br. 7. Njegov sin Ludvik, star 30 godina, koji je bio 19 t. m. u Bezuljaku, nije bio kod kuće 20 t. m. a otac ne zna gde je.

Na odsutnost Ludvika Obrege upozorio je neki Jakob Košir, zaposlen kod čete kao tumač.

U Cerknici, sem toga, bila su odvedena druga lica sa manje važnim krivičnim indicijama.

U prilogu se dostavlja popis poginulih i ranjenih vojnika.³

Vojna pošta 46, 24 oktobra 1941-XIX.

Komandant
General armiskog korpusa
M. Robotti s. r.

BR. 177

**IZVEŠTAJ NEMAČKE POLICIJE BEZBEDNOSTI OD 28 OKTOBRA
1941 GOD. O SUKOBU U SELU MUBNCE SA NARODNIM HERO-
JEM MILANOM MAJCENOM¹**

Vreme dogadjaja: 28-X-1941 god.

Mesto dogadjaja: Št. Janž kod Radeča

28-X-1941 god. granični stražar saznao je da se u kući Alojza Vodenika, Murnce br. 15, opština Št. Janž, kriju dva naoružana komunisti.

Kuća je bila opkoljena, ah granična straža morala je sačekati dolazak policije, pošto je bila naoružana samo pešadiskim puškama. Posle dolaska policije zajedno su izvršili napad na kuću koji nije uspeo.

Policija je imala 5 ranjenih.

Prilikom ponovnog napada na kuću bili su lakše ranjeni viši zastavnik vojske i seljak Vodenik. Pokušaj da zapale kuću nije uspeo. Tek posle dolaska teških minobacača i teških mitraljeza banditi su prestali pucati.

U kući su našli dva mrtva bandita. To je bio Slovenac M. Majcen, čija porodica je bila iseljena već sa prvim talasom, i Janez Mevželj. Oba bandita u poslednje vreme stanovala su u Ljubljani gde je bio streljan Majcenov brat od strane italijanskih pograničnih vlasti.

³ Izveštaju je priložen spisak mrtvih i ranjenih. Spisak navodi 3 mrtva i 5 ranjenih.

¹ Original u arhivi MNO.

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 30 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU TRIDESET TALACA U MARIBORU¹

Objava

Komunističke bande odvukle su 26 oktobra 1941 god. tri lica i na brutalan način ih ubile.

Zbog toga bili su 30 oktobra 1941 god. streljani sledeći komunistički zločinci:

NOWAK LEOPOLD, rođj. 17-X-1906 god., profesor muzike, bez stalnog boravišta,

HERMANKO JOSEF, rođj. 2-HI-1901 god., inženjer, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Mozartstrasse 52,²

SWENSCHKEK GUSTAV, rođj. 23-VÜ-1908 god., trgovac, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Goethestrasse 31,

KOLSCHEK MICHAEL, rođj. 23-IX-1922., radnik, stanuje u Tschret-i³ 28,

KETSCHMANN DUSCHAN, rođj. 30-VIII-1921 god., pomoćni radnik, stanuje u Bovalici,

COP LEOPOLD, rođj. 14-XI-1919 god. trgovački nameštenik, stanuje u Pragerhof-u¹ 60,

GOLOB EMIL, rođj. 15-11-1925 god., bravar, stanuje u Tschret-i 91,

LESKOWAR JOHANN, rođj. 26-XÜ-1902 god., moler, stanuje u Preloge br. 2 bei Olli,⁵

SAWORITSCH JOSEF, rođj. 13-VI-1913 god., pekarski pomoćnik, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Uferstrasse 87,

STROZITSCH JOHANN, rođj. 3-XII-1898 god., zemljoradnik, stanuje u Tschret-i 1,

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Kao povod ovom masovnom streljanju talaca, Nemci su iskoristili kažnjavanje trojice konfidenata od strane Prvog štajerskog bataljona, koji se tada nalazio na Čreti. Justificirani su bili vlasnici Čmakovog veleposeda i Ivan Bobek, komandir Wehrmannschaft-a iz Braslovča.

Svi taoci bili su streljani u Mariboru na dvorištu sudskog zatvora. (Podaci: Državni arhiv Maribor).

² Maribor na Dravi, Mocartova ul. 52.

³ Creta

⁴ Pragersko

⁵ Prelogi kod Celja

SPINDLER FRIEDRICH, rođ. 8-V-1915 god., prije natporučnik, stanuje u Klein-Sonntag, Kurschinetz 2,⁶
HADZIHAILOVITSCH HAZIM, rođ. 6-10-1915 god., železnički činovnik, stanuje u Kötsch-u⁷ 50,
KRAMER LADISLAUS, rođ. 21-XH-1921 god., pomoćni radnik, stanuje u Cilli,⁹ Schlossberg 88,
KOLSCHEK JOSEF, rođ. 17-1-1920 g., bravar, stanuje u Tschret-i 28,
PRDIOSCHITZ RUDOLF, rođ. 14-X-1920 god., fabrički bravar, stanuje u Tschret-i 37,
PRESEL GABRIEL, rođ. 22-11-1910 god., tkač žice, stanuje u Cilli, Santalerstrasse 24,
KRESNIK RAIMUND, rođ. 18-VIH-1921 god., pomoćni radnik, stanuje u Tschret-i 42,
BRINOWETZ MARJAN, rođ. 27-VI-1921 god., pomoćni radnik, stanuje u Qlli-Loschnitz⁹ 22,
GOLOB EDUARD, rođ. 14-X-1923 god., pomoćni radnik, stanuje u Tschret-i 92,
GRABER FRANZ, rođ. 19-VIII-1921 god., krojački pomoćnik, stanuje u Unter-Haidin¹⁰ 104,
HRENITZ KARL, rođ. 17-X-1921 god., pomoćni radnik, stanuje u Stucken-u¹¹ 1,
RUS JOSEF, rođ. 28-11-1898 god., sluga, stanuje u Felddorf-u 15, bei St. Peter,"
BRENNER ALOIS, rođ. 30-V-1920 god., mašinski bravar, stanuje u Pragerhof-u 3,
RATZ FRIEDRICH, rođ. 8-VII-1921 god., radnik kod telegrafa, stanuje u Marburg-Brunndorf-u,¹³ Hermann Göringstrasse 32,
SELSCHEK ALOIS, rođ. 15-V-1924 god., krojač, stanuje u Unter-Haidin-u 83,
OSCHLOWNIK EMIL, rođ. 9-V-1924 god., zubni tehničar, stanuje u Unterhaidin-u 103,
ARNUSCH KARL, rođ. 2-XI-1919 god., krojački pomoćnik, stanuje u Polenzen-u 20, okrug Pettau.¹⁴

⁶ Mala Nedelja, Kuršinci

⁷ Koče

⁸ Celje

⁹ Celje-Lokovica

¹⁰ Donja Hajdina

¹¹ Štuki

¹² Polje kod Sv. Petra

¹³ Maribor-Studenci

¹⁴ Polanci 20. okrug Ptuj.

I)R SPENDLER SIETOD, rođj. 5-VIII-1906 god., lekar, stanuje u Jurschinnen¹⁵ 3,

MLAKAR WLADIMIR, rođj. 20-1-1912 god., švajser, stanuje u Cilli, Sanntalerstrasse 3,

TOPLAK FRANZ, rođj. 6-IV-1917 god., djak, stanuje u Briickel-dorf-u¹⁶ 10.

Osim toga bilo je priiikom oružanog ustanka ubijeno šest komunističkih zločinaca.

Marburg an der Drau, 30 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
Donje Štajerske

BR. 179

»

IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE U LOGATECU OD 30 OKTOBRA 1941 GOD. VISOKOM KOMESARIJATU LUBLJAX SKE POKRAJINE O REZULTATIMA SUKOB SA PARTIZANIMA U SELU OSREDEK¹

Ljubljana, 30 oktobra 1941 XX

Fonogram 19 143

Od karabinjerske stanice u Logatecu

Visokom komesarijatu za Ljubljansku pokrajinu

Dana 29 oktobra 1941 u 10 sati, jedinica divizije »Granatieri«, pod komandom poručnika Mancuso, u jačini od oko 100 ljudi, na službi izvidjanja, zaustavila se u selu Osredek — opštine Sv. Vid (Ljubljana) gdje je izdržala vatreni sukob sa 20 oružanih ustanika.²

U sukobu je ubijeno šest ustanika i uhapšena je jedna žena pre-svučena u muškarca koja je pripadala grupi. Ustanici su ostavili za sobom dva puškomitraljeza, 15 pušaka, dva pištolja, fišeklije i nekoliko paketa sa mecima.

¹⁵ Juršinci

¹⁶ Mostje

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 v, fase. 20).

² Italijani su kao poslednji deo operacija svoje ofanzive od 6—29 oktobra 1941 god., izvršili opkoljavanje i napad na selo Osredek, u kome se nalazila Borovnička četa. Vidi primedbe uz dok. br. 60. Borovnička četa krenula je, posle sukoba, prema Bučki. Vidi dok. br. 63.

Tom prilikom je u okolini mesta uhapšeno 13 civila.
Za vreme sukoba zapaljeno je 7 senara i jedna kuća.
Od vojnika koji su učestvovali jedan kaplar je lakše ranjen u oko. Dostavljeno svima.

—
Potpisan stanji vodnik Reggiani

Predao: **Galli**
Primio: **Poggi**
Ljubljana, 30 oktobra 1941/XX, sati 15.30

Primljeno 6-XI-1941/XX

	Br. 2165
Pov.	odg....

Visoki komesarijat
za Ljubljansku pokrajinu
Primljeno 30^0
Br. 4699/22
Pov.
odg.. .

BR. 180

**IZVEŠTAJ KARABESJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 30 OKTOBRA 1941
GOD. O SUKOBU KOMANDIRA MOKRONOŽKE CETE MILANA
MAJCENA SA NEMAČKIM VOJNICIMA KOD ŠT. JANŽA¹**

KOMANDA GRUPE KR. KARABINJERA U LJUBLJANI
Stanica Trebnje

(iz 2 čete XV mobilisanog bataljona)

Br. 42,19 prot. pov. Trebnje, 30 oktobra 1941-XX

Predmet: Oružani sukob između nemačkih vojnika i komunista u zoni Krmelj.

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI XI ARM. KORPUSA	V. P. 20
KOMANDI PEŠAD. DIVIZIJE »ISONZO«	V. P. 59
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARABINJERA 2 ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA	Ljubljana
KOMANDI CETE KR. KARABINJERA	Novo Mesto

U vezi s telegramom br. 42/13 pov. od 29 tekućeg, javljam da se pucanje u zoni Krmelj, koje se čulo s one strane granice od 2 časa 29 tekućeg do 11 časova istog dana, odnosilo na jedan sukob između nemačkih vojnika i komunista na daljini od oko 5 km od Št. Janža (XN-DE) u blizini jedne privatne kuće na brdu Leskovec

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 21 v, fase. 20).

u kojoj je bilo sakriveno 25 komunista pod voćstvom nekog Majcena,⁵ studenta iz Ljubljane, koji je baš juče posle podne bio zarobljen i streljan od strane nemačkih trupa. Kuća je bila zapaljena.

Opaženo je predveče da se desetak nemačkih vojnih kamiona, koji su bili stigli na lice mesta, vraćaju i produžuju, natovareni civ-
lima, putean za Maribor.

Stiglo 5-XI-1941-XX

(M. P.)

POV.	Br. 2052
	Odg

P. poručnik komandir stanice
(Renato Mastrogiovanni)
R. Mastrogiovanni

BR. 181

**IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG KORPUSA OD 31 OKTOBRA 1941 GOD. O OKU-
PATORSKIM GUBICIMA PRILIKOM BORBE KOMANDIRA MO-
KRONOŽKE CETE SA NJEMAČKIM VOJNICIMA KOD ŠT. JAN2A¹**

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
STANICA TREBNJE

(Iz 2 čete 15 mobilisanog bataljona)

Br. 42/23 pot. Poverljivo " Trebnje, 31 oktobra 1941-XX.
Predmet: borba između nemačkih vojnika i komunista u zoni Krmelj.

VISOKOM KOMESARU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA	V. P. 20
KOMANDI PEŠ. DIV. »ISONZO«	V.P.59
KR. KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI KR. KARAB. 2-ge ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KAIJAB.	LJUBLJANA
KOMANDI GARNIZONA '	TREBNJE
KOMANDI CETE KR. KARAB.	NOVO MESTO

U vezi s izveštajem br. 42/19 poverljivo od 30 tek. mes., saopšta-
vam da je u borbi, do koje je došlo 29 tek. mes. na brdu Leskovec
između nemačkih vojnika i komunista,- smrtno pogodjen od ustanika
nemački vojni komesar i da je ranjeno 6 nemačkih vojnika.

² Milan Majcen. komandir Mokronožke čete. Nemački graničari na-
pali su u zaseoku Murnce Milana Majcena i Ivana Mevželja, koji su se
žestoko branili sve do 11 časova 29 oktobra 1941 godine. U tom sukobu
sa partizanske strane učestvovala su samo pomenuta dva druga. Borbu je
završila tek četa rez. policiskog bataljona. (Vidi dok. br. 62 i 177).

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje).

² Vidi dok. br. 62 i 180.

Saznaje se da se na brdu nalazi 90 komunista, sve studenti, najvećim delom iz Ljubljane.

Izgleda, pored toga, da su se posle pomenutog sukoba preživeli ustanici sklonili u jedan drugi šumarak na brdu Isevec, na nemačkoj teritoriji. Ustvari, 30 o. m., od 11 do 11,30 sati čula se mitraljeska paljba sa eksplozijama bombi u tom pravcu.

Brdo Isevec nalazi se približno 14 kilometara od Krmelja u pravcu Št. Janža (XN—DE), a od vrha tog brda do naše granice (mesto Svinko) ima oko 4 kilometra otstojanja.

(M. P.)

Potporučnik komandant stanice
(Renato Mastrogiovanni)

[Naknadno obaveštenje iste stanice od 2 novembra 1941-XX:]

U vezi sa izveštajem br. 42/23 pov. od 31 okt. ove godine molim da se ime brda Isevec ispravi u »Ježevec« i kraja Svinko u »Svinjsko« (karta Celje ZV—DH i XI—DH).

BR. 182

**OBAVEŠTENJE NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKU-
PIRANO PODRUČJE KORUŠKE I KRANJSKE OD 31 OKTOBRA
19-11 GOD. O BORBI NA GOLČAJU SA RADOMELJSKOM ČETOM
KAMNICKOG BATALJONA¹**

O b a v e š t e n j e

Jedna komanda vojske, dana 28-X-1941 god., uhvatila je, u sa-
radnji sa žandarmerijom, veću komunističku bandu u selu Golčej,
opština Glogowitz, okrug Stein.²

Prilikom borbi uhvaćeno je više lica i aledećih deset pripadnika
hande

streljano je:

**PELECH IVAN,
PIRŠ STANKO,
KOKOLJ FRANC,
BLEJC ANTON,
PERNE JOSIP,
RAVNIKAR CIRIL,
BRZIC VILJEM,
SNOJ LADISLAV,
K\BILICAR FRANC,
TUREL PAVEL.**

Državna tajna pohcija takodje je uhapsila 30 pripadnika bande,
odnosno osobe koje su bale u vezi sa bandom i pružale joj obaveštenja,
oružje, namirnice itd. Oni će, zajedno sa ostalima uhapšenicama, ubrzo
doći pred vanredni sud.

Uhvaćeni, odnosno streljani pripadnici bande medju kojima je
bio i njen rukovodilac, u poslednjim mesecima učestvovah su kod
izvršenja 6 ubistava, mnogih provala i terorističkih akcija.

Ko bude pružao razbeglim članovima bande zaštitu i pomoć, a
naročito sklonište, biće podvrgnut istoj kazni kao i sami članovi.
Osim toga, biće konfiskovano njihovo imanje i preseliće se njihove
porodice.

Veldes, dana 31 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MN^{T0}.

² Selo Golčaj, opština Blagovica, okrug Kamnik. Treća. »Radomeljska«
četa Kamničkog bataljona dobila je naredjenje da se priključi Prvom
štajerskom bataljonu koji je išao prema pojasu iseljavanja kako je naredio
Glavni štab. (Vidi dok. br. 59 i 69). U blizini Golčaja čekali su na vezu
sa bataljonom. Nemci su saznali za njihovo prisustvo i napali ih. U toj
borbi poginulo je 10 partizana, medju njima komandir čete Bleje Anton.

BR. 183

**IZVEŠTAJ ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI
DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOG KORPU-
SA OD 1 NOVEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA OSREDEK¹**

Br. 8581/Op.

Vojna pošta 81, 1 novembra 1941-XX

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

Kancelarija načelnika štaba

Operativni otsek i Otsek službi

Prilog 1

Predmet: Operacije izvršene u zoni Osredek (29 oktobar 1941-XX)

EKSELENCIJI KOMANDANTU XI ARMISKOG KORPUSA

Vojna pošta 46.

Obaveštenja koja su stigla iz raznih izvora, javila su mi da još postoji u gornjoj dolini Iške jedna ustanička formacija.² Javljeno mi je takodje da se u sastavu ove formacije nalazi jedna žena obučena u muško odelo.

Zona za koju mi je javljeno da je operativno područje ustanika — to je ona zona gde su već operisale jedinice 2. bataljona 1. grenadirskog puka i koja je, dakle, potpuno poznata tim jedinicama.

Naknadna obaveštenja potvrdila su da naznačeni ustanici nisu pripadali grupi koja je progonjena i uništena u operacijama koje su izvršene do 28. o. m. već da ovi sačinjavaju sasvim drugu formaciju, formiranu od elemenata koji su krenuli iz Ljubljane 6. oktobra uveče sa najmljenim transportnim sredstvom, kojima su se pridružila i druga lica, i koja su se posle kratkog odmora u Borovnici prebacila u zonu Osredek.

Pošto su utvrđene činjenice, odlučio sam da ovu bandu napadnem bez oklevanja, upotrebivši 6. četu 1. grenadirskog puka, koja je već operisala u zoni prošlih dana i koja je, dakle, dobro poznavala teren.

Naredio sam da se ova jedinica prebaci u toku noći automobilima u blizinu Osredeka i da u zoru preduzme odlučni napad na logor ustanika, u sadejstvu s jednim mitraljeskim vodom na položaju u Ustju i jednim na položaju Krvavoj Peči, tako da bi se zatvorio put svakom pokušaju povlačenja ustanika.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Borovnička četa

Oko 10 časova 29 t. m. četne izvidjačke patrole primetile su u Osredeku bandu koja se bila nastanila po kućama.

Odmah je napadnuta, kako bi se ustanicima sprečilo povlačenje.

Ova je povelu živu borbu i pokušala da se izvuce povlačeći se prema dolini Iške. Ali, praćena od strelaca 6 čete i zaustavljena vatrom dvaju mitraljeskih vodova, uništena je.

Sest leševa je ostalo na terenu. Izgleda da se medju ubijenima i nepronadjenim banditima nalazi neki Polanjko Branko, pok. Franca, naznačen od kraljevskih karabinjera kao opasan zločinac i kao komandant bande, koji je uživao veliki ugled u Mostama kao iskusan planinski vodič.

Uhapšeno je drugih 14 ljudi, kao skloni ustanicima ili osumnjičeni kao takvi...

Znalo se da je sakrivena municija u nekim senjacima Osredeka. Pošto je svako pretraživanje bilo bezuspešno, senjaci su zapaljeni. Rezultat su bile mnoge eksplozije, što je potvrdilo postojanje municije i eksploziva u tim senjacima.

U operacijama lako je ranjen u čelo jedan kaplar 6 čete. —

Ponašanje trupa u ovakvim operacijama bilo je više nego pohvalno zbog poleta i smelosti. Nikakav znak umornosti trupe, iako je povučena dan pre iz operacije čišćenja koje su trajale od 6 do 28 oktobra.

S ovom novom akcijom ukupni gubici koje su pretrpeli ustanici u zoni južno od Ljubljane iznose 19 mrtvih, 10 ranjenih, 58 zarobljenih.

Komandant diviziski general

Taddeo Orlando s. r.

BK. 184

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 2 NOVEMBRA
1941 GOD. O OPERACIJAMA ČIŠĆENJA U ZONI MOKREC —
DEBELI VRH¹**

Predati u ruke. Tajna akta M. 12 0-7047
Dupli omot

KOMANDA XI ARM. KORPUSA

Operativno odeljenje

Br. 02/9204 op. prot. V. P. 46, 2 novembra 1941-XIX

Predmet: operacija čišćenja od 6—28 oktobra 1941-XIX

EKSELENCIJI KOMANDANTU 2 ARMIJE

Vojna pošta 10

Naročita situacija u okupiranoj teritoriji, a naročito u onoj gde je razmeštena divizija »Granatieri di Sardegna«, zatim potreba da se uvek spremno odgovori ne samo na zahteve eventualnog manevra određenog političko-strategiskom situacijom, već i da se spremno dočekuju događaji koji bi se mogli desiti na ovoj istoj teritoriji, — navele su me da bolje razmotrim ovu situaciju da bih mogao tačno precizirati one elemente koji čine neophodni uslov za bilo kakvu operativnu akciju, na osnovu onoga što se nedavno desilo i na osnovu naknadnih obaveštenja.

Potsetnik koji ovde prilažem upravo je rezultat brižljivog ispitivanja stvarnih činjenica, njihovog porekla, njihovog očevidnog i predviđenog odraza, da bi se mogla proučiti — razumnim povezivanjem — osetljivost sredine, njegova moguća reakcija, način kako bi se ona sprečila ili kako bi joj se moglo suprotstaviti.

To je dug, strpljiv i precizan rad, moj i komandanata potčinjenih divizija, koji mi je omogućio da dobijem jasnu i potpunu sliku situacije posmatrane u svim njenim mnogobrojnim oblicima, i da prema tome odredim, bez dvoumljenja i sa sigurnošću u rezultate, potrebna sredstva i odgovarajuće načine koji se tu moraju primeniti.

Ovde se ne osvrćem na rukovodeći intelektualni elemenat, čije je sedište u Ljubljani, kao što sam to naveo u priloženom obaveštajnom

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 2).

potsetniku, i koji pokreće sakrivene konce zločinačke banditske organizacije. Rekao sam: rukovodeći intelektualni elemenat a ne glava, jer je moje čvrsto ubedjenje da se pokretački i potstrekački centar nalazi na neprijateljskoj teritoriji, pri Glavnom neprijateljskom savezničkom štabu.

Pozabaviću se, međjutim, operativno-rukovodećom grupom i naoružanim bandama, koje su materijalni izvršioc i sabotaža, napada i čak nedavnih prepada na garnizone.²

Odmah sam stekao utisak da je ova operativna rukovodeća grupa uspostavila svoj glavni stan u planinskoj zoni južno od Ljubljane (vidi prilog br. I),³ na gusto pošumljenim brdima Krim, Kamenica, Mokrec, koja sa gornjom dolinom Iške (koja se naziva Iški Dolomiti) pretstavlja jednu pravu nepristupačnu tvrđavu, gde skalovite strmine, velike pećine i neprohodni zakloni predstavljaju sigurno sklonište, a može se i vrlo lako odbraniti sa malo, dobro postavljenog, automatskog orudja.

Malo izdignutih osmatračnica, od kojih nekoliko potpuno opremljenih, omogućavaju da se izdaleka nadgledaju putevi koji vode ka zoni, tako da se može izbeći svako iznenadjenje.

Sedište koje je izabrao Glavni operativni štab ustanika odgovara sledećim ciljevima:

1. nalazi se blizu Ljubljane, te je tako sigurnija veza sa rukovodećim organima, da bi se što lakše dobili borci koje većim delom može da obezbedi grad i okolina i da bi se dobijala hrana putem jake turističke aktivnosti;

² O italijanskoj ofanzivi od 6—29 oktobra 1941 god. u zoni Krim—Mokrec—Kurešček govori partizanski dok. br. 50. (Vidi i dok. br. 54). Ofanziva je počela 6 oktobra zauzimanjem s. Škrilje i Golo. 7 oktobra su pretražili sektor Mokrec—Malinjek — k. 939 — k. 982. Tom prilikom su zapalili 6 partizanskih baraka. Tek 14 okt. iznenada su se sudarili s partizanima. Izdajnik, koji se javio Italijanima u tom vremenu, prokazao je školski logor u Zali (vidi primedbu br. 3 uz dok. br. 54). U međjuvremenu deo Krimskog bataljona koji je napadao Lož, vraćao se put Knežjih Njiva. Robotti je osetio taj pokret i zatvorio taj predeo iz pravca Drage, Podpreske, Loške Doline i bivše jugoslovensko-italijanske granice. Partizani su se s Knežjih Njiva prebacili na Račnu Goru a otuda na Petelinov Vrh, a noću 22—23 oktobra prešli preko Loškog Potoka i Belih Voda u šumarske kolibe na Debelom Vrh, jer je u međjuvremenu pao visok sneg. Hrane nisu imali. Idući za hranom doživeli su prve gubitke, koji su se još povećali do 26 oktobra. Kad su se počeli probijati sa Debelog Vraha, sneg je bio već visok do pojasa, a partizana svega 19 drugova. U ogromnom snegu, probijaju se preko Jelcnovog Zleba i Travne Gore. gde su bili toliko iscrpljeni zbog napora, da su odlučili da zakopaju oružje i da se spuste, podeljeni u dve grupe, u dolinu Ribnice i Sodraice, odakle su se — što je tada još bilo moguće — odvezli vozom u Ljubljano.

Posle kratkog odmora partizani su opet otišli u šumu, na Kožljek više Borovnice, gde se ponovo formirao Treći partizanski bataljon.

³ Ovaj prilog nije očuvan.

2. mogućnost da se ustanici oslone na mnogobrojna naselja koja se nalaze na padinama brda i duž dolina;

3. mogućnost da se grupe ustanika, koje vrše zločinačke akcije, upućuju preko mnogobrojnih dolina, koje se od planinskog masiva pružaju po čitavoj teritoriji.

U suštini, topografski sastav terena je omogućio načine izvršenja terorističke ustaničke delatnosti, načine koji su potpuno potvrđeni mnogobrojnim zločinačkim delima i dragocenim podacima koje su dah informatori, a koji su skupljeni u priloženom potsetniku.

Naznačivši tako položaj i jačinu onoga što ćemo mi — da bi se razumeli — nazvati neprijateljskim snagama, a ocenivši takodje i njihove namere, bilo mi je moguće da odredim potrebne snage i način operisanja protiv njih.

Osim toga, smatrao sam za potrebno da dam pogodna uputstva koja treba primeniti (vidi prilog br. 1) na teritoriji koja nas sada najviše brine, tj. na onoj na kojoj se nalazi divizija »Granatieri«, uputstva kod kojih sam se oslonio na analogne, vrlo umesne i konkretne predloge komandanta divizije »Granatieri«, čije živo i efikasno zauzimanje zaslužuje svaku pohvalu:

— zauzeti centralno zborna mesto da bi se moglo pogoditi središte neprijateljskog organizma, izbaciti ga iz njegovog skloništa i onemogućiti mu da uspostavi polazne baze za svoju zločinačku aktivnost;

— imati na domaku ruke, u raznim garnizonima zone koja se graniči sa planinskim masivom, grupe snaga, spremne na automobilima, koje bi se mogle hitno koncentrisati tamo gde bi se primetila akcija ustanika.

Ovim načinima koji su sastavni deo akcije, prethodila je jedna moja lična, stalna i uporna, akcija da se svim trupama ukazalo na potrebu da se ne zavaravaju duševnim stanjem većeg dela ovog stanovništva, koje je nama tendenciozno nenaklonjeno i koje je u ovom razbojničkom načinu sprovođenja ustaničke aktivnosti videlo i vidi da se ponovo javlja mogućnost ozbiljne prepreke našoj okupaciji i nade da će se izmeniti sadašnje stanje stvari. Ta moja akcija je bila potrebna da bi se pobedila i preobrazila neizlečiva dobrodušnost naših vojnika koje uvek rukovodi duševna dobrota rase, te su skloni da se povere slovenačkom stanovništvu, da ga sažaljevaju i da mu veruju.

Kao prvu potrebu — posedanje centralnog zborišta, poslao sam iz Ljubljane u zonu jedan bataljon grenadira, podeljen u jedinice čija jačina ne zaostaje za jačinom jednog voda, koji je trebao neprekidno, sa odlučnom borbenošću, da tuče zonu, da bi postao potpun gospodar teškog terena i da bi progonio ustanike.

Kao drugu potrebu — manevarske jedinice držane pri ruci osnovao sam u svakom garnizonu, koji se graniči sa centralnim zborištem, formacijske jedinice, naoružane sa automatskim oružjem i ručnim

bombama, na motornim sredstvima, spremne da krenu na prvi znak prema mom naredjenju ili inicijativno, da bi na pale operative delove ustanika.

Akcija bataljona i intervencija mobilnih jedinica zavisile bi od momenta javljanja o prisustvu ustaničkih delova (za taj cilj sam bio predvideo jednu pogodnu radio-vezu) i od novosti koje bi mi obaveštajci dostavili. —

Ovde je potrebno razmotriti jedan momenat, jedan detalj osobite važnosti, koji jako utiče na način izvršenja akcije.

Ustanici, pošto su već obučeni u civilna odelja, posle prvog napada, uočivši nadmoćnost snaga, rasturaju se, izmičući zapanjujućom brzinom, a ono malo ustanika, bez oružja, koje dostignu naše trupe koje su pošle u gonjenje, predstavljaju se kao miroljubivi građani.

Zbog toga vreme kao činilac ima odlučujuću važnost i ne utiče sanuo prilikom intervencije mobilnih jedinica već i na žestinu i neprekidnost taktičke akcije.

Ovo je uputstvo koje je trupama dala divizija »Granatieri« i kojeg su se trupe pridržavale sa zadivljujućim poletom.

6 oktobra je komandant divizije »Granatieri« smestio II I »Granatieri«⁴ u zonu Škrilje—Golo da bi se sledećih dana pristupilo sistematskom čišćenju zone.

Jedinice bataljona su smesta otpočele sa tim operacijama, očevidno nameravajući da se upoznaju sa načinom borbe po šumama.

Na osnovu obaveštajne akcije koja se vršila prošlih dana, u prvo vreme su te operacije vršene u zoni i na putevima, što je označeno u priloženoj skici (prilog br. 2),⁵ a docnije su razvijane prema rezultatima akcija iz prethodnih dana i prema kasnijim obaveštenjima.

Prvi rezultati bih su sledeći:

7 oktobra, u izvidjanju koje se vršilo u zoni Mokrec—Malinjek, k. 939, k. 982, pronadjeno je 6 baraka, koje su, prema dobivenim obaveštenjima, služile kao utočište naoružanih grupa.

Barake su bile maskirane gustim šibljem i zaštićene osmatračnicama i položajima za automatsko orudje, s povoljnim mogućnostima za osmatranje i gadjanje, i u njima je pronadjeno oružje i razni materijal.

Barake su zapaljene, a položaji i osmatračnice uništeni.

U istoj zoni Mokrec, pronadjen je telefon, povezan sa Turjak-grad—Teškovec—Podturjak—Zaga Mokrec—Mačke—Rob, za koji su stanovnici objasnili da je služio šumarima, ali za koje se sumnja da je služio za vezu sa ustanicima; na Kureščeku je pronadjeno jedno alpinsko sklonište, cilj mnogobrojnih turista, po čijem se broju, s obzirom na godišnje doba, može opravdano sumnjati da se radi o snabdevačima ustanika.

»

⁴ Drugi bataljon Prvog puka »Granatieri«.

⁵ Ovaj prilog nije očuvan.

Na osnovn novodobijenih obaveštenja povodom mogućnosti prebacivanja ustanika i s obzirom na ishod čišćenja koje je vršeno 7 oktobra, bilo je naredjeno:

- da se pojača obaveštajna služba, da bi se dobili sigurni podaci, kako bi se, s uspehom, mogle vršiti akcije koje bi doprinele uništenju ustanika;

- da se postave mnogobrojne zasede u zoni Kurešček, gde je baraka—sklonište mogla poslužiti kao mamac za ustanike;

- da se prisluškuju telefonski razgovori koji se vode na liniji Mokrec.

Rezultati: — prisluškivana su sigurna obaveštenja o aktivnosti trupa, koja su davana ustanicima preko telefona;

- sukob nekoliko jedinica sa jednom naoružanom ustaničkom formacijom u blizini Zapotoka (14 oktobra), sukob koji se završio:

- bez gubitaka na našoj strani,

- dva mrtva medju ustanicima,

- 20 uhapšenih, od kojih je 8 predano ratnom sudu 2. armije jer su pripadali grupi, 9 kao pomagača grupe, a 3 su puštena na slobodu jer ih nije ništa teretilo.

Osam ljudi optuženih da su pripadah grupi, bacivši oružje, bih su se prerusili u mirne gradjane i bih su uhapšeni kao sumnjivi.

Tek posle naknadnih ispitivanja mogla se utvrditi njihova odgovornost. S druge strane, bilo je neophodno potrebno njihovo saslušanje, jer je predstavljalo izvor obaveštenja od najveće aktuelnosti.

Najefikasnije dejstvo aktivnosti trupa u zoni odrazilo se, medjutim, na duh samih ustanika, koji su uvideli da su svuda praćeni i otkrivani i da su lišeni svojih skloništa i svojih pozadinskih baza.

Jedan pripadnik grupe, koji je učestvovao u sukobu 14 oktobra, dezertirao je iz njenih redova i postao nam je odličan obaveštajac.

Akcija od 14 oktobra i vesti dobijene iz novog obaveštajnog izvora, potvrdile su prethodna obaveštenja, sasvim sigurno govorile o postojanju grupe i odredile, dosta približno, njen razmeštaj.

Tada je bila naredjena akcija čišćenja za 20 oktobar, u cilju:

- da se zauzme logor, čije je postojanje potvrdio obaveštajac koji je pobegao iz grupe;

- da se zauzme uvala gornje doline Iške;

- da se unište ustanici ih bar da im se onemoguće skloništa i snabdevanje.

Posle podne 19 i noću uoči 20 oktobra došlo je do napada na Lož i Bezuljak, očevidno od strane iste grupe, koja je sad već bila isterana iz skrovišta i prinudjena da sebi povрати prestiž koji je izgubila bilo zbog operacija od 14 oktobra bilo zbog prisustva naših trupa koje su civilnom stanovništvu garantovale zaštitu. — Došavši do ubeđenja da ustanici neće ponoviti napad na pomenuta mesta koja su sad već u pripravnosti i da će pokušati da se povuku prema

svojim centrima koji odgovaraju zoni gde je bilo naredjeno čišćenje od 20 oktobra, bilo je naredjeno:

- da se izvrše operacije predviđene za 20 oktobar;
- da se iz brdovite zone prebaci 13/1, po četrnim ešelonima sa razmakom od jedne etape, u zonu gde su 20 oktobra vršeni napadi, u cilju: (vidi prilog br. 3)⁶
- da se drže pripremljene pionirske jedinice (guastatori) na kamionima da bi stupile u akciju;
- da se traže i unište ustanici, koji bi eventualno pokušali da se vrate u svoj akcioni centar;
- da im se zatvori put prema severu;
- da se na svaki način oslobode naši zarobljeni vojnici;
- da se operiše pokretnim periferiskim jedinicama u sadejstvu s tim bataljonom, kako bi se zatvorili svi izlazi iz zone, u koju se grupa neizbežno morala skloniti kao u pravu klopku.

Na taj način, dok je bilo moguće vršiti postepeno čišćenje teritorije i brze ofanzivne prodore u mesta gde su bili naznačeni ustanici, bilo je moguće i stezati sve više obruč trupa oko njih (vidi prilog br. 4).⁷

Naknadne faze izvršenja ovog manevra opkoljavanja dozvolile su :

- tačno otkrivanje i uništenje polaznog logora ustanika prema Robu, što se desilo 20 oktobra;
- početak njihovog rasturanja, kako bi se na drugom mestu užurbano našle mogućnosti za život i snabdevanje i kako bi se omogućilo izvlačenje iz obruča koji se stezao oko njih;
- hitnu intervenciju mobilnih jedinica — kada me je kvestor iz Ljubljane molio, javljajući mi 21-og naveče o prisustvu jedno stotinak ustanika u zoni Loški Potok, da se postaram da se osujeti njihov pokušaj napada bilo na sam Loški Potok ili Glažutu — 22-og i 25-og, prilikom sukoba koji su doveli do ubistva jednog ustanika, ranjavanja trojice i hvatanja još jednoga;
- 25 oktobra, okupacija Drage i Grčarica od strane II puka »Granatieri« koji je došao iz Kočevja, i upućivanje u zonu jedinica IV bat. cr. košulja, koje su bile razmeštene u zoni Morave da bi zaprečile ustanicima put prema jugu i sprečile da oni pokušaju da se prebace preko Kupe i predju na hrvatsku teritoriju (vidi prilog br. 5).⁸ Sledećeg dana, 26 oktobra ovaj manevr je uspeo i doprineo hvatanju — blizu vile Miklič — osmorice ustanika, među kojima se sigurno nalazi politički vođa grupe (prof. ljubljanskog univerziteta Ante Ivan), d prikupljanju mnogobrojnog oružja i municije;
- hitni dolazak u zonu Debeli Vrh i Račna gora (dana 25) mobilnih jedinica garnizona Ribnica, Velike Lašče i Velike Bloke,

⁶ Ovaj prilog nije očuvan.

⁷ Vidi fotokopiju skice.

⁸ Ovaj prilog nije očuvan.

pošto je javljeno o prisustvu ustanika u tim mestima, uz sukobe koji su doveli do ubistva dva ustanika, do ranjavanja trojice njih i do hapšenja drugih 13, medju kojima su rukovodeći elementi grupe. Medju zarobljenima se nalazio jedan tršćanski renegat — neki Boris — koji je bio odredjen za čuvanje naših zarobljenih vojnika i koga smo koristili da dobijemo tačna obaveštenja o njima;

— napad na Debeli Vrh, izvršen od strane jedinica **ni/1** »Granatieri«, koji je vodjen sa vanrednim poletom i brzinom, posle ubistva tri ustanika, medju kojima i vojničkog komandanta grupe (bivšeg srpskog oficira), omogućio je oslobodjavanje 7 zarobljenih Italijana i konačno rasturanje ustanika.

Ova grupa, pored ubistva četvorice ustanika i onih koji su uhvaćeni prilikom napada na Lož, izgubila je:

— veliku količinu oružja, materijala i municije;
— vojničkog komandanta, ubijenog na Debelom Vrh;
— narodnog komesara, nekog prof. Ante Ivana, koji je pao u naše ruke;

— zamenika narodnog komesara, koji je bio upućen u Ljubljano radi veza, a izgleda da je to baš ono lice koje je ubijeno na železničkoj stanici, dana 26, od strane jednog motocikliste iz moje komande, koji je dotrčao u pomoć čuvši pucnjavu izmedju kr. karabinjera Visokog komesarijata i jednog ustanika koji se bio oslobodio iz ruku kr. karabinjera;

— jednog od rukovodilaca najvišeg ugleda — Tršćanina Borisa — koji je pao u naše ruke;

— 13 mrtvih, 10 ranjenih i 44 zarobljena.

Može se smatrati da je ona delimično uništena, a delimično razbijena i da ne postoji mogućnost da uskoro ponovo postane efikasna.

Nezavisno od gubitaka koje su pretrpeli napadnuti garnizoni (1 viši oficir ranjen, 3 vojnika iz radničkih trupa mrtva, 16 vojnika iz trupe ranjeno), gubici operativnih jedinica su ograničeni na 4 lakše ranjena, od kojih 2 oficira.

Ipak, da bi se ostalo pri principu da nijedan od ustaničkih elemenata ne sme da izbegne akciju kažnjavanja, komandant divizije »Granatieri« je ostavio u mestu komandanta III bataljona 1 puka »Granatieri« sa odgovarajućim snagama, da bi se nastavilo, neumornom upornošću, traženje i uništenje preostalih elemenata grupe.

I zaista, prema dobijenim obaveštenjima o prisustvu razbijenih elemenata u zoni Lenček—Kaliči Vrh — k. 1050, u zoru 28 tekućeg se otpočelo sa operacijama koje treba da ih unište.

Operacije su još uvek u toku i dalje će se nastaviti. Komandant divizije »Granatieri« će nastaviti da goni poneku grupicu koju su, imam razloga da pretpostavljam, ustanici — logički — ostavili u svojoj tvrđavi u gornjoj dolini Iške, kako bi se grupa mogla reorganizovati.

Konkretni rezultati koje su dale operacije vodjene od 6 do 28 tekućeg i uprkos mnogobrojnih čišćenja šireg obima koje je policija prethodno vršila, nalažu potrebu:

1. da se razvije jaka obaveštajna aktivnost da bi se operacije mogle primeniti i voditi;

2. da se ratnoj tehnici ustanika (koje, očigledno, vode vojnički elementi, iskusni u organizovanju i vođenju operacija, koristeći izvanredno poznavanje terena) suprotstavi jednaka ratna tehnika.

Akcija mojih trupa je postigla cilj da uništi, ili bar isključi grupu koja je prvo otkrivena u zoni Krim, a zatim gonjena i opkoljena u zoni Debeli Vrh.

Ipak ne krijem da će ona, sa ponekim elementima koji su izbegli uništenje i sa kadrom i pristalicama kojima je centrala iz Ljubljane široko snabdeva, moći sigurno da se obnovi, da bi u istim mestima ili u drugoj zoni nastavila svoju aktivnost.

Sa sredstvima koja imam na raspoloženju a naročito sa ograničenom vlašću kojom sada raspolazem i kojom raspolazu moji divizijari, mogao bi se odstraniti učinak ah ne i uzrok nemira. Prema tome je očigledno da je jedino sredstvo za ugušenje ustanka: dočepati se rukovodeće organizacije u Ljubljani, koja nesmetano u gradu drži svoje sastanke, izdaje proglase, sakuplja pomoć i vunenu odeću za ustanike, raspisuje zajam i izriče i izvršava smrtne kazne — što se vidi iz prikupljenih prepisa periodičnog »Slovenskog poročevalca« (čije sam brojeve redom poslao na pregled toj komandi), koji predstavlja zvaničan dokumenat samozvane vlade, koji se prodaje i na koji se tajno pretplaćuju u Ljubljani, dokumenat na koji već duže vremena skrećem pažnju političkih vlasti i Javne bezbednosti, naročito da bi mu suprotstavili jednu našu kontrapropagandu iste jačine.

Po mom mišljenju, u današnjoj situaciji, ovo bi trebalo da bude prvi i najglavniji cilj Javne bezbednosti koji bi trebalo priključiti svim ostalim merama (sprečiti radio-propagandu, izvršiti smrtnu Kaznu nad onima koji su je zaslužili, ugušiti direktnu ih indirektnu komunističku akciju u višoj sredini, naročito u univerzitetskoj) kako bi se čitavom slovenačkom stanovništvu, a naročito onima iz Ljubljane, pokazalo da je svršeno sa našom suviše dugom trpeljivošću.

Vojska se, tokom mnogih uzastopnih dana, suprotstavljala, s poletom, umoru i nezgodama — još više potenciranim snegom i neprohodnim terenom. Njeno odlučno i srčano ponašanje bilo je dostojno divljenja.

Posebno ću uputiti predloge za dodeljivanje nagrada onima koji su se najviše istakli svojom naročitom hrabrošću.

General armiskog korpusa
komandant
Mario Robotti

BR. 185

TELEGRAM VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU EMILIA GRAZIOLLA SEKRETARIATU FAŠISTIČKE STRANKE U RIMU OD 5 NOVEMBRA 1941 GOD. O OFANZIVI PROTIV PARTIZANA U ZONI MOKREC-DEBELI VRH¹

REGNO D'ITALIA

**L'Alto commissariato per
la Provincia di
Lubiana**

**Kraljevina
Italija**

**Visoki komesarijat
za Ljubljansku pokrajinu**

Ljubljana, 5 novembra 1941-XX

Telegram

Sekretar partije — Rim — Sedište Litorija

109/1 Poverljivo. Poslednjih dana su sa preduzetim merama uništene neke grupe komunista. Ubijeno ih je 39, 10 je ranjeno a 54 je zarobljeno.² Na našoj strani su poginula 2 vojnika iz 23 pešadiskog puka a nekoliko ih je ranjeno. Represivna akcija se nastavlja nesalomljivo sa težnjom normalizovanja političke situacije u provinciji.³

Federalni sekretar Grazioli

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu uz dok. br. 60. Broj žrtava nije tačan, jer su Italijani tu ubrojili i civilno stanovništvo.

³ Italijanski okupatori pokušali su iskoristiti veoma jaku i iznenadnu zimu. Na udarce okupatora slovenački NOP je odgovorio formiranjem novih jedinica. 15 decembra je formiran Drugi štajerski partizanski bataljon, dok je u januaru obnovljen Treći partizanski bataljon (Krimski part. bataljon), koji je dobio ime »Ljube Šercerac.

BK. 186

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI KARABINJERA JE-
DANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 6 NOVEMBRA 1941 GOD.
O UPOTREBI KONFIDENATA I ISPLATI NAGRADA¹**

21 PE5ADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«

Komanda kr. karabinjera

Br. 107/2 prot. poverljivo

V. P. 81, 6 novembra 1941-XX

Predmet: zločinačka delatnost oružanih grupa

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Radi poboljšanja istrage koja se odnosi na ustanike ubijene i zarobljene za vreme zadnjih operacija čišćenja² koje su izvršile jedinice divizije »Granatieri di Sardegna«, potpisani se poslužio i nastavlja da se služi radom poverljivih lica, koja su već dostavila jako korisne vesti.

Pošto po svršenoj istrazi treba dati primerne nagrade poverljivim licima o kojima je reč, molim tu Komandu da stavi na raspoloženje piscu ovih redaka sumu od oko 1000—1500 lira, pošto komanda divizije »Granatieri di Sardegna« nema raspoloživih fondova.

(M. P.)

Kapetan

Komandant kr. karabinjera

(VITO GUARIGLIA)

V. Guariglia s. r.

Dali smo ih diviziji. Izgleda mi da postoji neka nepovezanost izmedju divizije »Granatieri« i njenih karabinjera.

AB3

1. Ne dam više ništa. Dah smo sve ono što smo dobili od armije.
2. Čudnovato da mi ne trošimo ništa. Još jedan dokaz o inferornosti naših odeljenja naprama onim diviziskim.

8—XI m⁴

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a, fase. 2).

² Vidi dok. br. 184.

³ Dopisano rukom ispod potpisa.

⁴ Dopisao Robotti svojeručno, »m« — znači paraf Maria Robotti a.

BK. 187

**IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 6 NOVEMBRA 1941
GOD. O NAPADU PARTIZANA NA NEMAČKI GARNIZON U
BUČKOJ¹**

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA LJUBLJANA
STANICA TREBNJE

(Iz 2 čete 15 mobilisanog bataljona)

Br. 42/37 pover. protokola Trebnje, 6 novembra 1941-XX

Predmet: Vatrene sukob između nemačkih trupa i komunista u graničnoj zoni.

VISOKOM KOMESARIJATU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA	V. P. 20
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO	V. P. 59
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI KR. KARAB. II ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	LJUBLJANA
KOMANDI GARNIZONA	TREBNJE
KOMANDI ČETE KR. KARAB.	NOVO MESTO

Drugog i trećeg tekućeg meseca čulo se pucanje iz mitraljeza u šumarku na brdu Drušče (XT-DE), sekcija j-sd, koje je trajalo po pola sata, oba dana.

Do okršaja je došlo između nemačkih vojnika i jedne grupe od dvadesetak porodica, koja je sa nemačke teritorije pokušala da prebegne na italijansku i koja je na poziv »stoj« odgovorila rafalskom vatrom iz mitraljeza sa kojima je raspolagala.

Na kraju, dok je deo nemačkih trupa bio angažovan gornjom akcijom, jedna jako naoružana komunistička grupa napala je nemački garnizon u Bučkoj (XV-CU),² i u sukobu koji je usledio, poginulo je šest ljudi iz napred pomenutog garnizona.

Potporučnik komandant stanice
(Renato Mastrogiovanni)
Mastrogiovanni s. r.
(M. P.)

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a. fase. 2).

² Vidi primedbe uz dok. br. 63.

BR. 188

**NAREDJENJE MUSOLINIJA OD 7 NOVEMBRA 1941 GOD. ZA
FORMIRANJE ODELJKA VOJNOG SUDA DRUGE ARMIIJE U
LJUBLJANI¹**

D U Č E

**PRVI MARŠAL CARSTVA I KOMANDANT OPERIŠUĆIH TRUPA
NA SVIM FRONTOVIMA**

Na osnovu čl. 1 Naredbe od 29 oktobra 1940-XIX;
Na osnovu čl. 1 Naredbe od 22 jula 1941-XIX;
Na osnovu članova 17 i 20 ratnog vojnog krivičnog zakona

NAREDJUJE

Cl. 1

Osniva se odeljak Ratnog vojnog suda 2 armije sa sedištem u Ljubljani.

Cl. 2

Odeljku pomenutom u prethodnom članu spadaju u nadležnost:
1. — prekršaji, podvrgnuti ratnom vojnom krivičnom sudstvu, koje učine vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomoćnih službi potčinjenih Komandi XI armiskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ih su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomoćnim službama;
2. — prekršaji, podvrgnuti ratnom vojnom krivičnom sudstvu, ma ko ih učinio na teritoriji koju posedaju, odnosno drže trupe potčinjene Komandi XI armiskog korpusa.

Cl. 3

Za organizovanje odeljka pomenutog 1 članom, skreće se pažnja na načela za organizaciju vojnog sudstva koja se odnose na ratne vojne sudove armija, izuzev odredaba sledećeg člana:

Cl. 4

Funkcije kraljevskog carskog vojnog tužioca i glavnog pisara pri odeljku pomenutom u 1 čl. vršiće jedan vojnodosudski oficir, kategorije upravnih sudskih činovnika, sa pukovničkim činom ih potpukovničkim koji vrši funkciju višeg čina, i jedan vojnodosudski oficir, kategorije pisara, sa kapetanskim činom ili činom poručnika koji vrši funkciju višeg čina.

¹ Kopija originala u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 w, fase. 10).

ei. 5

Nadležnost Ratnog vojnog suda 2 armije je sledeća: Vojni sud pomenut u prethodnom stavu nadležan je:

1. — za prekršaje podvrgnute ratnom vojnom krivičnom sudstvu koje učine vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomoćnih službi potčinjenih Komandi 2 armije i Komandi V armiskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ih su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomoćnim službama;

2. — za prekršaje, podvrgnute ratnom vojnom krivičnom sudstvu, ma ko ih učinio na teritoriji koju posedaju, odnosno drže trupe potčinjene komandama navedenim u članu 1.

Čl. 6

Nadležnost odeljka Ratnog vojnog suda 2 armije, sa sedištem u Šibeniku, jeste sledeća: Odeljak pomenut u prethodnom stavu nadležan je:

1. — za prekršaje podvrgnute ratnom vojnom krivičnom sudstvu, koje učine vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomoćnih službi, potčinjenih komandi VI armiskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ili su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomoćnim službama;

2. — za prekršaje, podvrgnute ratnom vojnom krivičnom sudstvu, ma ko ih učinio na teritoriji koju posedaju ili drže trupe potčinjene Komandi VI armiskog korpusa.

Čl. 7

Ova naredba objavljena je upućivanjem iste Komandi 2. armije i komandama njoj potčinjenih velikih jedinica.

Iz Glavnog stana oružanih snaga, 7 novembra 1941-XX.

potpisan **Mussolini**

(M. P.)

Za tačnost prepisa
Pukovnik,
Šef odeljenja civilnih poslova
(M. Rolla)

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 7
NOVEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE
O POLITIČKOM I VOJNOM POLOŽAJU NA TERITORIJI
KORPUSA¹**

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og ARMISKOG
KORPUSA

Br. 3/29 prat. Poverljivo Vojna pošta (46), 7-11-1941-XX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

Poslednjih dana aktivnost komunista bila je slabija nego prošlih petnaest dana, što je rezultat energične akcije naših trupa koje su se, povredjene u samoljublju pošto je jedna od oružanih bandi zarobila jednog kapetana i tri vojnika,² dale — sa samoodricanjem koje je za pohvalu — u lov na njih ubivši i ranivši u raznim sukobima više od četrdeset ustanika i zarobivši ih isto toliko.

Nastavlja se akcija čišćenja i smatra se da će uskoro glavni deo ustanika biti predan sudu.

U samom nemačkom konzulatu u Ljubljani povoljno je komentarisana aktivnost koju su pokazali naši vojnici u razbijanju zločivačke komunističke delatnosti.

Sad je već sigurno da je Ljubljana centar antifašističkog i antiitalijanskog pokreta. To se potvrđuje činjenicom da su među uhapšenim i među ubijenim mnogi studenti univerziteta. Još jednom se stoga ističe potreba da se ovaj univerzitet povremeno zatvori pošto je leglo prevratničke organizacije.

Energičan impuls kojim su vodjene razne operacije u cilju uništenja oružanih bandi imao je živog odjeka među stanovništvom koje je reagiralo na razne načine, prema političkim strujama. Mladež je nadahnuta patriotskim požrtvovanjem; konzervativci, naprotiv, sa brigom gledaju u budućnost. Ali, u suštini, dominira neprijateljska propaganda takodje i zbog našeg potpunog ćutanja, tako da se naše reagovanje smatra jednom očajničkom odbrancxm umesto jednom legalnom akcijom koja bi imala za cilj održavanje mira na teritoriji.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Pomenuti su bili zarobljeni prilikom napada III part. bataljona na Lož, 19-X-1941 godine. Vidi dok. br. 54 i 175.

Dalje, zbog naše potpune odsutnosti na polju političke propagande lako se poverovalo glasinama o neprestanim uspesima »partizana«, o zauzimanju dobro zaposednutih predela, o zarobljavanju nekog pukovnika i ogromnog materijala itd.

Te su glasine pojačane vestima koje dolaze sa obližnjih teritorija bivše Jugoslavije a koje čak govore o formiranju jedne države koju su ustanici osnovali i koja obuhvata dobar deo Srbije i Bosne. Manifestacija koju je organizovala Osvobodilna fronta« 29 oktobra zbog proslave 23 godišnjice oslobodjenja od austriske vladavine uspela je potpuno.

Poziv stanovništvu da od 19 do 20 sati izbegava javne lokale i uhce prihvaćen je od svih gradjana. U 20 sati vrlo mnogo ih je izišlo u gomilama iz kuća i opsedali su takoreći, javne lokale i uhce.

Uspeh te manifestacije ohrabrio je one najvatrenije koji tvrde da mogu, u danom momentu, da računaju na solidarnost svih Slovenaca.

Neprestano kruže glasine da je medju pitanjima o kojima je graf Ciano razgovarao sa Hitlerom na poslednjem sastanku bilo i pitanje — povodom želje koju je Duče izrazio — o obustavljanju odredjivanja granica Slovenije da bi se po svršetku rata odredio jedar, konačui pravac.

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KRALJEVSKIH KARABINJERA

— **Luigi Brucchietti** —

(Paraf)

BR. 190

**OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO
PODRUČJE KORUŠKE I KRANJSKE OD 13. NOVEMBRA 1941
GOD. O STRELJANJU PETNAEST NA SMRT OSUDJENIH BO-
RACA KAMNICKOG BATALJONA¹**

Objava

Vanrednog suda, određenog od šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske 11-XI-1941

- 30 godina starog Eduarda GIORGEONI iz Osoje-
- 24 godina starog Mirka KNAPICA iz Asslinga²
- 24 godina starog Martina JURIČA iz Št. Martina³
- 25 godina starog Lea ZEJCA iz Obergammlinga⁴
- 30 godina starog Stanislava CADA iz Domschal⁵
- 52 godina starog Leopolda MIŠA iz Gorjusch⁶
- 25 godina starog Franza MAYA iz Oberjarsch⁷
- 55 godina starog Franza MIŠA iz Gorjusch
- 37 godina starog Andreasa JERETINA iz Sagoritze⁸
- 19 godina starog Michaela JERMANN iz Radomle⁹
- 19 godina starog Johanna HRIBARA iz Obersadobrave¹⁰
- 21 godinu starog Rudolfa BOLKA iz Homeza¹¹
- 33 godine starog Franza PETRIČA iz Laase¹²
- 35 godina starog Josefa COKANA iz Studenza¹³
- 24 godina starog Pavia PORENTA iz Rattmannsdorfa¹⁴

zbog učešća na komunističkim skupštinama, pripadništva komunističkim bandama i njihovog potpomaganja, davanja prenočišta i skupljanja hrane,

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Jesenice
³ Smartno
⁴ Gornje Gameljne
⁵ Domžale
⁶ Gorjuše
⁷ Gornje Jarše
⁸ Zagorica
⁹ Radomlje
¹⁰ Gornja Zadobrava
¹¹ Homec
¹² Laze
¹³ Studence
¹⁴ Radovljica

učešća u terorističkim akcijama na javne uredjaje i postrojenja, napada na kola sa nemačkom žandarmerijom, izvršenja raznih ubistava i provala i zabranjenog nošenja oružja, osudio je na

S M R T

Presuda je odmah rzvršena.

Osudjeni su pripadali dvema bandama koje su poslednjih nedelja skoro potpuno uništene od strane policije. Ukupno je dosada streljano 57 pripadnika ovih dveju bandi, odnosno lica koja su ih potpomagala oružjem, obaveštenjima, novcem, hranom itd. Dalje 43 lica nalaze se još u zatvoru i biće posle završetka istrage izvedena pred sud. Imena svih drugih članova bande poznata su policiji. Izmedju ostalih sledeća lica se još traže, i ko u cilju njihovog hvatanja može da da približne podatke primiće odgovarajuću nagradu:

- Dr DERMASTJAN Marian, rođj. 23 VII 1911 u Ljubljani
- SEMEN Ivan, rođj. 24 II 1916 u Presserju¹⁵
- STARIN STANKO, rođj. 26 II 1910 u Schernu
- STANGL Štefan, rođj. 22 XII 1913 u Presserju
- BUKOVEC Franc, rođj. 14 III 1910 u Stein-u¹⁶
- BRADEŠKO Ludovik, rođj. 25 Vm 1911 u Tschirtschitschi¹⁷
- BURNIK Vinko, rođj. 24 m 1912 u Skaručni
- KRISTAN Franz, rođj. 27 ni 1912 u Selu
- TOMEL Anton, rođj. 30 V 1915. u Pristavi.

Veldes,¹⁸ 13 novembra 1941

Šef civilne uprave
za posednuto područje
Koruške i Kranjske
Kutschera

¹⁵ Preserie
¹⁶ Kamnik
¹⁷ čirčiče
¹⁸ Bled

BK. 191

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG AR-
MISKOG KORPUSA OD 14 NOVEMBRA 1941 GOD. O MERAMA
POTREBNIM ZA KONTROLU TERITORIJE MOKREC—ROB—
RAKITNA POSLE OKTOBARSKE ITALIJANSKE OFANZIVE¹**

Br. 1305/1

Vojna Pošta 81, 14-11-1941-XX

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

Kancelarija načelnika štaba

Obaveštajni otsek

Predmet: Ugušivanje prevratničke aktivnosti — pročišćavanje zone
južno od Mokreca

EKSELENCIJI KOMANDANTU XI ARMISKOG KORPUSA

Vojna pošta 46

Veza akt br. 1290/1 i 1292/1 od 12 novembra o. g.

Poslednja izvidjanja u zoni Rob potvrdila su ono što sam pred-
vidjao (vidi akt 8415/Op. od 30 oktobra o. g. str. 14, stav 2) u
pogledu mogućnosti da će se banditi, koji su izbegli uništenju, po-
novno sjediniti u zoni južno od Mokreca (posle pristizanja novih
regruta), sa namerom da produže svoju zločinačku aktivnost.²

Ustvari takva zona, — nama neprikladna, pošto onemogućava
održavanje stalnih jačih posada i zbog nedostatka drumova, što
nam otežava iznenadni dolazak, kako peške tako i transportnim
sredstvima, — olakšava ustanicima delovanje, pružajući im utoči-
šta, sigurna od iznenadjenja, široke mogućnosti snabdevanja u obli-
žnjim naseljima, a naročito prednost u organizaciji obaveštajne
mreže i osmatranja, uz neizbežno saučestvovanje mesnog sta-
novništva.

Ustvari treba imati u vidu da, zbog gore pomenutih topograf-
skih poteškoća i zbog prisutnosti u zoni, već od samog početka, na-
oružanih, aktivnih i nasrtljivih bandi, selo Rob, Zapotok, Osredek
kod Roba, Centa, Krvava Peč, Rakitna, Ustje itd. više meseci nisu
obilazili kraljevski karabinjeri, pre poznatih operacija koje je ovde
izvršio 2. bataljon 1 puka grenadira.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
34 a, fase. 2).

² Vidi dok. br. 184.

Komunistička prevratnička propaganda potpomognuta od uglednijih lica u selu... je ovde postigla, plebiscitarni uspijeh.

Naročito seljaci, koji su, udruženi u »Seosku zaštitu«, položili zakletvu vernosti O. F. (Osvobodilnoj fronti), daju utočište ustanicima, snabdevaju ih životnim namirnicama, oružjem i municijom, učestvuju u sukobima time što pucaju iz svojih kuća, hitno javljaju O dolasku naših trupa.

Jedinice, koje su vršile nedavna izvidjanja, verovatno primećene iz daljine od osmatrača, našle su u selima skoro potpunu pustinju: u Zapotoku nadjene su dve devojčice i jedna žena, u Osredek niko; međutim, na velikoj daljini, na jednom proplanku, tri naoružana ustanika, obavešteni na vreme, izbegli su susret s nama, spremni da se povrate u selo posle odlaska naših trupa.

Naši obaveštajci — koji su proživeli dugo vremena sa bandama 1 posle, preobučeni, učestvovali u našim izvidjanjima — pokazali su nekoliko kuća, iz kojih su pucali ustanici kao i sami seljaci na naše vojnike prilikom sukoba u Zapotoku; prolazeći kroz naselje Osredek (Rob) i Zapotok ukazivali su sad na jedan sad na drugi senjak ili kuću gde su bili gostoljubivo primljeni, sad na jednu sad na drugu trgovinu gde su ustanike snabdevali, besplatno ili za novac — ali uvek svesno, sa životnim namirnicama i drugim. Pored toga, ponudili su se da pokažu slovenačkog žandara — sada na službi u Velikim Laščama — koji je, u stalnoj vezi sa bandom, obaveštavao na vreme o svakom pokretu ovog garnizona.

Ova identifikacija izvršiće se što pre.

Pošto stvari stoje ovako, i iznenadni upad — vodjen od obaveštajaca — ima vrlo malo mogućnosti da iznenadi i uništi ustanike. U svakom slučaju, takvo uništenje ne rešava problem, pošto se, u ovako povoljnoj sredini, banda opet formira od preostalih članova ili se stvara nanovo.

Da bi se postiglo jedno trajno ugušenje ove delatnosti (ali ne potpuno dok postoji prevratnička centrala u Ljubljani) i izbegla moguća iznenadjenja na proleće, treba preduzeti — po mom mišljenju — jedno postepeno, ali metodičko pročišćavanje zone, koje će se postići uspostavljanjem u njoj stalnih snažnih garnizona, savladavši — razume se — poteškoće snabdevanja, koje će uslediti.

Pošto ustanici neće moći da ostanu u selima gde su naše posade i gde prolaze svakodnevno naše patrole i pošto neće naći utočište — u ovo godišnje doba — u planinskim uvalama, biće prinudjeni da se premeste drugde (odričući se prednosti koje im pruža zona) ili da prihvate borbu.

Stanovništvo, oslobođeno pritiska ustanika, kao i pritiska od strane najaktivnijih pomagača, ohrabreno našim oružanim prisustvom, promenilo bi svoj stav.

Već pri prvom proučavanju operacisko-pozadinskih uslova vidi se da je moguće i dovoljno postaviti:

— jednu čet u Rob (k. 590 — CQ-UQ), u školu iz koje se dominira nad okolnom teritorijom;

— jednu čet u Rakitno (k. 789 — CS-UH), u letnju koloniju »G. L. La«,³

Jedinice, koje bi mogle biti zamenjene svakih 30 dana, trebale bi da imaju za isti period vremena dovoljno hrane i materijala, da bi se izbeglo kretanje kolona za snabdevanje. Bile bi obezbedjene vezom preko radiostanice, raketa, delova skijaša, sredstvima za čišćenje puteva od snega i saonicama i pojačane delovima kraljevskih karabinjera i od diviziske obaveštajne sekcije. U eventualnim operacijama učestvovali bi, naravno, i teritorijalni kraljevski karabinjeri, koji se nalaze na teritoriji, kao i konfidenti ovog štaba (prikladno preobučeni) koji poznaju zonu, pristalice i komandante ustanika.

Opštine Velike Lašče. Rašica, Rob, Krvava Peč kao i 11 mitraljeski bataljon staraće se za brzo i neprekidno čišćenje snega na drumu Rob—Velike Lašče.

S obzirom na oskudicu ljudstva u odnosu na službu 11 mitraljeskog bataljona armiskog korpusa i grfenadirskog bataljona u Vrhniki, čete bi mogle da budu uzete iz 4 bataljona »Crnih košulja«, koji je specijaliziran za planinu, i od 2 puka grenadira.

Detaljni plan bio bi izvršen nakon eventualnog odobrenja ovog plana od strane Vaše Ekselencije.

Video 15 XI

Mario Robotti

KOMANDANT
DIVIZISKI GENERAL
Taddeo Orlando s. r.

(M. P.)

³ »Gioventù italiana del Littorio« — [italijanska fašistična omladina.

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIMZIJE »ISONZO« OD
SREDINE NOVEMBRA 1941 GOD. O PARTIZANSKOJ DELATNOSTI
U MESECU OKTOBRU I POČETKOM NOVEMBRA 1941 GODINE¹**

29/X — U blizini Ljubljanskog Grada pronadjen je jedan sanduk sa zapaljivim materijalom, raketama i mecima za puške i sa dve upaljene sveće koje su trebale da izazovu požar.

— U blizini Univerzitetske biblioteke u Ljubljani, pronadjen je omot u kome se nalazila jedna korpica za voće sa bocom napunjenom zapaljivom tečnošću, a sve je to bilo pokriveno strugotinom i šuška-ma takodje nakvašenim tečnošću, i sa dva upaljena fitilja.

30/X — Na jednu našu patrolu koja je vršila službu nadzora u blizini Šmarje, ispaljeno je 5 hitaca iz vatrenog oružja.

Zona Grosuplje

29/X — U blizini Osredoka³ (UK-CQ), jedna jedinica od oko 100 grenadira, sukobivši se sa jednom oružanom bandom od oko 20 ljudi, ubila je šest ustanika, među kojima, izgleda, poznatog ranije osudjivanog begunca Branka Polanjka, uhapsila Pepcu Pencelj, devojku pomenutog begunca, preobučenu u muškarca, kao i 13 civila iz mesta. Na licu mesta su pronadjeraa 2 puškomitraljeza, 15 pušaka, 2 pištolja, fišeklje i mnogo paketića sa mecima. Tom prilikom je lakše ranjen jedan naš kaplar.

Iz nekoliko kuća i stogova slame u kojima su se bili zabarikadirali ustanici, a koji su zapaljeni za vreme borbe, čule su se eksplozije prouzrokovane sakrivenom municijom i eksplozivom.

Zona Kočevje

26/X — Jedinice IV bataljona crnih košulja, između Drage i Grčarica (VO-BZ), naišle su na jednu grupicu ustanika u zasédi u vili Miklič. Došlo je do sukoba i tom prilikom je zarobljeno 8 ustanika, oružje, municija i razni materijal. U s. Grčarice uhapsili su još 8 lica, osumnjičenih da su snabdevala pobunjenike.

Za vreme akcije lakše je ranjen vodnik faš. milicije Edoardo Ponzio.

¹ Original u arhivi MNO.

² Prve četiri stranice dokumenta nisu očuvane. Dokumentat je pisan sredinom novembra.

³ Pomenuti sukob je poslednja faza italijanske ofanzive, koja je počela 6 oktobra, a svršila 29 oktobra 1941 god. napadom na selo Osredok.

Zona črnomelj

20/X — U Malom Nerajecu (XN-BN), napalo je nekog Antonija Turka jedno nepoznato lice, ispalivši na njega, iz neposredne blizine, jedan metak koji ga je lakše ranio u desnu stranu lica, i pogodio u trbuh nekog Franca Kobeteca koji se nalazio u blizini.

Napadača je pratilo jedno drugo nepoznato lice naoružano vojničkom puškoan koje je sa 10 metara daljine bilo spremno da interveniše. Ispalivši hitac, ta dva nepoznata lica su se izgubila u obližnjoj šumi.

28/X — Jedna naša velika patrola se u blizini Gorice (XL-BH) sukobila sa tri ustanika, ubivši jednoga. Prilikom gonjenja begunaca, ubijen je još jedan od njih u blizini Hriba⁴ (XI-BH).

29/X — Jedna patrola Kr. finansiske straže teško je ranila u blizini željezničke stanice Rosalnice (istočno od Metlike) jedno lice sumnjivog ponašanja.

Zona Novo mesto

26/X — Šest vojnika i jedan podoficir bih su napadnuti mecima iz vatrenog oružja u blizini D. Straže (ZV-CO). Hitno protivdejstvo je ostalo bez rezultata. Prilikom pretresa izvršenog po obližnjim naseljima, pronadjena je jedna lovačka puška, nešto baruta i metaka.

27/X — Za vreme pretresa u zoni Kal (ZR-CQ) pronadjeno je mnogo materijala bivše jugoslovenske vojske i uhapšena su tri lica, od kojih je jedan, neki Stanko Rokavec, bio lakše ranjen jer je pokušao da beži.

— Presečeno je i odneseno oko 50 metara telefonske žice u blizini Vinje Vasi (XP-CK).

29/X — Jedna naša patrola u blizini Stranja (ZL-CZ) otvara vatru na tri neprijatelja koja odgovaraju pucanjem iz pištolja. Ubijen je jedan neprijatelj.

Druge prevratničke manifestacije koje su se desile krajem oktobra

Crteži komunističkih simbola	slučajeva	8
Pronalaženje komunističkih letaka	„	8
„ nacionalističkih „		12
Neprijateljski govori i širenje tendencioznih vesti		4
Sakrivanje oružja i municije		11
Vredjanje Duće-a		1
Vredjanje vojnika		1
Kršenje policiskog časa		6

⁴ 27 oktobra 1941 god. Italijani su uhapsili poznatog naprednog seljaka Franca Špehara i Mukavec Mihaela i zatvorili ih u nekom podrumu u s. Sinji Vrh. 28 oktobra 1941 god. u istom zatvoru mučki su ih pobili. Da bi prikriili svoj zločin javili su meštanima kao i višim komandama da su bili ubijeni prilikom pokušaja bekstva (J. Jare: Uz 10 godišnjicu ubistva Franca Špehara — Dolenjski list br. 45 od 10 novembra 1951 god.).

Mesec novembar

Zona Kočevje

Pošto je bilo javljeno o prisustvu jedne bande od 30 naoružanih lica u zoni između Težke Vode (XN-CK) — Podgrad (XN-CK) i Uršnih Sela (XI-CF), naše jedinice su izvršile izvidjanja zone.

U prvim časovima noći uoči 3 tekućeg, jedna četa 24. pešadiskog puka i jedinice 6 artiljeriskog sustigle su bandu u blizini Gornje Laze (XL-CD) i otpočele borbu protiv ustanika zabarikadiranih po kućama. Ubijeno je 19 ustanika, među kojima vodje bande, a zarobljena su dva ustanika, 1 puškomitraljez, 15 karabina, pištolji, municija i jedan mali radio-aparat. Izgleda da među ustanicima ima i dva ranjena; na našoj strani dva mrtva.⁵

Skoro svi ustanici bili su obučeni u jugoslovenske uniforme.

Jedan od ubijenih ustanika izjavio je, pre izdisaja, da je oružje primio u blizini jedne crkve koja se nalazi iznad Semića. U toku su istrage i operacije čišćenja protiv ostatka bande koja se, izgleda, povukla prema jugu i jugoistoku.

Vesti koje treba proventi

1. Noću između 24 i 25 oktobra, kroz predeo koji se nalazi iznad Prapreča kod Polhovog Gradeca, izgleda da je prešlo na našu teritoriju oko 50 lica, od kojih su dva bila prerušena u fratre, a dva bila naoružana puškama.

2. Izgleda da je dvesta Italijana antifašista prodrlo u Sloveniju i da operišu zajedno sa mesnim banditima, vršeći teroristička dela i sabotažu.

3. Ustanički elementi regrutuju bivše jugoslovenske vojnike, naročito bivše pripadnike planinskih trupa putem pozivnica koje se dostavljaju u ruke.

4. U zoni Kala (ZR-CQ) i Jordankala (ZT-CS) često se sastaju slovenački i srpski komunisti, od kojih mnogi nose uniforme.

5. Prazničnim danima komunisti iz Ljubljane, Polja i Vevča sastaju se u Trebnju.

6. U jednoj pilani u Ribniku (BZ-ZT) ima naoružanih ustanika (studenata i profesora univerziteta) koji, prerušeni u radnike i rukovodioce preduzeća, pripremaju atentate i napade.

Prilikom jedne izvršene istrage, uhapšeno je 21 lice koje nije opravdalo svoj boravak u mestu. Nije pronadjeno oružje. Očekuju se dalja obaveštenja.

7. Oko 250 ustanika navodno treba da se koncentriše u zoni Vrhpolje (XV-CO). Čišćenja koja su izvršena u zoni nisu dosada dala nikakvog rezultata.

⁵ Belokrajinska četa (vidi dok. br. 63).

8. Navodno se jedno pedesetak ustanika, koji su došli sa nemačke teritorije, nailazi u blizini zone Pretržje (ZN-DH) i pokušava da prodre na našu teritoriju.

9. 30 oktobra se 16 ustanika, naoružanih puškama, pištoljima i sa 4 mitraljeza, zadržalo u zamku Stari Grad (XP-CQ) i uputilo se, izgleda u pravcu Št. Peter."

10. 31 oktobra je jedna naoružana banda, koju je sačinjavalo 20 ljudi, prošla kroz Podgrad (jugoistočno od Novog Mesta). Ljudi su bih obučeni u italijanske i bivše jugoslovenske uniforme i naoružani puškama, i tražili su od stanovništva namirnice i municiju.

11. 1 novembra druga banda od 28 ustanika obučenih u jugoslovenske uniforme, a dva u civilu, prošla je kroz Novu Goru i uputila se prema Težkoj Vodi.⁷ Svaki je bio naoružan jugoslovenskom puškom, i nosio napunjen ranac, poljsko ćebe i šajkaču.

12. Nedavno je, jednim grubim trikom, oduzeta od »Prevoda« (ustanova za snabdevanje Ljubljane) velika količina namirnica koje su zatim upućene ustanicima.

13. Svakih 15 dana posećuje fabrike i glavne radionice jedno lice koje, snabdeveno specijalnim dokumentom »Narodnog odbora Osvo-bodilne fronte«, skuplja priloge u korist ustanika. Novac, hrana, odeća i čebad prikuplja se i iz privatnih stanova. Pomenuti odbor je takodje planirao da od svih imalaca lovačkih pušaka povuče odgovarajuće dozvole za nošenje oružja da bi se, na taj način, mogli kupovati meci i barut. Oduzimanje tih dozvola trebalo bi da vrši jedan ustanik prerušen u slovenačkog žandarma, u pratnji druge dvojice prerusene u italijanske vojnike.

14. Ustaničke vodje, obeshrabrene gubicima koje su pretrpeli u borbama kod Debelog Vrha i Osredeka, a naročito dezertiranjem velikog broja preostalih lica iz bandi, odlučile su da obustave borbenu aktivnost u Sloveniji, koja im — pod sadašnjim klimatskim uslovima — ne pruža mogućnosti za uspeh.

Oni su, izgleda, sada upravili svoju aktivnost na jaku propagandu medju svojim dezerterima da bi ih ponovo regrutovah, obećavši im da će ih odmah premestiti u Hrvatsku ih Srbiju, gde će u mestima koja drže ustanici imati bolje uslove za život i borbu, zahvaljujući postignutim ratnim uspesima i boljoj organizaciji.

15. Prema prikupljenim vestima, izgleda da se obrazovala jedna vrsta klerikalne stranke koja teži da da Sloveniji izvesno političko uređenje, a na čijem čelu treba' da stoji jedan arhi-episkop.

⁰ Ovde je pomenuta Novomeštanska četa koja se prilikom pokreta od Brezove Rebre prema pojasu iseljavanja i Bučkoj nalazila u Starom Gradu.

⁷ Belokrajinska četa

Razno

Članovi Hrvatske komisije za određivanje granica, u svojim putovanjima po italijanskoj teritoriji, a naročito u opštini Radatovići, ispituju stanovništvo i vrše propagandu za anektiranje pomenute opštine Hrvatskoj. U ovome radu ih podržava pravoslavni paroh iz Radatovića i sekretar te opštine koji, zajedno sa svojim ženama, vrše jaku antiitalijansku propagandu i nazivaju nas nasilnicima, pohlepnicima i pljačkašima.

— 31 tekućeg, 45 studenata sa raznih fakulteta i dva profesora-sveštenika, medju kojima i rektor Lambert Ehrlich,⁸ došavši iz Ljubljane uputili su. se u Dolenjske Toplice (ZT-CK) na duhovne vežbe koje su trajale 3 dana.

BR. 193

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTARJERSKOJ OD 15 NOVEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU TRIDESET I PET SLOVENACA 15 NOVEMBRA 1941 U MARIBORU¹

Objava

Komunističke bande opet su izvršile nasilje i na brutalan način ubile pet osoba.

15 novembra 1941 bili su sledeći zločinci, koji su pripadali komunističkim bandama ili koji su ih pomagali time što su im dali prebivalište, hranu i oružje-

S T R E L J A N I

STEFAN KÜCHAR, rođ. 13 XI 1921, student, stanuje u Battjand-u³ 23

KARL PETOM"AR, rođ. 27 IX 1917, slikar, bez stalnog boravišta
IGNAC FERDITSCH, rođ. 13 IV 1916, bivši notarski praktikant, stanuje u Cilli,⁴ Preglgasse 11

⁸ Lambert Ehrlich, profesor Teološkog fakulteta u Ljubljani, bio je organizator klerofašističke organizacije studentske omladine iStraža« i duhovni vođa belogardizma u Sloveniji.

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Nemački deo teksta originala navodi i mesto streljanja Maribor, dok slovenački deo originala ne navodi.

³ Betnava kod Maribora

⁴ Celje

LEOPOLD DOLLER, rođ. 8 XI 1888, tapacirer, stanuje u Cilli, Marktplatz 2
 THOMAS PAWLI, rođ. 12 XII 1896, biv. pol. činovnik, stanuje u Cilli, Buchstrasse 19
 FERDINAND MIRT, rođ. 11 VIH 1916, dimnjičar, stanuje u Cilli, Rann 14
 JOSEF SUPANZ, rođ. 4 III 1889, bravar, stanuje u Marburg-u,⁵ Schögerstrasse 6
 STEFAN GRABER, rođ. 25 XII 1915, pomoćni radnik, stanuje u Cilli, Fritz Zangerstrasse 32
 DOMINIK STIBEL, rođ. 3 VIII 1897, stolar, stanuje u Cilli, Grazerstrasse 22
 JOSEF DESCHMANN, rođ. 25 II 1896, gostioničar, stanuje u Schmerzdorfu⁶ 29, okrug Cilli _
 ALOIS BOSCHITZ, rođ. 20 V 1901, trgovac, stanuje u Cilli, Graf Hermangasse 5
 WLADIMIR WEDAV, rođ. 17 XI 1914, soboslikar, stanuje u Potschgau⁷ 81 kod Marburg-a
 ADOLF OBERLEITH, rođ. 20 V 1917, tkač, stanuje u Marburg-u, Unterrotweinerstrasse 57
 ANTON KOS, rođ. 8 VI 1923, pomoćni radnik, stanuje u Cilli, Werkstrasse 29
 JAKOB WRETSCHA, rođ. 19 V 1911, krojač, stanuje u Kerschbach-u⁸ 73
 FRANZ NOWAK, rođ. 2 XII 1909, posednik, stanuje u Schwarzenberg-u⁹ 9, okrug Cilli
 RUDOLF GORITSCHAN, rođ. 17 IV 1913, polj. pom. radnik, stanuje u Schwarzenbergs 9, okrug Cilli
 ANTON SCHOSTER, rođ. 4 I 1920, sin posednika, stanuje u Schwarzenbergs 8, okrug Cilli
 FERDINAND SCHOSTER, rođ. 1 VII 1922, sin posednika, stanuje u Schwarzenberg-u 8, okrug Cilli
 ANTON MOCHAR, rođ. 22 IX 1916, železničar, stanuje u Thesen-u¹⁰ kod Marburg-a, Pettauwerstrasse 32
 JOHANN KLEMENTSCHITSCH, rođ. 22 XH 1920, rudar, stanuje u Trifail,¹¹ Loke 51
 MICHAEL LESNL\K, rođ. 30 VIII 1899, pomoćni radnik, stanuje u Pack-u kod Weissenstein-a¹²

⁵ Maribor

⁶ Družmirje

⁷ Počehova kod Maribora

⁸ Črešnjevec

⁹ Crni vrh

¹⁰ Tezno

¹¹ Trbovlje

¹² Paka kod Vilanja

GABRIEL GERM, rođ. 2 III 1920, automehaničar, stanuje u Cilli, Grazerstrasse 14
MILAX MAROWSCHEK, rođ. 20 V 1917, farbar, stanuje u Cilli, Unterkötting 11
JUSTIAN BOLCHA, rođ. 1 X 1909, pom. radnik, stanuje u Wöllan-u¹³ 24
MAX LESKOWSCHEK, rođ. 1 IX 1921, radnik, stanuje u Cilli, Schmuckgasse 20
FRANZ STEPANTSCHITSCH, rođ. 1 XI 1912, radnik, stanuje u Cilli, Fritz Zanggerstrasse 23
JOSEF KOS, rođ. 26 XII 1909, kovač, stanuje u Potoku 3, opštme Johannistal¹⁴
ALOIS WODENITSCH, rođ. 27 V 1893, posednik, stanuje u Murence, opština Johannistal
JOHANN KOSCHUCH, rođ. 20 I 1910, krznar, stanuje u Cilli, Tüchernerstrasse 35
MIRKO TREBUSCHAK, rođ. 7 XII 1918, stolar, pomoćnik, stanuje u Marburg-u, Tegetthoffplatz 3
RUDOLF SKAMLETZ, rođ. 30 I 1906, posednik, stanuje u St. Petru¹⁵ kod Maburg-a, Fabrička ul. br. 20
ALOIS TOMETZ, rođ. 29 VII 1909, telegrafist, stanuje u Thesen kod Marbug-a, Fabrička ul. 20
JOHANN MICHALEVETZ, rođ. 15 II 1912, stolar, pomoćnik, stanuje u Oberrotwein-u,¹⁶ Firmgasse 18
GOTTFRIED KRESNIK, rođ. 14 XI 1915, električar, stanuje Tschret¹⁷ 62, okrug Cilli.

Marburg na Dravi, 15 novembra 1941

**ŠEF CIVILNE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj**

¹³ Velenje
» St. Jani
¹⁵ Sv. Peter kod Maribora
¹⁶ Gornje Radvanje
¹⁷ Creta

BR. 194

IZVEŠTAJ NEMAČKOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 20 NOVEMBRA 1941 GOD. O STANJU NA TERITORIJI ODREDJENOJ ZA PRESELJAVANJE¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE. DONJA ŠTAJERSKA

Uz dnevnik br. **15/41**

Trbovlje, 20 novembra 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA
CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

" u

Mariboru na Dravi

Predmet: Situacija i izveštaj o radu.

Veza: K-dantova zapov. dnevn. br. 15.038 od 26-4-1941 i
dnevn. br. 15.320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 20 novembra 1941

1. — **Opšta situacija:** Politička situacija je od poslednjeg izveštaja nepromenjena. U celom okrugu vlada mir, ali je stanovništvo u opštinama iz kojih će se vršiti preseljavanje² jako potišteno i nervozno, naročito u Št. Janžu i Radečama. Ova potištenost i napeto raspoloženje izazvani su s jedne strane, time što većina stanovništva sama nerado napušta svoju dosadašnju domovinu, s druge pak strane, i to naročito, time što osobe na italijanskoj teritoriji, a koje emigriraju, kod stanovništva šire najludje i odvratne glasine. Tako se govori da naseljena lica u Rajhu ne primaju više nikakve posede, već ih na močvarnom terenu upotrebljavaju za asanacije, posle ih dele na manje grupe, i vremenom ih likvidiraju. Dalje se govori da se sa naseljenicima za vreme transportovanja vrlo grubo postupa, tako da se često na vagonima mogu videti tragovi krvi. Izgleda da ove zločinačke glasove šire slovenački crkveni krugovi u oblasti koju je okupirala Italija.

Imućni krugovi koji su pogodjeni preseljavanjem, jako su ogorčeni na Rajh i izjavljaju da ih bez razloga proteruju iz domovine, iako su bih spremni da rade i da polažu žrtve za Rajh. Siromašniji slojevi su često ravnodušni prema preseljavanju i mišljenja su da će i u Rajhu, ako im se taimo ne bude što desilo, moći raditi i svakako bolje živeti nego ovde.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 59.

Seljačko stanovništvo, koje je pogodjeno preseljavanjem trudi se da od svoje pokretne imovine što više proda, i da sve životne namirnice potroši ili pokloni, kako bi, s jedne strane, primilo što više para na ruke a, kako bi s druge strane, naseljenicima koji dolaze ostavilo što manje stvari. Ovo mišljenje stanovništva u oblastima preseljavanja iskorišćuje narod susednih okruga za nagomilavanje i odvlačenje što većih količina životnih namirnica, mesa, stoke i zemljoradničkih proizvoda. Žandarmerija i vlasti usprotivile su se, doduše, ovoj praksi, ah se na drumovima i mostovima, pomoću kontrolnih organa i zaplenjivanjem, može samo delimično sprečavati odvlačenje dobara.

Stanovništvo često puta pokušava da izbegne preseljavanje na taj način što krišom beži u oblast koja je okupirana od Italijama. Tako je do sada prebeglo u Italiju iz St. Janža 128 a iz Radeča 13 lica i delimično ostavilo svoju imovinu. Dalje, sa dozvolom je otišlo oko 100 osoba iz Radeča u ostale oblasti Donje Štajerske ih u Rajh.

Pa i u opštinama za koje nisu predviđena preseljenja, stanovništvo je bilo u potištenom raspoloženju, jer se plašilo preseljavanja, pošto su kružile glasine po kojima bi trebalo preseljavati sve od Maribora pa naviše. U međuvremenu nastupilo je izvesno smirenje upisivanjem u štajerski »Heimatsbund« za koji se javilo oko 90—95% o odraslog stanovništva te su ljudi mišljenja da se tu ne bi osnovao »Heimatsbund« ako bi trebalo vršiti, preseljavanje. Svakako bi vrlo umiruće dejstvovalo kada bi se objasnilo stanovništvu, i to u oblastima preseljavanja: šta ima ono da očekuje u Rajhu; a u ostalim oblastima: da se ne mora plašiti preseljavanja ukoliko bude verno državi

Ovog meseca nije se razvijala neka naročito vidljiva delatnost od strane komunista i panslavista, već su postignuti veći uspesi u savladjivanju ove delatnosti

U radničkim kolonijama Trbovlja širih su noću, 31-10-1941, komunističke letke. Traganje za sastavljačima ostalo je, dosad, u ovdašnjim oblastima bezuspešno, ah se priča, da je u Celju Gestapo uhapsio 1 streljao osobe koje su sastavile letke komunističkog sadržaja.

5-11-1941 krenula je jedna komunističko-panslavistička banda, od oko 60 ljudi, iz pravca Planine u bližu okolinu Jurkloštra.³ Ovu je nedaleko od Jurkloštra napala jedna žandarmeriska patrola od 4 čoveka pod vodjstvom žandarmeriskog komandanta poručnika Fehleiser-a iz Celja, i rasterala je posle kratke vatrene borbe. Pritom je jedan bandit streljan a jedan ranjen, koji je uspeo da pobegne. Žandarmeriska patrola nije imala gubitke.

³ Prvi Štajerski bataljon koji se vraćao, posle svog marša u pojas odredjen za preseljavanje, u Savinjsku Dolinu. Vidi dok. br. 69.

Pretsednik opštine Jurklošter-a, Josip Haller, zaustavljen je, istog dana uveče, pri vožnji iz Rimskih Toplica ka Jurkloštru, od nekoliko bandita, koji su bez sumnje bili pripadnici rasturene bande. Pri daljoj vožnji banditi su otvorili paljbu, ali su se zrna zaglavila u jastucima automobila i u natovarenim koferima, tako da su lica u automobilu ostala nepovredjena.

Isto tako, 5-11-41 oko 22 časa dva nepoznata lica, svakako pripadnici pomenute bande, zaustavila su radnika Vodepa, iz Trbovlja, u Gvidu kod Trbovlja, i zatražila od njega pare. Kako on nije imao novaca, to su se zadovoljili cigaretama i tražili od njega da 7-11-41 deponuje na istom mestu cigarete. Ali oni nisu došli, te su busije od strane žandarmerije i zaštitne policije, kao i patrole, ostale bez uspeha.

13-11-41, u jedan čas noću, zatražio je jedan bandit hieb u pekarnici u Hrastniku. Pošto su ga odbili, otišao je sluzi u konjušarnicu, legitimisao se pokazivanjem ručnih granata i pištolja i pobjegao je posle u brda. Poterà koja je odmah preduzeta bila je bezuspešna.

Izgleda da je bandit bio od iste bande koja se 13-11 oko 14 časova pojavila u opštini Dole⁴ i koja je imala oko 60 ljudi. Žandarmerija i pogranična carinska straža iz Dola napale su oko 17 časova ovu bandu, koja se branila sa 3 mitraljeza. Navodno banditi su pritom izgubili 1 mrtvog i 1 ranjenog. Oko 20 časova stigla je iz Zagorja zaštitna policija pod komandom kapetana zašt. pol. Fotter-a i stupila u borbu. Banditi su bili raspršeni i pobjegli su prema granici Rajha. Odatle ih je odbila talijanska granična straža, koja je u međjuvremenu bila obavještena i zamoljena da granicu zatvori; ah, ipak, jednom delu od njih uspelo je bekstvo u Italiju, zbog toga što je vladala pomrčina i magla i jaka snežna vejavica, te je zaštitna policija morala obustaviti svako gonjenje.

14-11-1941, banda u jačini od oko 20—25 ljudi, verovatno jedan deo one koja je dan ranije napadnuta, vidjena je oko 9.30 časova pre podne u Borovaku, opština Polšnik, odakle se kretala prema granici Rajha, kod Podpeči. Gonjenje iste od strane alarmirane stanice Polšnik bilo je nemoguće jer je snežna vejavica odmah tragove zatrpavala. Istog dana preterana banda na italijansko područje bila je prinudjena od talijanskih vojnika da primi borbu kod sela Vodice. U ovoj borbi, navodno komunisti su izgubili 10 mrtvih i 11 zarobljenih/' Da li su Italijani imali gubitaka, nije poznato. Odeljenja žandarmerije, zaštitne policije i pogranične carinske straže nisu imala gubitaka. Medju zarobljenim komunistima nalazio se i jedan rimo-katolički sveštenik — vodja bande. Zarobljenike treba, navodno,

¹ Partizanski odred koji je napadao Bučku i posle napada još oko 10 dana krstario pojasom određenim za preseljavanje. Vidi primedbe uz dok. b.\ 63.

⁵ Pao je prilikom ove borbe samo Henigman Maks.

isporučiti Rajhu. Prema tragovima u snegu, ostatak bande prebegao je duž granice Rajha u pravcu St. Ruperta (italijan. oblast). U ovom okrugu nije se do danas ništa više čulo o ovoj bandi.

18 i 19-11-1941, uspela je žandarmeriska stanica u Trbovlju, u saradnji sa Gestapom u Celju i Trbovlju kao i sa zaštitnom policijom u Trbovlju, da uhapsi ona lica koja su sastavljala i rasturala komunističke letke u Trbovlju — dosada ukupno 18 lica> kao i da zapleni za tu svrhu upotrebljeni materijal.

Inače, neki značajniji ispadi nisu se dogodili. Ovdašnje stanovništvo je još uvek nastrojeno vrlo klerikalno. U procesiji na dan Svih Svetih, izvedenoj od katoličke crkve 2-11-41 u Trbovlju, u pravcu groblja, uzelo je učešća oko 700—800 ljudi.

Ekonomsko stanje je zadovoljavajuće, izuzev područja za preseljavanje. Namirnice i potrebni artikli uglavnom se redovno dovoze, tako da na to nema nikakve pritužbe. Primaoci piata i zanatlije imaju sasvim dovoljnu zaradu. Naprotiv, seljaci u brdima žive kao i pre, u velikoj oskudici. Ovi često imaju za ručak samo kestenje ih krompir.

U područjima za preseljavanje, naročito u Št. Janžu, žetva koja se nalazi još na zemlji, kao grah, kupus, kukuruz itd., najvećim delom nije odvučena, živina i svinje bez reda se kolju i jedu, vino se ne pretače i ostaje da stoji u buradima, tako da se više ne može piti, a stoka se prodaje najviše u druge krajeve ih se krijumčari preko granice, u Italiju. Sve ovo zbog toga što ljudi veruju, da stoje neposredno pred preseljenjem i neće da išta ostave za sobom. U dogledno vreme čitavo područje za preseljevanje moglo bi ostati bez hrane i mogla bi nastupiti velika beda.

Mcžda bi se ovo moglo otkloniti podesnim objašnjenjem.

**Komandant žandarmeriskog okruga
žandarmeriski poručnik**

BR. 195

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG TRINAESTOG ARTILERI-
SKOG PUKA »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 21 NOVEMBRA 1941 GOD. O
NEPRIJATELJSKOM ISTUPU GRUPE UČENIKA PREMA PUKOV-
SKOJ MUZICI¹**

Prepis

13 ARTILERISKI PUK »GRANATIERI DI SARDEGNA«
— Komanda —

Br. 9210/u prot.

V. P. 81, 21 novembar 1941-XX

Predmet: Neprijateljska manifestacija protiv pukovske muzike.

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

V. P. 81

Javljam da je danas, u 18 časova, dok se pukovska muzika vraćala u kasarnu sa službene ceremonije »podizanja zastave« 2-og grenadirskog puka, na oko 150 metara od kasarne, bila izviždana od strane jedne grupe od dvadesetak učenika koje je predvodio jedan učitelj.²

Podoficir, vodja muzike — vodnik Cristini Giuseppe ustremivši se na učenike koji su se u trku udaljivali, uhvatio je jednoga koji je i dalje zviždao i odvukao ga u kasarnu.

Učitelj, koji se u pratnji jednog italijanskog učitelja javio dežurnom oficiru da bi izdejstvovao puštanje mladića i zatim se udaljio, zove se Pirnat Ivan — kako je student izjavio. Ovaj zadnji se zove Zalokar Franc, sin Stanka.

Za tačnost prepisa:
p. pukovnik na službi u štabu,
šef sekcije za operacije i službe
(L. Mango)
L. Mango s. r.

pukovnik
komandant puka
potp. **A. Carravetta**

(M. P.)

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 v, fase. 20).

² Stanovništvo Ljubljane je svoju mržnju prema italijanskom okupatoru masovno izražavalo bojkotom italijanskih priredaba, izražavajući svoja osećanja gde god je bilo moguće. Italijani su svakog dana do podne i uveče, uz pratnju muzike, dizali i spuštali svoju zastavu pred komandom XI armiskog korpusa na Kongresnem trgu. Stanovništvo Ljubljane je ceremoniju redovno bojkotovalo.

BR. 196

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 23
NOVEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE
ARMIJE O STANJU KOD TRUPA I STANOVNIŠTVA NA TERI-
TORIJI KORPUSA¹**

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og ARMISKOG
KORPUSA**

Br. 3/30 prot. Poverljivo Vojna pošta (46) 23 novembra 1941-XX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

Nema ništa naročito da se javi u pogledu na duh i moral trupa. Jedina postojeća živa želja kod vojnika je da mogu imati još jedan par cipela ili barem da imaju jedan jedini par koji valja. Utvrđeno je da lice i djon, ili zbog toga što su lošeg kvaliteta ili što su slabo izradjeni, nakon kratke upotrebe na snegu ih **u** vodi nabreknu i propuštaju vlagu. Ništa ne koristi ni ulje za cipele koje je dala vojna uprava kao ni mast koju vojnici nabavljaju za svoj račun u trgovini. Ova gornja želja je potpuno opravdano traženje i, ako se uzme **u** obzir da u ovoj pokrajini ima snega i blata za vreme čitave zime, proizlazi da bi se toj želji moralo udovoljiti bez odlaganja.

Već nekoliko dana kruži vest da se Slovenija neće više smatrati operativnom zonom i da će se trupama koje su u njoj rasporedjene, oduzevši im tako polovinu operacijske doplate, davati druga doplata za koju bi se ukupne doznake znatno povećale. Ta blagodati, koja je sigurno data usled vrlo skupog života, izazvala bi veliko zadovoljstvo među vojnicima, takodjer što se govori i o isplati zaostataka, pošto bi to povećanje počelo od 1-og jula o. g.

Razvoj vojnih operacija na raznim frontovima prati se sa živim interesovanjem. Svi izražavaju vrlo iskreno divljenje prema jedinici koja još uvek hrabro brane poslednji komadić naše imperije. Sa gordošću se govori o povoljnom ishodu operacija koje u Rusiji vrši italijanski ekspedicioni korpus.

Zudno se očekuju radiofonske vesti o ponovo zametnutoj borbi u Marmarici i izražavaju se najživlje želje da naši izdrže znajući teške posledice koje bi proizišle iz jednog dubokog prodiranja Engleza u Libiju.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

Vrlo česti vazdušni napadi na glavne gradove Sicilije i južne Italije izazivaju razdražene komentare a takodjer i bojazan, pošto se time potvrđuje da se neprijateljska vazdušna efikasnost, umesto da se smanji, povećava.

Vest o potapanju engleskog nosača aviona »Are Royal« primljena je sa živim zadovoljstvom, ali kada se je naknadno saznalo iz izveštaja da je torpediranje izvršila jedna nemačka podmornica, došlo je do pravog razočarenja. U vezi s time, mnogi se pitaju šta rade naše podmornice kojih je, prema vestima iz štampe, na početku rata bilo preko 130.

Pored toga, pronosi se vest po kojoj bi osovinske snage zaključile savez sa Turskom. Kaže se da bi, s tim u vezi, trebalo da se XI armijski korpus u potpunosti premesti na turski teritorij.

Imenovanje novog potsekretara u Ministarstvu kralj, vazduhoplovstva izazvalo je opće čudjenje, pošto general Pricolo — kao što je poznato — uživa neograničeno poverenje kod Dučea. Smatra se da je do te zamene došlo usled nedovoljnih akcija vazdušnog izvidjanja Sredozemnog Mora, naročito za vreme putovanja konvoja za severnu Afriku.

Ovih poslednjih petnaest dana primećeno je da je opala neprijateljska aktivnost i da nije bilo akcija ustanika.

Neki obaveštajci su čak javili da su rukovodioci komunističkog pokreta izgleda odlučili da obustave akciju oružanih bandi — bilo zbog teškoća oko održavanja istih u ovom godišnjem dobu, bilo što je, usled znatnih gubitaka koje su pretrpeli, odvažnost njihovih pristasa umanjena.

Javlja se međutim da »Centrala« u Ljubljani izgleda pojačava svoju organizatorsku aktivnost i da sada živo radi na sakupljanju novih lica za vojsku.

Stalno je vrlo aktivno zastrašivanje svakog onoga koji ima lojalne odnose sa italijanskim vlastima.

Smanjeno je rasturanje neprijateljskih propagandističkih brošura i letaka, ali se tvrdi da se priprema jedna nova manifestacija — za koje bi se vreme, u određen čas, svi stanovnici udaljili iz javnih lokala i ulica — na dan 1-og decembra^ na godišnjicu jednog nacionalnog srpskog praznika. Izgleda da će, s obzirom na to da li će malo ili mnogo naroda uzeti učešća u takvoj vrsti protesta, biti donete važne odluke u odnosu na regrutaciju bandi i budući program borbe.

Studenti su uvek oni koji se najviše zauzimaju bilo u organizaciji bilo u vršenju raznih vrsta neprijateljsko-nacionalističke aktivnosti.

Medju mladima ima najnemirnijih agitatora koji zahtevaju da se obustave predavanja na univerzitetu, na što bi studenti odgovorili prijavljujući se masovno bandama da bi tako još aktivnije

učestvovali u ustanku. Stoga se smatra neophodno potrebnim da se pohvataju vodje tog pokreta i da se otpreme u progonstvo.

Iz raznih načina istrage i akcija preduzetih poslednjih dana protiv onih koji vrše protivničku aktivnost sve jasnije se ispoljuje teškoća u praćenju kretanja onih koji su članovi antiitalijanske organizacije.

Svi građani se sada slobodno kreću po teritoriji pokrajine, i malo mogu da učine blokadne stanice (postavljene na periferiji grada Ljubljane i na nekim drugim mestima) koje su prisiljene da propuštaju svakog biciklistu ih pešaka koji izjavi da ide u neko mesto po nekom poslu.

Stoga se smatra da bi bila od velike koristi primena jedne obavezne lične legitimacije iz koje bi se videli podaci o mestu stanovanja korisnika.

Ako se ovome još doda zabrana udaljivanja iz mesta stanovanja bez specijalnog odobrenja nadležnih vlasti (Javna bezbednost, kr. karab., predsednici općina itd.), postigao bi se efikasan nadzor kojim bi mogućnost snabdevanja ustanika kao i korišćenje gostoprimstva susretljivih pomagača bila ograničena.

Sa živim se interesovanjem kod vojnika i civila očekuje rasprava kod Vojnog ratnog suda radi sudjenja ustanicima, zarobljenim sa oružjem.

Bez sumnje će kazne, koje treba da budu inspirisane pravednom strogošću postojećeg zakona, delovati pozitivno na sve one koji još uvek nameravaju da nastave sa svojom zločinačkom delatnošću.

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KRALJEVSKIH KARABINJERA

— **Luigi Brucchietti** —
(paraf)

BR. 197

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ITALIJANSKOG ARMISKOG KORPUSA OD 30 NOVEMBRA 1941 GOD. O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

V. P. 46, 30 novembra 1941-XX

POLITICKO-VOJNA SITUACIJA

Promemorija

U vezi s vojnom i političkom situacijom u Ljubljanskoj pokrajini, dostavljam tražene podatke, koje sam morao, usied opsežnosti predmeta koji su tretirani, povezati sa više priloga koje je potrebno poznavati radi tačne i potpune ocene pomenute situacije.

Pozivam se u celosti na moj izveštaj USD.² obavj. 2722 od 29 septembra koji dopunjujem podacima niže iznetim.

I

Energičnoj akciji za uništenje oružanih komunističkih grupa koje su se ugnezdile u brdovitom predelu južno od Ljubljane nije sledila jedna analogna legalna akcija koja je trebala, kao što se jasno vidi iz izjava jednog od glavnih organizatora oružanih grupa, poručnika Šercera (prilog br. I),³ da se svede na sledeće:

a) Na traganje za članovima grupe, koji su se u početku rasturili da bi se zatim skoro svi povratili u Ljubljano običnim putem. Jedna grupa od 20 fizički iscrpljenih i slajbo odevenih ljudi povratila se, bez ikakvih dokumenata, vozom iz Ribnice u Ljubljano, na glavnu stanicu, a odatle u svoje kuće i u kuće pomagača.

b) Na kontrolisanje sumnjivih vozila koja idu u pravcu Ljubljane. Neki od ustanika, ranjeni u napadu na Lož, o čemu su bile obaveštene sve vlasti, preneti su seljačkim kolima u Ljubljano i sklonjeni po privatnim ljubljanskim klinikama gde se još i danas nalaze.⁴

c) Na hapšenje mnogobrojnih pomagača koji se pojavljuju u Ljubljani i izvan nje, a koji neprestano snabdevaju pomoću kamiona, automobila, seljačkih kola, voza itd. oružane grupe sa oružjem, municijom i hranom; koji, pored toga, obaveštavaju grupe o pokretu okupacionih trupa, čak i svetlećim raketama, i to u samoj Ljubljani, pored upotrebe telefona i naročitih kurira. Grupa od 20 lica koja su izbegla uništenju kod Debelog Vrha, po svom povratku u Lju-

¹ Original, bez potpisa, u arhivi MNO.

² **Nepoznata skraćénica (prim. prev.).**

³ Sa priložima br. 1—9 Redakcija ne raspolaže.

⁴ Vidi izveštaj gen. Robotti-a o ofanzivi od 6—28 oktobra, dok. br. 184. i dok. br. 219.

bljanu, hranila se besplatno, dugo vremena, u gostionici Košak, koja se nalazi u samom centru Ljubljane (ispod hotela žSlon«), sa znanjem samog vlasnika gostionice.

d) Na dezorganizovanje i uništenje rukovodećeg centra u Ljubljani. Mnogi od članova tog centra su poznati, poznate su takodje osnovne forme njegove aktivnosti, kao i mesta sastajanja. Kr. Kvesturi je javljeno (prilog br. 2) da postoji jedna komunistička ćelija sastavljena od starijih ljudi, koji su bili članovi bivše Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). Ti su ljudi, u svoje vreme, imali zadatak da organizuju i da upravljaju prevratničkim pokretom. Jedan od njih je ing. Štebi, koji je bio predsednik jedne železničarske organizacije sa komunističkim pravcem. U današnjem budjenju prevratničke aktivnosti, on koristi poznavanje prilika i svoj uticaj, koji je u svoje vreme stekao medju železničarima, za organizovanje raznih manifestacija prevratničkog karaktera na kojima živo uzimaju učešća železničari (pronalaženje ustanika, terorističke eksplozije paklenih mašina, sabotaže i raspodela oružja, hrane, tajne štampe itd.). Gostionica »Zedom« (Željeznički dom) u Ljubljani je lokal u kojem se sastaje spomenuta ćelija. Kao što se vidi iz spomenutog akta (prilog br. 2), kvestura nije bila upoznata samo sa obaveštenjem koje je primila komanda pešadijske divizije >.Granatieri di Sardegna« već su joj dostavljeni i svi podaci o mestu gde se nalaze ti lokali, o licima koja učestvuju i o vremenu u kojem se održavaju sastanci. Što se tiče lica, pored spomenutog ing. štebdja, navode se i imena Leona, dr. Rusa, Zorca, Staneta.

Ipak je izvršeno nekoliko drugih hapšenja, pored hapšenja Baznika (naveden pod krsnim imenom: Stane), koje su izvršili kr. karabinjeri divizije i to zato što se saznalo da je isti sakupljao regrute za oružane grupe.

II

Nikakva akcija političke prirode nije preduzeta protiv vrlo aktivne i snažne komunističke propagande koja se izražava u čestom i obimnom rasturanju tajne štampe. Ona potpuno zbunjuje javno mišljenje stavljajući ga, s jedne strane, u krizu patriotske svesti tvrdeći da odbijanje saradnje u prevratničkom pokretu znači izdajstvo prema domovini, dok ga s druge strane drži u strahu neprestanim objavljivanjem teških pretnji onima koji ne saradjuju ili koji su protiv komunističke aktivnosti. Ove pretnje su izražene čestim ubistvima koja su veličana kao dela pravde. Komunisti su išli toliko daleko u svom bezobrazluku da su objavili postojanje tajnog suda (takozvani »Narodni sud«)⁵ koji bi, u komunističkim namerama, trebao da pret-

⁵ Vidi »Odluku o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje«, dok. br. 40.

stavlja neku vrstu kobnog zloduha, naročito za buržoasku klasu i za katolički svet, u cilju da terorom parališu svaku moguću reakciju. (Do danas je izvršeno 20 atentata na lica od kojih je većina podlegla.)

Širenje ovog osećaja opšteg terora medju stanovništvom još više je pojačano šiljanjem pretećih pisama osobama ili porodicama koje su vidjenije po svom socijalnom i ekonomskom položaju. Primio sam ih i ja! U njima se ne traži samo određena suma novca već i da se zauzme stav ih otvoreno neprijateljski ih špijunski prema pripadnicima italijanskih vojnih i civilnih vlasti.

Okupacione vlasti nisu do sada preduzele nikakvu akciju političko-moralnog čišćenja, nije primenjena nikakva mera u cilju ograđivanja te aktivnosti zastrašivanja, nikakva akcija u cilju sprečavanja nije do danas učinjena u odnosu na mnogobrojne slučajeve napada na osobe i na objekte. Doneto je samo nekoliko članaka u novinama sa vrlo bledim sadržajem, u suštini ništa »protivofanzivnog«.

Mesni konzervativni krugovi slabo su reagovali na političku aktivnost komunista, bilo što uopšte nisu imali pomoći ih nisu bili ohrabreni od strane okupacionih vlasti, bilo što im ovo nije bilo moguće zbog zakonskih ograničenja koje nalaže sadašnje izvanredno stanje (vidi promemoriju o slovenačkoj katoličkoj stranci, prilog 3).

Da bi javno mišljenje držao stalno u napetosti, da bi takodje opravdao neprestano traženje novca i hrane, da bi podigao moral kod pristaša, koji je u nekoliko opao posle poraza kod Debelog Vrhca, u vili Miklič, kod Osredka — o čemu se odmah saznalo i što je narodna mašta još i uvećala —, komunistički centar, koji je u početku sigurno primao uputstva sa juga, odlučio je da prebaci preko granice ostatak ljudstva oružanih grupa, da bi tako izbegao njihovo potpuno uništenje i istovremeno pojačao grupe koje operišu u Bosni. Naknadno je tu namenu izmenio odlučivši da preduzme ponovo terorističke akcije — bilo napadima na osobe (odvodjenje šumareva sina iz Podbukovja, pokušaji ubistva vojnog kapelana 13 artiljeriskog itd.), bilo obnavljanjem aktivnosti 'oružanih grupa od kojih su već neke ponovo aktivne u zoni Grosuplja, dok se druge formiraju u zoni Krim (vidi izjavu Šercera, prilog br. 1).

Ova pojačana prevratnička aktivnost omogućena je slabim preventivnim merama preduzetim od strane okupacionih vlasti, nesigurnih u pogledu izbora trenutka za akciju i u pogledu sredstava, a često prožetih — barem što se tiče kvesture — jakom »profesionalnom zavišću«.

Kao što se vidi iz priloga br. 4, veliko čišćenje u Iškoj Vasi, naredjeno od Ljubljanske kvesture, nije dalo nikakvog rezultata. Slaba organizacija, nedovoljno vojno znanje, površnost i netačnost obaveštenja datih pre operacije, slaba-fizička uvežbanost za ratne napore, kod pojedinih komesara koji su, na čelu sa kvestorom, uzeli u ruke neposredno vođenje operacija, — sve su to razlozi potpunog neuspeha

akcije iako je 50 agenata sa 4 policiska psa bilo pojačano sa 2000 grenadira, medju kojima preko 100 oficira.

Najistaknutiji bandit, danas već uhapšeni bivši aktivni jugoslovenski poručnik Šercer, zamenik komandanta svih oružanih bandi (takozvani Krimski bataljon), koji je zamislio i lično upravljao teškim napadom na Lož i Bezuljak, uhapšen još 14 novembra, nije ni do danas preslušan od kr. kvesture kod koje so on i nalazi. Tek što je pre 2 dana stavljen nekoliko sati na raspoloženje diviziskim kr. karabinjerima, uspelo je saznati preko jednog konfidenta, ubačenog u ćeliju, važne vesti o kojima je reč u izjavi gore spomenutoj (prilog 1).⁶

Jasno je da se sa pravovremenim upoznavanjem tih fakata moglo mnogo doprineti da se spreči ih barem znatno onemogućiti obnavljanje oružanih bandi, kao i ponavljanje kriminalnih dela kojih je bilo u poslednje vreme. Napominje se da je ovo hce sigurno u to da će uspeti pobeći iz zatvora.

Pre nekog vremena, grenadiri na straži u Šmarju uhapsili su 2 lica pod sumnjom da su pripadala oružanim grupama. Predali su ih kvesturi, naznačivši u izveštaju (prilog 5) razloge zbog kojih su ova dvojica osumnjičeni. U prkos tome, kvestura ih je malo zatim pustila ne utvrdivši ništa što bi im išlo na teret.

Nakon duge i pažljive istrage diviziski kr. karabinjeri su uspeli ponovo da uhapse jednog od ove dvojice, jer se takodje iz priznanja drugog (prilog br. 6), koji je još u bekstvu, pokazalo da su pripadah takozvanom Kamničkom bataljonu, t. j. poznatoj grupi koja operiše na njemačkoj teritoriji i koja je izvršila upade u zonu Šmarje, ubivši jednog karabinjera i izvršivši mnoga dela sabotaže.

III

Ponovni napadi na usamljene vojnike u Ljubljani i po pokrajini (ubistvo jednog finansiskog stražara, jednog karabinjera i ranjavanje drugih vojnika), napadi i vređanja vojnika koji se kreću ljubljanskim ulicama (pljuvanje na komandanta 38 bataljona crnih košulja), neprestano potsticanje preko tajne štampe za vršenje napada na pripadnike oružanih snaga, utvrdjena činjenica da pripadnici oružanih grupa dolaze česti u Ljubljani bilo radi odmora bilo da bi se sklonih, činjenica takodje utvrdjena da stanovništvo drži još uvek mnogo-brojno oružje i municiju koja je pripadala bivšoj jugoslovenskoj vojsci, — sve to navodi vojne vlasti da primene sve mere sigurnosti, medju kojima i naredjenje da vojnici pri izlasku u grad budu potpuno na-oružani. Tu su meru kasnije primenili i partiski funkcioneri koji preko fašističke uniforme nose opasač sa pištoljem.

Vrlo intenzivna obaveštajna aktivnost koju vrše podređeni obaveštajni organi a čiji se rezultati odmah koriste — doprinela je

⁶ Vidi dok. hf. 90.

uspešnom razvoju operacija čišćenja oružanih grupa, koje smo pravovremeno uspehli rasturiti i sprečiti njihovo opasno jačanje.

Istovremeno, pošto je utvrđeno da Ljubljana pretstavlja organizacioni centar oružanih grupa, bilo u odnosu na njihovo formiranje, bilo u odnosu na sve ono što služi za snabdevanje istih, bilo, na kraju, u odnosu na upravljanje njihovim kriminalnim akcijama, — komanda divizije »Granatieri« je bila prisiljena da obrati svu pažnju na tu centralnu organizaciju, nastojeći da je razotkrije, tražeći pri tom, kao što je već gore izneto (vidi priloge 2, 5, 6, 7, 8), saradnju organa policije u traženju krivaca i suzbijanje njihove štetne aktivnosti. Nažalost, tražena saradnja nije bila tako intenzivna i spremna kakvu je težina situacije tražila, usled čega je, kao što se vidi iz Šercerove izjave (prilog 1), diverzantski centar u Ljubljani bio u mogućnosti da reorganizuje oružane grupe koje su tada bile raspršene u već spomenutim sukobima, i da ih ponovo formira delom od istih preživelih boraca a delom od novih koji su mirno regrutovani u samoj Ljubljani.

Iz tih razloga, komanda divizije »Granatieri« nastavlja svim sredstvima kojima raspolaže, intenzivno traganje za opasnim elementima kao i eliminisanje krivaca, bilo u samom organizacionom centru, Ljubljani, bilo progoneći ih u ograncima po pokrajini i pri manifestacijama otvorenog protivljenja. To vrši na osnovu prava koje proizlazi iz člana 18 naredbe Dučea fašizma od 3 oktobra 1941 i na osnovu članova 301—302 vojno-krivičnog zakonika iz doba mira primenjivog takodje i u doba rata na osnovu člana 244 vojno-krivičnog zakonika iz doba rata, i na osnovu istog gledišta vojnog tužioca Kralja i Cara pri Ratnom sudu 2 armije, sekcija Ljubljana (prilog br. 9).

IV

Nema izgleda da će se situacija poboljšati i nema nikakvih znakova da civilne vlasti naaneravaju poboljšati rad na uzajamnoj saradnji koji sam ja započeo i koji podržavam i stalno pothranjujem. Dokaz tome su negativni odgovori na mere koje sama ja više puta tražio. Te mere su:

— oduzeti ili ograničiti, broj privatnih radio aparata koji su izvor neprestane propagande u prilog Rusa i Engleza (Sprečiti saobraćaj biciklima, odnosno ograničiti ga samo na poznate osobe, pošto se pokazalo da su bicikli sredstvo kojim se komunisti služe u brzom vršenju terorističkih i zločinačkih dela i isto tako u brzom udaljavanju i izbegavanju hapšenja, stvoriti jednu aktivnu štampu protiv pamfletske novine koje su prosto besne na fašizam d Italijane).

Visoki komesar, u svom pismu upućenom takodje i komandi Armije, odgovara da postoji kontrapropaganda protiv ovih novina.

Moguće da ona i postoji, ah nije takva kakva smatram da bi trebala biti, t. j. barem isto tako živa kao i njihova, pošto imamo za to mnogo korisnog materijala.

BR. 198

**IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA KOMANDE ITALIJANSKE
DIVIZIJE »ISONZO« OD 30 NOVEMBRA 1941 GOD. O POLITIČKOJ
SITUACIJI NA TERITORIJI DIVIZIJE¹**

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO« (14)

Diviziska obaveštajna sekcija

V. P. 59, 30 novembra 1941-XX

PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ — DRUGA POLOVINA
NOVEMBRA

2

Stanje morala i politička situacija — Nemačka teritorija

Nastavlja se iseljavanje slovenačkog stanovništva iz pogranične teritorije u unutrašnjost Nemačke. Izgleda da su mnoge slovenačke porodice transportovane u Poljsku i Šleziju. Skoro svi intelektualci i ljudi prosečne kulture izgleda da su prinudjeni da napuste svoju zemlju. Celog dana 27 novembra, preko raskrsnice kod s. Tržišče (XN-CZ), prolazili su mnogobrojni kamioni sa građanima iz zone Št. Janž (XN-DH) a išli su prema severoistoku. Pokret je trajao do 21 čas.

Još ima neraspoloženja, i verovatno da mnogi ljudi suprotnog mišljenja pronose alarmantne glasove, preterujući u pogledu prilika i rdjavog postupka prema odvedenim. Možda su ovi ljudi proneli lažnu vest prema kojoj će se iseljavanje proširiti i na slovenačko stanovništvo naše teritorije.

Mnoge seoske porodice iz italijanske Slovenije, verujući u obećanja da neće biti proterani iz zemlje, pokazuju osećaje simpatije prema našoj upravi. Njihovo poverenje je pojačano naročito mnogo cenjenim držanjem naših vojnika, koji su kad je objavljen nemački proglas o interniranju zatvorili jedno oko za tolike porodice koje su, da bi izbegle ovim strogim merama, ušle u našu teritoriju gde su ih prihvatili rodjaci i prijatelji.

Mnoge nemačke porodice iz zone istočno od Kočevja izgleda da su upućene na pograničnu teritoriju napuštenu od strane slovenačkih porodica. Pokret se vrši bez incidenata. Slovenci u zoni gledaju, uopšte uzev, sa zadovoljstvom na premeštanje Nemaca, a oni, i da

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija **32 a, fase. 4**).

² Prva strana teksta ispuštena. Odnosi se na privredna pitanja i stanje na teritoriji Hrvatske.

bi se izvukli u izvesnoj meri od nepritiska koje proističu iz potmulog neprijateljstva slovenačkih suseda, napustili su u nekim mestima potpuno svoje dedovske kuće.

Za službu održavanja reda i za dejstvo protiv oružanih grupa i eventualnih pokušaja ustanka, skoro sva granična mesta nemačkih finansa su pojačana, kako duž italijansko-nemačke tako i duž nemačko-hrvatske granice.

Pored toga došla su kao pojačanje tri policiska bataljona, svaki od po 1000 ljudi otprilike, dva u Krško (MK-DE) a jedan u Radeče (XN-DN). U celinii iseljavanje Slovenaca ipak nije dovelo do stvarno ozbiljnijih posledica.

Nastavljaju se atentati i oružani sukobi izmedju Nemaca i ustaničkih trojki, odnosno grupa. Izgleda da su se jake snage ustanika prikupile u zonama: Celje - Trbovlje (ZT-DR) - Debeli Vrh (MK-DN).

Stanje morala i politička situacija — Okupirana teritorija

Aktivnost ustanika na ratnom polju, u drugoj polovini novembra, manifestuje se samo tokom akcije koju su započele jedinice ove divizije (14 diviziski minobacački bataljon i 24 pešadiski puk), a koju su nastavile jedinice divizije »Granatieri«, protiv grupe u s. Krška Vas (VQ-CS) na periferiji diviziske teritorije.

Jedna operacija čišćenja izvršena u zoni Miklarja (XI-BQ) od strane 23 pešadiskog, na prijavu jednog obaveštajca, završila se hapšenjem dvojice preostalih ustanika grupe FABIJAN, uništene u G. Lazah.³

Podaci saznati od zarobljenih ustanika, koji su docnije i potvrđeni, ukazuju da je potrebno štedeti, ukoliko je moguće, život ustanika koji dopadnu u naše ruke, jer oni mogu biti korisni donosioci vesti. Nije pojedinac onaj koga, po našem gledištu, treba uništiti već je to samo organizacija.

Ovo gledište izrazio je i viši oficir Vojnog suda 2 armije, koji je bio došao ovamo radi ispitivanja zatvorenika.

Zastoj u pokretu grupa je možda nastupio usled gubitaka koje su ustanici pretrpeli u poslednje vreme. Ali ne može se pretpostaviti da je sasvim prestala aktivnost neprijatelja. I dalje se pojavljuju pojedinci sumnjivog držanja u blizini logora i stražarskih mesta, na koje stražari i patrole uvek ispale po neki hitac. Očevidno da ne treba smatrati sva lica sumnjivim koja tako izgledaju, ima nesrećnika koji katkada usled svoje neobazrivosti izgube život.

Pojedini napadi na vozove (n. pr.: 27 novembra u blizini s. Breg /ZI—CZ/; 30 novembra blizu stanice Stična /VS—CZ') nagoveštavaju, da teroristička delatnost ne daje znaka da će iščeznuti, i ma da

³ Misli se na uništenje Belokrajinske čete. Vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 63.

taj način sabotaže nije dosada naneo ozbiljne štete, ipak lakoća kojom mogu da zavaraju pažnju naših patrola daje izvesnu smelost prestupnicima.

Rovarenje prevratničke propagande u gradjanstvu nastavlja se privremeno, možda sa još većom intenzivnošću. Imaju se očevdini znaci povećanog rasturanja letaka od kojih verovatno mnogi pro-maknu istragama, kao i drskog ispisivanja parola i subverzivnih znakova na zidovima kuća.

Saopštenja pojedinih meštana to potvrđuju, iako prećutno.

Najveći deo stanovništva, ako nije neposredno umešan, prima uticaj iz sentimentalnosti a možda i zbog straha od represalija. Ovo razmatranje potvrđuje solidarnost kojom su se stanovnici Novog Mesta i nekih drugih mesta odazvali apelu »Slovenskog poročevalca« br. 26 i mnogim izvodima toga apela rasturanim u zoni; mnogi ljudi su napustili javne lokale i ulice 1 decembra uveče, tako da su ovi ostali prazni.

Neprijateljska propaganda, prirodno, nalazi medju studentima sredinu koja je raspoloženija da prihvati čarolije čarobnjaka. Još pre rata komunistička ideologija bila je mnogo prodrła u svest slovenačke studentske omladine, koja potiče velikim delom iz skromnije klase činovnika i radnika bez imovine, koja jače oseća delovanje ekonomske krize. Govori se i o naročitim povlasticama za pohađjanje škole koje su uživali ranije siromašni studenti, a koje su sada izgubili, te se zbog toga u njima stvara negodovanje prema našoj okupaciji.

Još se insistira da se iznese na videlo neraspoloženje činovnika zbog vrlo velikih ekonomskih teškoća u koje su ovi zapali usled sadašnjih piata, koje zaista malo odgovaraju osetnom poskupljenju života.

Tajna štampa se razmeće saglasnošću katolika sa komunističkom delatnošću. Poslednjih godina bivše jugoslovenske uprave katolička partija je bila razvila žestoku kampanju protiv Sovjeta.

Ah, i ako izgleda da je zbog nacionalnih razloga borba prividno umanjena, suprotnost dvaju shvatanja, vidno protivrečnih, onemogućava idealnu složnost koju se subverzivna štampa trudi da istakne, da bi pokazala brojno širenje sekte.

Ne možemo reći da su sveštenici i Slovenci katolici postali Italijani; ali možemo sigurno potvrditi da je moderni komunizam, istinski ateistički, uvek nespojiv u svojim materijalističkim shvatanjima sa verom u Hrista. Jadna »Osvobodilna fronta« luta u empirizmu da bi posvedočila pomirljivost koja uistini ne postoji, i tumači katolički osećaj jednom praznom frazom konstruktivnog značaja: »Naša vera u Boga i u besmrtnost duše je istinska i duboka samo kad se nalazimo pred teškoćama i krajnjim odlukama; u našem slučaju — kada stvaramo jedan novi svet«.

Zato bi bilo veoma korisno, kao što smo pre rekli, istaknuti svim sredstvima nedostatke suprotnih shvatanja, približujući se sveštenicima i manifestujući što je god više moguće, prilikom svakog verskog događaja, hrišćanski osećaj našega naroda,⁴ koga ovde predstavljaju naši vojnici.

»Slovenski poročevalec« br. 26 žali se da je proteklih godina, usled nesloge među građanima, hila onemogućeno stanovništvu i radničkoj klasi da učestvuju slobodno u proslavi 1. decembra.

U Novom Mestu i u nekim drugim mestima odaziv na apel, kao što je gore rečeno, može se formalno smatrati da je uspeo. Ah ovim se ne može reći da je narod postao žrtva i instrumenat u rukama takozvane »Osvobodilne fronte«, koja, kako tvrdi opoziciona štampa, ima pretežno komunistički program. Sektaški rascep, iako OF želi da ga prikrije, postoji ustvari, i otkriva se u tajnim člancima. Manifest »Smersu«,⁵ koji Sekcija »I«⁶ — divizije »Granatieri« — baš preporučuje da se rasturi, u potpunosti je suprotnosti sa »Osvobodilnom frontom«, a otkrivaju se kao neprijatelji i »Glas porobljenih Slovenaca«, časopis »Udruženi Slovenci«,⁷ a sigurno da nije sa njom saglasno ni pastirsko pismo koje je ljubljanski biskup uputio hrišćanima. U suštini, skoro svi časopisi — sa izuzetkom onih, dosada zaista više raširenih, takozvane »Osvobodilne fronte«, koji imaju tendencije isključivo terorističke — potstiču na smirenje i na mir.

Zašto ne objaviti, bar u izvodu, ove članke opozicione štampe u pokrajinskoj štampi? Zašto ih ne iskoristiti kao sredstvo za borbu protiv varvarske komunističke propagande? Zašto ih ne staviti na iskušenje otvorene borbe? U »Jutru« ima zaista nekoliko antiboljševičkih, antiterorističkih stavova. Ah, ne bi li bilo efikasnije doneti misli i reči ove štampe koja je prikrivena, da bi se diskreditirale otrovne reči koje traže da se žrtvuju toliki ljudi pred Sataninim oltarom i da se dokaže, kao što to čini sama slovenačka antiSovjetska štampa, da ne gura istinski nacionalni osećaj u smrt i na robiju tolike nesrećnike koji su često i nesvesni opasnosti kojoj idu u susret, već partiski duh, a nadasve materijalni interes malog broja plaćenika jevrejsko-komunističke zajednice.

⁴ Misli se: italijanske nacije.

⁵ Smersu Rudolf, pre kapitulacije stare Jugoslavije antikomunistički propagator, izdao je letak u kome, pod maskom prividnog antiitalijanstva, poziva u borbu protiv partizanskog pokreta. Italijani kojima nije bio pogodan jedan takav istup protiv okupatorskih vlasti, čak su ga privremeno zatvorili sa navodom da »još ne trebaju Domoći od meštana-Slovenaca za borbu protiv komunizma«.

⁶ Obaveštajni otek

⁷ Publikaciju »Združeni Slovenci« izdavala je grupa klerikalne »sredine« sakupljene oko dr Gosara Andreja. Ova grupa prešla je kasnije u redove pristalica Draže Mihailovića.

Jedan naš nesrećni pesnik, ražalošćen očajanjem podeljene i potlačene otadžbine, uputio je, iz usamljenosti u izgnanstvu, inteligenciji i srcima svih Italijana, koji su umeli da ga shvate, jednu izvanrednu poučnu opomenu: »Da bi se sagradila Italija, treba uništiti sekte«. Danas, naročite prilike savetuju da se iskoristi sasvim suprotno značenje Foscolijeve izjave i, zbog zahteva koje nameće stvarnost političkog momenta, treba postupiti prema rimskom aforizmu⁸ i pokoriti i jednog i drugog nepokornog protivnika, kako bi se moglo bolje njima upravljati prema Vrhovnom zakonu otadžbine i za samo dobro zajednice.

(M. P.)

BK. 199

**IZVEŠTAJ KARABENJERSKOG ČETRNAESTOG BATALJONA
GRUPE KARABINJERA U LJUBLJANI KOMANDI JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA OD 5 DECEMBRA 1941 GOD. O
NAPADU NA MOST KOD PRESERJA¹**

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
XIV BAT. KR. KARAB. »MILANO«

Vanjska ljubljanska četa

Br. 55/52 Div. taj. prot. Ljubljajna, 5 decembra 1941-XX

Predmet: Izveštaj.

GLAVNOJ KOMANDI KR. KARABINJERA (PUTEM TELEGRAMA)	RIM
VISOKOM KOMESARIJATU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	V. P. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	SEDIŠTE
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI KR. KARABINJERA 2 ARMIJE (FONOGRAM)	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	LJUBLJANA

Jaka ustanička grupa napala je 5 t. m., oko 2 časa, vojnu baraku na liniji Ljubljana—Postojna, blizu Notranje Gorice (Ljubljana — P. P. — V. E. — Karte J — 1 : 100.000) i ubila vatrenim oružjem tri, a ranila pet vojnika, koji su svi vršili stražu na železničkom mostu na reci Ljubljanici.²

Izvršenom istragom je utvrđeno da su ustanici, sem toga, postavili dinamitne naboje, koji su, eksplodiravši samo delimično, proizrokovali prekid železniške pruge i oštetili spomenuti most.
Istraga je u toku.
Sledi opširniji izveštaj.

Stiglo 14-XII-1941-XX

Pov.	br. 2527
	Odgovor

(M. P.)

Kapetan
komandir čete
(Mario Marchetti)
Marchetti s. r.

Visoki komesarijat za
provinciju Ljubljana

— 5 XH 1941-XX —

Prijem

BR. 200

NAREDJENJE KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA KOMANDANTU DIVIZIJE »GRANATIERI
DI SARDEGNA« OD 6 DECEMBRA 1941 GOD. O ISTRAZI POVO-
DOM PARTIZANSKOG NAPADA NA MOST KOD PRESERJA¹

Operativno AKTA
02/9949 STROGO POVERLJIVÖ
Predmet: Istraga V. P. 46, 6 decembar 1941-XX
G. GENERALU KOMANDANTU
DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
V. P. 81

Molim Vaše gospodstvo da pri vršenju istrage povodom razvoja noćnog napada na stražu železničkog mosta u Preserju obrati naročitu pažnju na činjenicu da — osim jedne čete železničara koja je prispela oko 1.30 časova iz Borovnice — nijedna druga obližnja jedinica (Granatieri ili 221 teritor. mobilni bataljon) nije pohitala na lice mesta potrebnom brzinom, premda se borba morala sigurno i nesumnjivo osetiti, zbog kratke udaljenosti i zbog noćne tišine, po mnogobrojnim puščanim i mitraljeskim pucnjevima i eksploziji minskog punjenja na mostu.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 1).

Kad se ovo moglo desiti, onda je očigledno da smo još uvek daleko od onih potrebnih mera predostrožnosti kod jedinica i one hitne intervencije koja, sama, iako ne može da potpuno spreči iznenadan napad, ipak može da omogući vršenje protivdejstva i radikalno kažnjavanje zločinaca.

Proizlazi da su buku borbe jasno čule patrole iz Vrhnike, prema tome apsolutno je sigurno da su je morale takodje čuti i jedinice s obe strane puta za Ljubljanu.

General komandant
Mario Rabotti

BR. 201

**NAREDJEN JE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA SVIM PODREDJENTM JEDINICAMA OD 8 DE-
CEMBRA 1941 GOD. O MEKAMA OPREZNOSTI ZBOG PARTIZAN-
SKOG NAPADA NA MOST KOD PRESERJA¹**

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje Vojna pošta 46, 8 decembra 1941-XX
br. 02/9991 op. prot.

Predmet: Akcije ustanika

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI GRANIČNE STRAŽE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI XI INŽINJERISKOG BATALJONA ARMISKOG
KORPUSA
VOJNOJ SANITETSKOJ UPRAVI XI A. K.
INTENDANTSKOJ VOJNOJ UPRAVI XI A. K.
KOMANDI KR. KARAB. XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI STANA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI XI HEMISKE ČETE A. K.

Ponovo se opažaju pojave banditizma, za koji se mislilo da je u opadanju.

Noću 30 novembra napadnuta je bez posledica stražarnica na ulazu u tunel Peščenik prema Velikoj Loki.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 7).

Dvojica komunista ubili su 30 novembra jednog našeg poverljivog čoveka na mestu udaljenom 1 km od prelaza Pečar.

U blizini železničke stanice Stična, eksplodirao je eksplozivni aparat, uništivši oko 30 cm pruge.

Dana 1 ov. m. eksplodirale su dve bombe u blizini trga »Tromostovlje« u Ljubljani, dok je istovremeno s jednog prozora, okrenutog prema trgu, ispaljeno nekoliko metaka iz pištolja na naše vojnike koji su potrčali na mesto eksplozije.

5 ov. m., oko 1,45 časova, jedna banda od oko stotine ljudi, naoružanih puškama i puškomitraljezima, napala je i savladala strajarsko mesto 221. bataljona na železničkom mostu kod Preserja. Naši gubici: četiri mrtva i četiri ranjena.²

Na ovakvu akciju treba žestoko i nemilostivo reagovati. U svakom garnizonu pojačati budnost i primeniti potrebne mere. Jedinice će poslati podatke o fortifikaciskim radovima izvršenim oko baraka, koji treba da budu dovršeni što pre.

Svi vojnici moraju znati da su komunističke ubace, koje se kriju pod maskom nacionalizma, posle nanesenih udaraca, ponovo došle do daha, i oslanjajući se na aktivno ili pasivno pomaganje od strane stanovništva, postale opet aktivne, što je dovelo, iako ne do značajnih rezultata, a ono do ubistva četvorice naših jadnih drugova i do nekoliko običnih kradja u naseljima koja su najbliža njihovim skloništima.

Treba biti oprezan i nastaviti odlučno sa ugušivanjem pobune kako bi se zaveo mir u ovoj našoj novoj pokrajini, radi ugleda našeg vojnika, — koji, ako je dobro vodjen, zna da bude odlučan i da se drži herojski kad je to potrebno, — i radi osvete naših drugova koji su mučki ubijeni u izdajničkoj zasedi, čuvajući železničke pruge, te tekovine civilizacije u ovoj okupiranoj zemlji.

KOMANDANT

GENERAL ARMISKOGRUPA

Mario Robotti

Za tačnost prepisa

ZA PUKOVNIKA, NAČELNIKA ŠTABA S. O
POTPUKOVNIK POM. NAČELNIKA ŠTABA

A. Pederzani

Pederzani s. r.

- Vidi dok. br. 75.

Br_{fc} 58/24 pov. prot.

Kr. karab. XI arm. korp.

V. P. 46, 9-12-1941-XX

209 mešovito vodu kr. karab.

375 brzom vodu kr. karab.

210 mešovito vodu kr. karab.

. . . . s molbom za naredjenje da se ovaj cirkular pročita svim potčinjenim vojnicima, skrećući im pažnju na sadržaj poslednjeg stava.³

Potpukovnik

Komandant kr. karab. XI arm. korp.

(Luigi Brucchietti)

L. Brucchietti s. r.

BR. 202

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENIM KOMANDAMA OD 8 DECEMBRA 1941 GOD. ZA ODBRANU GARNIZONA VRHNIKE I VIJADUKTA KOD BOROVNICE ZBOG POJAČANE DELATNOSTI PARTIZANA¹

Poverljivo na ličnost

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje

Prot. br. 02,992 op.

V. P. 46, 8 dee. 1941-XIX

Predmet: Situacija u Sloveniji

KOMANDANTU PEŠ. DIV. »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDANTU PEŠ. DIV. »ISONZO«
KOMANDANTU GRANIČNE STRAŽE XI ARM. KORP.
GENERALU TALLINUCCIU
KOMANDANTU ARTILJERIJE XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU INŽINJERIJE XI ARM. KORPUSA
NAČELNIKU SANITETA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU KR. KARAB. XI ARM. KORPUSA
NAČELNIKU INTENDANTURE XI ARM. KORPUSA
NAČELNIKU ADMIN. ODELJENJA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU STANA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU GARNIZONA U VRHNIKI

Verodostojna obaveštenja daju naslutiti da se komunistička delatnost, kamuflirana u nekim mestima slovenačkim nacionalizmom, sve više pojačava.

³ Dopisano crvenim mastilom.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 2).

^{3!} Zbornik tom VI, kni. 1

Napadi na objekte ponovili su se i postali su intenzivniji, depili su se razbojnički napadi na pojedince i na straže, strašne osvete protiv konfidenata itd. Program koji izgleda da su sebi postavili komunisti ide još dalje. Kao naprimer:

a) Centrala u Ljubljani izgleda da namerava ubaciti nekoliko bludnica radi zavodjenja mladih oficira i vojnika, koji bi nakon toga bili pojedinačno napadnuti i zarobljeni u samom gradu, da bi nakon toga bili upotrebljeni za prikupljanje obaveštenja.

Pokušaće se takodje korupcijom da zarobljeni pristupe Komunističkoj partiji. One koji bi se oduprli laskanju i pretnjama trebalo bi ubiti.

b) U Vrhniki — ostajući centrala u Ljubljani — gde su komunisti najdrskiji, navodno treba da se osnuje centar koji će zarobljavati taoce vojnike i oficire, ne isključivši oficire višeg čina.

Medju uhapšenima prilikom operacija čišćenja zbog napada kod Preserja najsumniviji su oni iz Vrhnike i Borovnice, a medju njima su neki priznali krivicu.²

c) Izgleda da se priprema ozbiljan napad na vijadukt kod Borovnice.

Prema gore izloženom, neophodno je potrebno odlučno reagirati.

Zbog toga naredjujem:

1. Nalaži po predmetu pod slovom a) imaju se na pogodan način saopštiti potčinjenima.

2. Potpukovnik Brucchiettd, u sporazumu sa komandantom garnizona, mora da izradi potpun plan da Vrhniku obezbedi od svakog iznenadjenja i da osigura za svaki slučaj neposredno protivdejstvo.

3. Komandant divizije »Granatieri« treba da se lično zainteresuje za sigurnu zaštitu vijadukta kod Borovnice i da me izveštava o sadašnjoj situaciji i o izmenama koje će eventualno smatrati da ih je potrebno odmah preduzeti.

4. Svi treba da shvate da sve veća i svirepija aktivnost koju imaju u programu prosti komunistički razbojnici, čije vodje žive udobno sakriveni u Ljubljani, zahteva materijalno i moralno protivdejstvo.

Zbog toga treba:

— podignuti mala utvrđenja za svaku baraku ili grupu baraka;
— nadzirati savesnije i ozbiljnije komunikacije i objekte;
— ni za čas ne umanjiti službu nadzora; vojnici treba da znaju da se radi o njihovom životu, a sami oficiri treba da se užive u sadašnju situaciju koju — treba ipak priznati — sami oficiri ne shvataju uistinu ozbiljno;

— ugušiti svaki pothvat za koji bi postojali i samo izvesni znaci (ili samo sumnja) o napadu.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 75.

Zaključujući :

»Probuditi se svi, biti pripravnici na brzo protivdejstvo i imati u vidu da je palo već dosta naših nevinih žrtava. Gornja su uputstva o spremnosti za upotrebu oružja jasna. Ostaje samo da se po njima postupi. Neka se još jednom, još više puta, pročitaju vojnicima i neka se kazni onaj koji se njih ne drži. Danas je prevelika strpljivost — glupost, nepravda prema našoj zemlji i prema našim palim vojnicima. Staloženost u ocenjivanju situacije i protivdejstva, ah ne slabost.«

General arm. korpusa
komandant
M. Robotti

Za tač. prep.
za pukovnika nač. štaba s. o.
potpukovnik, pomoćnik nač. štaba
— A. Pederzani —,
A. Pederzani s. r.

BR. 203

**NAREĐENJE MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA VLADE
KRALJEVINE ITALIJE SVIM PREFEKTIMA KRALJEVINE OD
9 DECEMBRA 1941 GOD. O POJAČANJU NADZORA I OPRE-
ZNOSTI U VEZI S PROCESOM U TRSTU¹**

P R E P I S

PREVOD² TELEGRAMA

9 12-41
13812 pov.
13.50

28. CSCSC — pre svega — Rim — Unutrašnji — 56175-113-8-13.50—

PRE SVEGA
PREFEKTIMA KRALJEVINE

Br. 92101/441. Iz pouzdanog i poverljivog izvora se javlja da slovenački komunisti i nacionalisti organizuju teroristička dela koja će izvršiti pri objavljivanju presuda specijalnog suda protiv optuženih u poznatom procesu koji se sada vodi u Trstu.¹ Ta teroristička aktivnost

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta («tal. odeljenje, kutija 21 w, fase. 1).

- Verovatno dešifrovanje

³ Pred naročitim fašističkim tribunalom vršio se u Trstu, od 2 do 14 decembra 1941 god- veliki proces protiv Slovenaca. Na optuženičkoj klupi se nalazilo 60 optuženika, komunista, antifašističkih patriota i slo-

trebalo bi da bude naročito uperena na kasarne i vojna skladišta, sedišta Fašija i partiske organizacije, željeznička postrojenja i uopšte na zgrade i javne objekte. Stoga se moli da se preduzmu dobrosmišljene mere nadzora i da se pojača opreznost nad Slovencima nastanjenima u toj pokrajini, vršeći u sumnjivom slučaju i potrebne prerese, i obaveštavajući odmah ministarstvo o svakom događaju.

Prepis uputiti kvestoru.'

Za ministra, Senisse

Primljeno 11—12—41

	Br. 2509
Pov.	
	Odg

venačkih nacionalista. Pored pomenutih, bilo je optuženo još mnogo lica. koje fašisti nisu uspjeli izvesti pred sud. Svih uhapšenika u vezi sa ovim procesom bilo je blizu 300. Početkom jula 1940 god. uhapsili su 149, a septembra 1941 god. još 120 ljudi. Ova hapšenja obuhvatila su kako Trst tako i Goričku i Riječku pokrajinu.

Oštrica procesa bila je uperena protiv komunista koje su okrivljavali da imaju veze sa komunističkim centrima sa druge strane granice, da štampaju i rasturaju ilegalne propagandističke komunističke brošure i da pripremaju oružani ustanak među slovenačkom manjinom i italijanskim radnicama u Trstu sa namerom da zbacе fašistički režim. Ostale, koje su delili u terorističku i intelektualnu grupu, optužili su zbog najrazličitijih prestupa: od gajenja nacionalne kulture, maternjeg jezika i slovenačke knjige, izdavanja hektografisanih literarnih listića do diverzantskih akcija, špijunaže u korist Jugoslavije i pripremanja atentata na Musolinija.

Trščanska gradska organizacija Partije, koja je tada već imala vlastitu ilegalnu štampariju, i organizacija OF pratile su proces brojnim lecima na slovenačkom i italijanskom jeziku. Ovim lecima suzbijala je zastašu juće namere procesa i pobudjivala narodne mase za borbu protiv fašističkog terora.

Proces se zaključio sa devet osuda na smrt (Viktor Bobek, prof. Lavo Čermelj, Ivan Ivančič, Franc Krevs, Simon Kos, dr Dorči Sardoč, dr Anton Ščuka, Pinko Tomažič i Ivan Vадnal). Četiri od njih su pomilovali, a narodnog heroja i studenta Pinka Tomažiča, pekara Viktora Bobeka, fabričkog radnika Ivana Ivančiča, seljaka Simona Kosa i seljaka Ivana Vадnala streljali sledećeg dana u Občinama kod Trsta. Dvadeset i tri osudili su na trideset godina robije a ostale na veće ili manje kazne. Izrekli su ukupno 978 godina robije.

Prilikom istrage i procesa kao i na gubilištu, držao se nepokolebljivo, politički vanredno svesno i herojski, komunista i narodni heroj Pinko Tomažič. Drugovi koji su bili osudjeni na smrt pevali su, puni vere u pobeđu pravde, slovenačke revolucionarne pesme do poslednjih momenata pred smrt. (Podaci: istorisko odeljenje CK KPS, MNO i prof. Lavo Čermelj).

⁴ Dopisano rukom.

BK. 204

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG AEMISKOG KORPUSA
KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 14 DECEMBRA 1941 GOD. O BOR-
BAMA NEMACA S PARTIZANIMA U ZONI BLEGAŠ¹

T E L E G R A M

14-XII-1941

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI H ARMIIJE

02/10123. Komandi graničnih trupa, prema pouzdanim izvorima šalje se kratak pregled događaja:

»Ujutro 11 ov. m. nemačke trupe su se sukobile na visovima jugoistočno od Škofje Loke sa ustaničkom bandom- približne jačine 250 ljudi, koji su, kako izgleda, imah nameru da krenu u pravcu juga i jugoistoka. Borbe su se vodile 11 i 12 t. m. sa namerom od strane Nemaca da opkole i unište ustanike, koji su ipak 12-og posle podne uspeh da se izvuku na brdo Blegaš, gonjeni Nemcima. Nemci su, s obzirom na slabost sopstvenih snaga, pokušali da nateraju bandu preko doline Davče prema našoj granici, ah su ustanici uspeh da se učvrste u jugoslovenskim fortifikaciskim postrojenjima zone Blegaš, u tro-ugaonik između jugoistočnih padina klanca Sluga—Leskovica—Otlica.

Ustanici su bih, kako se saznaje, naoružani puškama i automatskim oružjem, te su Nemci, koji su pokušah da ih opkole i zauzmu utvrdjenja uz pomoć topova malog kalibra, pretrpeli do 13-og uveče gubitke od četrdeset i jednog vojnika. Ustanici su svukli sa leševa uniformu, verovatno u cilju da se obuku. Isto poslepodne 13-og, Nemci, koji verovatno nisu bih sigurni da će uspeti da opkole ustanike, tražili su našu pomoć. Posle nekoliko sati javih su da je banda ponovo uspela da se prebaci na istok, na južne obronke Blegaša u pravcu Škofje Loke, i izvestili nas da naše učešće momentano nije potrebno. Ovaj poslednji izveštaj primljen je oko 24 časa. Ove noći naši graničari nisu primetili ništa naročito. Za danas ujutro zakazan je jedan sastanak sa nemačkim oficirima u 9 časova u Ziri, a drugi u 10 časova na prelazu Podlanišče, što je prethodno ugovoreno telefonskim putem. Prema neproverenim podacima, prikupljenim na našoj teritoriji, javlja se da su ustaničke grupe pojačane mesnim stanovništvom koje se diglo na ustanak. Podaci se proveravaju.«

General Robotti

¹ Dokumentat u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f. fase. 7).

¹ Gorenjski bataljon (vidi dok. br. 78).

BR. 205

**IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 14 DECEMBRA 1941 GOD. O UNI-
ŠTENJU NEMAČKOG ODREDA POD BLEGAŠFM¹**

Sušak—Vrhnika 96, 383 Pr. 302 14—12—41 18.10 časova

Telegram

Hitno

OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2 ARMIIJE

12

02/10132. — Veza današnji telegram br. 02/10123 — Jutros u 11 časova, oficiri ove Komande i Komande granične straže sastali su se u Ziri sa komandantom nemačkih trupa u, zone Škofja Loka, da bi dobili tačne podatke o situaciji i o poznatoj komunističkoj akciji. Dogadjaji su tekli ovako: nemačku policisku jedinicu, koja je 12 ov. m. upućena u zonu Blegaš—Mladi Vrh radi čišćenja komunista koji su se tamo nalazili, napali su iznenada komunisti, rasporedjeni na istočnim padinama Mladog Vrh i potpuno je uništili. Četrdeset četiri je ubijeno,² 7 teško ranjeno a samo jedan je nepovredjen. Komandant nemačkih trupa u zoni Škofja Loka, vršio je 13 ov. m. opkoljavanje iste zone, sa dva teritorijalna bataljona, ojačana dverna teškim četama. Za vreme akcije čišćenja, komunistička banda se podelila u tri grupe, koje su se uputile sledećim pravcima: prva grupa prema klancu Sluga u jačini od oko 100 ljudi; druga grupa prema s. Zelezniki u jačini od 60 ljudi; treća grupa prema s. Poljane u jačini od 30 ljudi.³ Komandant nemačkih trupa, uočivši pravac kretanja prve grupe, javio je ovo našim pograničnim mestima fonogramom koji je spomenut u pisanom telegramu 02/10121 od 13 t. m. U vezi s tim izveštajem ova komanda je izdala naredjenja pisanim telegramom 02/10122 od 13 t. m. Naredjenja su u potpunosti izvršena danas do pet časova. Nemačka akcija opkoljavanja nije imala rezultata i nastaviće se danas tokom celoga dana. U slučaju negativnog ishoda, akcija se ima obustaviti prema naredjenju nemačke više komande Maribor. Utvrđen je način održavanja veze sa nemačkim vlastima u slučaju eventualnih budućih potreba. Mere koje je preduzela ova komanda ostaće na snazi dok situacija ne bude potpuno razjašnjena. Radi obaveštenja, izveštavam da se komanda nemačkih trupa u Sloveniji nalazi u Salsburgu. Naredio sam da se vrše povremene posete u cilju uspostavljanja veze sa tim vlastima.

General **Robetti**

V. P. 46, 14 decembar 1941-XX

14. XII

¹ Dokumonat u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odelj., kutija 21 f, fase. 7).

² Vidi dok. 204 i 78.

³ Podatak prema izjavi učesnika — nije tačan. Kretali su se u jednoj koloni prema Poljanama, o čemu Nemci nisu bili obavešteni.

BR. 206

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA OD 16 DECEMBRA 1941 GOD. KOMANDI DRUGE
ARMIJE O KRETANJU GORENJSKOG BATALJONA I O POTREBI
MERA OPREZNOSTI PREMA TERITORIJI ITALIJE¹

Komanda XI. arm. korpusa Stab operativno odeljenje		
Datum pr jema	16	12
Br. 02 5000	Kategorija M	Klasa 12

OD KOMANDE XI ARMISKOGR KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

Komanda XXI sektora javlja: Nemačke vlasti iz Škofje Loke su saopštile: »Imamo obaveštenja da se u srezu Bohinjska Bistrica koncentrišu poznati komunisti, tj. banditi, i molimo vas da obratite veliku pažnju i da pojačate granicu.² Sprovesti ovo u najvećoj tajnosti jer ovi banditi znaju za naše pokrete. Koncentracija oko 60 ljudi naoružanih teškim i lakim mitraljezima, ručnim bombama i automatskim pištoljima. Najveća opreznost u zoni Cerkno i Podbrdo«. Kraj nemačkog fonograma. Iz obaveštenja primljenih sa prelaza Pakman izgleda da grupa ustanika sa Blegaša kruži u blizini Sorice; ustanika iz Bistrice, izgleda gone nemački žandari, koji nisu stupili u dodir sa njima. Pojačani su nadzor i odbrana u zoni Podbrdo, Cerkno i Idrija. Noćas je nemačka komanda u Škofjoj Loki tražila od XXI sektora tri puškomitraljeza za pojačanje nemačkih posada na prelazima Pakman, Davča i Sorica. Kao što sam rekao, pojačana je opreznost i molim da mi se izdaju naredjenja u vezi sa pojačanjima za koja je načelnik štaba te komande izdao usmena naredjenja. General Robotti

1)® Dobro. Poslati i ubrzati odgovor, da li će se dati ili ne, pojačanje koje su tražili Nemci, držeći ga spremnog za davanje.

2) Po pregledu **Bohinjskog predela** treba takodje •obavestiti i prelaze u pravcu Trbiža, jer se može desiti da pokušaju da se pravcem puta Save (ili prelazom Mojstrana) spuste u dolinu Soče ili Fale.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 21 f, fase. 3).
² Misli se na Gorenjskii bataljon. Vidi objašnjenje uz dok. br. 78.
³ Tačke 1 i 2 dopisane su rukom.

BR. 207

NAREDJENJE NEMAČKOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA RADOVLJICA SVIM SLUŽBENIM STANICAMA ŽANDARMERISKOG OKRUGA OD 17 DECEMBRA 1941 GOD. O KONCENTRACIJI ŽANDARMERISKIH STANICA ZBOG USTANKA U GORENJSKOJ¹

2ANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

Br. 1039

Radovijica 17-12-1941

SVIM 2ANDARMERISKIM STANICAMA ŽANDARMERISKOG
OKRUGA RADOVLJICA

Sadržaj: Direktive za vršenje akcija

Veza: Usmena zapovest komandanta okruž. žandarmerije od 17. decembra 1941.

1. S obzirom na sadašnje nepovoljno stanje bezbednosti,² žandarmeriske stanice koje su najviše ugrožene privremeno će se povući i koncentrisati u sledećem:

- a) Žand. stanice iz Kranjske Gore i Dovje doći će u Jesenice.
- b) Žand. stanica iz Zgornjih Gorja na Bled.
- c) Zand, stanice iz Bohinjske Bele i Srednje Vasi u Bohinjsku Bistricu.
- d) Zand, stanice iz Breznice i Begunja u Radovljicu.
- e) Zand, stanice iz Brezja i Podnarta u Podbrezje.

Sa žandarmeriskih stanica koje se ukidaju poneće se: Sva poverljiva arhiva, uniforme, svi predmeti opreme, oružje i municija, novac i stvari od vrednosti.

Naredjeno koncentrisanje žandarmeriskih stanica izvršiće se odmah.

2. Svi srodnici žandarma, takodje i oni koji su se ovamo već preselili, napustiće bez odlaganja Južnu Korušku.

3. Zandarmeriski stanovi zaključavaće se i po danu. Pojedine žandarmeriske stanice osiguraće se tako da se uvek mogu sa uspehom odupreti svakom prepadu.

4. Za vreme ručavanja u gostionicama potrebna je najveća opreznost. (Banditi su izvršili prepad na žandarme stanice u Dovju za vreme ručavanja u gostionici).

Žandar, stanice moraju, po mogućstvu, instalirati sopstvene kuhinje, ih, pak, moraju donositi jelo u žandarmeriske stanove.

¹ Original u arhivi MNO.

¹ Vidi dok. br. 79.

5. Svi žandarmi, takodje i komandanti žandarmeriskog okruga i komandiri jedinica, moraju noćivati (spavati) u stanovima žandarmeriskih stanica.

Žandarm. okrug
Radovijica

Zavedeno 17. 12. 1941

Br. dnev. 1039 ./ . priloga

Komandant žandarmeriskog okruga
potpisao: VVigisser
žandarmeriski potporučnik

BR. 208

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMIS-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 20 DECEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJI GORENJSKOG BATALJONA NA MOSTU
KOD FUŽENA I SADEJSTVU NEMAČKIH I ITALIJANSKIH JEDI-
NICA U SLUČAJU PARTIZANSKOG NAPADA¹**

Pisani telegram

OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

02/10251

Komanda granične straže javlja da je nemački vojnik koji se javio stanici kr. karabinjera u klanu Žiri izjavio da su ustanici² noću uoči 19-og zapalili drveni most u Fužinama (RQ—DM), a 19-og prekinuli telefonsku liniju sa Škofjom Lokom. Shvativši da se ovim postupcima žeh izolovati Žiri, nemački vojnici sa Klanca su izjavili našim karabinjerima da se žele zajednički braniti u slučaju napada. Kraljevski karabinjeri iz klanca Žiri pojačani su ljudstvom granične straže i sa četiri puškomitraljeza. Potsetio sam naše trupe na naredjenje Glavnog generalštaba kraljevske vojske da se ne prelazi granica čak i u slučaju da Nemci zatraže pojačanja.

General **Robotii**

V. P. 46, 20 decembar 1941-XX

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 3).

² Čankarev bataljon.

BR. 209

OBAVEŠTENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENIM JEDINICAMA OD 21 DECEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ITALIJANSKU PATROLU KOD STANICE VIDEM—DOBREPOLJE¹

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA

V. P. 46, 21 decembra 1941-XX

Operativno odeljenje

Br. 02/10282 op. prot.

Predmet: Napadi na naše patrole

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI GRANIČNE STRAŽE XI ARM. KORP.
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARM. KORP.
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARM. KORP.
KOMANDI KR. KARAB. XI ARM. KORP.
KOMANDI XI PIONIRSKOG BATALJONA ARM. KORP.
KOMANDI STANA XI ARM. KORP.
VOJNOJ SANITETSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
DIREKCIJI VOJNOG KOMESARIATA XI ARM. KORP.
VETERINARSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
KOMANDI XI HEMISKE CETE ARM. KORP.
KOMANDI XI TEŠKE AUTO-JEDINICE ARM. KORP.

Noću, uoči 18 t. m., naša patrola pod komandom jednog oficira, stigavši u blizinu stanice Dobropolje (VK—CQ), napadnuta je vatrenim oružjem, koje je ispalila jedna komunistička banda, brojno znatno jača.

Uprkos iznenadne i snažne vatre ustanika, otvorene na relativno kratkom otstojanju, pogodjena su samo dva naša čoveka — od kojih je jedan oficir. Slab efekat neprijateljskog dejstva treba pre svega pripisati činjenici da je naša patrola išla u indijanskom stroju sa ljudima na podesnom otstojanju. —

Brzim protivdejstvom naših ljudi, koji su se hitro bacili na zemlju i odvratili sa istom žestinom, napadači su naterani u bekstvo. —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 3).

Komande u adresi neka stoga opomenu sve potčinjene, a naročito vodje patrola, da je neophodno potrebno, pri obilascima, preduzriati sve one mere bezbednosti na koje sam više puta ukazao i koje, kao što se je videlo u ovom slučaju, ne samo da su neophodne već i garantuju na najbolji, način živote naših vojnika, odnosno, umanjuju njihove gubitke.

General armiskog korpusa
Komandant
Mario Robotti

Za tačnost prepisa
pukovnik načelnik štaba
— Annibale Gallo —
Gallo s. r.

BR. 210

IZVEŠTAJ NEMACKOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O STANJU NA TERITORIJ I ODREĐJENOJ ZA PRESELJAVANJE¹

ŽAND. OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA.

Prilog dnevnika br. 15/41

Trbovlje, 22 dee. 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ,

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Komandantova zapovest br. dnev. 15038 od 26-4-1941 i br. dnev. 15320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 22 decembra 1941

1. Opšte stanje: Od vremena poslednjeg izveštaja političko stanje se nešto poboljšalo. U celom okrugu vlada mir, a tako isto u toku minulog meseca nije se moglo primetiti ništa o nekoj akciji komunista, kao ni o akciji komunističkih panslavističkih bandi. Nasuprot tome, u borbi sa komunističkom propagandom postignut je lep uspeh. Uspelo je da se — u produženju akcije, u kojoj je javljeno u poslednjem izveštaju, a koju su izvodile bajna drž. polic. u Celju i Trbovlju, u zajednici sa trbovljanskom žandarmerijom i

¹ Original u arhivi MNO.

vodom trbovljanske zaštitne policije — do sredine decembra 1941 uhapsu lica koja su sa komunistima stajala u vezi, odnosno koja su pripadala Komunistič. partiji, zatim da se zapleni i skloni 750 komada letaka sa natpisom »Uredbe komunističko-slovenačkog oslobodilačkog odbora u Trbovlju, Hrastniku i Zagorju«, potom 30 brošura sa naslovom »Rad«, 50 neispunjenih matrica i vrlo mnogo materijala, za kopiranje.

U Trbovlju se zapaža poboljšano raspoloženje rudarskog stanovništva. Prema organima vlasti javnost vrlo često upotrebljava nemački način pozdravljanja, nemački kursevi se vrlo dobro posećuju, a priredbe Heimatsbunda su dobro posećivane. Protivno ovome, stanica u Hrastniku javlja da stanovništvo pokazuje malo interesa za učenje nem. jezika, da u Dolu, opština Hrastnik, nemačke časove uopšte niko ne posećuje i da takodje i omladina px>kazuje sasvim drugi duh nego što je bio onaj od pre nekoliko meseci.

U ostalim opštinama, izuzimajući one koje su preseljene, raspoloženje stanovništva je uglavnom dobro i prijateljsko prema Nemcima.

Pri izvršenom preseljavanju, koje je otpočelo 28-11-1941 u št. Janžu i sada već, do daljih mera, okončano, preseljeno je u št. Janžu oko 3000, u Polšniku oko 900, u Sv. Juriju oko 800, u Radečama oko 1400 lica, a u Dolama skoro celokupno stanovništvo. Više stotina lica je takodje izbeglo u Italiju, ostavljajući delom svoju imovinu, a 400 lica je otišlo u Rajh.

Preseljavanje je proteklo svuda bez incidenta. Ljudi, naročito starijih generacija, bili su većinom vrlo utučeni, dok je omladina bala, u većini, dobro raspoložena, u očekivanju boljih uslova za život p>osle preseljenja. Raspoloženje preseljenika, koji su ostavljah iza sebe svoju imovinu, bilo je naročito zbog toga potišteno, jer su se bojali da će sve izgubiti, i jer nepokretna imovina, inventar i stoka nisu bih procenjeni, niti mieti u spiskove, tako da je nedostajalo svake osnove za dobijanje eventualne otštete, kako je to bilo obećano. Kao što se već moglo doznati, neki od prvih preseljenika iz št. Janža, već su pisah svojim poznanicama, koji su ostali ovde, da su oni u Saksoniji primljeni vrlo dobro i ljubazno, i da im je dobro. Ovo je imalo umirujuće dejstvo na one koji su još ovde i koji se plaše od neke pxmovne akcije preseljavanja, koja treba da počne 10-1-1942.

Naseljavanja je ovde bilo samo u Vrhovu, opština Radeče, gde se doselilo 20 familija iz Kočevja.

Stoka, koju su otseljeni ostavili ovde, prikupljena je po opštinama u više štala, koje leže u centru područja, istu neguju lica većinom iz Ptujске okoline, a nadzor vrše upravnici koji se nalaze u svakoj opštini. Za glavnog upravnika nemačkog društva za naseljavanje postavljen je neki gospodin v. Koffrone, čije je sedište u Radečama.

U kućama i mestima, koji su ostavljeni prazni, preostalo stanovništvo, kao i ono nastanjeno u okolini, pokušava često da vrši kradju ostavljenih predmeta, usled čega je potrebno neprekidno i intenzivno patroliranje. Ali se nije moglo nigde opaziti da su se u takvim napuštenim otvorenim kućama ugnezdile neke bande.

2. Privredno stanje je zadovoljavajuće. Obezbedjeno snabdevanje i potrebni artikli izdaju se uglavnom redovno, tako da o tome ne postoje žalbe. Ovdašnje radničko stanovništvo uspelo je da se, odlaskom na područja preseljenika, pre njihovog odlaska, što se nije moglo potpuno sprečiti, na nedopušten način delimično snabde manjim količinama hrane, većinom voćem, kukuruzom i krompirom, tako da su ova hca sadia bolje obezbedjena nego ranije. Nasuprot tome, siromašniji slojevi stanovništva oskudno su snabdeveni odećom i obućom. Izdavanje državnih tekstilnih karata pomoglo je, doduše, u najnužnijem obimu, ali su siromašni seljaci u brdovitim krajevima, kao i mnoge radničke porodice, van mogućnosti da kupe potrebnu odeću i obuću; ranije se nisu mogle time snabdeti zbog niskih nadnica, a sada pak zbog toga što je to, usled ratno-privrednih ograničenja, nemoguće.

. . .

Komandant okružne žandarmerije:
(potpis nečitljiv)
potporučnik okružne žandarmerije

BK. 211

ZAPOVEST BR. 6 ŽANDARMERISKOG POGLAVARSTVA U
KRANJU OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O OBEZBEDJENJU STA-
NICA I SUDOVA U VEZI SA NAPADOM CANKAREVOG BATA-
LJONA NA POLJANE¹

ZANDARMERISKO POGLAVARSTVO
KRANJ

Kranj, 22-12-1941

ZAPOVEST POGLAVARSTVA BR. 6

2) Kradja žandarmeriskih uniformi od strane komunista

Noću uoči 19-12-1941, komunisti su provalili u kasarnu žandarmeriske stanice u Poljanama u vreme kada su svi žandarmi bih otišli u Kranj, i tom prilikom pored ostalih predmeta ukrali i 8 do 10 kompletnih žandarmeriskih uniformi.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 2, mapa 1).

Može se očekivati da će komunisti zloupotребiti ove uniforme. Stoga je potrebno da sva nadleštva budu oprezna.

O ovom slučaju treba obavestiti sva nadleštva na vašem području, kao i lica prijateljski raspoložena prema Nemcima da ne bi bili žrtve neke obmane.

3) Osiguranje sudova

10-12 — banditi su pokušali da iz sudskog zatvora u Kranju oslobode više političkih zatvorenika. Ovaj pokušaj nije uspeo.

21-12 — u sudskom nadleštvu u Loki pojavio se jedan bandit u žandarmeriskoj uniformi ukradenoj u Poljanama i pod izgovorom da preda jednog hapšenika pokuša» da oslobodi zatvorenike. Pokušaj je delimično uspeo. Zandarmeriske stanice povezaće se sa sudovima na svojim područjima i izvestiće ih o ovome. Potrebno je da se po mogućnosti politički pritvorenici neodložno predaju u logor u Begunjama. Ukoliko to ne bi bilo moguće, onda sudovi treba od žandarmerije da traže zaštitu. Pored toga, stanice treba sa sudovima da održavaju tesnu vezu.

Zandarmeriski kapetan

(potpis nečitak)

BK. 212

IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU NARODNOG HEROJA LJUBOMIRA ŠERCERA I DRUGOVA¹

21 PE5ADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«

KOMANDA KR. KARABINJERA

Br. 103/prot.

V. P. 81, 22 decembra 1941-XX

Predmet: Fonogram

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA XI ARMISKOG KORPUSA

V. P. 46

Jutros 22 t. m. u 9.20 časova, izvršena je u kamenolomu Tomišelj smrtna kazna nad Šercerom Ljubomirom,² Verbičem Ivanom, Karižem Valentinom, Kogojem Radom, Kranjcem Karlom i Žagarom Ignacem, koje je osudio ratni vojni sud zato što su pripadali oružanim bandama.

«

¹ Dokumentat u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 80.

Prilikom čitanja presude, napred imenovani su uzviknuli na slovenačkom jeziku: »Smrt fašizmu, živeo Staljin, živela Sovjetska Rusija, živela sloboda, živeli svi drugovi Slovenci!«.

Vod za izvršenje smrtne kazne VIII. »M« M. V. S. N.³

Nije bilo incidenata.

Kapetan

Komandant kraljevskih karabinjera
(Vito Guariglia)

(Javiti armiji u vezi AB)
23-XX M.)

Komanda XI arm. korpusa
24 Xn 1941-XX
14369
S. C. A.
nije u našoj nadležnosti.

BR. 213

NAREDJENJE KOMANDANTA JEDINICA ZA BEZBEDNOST
JUŽNE KORUŠKE OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. SVIM ŽANDAR-
MERISKIM STANICAMA O MEKAMA PREDOSTROŽNOSTI ZBOG
USTANKA U GORENJSKOJ I UPADA U ZATVORE U ŠKOFJOJ
LOKI¹

KOMANDANT JEDINICA ZA BEZBEDNOST
ZA JUŽNU KORUŠKU

Bled, dana 22 decembra 1941

Dnevnik br. 582'41.

Predmet: Mere sigurnosti kod posada

U poslednjoj sedmici počeo je na ovdašnjoj teritoriji dobro organizovan, munjeviti ustanički pokret. U vezi s tim moglo se očekivati da će se ovdašnji policiski organi upoznati u odgovarajućoj meri sa stanjem i preduzeti sve ponovno određene mere bezbednosti da osiguraju sebe i službene stanice.

Sve ovo trebalo bi izvršiti, svakako u širem opsegu, jer je priličan broj službenih stanica ostalo bez veze i nije imao nikakav zajednički pregled situacije.

³ Dobrovoljna milicija narodne bezbednosti.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog dslobodjenja. Obaveštenje je dostavljeno rezervnom policiskom bataljonu u Kranju, Radovljici, Bledu i Škofjoj Loki. svim žandarmeriskim stanicama u okupiranoj teritoriji, kao i pretpostavljenim organima.

U toku poslednjih događaja banditi su iznenadili 2 žandarma neke ovdašnje stanice kod večere u gostioni a vodju žandarmeriske stanice M. Kazianka čak na službenoj stanici. Sva trojica bila su zarobljena bez ikakve mogućnosti da se brane. Banditi su žandarme odveli sobom i samo srećnom slučaju se može pripisati da im je drugi dan, posle 24 sata, uspelo pobeći.

Ovim žandarmima bilo je ukradjeno oružje, izmedju ostalog 1 MP, šinjeli i službene isprave, kao i pisaća mašina, rublje itd.

Službene isprave, koje glase na imena:

1) Natstražar Herbert Schaumberger,

2) natstražar Johann Penker,

izdao je komandant žandarmerije u Celovcu.

Potrebna je zbog toga naročita pažnja, jer je moguće da će banditi koristiti uniforme i službene isprave. Sve pripadnike policije treba na ovo još posebno upozoriti.

Žandarmeriske stanice treba da obaveste sva službena mesta na svom području (graničnu stražu, železničku policiju, predsednika opštine itd.) da moraju, čim bi se ove isprave pojavile, sopstvenike odmah uhapsiti, odnosno o tome obavestiti najbližu policisku stanicu.

S obzirom na prednji događaj pozivam se na naredjene mere sigurnosti i upozoravam policiske organe da banditi imaju nameru da napadnu žandarmeriske stanice i snabdeju se oružjem, kako se desilo poslednjih dana u Poljanskoj Dolini.

Dana **21-Xn** uveče banditi su, preobučeni u žandarmeriske uniforme, pokušali prevarom osloboditi zatvorenike iz sudskih zatvora u Škofjoj Loki; tom prilikom uspeali su odvesti nekog zatvorenika i pobeći.

Naročito je, do daljeg, potrebna stalna zbijenost u noćnim časovima i najveća nepoverljivost u svakom pvogledu.

podp.: Handl
žandarmeriski pukovnik

Führer der Einsatzkräfte
Südkärnten

Veldes, den 22. Dezember 1941.

Tgb.Nr. 582/41.

Betrifft: Sicherungsmassnahmen der Einsatzkräfte.

In der vergangenen Woche hat im hiesigen Gebiete eine schlagartige, gut organisierte Aufstandsbewegung eingesetzt. Es war dabei anzunehmen, dass die Organe der hier eingesetzten Ordnungspolizei die entsprechenden Wahrnehmungen gemacht haben und alle jene Sicherheitsvorkehrungen trafen, welche für die Sicherheit ihrer Person und der Dienststellen in wiederholten Befehlen angeordnet waren.

Dies musste naturgemäss in erhöhtem Masse durchgeführt werden, weil viele Dienststellen ohne Verbindung waren und keinen Gesamtüberblick über die Lage hatten.

Im Laufe der Ereignisse wurden von einer hiesigen Gend.-Dienststelle 2 Gendarmen beim Abendessen im Gasthause und der Postenführer Gend. M. Kazianka in seiner Dienststelle von Banditen derauf überrascht, dass sie, ohne in der Lage zu sein, eine Abwehr anzunehmen, gefangengenommen wurden. Die Gendarmen wurden von den Banditen verschleppt und nur einen glücklichen Umstand war es zuzuschreiben, dass ihnen am 2. Tage nach etwa 25 Stunden die Flucht gelang.

Diesen Gendarmen wurden die Waffen darunter 1 MP., Mäntel und Dienstaussweise, sowie eine Schreibmaschine, Wäsche usw. von den Banditen geraubt. Die fraglichen Dienstaussweise lauten auf die Namen

- 1.) Bow. Herbert Schauberg
- 2.) Obw. Johann Penker

beide, ausgestellt vom Kommandeur der Gendarmerie in Klagenfurt.

Es ist daher besondere Vorsicht am Platze, weil die Vermutung besteht, dass die Uniformsorten und Dienstaussweise von den Banditen missbraucht werden. Allen Angehörigen der Ordnungspolizei ist dieser Umstand besonders bekanntzugeben.

Die Gendarmerieposten werden angewiesen, die in ihrem Bereiche befindlichen Dienststellen (Zollgrenzschutz, Bahnpolizei, Bürgermeister und dgl.) zu verständigen, dass dieselben beim Auftauchen dieser Dienstaussweise sofort die Inhaber festnehmen bzw. die nächste Polizeidienststelle in Kenntnis setzen.

Auf Grund des vorstehenden Vorfalles weise ich auf die angeordneten Vorsichtsmassnahmen der Organe der Ordnungspolizei hin und mache darauf aufmerksam, dass die Banditen nach wie vor wegen Beschaffung von Waffen Gend. Dienststellen überfallen wollen, wie dies in den letzten Tagen auch in Bälland der Fall war.

Banditen haben am 21.12. abends unter Benützung von geraubten Gend. Uniformsorten und unter Vortäuschung einer Einlieferung beim Amtsgericht in Laak einen Befreiungsversuch von Häftlingen unternommen, wobei es ihnen gelang unter Mitnahme eines Häftlings die Flucht zu ergreifen.

Inbesondere ist bis auf Weiteres ständige Geschlossenheit in den Nachtstunden und grösstes Misstrauen unter allen Umständen erforderlich.

Beglaubigt:
Bez. Obw. Gend.

gez.: H a n d l
Oberst der Gendarmerie

PREGLED VOJNO-POLITIČKE SITUACIJE — PRILOG UZ YOJ-
NOISTORISKI DNEVNIK KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG
KORPUSA OD 23 DECEMBRA 1941 GODINE¹

Iz Vojnog istoriskog dnevnika dana 23 decembra 1941-XX

NEKO LIKO VESTI O SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI

Između bivših jugoslovenskih oblasti Slovenija ima manje složenu situaciju pošto njeno stanovništvo sačinjava jednu homogenu etničku grupu i ima jednu jedinstvenu religiju.

Slovenci su dobro primili naše trupe i za vreme prvih meseci okupacije izgledalo je da će ovaj narod biti zadovoljan svojom sudbinom. Grubo i nečovečno postupanje Nemaca prema Slovencima koji su pod njih potpali dovelo je do toga da se priželjkivala naša okupacija i u krajevima s one strane današnje granice.

U Sloveniji je zemlja plodna i stanovništvo, koje se bavi skoro isključivo zemljoradnjom, živi dobro. Stoga je ograničen broj onih na koje je imala uticaja komunistička doktrina.

Ali mi, sa jednom pogrešnom politikom, sa ljudima koji nisu dorasli situaciji i sa skoro potpunom odsutnošću jedne ozbiljne kontrapropagande, pridoneli smo da se oko vrlo male grupe komunista organizuju nacionalisti, planslavisti, pristalici Jugoslavije, katolici itd. i da se tako broj naših neprijatelja **iz** dana u dan povećava.

Situacija se zatim pogoršala ulaskom Rusije u rat u službi engleskog zlata. U Ljubljani, usled neodlučnosti Visokog komesarijata i nespremnosti organa kvesture, ovaj se pokret, koji smo mogli ugušiti u samom njegovom začetku, toliko rasprostranio da se ovaj grad, ne preterujući, mogao smatrati centrom čitave komunističke propagande i izvan Slovenije.

Dobra dela i ovde su tumačena kao znak slabosti i bojazni. Na primer, pomilovanje trojice osudjenika na smrt² koji su uhapšeni kada su naoružani mitraljezom i municijom, išli prema vlastitom priznanju — da prekinu železničku prugu, zadalo je našim vlastima i našem prestižu težak udarac.

¹ Dokumentat u arhivi MN'O.

² Na osnovu odluke Visokog komesara od 11-IX-1941 god. (vidi dok. br. 158) specijalni sud, koji su Italijani imenovali 7-X, prvi put je izrekao smrtnu kaznu Slavku Cestniku, Marijanu Vodetu i Arpadu Balasu zbog pf»sedovanja oružja. Docnije je kazna promenjena na 25 godina robije. (Vidi »Slovenac« br. 243, str. 3 od 16-X-1941 godine).

Vrlo brzo smo hteli u ovako nenormalnim vremenima, uspostaviti civilnu vlast ne vodeći računa da se nalazimo na Balkanu i da je ovaj narod dugo godina bio potčinjen sistemu vladanja Austrije i Jugoslavije.

Suviše slobode uvek šteti onome koji nije sposoban da je može uživati.

Grupe ustanika ili partizana, koje su obrazovane pod firmom komunista, imaju uz bok komandanta političkog komesara a za oznaku nose komunističku crvenu zvezdu.

Njima prilaze nacionalisti - iredentisti, panslaveni, pristalice Jugoslavije, katolici i drugi, koji upravo predstavljaju njihov veći dio.

Železničari, radnici, bivši jugoslovenski oficiri, činovnici iz raznih gradskih nadležnosti, ljudi slobodnih zanimanja sviju kategorija, pripadnici ove ili one struje formiraju ujedinjeni antiitalijanski pokret koji snabdeva ustanike regrutima. Ali, centar i mozak koji upravlja organizacijom je ljubljanski Univerzitet čiji profesori i studenti, skoro svi, pripadaju ovom pokretu.

Selo je postrani. Seljaci se ograničavaju na davanje hrane i pružanju gostoprimstva ustanicima onda kad se ovi pojave u njihovim kućama, i to sve iz bojazni od represalija. I veći deo gradjanstva ponekad izvršava naredjenja »Osvobodilne fronte« više iz straha od osвете nego po uverenju. (Radi proslave komunističkih i jugoslovenskih godišnjica, »Osvobodilna fronta« je naredila da u određeno vreme u toku dana stanovnici Ljubljane ne izlaze iz kuća, što je ustvari prihvatilo skoro čitavo stanovništvo).

»Osvobodilnom frontom« je nazvano jedinstvo svih onih koji su pristalice antiitalijanskog pokreta.

Ona je izdavala dva manja lista u Ljubljani do pred par dana kuoana na pisačkoj mašini: »Slovenski poročevalec« i »Osvobodilna fronta«, glavni organ oslobodilačkog fronta slovenačkog naroda. Sada su dodali još dva: »Slovenska mladina« i »Borba«.

Preko njih se vrši propaganda, daju se uputstva i izdaju se naredjenja.

Često se čita, po nekim od ovih listova, da su osudjeni na smrt oni koji simpatišu sa Italijanima, a u idućem broju već stoji vest da je kazna izvršena.

»Osvobodilna fronta«, čije se vodje nalaze u Ljubljani, ima svoj ratni sud. Da bi mogla da održava oružane grupe i da bi podnosila troškove propagande raspisala je zajam slobode i oporezovala je stanovništvo u odnosu na njihove prihode. U Ljubljani ima sedište i Centralni komitet Komunističke partije kao i komanda slovenačkih partizanskih trupa. Ova poslednja vrši regrutaciju putem poziva, sakuplja oružje i hranu i brine se oko organizovanja jedinica. Regruti, pre nego što se priključe jedinicama, bivaju upućeni u logore za obuku gde se obučavaju u rukovanju oružjem i za akcije koje će vršiti.

Un bel giorno un autocarro si presentò in municipio e prelevò viveri, coperte e medicinali per i ribelli; un altro giorno mentre il Questore stava lasciando la Questura per dirigere un'operazione contro i ribelli venne lanciato dalle vicinanze della Questura e dalla Questura stessa un razzo di avvertimento per i ribelli.-

Sembra ormai certo che fra i gendarmi, il personale del municipio e delle carceri e quelle dello stesso Alto Commissariato molti siano coloro che appoggiano i ribelli.-

Per fronteggiare una situazione di questo genere, che minaccia di peggiorare sempre più, si impone da parte nostra l'adozione di sistemi più energici di quelli usati per il passato.-

Obiettivo immediato dovrebbe essere la distruzione dell'organizzazione centrale di tutto il movimento anti italiano che ha sede in Lubiana.

Prive degli organi direttivi e di mezzi le bande dei ribelli dovranno inevitabilmente cessare di esistere.-

E non più intimorita dalle rappresaglie ed incoraggiata dalla nostra propaganda, la maggior parte della popolazione, che disapprova l'attuale stato di cose che ostacola la ripresa della vita normale, si avvicinerà a noi e ci darà il suo appoggio.-

Se non si vogliono dare i pieni poteri all'autorità militare è indispensabile mettere a capo della provincia di Lubiana degli uomini capaci che alle qualità politiche sappiano unire le necessarie doti di fermezza e di energia e che siano così in grado di appoggiare efficacemente l'autorità militare negli importanti compiti che le sono affidati.-

La provincia di Lubiana si trova in una situazione del tutto particolare e le operazioni di polizia acquistano l'aspetto di vere e proprie azioni militari.-

A parte l'incompetenza dei funzionari della Questura in cose di questo genere, si cade per lo meno nel ridicolo quando in queste operazioni centinaia e magari migliaia di soldati agiscono agli immediati ordini di un Questore!

La divisione "Granatieri di Sardegna" ha saputo costituirsi un ottimo servizio informazioni che le ha permesso di compiere delle brillantissime operazioni che hanno portato alla distruzione completa di più di una banda di ribelli.-

Ed i risultati sarebbero stati brillanti anche nei confronti degli organismi centra del "fronte della libertà" se non esistesse l'ostacolo dell'autorità civile.-

22 dicembre XX

P/te Lt. gen. Renzo Montagna

P. C. C.
IL COLONNELLO CAPO DI S.M.
- Annibale Gallo -

Lečenje ranjenika vrši se u gradskim klinikama. Lekari, studenti medicine i bolničari za vreme akcija vrše službu u oružanim grupama. Posle toga, isto kao i mnogi ustanici, vraćaju se svojim kućama i žive kao slobodni građani...

U većini slučajeva naredjenje za akcije izdaje centrala u Ljubljani, koja ujedno vrši i dobru obaveštajnu službu, tako da naše obaveštajce često otkrivaju i ubijaju.

Posle naših poslednjih čišćenja došlo je unutar partizanskog fronta do borbe medju raznim strankama, možda i do jednog pravog rasepa.³

Klerikalci imaju nameru da se odvoje i, ma da ostaju naši neprijatelji, nameravaju stvoriti zajedno sa nacionalistima front otpora pod rukovodstvom Londona.

Znak nesporazuma medju različitim političkim pravcima, koji su inače svi protiv nas jeste i pojava mnogih časopisa koji su različitog karaktera i često su medjusobno suprotni.

Jednog dana je došao jedan kamion pred opštinsku zgradu i uzeo hranu, ćebad i lekove za ustanike; drugog dana, dok je kvestor izlazio *iz* kvesture da bi upravljao operacijama protiv ustanika, ispaljena je sa jednog mesta u blizini kvesture ili iz same kvesture jedna raketa kao upozorenje ustanicima.

Sada je već očigledno da medju žandarmima, opštinskim činovnicima i ljudstvu koje čuva zatvore, kao i medju činovnicima Visokog komesarijata, ima mnogo lica koja potpomažu ustanike.

Da bi se rešilo ovakvo stanje koje pretilo da se sve više pogorša, nameće nam se potreba da pribegnemo merama energičnijim od onih do sada primenjivanih.

Glavni cilj bi trebao da bude uništenje centralne organizacije čitavog antiitalijanskog pokreta čije je sedište u Ljubljani. Bez rukovodećeg organa i sredstava, grupe ustanika bi neizbežno morale da prestanu sa postojanjem.

Oslobodjen straha pred osvetom i ohrabren našom propagandom, veći će se deo stanovništva, koji sada kritikuje sadašnje stanje stvari jer koči povratak u normalni život, nama približiti i podupirati nas.

Ukoliko se ne želi da se daje puna vlast vojnim vlastima, neophodno je postaviti na čelo Ljubljanske pokrajine sposobne ljude koji pored svojih političkih kvaliteta poseduju i potrebnu čvrstu odlučnost i energičnost i koji su tako u mogućnosti da efikasno pomažu vojne vlasti u važnom zadatku koji je njima poveren

Ljubljanska pokrajina nalazi se u jednoj potpuno izvanrednoj situaciji gde policiske akcije dobijaju karakter pravih vojnih akcija.

³ Italijani očekuju da će istupanje nacionalističke Nagodetove grupe iz OF razbiti jedinstvo Fronte. Međutim se jedinstvo Fronte još jače učvrstilo.

Ne obzirujući se na nekompetentnost funkcija kvesture u poslovima ove vrste, izgleda u najmapju ruku smešno da u ovim operacijama na stotine pa čak i na hiljade vojnika operišu pod neposrednom komandom jednog kvestora!

Divizija »Granatieri di Sardegna« umela je organizovati odličnu obaveštajnu službu koja joj je omogućila da izvrši sjajne operacije u kojima su potpuno uništili nekoliko ustaničkih bandi.

I, odlični bi mogli da budu uspesi u odnosu na centralna tela »Osvobodilne fronte« da ne postoje prepreke kod civilnih vlasti.

22 decembra 1941-XX.

Potpisan general fašist, milicije
Renzo Montagna

Za tačnost prepisa
pukovnik, načelnik Štaba
— Annibale Gallo —»

BR. 215

/
IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERSKOG ČETRNAESTOG BATALJONA KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 25 DECEMBRA 1941 GOD. O BORBI NA MLADOM VRHU

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
(XIV bataljon kraljevskih karabinjera iMilano«)

Br. 60/20 — 2 prot. POVERLJIVO

LJUBLJANA, 25 decembra 1941-XX

Predmet: • Aktivnost oružanih bandi.

VISOKOM KOMESARIJATU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	P. M. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	P. M. 81
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
i na znanje:	
KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE	P. M. 10

Iz nemačkih se izvora saznaje da je 12 tek. mes., posle mnogih okršaja koji su se odigrali blizu Škofje Loke, nemačka komanda obaveštena da se grupa od oko 100 komunista uputila vojnim putem prema severu, u pravcu pl. Blegaš, i da se — prema tim obaveštenjima — utvrdila u blizini tog mesta.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje).

Jedno odeljenje od 53 čoveka, sastavljeno od žandara i finansa, pod komandom jednog oficira, poslano je u međuvremenu na lice mesta, ali su se komunisti, uočivši njihovu prisutnost, sklonili u bivše jugoslovenske fortifikacijske objekte koji se tamo nalaze, odakle su, nadmoćniji brojno i u sredstvima, savladali nemački odred, koji je bio potpuno razbijen i pretrpeo gubitke koji iznose 45 mrtvih, u koje su uračunati i jedan oficir i 7 teško ranjenih.²

Komunisti su posle sukoba oskrnavili leševe, skinuvši jednom delu mrtvaca uniforme.

Sledećeg dana u 11 sati, pristigla su na mesto sukoba pojačanja vojske i policije iz Škofje Loke i pretražila zonu sa četiri čete vojske i tri čete žandara, ali bez uspeha.

Komunistička banda, podeljena u grupe, uputila se, kako izgleda, delom (njih oko 60) prema Semkri,³ delom (oko 25) prema Trati i 100 — kako kažu nemačke komande — prema italijanskoj granici u pravcu Cerkno.

Medjutim, to poslednje ohaveštenje bdio je opovrgnuto od strane naše pogranične straže, koja tvrdi — pošto je prethodno bila raspoređila nužna osiguranja duž granice — da nisu primećeni nikakvi prelazi oružanih ljudi preko granice.

Nakon postignutog sporazuma između nemačke i italijanske komande u Žiri, odlučeno je 14 ov. m. da se organizuje veza, u cilju međusobnog menjanja onih obaveštenja koja bi tražila hitne mere sigurnosti.

Iz poverljivog, neproverenog izvora saznalo se da je 18 tek. mes. u mestu Fužine, u blizini Žiri, jedna grupa ustanika digla u vazduh tri mosta i da je jedan nemački odred, koji je stigao kao pojačanje iz Škofje Loke, pao u zasedu postavljenu od strane ustanika u kojoj je pretrpeo osetne gubitke (35 mrtvih i 43 ranjena).

Iz istog izvora se saznalo da su noću 18, osim bačenih raketa, zapaženi u blizini mesta Opale, s one strane naše granice, neki naoružani civili, koji su prenosili vreće. Nije bilo moguće ni približno saznati njihov broj.

Nemački vojnici na stalnoj pograničnoj straži kod Sovre tražili su, verovatno s obzirom na tamošnju situaciju, da se u slučaju napada mogu skloniti u našem kantonmanu.

Što se tiče karabinjera, razmeštenih na položajima u dolini Sovre i Arkiiru, odredio sam sledeće:

1. Položaj u dolini Sovre: Vojnici treba da se smeste u zgradi, udaljenoj od graničnog bloka oko 200 m, pošto baraka ne pruža dovoljne sigurnosti u slučaju napada. U međuvremenu treba baraku ograditi zidom.

² Akcije Cankarevog bataljona (vidi dok. br. 78).

³ Verovatno se misli s. Selca.

Stražarska služba koja se vrši na bloku na odredjenom mestu, treba da se pojača, sa zadatkom da kontroliše obližnje kote.

2. **Položaj u Arkaru**: Ljudstvo neka se odmah povuče u s. Smrečje, gde će se nastaniti u kasarni granične straže zajedno sa finansima.

(M. P.)

MAJOR, KOMANDANT GRUPE

— Raffaele Lombardi —

Lombardi s. r.

BR. 216

IZVEŠTAJ KOMANDE SPOLJNE KARABEVJERSKE CETE ČETRNAESTOG KARABINJERSKOG BATALJONA OD 26 DECEMBRA 1941 GOD. O SUKOBU DRUGOG ŠTAJERSKOG BATALJONA S ITALIJANIMA KOD PRIMSKOVA¹

**KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH. KARABINJERA — LJUBLJANA
XIV KARABINJERSKI BATALJON ^MILANO«**

Spoljna Ljubljanska četa

Br. 272/1 prot. Div. 3.

Ljubljana 26 decembra 1941-XX

Predmet: Obaveštenje

GLAVNOJ KOMANDI KRALJ. KARABINJERA	RIM
(telegram)	
VISOKOM KOMESARIJATU ZA	
LJUBLJANSKU POKRAJINU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	- V. P. 46
(telegram)	
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI	
DI SARDEGNA«	LJUBLJANA
KOMANDI VOJNOG GARNIZONA	LJUBLJANA
KOMANDI KRALJ. KARABINJERA	
2 ARMIJE (telegram)	— V. P. 10
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI GRUPE KRALJ. KARABINJERA	- LJUBLJANA

26 tek. mes. u 9 sati, četrdesetak ustanika,² koji su izmakli poteri nemačke policije, uspeli su da prodru na našu teritoriju i smestili se uza zid groblja Primskovo (Ljubljana — DE—ZL karta J.

¹ Dokumentat u arhivi MNO.

² Vidi primedbe uz dok. br. 79.

1 : 100.000). Ugledavši našu mobilnu grupu koja je sa vojnicima iz trupe pregledavala zonu, otvorili su na nju vatru iz mitraljeza i puškomitraljeza, ranili pešadiskog oficira, šest vojnika šumske milicije i lako ranili jednog karabinjera.

Naše snage su odgovorile vatrom i ubile dva ustanika, dok su ostali uspjeli da se izgube na nemačkoj teritoriji.

Zatvoreno je 21 lice, medju kojima brat jednog od ubijenih, i zaplenjen pištolj i šaržeri.

Poterà se nastavlja.

(M. P.)

Kapetan komandir čete
— Mario Marchetti—
Mario Marchetti

BR. 217

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 26 DECEMBRA 1941 GOD. O SUKOBU ITALIJANA SA PARTIZANIMA U BISTRI

PISANI TELEGRAM

Od komande XI arm. korp.

Komandi 2 armije

02/10355 OP. Na dan 25 t. m. u 19 časova, naš obaveštajac je prijavio prisustvo naoružanih ljudi u Bistri² (CZ-TN, sekcija 100.000, list Cerknica, serija JL). Naredio sam da se u zonu uputi jedan vod karabinjera, inženjeraca i grenadira. Prilikom pretraživanja kuće, nepoznato lice pucalo je sa tavana na oficira i pratnju i bacilo je bombu. Lakše su ranjeni stariji vodnik kralj, karabinjera Covelatte Andrea d stariji kaplar Vigilante Mario iz 1. »Granatieri«. Kuća je opkoljena i stupili su u akciju inženjerci sa bacačima plamena i eksplozivom. Ustanici koji su se ugnježili u kući, nakon jake vatre otvorene na naše trupe, koristeći se mrakom, uspjeli su da pobjegnu kroz vratanca koja izbijaju na Ljubljanicu. Izgleda da je jedan ranjen. Prilikom dejstva inženjeraca na kuću lakše je ranjen inženjerac Barison Ugo. U toku je čišćenje radi hvatanja ranjenog ustanika. Napadnuta kuća, u kojoj se ne može više stanovati, svojina je opasnog vodje bande koji je još u bekstvu. Verovatno je da je ustanik hteo da provede božić sa porodicom. U blizini kuće pronadjena je jedna napunjena vojnička puška kroz čiji kundak je bio

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instit. (ital. odelj., kut. 21 f, fase. 1).

² To su bili Gradišnik Anton-Janoš i Merlak Avgust obojica borci Trećeg partizanskog bataljona. (Tone Vidmar-Luka, usmeni izvor).

prošao naš metak i sa krvavim tragovima kao i jedna jugoslovenska bomba. Na kilometar odatle pronadjene su dve srpske bluze. U kući je nadjen interesantan fotografski materijal koji dokumentuje da se kod ustanika vrši obuka. Uhapšeni su žena ustanika, jedno dete petnaestogodišnje i jedno sumnjivo lice u pantalonaraa srpske vojske.

General Robotti

V. P. 46, 26 decembra 1941-XX

BR. 218

OBJAVA NEMAČKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ O STRELJANJU ČETRDESET SLOVENACA 27 DECEMBRA 1941 GODINE¹

Objava

25 decembra 1941, prilikom jednog teškog razbojništva jedne komunističke bande ubijena su podmuklo tri rodoljubiva štajerska radnika* Zbog učešća u naoružanim komunističkim bandama i njihovog potpomaganja, 27 decembra 1941 streljani su sledeći komunistički zločinci:

- JOSEF KERENTSCHITSCH, rodjen 9 IH 1913, profesor filozofije, Jastrowetz br. 7, okrug Pettau²
- JOSEF HLEBETZ, rodjen 19 I 1914, frizer, Reichenburg³ br. 29.
- MARIAN MILAWETZ, rodjen 14 Vm 1924, djak, Rann-Bresina⁴ br. 33
- JOSEF OMERSU, rodjen 1 III 1921, elektroinstalater, Redchenstein br. 65, okrug Rann⁵
- JOSEF WESOWISCHEK, rodjen 27 VII 1924, električar, Reichenburg br. 55
- ROMAN KORNIHER, rodjen 19 XII 1922, mašinski bravar, Reichenburg br. 2
- FRANZ SINKOWITSCH, rodjen 7 VID 1919, rudar, Reichenburg br. 11

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Kao povod ovom masovnom streljanju talaca, Nemci su iskoristili akciju Revirske čete u Hrašniku uoči 25 decembra 1941 god. Taoce su streljali u Mariboru, u dvorištu sudskog zatvora.

² Jastrebcí br. 7, okrug Ptuj

³ Rajhenburg

⁴ Brežice-Brezina

⁵ Roštanj br. 65, okrug Brežice

PHILIPP IvRISCHNIK, rodjen 24 IV 1894, bravar, Trifail-Loke«
 br. 389
 IGXAZ SCHIBRET, rodjen 15 VII 1901, zemljoradnik, Trifail-Alm-
 dorf⁷ br. 1
 FELIX ZERIAK, rodjen 18 V 1910, Student, St. Leonhard kod
 Rann-a⁸ br. 19
 BARTHOLOMÄUS WENKOWITSCH, rodjen 12 VIII 1899, Sachsen-
 feld⁸
 JOHANN HERMANN, rodjen 13 XII 1924, tkač, Sachsenfeld br. 113
 JOSEF SAGODE, rodjen 15 V 1921, radnik, Sachsenfeld
 FRANZ PAIENK, rodjen 28 VI 1900, zemljoradnik i trgovac drvetom,
 Guttendorf br. 109 kod Sachsenfeld-a¹⁰
 ANDREAS SAKONSCHEK, rodjen 22 XII 1889, zemljoradnik, Oster-
 witz¹¹ br. 43
 ADOLF STEINER, rodjen 19 VIII 1912, privatni činovnik, Sachsen-
 feld br. 67
 ERNST VERDERBER, rodjen 2 XI 1895, bivši finansiski činovnik,
 Sachsenfeld br. 135
 ALBIN MILAWETZ, rodjen 21 HI 1923, električar, Rann-Bresina
 br. 33
 FELIX SMREKAR, rodjen 14 V 1923, železnički radnik, Munkendorf-
 Tschatesch¹² br. 3
 FRANZ MARIN, rodjen 25 X 1901, rudar, Trifail-Loke br. 193
 ERNST KERSCHITZ, rodjen 11 I 1907, rudar, Trifail-Loke br. 434
 GOTTFRIED POKRIWATSCH, rodjen 24 X 1900, zemljoradnik, Ja-
 strowetz br. 13, okrug Pettau
 JOHANN EISMANN, rodjen 26 XII 1924, sin posednika, Jastrowetz
 br. 48, okrug Pettau
 RUDOLF SABAWNIK, rodjen 8 XII 1916, sin posednika, Jastrowetz
 br. 21, okrug Pettau
 ALOIS KERENTSCHITSCH, rodjen 7 XI 1920, mehaničar, Pettau¹⁸
 Bürgergasse 3
 JOSEF SCHAUWRITSCH, rodjen 22 IV 1921, železnički radnik, Gross
 Obresch br. 52, okrug Rann¹⁴
 ANTON SPOLARITSCH, rodjen 27 XII 1914, pomoćni elektromonter,
 Murska Sobota
 JOHANN PETSCHNIK, rodjen 3 X 1913, kovač, Trifail-Loke br. 86

« Trbovlje-Loka

⁷ Trbovlje-Planinska Vas

⁸ Sv. Lenart kod Brezica

⁹ Zalec

¹⁰ Dobrina br. 109 kod Zaleca

¹¹ Ojstrica

¹² Krška Vas Catež

¹³ Ptuj, Gospodska ulica 3

¹⁴ Veliki Obrež br. 52, okrug Brežice

STANISLAUS MOHÄR, rodjen 23 III 1920, stolar, Trifail-Loke br. 218
EDUARD KARNER, rodjen 7 X 1904, nameštenik, Marburg¹⁵ Rudolf-
Ruffgasse br. 22
JOHANN PIRETSCHNIK, rodjen 13 V 1908, obuçar, Schönstem¹⁶
br. 8
ANTON MATEUSCHAK, rodjen 20 V 1893, crkvenjak, zemljoradnik,
Dobrole br. 26, opština Frasslau"
MARIN KORES, rodjen 4 X 1896, bravar i mašinst, Marburg, Ge-
richtshofgasse br. 9
RUDOLF SCHNIDARITSCH, rodjen 26 VI 1907, stolar, Pettau,¹⁸
Friedauerstrasse 1
FRIEDRICH TSCHEBIN, rodjen 2 VI 1905, rudar, Trifail-Retje¹⁹
br. 6
JOSEF HOFER, rodjen 3 III 1908, bivši oficir i mašinski tehničar, Do-
brischendorf²⁰ br. 34
STEFAN BEUZ, rodjen 29 Vm 1921, obučarski pomoćnik Cilli,
Kirchplatz br. 4
LUDWIG MASTNAK, rodjen 29 VTI 1911, sin posednika, Trennen-
berg²¹ br. 1
JULIUS HINITSCH, rodjen 21 VH 1912, železnički činovnik, Go-
nobitz²² br. 27
FRANZ TRATNIK, rodjen 23 XI 1897, šef stanice, Gonobitz br. 16
Marburg na Dravi, 27 decembra 1941
ŠEF CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

¹⁵ Maribor

¹⁶ Šoštanj

¹⁷ Dobrovje br. 26, opština Braslovče

¹⁸ Ptuj

¹⁹ Trbovlje-Retje

²⁰ Dobrišna Vas

²¹ Dramlje

²² Konjice

BR. 219

IZVEŠTAJ ITALIJANSKE KRALJEVSKE KVESTURE U LJUBLJANI ODELJKU VOJNOG RATNOG SUDA DRUGE ARMIIJE U LJUBLJANI OD 27 DECEMBRA 1941 GOD. O ORGANIZACIJI I DELOVANJU OSVOBODILNE FRONTE¹

KRALJEVSKA KVESTURA — LJUBLJANA

Br. 011095

Ljubljana, 27 decembra 1941-XX

Predmet: Zločinačka organizacija — oružane bande

VOJNOM RATNOM SUDU

2 armije — Sekcija u Ljubljani

Ljubljana

Pošto su italijanske trupe okupirale Sloveniju i pošto je došlo do njenog pripajanja italijanskoj teritoriji, neki ljudi, koji nisu hteli da se pokore novom režimu, odmetnuli su se u nadi da će ponovo uspostaviti bivšu kraljevinu Jugoslaviju, pretpostavljajući da će snage Osovine biti poražene.

To su bile retke i malobrojne grupe, neorganizovane i bez direktiva, koje nisu naročito ugrožavale javni poredak niti su zadavale ozbiljne smetnje policiskim snagama. Naknadno, kad je došlo do rata između Nemačke i Rusije, te su se grupe znatno ojačale subverzivnim elementima, na koje engleska i sovjetska propagandna služba nije štedila sredstva, oružje, organizaciju i davanje uputstava. Čak su se zavaravale da će angažovati italijanske oružane snage koje bi, po njihovom mišljenju, trebalo da budu upućene na ruski front. I kao posledica toga, započelo se sa nizom napala i ubijanja pripadnika italijanskih oružanih snaga i sa vršenjem mnogih sabotaža na javne objekte po Pokrajini. Sve su to poznate stvari koje su izazvale opšte ogorčenje.

Pojačane su bile sve mere nadzora, dok su policiske snage zainteresovane do krajnosti, uz saradnju širokih razmera, da bi se tako spremno i efikasno ugušila ili unapred sprečila ta nedozvoljena i kriminalna delatnost. Nakon dugih i savesnih proveravanja, opreznim prikupljanjem indicija i obaveštenja, posle dugog i oštroumnog rada, uspelo se otkriti i saznati podatke o organizacionom i izvršnom sistemu partizanskih formacija kao i o »Osvobodilnoj fronti«, dok su naše oružane snage, u zajedničkoj akciji, uspele da unište ili rasprše neke od oružanih grupa.

Saznalo se da je čitav pokret pokrenula organizacija »Osvobodilna fronta« čiji je cilj stvaranje nezavisnosti Slovenije. Ona se bori

¹ Original u arhivi MNO.

protiv fašizma koji smatra brutalnim napadačem. Ta je organizacija sastavljena od centralnog voćstva kome je pridodat tajni sud koji sledeće slućajeve smatra da zaslućuju smrtnu kaznu:

- a) propaganda protiv slobode;
- b) pomaganje vlasti okupatora;
- c) denunciranje ljudi koji upravljaju pokretom;
- d) predavanje vlastima dokumenata koji se odnose na oslobođilaćki pokret.

Centralno voćstvo se deli na tri velike grane:

- a) vojni otek, ćiji je zadatak da regrutuje, naorućava i obućava partizane;
- b) propagandni otek, koji vrći propagandu bilo usmeno ili preko ćtampe;
- c) otek za snabdevanje, koji ima taćan zadatak prikupljanja i nabavljanja odeće i hrane. Dostavlja takodje prikupljena sredstva partizanima koji pripadaju bandama kao i onima koji se kriju po gradu.

»Osvobodilna fronta« ima takodje i jednu mesnu civilnu organizaciju, koja se deli na više sekcija, sa podredjenim ljudstvom koje organizuje sakupljanje novca, odeće i drugih potrebnih sredstava. Svaki vodja sekcije se obaivezuje da će dostaviti sakupljena sredstva vojnim formacijama, t. j. onima koje imaju naroćite zadatke (sabotaće, napade na garnizone, atentate i dr.).

Uspelo se dobiti taćna i detaljna obaveštenja o sastavu pojedinih bandi, t. j. bandi koje su se ugnezdile na brdu Mokrec, u Ribnici i na brdu Krim i obaveštenja o akcijama koje su one izvele i o ljudstvu koje je u njima uzelo ućešća.

Dada 5 novembra, nakon raznih traganja, usmeli smo da uhapsimo jednog od najpoznatijih partizanskih boraca, nekog Petejan Stanka, sina Antona, koji je, pritisnut neprestanim preslućanjima, nakon beskrajnog negiranja i protivrećja, zapoćeo tek 13 o. m. sa davanjem niza izjava koje su sadržane u pet priloćenih zapisnika (prilog 1, 2, 3, 4, 5).² On je dao vrlo vaćne i iscrpne podatke koji u potpunosti potvrđuju ono što je balo poznato ovoj kr. kvesturi. Dao je detaljne podatke o sastavu i jaćini bandi u kojima se on borio, o napadima i delima sabotaće u kojima je sudelovao, kao i o drućgovima i pojedinim licima iz centralne organizacije.

I DEO

Partizani koji su se borili u orućanim formacijama

Spomenuću ukratko zloćinaćka dela — o kojima se govori u Petejanovim izjavama u kojima su sudelovala dole spomenuta lica.

1. Dana 30 avgusta, u 1,35 sati, nepoznata lica su ispalila na kasarnu kr. karabinjera u Turjaku oko trideset metaka iz pućke i

² Prilozima Redakcija ne raspolaće.

puškomitraljeza. Karabinjeri su odmah odgovorili na vatru, ali su se napadači udaljili u šumu. Idućeg dana, šuma i poljski predeo opštine Ribnica bili su pretraženi, pod voćstvom funkcionera ovog nadleštva, sa negativnim rezultatom. Cilj napadača, kao što se vidi i iz izjave, bio je da se unište vojnici i da im se oduzme oružje i municija koje su ovi posedovali. Zločinačka akcija nije uspela iz razloga koji nisu zavisili od volje napadača. Pojednosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Turjaku, koja je vršila istragu po tom slučaju.

2. Dana 25 oktobra, naoružani ustanici su pokušali da napadnu na kasarnu kr. karabinjera u Sodražici, ali pothvat nije uspeo iz razloga koji nisu zavisili od napadačeve volje.

Posle podne istog dana, vojnici stanice, **sa** jednim odeljenjem 1. grenadirskog puka, sukobili su se za vreme izvidjanja sa jednom grupom od deset oružanih lica. Jedan od napadača je bio ranjen, **ali** su ga drugovi ubili. Pojednosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Sodražici, koja je vršila istragu po tom slučaju.

3. Dana 25 oktobra, nekoliko pripadnika oružanih bandi bacilo je, iz zasede u obližnjoj šumi, nekoliko ručnih bombi i ispalilo nekoliko rafala iz puškomitraljeza na stalnu stražaru na pruzi, koja se nalazi na izlazu iz tunela škofljica—Šmarje-Sap, kojoj je bilo pridodano 5 grenadira i jedan podoficir. Vojnici, uz pomoć drugova koji su odmah priskočili u pomoć, odgovorili su rafalima iz puškomitraljeza, ali izgleda bez posledica, usled čega su ustanici uspeli da se udalje u šumu. Pretraživanjem koje je odmah zatim izvršeno po šumi nadjen je jedan pun redenik za laki srpski mitraljez. Za vreme pucanja prošao je prugom putnički voz br. 9325, koji je bio pogodjen od nekoliko parčadi od bombi koje su ustanici bacili, nanevši malo štete materijalu. Putnici i ljudstvo voza nepovredjeni.

Pojednosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Šmarju, koja je vršila istragu po tom slučaju.

4. Dana 10 novembra, oštećena su eksplozivom dva potporna stuba voda visokog napona na putu Ribnica—Kočevje, ali žice nisu prekinute. Čuvar dalekovoda, Gril Drago, pregledajući liniju, naišao je na još jedan stub pod kojim je bio eksploziv koji nije eksplodirao.

Pojednosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Ribnici, koja je vršila istragu po tom slučaju.

5. Dana 15 septembra, dva nepoznata lica su ispalila, u mestu Brezovici, 1 metak iz pištolja na krčmara Sute Alojza, sina Jurija, pogodivši ga u čelo i ubivši ga. Razbojnici su odneli iz krčmareva stola 300 lira, ostavivši na stolu jednu cedulju na kojoj je pisalo šlovenačkim jezikom: »Ovakva će sudbina zadesiti sve izdajnike poštenog i radnog slovenačkog naroda. Smrt izdajnicima!« Vidi prijavu br. 34 komande stanice kr. karab. iz Predgrada sudiji u Črnomelju.

6. Dana 12 novembra, u noć, oštećena su eksplozivom, u mestu Jurjevica, općina Ribnica, četiri potporna stuba voda visokog napona. Žice nisu prekinute i stoga nije došlo do prekida struje. Pojednosti o tome mogu se dobiti kod komande stanice kr. karab. u Ribnici, koja je vršila istragu po tom slučaju.

II DEO

Partizani — neborci i pomagači

Iz priznanja nekih uhapšenika, naročito iz priznanja dr Debevc Franje (prilog 13), došlo se do raznih i važnih podataka o organizacionom i izvršnom sistemu partizanskih formacija i »Oslobodilne fronte«.

Prema Debevcu, Oslobodilna fronta se deli u tri grane i to:

Vojnička grana, na čijem bi se čelu trebalo da nalazi Aleksander Bebler koji se krije.

Intendantska služba, na čijem bi čelu stajali Golob Roman i Kokal Martin, takodje se kriju.

Služba štampe i propagande, sa naročitim zadatkom pisanja, štampanja i deljenja pamfletskih listova »Slovenski poročevalec« i »Slovenski partizan«, koju navodno vodi Kidrič Boris koji se krije.

Isto tako je Debevc izjavio da mu je poznato da u Ljubljani deluje jedan tajni sud, sa naročitim zadatkom da sudi ljudima odgovornim za izdaju partizanske stvari i Oslobodilne fronte — koja se sada sjedinila u jednu jedinu organizaciju, iste justificira, kao i da sudi potkazivačima i svim licima koja su smatrana za štetna po opštu stvar.

Taj sud određuje lice koje treba da bude kažnjeno i isto tako određuje lice koje će preduzeti izvršenje smrtne kazne koju je doneo taj sud. Tom sudu se pripisuju sva ubistva konfidenata italijanskih vlasti do kojih je u poslednje vreme došlo. Lica koja pripadaju vojnoj organizaciji sva se kriju pod lažnim imenom i stalno menjaju mesto stanovanja. Izgleda da su raspuštene mnoge partizanske grupe zbog nastupajuće zime i hladne klime koja otežava život po planinama i šumama, dok bi se drugi izgleda skrivali kod porodica simpatizera.

Grupe partizana i Oslobodilna fronta izgleda da imaju još jednu mesnu civilnu organizaciju, koja se deli u razne sekcije koje imaju u svojoj nadležnosti ljude koji organizuju sakupljanje novca i drugih sredstava potrebnih za razne formacije, naročito za one koje se nalaze po šumama i brdima.

Iz daljeg priznanja Debevca vidi se da je čitava organizacija u Ljubljani i u Pokrajini podeljena u dvanaest reiona od kojih bi neki

bili: Ljubijana-centar, Ljubijana-Trnovo, Ljubljana-Vič sa Rožnom Dolinom, Ljubljana-Moste, Ljubljana-šiška, Zalog, Dobrunje i Dravlje.

Prema Debevču, predsednici, glavni organizatori i duša spomenutih organizacija su Aleksander Bebler i Boris Kidrič, za kojima bi došao Roman Golob koji ima naročiti zadatak intendantske službe, odnosno prikupljanja nabavljanja i šiljanja hrane, odeće i si.

Drugi važni detaljni podaci o aktivnosti organizacija o kojima se ovde govori vide se iz zapisnika sastavljenog na osnovu iskaza uhapšenih.

Dana 10 o. m. posle podne od 17.10 do 17.30 sati, sedam nepoznatih lica u civilnom odelu, od kojih su trojica nosila kape službenika ljubljanske opštine, ušlo je u magazin zdravstvenog odeljenja opštine koji se nalazi u Mesnom domu na Krekovom trgu br. 2 i odneli 296 komada vunene čebadi, brzo ih nabacili, iznevši ih kroz prozor, na jedan kamion koji je čekao na trgu koji se nalazi malo niže. Radju su nepoznata lica prijavila. Na osnovu istrage, moglo se utvrditi da je spomenutu kradju organizovao i izvršio sam Roman Golob, uz pomoć nekolicine lica koja su skoro sva uhapšena, i da odneta čebad treba da posluže oružanim bandama koje operišu po šumama i planinama ove Pokrajine. Dana 28, 29 i 30 novembra, nakon pažljive istrage, uspele smo da spasemo 172 čebeta, koja su sakrili, većim delom, u jednoj drvenoj baraci koja se nalazi u polju kod Brda i po privatnim stanovima. Dana 4 tekućeg, spasena čebad su vraćena ljubljanskoj opštini.

BR. 220

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE DOVJE NEMACKOM
POLITIČKOM KOMESARU U RADOVLJICI OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O USTANKU U SELU DOVJE I NAPADU NA ŽAN-
DARMERISKU STANICU¹

**ŽANDARMERISKA STANICA DOVJE
OKRUG RADOVLJICA**

Dne*nik br. 992.

Dovje, 28 decembra 1941

Politički komesar u Radovljici
30 XH 1941

Priloga 2

Političkom komesaru,

Radovljica

Sadržaj: Napad, razoružanje i odvodjenje žandarma žandarmeriske
stanice Dovje.²

Veza: ./•

Prilog: ./.

16 decembra 1941, nekoliko minuta pre 19 časova, kada su se oba
ovde dodeljena žandarma, narednik žand. Herbert Schaumberger i na-
rednik žand. Johann Penker, nalazila u gostionici Christine Abrutsch
u Dovju radi primanja večere, napadnuti su od jedne nepoznate komu-
nističke bande u jačini od 20 ljudi otprilike. Imenovani žandarmi,
upravo u momentu samog napada, zauzeli su mesta u jednoj posebnoj
sobi, koja ima dva ulaza, od kojih jedan vodi kroz kuhinju, drugi
kroz gostinsku sobu napolje. Sama soba je veličine samo 3 X 2 V2 m
i unutra ima mesta samo za jedan jedini sto. U momentu napada,
oba žandarma su upravo sedali za sto i čekali traženo jelo, kada se
iznenada i istovremeno silom otvoriše oboja ulazna vrata i banditi
su, sa više uperenih revolvera i pištolja, primorali žamdairme da pre-
daju svoje pripasano oružje. Pod datim okolnostima otpor bi bio
uzaludan i necelishodan. Banditi su pretresli već razoružane žan-

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 79.

darme, pri čemu su iz njihovih džepova uzeli ključeve od kućne kapije žandarmeriske stanice. Potom su Schaumberger i Penker, vezani, s rukama na leđima, od strane drugih bandita, koji su opkolili gostionicu, odvedeni u obližnje školsko dvorište, tamo stavljeni pred zid jedne kuće i čuvani sa oko 10 bandita, koji su isto tako bili naoružani, ali koji prividno nisu neposredno učestvovali u prepadu. Ostali prisutni članovi bande otišli su u pravcu žandarmeriske stanice. Tamo su pokušali da otvore kućna vrata žandarmeriske stanice sa ključevima oduzetim od žandarma u gostionici. U ovom času nalazio sam se upravo u kuhinji koja se nalazi na prvom spratu zgrade žand. stanice. Odatle sam čuo "šum na kućnim vratima i mislio sam da se obadva žandarma, sa očekivanim pojačanjem od 3 žandarma vraćaju sa žand. stanice Bohinjska Bela. Uputio sam se iz kuhinje preko stepenica ka kućnim vratima i, ne imajući pojma, upitao ko je napolju. U ovom momentu kućna vrata otvoriše se i upad'oše više naoružanih bandita sa uperenim pištoljima i zapretiše mi na slovenačkom: »Gore ruke, ne mrdaj!« Zbog njihove nadmoćnosti svaki otpor bio je nemoguć. Zatim su me uperenim oružjem prinudili da otvorim kancelariju stanice. Tamo sam, isto tako pod neprestanom pretnjom, bio primoran da otvaram sve fijke i sanduke i da im predam sve oružje i municiju koja se nalazila u stanici. Istovremeno čuo sam svoju ženu, koja se vraćala kući noseći mleko, kako viče pred zgradom stanice, jer su njoj silom sprečavali ulazak u kuću, i kako sam od nje kasnije saznao, bacili su je na zemlju, da bi je zapušavanjem usta, sprečili da dalje viče. Moja žena mi je naknadno pričala i to da je jedan drugi, njoj nepoznati bandit, za nju intervenisao i njoj je najzad bio dozvoljen ulazak u kuću. Pri ulasku moje žene u kancelariju stanice, upitao me je jedan od bandita, po imenu Alojz Babič, kojeg ja lično poznajem, šta je moja svojina od stvari koje su nadjene u ladici pisaćeg stola. Pri tome uspelo mi je predati mojoj ženi tajne stvari, novac i službeni pečat stanice. Potom, sproveden sam do školske zgrade, gde sam se sreo sa meni dodeljenim žandarmima, koji su već bili vezani. Odatle, odveli su nas banditi na južni izlazak iz sela Dovje. Tamo smo morali stajati oko jednog časa, dok su se za to vreme pojedini banditi još pokatkad vraćali do stanice i sobu obadvojice dodeljenih žandarma potpuno opljačkali. U međuvremenu, ka izlazu iz sela Dovje stizala su sa svih strana delom naoružana muška lica, koja su se spojila tamo sa naoružanim banditima koji su nas čuvali, tako da je čitava banda otprilike iznosila 80 do 100 ljudi. Odatle smo morali, sa oko 20 naoružanih ljudi, ići preko takozvanih Mlincerovih rovova, bili smo privremeno smešteni u kolibu sa senom, koja se nalazila na tome prostoru, i čuvani od 4 naoružana bandita, dok su se ostali udaljili odatle.

Oko 23 časa bili smo opet primorani krenuti sa banditima koji su nas čuvali. Vodili su nas natrag preko Mlincerovih rovova, i dalje

jednom padinom naviše, severno od sela Dovje. Obadva vezana žandarma mogli su samo sa mukom ići kroz duboki sneg. Zamolio sam bandite, da ih oslobode lisica. Odavde obadva žandarma imala su češće priliku da beže, ali su oni to ipak propustili, jer u ovom momentu sa potpunom sigurnošću oni bi pucali samo na mene, kome je svaki pokušaj bekstva bio nemoguć, jer sam praćen od dva bandita s desna i leva. Tada smo išli u jednom pravcu nama nepoznatom, uzduž i popreko, kroz šumu većinom bez puta, gde bekstvo nije bilo moguće, jer smo utvrdili da je čitava padina bila posednuta od banditskih grupa. Vrlo često, banditi koji su nas vodili bili su zaustavljani od drugih pripadnika bandi prigušenim glasom i tek posle izmene znakova raspoznavanja, ali koje ja nisam mogao razumeti, mogli smo produžiti dalje. Putovanje je trajalo sve do kasnih jutarnjih časova, kada najzad stigismo do kolibe na jednom prilično slobodnom prostoru (verovatno livada), gde smo smešteni, dok se 4 bandita kao straža postaviše pred jedna otvorena vrata. Orijentacija za vreme putovanja, zbog guste magle, bila je nemoguća. Posle našeg dolaska u pomenutu kolibu, jedan bandit zapalio je vatru na otvorenom ognjištu, koje se tamo nalazilo. Ogrev je delimično već bio pripremljen.

Otprilike pola časa nakon našeg dolaska u kolibu, dva druga bandita dovedoše dr Potočnika i njegovog brata, koji su stanovali u Beici, koje zajedno sa nama staviše pod stražu. Bandite koji su držali stražu zamenjivali su preko dana drugi, nama još nepoznati. U kolibu su stalno dolazili pripadnici bande, da se tu ogreju na vatri. Često smo slušali ispred i iza kolibe govor i korake po mekanom snegu. Zbog toga smo predosećali da se u našem predelu mora nalaziti prilično veliki broj bandita, koji verovatno stanuju u jednoj obližnoj kolibi. U toku dana nije se dogodilo ništa, samo sam čuo kako su banditi koji su se pojavljivali govorili izmedju sebe o jednoj opštoj evropskoj revoluciji, da se Staljin nalazi u nastupanju i da za 2 dana Hitlera više neće biti.

Oko 19 časova, 17-12-1941, dr Potočnik, koji se ovog časa nalazio u pretsooblju kolibe, čuo je kako jedan bandit na slovenačkom dovikuje našoj straži da su opkoljeni. Verovatno uplašeni od ove vesti, banditi koji su nas čuvali udaljiše se otprilike 15 do 20 koraka od kolibe, ne obraćajući na nas pažnju, verovatno da nešto više saznaju od onog koji je doneo obaveštenje. Dr Potočnik nas je odmah upoznao sa svojim zapažanjem i bio je mišljenja da je sad zgodan momenat za bežanje. Potom smo odmah krenuli, ostavili kolibu i bežali prema dolini, i oko 22 časa stigli smo državnom cestom Jesenice-Kranjska Gora u Belcu. Na našem pravcu bežanja nismo sreli članove bande, niti smo primetili njihovo prisustvo.

Pošto smo dr Potočnika i njegovog brata odveli do kuće, otišli smo u našu zgradu stanice, ali je ista bila zaključana, i zbog toga snio morali prenoćiti u hotelu »Triglav« u Mojstrani. Odatle su nas 18-12-1941 činovnici službe sigurnosti odveli na Bled i uzeli pod zaštitu.

Dostavljeno u dva primerka komandantu angažovanih jedinica Južne Koruške na Bledu, u jednom primerku komandantu policije sigurnosti i SD, tajnoj državnoj policiji na Bledu, komandi žandarmerije u Kranju, komandantu žandarmerije u Celovcu, političkom komesaru i žandarmeriskom okrugu u Radovljici.

Komandir stanice
Kazianka s. r.
Žandar, narednik

BR. 221

IZVEŠTAJ NEMAČKOG OPŠTENSKOG NAČELSTVA U LITIJU
POLITIČKOM KOMESARU OKRUGA KAMNIK OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O SUKOBU SA DRUGIM ŠTAJERSKIM PARTIZANSKO!
BATALJONOM¹

**OPŠTINSKO NAČELSTVO
U LITIJU**

Litija, 28 decembra 1941

POLITIČKOM KOMESARU

Kamnik

Nedeljni izveštaj

Božićna nedelja ovde u Litiji i okolini prošla je u znaku banditskog prepada, koji se ovde odigrao 24 decembra.² Komandir čete oružane sile koja pripada ovom garnizonu, 24 decembra u 1 čas po podne primio je izveštaj o pojavi bandita blizu štajerske granice, na području opštine Šmartno kod Litije, čiji broj još nije bio utvrđen, ali se pretpostavljalo da se radi o nekih 40 ljudi. Na osnovu toga formirano je iz sastava ove čete jedno odeljenje, jačine oko 25 ljudi, i, pod komandom poručnika Schwind-a upućeno tamo kao prethodnica. Usled neobjašnjivog razloga, pokret ostalog dela

¹ Original u arhivi MNO.

² Drugi štajerski partizanski bataljon krenuo je preko nemačko-italijanske granice sa namerom da svojom akcijom spreči preseljavanje slovenačkog stanovništva u opštinama Šmartno i Polšnik. Nemci su saznali za njihov dolazak i sukobili se sa partizanima na položajima između sela Liberga i Tisja. Bataljonom je rukovodio narodni heroj Franc Rozman-Stane.

čete usledio je tek posle 17 časova, i meni su učesnici sa konferencije, koja je održana u četnoj kancelariji, saopšili da se komandir čete dugo nije mogao odlučiti da odredi jačinu snage i način njene upotrebe u akciji.

Ovo zadocnjenje je neobjašnjivo, pre svega, zbog toga što je navodno u međuvremenu, oko 3 časa, stigao izveštaj da je kod prethodnice već bilo ranjenih. Na svaki način bandi je uspelo da se, usled ovog zadocnelog stupanja u akciju, blagovremeno povuče, i tako je zbog mraka koji se spuštao izgubljen svaki dodir sa glavninom čete. U toku noći između 24 i 25-12-1941, jedinica oružane sile, a tako isto i policiska jedinica, koja je isuviše dockan upućena u akciju, povučene su ponovo u Litiju. Kao što se kasnije saznalo, prethodnica je bila okružena i nije se mogla sopstvenim snagama osloboditi, čime se objašnjavaju srazmerno veliki gubici u ljudstvu (tri mrtva i dva teško ranjena). Podoficir Nathan, jedan od trojice mrtvih, živio je, navodno, još 1% časa posle ovog teškog ranjavanja, te je cele noći, pod užasnim bolovima, morao ostati bez ikakve sanitetske pomoći i tako umro usled gubitka krvi, a ovo samo zbog toga što je upućeno pojačanje dockan stiglo. U četi vlada veliko ogorčenje, naročito zbog ovog nepotrebnog gubitka. Akcija jačih vojnih snaga, u prepodnevnim časovima 25-12-1941, uz podršku avijacije, protivtenkovskih topova i policije bezbednosti — kako se to moglo i pretpostaviti — nije dala nikakav rezultat, pošto se teroristička banda u međuvremenu sklonila na sigurno mesto. Nalazim za potrebno da ovaj događaj dostavim političkom komesaru, pošto je ovakvo brukanje verovatno ohrabrilo terorističku bandu za preduzimanje novih prepada, a sem toga, takvim se postupcima mnogo naškodilo i borbenom duhu snaga koje su tu bile upotrebljene.

Izgleda da ni pretpostavljene vojne komande nisu bile saglasne sa postupkom, odnosno načinom izvršenja akcije jer je danas izjutra četa oružane sile izašla iz kasarne pod komandom novopostavljenog komandira čete, a, kako mi je saopšteno, dosadašnji komandir čefe, poručnik Maske, premešten je u štab bataljona.

Usled nepregledne i dugačke granice prema Italiji s jedne strane, i slabe naseljenosti susednih štajerskih područja s druge strane, bilo bi bezuslovno potrebno da se na ovome području pojačaju vojne snage, jer bi samo tako bila osigurana kontrola ove oblasti Granične trupe, koje su podeljene u mnoge male grupe, ni u kom slučaju nisu u stanju da same obezbede granicu i slabo naseljene granične prostorije. Prirodno je da stanovništvo ponovo strahuje od iseljavanja zbog ovih događaja, ali postoji nada da će ovaj ponovni strah biti ublažen govorom gaulajtera, koji je objavljen na nemačkom i slovenačkom jeziku putem podeljenih letaka.

Heil Hitler!

(Potpis nečitak)

BR. 222

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA DRVENOM MOSTU KOD DOBROVE,
NAPADU NA PATROLU KOD POLHOV GRADECA I PREKIDA-
NJU TELEFONSKE LINIJE LJUBLJANA—POLHOV GRADEC¹

Pisani telegram

OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

02/10417 Dvadesetsedmog tekućeg u 22 časa, nepoznata lica su po-
kušala da polivanjem benzina i bacanjem bombi upale drveni most na
Gradaščici izmedju Dobrove i Šujice (karta 1 :100.000 list Ljubljana
kvadrant TR—DL) da bi na taj način prekinuli putne veze izmedju
Ljubljane i Polhov Gradeca (karta 1 :100.000 list Bled kvadrant
TL-DN). Most je neznatno oštećen. Komanda divizije »Granatieri«
javlja da je jutros oko 4 časa jednu patrolu od šest Nemaca, dok se
iz Polhov Gradeca kretala prema istoku, napala jedna grupa od
pedesetak ustanika, koja se posle napada izgubila na nemačkoj teri-
toriji. Ubijena su tri Nemca, ostala trojica su nepovredjena. Tele-
fonska linija Ljubljana—Polhov Gradec je prekinuta od 8.30 časova.
Komanda divizije »Granatieri« je uputila u Polhov Gradec mobilnu
grupu iz Ljubljane.² Komanda divizije »Granatieri« dalje javlja da
su prošle noći u blizini Toškog Čela (7 lan severozapadno od Ljub-
ljane) naše patrole zaustavile jedno lice, koje je izjavilo da je po-
beglo iz jednog logora od oko 600 komunista koji je sinešten u
blizini Crnog Vrha (5 km severozapadno od Polhov Gradeca, na
nemačkoj teritoriji).³

V. P. 46, 28 decembar 1941-XX

General Robotti
28-XH - Robotti

Komandi divizije »Granatieri« i na znanje »Isonzo« i graničnoj straži.
Skrenuta pažnja na vaše vesti o ustaničkoj bandi od 600 komunista
u blizini Crnog Vrha, tj. u neposrednoj blizini naše granice. Preduzmite
mere da se spreči njihov dolazak na našu teritoriju i da se, u slu-
čaju tog pokušaja, unište.

Robotti

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 f, fase. 3).

² Vidi objašnjenje borbi Cankarevog bataljona u primedbi br. 2 uz
dok. br. 78.

³ Cankarev bataljon se, neposredno pre pokreta za Dražgoše, nalazio
u okolini Crnog Vrha.

PRILOZI

NEKOLIKO PODATAKA O RADU ŠTAMPARSKE TEHNIKE

U razvitku narodnooslobodilačkog rata u 1941 godini odigrao je vanrednu ulogu obiman i plodan rad ilegalnih tehnika. Komunistička partija Slovenije, koja je već pre okupacije Jugoslavije imala vlastitu ilegalnu štampariju i koja je posle okupacije sve svoje kadrove i iskustva posvetila dizanju narodnog ustanka, počela je odmah posle okupacije izradjivati jak tehnički aparat, sposoban da izvrši krupne zadatke koje je tražilo širenje oružanog narodnog ustanka.

Tehnike su bile isključivo pod vodstvom Partije. U njima su radili najodaniji komunisti-ilegalci, često, u prilikama vrlo štetnim po zdravlje i u neprekidnoj smrtnoj opasnosti.

Glavni posao je izvršila u 1941 godini Centralna tehnika CK KPS, kojom je u početku rukovodio organizacioni sekretar CK KPS, narodni heroj Tone Tomšič, a zatim Dušan Kraigher. Članovi rukovodstva su pre svega bili: Tonček Žerjal, narodni heroj Majda Vrhovnik, Rudi Ganziti, Mirko Zlatnar, Milko Goršič-Fečka i Milan Škerlovaj. Kad se razvila do svoje stalne organizacione forme, Centralna tehnika je obuhvatala sledeće sektore: štamparski, ciklostilni, dokumentni, radiotehnički, sektor za veze i ekspediciju, sektor za nabavke i sektor za gradjenje »bunkera«, tj. stanova za ilegalne aktiviste.

Krajem avgusta počela je raditi ilegalna štamparija »Podmornica« u Brdu kod Ljubljane u bunkeru koji je bio dobro opremljen potrebnim tehničkim sredstvima. Ime »Podmornica« dobila je štamparija po tome što je u bunker ulazila voda. Ova štamparija izradjivala je u 1941 godini »Delo« (format 8°, vidi fotokopiju na str. 63), »Osvobodilnu frontu« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 141), letke i drugo. Te godine je izradila ova ilegalna štamparija preko 300.000 štampanih stranica literature.

Ciklostilni sektor Centralne tehnike je izradjivao od aprila 1941 godine letke (vidi fotokopiju na str. 7) i sve ostale publikacije CK KPS, IOOF i Glavnog štaba. Pre svega je potrebno spomenuti »Slovenski poročevalec« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 37), »Slovenski partizan« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 103) i časopis Omladinske OF »Mlada Slovenija« (format 4°). Ciklostilni sektor je do maja 1942 godine izradio preko milion trista hiljada kucanih stranica literature. Ciklostilna tehnika je radila u Ljubljani, gde je više puta menjala svoje sedište da bi sprečila otkrivanje. Zbog sve većih potreba, osnovali su u decembru 1941 god. umesto jedne tehnike, 7—8 rejonskih ciklostilnih tehnika.

Dokumentni sektor je izradjivao okupatorske pečate za falsifikovanje dokumenata i dokumente opremao. Ovi falsifikovani dokumenti su omogućavali mnogim ilegalnim radnicima Partije i Fronte nesmetano kretanje

rad. Krajem godine, tehnika je počela izradjivati kompletne dokumente, koje su štampali, snabdevali slikama i pečatima te) ih ispunjavali tako da okupator nije mogao da zapazi nikakvu razliku izmedju njih i dokumenata svog izdanja. Ovaj sektor imao je i svoju vlastitu cinkografiju.

Radiotehnički sektor je izradjivao radioaparate, predajne radiostanice i razne električne uređaje za rad same tehnike. (Vidi dok. br. 68, prim. 3).

Sektor za velze i ekspediciju je, putem naročitih tajnih kanala i kurirskih veza, raznosio poštu izmedju partiskih i frontovskih foruma, omogućavao partiskim i frontovskim organizatorima prelaz preko granica koje je stvorio okupator, rasturao literaturu do svih okružnih rukovodstava i partizanskih jedinica i pomagao da se formiraju samostalne tehnike u svim okruzima Slovenije.

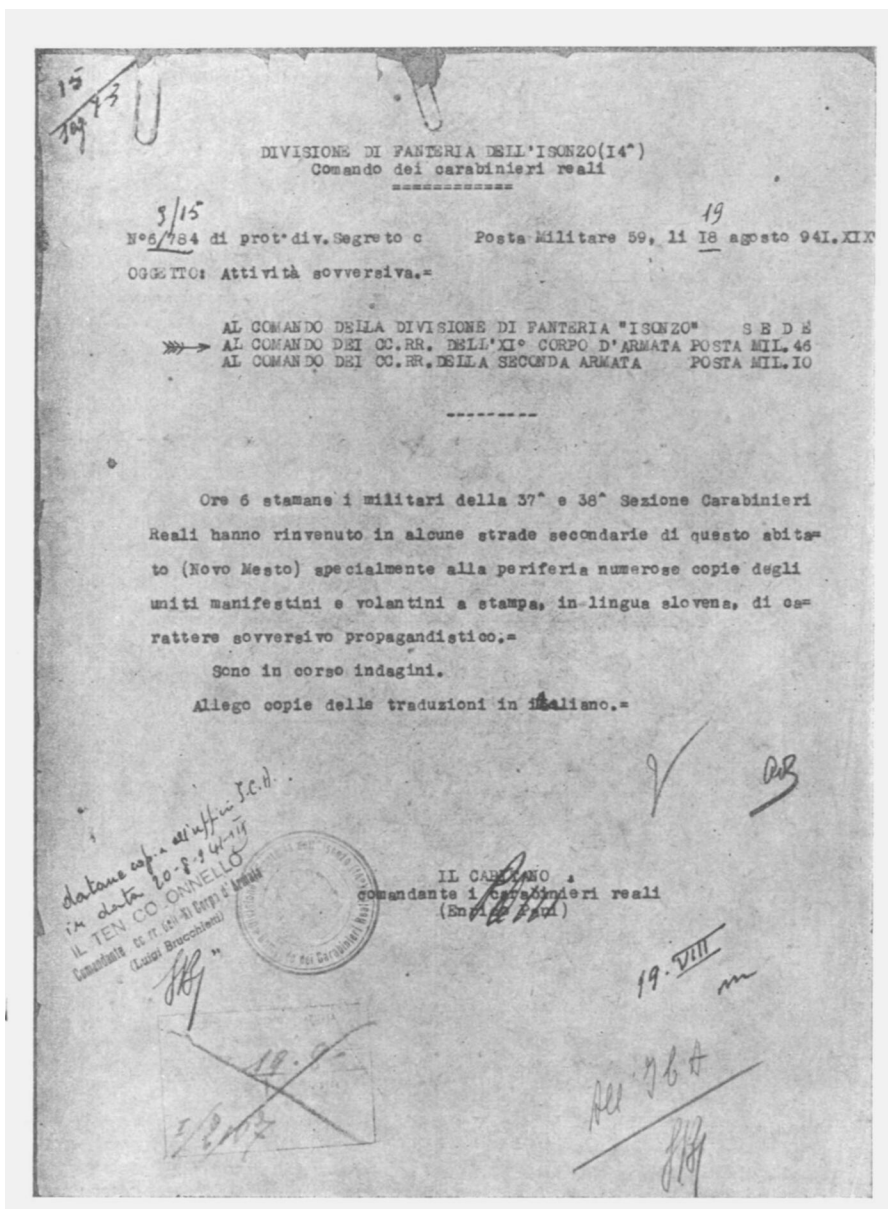
Sektor za nabavke je nabavljao, često u najtežim uslovima, sav potreban materijal za rad tehnika, dok je sektor za gradnju bunkera organizovao izradu tajnih stanova za ilegalne aktiviste i podesnih konspirativnih prostorija za rad štamparija, ciklostilnih tehnika, grafike itd. Bunkereri su bili tako .vešto izgradjeni i zamaskirani, da mnoge od njih okupatori nisu nikad otkrili.

Legalne štamparije i druge tehničke radionice takodje su mnogo do-prinele da Centralna tehnika izvrši sve zadatke. One su dobavljale klišeje, pečate, razne delove mašina i izradjivale takodje veliki broj letaka i listića.

Posle direktive CK KPS o decentralizaciji i organizaciji novih tehnika, okružni komiteti KPS počeli su osnivati svoje ciklostilne tehnike koje su ili preštampane centralne organe i listove ili štampale letke za potrebe okruga. U 1941 godini radile su sledeće ciklostilne tehnike: na Tanci Gori za okrug Bela Krajina, u Novom Mestu za okrug Novo Mesto, u Babnoj Polici za Notranjski okrug, u Javorniku za Jesenički okrug, u Primskovom za Kranjski okrug, u Brkinima za Slovenačko Primorje. Postojale su takodje tehnike u Celjskom, Mariborskom, Kočevskom i Trbovljanskom okrugu. I u Trstu postojala je, u jesen 1941 god., ilegalna ciklostilna tehnika koju je organizovao narodni heroj Oskar Kovačič (vidi dok. br. 203).

Narodnooslobodilačka štampa iz 1941 godine, posmatrana sa tehničke strane, stoji na velikoj visini — uprkos nedostatku tehničkih sredstava i teškim uslovima u kojima su se nalazili štampari i tehničari. Ona je izraz revolucionarnosti, bezgranične požrtvovanosti i odanosti naših ljudi, a pre svega masovne podrške naroda Partiji i Fronti.

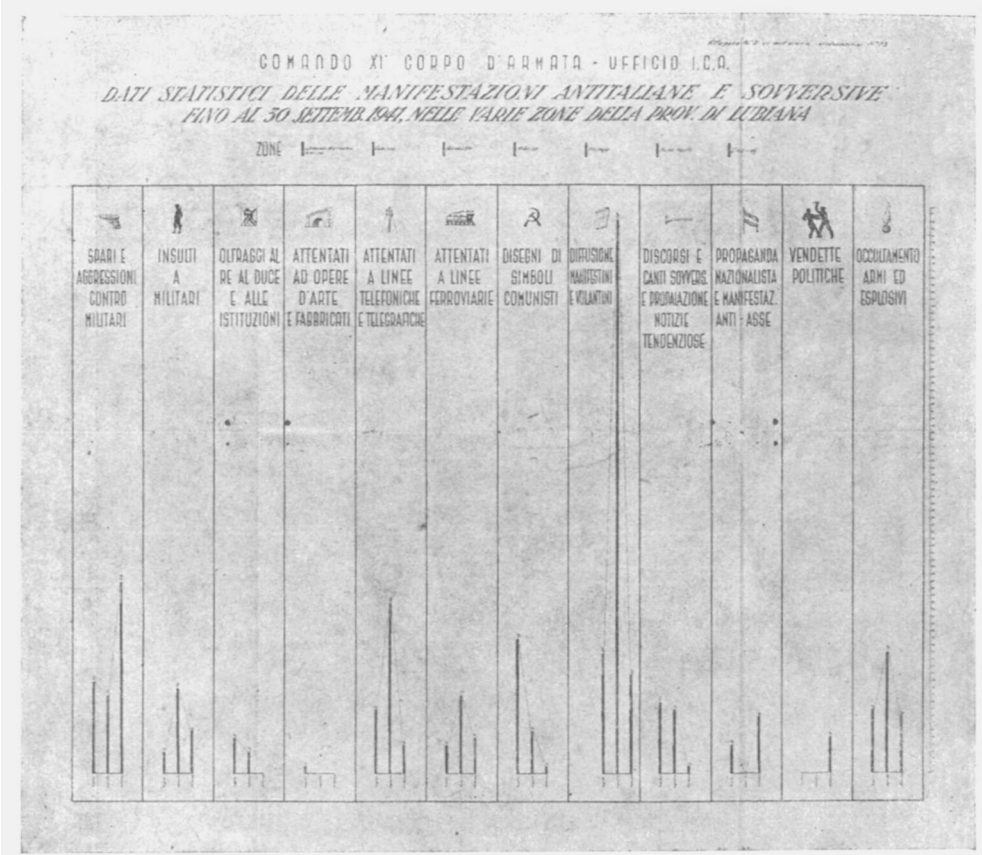
Podaci: Istorijat Centralne tehnike KPS — rukopis, Muzej narodnog oslobodjenja, Mirko Zlatnar — ustmeni izvor, Mitja Ribičič — usmeni izvor i drugi.



Fotokopija italijanskog dokumenta u kojem saopštavaju da su 18 avgusta 1941 god. u 6 časova u Novom Mestu u sporednim ulicama, naročito u predgradjima, vojnici 37-e i 38-e karabinjerske sekcije pronašli brojne primerke malih štampanih letaka i listića na slovenačkom jeziku. Fotokopiju letaka koji su priloženi ovom dokumentu, sa italijanskim provodom, vidi na sledećoj stranici. Original u Muzeju narodnog oslobođenja u Ljubljani.



iMnoee o-ainizacije O^v^hodilne Fronte i Omladinske OF izradjivale su same bezbroj vrsta listića i letaka koji su posle rasturani po cestama i ulicama. Svasni radnici u legalnim štamparijama su krišom, često i spontano, izradjivali listiće i male zastavice sa crvenom zvezdom. Akcije bacanja letaka, na pr. u Ljubljani, bile su tako obimne, da su ulice izgledale kako pokrivene lecima. U tim akcijama izražavala se snaga i masovnost Osvobodilne fronte, organizovanost i jedinstvo slovenačkog narodnooslobodilačkog pokreta i njegova usidrenost u najširim slojevima naroda. Gore fotokopirane letke čuva Narodna i univerzitetska biblioteka u Ljubljani, gde su namčštenici biblioteke, prilikom svake ovakve akcije, skrivali ove dragocene dokumente o masovnoj delatnosti Ljubljane. Datumi na lecima znače dan i mesce kad je letak donesen u biblioteku.

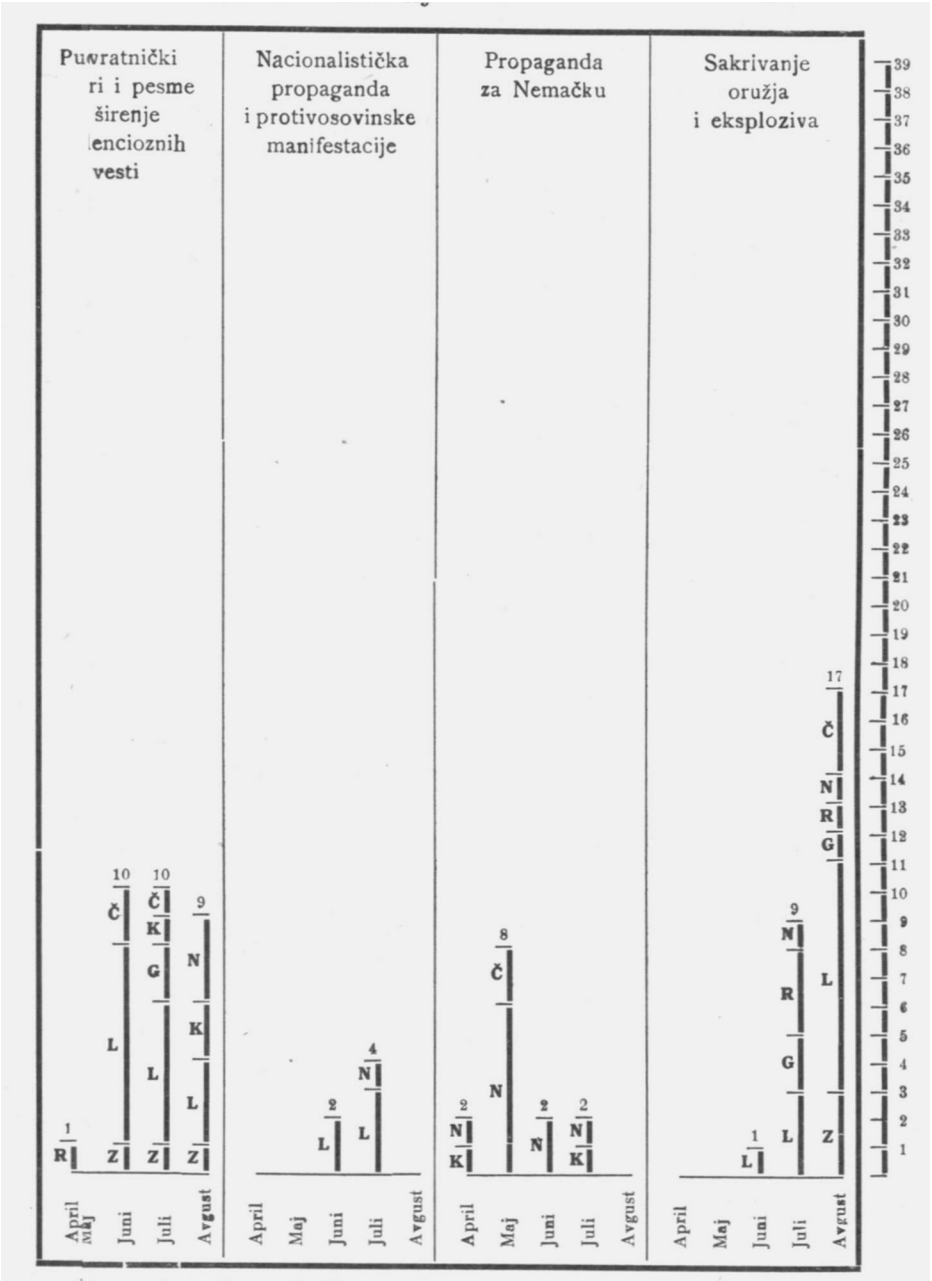


Fotokopija italijanskcg grafikona — prilog uz obaveštajni bilten br. 25

vTJE A. K.

jama
ajine

: Novo Mesto Č = Črnomelj



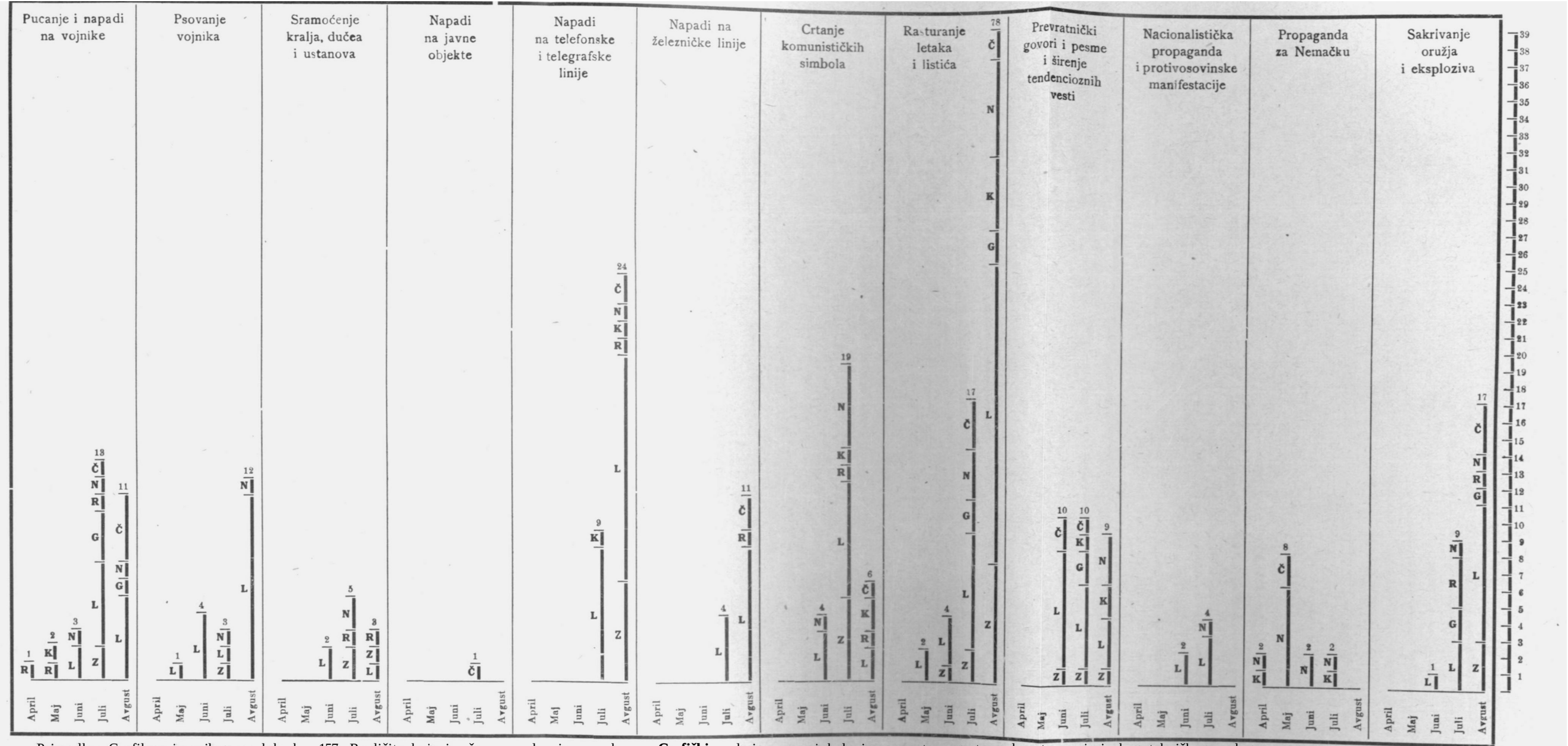
t smanjeni zbog tehničkog razloga.

KOMANDA XI ARMISKOGR KOPUSA - OBAVEŠTAJNO ODELJENJE A. K.

Prilog br. 2 uz obaveštajni vesnik br 2>

Statistički podaci o protivitalijanskim i prevratničkim manifestacijama
do 31 avgusta 1941 god. u različitim predelima Ljubljanske pokrajine

Zone Z - Zona koja leži uz staru granicu L = Ljubljana G = Grosuplje R = Ribnica K = Kočevje N = Novo Mesto C = Cmomelj



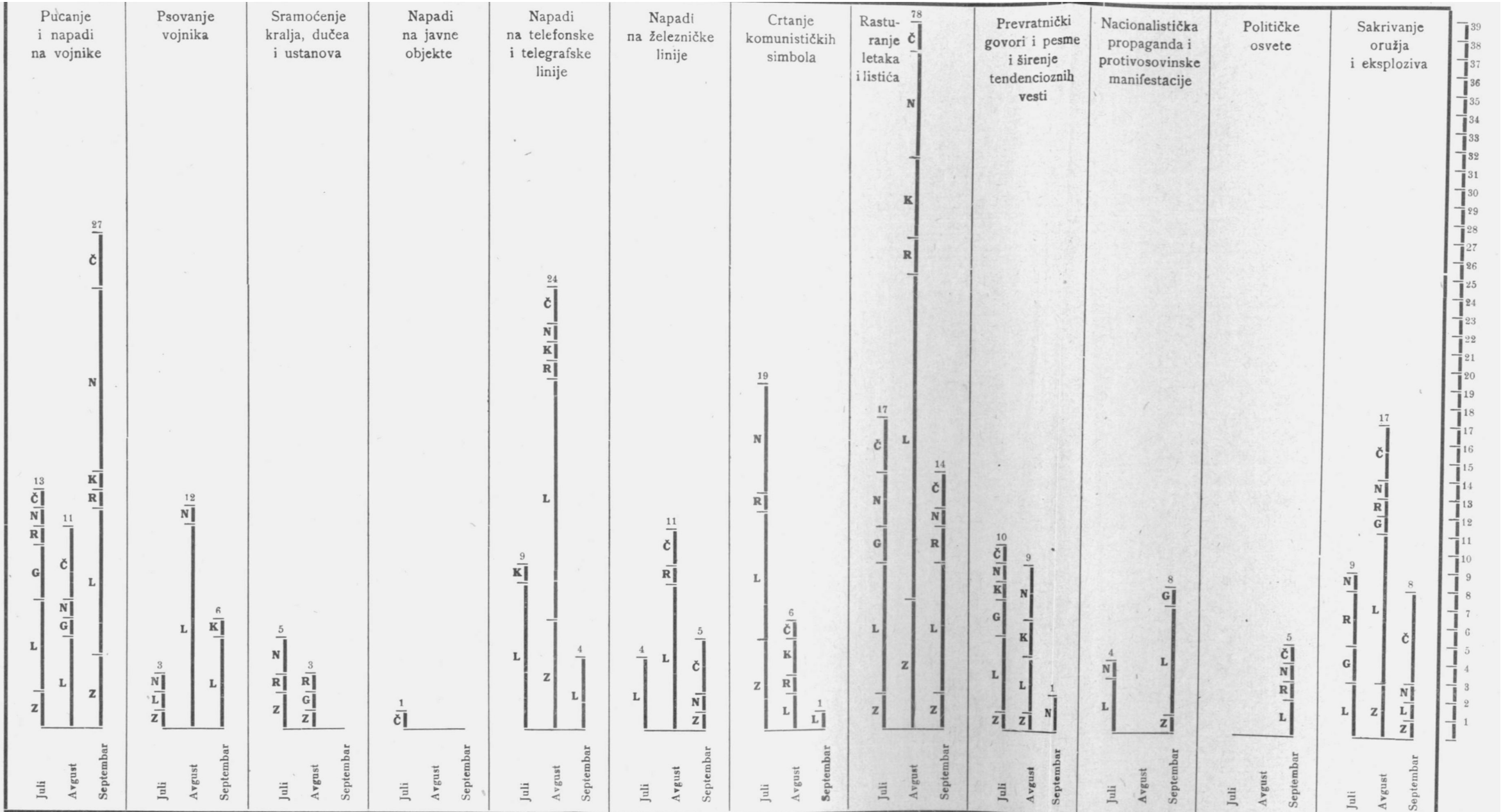
Primedba: Grafikon je prilog uz dok. br. 157. Različite boje izražene su slovnim oznakama. Grafički podaci u osmoj koloni za meste avgust su dvaput smanjeni zbog tehničkog razloga.

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA - OBAVESTAJNO ODELJENJE A. K.

Prilog br. 2 uz obaveštajni vesnik br. 25

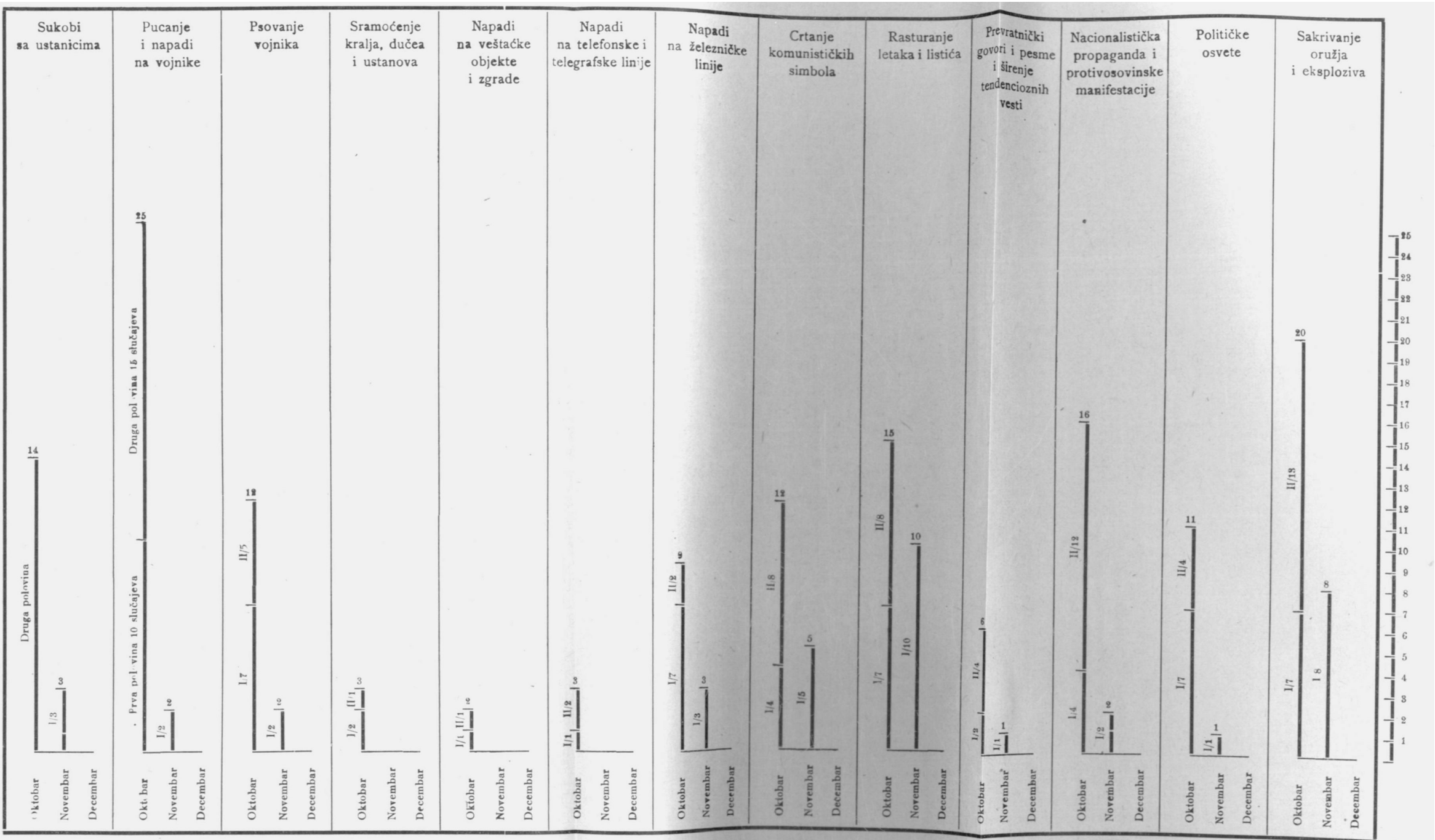
Statistički podaci o protivitalijanskim i prevratničkim manifestacijama do 30 septembra 1941 god. u različitim predelima Ljubljanske pokrajine

Z o n e : Z = Zona koja leži uz staru granicu L = Ljubljana G = Grosuplje R = Ribnica K = Kočevje N = Novo Mesto c = črnomelj



Primerba: Sa obaveštajnim biltenom br. 25 Redakcija ne raspolaže. Različite boje u originalu izražene su slovima. Podaci u osmoj koloni za mesec avgust su dvaput smanjeni iz tehničkih razloga.

Statistički podaci o protivitalijanskim i prevratničkim manifestacijam
n četvrtom tromesečju 1941 god. u Ljubljanskoj pokrajini



OBJAŠNENJE SKRAČENICA

C	NOP — Narodni oslobodilački pokret
C. S. — Contra spionaggio (Centar za kontrašpijunažu)	NZ — Narodna zaštita
Cank. bat. — Cankarev bataljon	O
J	OF — Osvobodilna fronta
IO — Izvršni odbor	OVRA — Italijanska fašistička tajna policija
IOOF — Izvršni odbor Osvobodilne fronte	R
J	RM — rajhsmarka nemačka
JNS — Jugoslovenska nacionalna stranka	S
K	S. D. — Savinjska dolina
KID — »Kranjska industrijska družba« — Kranjsko industrisko društvo — železara Jesenice	SDS — Samostalna demokratska stranka
L	SLS — Slovenska ljudska stranka — Slovenačka narodna stranka
Lit — Lira italijanska	SNOO — Slovenski narodni osvobodilni odbor — Slovenački narodnooslobodilački odbor
M	V
MG — Maschिंगewehr (mašinski pištolj, nemački)	VOSOF — Varnostnoobveščevalna služba OF (Služba obaveštavanja i bezbednosti OF)
MNO — Muzej narodnog oslobođenja	V. P. — Vojna pošta
N	VTZ — Vojno tehnički zavod (Kragujevac)
NOB — Narodnooslobodilačka borba	

REGISTAR¹

A	
Afrika — 161;	bataljon Kranjski — 47;
Ambrosio V. — 317;	bataljon Krimski — vidi bataljon
Ambrožič Janez — 46;	Treći partizanski »Ljubo Šercer«;
Ante Ivan — 439;	bataljon Štajerski prvi partizanski
Anzel Mihael — 398;	— 59, 123, 130, 137, 151, 165, 397,
Arnuš (Arnusch Karl) — 423;	422, 428, 461;
Audič Janko — 366;	bataljon Štajerski drugi partizan-
Avseč Alojz (Avsec Alois) — 366,	ski — 59, 135, 170, 171, 441, 506,
392;	519;
Avšič Jakob — 149;	bataljon Šumadiski peti Prve pro-
Azzini Gado — 389, 390;	leterske brigade — 127;
	bataljon Treći partizanski »Ljubo
	Šercer« — 45, 124, 125, 164, 171,
	. 407, 409, 432, 441. 446, 471;
	Bauer dr — 69, 286, 348;
	Baznik Stane — 469;
	, Bebler dr Aleš-Primož (Aleksander)
	— 13, 22, 28, 51, 84, 101, 136, 514,
	515;
	Begunje — 47, 106, 124, 301, 322,
	323, 420, 494;
	Bela Krajina — 524;
	Belec Miško — 82;
	Benedičič Rade — 402;
	Benko (Benko Stanislaus) — 366;
	Beograd — 146, 267;
	Bergant Lojze — 58, 81;
	Berlin — 16, 33. 161;
	Bernard Josip — 364;
	Bertoncelj Ivan — 47, 106, 169;
	Besnica (Zalog-Ljubljana) — 36;
	Betnava (kod Maribora) — 79;
	Beuc (Beuz Stefan) — 510;
	Bezuljak — 124, 125, 409, 419, 435,
	471;
B	
Babič Branko — 341;	
Babji Zob (pl.) — 309;	
Babna polica — 524;	
Babnik Franc — 303;	
Balas Arpad — 499;	
Balčič (Balčič Christian) — 391;	
Balgavi (Balgavi Stefan) — 406;	
Barbara (kod Trbovlja) — 388;	
Bartol Ivan — 319;	
Basle Franjo — 262;	
bataljon Dolenjski — 130;	
bataljon Gorenjski — vidi bata-	
ljon »Ivan Cankar«;	
bataljon »Ivan Cankar« — 31, 47,	
56, 59, 105, 106, 123, 164, 168,	
169, 170, 171, 485, 487, 489, 493,	
505, 521;	
bataljon Kamnički — 31, 36, 58, 74,	
81, 98, 173, 382, 386, 428, 448,	
471;	

¹ Slovcnačka prezimena talaca uneta su u registar onako kako se izgovaraju. Germanizovana imena iz objava o streljanju talaca navedena su u zagradi.

Bistra (karta Cerknice) — 507;
 Bistrica (r.) — 44, 59;
 Bistrica (želj. stanica) — 308. 309;
 Bizjak (Bizjak Franz) — 398;
 Bizjak Janez — 59, 97;
 Bizjak Jože — 81;
 Blagojević Milan — 147;
 Blasch (nem. pukovnik) — 396;
 Biasio de E. — 240;
 Blatnik (karta Novo Mesto) — 122;
 Bled — 13, 47, 249, 255, 281, 285, 286, 299, 300, 301, 303, 308, 309, 313, 314, 322, 323, 327, 333, 337, 338, 349, 358, 359, 361, 364, 365, 382, 403, 428, 495;
 Blegaš (pl.) — 485, 486, 487, 504;
 Bleje Anton — 59, 81, 428;
 Bobek Ivan — 422;
 Bobek Viktor — 484;
 Bobič Dušan — 262, 263, 346;
 Bohinj — 67;
 Bohinjska Bela — 324;
 Bohinjsko Jezero — 274;
 Bokal Stane 169, 170;
 Bolha (Bolcha Justian) — 459;
 Bolk Rudolf — 448;
 Borghi Mario — 237;
 Boris (Trščanin) — 439;
 Borovnica — 44, 73, 282, 306, 331, 481, 482;
 Bosna — 127, 149, 153, 446;
 Boštanj (man.) — 255;
 Božić (Boschitz Alois) — 458;
 Božić (Božić Josef) — 312;
 Božić — psevdonim Solski — 81, 82;
 Bradeško Ludovik — 449;
 Bračič Mirko — 124;
 Braslovče — 123;
 Brdo (Ljubljana) — 73, 515, 523;
 Breclj di'. Marijan — 28;
 Breg (s.) — 377;
 Brejc Tomo-Pavle — 31, 36, 57, 83;
 Brener (Brenner Alois) — 423;
 Brešič Janez — 402;
 Brezje (Sostro) — 44;
 Breznik Verner-List — 61;
 Brezova Reber — 319;
 Brezovica — 35, 44, 294;
 Brezovnik (Bresovnik Stanislaus) — 342;
 Brežice — 90, 144;
 Brglez (Brglez Franz) — 397;
 Brglez Maks — 398;
 brigada Prva proleterska — 127;
 Brinovec (Brinowetz Marjan) — 423;
 Broccoli R. — 315;
 Broz Josip-Tito — 127, 149;
 Brucchiatti Luigi — 370, 410, 446, 467, 481, 482;
 Brzič Viljem — 428;
 Bučka — 136, 152, 443;
 Bučna Vas — 336;
 Bukovec Franc — 83, 84, 449;
 Bukovščica — 169;
 Bulbone — 74;
 Burnik Vjanko — 449;

 C
 Cari Disuno — 74;
 Carraveta A. — 464;
 Casas Giuseppe — 244;
 Celje — 79, 86, 258, 261, 269, 283, 347, 366, 461, 491;
 Celovec — 356;
 Celso de Ugo — 311;
 Centa — 450;
 Cerjak (Zeriak Felix) — 509;
 Cerknica — 376;
 Cerkno — 505;
 Cestnik Slavko — 499;
 Ciano, grof — 447;
 Churchill — 134, 161;
 Cma Gora — 39, 149;
 Crnigoj (Ivan) — 272;
 Curk Ciril — 346;

C

- Čačak — 146, 154;
Čad Stanislav — 448;
Cajetina — 126;
Cebin (Tschebin Friedrich) — 510;
Cemšeniška Planina — 46, 346. 392, 393;
Cermelj dr Lavo — 484;
Černe Kazimir — 301;
Černe Maks — 403;
Černe dr Darko — 6;
četa Belokrajinska — 74, 122, 130, 136, 137, 368, 455, 474;
četa Borovnička — 73, 117, 124, 125, 130, 331, 424, 429;
četa Brežička — 165, 166;
četa Celjska prva — 61, 79, 89, 341;
četa Jelovička — 46, 47;
četa Jesenička »Ivan Cankarc — 47, 67, 122, 123;
četa Kamnička — 36, 59, 82, 107, 386;
četa Kranjska — 47, 74, 105, 106, 300, 333, 334;
četa Ložka — 124;
četa Mengeško-moravčanska — 36, 59, 82, 97, 106, 386;
četa Mokrečka — 45, 73, 124, 135, 362, 389;
četa Mokronožka — 130, 135;
četa Molmička — 44, 84;
četa Moravčanska — vidi četa Mengeško-moravčanska;
četa Moravčansko-domžalska — vidi četa Mengeško-moravčanska;
četa Novomeštanska — 130, 137, 319, 320, 456;
četa Pivčanska — 137;
četa Pohorska — 60, 79, 85, 86, 123, 341, 395;
četa Poključka — 170;
četa Poljanska — 164;
četa Prateća Vrhovnog štaba — 127;
četa Preserska — 124;
četa Radomeljska — 36, 58, 59, 74, 84, 97, 151, 382, 428;
četa Rašička — 36, 58, 59, 83, 97, 136, 332, 387;
četa Revirska — 46, 48. 79, 80, 123, 269, 341, 345, 508;
četa Ribnička — 61, 124;
četa Robska — 124;
četa Samotorska (Dolomitska) — 164, 168;
četa Savinjska 80, 89, 123;
četa Slovenačka (formirana u Srbiji) — 126, 156;
četa Tržičko-kranjska — vidi četa Kranjska;
Čižmek Boris-Bor — 89;
Cokan (Cokan Josef) — 448;
Čop Leopold — 422;
Creta — 151, 152;
Crni Vrh (pl.) — 521;
Crni Vrh (s.) — 169;
Crnomelj — 121, 294, 304, 305, 316, 368, 371, 377;
Crnuče — 60, 73;

D

- Dacar Anton — 303;
Dacar Jakob — 357;
Dacar Josip — 364;
Daseböck — 314, 324;
Davča — 485, 487;
Debeli Vrh — 432, 439, 456, 469, 470;
Debevc dr Franjo — 514, 515;
Dečna Sela — 166;
Delpin — 283;
Dermastja Marjan-Urban (Dermastian Marian) — 57, 58, 81, 82, 173, 449;
Dermastja Mihaela — 58, 81;
Devica Marija (Polje) — 60;
Dežman (Deschmann Josef) — 458;
Dijak Franc — 170;

Dob — 44, 60, 355;
Dobeno — 36;
Dobrava — 334;
Dobravica — 320;
Dobropolje (želj. stanica) — 490;
Dobrova — 521;
Dobrovlje — 123;
Dol — 462, 492;
Dolemjska — 130;
Doler (Doller Leopold) — 458;
Dolgan Anton — 137;
Dolgan Ervin — 137;
Dolž — 307;
Domšič Mirko — 402;
Domžale — 13, 44, 59, 60, 73, 360;
Donja Lendava — 90;
Dovje — 170, 249, 488, 516, 517;
Draga — 453;
Dragar Lorenc — 358, 360;
Drager Terezija — 402;
Draglica (karta Vardište) — 126;
Dramije — 151;
Dravlje — 279, 283. 319;
Dravograd — 14;
Dražgoše — 59, 169, 521;
Dremelj Leopold — 299;
Drobnič (Drobnič Franz) 388;
Drolc (Drolz Franz) — 333;
Drušče — 443;
Duplica — 58, 59, 74, 83, 107, 382, 386;
Dvor — 375;

E

Eberle — 267;
Ekhart (Eckhardt Franz) — 341;
Eksler Mirko — 299;
Eržič Anton — 303;
Evropa — 15, 16, 17;

F

Fabjan Lojze — 136;
Falco Filippo — 241, 331;
Fanouš Emer inž. — 46;
Felice de M. — 296;

Ferderber (Verderber Ernst) — 509;
Ferdič (Ferditsch Ignac) — 457;
Ferjančič Anton — 137;
Fetih — 273;
Finžgar Dušan — 398;
Finžgar Ivan — 301;
Foča — 127;
Forni Giuseppe — 74;
Fotter (nem. kapetan) — 462;
Fröhlich Franc — 365;
Fuks Vida 122;
Fužine — 306, 320, 489, 505;

G

Gabrovšek Franc — 6;
Gallo Annibale — 256, 261, 264, 266, 268, 275, 293, 302, 491, 504;
Gameljne — 36, 73, 97;
Ganziti Rudolf — 523;
Germ (Germ Gabriel) — 459;
Giorgeoni Eduard — 448;
Glavič Alojz — 299;
Glavni štab slovenačkih partizan-
skih odreda — 22, 27, 28, 31. 45,
47, 59, 67, 97, 98, 101, 105, 107,
118, 119, 123, 126, 127, 130, 136,
149, 150 151, 153, 154, 155, 164,
169, 171, 172, 173., 428, 432;
G lob oko — 323;
Gobec Bruno — 391;
Godec Tomaž — 170;
Golčaj — 428;
Goldmajer — 81;
Goldstein — 80;
Golo (Želimplje) — 97, 240, 248;
Golob — 83;
Golob (žel. dir.) — 273;
Golob (Golob Eduard) — 423;
Golob Emil — 422;
Golob Franc — 360;
Golob Roman — 514, 515;
Gorenja Vas — 268;
Gorenjsko — 31, 36, 44, 45. 57, 60, 69,
74, 92, 130, 131, 168, 170, 488. 495;
Gorenjec-Minjin — 124;

Gorice Notranje — 477;
Goričan (Goritschan Rudolf) — 458;
Gorišek Marija — 122;
Gorje (G. i D.) — 348;
Gornji Grad — 59;
Gornji Milanovac (Srbija) — 154;
Goršič Milko-Fečka — 523;
Gosar dr Andrej — 56, 476j
Grabner (Grabner Franz) — 423;
Grabner (Grabner Josef) — 291;
Grabner (Grabner Stefan) — 458;
Grac — 86;
Gradac (Metlika) — 317. 321;
Gradaščica (r.) — 521;
Grahek Leopold — 341;
Grahovo — 245;
Grajf Martin — 61;
Grassini Ugo — 74;
Grazioli Emilio — 9, 237, 283, 381, 441;
Grčarice — 453;
Gregorčič Jože-Jože Gorenjec —47, 123, 169;
Griblje — 74, 368, 371, 377;
Gril Drago — 513;
Griže — 79. 151;
Grobovšek Silvester — 402;
Gr-osuplje — 44, 272, 470;
Grozni Ciril-Curk — 46;
Grubelnik (Grubelnik Eduard) — 341;
Gruber Hans — 397;
Gruden (Gruden Stefan) — 332;
Grupa Fabijan — 474;
Grupa Metlička — 136;
Grupa Rašička — 36;
Grupa Šmarnogorska — 36;
Guariglia Vito — 401, 442, 495;
GuLič (Gulitsch Andrej) — 406;

H

Hacin dr — 121;
Hadjihalilović (Hadjihalilovitsch Hazim) — 423;

Haller Josip — 462;
Halužan Mladen — 80, 82, 357;
Han Pijesak — 127;
Handl — 250, 314. 351, 496;
Hartner Drago — 150;
Hecker Walter — 333;
Henigman Maks — 136, 319, 462;
Herman (Hermann Johann) — 509;
Hermanko (Hermanko Josef) — 422;
Hinič (Hinitsch Julius) — 510;
Hitler Adolf — 32, 39, 138, 273, 446;
Hlebec (Hlebetz Josef) — 508;
Hočevan Ivan — 273;
Hofer (Hofer Josef) — 510;
Hohkraut Alojz — 46, 346;
Horowitz — 46;
Horvat Ivan — 74;
Hrastnik — 259, 270, 297, 298, 345, 392, 492;
Hren Dušan — 393;
Hren Ignac — 299;
Hrenic (Hrenitz Karl) 423;
Hribar — 81;
Hribar (Hribar Johann) — 448;
Hrovat Ivan — 365;
Hrovat Ferdinand — 360;
Hrušice (kod Jesenica) — 324;
Hrvatska — 268, 284, 410, 473;
Hübner Heinz (nem. kapetan) — 69. 286;

I

Igman (pi.) — 127;
Ihan — 44;
Ilih (Ilieh Bojan) — 391;
Ilirska Bistrica — 137;
Innerkofler — 355;
Iršič Rade — 91;
Isevec — Vidi Ježevan
Iška — 389, 430, 432, 435. 439;
Italija — 10, 15. 39, 296;
Ivančič Ivan — 484;
Ivanjica — 147;

J

Jadransko More — 16;
 Jageman — 122;
 Jakič Ivan-Jerin — 45;
 Jančje — 84;
 Janhuba Rudolf — 91, 165;
 Jare J. prof. — 135. 137, 454;
 Jarše — 82, 83, 357;
 Jasnica (Dolenja Vas — karta Cerknica) — 122;
 Javornik (Jesenice) — 367, 524;
 Jeglič Anton — 332;
 Jelk Alojzij — 273;
 Jelovica (pl.) — 47, 52, 56, 58, 67, 97, 102, 105, 322;
 Jereb (Jereb Alois) — 312;
 Jeretin (Jeretin Andreas) — 448;
 Jerič (Jeritsch Anton) — 327;
 Jerman Edi — 81, 82;
 Jerman Janko 81, 82;
 Jerman Miha (Jermann Michael) — 81, 82, 448;
 Jemej — 124;
 Jernejec Peter — 291;
 Jesenice — 13, 67, 170, 249, 250, 308, 322, 324, 367;
 Jezersko — 246;
 Ježevce — 427;
 Ježića — 44, 282, 294, 305, 317, 375, 378;
 Jobst — 340, 351;
 Joksović Ljubo — 303;
 Jordan Gustav — 346;
 Junis (Arabijanin) — 89;
 Jurič Martin — 448;
 Jurjevica — 514;
 Jurklošter — 461, 462;
 Juvančič dr Ivo — 137;

K

Kabilicar Franc — 428;
 Kac (Katz Friedrich) — 423;
 Kališnik Stanko — 301;
 Kalj Viktor — 402;
 Kamen Vrh — 319;

Kamenica (pl.) — 432;
 Kamnik — 13, 36. 52, 58, 59, 92, 97, 282, 288, 295, 317, 351, 383^ 385, 519;
 Kamniška Bistrica — 355;
 Kamniške Planine — 102;
 Kaplan Emil — 291;
 Kaplan (Kaplan Felix) — 291;
 Kaplan (Kaplan Fritz) — 291;
 Karan (Užice) — 126;
 Kardelj Edvard — 13, 32, 62, 67, 125, 126. 127, 153;
 Kariž Valentin — 494;
 Karlovac — 130, 316, 317;
 Karner .(Karner Eduard) — 510;
 Kastelic (Kastelic Franz) — 291;
 Kastelic (Kastelic Raimund) — 291;
 Kastelic Franjo — 343;
 Kaučič (Kautschitsch Feliks) — 337;
 Kavčič — 80;
 Kazianka M. — 496;
 Kebe Lojze — 36, 169;
 Kećman (Ketschmann Duschau) — 422;
 Kerenčič (Kerentschitsch Alois) — 509;
 Kerenčič (Kerentschitsch Josef) — 508;
 Keršič (Kerschitz Ernst) — 509;
 Kese Ivan — 398;
 Kidrič Boris — 28. 31, 43, 75, 84, 95, 120, 514, 515;
 Kipferling — 348;
 Klanec — 378;
 Klavara Slava — 341 ;
 Klemenčič — 273;
 Klemenčič (Klementsčitsch Johann) — 458;
 Klement — 153;
 Klepač (Klepač Thomas) — 366;
 Klopčič Franjo — 262;
 Klopni Vrh — 61, 86;
 Kmet Janez — 61;
 Knapič Franc — 403;

Knapič Mirko — 448;
Knez Rudi-Silas — 124;
Knez (Knes Vid) — 402;
Knuplež (Knuplesch Milan) — 366;
Kocbek Edvard — 84;
Kočevar Svetozar — 341;
Kočevje — 36, 248. 283. 295. 319.
473, 513;
Koffrone — 492;
Kogoj Rade — 494;
Kohlmaier — 314;
Kokal Martin — 514;
Kokolj Franc — 428;
Kolarič (Kolarič Franz) — 342;
Kolarič Milan — 301;
Kolovec — 80-
Kolšek (Kolschek Josef) — 423;
Kolšek (Kolschek Mihael) — 422;
Kores Marin — 510;
Kornher Roman — 508;
Korošec Andrej — 360;
Korošec (Korošec Johann) — 406;
Korošec Pavel — 360;
Koroška Bela — 365;
Koruška — 16;
Kos Anton — 458;
Kos Franc — 360;
Kos (Kos Josef) — 459;
Kos Simon — 484;
Kosančič Franc — 420;
Kosec Stane — 36, 59;
Koseč Peter — 402;
Koseč Stanislav — 402;
Kosjerići — 126, 147, 154;
Kosovo Polje (Kosmet) — 274;
Koštanje vica — 335;
Košir Jakob — 421;
Kotlič — vidi Partizanski Vrh;
Kovač (Kowatsch Josef) — 342;
Kovač Slavko-Smeli — 124;
Kovač Stefan — 90;
Kovačič Leo — 137;
Kovačič Oskar — 28, 137;
Koželj — 152;
Koželjek — 125-
Kožuh (Koschuh Johann) — 459;
Kragolnik (Kragolnik Karl) — 365;
Kragujevac — 149;
Kraigher Boris — 31;
Kraigher Dušan — 523;
Kraigher Sergej — 46;
Kraljevo — 148, 149, 154;
Kramer — 273;
Kramer (Kramer Ladislaus) — 423;
Kranj — 13, 47, 58, 67, 246, 249,
287, 322, 493, 494;
Kranjc Karei — 494;.
Krustek (Krustek Franz) — 364;
Kratna — 58;
Krek dr Miha — 6;
Kremlj Franc — 403;
Kren Dušan — 388;
Kresnik (Kresnik Gottfried) — 459;
Kresnik (Kresnik Raimund) — 423;
Krevs Franc — 484;
Krim — 80, 102, 272, 432, 512;
Krim (Arabljanin) — 89;
Kristan (Kristan Franz) — 449;
Krivič (Kriwič Anton) — 337;
Krivič (Kriwič Josip) — 337;
Križnik (Krischnik Philipp) — 509;
Krka (r.) — 137;
Krmelj Maks — 169;
Kroger — 280;
Kröhl (nem. kap.) — 386;
Krtina — 58;
Krško — 14, 67, 165, 291, 298, 474;
Kruševac — 149;
Krvava Peč — 97, 429, 450;
Kuder (KudeT Anton) — 391;
Kuder (Kuder Franz) — 391;
Kuder (Kuder Stanislaus) — 388.
393;
Kuder (Kuder Zyrill) — 391;
Kuhar Alojzij — 6;
Kuhar Lovro - Prežihov Voranc —
150;
Kuhar (Küchar Stefan) — 457;
Kulovec dr — 6;
Kurešček — 434;

Kutschera — 69, 285, 287, 299, 300, 301, 303, 327, 333. 337, 349, 358, 361, 364, 365, 382, 403;
Kveder Dušan-Tomaž — 91, 165;

L

Lado (it. kap.) — 419;
Lambert Ehrlich — 46. 457;
Lasič Vida-Jelka — 151;
Laura — 91;
Lavadinović — 6;
Lavrica — 295, 306;
Laze (G.) — 455;
Lazzarini — 36;
Leban Bogomil — 402;
Leban Stanislav — 402;
Lesce — 364;
Leskošek Franc-Luka — 13, 14, 28, 31;
Leskovica — 485;
Leskovar (Leskowar Johann) — 422;
Leskovšek (Leskowschek Max) — 459;
Lesnjak (Lesniak Michael) — 458;
Letonja Jože-K.met — 80, 124;
Liberga — 519;
Lipniška Planina — 97;
Lipoglav — 44;
Litija — 44, 60, 322, 519, 520;
Livold — 305;
Ljubljana — 20, 22, 34, 35, 36, 43, 44, 45, 50, 66, 73, 80, 118, 120, 121, 124, 129, 132, 133, 138, 139, 140, 151, 155, 161, 164, 237, 238, 239, 241, 248, 250, 253, 260, 266, 268, 270, 271, 272, 276, 279, 282, 283, 288, 294, 295, 296, 298, 304. 306, 307, 316, 317, 320, 321, 331, 335, 370, 376, 378, 381, 394. 407, 424, 429, 431, 432. 441. 468. 469, 471, 472. 477, 479, 499, 500, 503, 504, 506, 511, 514, 523;
Ljubljana (r.) — 80, 164, 507;
Ljubnica — 79;
Ljubovija — 154;

Ljutomer — 90;
Lobnica (Bistrica na Dravi) — 86;
Log — 305;
Logatec — 241, 246, 250, 276;
Loka — 269;
Loke — 57, 493;
Lombardi Raffaele — 506;
Lošar (Loschar Stefan) — 402;
Lovšin Janez — 61;
Lož — 124, 125, 172, 407, 409, 410, 413, 417, 418, 435, 439, 468. 471;
Lupo Pietro — 295;
Luznar Rado — 150;

M

Maček Ivan-Matija — 126;
Mai G. — 246;
Maj (May Franc) — 448;
Majcen Dušan-Nedeljko — 124;
Majcen Janko — 135;
Majcen Marijan — 320;
Majcen Milan — 135, 421, 425, 426;
Majcen Sandi — 135;
Majcen Vladimir — 346;
Majhenič Lojze — 57;
Male Andrej — 166;
Malgheri Villavicenzio — 253, 283;
Mancuso 424;
Mango L. — 464;
Manzo Massimo — 413;
Marchetti Mario — 288, 478, 507;
Maribor — 35, 86, 270, 283, 284, 291, 297, 312, 318, 345, 366, 383, 391, 392, 396, 398, 405, 406, 422, 424, 457, 459. 460, 491, 508;
Marin (Marin Franz) — 509;
Marinko Miha — 13,14,20,28,31.136,
Marovšek (Marowschek Milan) — 459;
Marras Adolf — 245;
Masarik — 145;
Mascus — 340;
MastnaJc (Mastnak Ludwig) — 510;
Mastrogiovanni Renato — 426, 427, 443;

Mate (Dalmatinac) — 44;	Molnik — 45;
Matevčak — 61;	Montagna Renzo — 504;
Matevžak (Mateuschak Anton) — 510;	Moravče — 44, 58, 60, 97, 106;
Mattioli Giuseppe — 362;	Moskva — 143;
Mechels — 347;	Moste (Kamnik) — 60;
Medjumurje — 90;	Moste (Ljubljana) — 253, 305, 306;
Mengeš — 57, 58, 59;	Mravijak Božo — 91;
Merzelj — 358;	Mrhar Stane — 164;
Mesner (Messner Jurij) — 327;	Mrzelj Milan — 346;
Messana Ettore — 239, 408;	Mrzlica — 258;
Messiner dr Kurt — 69, 286;	Mühleder — 259, 269;
Meško (Meško Thomas) — 366;	Mukavec Mihael — 454;
Metlika — 136, 295, 316, 321;	Murska Sobota — 90;
Mevželj Janez-Janč — 135, 426;	Mussolini — 21, 39, 283, 445, 484;
Mežaklja (pi.) — 47, 67, 105;	
Mihailović Draža — 146, 147. 148, 149, 153, 476;	N
Mihalinec (Michalinetz Johann) — 459;	Nathan (nem. podof.) — 520;
Mihelčič Jože — 136, 137;	Natlačen dr Marko — 6, 9, 46, 76;
MiheLič Marko — 122;	Nazarje — 136, 137;
Mihefvc Edo — 164;	Nedić Dj. Milam — 148, 153, 161;
Milavec (Milawetz Albin) — 509;	Nemačka — 10, 13, 15, 36, 254, 262, 283, 296, 308, 405, 511;
Milavec (Milawetz Marian) — 508;	Nemec Marjan — 312;
Milovanović Vasilije — 346;	Nerajec (M.) — 454;
Mirna — 122, 252, 253;	Noć Andrej — 303;
Mirna Peč — 320;	Nomenj — 170, 309;
Mirt Ferdinand — 458;	Notari — 372;
Mislinje — 61;	Notranje Gorice — 164;
Miš (Miš Franz) — 448;	Nose Jože-Špan — 44, 135;
Miš Leopold — 448;	Novak Ante — 124, 125;
Mittond Gino — 390;	Novak (Nowak Franz) — 458;
Mladi Vrh — 486, 504;	Novak (Nowak Fritz) — 398;
Mlakar Drago — 91;	Novak Karei — 149, 154;
Mlakar (Mlakar Wladimir) — 424;	Novak Leon-Feliks (Nowak Leopold) — 90, 91, 422;
Mlinar Alojz — 297;	Novak Mihael — 402;
Močilnik Johann — 303;	Novak Nande — 81, 82;
Močnik Cveto-Florijan — 124;	Novak Stanko — 244;
Mohar (Mochar Anton) — 458;	Novo Mesto — 265, 316, 320, 475, 476, 524;
Mohar (Mochar Stanislaus) — 510;	
Mohorič (Mochorltsch Anton) — 364;	O
Mokrec — 45, 97, 432, 435, 512;	Oberlajt (Oberleith Adolf) — 458;
Mokronog — 252, 253;	Obrega Josip — 420;
	Obrega Ludvik — 421;

Ocepek Julij — 83;
odred Dolomitski — 83;
odred Šumadiski prvi partizanski — 147;
Oman Slavko — 123;
Omerzu Ivan — 262;
Omerzu (Omersu Josef) — 508;
Orehek Anton — 333;
Orlando Taddeo — 315, 394. 430, 452;
Ortnek — 61;
Osredek — 125, 424, 429, 430. 450. 415, 453, 456. 470;
Osredkar Milan — 150, 151;
Ožlovnik (Oschlownik Emil) — 423;
Otlica — 485;

P

Pagani (it. general) — 237;
Pajenk (Paienk Franz) — 509;
Pakman (prelaz) — 487;
Palovče (Kamnik) — 58;
Pandurović Dragiša — 6;
Partizanski Vrh — 47, 56, 105;
Paseta Franc — 245. 246;
Paulin Rafael — 327;
Pavelić dr Ante — 167;
Pavli (Pawli Thomas) — 450;
Pećar (Zalog) — 284, 293;
Peće — 91;
Pečnik (Petschnik Alojz) — 402;
Pečnik (Petschnik Johann) — 509;
Peleh (Pelech Ivan) 428;
Pencelj Pepca — 453;
Penk (šoštanj) — 89;
Penker Johann — 516, 517;
Perme Jože — 81, 82, 83, 428;
Perse (Persche Martin) — 391;
Perse (Perse Josef) — 366;
Pesek — 86;
Pesnica — 89;
Peščenik (tunel) — 479;
Petejan Stanko — 512;
Peter (Urbanetov iz Homeca) — 59;

Petovar (Petowar Karl) — 457;
Pctrič (Petrič Franz) — 448;
Petrić (Petrić Josef) — 398;
Pezdir Ludvik-Roman Potočnik — 59, 81, 82, 83;
Pianese Gabriele — 257. 278;
Pibemik Albin — 126;
Pičmoh — 57;
Pile on Jožef — 349;
Pinter Miha-Toledo — 61. 124;
Pirečnik (Pireischnik Johann) — 510;
Pirjevec Dušan-Ahac — 124;
Pirkcfvić Ivo — 137;
Pirnal Ivan — 464;
Pirnat Mirko — 361;
Pirš Stanko — 428;
Pivotti (it. kap.) — 407, 413. 414, 418;
Pjenovac (Bosna) — 127;
Planina — 117, 151, 276;
Planina (Jurklošter) — 462;
Planina na Kraju — 284;
Planine Franc — 312;
Planine Janez — 402;
Plaskan Ivan — 312;
Pleše (Šmarje) — 118;
Ploča (Vlasenica) — 127;
Pobrežje (kod Maribora) — 89;
Počnik (Počnik Franz) — 332;
Podbrdo — 309;
Podbukovje — 470;
Podgrad — 455;
Podgornik Dušan — 28;
Podgornik Franc — 365;
Podkraj — 283;
Podlanišče — 485;
Podlipnik Franc — 303;
Podnart — 46;
Podpeč -- 283, 305, 320, 462;
Pogorelšnik (Pogorelschnik Fortunat) — 383;
Pohorje — 79, 85, 86, 89, 102, 395;
Poje Anton — 364;
Pokljuka (pl.) — 47, 106, 122;

Pokrivač (Pokrivatsch Gottfried) — 509;
 Polanjko Branko — 430. 453;
 Polhov Gradec — 521;
 Poljane — 169. 486, 493;
 Poljanska Dolina — 59, 496;
 Polje — 243, 248, 272, 320;
 Polšnik — 347, 393, 492;
 Popit Franc-Jokl — 245, 246;
 Popit Lenart — 245;
 Porenta Pavel — 448;
 Postojna — 80, 294, 477;
 Potočnik dr — 518, 519;
 Potočnik Franc — 123;
 Poznik Viktor — 414;
 Požega (Užička) — 147, 155;
 Pragersko — 35;
 Pranjani (Srbija) — 126;
 Praprotnik Avgust — 46, 122;
 Praprotnik Ciril — 337;
 Prekomurje — 90;
 Preserje — 73, 164, 331, 477, 478. 480, 482;
 Preska Anton — 291;
 Preska (Preska Franz) — 291;
 Prešern Andrej — 123;
 Prevalje — 14;
 Prezelj (Presel Gabriel) — 423;
 Pricivalle A. — 243;
 Primostek (kod Metlike) — 317;
 Primožič (Primoschitz Rudolf) — 423;-
 Primskovo — 506;
 Primskovo (Kranj) — 524;
 Prosenc Pavle — 262;
 Ptuj — 89, 396;
 Pucelj — 76, 273;
 Puntar Milko — 137;
 Purger Peter — 74;

R

Rabič Alojz — 170;
Radeče — 297, 298, 347, 460. 461,
 492;
Radej (Radej Josef) — 366;

Radenci (na Kupi) — 267;
 Radohova vas — 166;
 Radomlje — 57, 59, 83. 357;
 Radovljica — 13, 121, 250, 313, 314.
 323, 488, 516;
 Raganzin Karlo — 346;
 Rainer Friedrich — 36;
 Rajhenburg — 152, 165;
 Rakek — 35, 80, 117, 121, 124. 276,
 378;
 Rakitna — 450. 452;
 Rasovič Dušan — 391;
 Rasica — 31, 36, 97;
 Ravna Gora — 149, 154;
 Ravnikar Ciril — 428;
 Razdrto — 132;
 Regent Ivan — 32;
 Reggiani — 425;
 Repče — 44;
 Repe (Repe Gottfried) — 348;
 Repe (Repe Karl) — 349;
 Repič Božijar — 333;
 Repikovec (Bled) — 322;
 Ribentrop — 273;
 Ribič Alojz — 346;
 Ribnica (Kočevje) — 468, 513;
 Ribnica (Pohorje) — 60, 85. 108,
 338, 512;
 Rienzo de Nicola — 238;
 Rihteršič Boris — 154;
 Rim — 16, 33, 44, 131, 161;
 Rimske Toplice — 151;
 Rizman (Rismann Johann) — 509;
 Rob — 121. 122. 450, 452;
 Robič Vlado — 124;
 Robotti Mario — 125, 240, 243, 244,
 249, 261, 264, 302, 311, 358, 363,
 368, 372, 411, 418, 421, 432, 440,
 442, 452, 468, 479, 480, 483, 485,
 486, 487, 489, 491. 508, 521;
 Rogaška Slatina — 14;
 Rokavec Stanko — 454;
 Rolla M. — 445;
 Romero Federico — 266;
 Roosewelt — 134. 161;

Rozman (Rosman Aloiz) — 397;
Rozman Franc-Stane — 84, 124, 135, 151, 171, 519;
Rožman dr Gregorij — 283;
Rožna Dolina — 46;
Rudnik — 295, 320. 378;
Ruiz Arangio — 417. 418;
Rus dr Jože — 120, 469;
Rus (Rus Josef) — 423;
Ruše — 395, 396;

S

Sagadin Zvonko — 61;
Sagernik Henrik — 327;
Saje Franček — 9. 149, 319;
Saksida Franc — 346;
Samotorica — 59;
Sandžak — 149;
Sap — 132;
Sarajevo — 146;
Sardoč dr Dorči — 484;
Sava (r.) — 102, 106, 292;
Savinjska Dolina — 61, 89, 90;
Savli Albin — 365;
Savije — 305, 308;
Savorič (Saworitsch Josef) — 422;
Schaumberger Herbert — 516, 517;
Schöpel Herbert — 283;
Schwind (nem. por.) — 519;
Selca (s.) — 505;
Selšek (Selschck Alois) — 423;
Semen Ivan — 82, 83. 449;
Semič — 305, 306, 316;
Semič Stanko-Daki — 44, 45, 80, 124, 125. 413;
Senisse — 484;
Sešek (Sešek Franz) — 332;
Sevnica (na Savi) — 165;
Sidoli Italo — 250. 251 ;
Silvo — 91;
Simonutti — 389. 390;
Sinkovič (Sinkowitsch Franz) — 508;
Sitar Generoz — 332;
Skamlec (Skamletz Rudolf) — 459;

Slak Jože — 319;
Slemnik (Slemnig Oskar) — 360;
Slivnica — 60, 61, 151;
Slovenija — 9, 11, 13, 14, 16, 31, 35. 46. 91, 111, 112, 125, 126. 127. 147, 149, 154, 251, 254, 256, 264, 265. 266, 278, 282. 284 293, 308, 361. 370, 371, 410, 446, 473. 499, 524;
Smrekar (Smrekar Felix) — 509;
Smersu Rudolf — 476;
Smolnik (Pohorje) — 60;
Smrečje (s.) — 506;
Snebrje — 243;
Snedič Anton — 337;
Snežnik (pl.) — 102;
Sniski Jožef — 335;
Snoj Ladislav — 428;
Soča (r.) — 102, 487;
Sodin (Sodin Alois) — 406;
Sodražica — 505, 513;
Soklič Franc — 348;
Sorica (r.) — 487;
Sostro — 243;
Sovra — 505;
Sovjetski Savez — 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 32, 33, 138. 139. 140. 242, 246, 257, 262, 319, 511;
Spacapan Mihael — 327;
Sparovic Peter — 360;
Spatafora Salvatore — 279;
Spegel (Spegel Vinzenz) — 391;
Spindler (Spindler Friedrich) — 423;
Spindler dr Metod — 424;
Spolarič (Spolaritsch Anton) — 509;
Srbija — 39. 125, 126, 148, 149, 267, 273, 308, 446;
Stahovica (Kamnik) — 58;
Staljin — 16, 18, 134, 155, 161, 319;
Stangel — 83;
Stangl Stefan — 449;
Stante Peter-Skala — 61, 89;
Stara Fužina — 321, 322;
Stari Grad — 456;
Stari Log — 376;

Stari Trg — 125, 417, 418;
 Starin Stanko — 449;
 Stepančič (Stepantschitsch Franz) — 459;
 Stema Franc — 327;
 Stična — 73, 166, 306, 474, 480;
 Storžič — 47, 105;
 Stošić Milorad — 333;
 Stožice — 306;
 Strafela (Strafela Alois) — 391;
 Strahomer (Krim) — 172;
 Strauch — 263;
 Straža (D.) — 454;
 Stražišar Ludvik — 365;
 Stražišar Polde — 123;
 Studenec-Ig — 283. 315, 320, 377;
 Suhi Dol — 274, 308;
 Suscha Viktor — 262;
 Sušnik — 57;
 Sušnik Janez — 333;
 Sute Alojz — 513;
 Sutla (r.) — 16;
 Sv. Gora — 46;
 Sv. Helena (Slivnica) — 151;
 Sv. Janez (Boh. Bistrica) — 274;
 Sv. Jurij — 492;
 Sv. Križ (Liitija) — 84, 171;
 Sv. Marko (Trbovlje) — 345;
 Sv. Mohor — 47. 59, 97;
 Sv. Planina — 46;
 Svenšek Gustav (Swenschek Gustav) — 61, 422;

 Š
 Salka Vas — 283, 319;
 Šalamon Franc — 156;
 Saubi (Schauhi Alois) — 366, 392;
 Šauvrič (Schauwritsch Josef) — 509;
 Savli Oskar — 126;
 Sčuka dr Anton — 484;
 Sercer Ljubo — 45, 73, 124, 125, 171, 172, 468, 471, 494;
 Sibelj Anton-Stjenka — 137;
 Silih Niko-Boris Nikič — 319;
 Šimenček — 81;
 Siska — 44, 296, 306, 319, 320;
 Skerlovaj Milan — 523;
 Skofja Loka — 13, 170, 255, 268. 321, 322, 485, 486, 489, 49 \ 496, 504, 505;
 Skofljica — 44, 73, 295, 305, 306. 315, 316, 320, 334, 378, 513;
 Slander Mica — 342;
 Slander Slavko — 60, 342;
 Slander Vilko — Ol;
 Slezija (pokrajina) — 1J0;
 Smarje — 44, 295, 305, 316, 471. 513;
 Smarje-Sap — 513;
 Smarna Gora — 32, 387;
 Smartno — 243;
 Smerc (Schmerz Anton) — 406;
 Šmohor (Laško) — 406;
 Sober Milenko — 126;
 Soštanj — 121, 123, 124, 397;
 Sošter (Schoster Anton) — 458;
 Sošter (Schoster Ferdinand) — 458;
 Sošter (Schoster Martin) — 406;
 Špacapan Mile — 36, 59, 164;
 Spehar Franc — 454;
 St. Ilj — 61;
 St. Janž — 425. 426, 460, 461, 492;
 St. Jernej — 253;
 St. Pavel — 90;
 St. Peter — 456;
 St. Rupert — 253. 463;
 St. Vid (kod Ljubljane) — 267, 268, 274, 279. 283, 306, 308, 322;
 St. Vid (kod Stične) — 362, 371;
 Štajerska — 57, 59, 67, 86, 130, 131, 291, 317, 318, 491;
 Stajner (Steiner Adolf) — 509;
 Stebi (inž.) — 469;
 Štibelj (Stibel Dominik) — 458;
 Strocič (Strozitsch Johann) — 422;
 Stuler (Stuller Mihael) — 337;
 Sturm Anton (Tone) — 57, 58, 59, 81;
 Sujica — 521;

šušteršič Anton-Tine Zeleznik — 136;	Tržič — 13, 67;
Švegelj Franc — 303;	Tržišče — 252, 473;
Švegelj (Schwegel Janez) — 402;	Tunjice — 386;
	Turel Pavel — 428;
	Turjak — 73, 172, 512, 513;
	Türk Josip — 294;
T	
Tabor — 292;	
Tacen — 36, 59, 61, 83;	
Tanča Gora — 524;	
Tausel Franjo — 392;	
Tavčar Janez — 123;	
Tharra Otto — 346, 348;	
Theuermann — 355;	
Tekavec Filip-Gašper — 61;	
Temenica (Radohova Vas) — 374;	
Težka Voda — 455, 456;	
Tirol (predeo) — 111;	
Tisje — 519;	
Tlake — 131;	
Tomassini Amadeo — 358;	
Tomažič Pinko — 494;	
Tomec (Tometz Alois) — 459;	
Tornei Anton — 449;	
Tomišelj — 320, 377;	
Tomšič Tone-Gašper — 92, 150, 153, 523;	
Tönnies — 266, 267, 273;	
Toplak (Toplak Franz) — 424;	
Toško Celo — 521;	
Tovornik (Tovomik Josef) — 341;	
Trata — 505;	
Tratnik (Tratnik Franz) — 510;	
Trbovlje — 35, 46, 48, 92, 144, 258, 259, 262, 269, 270, 297, 298, 345, 347, 392, 393, 460, 461, 463, 491, 492;	
Trebnje — 425, 426, 443;	
Trebušak (Trebuschak Dušan) — 402;	
Trebušak (Trebuschak Mirko) — 459;	
Triglav — 102;	
Trst — 80, 164, 237, 483, 484;	
Tršek Josef — 312;	
Trzin — 60;	
	U
	Uden Boršt — 106;
	Ulčar Florijan — 74, 348, 386;
	Umek Josip — 346;
	Unec — 276;
	Uranjek (Uranjek Johanna) — 291;
	Urška Gora — 86;
	Uršna Sela — 455;
	Ustje — 450;
	Užice (Titovo Uzice) — 125, 126, 147, 153, 154;
	Uberreither dr Siegfried — 130;
	V
	Vadnal Ivan — 484;
	Valjevo — 147, 148, 154;
	Valtulina A. — 246;
	Varrone A. — 368;
	Vavpotič Janez — 82;
	Veber (Weber Franz) — 342;
	Večna Pot (Ljubljana) — 73;
	Velika Poljana (Storžič) — 47;
	Velike Lašče — 124, 305, 451;
	Veliki Hrib — 357;
	Velušček A.-Tomai — 137;
	Venkovič (Wenkowitsch Bartholomäus) — 509;
	Verbič Ivan — 494;
	Verd — 73, 320;
	Vertnik Ludovik — 361;
	Veisenjak Marjan — 150;
	Vevče — 243;
	Vezovišek (Wesowischek Josef) — 508;
	Vič — 35, 121, 294, 306, 316, 320;
	Vidav (Widav Wladimir) — 458;
	Videm-Krško (želj. stanica) — 90;

Videm — 305, 490;
Vidmar Franc — 357;
Vidmar Tone-Luka — 73, 125;
Vinar Josip — 357;
Vinja Vas — 454;
Vintgar — 52;
Vipotnik Albin-Strgar — 80;
Višnja Gora — 6;
Vode Marijan — 499;
Vodenič (Wodenitsch Alois) — 459;
Vodenik Alojz — 421;
Vodice — 60, 462;
Vodice (pl.), Vodiška planina — 31, 47, 106;
Vojnilović — 155;
Vojska (prezime) — 122;
Volčji Potok — 58;
Volk Rudolf — 448;
Völker (nem. major) — 385;
Vovk Albin — 321;
Vrdanar Anton — 346;
Vreča (Wretscha Jakob) — 458;
Vresnik (Wresnig Antonia) — 342;
Vrh — 132;
Vrhnika — 245, 246, 335, 358, 362, 377, 479, 481, 482;
Vrhovni štab NOPO Jugoslavije — 78, 119, 126. 146, 148, 150, 154,. 172;
Vrhovni štab za Sloveniju (Vrhovno poveljstvo) — vidi Glavni štab slovenačkih partizanskih odreda;
Vrhovnik Majda — 523;
Vrh ovo — 492;
Vrunč Franc-Buzdo — 61, 89, 90, 342;

W

Weber Leopold — 297;
Wenninger — 355;
Wigisser — 489;
Witzman — 85;
Wolf (kom. puka) — 397;
Wutte Johann — 74, 360;

Z

Zabavnik (Sabawnik Rudolf) — 509;
Zabukovica — 79, 90;
Zadnik Martin — 303;
Zagode (Sagode Josef) — 509;
Zagorje — 46, 48, 52, 259, 261, 262, 270. 297, 298, 338, 345, 346, 347, 392, 393, 492;
Zagradcc — 6;
Zagreb — 130, 317;
Zajc Alojz — 273;
Zakonšek (Sakonschek Andreas) — 509;
Zala (Osredek) — 124, 432;
Zaler Andrej — 420;
Zalog — 36, 44, 295, 296;
Zalokar Franc — 464;
Zannini Livio — 362, 371, 377;
Zapotok — 97, 409, 435, 450, 451;
Zaprice — 357;
Zasip (Gorje) — 46, 323;
Zatler (Sattlea- Vladimir) — 366;
Zejc Leo — 448;
Zidani Most — 35, 297, 298, 347;
Zidanšek Miloš — 60, 61, 124;
Zlatnar Mirko — 523, 524;
Zorec — 469;
Zorman Alojz — 398;
Župan Gabrijel (Supan Gabrijel) — 74, 364;
Župan (Supan Ivan) — 349;
Župan (Supan Milan) — 297;
Župane (Supanz Josef) — 458;
Župane Ludvik-Ivo — 80, 124, 151;

Z

Zagar Ignac — 494;
Žagar Iztok — 124, 125;
Zagar Stane — 28, 31, 169;
Zagar Stane (mladji) — 169;
Zagar Vinko — 346;
Zan — 124;

Zavcar Pavle-Matjaž — 126, 127;	Ziri — 169, 268. 274, 295, 485, 489;
Zelesniki — 486;	Zirovnica — 46;
Zerjal Tonček — 523;	Zirovnik Stane — 57;
Zibret (Schibret Ignaz) — 509;	Znidarič (Schnidaritsch Rudolf) —
Ziče — 83, 84;	510;
Zidanek Slavko-Savec — 45, 124;	Znidaršič Anton — 91.

S A D R Ž A J

	Strana
Predgovor.	V

BORBE U SLOVENIJI 1941 GODINE

I

Dokumenta partizanskih jedinica i partiskih organizacija

Proglas Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije od aprila 1941 god. slovenačkom narodu i vojnicima nemačke, italijanske i madjarske vojske.	5
Proglas Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije od 22 juna 1941 god. slovenačkom narodu.	15
Program protivimperijalističke fronte slovenačkog naroda	18
»Slovenski poročevalec« od 11 jula 1941 god. o aktuelnim političkim i akcionim zadacima Osvobodilne fronte.	20
Pravila Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda od sredine jula 1941 god. o ustrojstvu, radu i zadacima partizanskih odreda — Partizanski zakon.	22
»Velika borba slobodoljubivih naroda protiv fašističkih razbojnika« — članak druga Edvarda Kardelja od jula 1941 godine	32
»Slovenski poročevalec« od 25 jula 1941 god. o uspesima narodno-oslobodilačkog pokreta u Sloveniji.	35
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 25 jula 1941 god. o akcijama slovenačkih partizana.	35
Proglas Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije od jula 1941 god. italijanskim vojnicima.	39
Proglas Vrhovnog plenuma Osvobodilne fronte slovenačkog naroda od 2 avgusta 1941 god. slovenačkom narodu.	40
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 2 avgusta 1941 god. o diverzijama i uništavanju okupatorskih vojnika u Gorenjskoj i Ljubljanskoj pokrajini.	4-i
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 16 avgusta 1941 god. o diverzantskim akcijama i likvidacijama okupatorskih agenata i gestapovaca u Gorenjskoj u prvoj polovini meseca avgusta .	45
Izveštaj Štaba slovenačkih partizanskih odreda od 16 avgusta 1941 god. o borbi na Partizanskom Vrh na Jelovici.	47

Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 16 avgusta 1941 god. o napadu Revirske čete na žandarmerisku stanicu u Zagorju	48
»Za Osvobodilnu frontu slovenačkog narodac — članak druga Edvarda Kardelja od avgusta 1941 godine	48
Uputstvo za izvodjenje diverzija i sabotaža	51
Uputstva za rad komunista na daljem razvoju slovenačkih partizanskih odreda	52
Direktivni članak »Dela« od kraja avgusta 1941 god. o zadacima političkih komesara u slovenačkim narodnooslobodilačkim odredima	54
»Slovenski poročevalec« od 23 avgusta 1941 god. o postignutim uspesima i perspektivama partizanskih odreda u Sloveniji	56
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 23 avgusta 1941 god. o rezultatima oružanog ustanka u Gorenjskoj krajem jula 1941 god. i o akcijama u Štajerskoj	57
Izveštaj od 30 avgusta 1941 god. o napadu Pohorske čete na Ribnicu na Pohorju i Celjske čete na žandarme u Slivnici	60
»U partizane!« — članak druga Edvarda Kardelja od septembra 1941 godine	62
Direktiva Glavnog štaba i Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije partizanskim jedinicama po pitanju taktike i daljeg razvoja slovenačkih partizanskih odreda	67
»Deloc od septembra 1941 god. o osnovnim zadacima organizacije Seoske zaštite	71
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 6 septembra 1941 god. o diverzijama u okolini Ljubljane i napadu na karabinjersku stanicu na Turjaku	73
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 13 septembra 1941 god. o diverzijama u Gorenjskoj i Ljubljanskoj pokrajini, o paljenju fabrike u Duplici kod Kamnlka i napadu Belokrajinske čete na kolonu komore između Črnomelja i Gribalja	74
Odluka o konstituisanju slovenačkog Narodnooslobodilačkog odbora	75
Članak »Slovenskog poročevalca« od 20 septembra 1941 god. povodom osnivanja slovenačkog Narodnooslobodilačkog odbora	76
Proglas Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora od 20 septembra 1941 godine	77
Uključenje slovenačkih partizanskih odreda u Narodnooslobodilačke partizanske odrede Jugoslavije	78
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 20 septembra 1941 god. o borbama i akcijama Pohorske, Celjske i Revirske čete u mesecu septembru 1941 godine	79
Dnevnik političkog komesara Kamničkog bataljona od 17 avgusta do 20 septembra 1941 godine	81

Pozdrav Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora srpskim, hrvatskim i crnogorskim partizanima	85
Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPS za Štajersku krajem septembra 1941 god. Centralnom komitetu KPS o akcijama štajerskih partizana.	85
Pismo sekretara CK KPS Toneta Tomšiča Pokrajinskom komitetu za Štajersku od septembra 1941 godine.	92
»Slovenski poročevalec« od 1 oktobra 1941 god. o karakteru slovenačkog partizanskog pokreta i njegovoj ulozi u slovenačkom narodnom životu.	95
Saopštenje Glavnog štaba slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda od 1 oktobra 1941 god. o borbama partizanskih odreda u periodu od 22 do 28 septembra 1941 godine	97
Saopštenje »Slovenskog poročevalca« od 4 oktobra 1941 god. o odlikovanju Kamničkog bataljona.	98
Odluka Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora od 1 oktobra 1941 god. o uvođenju i ubiranju poreza za ciljeve Narodnooslobodilačkog pokreta i socijalnu pomoć.	98
Odluka Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobodjenje i ujedinjenje	99
Odluka Slovenačkog narodnooslobodilačkog odbora od 1 oktobra 1941 god. o raspisu Zajma slobode.	101
»Slovenski partizan« od oktobra 1941 god. o- ulozi slovenačkih partizanskih odreda u preobražaju slovenačkog naroda.	101
»Slovenski partizan« od oktobra 1941 god. o iskustvima i rezultatima tromesečne oružane borbe slovenačkih partizanskih odreda protiv okupatora.	105
»Slovenski partizan« od oktobra 1941 god. o zadacima komandira i komesara i o njihovim međusobnim odnosima i ulozi u partizanskim odredima.	109
»Slovenski partizan« od oktobra 1941 god o problemu kako da prezime slovenački partizanski odredi.	111
»Slovenski partizan« od oktobra 1941 god. o načinu organizovanja partizanskog logora i o pripremanju i izvođenju partizanskih akcija.	112
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 11 oktobra 1941 god. o miniranju železničke linije između Planine i Rakeka.	117
Odluka Izvršnog odbora Osvobodilne fronte slovenačkog naroda i Glavnog Štaba slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda od 17 oktobra 1941 god. o osnivanju Narodne zaštite	118
Odredba Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda od 17 oktobra 1941 god. o zastavi, znacima i pozdravu u slovenačkim partizanskim odredima.	119

Rezolucija plenuma izabranih delegata okružnih odbora OF sa slovenačke teritorije okupirane od Italije od sredine oktobra 1941 god. o osnovnim zadacima Osvobodilne fronte	120
Rezolucija od 17 oktobra 1941 god. plenuma izabranih delegata okružnih odbora OF sa slovenačke teritorije okupirane od Italijana	121
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 17 oktobra 1941 god. o diverzijama u Ljubljani i Ljubljanskoj pokrajini	121
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 24 oktobra 1941 god. o napadu na italijansku patrolu kod Jasnice i partizanskim žrtvama u borbi na Pokljuki	122
Saopštenje Štaba slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda od 24 oktobra 1941 god. o napadu na Šoštanj, Lož i Bezuljak	123
Proglas konferencije slovenačkih prognanika u slobodnom Užicu od oktobra 1941 god. svim Slovencima u Srbiji	125
Odluka Izvršnog odbora Osvobodilne fronte od 24 oktobra 1941 god. o proslavljanju 29 oktobra kao narodnog praznika	127
Saopštenje Izvršnog odbora Osvobodilne fronte od 30 oktobra 1941 god. o proslavi 29 oktobra — dana oslobodjenja Slovenaca ispod jarma Austrougarske	128
»Slovenski poročevalec« od 1 novembra 1941 god. o praznovanju 29 oktobra u Ljubljani	129
Proglas Izvršnog odbora OF povodom preseljavanja Slovenaca u Poljsku i Šleziju.	130
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 1 novembra 1941 god. o paljevinama italijanske vojske prilikom ofanzive na području Krim-Mokrec-Kurešček od 6 do 29 oktobra 1941 godine	132
Program Osvobodilne fronte slovenačkog naroda	133
»Slovenski poročevalec« br. 24 od 8 novembra 1941 god. o herojskoj smrti Milana Majcena i Ivana Mevželja. partizana Mokronožke čete	135
Saopštenje Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda o napadu na nemačku posadu u Bučkoj i Nazarju	136
Proglas Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije nemačkim vojnicima od 9 novembra 1941 godine	138
»Osvobodilna fronta« o rezultatima koje je OF postigla za 6 meseci od svoga osnivanja	139
Članak »Osvobodilne fronte« od novembra 1941 god o nužnosti oružane borbe za samostalnost slovenačkog naroda i preobražaj slovenačkog čoveka	144
Pismo Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije Izvršnom odboru Osvobodilne fronte slovenačkog naroda od 17 novembra 1941 god. o izdajstvu Draže Mihailovića	146

Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 22 novembra 1941 god. o prvoj emisiji radio stanice Osvobodilne fronte i prvom broju centralnog organa Izvršnog odbora OF »Osvobodilna fronta« . .	150
Saopštenje Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda o borbama Prvog štajerskog bataljona	151
Pismo člana Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije druga Edvarda Kardelja Glavnom štabu slovenačkih narodnooslobodilačkih partizanskih odreda od početka decembra 1941 god. o izdajstvu Draže Mihadlovića .	153
Zadaci terenskih odbora OF — članak iz »Osvobodilne fronte« od decembra 1941 godine	156
Zadaci Narodne zaštite u slovenačkoj narodnooslobodilačkoj borbi	158"
Izjava Izvršnog odbora Osvobodilne fronte slovenačkog naroda o samostalnosti i nezavisnosti slovenačkog narodnooslobodilačkog pokreta	160
Članak »Slovenskog poročevalca« od 5 decembra 1941 god. o obaveštajnoj službi i borbi protiv pete kolone.	162
Saopštenje Glavnog štaba slovenačkih partizanskih odreda o miniranju željezničkog mosta na Ljubljani izmedju Preserja i Notranjih Gorica	164
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 9 decembra 1941 god. o akcijama Brežičke čete na raseljenoj teritoriji Brežice-Krško . .	165
Članak »Osvobodilne fronte« od sredine decembra 1941 god. o uzrocima sloma bivše jugoslovenske vojske i karakteru nove narodne vojske	166
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 23 decembra 1941 god. o borbama Cankarevog bataljona u Gorenjskoj u prvoj polovini decembra	168
Izveštaj »Slovenskog poročevalca« od 30 decembra 1941 god. o upadu partizana u škofovski zatvor, odlikovanju Cankarevog bataljona i borbi Drugog štajerskog bataljona kod Liberge . . .	170
Članak »Slovenskog poročevalca« od 30 decembra 1941 god. povodom smrti narodnog heroja Ljube Šercera	171
Kratak tečaj za partizanske komandante	173

II

Dokumenta italijanskih i nemačkih okupatora

Izveštaj komandanta Pedesetdevete italijanske fašističke legije od 21 maja 1941 god. o razgovorima sa Visokim komesarom Ljubljanske pokrajine Emilijem Graziolijem o fašizaciji okupirane Slovenije.	237
Naredjenje italijanske kraljevske kvesture u Ljubljani područnim organima od 5 juna 1941 god. o praćenju komunističke aktivnosti	239

Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 14 juna 1941 god. komandi Druge armije o incidentu između stanovnika i italijanskih vojnika u Golom kod Želimlja . . .	240
Obaveštenje italijanske karabinjerske komande u Logatecu od 16 juna 1941 god. područnim karabinjerskim stanicama o Osvo-bodilnoj fronti slovenačkog naroda	241
Upozorenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa svim jedinicama korpusa od 23 juna 1941 god. o mogućim in-cidentima u vezi s objavom rata protiv SSSR	242
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa ko-mandi Druge armije od 23 juna 1941 god. o demonstracijama u Šmartnom, Polju, Kašlju i Šoštrom i o incidentu u Vev-čama i Sneberju	243
Izveštaj komandanta sektora italijanskih karabinjera u Cerknici od 25 juna 1941 god. komandi Jedanaestog armiskog korpusa o nalasku letaka namenjenih italijanskim vojnicima	244
Izveštaj komande Jedanaeste artiljerijske grupacije italijanskog Je-danaestog armiskog korpusa komandi divizije »Granatieri di Sardegna« od 26 juna 1941 god. o komunističkoj delatnosti u zoni Vrhnike *	245
Naredjenje komande žandarmeriskog okruga Kranj žandarmeriskoj stanici u Jezerskom od 28 juna 1941 god o preseljavanju Slovenaca	246
Naredjenje komande Jedanaestog italijanskog arniiskog korpusa podređenim komandantima od 1 jula 1941 god. o držanju okupacionih trupa prema stanovništvu	247
Naredjenje nemačkog komandanta žandarmerije kod šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske od 3 jula 1941 god. o upotrebi 181 rezervnog policiskog bataljona za kontrolu terena	249
Izveštaj federalne komande centara fašističke partije visokom ko-mesaru Ljubljanske pokrajine od 4 jula 1941 god. o pronala-ženju letaka namenjenih italijanskim vojnicima	250
Bilten obaveštajnog odeljenja komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 7 jula 1941 god. o situaciji u okupiranoj Sloveniji	251
Izveštaj komande kraljevskih karabinjera Jedanaestog armiskog kor-pusa komandi karabinjera Druge armije od 7 jula 1941 god. o stanju kod stanovništva okupirane teritorije korpusa • . . .	257
Izveštaj žandarmeriske stanice u Trbovlju komandantu policije bez-bednosti u Donjoj Štajerskoj od 10 jula 1941 god. o ustanku trbovljanskih partizana *	258

Naredjenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandantima divizija od 10 jula 1941 god. o merama predostrožnosti povodom očekivanog ustanka	260
Izveštaj žandarmeriske stanice Zagorje na Savi komandantu policije sigurnosti u Donjoj Štajerskoj od 11 jula 1941 god. povodom vesti o izbijanju ustanka	261
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 11 jula 1941 god. o merama predostrožnosti preduzetim povodom mogućnosti ustanka u Sloveniji	263
Naredjenje komande italijanske divizije »Isonzo« podređenim jedinicama od 11 jula 1941 god. o merama predostrožnosti povodom vesti o mogućnosti ustanka u Sloveniji	264
Bilten obaveštajnog odeljenja komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 12 jula 1941 god. o situaciji u okupiranoj Sloveniji	266
Izveštaj žandarmeriske stanice u Trbovlju komandantu policije bezbednosti u Donjoj Štajerskoj od 14 jula 1941 god. o pisanju parola i sabotazama u Trbovlju	269
Izveštaj komande žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 15 jula 1941 god. o akciji sabotaže i pisanju parola u Trbovlju	270
Bilten obaveštajnog odeljenja komande Jedanaestog korpusa br. 16 od 17 jula 1941 god. o događajima u Ljubljanskoj pokrajini i Sloveniji okupiranoj od Nemaca	271
Izveštaj komande karabinjera italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 23 jula 1941 god. komandi karabinjera Druge armije o otporu stanovništva u Ljubljanskoj pokrajini	275
Izveštaj unutrašnje čete Četrnaestog bataljona kr. karabinjera Visokom komesarijatu od 23 jula 1941 god. o diverziji na civilnoj telegrafskoj liniji Ljubljana-Dravlje	279
Naredjenje nemačkog komandanta policije bezbednosti Alpiske zone od 23 jula 1941 god. o suzbijanju antinemačke propagandne delatnosti u Donjoj Štajerskoj	280
Bilten obaveštajnog odeljenja italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 25 jula 1941 god. o unutrašnjem položaju u okupiranoj Sloveniji	282
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 28 jula 1941 god. o uvođenju policiskog časa zbog delatnosti partizanskih jedinica	285
Odluka šefa civilne uprave u okupiranim područjima Koruške i Kranjske od 29 jula 1941 god. o obrazovanju vanrednog suda protiv ustanika	286

Naredjenje komande žandarmeriskog okruga Kranj svim žandarmerskim stanicama u okrugu od 29 jula 1941 god. o pooštrenim merama bezbetnosti žandarmerije zbog akcija sabotaže i atentata na organe bezbednosti	287
Izveštaj komande spoljne čete Četrnaestog karabinjerskog bataljona u Ljubljani komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 29 jula 1941 god. o diverziji na telefonskoj i telegrafskoj liniji I-jubljana-Kamnik	288
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 30 jula 1941 god. o streljanju deset članova sabotažne grupe u Krškom	291
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 30 jula 1941 god. o čišćenju zone Zalog—Podlipoglav — nemačko-italijanska granica povodom ubistva nemačkog graničara 19 jula 1941 god. u Pečaru . . .	292
Bilten obaveštajnog odeljenja komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 31 jula 1941 god. o situaciji u okupiranoj Sloveniji.	293
Izveštaj komande samostalne kohorte italijanske željezničke milicije Visokom komesarijatu za Ljubljansku pokrajinu od 31 jula 1941 god. o diverziji na telefonskoj i telegrafskoj liniji izmedju Italije i Nemačke u blizini Ljubljane.	296
Izveštaj žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 1 avgusta 1941 god. o akcijama sabotaže u okolini Trbovlja	297
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 2 avgusta 1941 god. o streljanju četiri ustanika u Kamničkom srezu	299
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 5 avgusta 1941 god. o uništenju dela Kranjske čete u lovačkoj kući pod Storžičem.	300
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 6 avgusta 1941 god. o smrtnoj presudi i streljanju četiri Slovenaca u Begunjama	301
Naredjenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandama divizija »Granatieri di Sardegna« i »Isonzo« od 6 avgusta 1941 god. o postavljanju noćnih zaseda u cilju sprečavanja diverzija na željezniškim linijama	302
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 9 avgusta 1941 god. o streljanju deset talaca zbog ubistva jednog pripadnika nemačke policije sigurnosti.	303
Bilten obaveštajnog odeljenja komande Jedanaestog armiskog korpusa od 9 avgusta 1941 god. o akcijama diverzije i sabotaže u Ljubljanskoj pokrajini	304

Uputstvo komande Jedanaestog armiskog korpusa od 9 avgusta 1941 god. podređenim jedinicama o pooštavanju mera sigurnosti	310
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 10 avgusta 1941 god. o streljanju šest lica u Mariboru	312
Naredjenje nemačkog komandanta žandarmerije kod šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske od 12 avgusta 1941 god. o dodeljivanju borbenih sektora policijskim bataljonima za borbu protiv partizana	313
Izveštaj komande italijanske divizije »Granatieri di Sardegna« komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 13 avgusta 1941 god. o diverzijama na vojnoj telefonskoj liniji između Studenec-Iga i Škofljice	315
Izveštaj komando italijanske Druge armije Generalštabu kraljevske italijanske vojske od 13 avgusta 1941 god. o sabotazama na okupiranoj teritoriji u julu i početkom avgusta	316
Naredba nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj o3 16 avgusta 1941 god. o uvođenju smrtno kazne	317
Bilten obaveštajnog odeljenja komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 17 avgusta 1941 god. o diverzijama i sabotazama u Sloveniji okupiranoj od italijanskih trupa	318
Izveštaj žandarmerijskog okruga Radovljica zameniku komandanta policije bezbednosti na okupiranom području Koruške i Kranjske od 19 avgusta 1941 god. o situaciji u Gorenjskoj	323
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 20 avgusta 1941 god. o streljanju šest članova Partije 19 avgusta 1941 god.	327
Pregled ljudstva Jedanaestog armiskog korpusa upotrebljenog za službu javne bezbednosti u Ljubljanskoj pokrajini u drugoj polovini jula i početkom avgusta 1941 godine	328
Izveštaj karabinjerske stanice u Logatecu visokom komesarijatu Ljubljanske pokrajine od 21 avgusta 1941 god. o diverziji na telefonskoj i telegrafskoj liniji u blizini Preserja	331
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 22 avgusta 1941 god. o streljanju deset talaca povodom partizanskih akcija u Kamničkom srezu	332
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 23 avgusta 1941 god. o vešanju komandira Kranjske čete Milorada Stošića	333
Izveštaj obaveštajnog odeljenja komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 23 avgusta 1941 god. o unutarnjoj situaciji u Ljubljanskoj pokrajini u mesecu avgustu	334

Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 24 avgusta 1941 god. o streljanju pet talaca povodom napada na gestapovskog agenta Cirila Praprotnika	337
Uputstva nemačkog komandanta policije za održavanje reda alpske zone od 25 avgusta 1941 god. za borbu nemačke policije protiv partizana	338
Objava nemačkog šefa civilne uprave o Donjoj Štajerskoj od 26 •avgusta 1941 god. o streljanju trinaest talaca povodom napada na žandarmerisku stanicu u Ribnici i Zagorju	341
Izveštaj žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 27 avgusta 1941 god. o partizanskom napadu na rudničku separaciju i žandarmerisku stanicu u Zagorju	345
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 28 avgusta 1941 god. o streljanju pet talaca u Donjim Gorjama	348
Uputstvo nemačkog komandanta angažovanih snaga kot šefa civilne uprave od 28 avgusta 1941 god. za borbu protiv partizana	349
Izveštaj žandarmeriskog okruga Kamnik komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave za Korušku i Kranjsku od 29 avgusta 1941 god. o ustanku u Kamničkom srezu	351
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 29 avgusta 1941 god. o streljanju pet talaca u Jaršama	357
Izveštaj 210 mešovite sekcije karabinjera komandi karabinjera Jedanaestog armiskog korpusa od 1 septembra 1941 god. o napadu na patrolu pogranične straže kod Vrhnike	358
Proglas nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 3 septembra 1941 god. o uvođenju kolektivnih kazni nad stanovništvom	359
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 3 septembra 1941 god. o streljanju deset talaca u Domžalama	360
Izveštaj komandanta Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 4 septembra 1941 god. o potrebi uvođenja sistema talaca i smrtnih presuda u cilju savladjivanja vanrednog položaja u Ljubljanskoj pokrajini	361
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 4 septembra 1941 god. o streljanju pet talaca u Lescama	364
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Koruškoj i Kranjskoj od 4 septembra 1941 god. o streljanju pet talaca u Koruškoj Beli	365
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 4 septembra 1941 god. o streljanju deset talaca u Celju	366

Izveštaj žandarmeriske stanice Jesenice nemačkom političkom komesaru u Radovljici od 4 septembra 1941 god. o prepadu na uniformisanog fabričkog čuvara i pronalaženju letaka u Javorniku kod Jesenica	367
Saopštenje komande Jedanaestog armiskog korpusa svim podređenim organima od 6 septembra 1941 god. o napadu Belokrajinske čete na italijansku kolonu između Őrnomelja i Gribalja	368
Petnaestodnevni izveštaj komande karabinjera italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 7 septembra 1941 god. komandi karabinjera Druge armije o političkom i vojnom položaju na teritoriji korpusa	369
Naredba komande Jedanaestog armiskog korpusa od 8 septembra 1941 god. svim jedinicama o pooštrenim merama protiv narodnooslobodilačkih odreda	371
Bilten obaveštajnog odeljenja komande Jedanaestog armiskog korpusa od 10 septembra 1941 god. o unutrašnjoj situaciji u Ljubljanskoj pokrajini u drugoj polovini avgusta i početkom septembra	373
Uredba Visokog komesara za Ljubljansku pokrajinu od 11 septembra 1941 god. o uvođenju vanrednog vojnog suda i smrtne kazne	379
Upozorenje nemačkog šefa civilne uprave za Korušku i Kranjsku od 11 septembra 1941 god. slovenačkom stanovništvu povodom paljevine fabrike nameštaja kod Kamnika	382
Izveštaj komande nemačkog 171 policiskog rezervnog bataljona zapovodniku policije za bezbednost Alpiskc zone od 17 septembra 1941 god. o delatnosti bataljona od 9 avgusta do 5 septembra 1941 godine	383
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 17 septembra 1941 god. o streljanju četiri taoca u Trbovlju	388
Izveštaj 85 čete telegrafista komandi stana italijanske pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna« od 17 septembra 1941 god. o paljenju logora Mokrečke čete iznad Iške	389
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 23 septembra 1941 god. o streljanju deset talaca 23 septembra 1941 godine	391
Izveštaj žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 24 septembra 1941 god. o akciji na Čemšeniku	392
Raspis načelnika štaba 21 italijanske pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna« od 25 septembra 1941 god. podređenim jedinicama	394

Izveštaj nemačke žandarmeriske stanice Ruše žandarmeriskom okrogu Maribor II od 26 septembra 1941 god. o stanju u mesecu septembru i akcijama Pohorske partizanske čete . .	395
Izveštaj komandanta puka Wehrmannschafta »Celje-iZajpad« od 10 oktobra 1941 god. komandantu Wehrmannschafta u Mariboru pukovniku Blaschu o napadu Prvog štajerskog bataljona na Šoštanj .	396
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 10 oktobra 1941 god. o streljanju deset talaca povodom napada Prvog Štajerskog bataljona na garnizon Šoštanj • . . - . . .	397
Izveštaj komande karabinjera italijanske divizije »Granatieri di Sardegna« komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 14 oktobra 1941 god. o nemogućnosti angažovanja konfidenata zbog akcije Osvobodilne fronte i partizanskih jedinica . ' .	401
Objava nemačkog šefa civilne uprave za okupiranu teritoriju Koruške i Kranjske od 16 oktobra 1941 god. o streljanju dvadeset pripadnika Narodnooslobodilačkog pokreta	402
Proglas nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 20 oktobra 1941 god. o preseljavanju Slovenaca	404
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 21 oktobra 1941 god. o streljanju šest talaca u Mariboru . . .	406
Uputstvo kraljevske kvesture u Ljubljani svim sreskim komesarima. odeljenjima javne bezbednosti i karabinjerskim komandama u Ljubljani od 21 oktobra 1941 god. za poduzimanje istrage povodom napada Krimskog partizanskog bataljona na Lož	407
Petnaestodnevni izveštaj komande karabinjera italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi karabinjera Druge armije od 24 oktobra 1941 god. o položaju na teritoriji korpusa i potrebi oštrijih mera prema Narodnooslobodilačkom pokretu	409
Izveštaj komandanta italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 24 oktobra 1941 god o partizanskom napadu na Lož	413
Izveštaj komandanta italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 24 oktobra 1941 god. o partizanskom napadu na Bezuljak	419
Izveštaj nemačke policije bezbednosti od 28 oktobra 1941 god. o sukobu u selu Murnce sa narodnim herojem Milanom Majcenom .	421
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 30 oktobra 1941 god. o streljanju trideset talaca u Mariboru . . .	422
Izveštaj karabinjerske stanice u Logatecu od 30 oktobra 1941 god. Visokom komesarijatu Ljubljanske pokrajine o rezultatima sukoba sa partizanima u selu Osredek	424

Izveštaj karabinjerske stanice Trebnje komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 30 oktobra 1941 god. o sukobu komandira Mokronožke čete Milana Majcena sa nemačkim vojnicima kod St. Janža	425
Izveštaj karabinjerske stanice Trebnje komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 31 oktobra 1941 god. o okupatorskim gubicima prilikom borbe komandira Mokronožke čete sa nemačkim vojnicima kod Št. Janža	426
Obaveštenje nemačkog šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske od 31 oktobra 1941 god. o borbi na Golčaju sa Radomeljskom četom Kamničkog bataljona . . .	428
Izveštaj Italijanske pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna« komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 1 novembra 1941 god. o napadu na Osredok	429
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 2 novembra 1941 god. o operacijama čišćenja u zoni Mokrec-Debeli Vrh	431
Telegram Emilija Graziolija visokog komesara za Ljubljansku pokrajinu sekretarijatu fašističke stranke u Rimu od 5 novembra 1941 god. o ofanzivi protiv partizana u zoni Mokrec-Debeli Vrh	441
Izveštaj komande karabinjera italijanske divizije »Granatieri di Sardegna« komandi karabinjera Jedanaestog armiskog korpusa od 6 novembra 1941 god. o upotrebi konfidenata i isplati nagrada	442
Izveštaj karabinjerske stanice Trebnje komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 6 novembra 1941 god. o napadu partizana na nemački garnizon u Bučkoj	443
Naredjenje Musolinija od 7 novembra 1941 god. za formiranje odeljka vojnog suda Druge armije u Ljubljani	444
Petnaestodnevni izveštaj komande karabinjera italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 7 novembra 1941 god. komandi karabinjera Druge armije o političkom i vojnom položaju na teritoriji korpusa	446
Objava nemačkog šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske od 13 novembra 1941 god. o streljanju petnaest na smrt osuđenih boraca Kamničkog bataljona . . .	448
Izveštaj komande italijanske pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna« komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 14 novembra 1941 god. o merama potrebnim za kontrolu teritorije Mokrec—Rob—Rakitna posle oktobarske italijanske ofanzive	450
Izveštaj komande italijanske divizije »Isonzo« od sredine novembra 1941 god. o partizanskoj delatnosti u mesecu oktobru i početkom novembra 1941 godine	453

Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 15 novembra 1941 god. o streljanju trideset i pet Slovenaca 15 novembra 1941 god. u Mariboru.	457
Izveštaj nemačkog žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kot šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 20 novembra 1941 god. o stanju na teritoriji odredjenoj za preseljevanje.	460
Izveštaj komande italijanskog Trinaestog artiljeriskog puka »Granatieri di Sardegna« komandi divizije »Granatieri di Sardegna« od 21 novembra 1941 god. o neprijateljskom istupu grupe učenika prema pukovskoj muzici.	464
Petnaestodnevni izveštaj komande karabinjera italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 23 novembra 1941 god. komandi karabinjera Druge armije o stanju kod trupa i stanovništva na teritoriji korpusa.	465
Izveštaj komandanta Jedanaestog italijanskog armiskog korpusa od 30 novembra 1941 god. o vojno-političkoj situaciji u Ljubljanskoj pokrajini.	468
Izveštaj obaveštajnog oteka komande italijanske divizije »Isonzo« od 30 novembra 1941 god. o političkoj situaciji na teritoriji divizije.	473
Izveštaj karabinjerskog Četrnaestog bataljona grupe karabinjera u Ljubljani komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 5 decembra 1941 god. o napadu na most kod Preserja	477
Naredjenje komandanta italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandantu divizije »Granatieri di Sardegna« od 6 decembra 1941 god. o istrazi povodom partizanskog napada na most kod Preserja.	478
Naredjenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa svim podređenim jedinicama od 8 decembra 1941 god. o merama opreznosti zbog partizanskog napada na most kod Preserja.	479
Naredjenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa podređenim komandama od 8 decembra 1941 god. za odbranu garnizona Vrhnike i vijadukta kod Borovnice zbog pojačane delatnosti partizana.	481
Naredjenje ministra unutrašnjih poslova vlade kraljevine Italije svim prefektima kraljevine od 9 decembra 1941 god. o pojačanju nadzora i opreznosti u vezi s procesom u Trstu	483
Izveštaj komandanta Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 14 decembra 1941 god. o borbama Nemaca s partizanima u zoni Blegaš.	485

Izveštaj komande Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 14 decembra 1941 god. o uništenju nemačkog odreda pod Blegašem	486
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa od 16 decembra 1941 god. komandi Druge armije o kretanju Gorenjskog bataljona i o potrebi mera opreze na italijansko-nemačkoj granici	487
Naredjenje nemačkog žandarmeriskog okruga Radovljica svim službenim stanicama žandarmeriskog okruga od 17 decembra 1941 god. o koncentraciji žandarmeriskih stanica zbog ustanka u Gorenjskoj	488
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 20 decembra 1941 god. o diverziji Gorenjskog bataljona na mostu kod Fužina i sadejstvu nemačkih i italijanskih jedinica u slučaju partizanskog napada	489
Obaveštenje komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa podređenim jedinicama od 21 decembra 1941 god. o napadu na italijansku patrolu kod stanice Videm-Dobropolje	490
Izveštaj nemačkog žandarmeriskog okruga Trbovlje komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj od 22 decembra 1941 god. o stanju na teritoriji određenoj za preseljivanje	491
Zapovest br. 6 žandarmeriskog poglavarstva u Kranju od 22 decembra 1941 god. o obezbedjenju stanica i sudova u vezi sa napadom Cankarevog bataljona na Poljane	493
Izveštaj komande karabinjera divizije »Granatieri di Sardegna« komandi karabinjera Jedanaestog armiskog korpusa od 22 decembra 1941 god. o streljanju narodnog heroja Ljubomira Šercera i drugova	494
Naredjenje komandanta jedinica za bezbednost Južne Koruške od 22 decembra 1941 god. svim žandarmeriskim stanicama o merama predostrožnosti zbog ustanka u Gorenjskoj i upada u zatvore u Skofjoj Loki	495
Pregled vojno-političke situacije — prilog uz vojnoistoriski dnevnik komande Jedanaestog armiskog korpusa od 23 decembra 1941 godine	499
Izveštaj komande karabinjerskog Četrnaestog bataljona komandi Jedanaestog armiskog korpusa od 25 decembra 1941 god. o borbi na Mladom Vrh	504
Izveštaj komande vanjske karabinjerske čete Četrnaestog karabinjerskog bataljona od 26 decembra 1941 god. o sukobu Drugog štajerskog bataljona s Italijanima kod Primskova	506

Izveštaj komande Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 26 decembra 1941 god. o sukobu Italijana sa partizanima u Bistri	50)
Objava nemačkog šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj o streljanju četrdeset Slovenaca 27 decembra 1941 godine . . .	508
Izveštaj italijanske kraljevske kvesture u Ljubljani odeljku vojnog ratnog suda Druge armije u Ljubljani od 27 decembra 1941 god. o organizaciji i delovanju Osvobodilne fronte	511
Izveštaj žandarmerijske stanice Dovje nemačkom političkom komesaru u Radovljici od 28 decembra 1941 god. o ustanku u selu Dovje i napadu na žandarmerisku stanicu.	516
Izveštaj nemačkog opštinskog načelstva u Litiji političkom komesaru okruga Kamnik od 28 decembra 1941 god. o sukobu sa Drugim štajerskim partizanskim bataljonom.	519
Izveštaj komande italijanskog Jedanaestog armiskog korpusa komandi Druge armije od 28 decembra 1941 god. o diverziji na drvenom mostu kod Dobrove, napadu na patrolu kod Polhov Gradeca i prekidanju telefonske linije Ljubljana—Polhov Gradec	521
Prilozi	523
Objašnjenje skraćenica	529
Registar	531
Sadržaj	547

IS P R A V K A

Red	Stoji	Treba
9 odozgo	omogućava	omogućava
9 odozdo	in socijalistički	i socijalistički
14 odozdo	Narodooslobodilačkog	Narodnooslobodilačkog
8 odozdo	br. 2	br. 3
15 odozdo	Borovnico	Škofljica
5 odozdo	buržoaznih	buržoaskih
1 odozdo	dana 27	dana 24
1 odozgo	jakej, skoro nesavladivcj	jakoј, <i>skoro</i> nesavljadivoј
9 odozgo	vse	sve
15 odozgo	7 okt.	17 oktobra
3 odozgo	slobodnim Užicu	slobodnom Užicu
12 odozdo	in razbili	i razbili
1 odozen	odma	odmah
1 odozdo	1941 godine	ovaj red treba izbaciti
16 odozgo	kot s. Kilovče	kod s. Kilovče
13 odozdo	štaba,	štaba)
5 odozdo	Salomon	Šalamon
7 odozdo	50-a legija	59_a legija
6 odozdo	50-a legija	59-a legija
5 odozdo	razviju	razvili su
4 odozgo	Podlikoglav	Podlipoglav
18 odozdo	na jduljih	najludjih
17 odozdo	ItilijanskQg	Italijanskog
9 odozdo	artiljerisko	artiljerisko
4 odozgo	potem	putem
11 odozdo	povzati	pozvati
2 odozdo	za tekstom	sa tekstom
11 odozdo	civiline	civilne
16 odozdo	o nanapadu	o napadu
5 odozgo	o položaju	o stanju
10 <i>odozgo</i>	Mario Rabotti	Mario Robotti
18 odozdo	zastašujuće	zastrašujuće
2 odozgo	aemiskog	armiskog
13 odozdo	poznanicama	poznanicima
i 7 odozdo	, Oslobodilnc	Osvobodilne
2 odozgo	saopš;li	saopštili
2 odozdo	ustmeni	usmeni
6 odozgo	J	I
7 odozdo	željezniškim	željezničkim
18 odozgo	kot šefa	kod šefa
6 odozgo	kot šefa	kod šefa